

श्रीजिनाय नमः

श्रीविनयविजयजी महाराजविरचित

॥ सुबोधिका नामक कल्पसूत्रनी
टीकानुं गुजराती भाषांतर ॥

कदपसूत्र सुबोधिका टीकानुं गुजरातीमां

त्राणंतर करावी

ठपावी प्रसिद्ध करनार,

आवक जीमसिंह माणिक

जैन पुस्तको प्रसिद्ध करनार तथा वेचनार

मांकवी, शाकगह्वी, मुंवड.

वीर संवत् २४४१

विक्रम संवत् १९७१

आवण पूर्णिमा.

॥ प्रस्तावना ॥

संसाररूप नाट्यालयनी अंदर प्रमाद, विकथा, दुर्ध्यान तथा ईर्ष्या आदि कारणोने लइने जीवो अनादि कालशी नवा नवा वेष धारण करे ठे अने तदनुरूप चेष्टाउ पण करे ठे. यद्यपि कोइक वार शुभ कर्मोदयना प्रज्ञावशी देव, गुरु, धर्मनी पूजा त्रक्ति तेमज आराधना करता देखाय ठे, परंतु आंतरिक दोषो शांत नहीं थवाशी बिचारा पुनः तेवा ने तेवा थइ संसारचक्रमां गोथां मारे ठे. जे जीवो एक वखत देव, गुरु, धर्मनी आराधना अने स्तुति करता तेज जीवो देव, गुरु, धर्मनी निंदा करवा लागी जाय ठे, नहीं करवानां कृत्यो करे ठे, नहीं बोलवानुं बोले ठे अने ठेवटे प्रायः नास्तिक वनी जाय ठे. आ प्रताप पोतपोतानां कर्मनो ठे, एठले तेमां आश्चर्य पामवा जेवुं नशी, अथवा तो अन्यनां कृत्यो पर ध्यान दइ आपणे अमूढ्य समय नष्ट करवो जोइतो नशी. कर्मना नचाव्या दरेक जीवने नाचवुं पडे ठे, माटे शुभ निमित्तोनो आश्रय लइ कर्म राजाने हराववा अने धर्म महाराजानो विजय करवा माटे हमेशां प्रयत्नशील रहेवुं जोइए.

दरेक धर्मनी अंदर प्रायः केटलाक पर्वदिवसो मुकरर थयेला ठे ते एटलाज माटे के ते दिवसोमां नव्य जीवो विशेषे करीने धर्मध्यान करी कर्म राजाने परास्त करे. कोइ पण धर्म एवो नहीं होय के जेमां अमुक दिवस पापना प्रायश्चित्त माटे मुकरर थयेल न होय. आवी रीते सर्वोत्तम, पवित्र जैन धर्मनी अंदर पण तेवा केटलाएक दिवस निर्णीत ठे, जे पैकी पर्युषणा पर्वना दिवस घणज मनोहर अने शुभ कार्य संपादक आत्मशुद्धिनुं असाधारण कारण ठे. आ पर्वनी अंदर लोकप्रधान देवो पण तमास प्रकारनां दिव्य सुखो ठोकी दइने नंदीश्वर आदि छीपमां लइ जगवाननी पूजा त्रक्ति आठ दिवस सुधी करे ठे.

કદપસૂત્ર સુવોધિકાના ત્રાષાંતરની આ ચોથી આવૃત્તિ અમારા તરફથી વહાર પારુવામાં આવેલ છે. આ (ચોથી) આવૃત્તિનાં થોમાં ફારમો આગલની આવૃત્તિ મુજબ ટપાયા પઠી અમને માલૂમ પહોંચે કે આગલની આવૃત્તિમાં ત્રાષાંતર કરનારે કેટલોએક ત્રાગ પરતો મૂકી દીધો છે તેમજ તેના હસ્તક કેટલીક જગ્યાએ અશુદ્ધિ રહી ગયેલ છે, તેથી પરતો મૂકેલો ત્રાગ દાલલ કરાવી, અશુદ્ધિનું વની શક્યા મુજબ સંશોધન કરાવી તથા ઠેવટના ત્રાગનું ફરીથી ત્રાષાંતર કરાવી આ આવૃત્તિ વહાર પારુવામાં આવી છે. તેની અંદર દૃષ્ટિદોષથી તેમજ મતિમંદતાને લીધે કાંઈ પણ ત્રૂલો રહી ગઈ હોય તો મુનિ મહારાજાએ તેમજ મુક્ક શ્રાવકબંધુએ સુધારીને વાંચશે તથા તે ત્રૂલો લખી જણાવી અમને ઉપકૃત કરશે તો હવે પઠીની આવૃત્તિમાં શરૂઆતનો ત્રાગ જે સંશોધન કરાવીને સુધારવાનો છે તેની સાથે આ ત્રૂલો પણ સુધારી શકાશે. દલલ વિસ્તરેણ.

ઘર નં. ૨૨૫ થી ૨૩૨

શાકગદ્દી, માંરુવી, મુંબઈ,

વીર સંવત્ ૨૪૪૨

વિક્રમ સંવત્ ૧૯૭૨

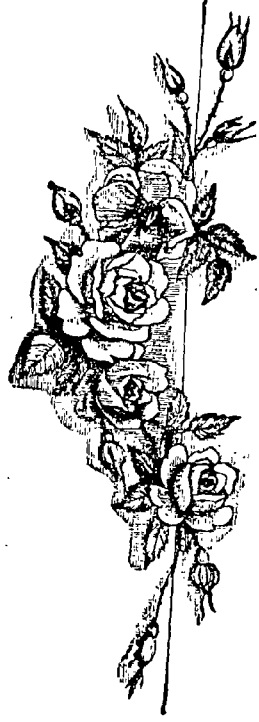
શ્રાવણ પૂર્ણિમા

લી.

શ્રાવક ત્રીમસિંહ માણેકના

કાર્યપ્રવર્તક

શા. ત્રાણજી માયા.

अनुक्रमसंयोजिका.

आंक. विषय.

प्रथमं व्याख्यानं.

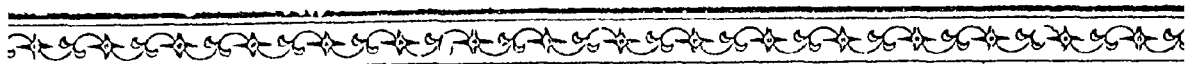
१ मंगलाचरण तथा टीकाकारे करेली पोतानी लघुता ?	१
२ “कदप” शब्दनो विस्तार सहित अर्थ	१
३ आचेलक्य कदपनुं वर्णन	१
४ औद्देशिक (आधाकर्मिक) कदपनुं वर्णन	१
५ शब्दांतर कदपनुं वर्णन	१
६ राजपिंक कदपनुं वर्णन	१
७ कृतिकर्म (वंदना) कदपनुं वर्णन	२
८ वृत्त कदपनुं वर्णन	२
९ ज्येष्ठ कदपनुं वर्णन	२
१० प्रतिक्रमण कदपनुं वर्णन	२
११ मास कदपनुं वर्णन	२
१२ पर्युषणा कदपनुं वर्णन	२
१३ ऋतु जरु मुनिर्लनां दृष्टांत	३
१४ वक्र जरु मुनिर्लनां दृष्टांत	४
१५ ऋतु प्राज्ञ मुनिर्लनां दृष्टांत	४
१६ कथा कारणशी मुनिर्लने चतुर्मास उपरांत पण रहेवुं कदपे ? तेनुं वर्णन	४
१७ औपधनुं दृष्टांत	५

आंक.

विषय.

पृष्ठ.

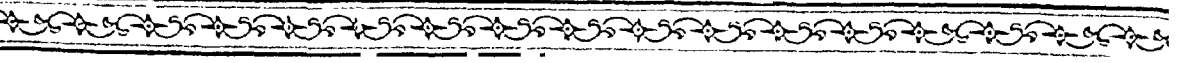
१८ कदपसूत्रनुं माहात्म्य	५
१९ कदपसूत्रनी रचना कोणे अने केवी रीते करी ? तेनुं वर्णन	५
२० चौद पूर्वोनुं मान तथा तेनां नामो	६
२१ कदपसूत्र वांचवाना कोणे अधिकारी जे ? तथा ते सत्ता सन्मुख व्याख्यात्री वंचावुं शक्ययुं ? तेनुं वर्णन	६
२२ नागकेतुनी कथा	६
२३ जग शब्दना अर्थो	७
२४ कदयाणको संबंधी चर्चा	७
२५ श्रीवीर प्रभुनुं देवानंदानी कुक्षिमां अवतरवुं	१०
२६ चौद स्वमो जोनाशी देवानंदाना दर्पेनुं वर्णन	१०
२७ देवानंदानुं ऋषभदत्त ब्राह्मण पासे आचवुं	१०
२८ ऋषभदत्त ब्राह्मणे तेणीने कहेलो स्वमविचार	११
२९ वक्त्रीश लक्षणोनुं वर्णन	११
३० अंगोपांगनां लक्षणोनुं वर्णन	११
३१ सामुद्रिक वर्णन	११
३२ मानोन्माननुं वर्णन	१२
३३ कार्तिक शेठनी कथा	१३
३४ ईश्वरनुं वर्णन	१३

पृष्ठ. विषय. पृष्ठ.

१५	प्रभुनुं गर्जसंहरण संबंधी ज्ञान	....	१५
१५	त्रिशला राणीना शयनग्रहणं वर्णन	....	१५
१६	गजना स्वमनुं वर्णन	....	१६
१७	वृषजना स्वमनुं वर्णन	....	१७
१७	सिंहना स्वमनुं वर्णन	....	१७
१७	लक्ष्मी देवीना स्वमनुं वर्णन	....	१७
तृतीयं व्याख्यानं.			
६०	पुष्पमादाना स्वमनुं वर्णन	....	१७
६१	चंङना स्वमनुं वर्णन	....	१७
६२	सूर्यना स्वमनुं वर्णन	....	१७
६३	ध्वजाना स्वमनुं वर्णन	....	३०
६४	कलशना स्वमनुं वर्णन	....	३१
६५	पद्म सरोवरना स्वमनुं वर्णन	....	३१
६६	हीर समुद्रना स्वमनुं वर्णन	....	३२
६७	देवविमानना स्वमनुं वर्णन	....	३३
६८	रत्नराशिना स्वमनुं वर्णन	....	३४
६९	अग्निशिखाना स्वमनुं वर्णन	....	३४
७०	त्रिशला राणीनी वाणीनुं वर्णन	....	३५
७१	सिद्धार्थ राजाए कहेलो स्वमनो अर्थ	....	३६
७२	सिद्धार्थ राजाए करावेलो महोत्सव	....	३७
७३	सूर्योदयनुं वर्णन	....	३८

३९	शक्रस्तवनो अर्थ	....	१९
३६	मेघकुमारनी कथा	....	१६
द्वितीयं व्याख्यानं.			
३७	शक्रस्तवनो चातु अर्थ....	....	१६
३८	तीर्थकरो कया कुलमां उपजे ? तेनुं वर्णन	....	१७
३९	“उपसर्ग” अठेरानुं वर्णन	....	१७
४०	गोशालानुं वृत्तांत	....	१८
४१	“गर्जहरण” अठेरानुं वर्णन	....	१८
४२	“स्त्री तीर्थकर” अठेरानुं वर्णन	....	१८
४३	“अज्ञावित पर्यदा” अठेरानुं वर्णन	....	१९
४४	“कृष्णनुं अमरकंकासां जंबु” ए अठेरानुं वर्णन	....	१९
४५	“चंद्र सूर्यनुं मूढविमाने उत्तरबुं” ए अठेरानुं वर्णन	....	१९
४६	“हरिवंश कुलनी उत्पत्ति” ए अठेरानुं वर्णन	....	१९
४७	“चमरंजोत्पात” ए अठेरानुं वर्णन	....	१९
४८	“एकसो ने आवनुं एकी वखते सिद्ध अंबुं” ए अठेरानुं वर्णन	....	१९
४९	“असंयतिनी पूजा” ए अठेरानुं वर्णन	....	२०
५०	वीर प्रभुना सत्तावीश प्रबोनुं वर्णन	....	२०
५१	गर्ज वदलाववा मोटे इंद्रे हरिणैगमेपीने करे-लो डुकम	....	२३
५२	हरिणैगमेपीनुं वर्णन	....	२३
५३	गर्ज संहरण करवाना चांगा	....	२३

आंक.	विषय.	पृष्ठ.	आंक.	विषय.	पृष्ठ.
१११	प्रस्तुए दीधेदा पांच अन्निग्रहो	६ए	सप्तमं व्याख्यानं.		
११२	देवदूष्य वल्ल लेनार ब्राह्मणनुं वृत्तांत	७०	(पार्श्व प्रस्तुनुं चरित्र)		
११३	सामुद्रिकवेत्तानुं वर्णन....	७०	१३०	पार्श्व प्रस्तुनो जन्म	ए३
११४	शुद्धपाणि यक्षनुं वृत्तांत तथा तेणे करेदा	७१	१३१	कमठ तापसनुं वृत्तांत	ए४
	प्रस्तुने उपसर्गो	७१	१३२	पार्श्व प्रस्तुए दीधेदी दीक्षा	ए५
११५	उत्पल निमित्तिआनुं वृत्तांत	७१	१३३	मेघमाढीए करेलो प्रस्तुने उपसर्ग	ए५
११६	अहंदंक निमित्तिआनुं वृत्तांत	७२	१३४	पार्श्व प्रस्तुना परिवारनुं वर्णन	ए५
११७	चंडकौशिकनुं वृत्तांत	७२	(नेमिनाथ प्रस्तुनुं चरित्र)		
११८	सुदंयू देवे करेलो प्रस्तुने उपसर्ग	७२	१३५	नेमिनाथ प्रस्तुनो जन्म	ए६
११९	कंवल शंवलनी कथा	७३	१३६	नेमिनाथ प्रस्तुए वगामेलो शंख	ए७
१२०	गोशालानुं वृत्तांत	७३	१३७	प्रस्तुए शंख वगाम्बवाशी श्रीकृष्णने श्येदा विचारो	ए७
१२१	संगम देवे करेदा प्रस्तुने उपसर्गो....	७३	१३८	सत्यग्रामा आदिके प्रस्तुना विवाह माटे करेली कोशेष	ए८
१२२	चंदनवादानुं वृत्तांत	७३	१३९	नेमिनाथ प्रस्तुनां विवाहनुं वर्णन	ए८
१२३	प्रस्तुने श्येलुं केवलज्ञान	७४	१४०	नेमिनाथ प्रस्तुए विवाह नहीं करतां रथने पाढो वाढ्यो....	१००
१२४	गणधरवाद	७४	१४१	राजीमतीनो वैराग्य	१००
१२५	प्रस्तुतुं मोक्षगमन	७४	१४२	नेमिनाथ प्रस्तुनुं दीक्षाग्रहण	१०१
१२६	प्रस्तुना मोक्षशी गौतम स्वामीनो शोक	७५	१४३	रथनेमिनुं वृत्तांत	१०२
१२७	दीवालीना महोत्सवनुं चालु श्रुं	७५			
१२८	अट्याशी ग्रहोनां नाम....	७५			
१२९	प्रस्तुना परिवारनुं वर्णन	७५			

आंक.	विषय.	पृष्ठ.
१४४	नेमिनाथ प्रभुना परिचारनुं वर्णन	१०२
१४५	नेमिनाथ प्रभुनुं मोहगमन	१०३
१४६	तीर्थकरोना आंतरा	१०३
(कृष्णदेव प्रभुनुं चरित्र)		
१४७	कृष्ण प्रभुनो जन्म	१०५
१४८	युगद्वियार्जनुं वृत्तांत	१०५
१४९	विनीता नगरीनी स्थापना	१०६
१५०	कृष्णदेव प्रभुए चलावेढो लोकव्यवहार	१०६
१५१	प्रभुना पुत्रोनां नामो	१०८
१५२	कृष्णदेव प्रभुए लीधेखी दीक्षा	१०९
१५३	नमि विनमिनुं वृत्तांत	१०९
१५४	श्रेयांसकुमारनुं वृत्तांत	११०
१५५	प्रभुने अथेनुं केवलज्ञान	१११
१५६	मरुदेवा मातानुं वृत्तांत	१११
१५७	कृष्णदेव प्रभुनो परिचार	११२
१५८	कृष्णदेव प्रभुनुं मोहगमन	११३
१५९	देवोए करेढो प्रभुनो निर्वाण महोत्सव	११३

विषय.

आंक.

पृष्ठ.

अष्टमं व्याख्यानं.
(स्थविरावलि चरित्र)

१६०	गण अवातुं कारण	११४
१६१	सुधमास्वामीनुं चरित्र	११५
१६२	जंवूस्वामीनुं चरित्र	११५
१६३	जज्जवाहुस्वामी तथा वराहमिहिरनुं वृत्तांत	११६
१६४	स्थूलचक्रजीनुं वृत्तांत	११७
१६५	आर्यमुहस्ति तथा आर्यमहानिर्जिनुं वृत्तांत	११८
१६६	वैशेषिक मतनी स्थापना	१२०
१६७	प्रियग्रंथ महाराजनुं वृत्तांत	१२१
१६८	वज्रस्वामीजी आदिकनुं वृत्तांत	१२२
नवमं व्याख्यानं (सामाचारी)		
१६९	पर्युपणनो अधिकार	१२५
१७०	साधुर्चना आचारनुं वर्णन	१२८
१७१	टीकाकारनी प्रशस्ति	१४१
१७२	शुद्धिपत्रक	१४३

इति अनुक्रमणिका समाप्त.

॥ श्रीजिनाय नमः ॥

॥ कदपसूत्र सुबोधिकानुं गुजरती भाषांतर ॥

टीकाकार श्रीविनयविजयजी महाराज मंगलाचरण करें ठे.

परम कल्याणने करनारा श्रीजगदीश्वर अर्हत प्रभुने प्रणाम करी हुं बाल अश्यासीर्जने उपकार करनारी सुबोधिका नामे कदपसूत्रनी टीका करुं तुं. १ आ कदपसूत्र उपर निपुण बुद्धिवाला पुरुषोने गम्य एवी जो के घणी टीकाउं ठे, तथापि अदपबुद्धिवाला पुरुषोने बोध थाय तेवा हेतुश्री आ टीका करवा विषे भारो प्रयत्न सफल ठे. २ जोके सूर्यनी घणी कांतिउं सर्व लोकोने वस्तुनो बोध करनारी होय ठे, तथापि भूमिगृह (जोंगरा)मां रहेला माणसोने तो तत्काल दीपिकाज उपकार करे ठे. ३ आ टीकासां विशेष अर्थ कर्या नश्री, युक्तिउं बतावी नश्री, अने पद्यपांमित्य दर्शव्युं नश्री पण मात्र बाल बुद्धि अश्यासीर्जने बोध श्रवने अर्थनी व्याख्याज आपेदी ठे. ४ जो के हुं अदपबुद्धिवालो थइ आ टीका रचुं तुं पण सत्पुरुषोने उपहास्य नहीं थाउं, कारण के ते सत्पुरुषो एवो उपदेश करे ठे के, “सर्व माणसोए कल्याणसां यथाशक्ति यत्न करवो जोइए.” ५

अहींआ पूर्व काले नवकदप विहार करवाना क्रम वडे प्राप्त थयेला योग्य क्षेत्रमां अने सांप्रत काले परंपराश्री गुरुए आदेश करेला क्षेत्रमां चतुर्मास रहेला साधुउं कल्याण निमित्ते आनंदपुरमां सत्ता समस्त बांध्या पढी संघनी समस्त पांच दिवस अने नव क्षणे श्रीकदपसूत्रने वांचे ठे. ते कदपसूत्रमां कदप शब्द वडे साधुर्जनों आचार कहेवाय ठे. ते कदप—आचारना दश जेद ठे ते आ प्रमाणे:—१ आचेलक्य, २ औद्देशिक, ३ शय्यातर, ४ राजपिंक, ५ कृतिकर्म, ६ व्रत, ७ ज्येष्ठ, ८ प्रतिक्रमण, ९ मास कदप, १० पर्युपणा. ते दश कदपनी व्याख्या आ प्रमाणे ठे.

અને બાવીશ તીર્થકરોનાં તીર્થમાં તો જે સાધુ વિગેરેને આશ્રીને કરેલું હોય તે તેનેજ કઢપલું નથી અને વીજાને કઢપે છે એવી રીતે વીજો ઔદેશિક કઢપ છે. ૨

૩ શય્યાતર કઢપ.

ત્રીજો કઢપ શય્યાતર ઇટલે જે ઉપાશ્રયનો સ્વામી હોય તે, તેનો પિંકુ જે ૧ અશન, ૨ પાન, ૩ સ્વાદિમ, ૪ સ્વાદિમ, ૫ વસ્ત્ર, ૬ પાત્ર, ૭ કાંબલ, ૮ રજોહરણ, ૯ સોય, ૧૦ અસ્તરો, ૧૧ નલ્લ તથા દાંત સુધારવાનું આસ્ત્ર અને ૧૨ કર્ણને સુધારવાનું સાધન, ૧૩ વાર પ્રકારનો છે, તે વધા તીર્થકરોનાં તીર્થોમાં સર્વ સાધુર્લને કઢપે નહીં, કારણ કે તેથી અનેષણીય વસ્તુનો પ્રસંગ, અને ઉપાશ્રય મલવો દુર્લભ થાય ઇત્યાદિ ઘણા દોષ લાગવાનો સંભવ છે. જો સાધુર્લ બંધી રાત્રિ જાગે અને પ્રાતઃકાલે પ્રતિક્રમણ બીજે જઈ કરે તો તે મૂલ ઉપાશ્રયનો સ્વામી શય્યાતર થતો નથી, અને જો સાધુર્લ ત્યાં નિડા કરે અને પ્રતિક્રમણ બીજે ટેકાળે કરે તો તે બંનેના સ્વામી શય્યાતર થાય છે.

તેમજ ચારિત્રની ઇલાવાલા ઉપધિ સહિત શિષ્યને શય્યાતરના ઘરની તુળ, મગલ, જસ (રાલ), મલ્લક, પાટલો, બાજોઠ, શય્યા, સંસ્તારો અને લેપ વિગેરે વસ્તુર્લ ગ્રહણ કરવી કઢપતી નથી. ૧ ત્રીજો શય્યાતર કઢપ જાણવો. ૩

૪ રાજપિંકુ કઢપ.

રાજપિંકુ ઇટલે સેનાપતિ, પુરોહિત, નગરશેઠ, મંત્રી અને સાર્થવાહ ૧ પાંચેની સાંધે રાજ્યનું પાલન કરનાર મૂર્ધોન્નિષિત જે રાજા તેનો પિંકુ જે અશન, પાન, સ્વાદિમ, વસ્ત્ર, પાત્ર, કાંબલ અને રજોહરણ ૧ આઠ પ્રકારનો કહેવાય છે. તે પહેલા અને ઠેલા તીર્થકરોના સાધુર્લને રાજા પાસે જતાં આવતાં સામંત વિગેરેથી સ્વાધ્યાયનો નાશ થવાનો સંભવ છે, વધી સાધુર્લના અપશુકન ગણાય તેથી શરીરને ઘ્યાયાત થવાનો સંભવ છે તેમજ સ્વાધ્યનો લોજ, લઘુતા અને નિંદા વિગેરે દોષ થવાનો પણ સંભવ છે, તેથી તે રાજપિંકુનો નિષેધ કરેલો છે. બાવીશ તીર્થકરોના સાધુ હમેશાં સરલ અને પ્રાહ્ણ છે તેથી તેમને ઉ-

પર કહેલા દોષનો અજાવ છે માટે તેમને રાજપિંક કહ્યે છે. આ ચોથો રાજપિંક કહ્ય જાણવો. ૪

૫ કૃતિકર્મ કહ્ય.

કૃતિકર્મ એટલે વંદના, તે બે પ્રકારની છે. અષ્ટુસ્થાન અને દ્વાદશાવર્ત. તે વંદના સર્વ તીર્થકરોનાં તીર્થમાં સાધુર્લે પરસ્પર દીક્ષાપર્યાયથી કરવી. સાધ્વી કદિ ચિરકાલની દીક્ષિત હોય તોપણ તેનાથી નવો દીક્ષિત સાધુ વંચ છે, કારણ કે ધર્મ પુરુષપ્રધાન છે. ૬ પાંચમો કૃતિકર્મ કહ્ય જાણવો. ૫

૬ વ્રત કહ્ય.

વ્રત એટલે મહાવ્રતો તે બાવીશ તીર્થકરોના સાધુર્લેને ચાર હોય છે, કારણ કે તેડે એમ જાણે છે કે અપરિચ્છેદિત એવી સ્ત્રી સાથે જોગ થવાનો અસંજવ છે તેથી સ્ત્રી પણ પરિચ્છેદ છે એટલે પરિ-ગ્રહનું પચ્ચક્ષાણ કરવાથી સ્ત્રીનું પચ્ચક્ષાણ થઈ બુદ્ધ્યંજ. પહેલા અને ઠેલા તીર્થકરોના સાધુર્લેને તો તેવા જ્ઞાનનો અજાવ છે તેથી તેર્લેને પાંચ મહાવ્રતો છે. ૬ એ ઠઠો વ્રત કહ્ય. ૬

૭ જ્યેષ્ઠ કહ્ય.

જ્યેષ્ઠ એટલે મોટાનો કહ્ય, અર્થાત્ બુદ્ધ અને લઘુનો વ્યવહાર. તેમાં પહેલા અને ઠેલા તીર્થકરોના સાધુર્લેને સ્થાપનાથી આરંભી દીક્ષાપર્યાય ગણાય છે અને વાકીના તીર્થકરોના સાધુર્લેને અતિચાર વગરનું ચારિત્ર હોવાથી દીક્ષાના દિવસથીજ પિતા અને પુત્ર, માતા અને હુહિતા, રાજા અને મંત્રી, શેઠ અને વણિકપુત્ર વિગેરે જો સાથે દીક્ષા લે તો તેર્લે બુદ્ધ લઘુપણે કેમ વર્તેનું? તે કહે છે. જો પિતા વિગેરે બુદ્ધો અને પુત્ર વિગેરે લઘુર્લે ષટ્ત્વજીવનિકાય, અધ્યયન અને યોગોદ્ગ્રહન-યોગ વેદેવા વિગેરે ક્રિયાથી જો સાથે યોગ્યતાને પ્રાપ્ત થયા હોય તો તેર્લેને અનુક્રમથીજ સ્થાપિત કરવા. જો કદિ તેમાં થોર્લું અંતર હોય તો જરા વિલંબથી પણ પિતા વિગેરેને પ્રથમ સ્થાપિત કરવા. જો તેમ ન કરે તો પિતા વિગેરેને બુદ્ધપણને લીધે પુત્રાદિકની ઉપર અપ્રીતિ થાય. જો કદિ પુત્રાદિક બુદ્ધિવાલા હોય અને પિતા તાદિક બુદ્ધિવગરના હોય અને તેથી તેર્લેમાં મોર્લું અંતર (તપાવત) હોય તો તે બુદ્ધ પિતાદિકને આ

પ્રમાણે પ્રતિવોધવા- “હે મહાનાગ, તમારો પુત્ર બુદ્ધિવાન્ઠતાં પણ વીજા ઘણા સાધુઠંથી લઘુ થઈ જશે અને તમારો પુત્ર જ્યેષ્ઠ વૃદ્ધ ગણાય તેમાં તમારું પણ ગૌરવ છે”. આ પ્રમાણે વિહસિ કરવાથી જો તે પિતાદિ અનુજ્ઞા આપે તો પુત્રાદિને પ્રથમ સ્થાપવા, અને જો અનુજ્ઞા ન આપે તો સ્થાપવા નહીં. આ સાતમો જ્યેષ્ઠ કલ્પ જાણવો. ૭

૬ પ્રતિક્રમણ કલ્પ.

અતિચાર લાગે વા ન લાગે પણ શ્રીકૃષ્ણ અને વીર પ્રચુના સાધુઠને બંને કાલ પ્રતિક્રમણ અવશ્ય કરવું જોઈએ, અને વાકીના તીર્થકરોના મુનિઠને દોષ-અતિચાર લાગે ત્યારેજ પ્રતિક્રમણ કરવું જોઈએ, તે સિવાય નહીં. તેમાં પણ મધ્યમ તીર્થકરોના યતિઠને કારણ હોય તોજ દૈવસિક (દેવસી) અને રાત્રિક (રાઈ) પ્રતિક્રમણ પ્રાપ્તે કરીને કરવાં. તે સિવાય વીજાં પાદ્ધિક, ચાતુર્માસિક અને સાંવત્સરિક પ્રતિક્રમણ કરવાની જરૂર નથી. એવી રીતે આઠમો પ્રતિક્રમણ કલ્પ જાણવો. ૮

૯ માસ કલ્પ.

પહેલા અને ઠેલ્લા તીર્થકરોના મુનિઠને માસ કલ્પની મર્યાદા નિયમથી છે. તે ડુકાલ, અશક્તિ અને રોગ વિગેરે કારણો હોય તો શહેરના પરામાં, વીજા પાનામાં અને તે વસતિ વીજા ખુણામાં પરાવર્ત-ફેરવણી કરીને પણ સત્યકરવી જોઈએ; પરંતુ શેષ કાલે એક માસથી અધિક રહેવું નહીં, કારણ કે તેથી પ્રતિબંધ, લઘુતા વિગેરે ઘણા દોષ લાગવાનો સંભવ છે, પણ મધ્યમ તીર્થકરોના મુનિઠ સરલ અને પ્રાજ્ઞ હોવાથી તેમનામાં ઉપર કહેલા દોષોનો અજાવ છે તેથી તેઠને માસ કલ્પ નિયમથી નથી. તે યતિઠ તો પૂર્વે કોટિ સુધી એક સ્થલે રહે છે અને કોઈ કારણને લઈને માસની અંદર પણ વિહાર કરે છે. એવી રીતે આ નવમો માસ કલ્પ જાણવો. ૯

૧૦ પર્યુષણ કલ્પ.

પર્યુષણા એટલે પરિ નામે સમસ્તપણે ઉષણા એટલે રહેવું, તે પર્યુષણા કહેવાય. તેમાં પર્યુષણા શબ્દ

વહે કરીને સમસ્તપણે રહેવું તે અને વાર્ષિક પર્વ વંને પળ કહેવાય છે. તેમાં તે વાર્ષિક પર્વ તાદ્રપદ માસની
 શુક્લ પંચમીએ અને કાલકસૂરિ થયા પછી તાદ્રપદ શુક્લ ચતુર્થીએ જ થાય છે. સમસ્તપણાંત્રી રહેવા-
 રૂપ જે પર્યુષણ કદપ છે તે બે પ્રકારનો છે. સાલંવન અને નિરાલંવન. તેમાં જે નિરાલંવન પદને કાળ-
 ના અન્નાવાલો પર્યુષણ કદપ તે જઘન્ય ઉત્કૃષ્ટ એવા બે જોડવાલો છે. તેમાં જઘન્ય સાંત્વસરિક પ્રતિક્રમ-
 ણથી માંઢીને કાર્તિક ચતુર્માસના પ્રતિક્રમણ સુધી સીતેર દિવસના પરિમાણનો છે, અને ઉત્કૃષ્ટ પ-
 ર્યુષણ કાલ ચાર માસનો છે. આ બે પ્રકારનો નિરાલંવન પર્યુષણ કાલ સ્થવિરકલ્પિતનો છે અને ત્રિ-
 નકલ્પિતને તો એક નિરાલંવન ચાતુર્માસિક જ કદપ છે. અર્થાત્ કોઈ કારણને લઈને સાલંવન થાય. જેને
 જે ક્ષેત્રમાં માસ કદપ કર્યો હોય, તે જ ક્ષેત્રમાં ચતુર્માસ કરવાથી અથવા ચતુર્માસ કર્યા પછી માસ
 કદપ કરવાથી ઠ માસનો કદપ થાય તે પળ સ્થવિરકલ્પિતને જ ઉચિત છે અને પાંચ પાંચ ત્રિવસોનો વધા-
 રો કરી શુદ્ધિને જાણવવા ન જાણવવાનો અધિકાર વિસ્તારથી અહીં લખ્યો નથી, કારણ કે સંઘની આ-
 જ્ઞાથી તે વિધિ હાલ હોદ્દ થઈ ગયો છે, તેમ જ ગ્રંથ વિસ્તારના જયથી અત્રે કહેલો નથી. જો તે ત્રિપે-
 વિશેષ જાણવું હોય તો કદપકિરણવલી વિગેરે ટીકાઈમાં જોઈ લેવું. એવી રીતે સર્વ ઠેકાણે જાણી લેવું.
 એવી રીતે જેનું સ્વરૂપ વર્ણવ્યું છે એવો પર્યુષણ કદપ પ્રથમ અને ચરમ તીર્થકરોનાં તીર્થમાં નિયત છે અને
 વાકીના વાવીશ તીર્થકરોનાં તીર્થમાં અનિયત છે, કારણ કે તેડના સાધુડે તો ડોપનો અન્નાવ હોય તો
 એક ક્ષેત્રમાં, દેશ જાણી પૂર્વ કોટિ સુધી રહે છે, અને જો દોષ જોવામાં આવે તો એક માસ કદપ સુધી પણ
 રહેતા નથી. એવી રીતે મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં પણ વાવીશ તીર્થકરોની જેમ સર્વ તીર્થકરોના કદપની ડય-
 વસ્યા જાણી લેવી. એવી રીતે દશમો કદપ જાણવો ॥૨૦॥ ઉપર કહેલા એ દશ કદપો શ્રીકૃષ્ણ પ્રજુ
 તથા શ્રીવર્ડમાન સ્વામીનાં તીર્થમાં નિયત છે અને વીજા વાવીશ તીર્થકરોનાં તીર્થમાં અચેલક, ઔદે-
 શિક, પ્રતિક્રમણ, રાજપિંડ, માસ અને પર્યુષણ એ ઠ કદપો અનિયત છે. વાકીના શય્યાતર, ચતુર્વત, અદે-
 પુરુષજ્યેષ્ઠ, કૃતિકર્મ એ ચાર કદપો નિયત જ છે. એવી રીતે તે દશ કદપોનો નિયત અને અનિયત ત્રિ-

જાગ જાણવો. અહીં કોઈ શંકા કરે કે સર્વને સાધવા યોગ્ય માદ્દમાર્ગે એકજ છે, તો તેમાં પહેલા, ઠેલ્લા અને વાકીના વાવીશ તીર્થકરોના સાધુડેમાં આચારનો ષેદ કેમ છે? તેના સમાધાનમાં કહે છે કે તે ષેદ થવાનું કારણ જીવવિશેષ છે, તે કહે છે—શ્રીકૃષ્ણ પ્રચુના તીર્થના જીવો સરલ સ્વચ્ચાવી અને જન્મ છે, તેથી તેડને ધર્મનો બોધ થવો દુર્લભ છે, કારણ કે તેમનામાં જડપણું છે, અને શ્રીભીર પ્રચુના તીર્થના જીવો (સાધુડે) વ્રક અને જન્મ છે, તેથી તેમને ધર્મનું પાલન હુઝકર છે, અને અજિતનોથ વિગેરે વાવીશ તીર્થકરોના સાધુડેને ધર્મનો બોધ અને તેનું પાલનું આ વંને પણ સુકર (સહેલાં) છે, કારણ કે તેડે સરલ અને પ્રાફ્ણ સ્વચ્ચાવી છે, તેથી તેમના આચારના બે ષેદ થયા છે. અહીં તેના દૃષ્ટાંતો બતાવે છે—

પહેલા તીર્થકરના કેટલાએક મુનિડે બહારની ચૂમિથી ગુરુ પાસે આવ્યા, ત્યારે ગુરુએ પૂછ્યું કે, હે મુનિડે, તમો આટલી બધી વેલા ક્યાં રોકાયા? મુનિડેએ કહ્યું, હે સ્વામી, અમો એક નૃત્ય કરતા નટને જોવામાં રોકાયા હતા, ત્યારે ગુરુએ કહ્યું કે, નટના નૃત્યને જોવું, તે સાધુડેને કલ્પે નહીં, ત્યારે તેડેએ (વહુ સારું) એમ કહી તે વાત અંગીકાર કરી. વઢી એક વચ્ચે તેજ સાધુડે ચિરકાલે ઉપાશ્રયમાં આવ્યા, ત્યારે ગુરુએ પણ પૂર્વની જેમ પૂછ્યું, એટલે તેડે બોલ્યા કે, હે પ્રચુ, અમો એક નૃત્ય કરતી નટીને જોવાને ડગા હતા, ત્યારે ગુરુમહારાજ બોલ્યા, હે મહાજાગ, તે વચ્ચે મેં તમને નટ જોવાનો નિષેધ કર્યો હતો. જ્યારે નટનો નિષેધ થયો તો પઢી નટી જોવાનો નિષેધ થઈ ચુક્યોજ. પઢી તેડેએ ગુરુને વિહ્વસિ કરી કે, સ્વામી, એ વાત અમોએ જાણી નહીં, હવેથી પુનઃતેમ નહીં કરીએ. અહીં તે પ્રથમ તીર્થકરના સાધુડે જન્મ હોવાથી નટનો નિષેધ કરવાથી નટીનો નિષેધ થઈ ચુક્યો એમ તેડે જાણી શક્યા નહીં અને કહ્યું સ્વચ્ચાવી હોવાથી તેમણે ગુરુને સરલ ઉત્તર આપી દીધો. એવી રીતે આ પ્રથમ દૃષ્ટાંત જાણવો.

અહીં વીજો પણ દૃષ્ટાંત છે, કોઈ કુંકણ દેશના વણિકે વૃદ્ધાવસ્થામાં દીક્ષા લીધી હતી. એક વચ્ચે તે વણિક ધ્યાંપથિકી કાર્યોત્સર્ગ કરી ચિરકાલ રોકાઈ રહ્યો. જ્યારે કાર્યોત્સર્ગ પારી આવ્યો એટલે

ગુરુ પૂજું કે, આટલો વધો દીર્ઘ કાલનો કાર્યોત્સર્ગ કરી તેં શું ચિંતવ્યું? તે બોલ્યો, સ્વામી! જીવદયા
 ચિંતવી. ગુરુ પૂજું, શી રીતે? ત્યારે તેણે કહ્યું કે, પૂર્વે ગૃહસ્થાવસ્થામાં કેત્રમાં વૃક્ષ ઝમેલી વાવેલાં
 ઘણાં ધાન્ય થયાં હતાં. હમણાં મારા પુત્રો જો નિશ્ચિત થઈને પ્રથમ વૃક્ષોને ઝમેલશે નહીં તો પઢી
 ધાન્ય નહીં થવાથી તે વીચારાનું શું થશે! આ પ્રમાણે સરલપણથી પોતાનો અન્નિપ્રાયચયાર્થપણે
 નિવેદન કર્યો એટલે ગુરુએ કહ્યું, “મહાન્નાગ, તેં એ દુષ્ટ ધ્યાન કર્યું, મુનિર્લને એમ ચિંતવ્યું અયુક્ત છે.”
 ગુરુ આ પ્રમાણે કહેવાથી તે શિષ્યે મિથ્યા હુકુત આપ્યું. એ વીજો દૃષ્ટાંત. તેવી રીતે શ્રીકીર
 પ્રજ્ઞના મુનિર્લ વિષે બે દૃષ્ટાંતો છે. જેમકે, કેટલાએક વીર પ્રજ્ઞના મુનિર્લ કોઈ એક નટને નૃત્ય
 કરતો જોઈ ગુરુ પાસે આવ્યા ત્યારે ગુરુ પૂજું અને પઢી નટ જોવાનો નિષેધ કર્યો. પુનઃ એક વાર
 તેજ કોઈ નટીનું નૃત્ય જોઈને આવ્યા ત્યારે ગુરુ પૂજું એટલે તેજ વક્ત્રુપણે જુદા જુદા ઉત્તર આપવા
 લાગ્યા. ડ્યારે ગુરુએ ચોક્કસપણે પૂજું ત્યારે તેર્લે સાચે સાચું જણાવ્યું. પઢી ગુરુએ ઠપકો આપ્યો એટલે
 તેર્લે ગુરુને સામો ઉપાલંબ કરવા લાગ્યા કે, ડ્યારે તમોએ અમને નટ જોવાનો નિષેધ કર્યો તે સમયે
 નટી જોવાનો નિષેધ કેમ ન કર્યો? આ દોષ તમારોજ છે, અમો શું જાણીએ? એ પ્રથમ દૃષ્ટાંત.

કોઈ વ્યાપારીનો પુત્ર હતો. તેનો પિતા તેને ઘણીવાર એવી શિક્ષા આપતો કે, ‘પિતા ત્રિગેરે વડિલોની
 સામે બોલવું નહીં.’ પિતાની આ શિક્ષા તેણે વક્ત્રતાથી મનમાં ધારણ કરી રાહી. એક વખતે ઘરના
 સર્વે સ્વજન બહાર ગયા હતા, તે લાગ જોઈ તે પુત્રે વિચાર્યું કે, વારંવાર શિક્ષા આપનાર પિતાને આજ હું
 શિક્ષા આપું. આણું ચિંતવી તે કમારુ વંધ કરી અંદર રહ્યો. ડ્યારે પિતા ત્રિગેરે પાઠા આવ્યા ત્યારે કમારુ
 ઉઘાડવાને ઘણા પોકાર કર્યા તોપણ તે પુત્રે જવાબ આપ્યો નહીં તેમજ કમારુ ઉઘાડ્યાં નહીં.
 પઢી પિતા ખિંત ડલંગી ગૃહમાં પેઠો એટલે તે પુત્રને હસતો જોયો. ડ્યારે ઉપાલંબ આપ્યો એટલે તેણે
 કહ્યું કે, તમેજ શિખવ્યું છે કે વૃદ્ધ વઝિલોની સામે ઉત્તર ન આપવો. આ વીજો દૃષ્ટાંત ૨. હવે અજિત
 ત્રિગેરે વાવીશ તીર્થકરોના મુનિર્લ કહ્યું અને પ્રાહ્ણ હોય છે તેનો દૃષ્ટાંત આપે છે. જેમ કેટલાએક

અજિતનાથ પ્રચુના મુનિં કોઈ નટને જોઈ ચિરકાલે આવ્યા. ગુરુએ પૂછ્યું ઘટલ તડાળે યથાર્થ કહ્યું. પઢી ગુરુએ તેમ કરવાને નિષેધ કર્યો. કોઈવાર પાઠા તેજ મુનિં બહાર ગયા, ત્યાં તે નટીને નૃત્ય કરતી જોઈ પ્રાફ્ણ હોવાથી વિચાર કરવા લાગ્યા કે, આપણને ગુરુએ રાગ થવામાં હેતુરૂપ જાણી નટ જોવાનું નિષેધ્યું છે તો આ નટી તો સ્ત્રી હોવાને લીધે રાગ-થવાનું અત્યંત કારણરૂપ છે, તો તેથી તેનો સર્વથા નિષેધજ હોવો જોઈએ. એવું વિચારીને તેડાં નટીના નૃત્યનું અવલોકન કર્યું નહીં. અહીં શંકા કરે કે, ત્યારે તો ક્રજુ અને પ્રાફ્ણ એવા ચારીશ તીર્થકરોના યતિનેજ ધર્મ હો, ક્રજુ અને જરુ એવા પ્રથમ તીર્થકરના મુનિંને કયાંથી ધર્મ હોય? કારણ કે તેડેને વોધ નથી, તેમાં વહી વક્ર અને જરુ એવા શ્રીવીર પ્રચુના મુનિંને તો સર્વથા ધર્મનોજ અજાવ છે, એવી શંકા કરવી નહીં, કારણ કે પ્રથમ તીર્થકરના યતિંને જો કે જરુપણને લીધે સ્વલના પામવાનો સંજવ છે તથાપિ તેડેનો જાવ શુરુ શુરુ હોવાથી ધર્મ પ્રાપ્ત થાય છે. તેમજ વીર પ્રચુના મુનિં વક્ર અને જડ હોવાથી તે-મનો જાવ ક્રજુ પ્રાફ્ણની અપેક્ષાએ શુરુ ન હોય તથાપિ સર્વથા ધર્મજ નથી એમ કહેવાય નહીં, કારણ તેમ કહેવામાં મહાન્ દોષ લાગે છે. તે વિષે કહ્યું છે કે, ધર્મ નથી, સામાયિક નથી અને વ્રત નથી તેવા પુરુષને શ્રમણસંઘે સંઘની બહાર કરવો. ૧ જે પર્યુષણ કદપ નિયતપણે રહેવાનો સીત્તર દિવસના પ્રમાણનો કહ્યો છે, તે પણ કારણને અજાવેજ જાણવો. જો કોઈ કારણ હોય તો ચતુર્માસમાં પણ વિહાર કરવો કદપે છે. તે વિષે કહ્યું છે કે, “અશિવ શાય તેમ હોય, આહાર મલતો ન હોય અને રાજાથી કે રોગથી પરાવ્રવ થતો હોય, તો ચતુર્માસમાં પણ વીજે વિહાર કરવો કદપે છે.” સ્થંકિલ સ્થાન સારું ન હોય, ઉપાશ્રયમાં જીવાંત વહુ હોય, કુંથયા થયા હોય, અગ્નિ લાગ્યો હોય અને સર્પ રહેતો હોય તો ત્યાંથી વીજે વિહાર કરવો કદપે છે. ૨ વહી જો આવાં કારણો હોય તો ચતુર્માસ વીત્યા પઢી પણ રહેવું કદપે છે. તે આ પ્રમાણે—“વર્ષાદ રહેતો ન હોય અને માર્ગ કાદવથી જરેલો હોય તેથી કાર્તિકી પૂર્ણિમાનો અતિક્રમ થાય તોપણ ઉત્તમ મુનિં રહે છે.” ૩ વહી ઉપર કહેલા

અશિવ વિગેરે દોષ ન હોય તોપણ સંયમનો નિર્વાહ કરવાને ક્ષેત્રના ગુણોની અન્વેષણા કરવી. ક્ષેત્ર
 જર્ઘન્ય, ઉત્કૃષ્ટ અને મધ્યમ એવા ત્રણ પ્રકારનું છે. તેમાં જે ચાર ગુણોથી યુક્ત હોય તે જઘન્ય ક-
 હેવાંય. તે ચાર ગુણો આ પ્રમાણે છે-૭યાં વિહારચૂમિ એટલે ૧ જિનપ્રાસાદ હોય, ૨ ૭યાં સ્થંક્લિ
 (ઠલ્લે જવાનું) શુદ્ધ, નિર્જીવ અને કોઈ જોવે નહીં તેવું હોય, ૩ ૭યાં સ્વાધ્યાય-સહ્યાય કરવાની ચૂમિ સુ-
 લભ એટલે અસ્વાધ્યાયથી રહિત હોય, અને ૪ ૭યાં સાધુર્જને આહાર મલવો સુલભ હોય. જે તેર ગુ-
 ણોથી યુક્ત હોય તે ઉત્કૃષ્ટ કહેવાય. તે ગુણો આ પ્રમાણે છે-૧ ૭યાં ઘણો કાદવ ન હોય, ૨ ૭યાં ઘણા
 સંમૂર્ધિમ જીવો ઉદ્ભવ થતા ન હોય, ૩ ૭યાં ઠલ્લાનું સ્થાન નિર્દોષ હોય, ૪ ૭યાં રહેવાનો ઉપાશ્રય
 સ્ત્રીના સંસર્ગ વિગેરેથી રહિત હોય, ૫ ૭યાં ગોરસ ઘણો મલે તેમ હોય, ૬ ૭યાં લોકસમૂહ મહાન્
 અને ત્રદિક હોય, ૭ ૭યાં વૈદ્યો ત્રદિક હોય, ૮ ૭યાં ઔષધો સુલભ હોય, ૯ ૭યાં ગૃહસ્થોનાં ઘરકુટું-
 વવાલાં અને ધન ધાન્યાદિકથી પૂર્ણ હોય, ૧૦ ૭યાં રાજા ત્રદિક હોય, ૧૧ ૭યાં ત્રાહ્મણાદિકથી મુનિ-
 ભનું અપમાન ન થતું હોય, ૧૨ ૭યાં ત્રિકા સ્ત્રેલાઈથી મલતી હોય, અને ૧૩ ૭યાં સ્વાધ્યાય શુદ્ધ રીતે
 થતો હોય. તે તેર ગુણોથી યુક્ત ઉત્કૃષ્ટ ક્ષેત્ર છે. પૂર્વે કહેલા ચાર ગુણોથી અધિક, પાંચથી વધા ગુણો એ
 યુક્ત અને તેરમા ગુણથી ઓછું એટલે વારમા ગુણ પર્યંત એવું મધ્યમ ક્ષેત્ર છે. તેથી પ્રથમ ઉત્કૃષ્ટા ક્ષેત્રમાં,
 ત્યાં જો તેવું ન હોય તો મધ્યમ ક્ષેત્રમાં, ત્યાં પણ તેવું ન હોય તો જઘન્ય ક્ષેત્રમાં અને હાલમાં તો ગુરુ એ આ-
 કા કરેલા ક્ષેત્રમાં સાધુર્જણ પર્યુષણા કટપ કરવો. ઉપર દર્શાવેલો આ દશ પ્રકારનો કટપ જો દોષના અ-
 ત્રાવે કર્યો હોય તો ત્રીજા વૈદ્યના ઔષધની જેમ હિતકારક થાય છે. તે વિષે આ પ્રમાણે કથા છે-કોઈ
 રાજા એ પોતાના પુત્રને ત્રવિષ્યમાં રોગ ન થાય તેવી ચિકિત્સા કરવાને ત્રણ વૈદ્યોને બોલાવ્યા. તેમાં
 પ્રથમ વૈદ્ય બોલ્યો-મારું ઔષધ જો રોગ હોય તો તેને હણે છે અને જો રોગ ન હોય તો દોષ પ્ર-
 કટ કરે છે. રાજા એ કહ્યું, સુતેલા સર્પને ડગાડવા જેવા આત્મા ઔષધથી સર્થું. ત્રીજો વૈદ્ય બોલ્યો-
 મારું ઔષધ જો રોગ હોય તો તેને હણે છે અને રોગ ન હોય તો ગુણ કે દોષ કરતું નથી. રાજા એ

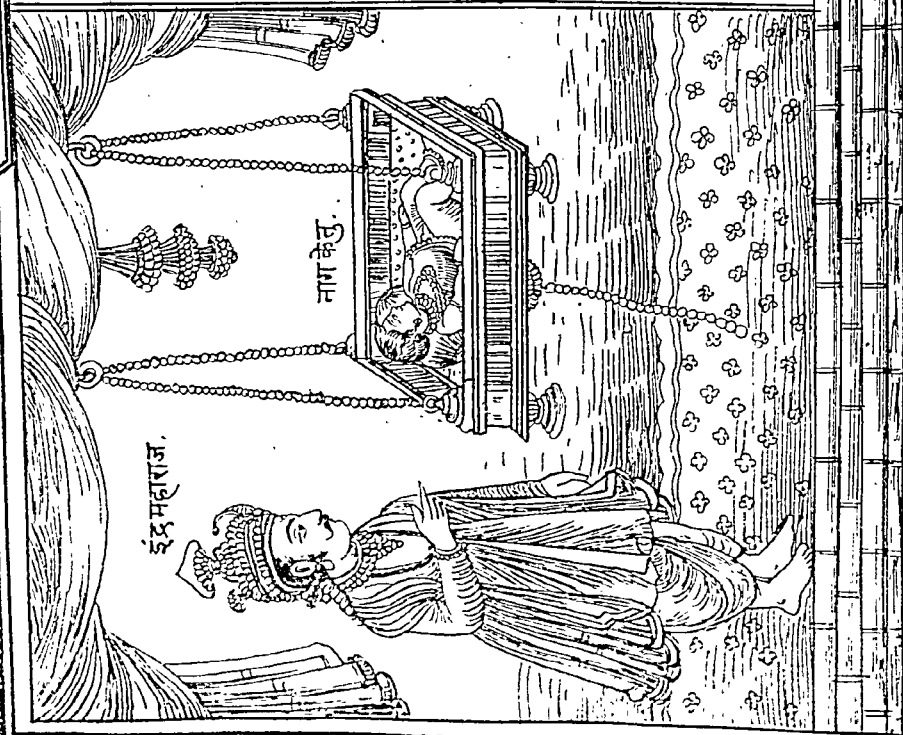
તપસ્યા, પૂજા અને પ્રજાવના વિગેરે ધર્મનાં કાર્યોમાં આલસ્ય કરું ન જોડે, કારણ કે ઉપર કહેલી તપસ્યાદિ સર્વ સામગ્રી એ ચુક્ત એવું જ કલ્પસૂત્રનું શ્રવણ વાંઠિત ફલને આપનારું છે. જેમ વીજ પાળ જો તેની સાથે વૃદ્ધિ, વાયુ વિગેરેની સામગ્રી હોય તો જ ફલની સિદ્ધિ કરવામાં સમર્થ થાય છે, તે સિવાય ચતું નથી. એવી રીતે આ શ્રીકલ્પસૂત્ર પણ દેવ ગુરુની પૂજા, પ્રજાવના અને સાધર્મિકની ત્રિક્તિ પ્રમુખ સામગ્રી સાથે શ્રવણ કરવાથી જ યથાર્થ ફલના હેતુરૂપ થાય છે. નહીં તો “ સર્વ જિનવરોમાં શ્રેષ્ઠ એવા શ્રીવર્ધમાન સ્વામીને કરેલો એક પણ નમસ્કાર પુરુષ અથવા સ્ત્રીને આ સંસારસાગરમાંથી તારે છે.” આતું વચન સાંજલી પ્રયાસથી સાધ્ય એવા કલ્પસૂત્રના શ્રવણમાં પણ આલસ્ય થઈ જાય.

હવે ગ્રંથકર્તા પુરુષના વિશ્વાસ ઉપરથી તેનાં વચનનો વિશ્વાસ આવે એવો નિગમ છે તેથી આ કલ્પસૂત્રકર્તાને અહીં જણાવવા જોડે. તે ચૌદ પૂર્વને જાણનારા યુગપ્રધાન શ્રીનરૂવાહુ સ્વામી છે, તેણે દશાશ્રુતસ્કંધના આઠમા અધ્યયનપણથી પ્રસિદ્ધ પ્રત્યાખ્યાનપ્રવાદ નામના નવમા પૂર્વમાંથી ઉદ્ધાર કરી આ કલ્પસૂત્ર રચેલું છે. તે ચૌદ પૂર્વોનું પ્રમાણ આ પ્રમાણે છે—પ્રથમ પૂર્વે એક હસ્તિના પ્રમાણવાલા મધીના પુંજથી લખાય તેવું છે. બીજું પૂર્વે હસ્તિના પ્રમાણના મધીના ઢગલાથી લખાય તેવું છે. ત્રીજું ચાર હસ્તિપ્રમાણ મધીના પુંજથી લખાય તેવું છે. ચોથું આઠ હસ્તિપ્રમાણ મધી પુંજ લખાય તેવું છે. પાંચમું સોલ હસ્તિપ્રમાણ મધી પુંજથી લખાય તેવું છે. ઠંડું વત્રીશ હસ્તિપ્રમાણ મધી પુંજથી લખાય તેવું છે. સાતમું ચોસઠ હસ્તિપ્રમાણ મધી પુંજથી લખાય તેવું છે. આઠમું વસો ને અઢવાવીશ હસ્તિપ્રમાણ મધી પુંજથી લખાય તેવું છે. નવમું વસો ને ઠપ્પન હસ્તિપ્રમાણનું છે. દશમું પાંચસો ચાર હસ્તિના પ્રમાણનું છે. અગ્યારમું એક હજાર ને ચોવીશ હસ્તિના પ્રમાણનું છે. વારમું વે હજાર ને અઠતાલીશ હસ્તિના પ્રમાણનું છે. તેરમું ચાર હજાર ને ઠંડું હસ્તિના પ્રમાણનું છે. ચૌદમું આઠ હજાર એક સો ને વાણું હસ્તિના પ્રમાણનું છે. એકંદર સર્વે મલી ચૌદ પૂર્વે સોલ હજાર ત્રણસો ને ત્રણાશી હસ્તિના

પ્રમાણવાલા મર્ષીપુંજોશ્રી લક્ષ્મી શકાય તેટલાં છે. તેની સ્થાપનાનુ શત્રુ આ પ્રમાણે છે, તેશ્રી એ મહાપુરુષોએ રચિત હોવાશ્રી માનવા યોગ્ય છે અને તેમાં ગંત્રીર અર્થ રહેલો છે.

કહ્યું છે કે “ જો સર્વ નદીડેની રેતી એકઠી કરીએ અને સર્વ સમુદ્રોનું જલ એકત્ર કરીએ તેડેશ્રી અનંતગણો એક સૂત્રનો અર્થ થાય છે. ” ૧ મુખમાં સહસ્ત્ર જિહ્વા હોય અને જો હૃદયમાં કેવલજ્ઞાન હોય તોપણ મનુષ્યોશ્રી આ કલ્પસૂત્રનું માહાત્મ્ય કહી શકાય તેમ નથી. ૨ તે કલ્પસૂત્રને વાંચવામાં અને સાંજલવામાં મુખ્ય રીતે સાધુ અને સાધ્વીડે અધિકારી છે. તેમાં પણ કાલશ્રી રાત્રિને વિષે કાલગણનાદિ વિધિને કરનારા સાધુડેને વાચન અને શ્રવણ બંને યોગ્ય છે અને સાધ્વીડેને તો નિશીથ ચૂર્ણી વિગેરેમાં કહેલા વિધિ વહે દિવસે પણ યોગ્ય છે. શ્રીવીર પ્રત્યુના નિર્વાણ પછી નવસો ને પંજી વર્ષ અતિક્રમ થતાં વીજા મત પ્રમાણે નવસો ને ત્રાણું વર્ષ અતિક્રમ થતાં આનંદપુરમાં પુત્રના મૃત્યુશ્રી ડુઃખી થયેલા ધ્રુવસેન રાજાના મનને સમાધાન કરવાને આ કલ્પસૂત્ર મોટા મહોત્સવ સાથે સત્તાની સમઠ વાંચવા આરંભ્યું હતું, ત્યાર-શ્રી માંકીને ચતુર્વિધ સંઘ તેના શ્રવણનો અધિકારી થયો છે પણ વાંચવાને અધિકારી તો માત્ર યોગ વેદેનાર સાધુ છે. આ વાર્ષિક પર્વમાં કલ્પસૂત્રના શ્રવણની જેમ આ પાંચ કાર્ય પણ અવશ્ય કરવા યોગ્ય છે. તે આ પ્રમાણે—પહેલું કાર્ય ચૈત્યપરિપાટી એટલે પ્રત્યેક ચૈત્યે વંદના અર્થે ફરવું, બીજું કાર્ય સર્વ સાધુડેને વંદના કરવી, ત્રીજું કાર્ય સાંવત્સરિક પ્રતિક્રમણ કરવું, ચોથું કાર્ય પરસ્પર સાધર્મી જાડેડેને સ્ખમાવવું અને પાંચમું કાર્ય અષ્ટમ તપ કરવું, એ પાંચ કાર્યો પણ કલ્પસૂત્રના શ્રવણની જેમ દ્વિત પદાર્થને આપનારાં છે, તેમજ અવશ્ય કર્તવ્ય છે, વલ્લી શ્રીજિન ઝગવંતે તે કરવાની આજ્ઞા કરી છે એમ જાણવું. તેમાં જે અષ્ટમ તપ છે તે ત્રણ ઉપવાસશ્રી બને છે, તે તપ મહા ફલનું કારણ, જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રરૂપ ત્રણ રત્નને આપનાર, ત્રણ શબ્દને ઉન્મૂલન કરનાર, ત્રણ જન્મને પવિત્ર કરનાર, મન, વચન અને કાયાના દોષને શોષણ કરનાર અને ત્રણ જગત્માં શ્રેષ્ઠ પદને પમારનાર છે તેશ્રી મોક્ષપદના અન્નિલાષી એવા ત્રિપ્રાણીડે તે અષ્ટમ તપ અવશ્ય કરવા યોગ્ય છે. તે ઉપર નાગકેતુનો દૃષ્ટાંત છે:—ચંદ્રકાંતા નામે નગરી

चित्र १

यथाशक्ति तप करवाने तैयार थयो. एक वखते 'हुं' आवता पयुषणा पर्वमां अष्टम तप करीश' एवो मनमां निश्चय करी ते तृणनी छुंपकीमां सुइ गयो हतो. ते अवसर मेलवी तेनी अपर माताए नजीक रहेला अशिनो एक तणखो तेमां नाख्यो. एटले ते छुंपकी वढी जतां साये ते पण वढीने मृत्यु पास्यो. अष्टम तपना ध्यानथी ते आ श्रीकांतश्रेष्ठीनो पुत्र थयो ठे. तेथी करीने एणे पूर्वजवे चिंतवेळुं अष्टम तप हमणां बाढवयमां कयुं ठे. आ महापुरुष लघुकर्मी होइ आ जवमांज मुक्तिगामी थशे. तेथी ते यत्नथी पालन करवा योग्य ठे. एथी तमने मोटो उपकार थशे. आ प्रमाणे कही धरणेंद्र तेना कंठमां पोतानो हार नाखी स्वस्थाने चाढ्यो गयो.

पढी खजनोए आबी श्रीकांत शेठनुं मृतकार्य-उत्तरकार्युं कयुं अने तेना पुत्रनुं नागकेतु एवुं नाम पाळ्युं. अनुक्रमे ते बाढवयथी जितेंद्रिय अने परम श्रावक थयो. एक वखते विजयसेन राजाए कोइ चोर न हतो ते ठतां तेने चोरनुं कळंक लगानी मारी नाख्यो, आथी ते व्यंतर थयो. ते व्यंतरें वधा नगरनो विधात करवाने एक मोटी शिला रची. वढी राजाने पगना प्रहारथी रुधिरनुं वमन करांवी सिंहासन उपरथी पृथ्वी उपर पाडी नाख्यो. आ जोइ नागकेतुए विचार्युं के, हुं जीवतां आ संघ तथा प्रासादनो विनाश थाय ते केम जोशुं जाय ? आबुं विचारी प्रासादना शिखर उपर चढी तेणे ते शिलाने हाथमां धरी राखी. ते पढी ते व्यंतर पण तेना तपनी शक्ति सहन करी शक्यो नहीं एटले ते शिलाने संहारी नागकेतुने नमी पळ्यो. तेना वचनथी राजाने पण उपद्रवरहित कयो. एक वखते ते नागकेतु जितेंद्रपूजा करतो हतो तेवामां पुष्पनी अंदर रहेलो सर्प तेने रुश्यो, तथापि ते अव्यग्रपणे जावनारूढ थयो तेथी केवलज्ञानने प्राप्त थयो. पढी शासनदेवताए तेने मुनिनो वेष अर्पण कयो अने ते चिरकाल विहार करवा लाग्यो. आ प्रमाणे नागकेतुनी कथा सांजढी बीजाडए पण अष्टम तप करवामां यत्न करवो जोइए. इति नागकेतु कथा.

हवे आ कदपसूत्रमां त्रण बाबत मुख्यपणे वांचवानी ठे. ते विषे पुरिमचरिमा^० ए गाथा ठे तेनी व्याख्या

આ પ્રમાણે છે-પુરિમચરિમાણતિ એટલે શ્રીકૃષ્ણ અને વીર પ્રહુનો આ કલ્પ એટલે આચાર છે કે, દૃષ્ટિ થાઉં કે ન થાઉં પણ અવશ્ય કરીને પર્યુષણ પર્વ કરું. ઉપલક્ષણશ્રી જાણી લેવું કે તે પર્યુષણ પર્વમાં કલ્પસૂત્ર પણ વાંચવું. એક તો એ આચાર છે અને વીજું તે વર્ડ્સમાનતીર્થમાં મંગલના કારણરૂપ છે.

કદિ શંકા થાય કે, શ્રીવર્ડ્સમાનતીર્થમાં શામાટે કહ્યું? તો કહે છે કે, જે કારણ માટે અહીં શ્રી જિન જગવંતનાં ચરિત્રો કહેલાં છે, તેમજ ગણધરાદિ સ્થવિરાવલીનાં ચરિત્રો કહેલાં છે, વહી તે સામાચારી કહેવાય છે. તેમાં પ્રથમ અધિકારમાં સર્વ જિનચરિત્રોમાં નજીક ઉપકારીપણાને લીધે પ્રથમ શ્રીવીર પ્રહુનું ચરિત્ર વર્ણન કરતાં શ્રીઘડ્ઢવાહુ સ્વામી જઘન્ય તથા મધ્યમ વાંચનારૂપ પ્રથમ સૂત્રરચે છે-

તેણે કાલેણં એ વાક્યશ્રી તે પરિનિહુણ્યવં ત્યાંસુધી સંબંધ છે. તેણે કાલેણં કેતાં તે કાલે એટલે અવસર્પિણી કાલના ચોથા આરા પર્યંત. મૂલમાં સર્વ ટેકાણે જે 'ણં' અક્ષર છે તે વાક્યાલંકારને અર્થે છે. તેણે સમણં કેતાં વિશિષ્ટ એવો જે કાલનો વિનાગ તે સમય કહેવાય છે, તે સમયમાં કે જે સમય શ્રીવર્ડ્સમાન સ્વામી ચવવું ઇત્યાદિ ઠ વસ્તુર્ભના કારણ થયા હતાં, તે સમયમાં 'સમણે' જગવં મહાવીરે' શ્રમણ એટલે તપસ્થા કરવામાં તત્પર એવા, જગવાન્ કેતાં સૂર્ય અને યોનિ સિવાય જગના વાર અર્થવાલા, જેને માટે કહે છે કે, "સૂર્ય, જ્ઞાન, સાહાત્મ્ય, યશ, વૈરાગ્ય, મુક્તિ, રૂપ, વીર્ય, પ્રયત્ન, ઇલા, લક્ષ્મી, ધર્મ, ऐश्वर्य અને યોનિ-એ ચૌદ અર્થમાં જગ શબ્દ પ્રવર્તે છે. આમાં પ્રથમ સૂર્ય અને ઠેવટનો યોનિ એ વે અર્થ વર્જવા. અહીં શંકા થાય કે, જે જગ શબ્દનો અર્થ યોનિ થાય તે કદિ વર્જવાયોગ્ય હોય પણ સૂર્યવાચક જગ શબ્દ શી રીતે વર્જવો? તે સત્ય છે. અહીં ઉપમાપણાથી સૂર્ય થાય પણ વત્ પ્રત્યયાંત હોવાથી જગવાન્ એટલે સૂર્યવાન્ એવો અર્થ લાગતો નથી, તેથી તે વર્જિત કર્યો છે, મહાવીર એટલે કર્મરૂપી વૈરીને પરાજય કરવાને સમર્થ અર્થાત્ શ્રીવર્ડ્સમાન સ્વામી, તે વર્ડ્સમાન સ્વામી પંચહહુત્તરે હોઝાતિ એટલે હસ્તનક્કત્ર ઉત્તર એવું નક્કત્ર ઉત્તરાખાલુની નક્કત્ર છે, કારણ કે ગણત્રીમાં તેનાથી હસ્ત ઉત્તરમાં છે, તે ઉત્તરાખાલુની છે પાંચ સ્થાનોમાં જેને તે પંચહસ્તોત્તર એવા જગવંત વીર પ્રહુ છે.

હોહન્તિ ઇટલે હોતા હવા. અહીં ષટ્ કલ્યાણકવાદી કહે ઠંક, “પંચહતુતરે સાદ્ગુણ પરિનિહુએ”
 એ વચન ઉપરથી શ્રીમહાવીર પ્રચુને ઠ કલ્યાણક સંપન્ન થાય, આ કહેવું યોગ્ય નથી, કારણ જો એમ
 કહેશે તો “ઉસન્નેણં અરહાકોસ લિએ” ઇત્યાદિ જંબૂદ્વીપપ્રજ્ઞસિનું વચન છે, તેથી શ્રીકૃષ્ણ પ્રચુને પણ
 ઠ કલ્યાણક કહી શકાશે. તમારે પણ તે કલ્યાણકોને માટે તેમ કહેવું નહીં. તેથી જેમ “પંચ ઉત્તરા-
 પાઠે” એ વાક્યમાં નક્કરના સામ્યથી રાજ્યાન્નિષેક તેમાં ગણેલો છે, પણ કલ્યાણક તો “અનીઽ ઠટ્ટે”
 એવી રીતે એની સાથે પાંચજ છે. તેમ અહીં પણ પંચહતુતરે એ નક્કરની તુલ્યતાથી તે મધ્યે ગર્જનો અ-
 પહાર ગણેલો છે, અને કલ્યાણક તો સાદ્ગુણ પરિનિહુએ એની સાથે પાંચજ લીધાં છે. વલ્લી શ્રી આચારા-
 ગટીકા વિગેરેમાં પંચહતુતરે એ વાક્યમાં પાંચ વસ્તુર્જન વ્યાખ્યાન કરી છે, કલ્યાણકની વ્યાખ્યા કરી
 નથી. શ્રીહરિચરિત્રસૂરિકૃત યાત્રા પંચાશક ઉપર શ્રી અજયદેવસૂરિએ કરેલી વૃત્તિમાં શ્રીવીર પ્રચુનાં
 પંચ કલ્યાણક આ પ્રમાણે કહેલાં છે. આષાઠ માસની શુક્લ ઠઠે ગર્જસંક્રમ ૧, ચૈત્ર માસની શુક્લ તેરસે
 જન્મ ૨, માગશર માસની શુક્લ દશમીએ દીક્ષા ૩, વૈશાખ શુક્લ દશમીએ કેવલજ્ઞાન ૪ અને કાર્તિક માસની
 અમાસે મોક્ષ ૫. એવી રીતે શ્રીવીર પ્રચુનાં પંચ કલ્યાણક કહ્યાં છે. હવે જો ઠઠું કલ્યાણક ગણાતું હોત
 તો તેમાં તેનો દિવસ પણ કહ્યો હોત. વલ્લી બીજું એમ પણ છે કે, ઠઠું કલ્યાણક જો ગર્જાપહાર ગણાય
 તો તે નીચા ગોત્રના વિપાકરૂપ, અતિનિંદવા યોગ્ય અને આશ્ચર્યરૂપ છે તેને કલ્યાણક કહેવું તે અનુ-
 ચિત છે. કદિ અહીં શંકા કરશો કે, પંચહતુતરે એ ઠેકાણે ગર્જાપહાર કેમ કહ્યો? તો તે સત્ય છે, પણ
 તેના સમાધાનમાં કહેવાનું કે, જ્યારે જગવંત વીર પ્રચુ શ્રીદેવાનંદાની કુક્ષિમાં અવતર્યા અને માતા
 ત્રિશલાને પ્રસવ થયો એ અસંગત છે તેને નિવારવાને માટે જ પંચહતુતરે એ વચનથી ગર્જનો અપહાર
 સૂચવ્યો છે. તે વિષે હવે વિશેષ કહેવાની જરૂર નથી.

એથી એમ સિદ્ધ થયું કે, કલ્યાણક પાંચજ છે. તે આ પ્રમાણે જગવંતને પંચહતુતરપણું મધ્યમ વા-
 ચનાથી દર્શાવે છે. હતુતરાદિં ચુએતિ ઇટલે ઉત્તરાપાદ્યુની નક્કરમાં પ્રાણત નામના દશમા દેવલોક-

માંથી શ્રીજગવંત ચલેલા છે. ચંદ્રતા ગઢ્યં વક્ષતે એટલે ત્યાંથી ચંદ્રીને ગર્જમાં ઉત્પન્ન થયેલા છે. હુતુત-
રાહિં એટલે ઉત્તરાફાલ્ગુની નક્ષત્રમાં ગર્જમાંથી ગર્જમાં સંહાર થયેલા અર્થાત્ દેવાનંદાના ગર્જથી ત્રિ-
શલાના ગર્જમાં યુક્ત થયેલા.

ઉત્તરાફાલ્ગુની નક્ષત્રમાં થયેલા; હુતુતરાહિં મુંડે એટલે ઉત્તરાફાલ્ગુની નક્ષત્રમાં મુંડ થયેલા.
તે દ્રવ્ય અને જાવથી મુંડ થયેલા. દ્રવ્યથી મુંડ કેશનો લોચ કરવાથી અને જાવથી મુંડ રાગ દેવના
અજાવથી. આગર એટલે ઘરમાંથી નીકળીને અનગારિપણને—સાધુપણને પવ્વડ કહેતાં પ્રાપ્ત થયેલા
છે. તેમ ઉત્તરાફાલ્ગુની નક્ષત્રમાં અનંત કહેતાં અનંતવસ્તુના વિષયરૂપ, અણુત્તર કહેતાં અણુપમ્મણું,
નિવાધા કહેતાં વ્યાધાતરહિત, એટલે જીત, ઠાઢી વિગેરેની સ્વલના રહિત એણું, નિરાવરણ કહેતાં
સમસ્ત આવરણથી રહિત એણું, કસિણ કહેતાં સર્વ પર્યાયથી યુક્ત એણું અર્થાત્ સર્વ વસ્તુરૂપને જણાવ-
નારું, પડિપુષ્પ કહેતાં પરિપૂર્ણ—સર્વ અવયવોથી સંપૂર્ણ—એવા પ્રકારનું વરં કહેતાં પ્રધાન એણું કેવલજ્ઞાન
અને કેવલદર્શન જેને સમુપલ્લવ કહેતાં ઉત્પન્ન થયેલ છે. વલી ઉત્તરાફાલ્ગુની નક્ષત્રમાં તેને પ્રાપ્ત થયા
છે અને સાંદ્રણ પરિનિવું કહેતાં સ્વાતિ નક્ષત્રમાં જગવાન્ શ્રીવીર પ્રચુ મોકે ગયા છે. હવે વિસ્તારવાલી
વાચનાથી શ્રીવીર પ્રચુનું ચરિત્ર કહે છે—તેણે સમર્પણે દિવ્યાદિનો અર્થ પૂર્વની જેમ જાણી લેવો.

જે સે ગિસ્ત્રા કહેતાં જે ગ્રીષ્મકતુના સમયનો, ચઢે માસે કહેતાં ચોથો માસ, અષ્ટમે પક્કે કહેતાં
આઠમો પક્ક અર્થાત્ આષાઢ માસનો શુક્લપક્ક. તસણે આષાઢ કહેતાં તે આષાઢ માસના શુક્લ પક્કની
ઠઠી પક્કેણે કહેતાં ઠઠી રાત્રિ. રાત્રિ અર્થ લેવાનું કારણ એ છે કે દિવસ અને રાત્રિ વડે અહોરાત્રિના
બંને પક્ક ગણાય છે. પુવરત્તાવરત્ત કહેતાં પૂર્વરાત્ર અને અપરરાત્રનો સમય, તે આગલ કહેવામાં આવ-
શે. અહીં પક્ક શબ્દ વડે રાત્રિ અર્થ લેવો. મહાવિજય કહેતાં—જેમાં મહાન્—મોટો વિજય છે તે મહાવિ-
જય કહેવાય. વલી તે કેવું છે કે પુષ્કરણ કહેતાં પુષ્પોત્તર નામે છે. તે પવર પુંફરીયા કહેતાં વીજાં શ્રેષ્ઠ
વિમાનોમાં પુંફરીક કહેતાં શ્વેત કમલના જેવું અર્થાત્ અતિ શ્રેષ્ઠ છે. તે મહાવિમાણ કહેતાં મહાવિમાન

કેવું છે ? વીસંસાગરોવમ૦ કહેતાં વીશ સાગરોપમ સ્થિતિવાલું છે. તેમાં દેવતાઈની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ વીશ સાગરોપમની રહે છે. જગવંત શ્રીવીર પ્રચુની સ્થિતિ પણ એટલી જ હતી. હવે તે વિમાનશ્રી આઉલખ૦ કહેતાં આયુધ્યના કાય વહે, અવલયેણું કહેતાં દેવગતિ નામકર્મના કાય વહે, ણિશ્લયેણું કહેતાં સ્થિતિ એટલે વૈક્રિય શરીરમાં રહેવું તેના કાય વહે, અણંતરં કહેતાં અંતર રહિત એવું વ્યં ચદ્ધતા કહેતાં વ્યવન કરીને ઇહેવ જંબૂ૦ કહેતાં આજ જંબૂદ્વીપ નામના દ્વીપને વિષે, જારહેવાસે૦ કહેતાં જરત દેવના દક્ષિણાર્ધ જરતને વિષે અવસર્પિણી કાલ એટલે જેમાં સમયે સમયે રૂપ રસ વિગેરેની હાનિ થતી જાય તે અવસર્પિણી કાલ કહેવાય, તે કાલને વિષે સુષમસુષમા નામનો ચાર કોટાકોટિ સાગરના પ્રમાણવાલો પહેલો આરો ઉલ્લંઘન થયા પછી સુષમા નામનો ત્રણ કોટાકોટિ સાગરના પ્રમાણવાલો ત્રીજો આરો આવે, તે ઉલ્લંઘન થયા પછી સુષમંદુઃષમા નામનો બે કોટાકોટિ સાગરના પ્રમાણવાલો ત્રીજો આરો આવે. તે ઉલ્લંઘન થયા પછી દુઃષમસુષમા નામે ચોથો આરો આવે, તે ઘણો ઉલ્લંઘન થયેલો છે, કાંઈક જાણો છે. તે કહે છે—

વેંતાલીશ હજાર વર્ષોથી જાણી એક સાગર કોટાકોટિ ચોથા આરાનું પ્રમાણ છે. તેમાં ચોથા આરાનાં પંચોતેર વર્ષ અને સામાઆઠ માસ શેષ રહેતાં શ્રીવીર પ્રચુનો અવતાર થયો છે. શ્રીવીર પ્રચુનું આયુષ્ય વોંતેર વર્ષનું છે. શ્રીવીર પ્રચુના નિર્વાણશ્રી ત્રણ વર્ષ અને સાડાઆઠ માસ જતાં ચોથા આરાની સમાપ્તિ થાય છે તેથી પ્રથમ જે વેંતાલીશ હજાર વર્ષ કહ્યાં તે એકવીશ એકવીશ હજારના પ્રમાણવાલા પાંચમા અને ઠઠા આરા સંબંધી જાણવાં.

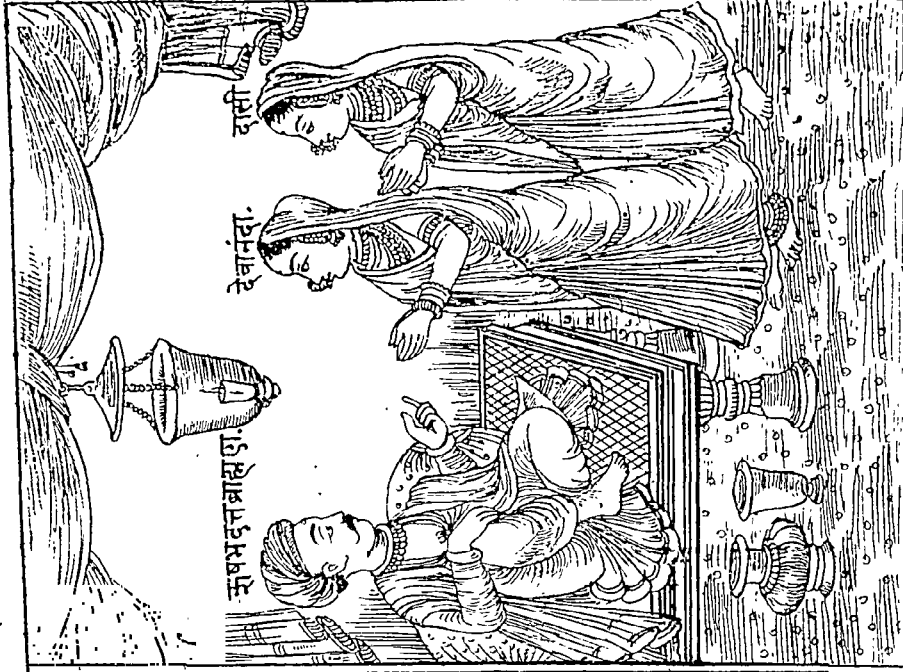
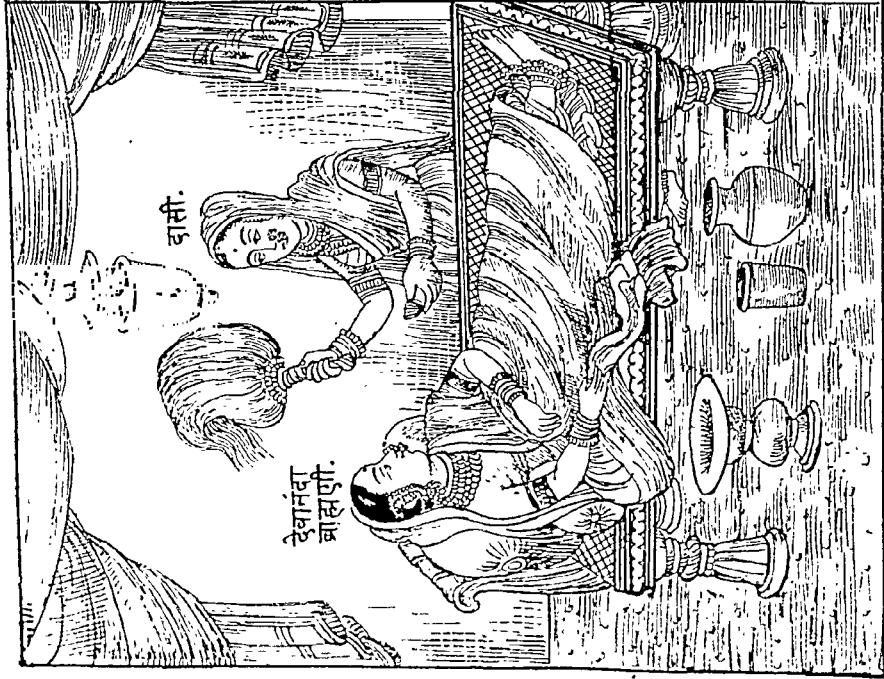
એકવીશ તીર્થકરો ઇદ્વાકુ કુલમાં ઉત્પન્ન થયેલા અને કાશ્યપગોત્રી છે અને બાવીશમા મુનિસુવ્રત અને ત્રેવીશમાં નેમિ જગવંત તે હરિવંશ કુલમાં ઉત્પન્ન થયેલા અને ગૌતમગોત્રી છે. એવી રીતે તે ત્રેવીશ તીર્થકરો અતીત થયા પછી શ્રમણ જગવંત શ્રીમહાવીર થયા છે જે પ્રચુ ચરમ-ઠેલ્યા તીર્થકર છે અને જે પૂર્વના તીર્થકરો નિર્દેશ કરેલા છે એટલે શ્રીવીર પ્રચુ ઉત્પન્ન થશે એમ કહેલું છે. વહી જે જગવંત

બ્રાહ્મણકુંડયામ નામના નગરમાં કોનાલગોત્રી એવા કૃષ્ણચંદ્રત્ત બ્રાહ્મણની સ્ત્રી દેવાનંદા બ્રાહ્મણી કે જે જાલંધરસગોત્રી છે તેની કુલ્હિમાં ગર્ભપણાથી ઉત્પન્ન થયા હતા. તે વ્યારે ઉત્પન્ન થયા હતા કે, પૂર્વરાત્ર અને અપર રાત્રના સમયમાં અર્થાત્ મધ્યરાત્રે ઉત્તરાષાઢ્યુની નક્ત્ર ચંદ્રના યોગને પ્રાપ્ત થતાં. દિવ્ય આહાર, દિવ્ય નવ અને દિવ્ય શરીરનો ત્યાગ કરવાથી ડ્યારે જગવંત ગર્ભમાં ઉત્પન્ન થયા ત્યારે તે ત્રણ જ્ઞાનથી સુક્ત હતા. ‘હું ચ્યવીશ’ એવું જાણતા અર્થાત્ પોતાના ચ્યવવાનો ઋવિષ્યકાલ જાણતા હતા.

પોતે ચવે છે તે વખતે જાણતા નથી, કારણ કે તે એક સમયે થાય છે અને ‘હું ચવ્યો’ એમ જાણે છે. જે રાત્રે શ્રમણ જગવંત શ્રીમહાવીર પ્રજુ જાલંધરસગોત્રી દેવાનંદા બ્રાહ્મણીની કુલ્હિમાં ગર્ભપણે ઉત્પન્ન થયા તે રાત્રિએ તે દેવાનંદા બ્રાહ્મણી પોતાની શય્યામાં અતિ નિદ્રા લેતી નહતી તેમ અતિશે જાગ્રત પણ નહતી એટલે તે અલ્પ નિદ્રા કરતી હતી. તે વખતે તેણીએ આવા પ્રકારનાં એટલે જેમનું સ્વરૂપ હવે કહેવામાં આવશે એવાં, વલી તે સ્વપ્નાં કેવાં છે, ઉદાર-શ્રેષ્ઠ છે, કલ્યાણના હેતુ છે, ઉપદ્રવને હરનારાં છે, ધનના હેતુ છે, મંગલિક છે, અને શોભાએ યુક્ત છે એવાં ચૌદ મહાસ્વમોને જોઈ તે દેવાનંદા બ્રાહ્મણી જાગી ગયાં. તે કયાં કયાં સ્વમો છે તે વિષે ગય વસહ ઇત્યાદિ ગાથા છે. આ ગાથા સેહેલી છે, તેમાં વિશેષ કહેવાનું આ પ્રમાણે છે. અન્નિષેક એટલે લક્ષ્મી સંબંધી અન્નિષેક જાણવો. પન્ન-કમલથી ઉપલક્ષિત એવું સરોવર. વિમાન એટલે દેવ સંબંધી જવન એટલે ઘર-અહીં જે પ્રજુનો જીવ સ્વર્ગથી અવતરે તેની માતા વિમાન જુવે છે અને જે પ્રજુનો જીવ નરકમાંથી આવે તેની માતા જવન એટલે ઘરને જુવે છે. તે વંનેમાંથી એકનું દર્શન હોય તેથી ચૌદ જ સ્વપ્ન થાય છે. શિલ્પી એટલે ધૂમાડા વગરનો અન્નિલેવો. એવી રીતે તે દેવાનંદા બ્રાહ્મણી યથોક્ત ચૌદ સ્વમોને જોઈ જાગ્રત થયાં.

તે પઠી તે દેવાનંદા બ્રાહ્મણી હર્ષ તથા વિસ્મય પામ્યાં અને પરમ સંતોષને પ્રાપ્ત થયાં. વલી ચિત્તમાં આનંદ પામ્યાં. તેમના હૃદયમાં પ્રીતિ થઈ, મનમાં પરમ તુષ્ટિ થઈ. હર્ષના વશથી તેમનું હૃદય વિસ્તાર પામી ગયું. મેઘના જલની ધારાથી સિંચન થયેલું કદંબનું* પુષ્પ જેમ પ્રફુલ્લિત થાય તેમ તેના રોમરૂપ

* કદંબનું વૃદ્ધ મેઘની ધારાથી પ્રફુલ્લિત થાય છે.

પ્રફુલ્લિત થયા. આવી રીતે થયેલાં મહાનંદા બ્રાહ્મણી તે સ્વપ્નોનું સ્મરણ કરવા લાગ્યાં. તે સ્મરણ કરીને શય્યામાંથી વેઠા થયાં. પઠી તે અત્વરિત ઇટલે માનસિક ભૂલકંઠાથી રહિત એવી, અચપલ ઇટલે કાયાની ચપલતાથી વર્જિત એવી, અસંત્રાંત ઇટલે સ્ખલના વગરની, અભિલંબિત ઇટલે વિલંબ રહિત એવી અને રાજહંસના જેવી ગતિ વહે જ્યાં કૃષ્ણદત્ત બ્રાહ્મણ હતા, ત્યાં તે આવ્યાં. ત્યાં આવીને કૃષ્ણદત્ત બ્રાહ્મણને જય અને વિજયથી વધાવે છે ઇટલે આશિષ આપે છે. તેમાં સ્વદેશમાં જય અને પરદેશમાં વિજય સમજવો. તે વધાવીને ઋદ્રાસન ઉપર વેઠાં, તે પઠી શ્રમને ટાલી આશ્વાસનને અને ક્રોધના અઝાવથી વિશ્વાસને પ્રાપ્ત કર્યો તેથીજ સુલે કરી ઉત્તમ આસનને પ્રાપ્ત થયાં.

પઠી જે અંજલિ લે હાથ વહે કરેલી હતી, જેમાં દશ નલ્લ ઉદય પામ્યા હતા અને જેનું પ્રદક્ષિણ ત્રમણ મસ્તક ઉપર કરેલું હતું એવી અંજલિ તે દેવાનંદાએ પોતાના મસ્તક ઉપર કરી આ પ્રમાણે કહ્યું, હે દેવાનુપ્રિય, આજ રાત્રે હું અલ્પ નિદ્રા કરતી હતી તે વખતે હું આ આગલ કહું હું એવાં ચૌદ ઉત્તમ સ્વપ્નોને (ગજ, વૃષભ વિગેરે) જોઈને જાગી ગઈ, તે ચૌદ સ્વપ્નોનું કલ્યાણકારી શું ફલ તથા વૃત્તિવિશેષ થશે તે હું વિચારું હું. અહીં ફલ ઇટલે પુત્રાદિ અને વૃત્તિ ઇટલે જીવનનો ઉપાય પ્રમુખ, તેમાંથી શું થશે? તે પઠી તે કૃષ્ણદત્ત બ્રાહ્મણે દેવાનંદા પાસેથી એ અર્થ સાંઝલી, મનમાં અવધારી, હર્ષાદિ પ્રાપ્ત કરી, મેઘની ધારા વહે સિંચન થયેલા કદંબ વૃક્ષનાં પુષ્પની પેઠે શરીરના બિદ્ધરૂપ કુવાને વિષે ભંચાં થયાં છે રોમાંચ જેને એવો થયો છે તેણે સ્વપ્નાંની ધારણા કરી, ધારણા કરીને અર્થવિચારણા કરી, અર્થવિચારણા કરીને પોતાનું સ્વાત્ત્વાવિક મતિપૂર્વક એવું જે બુદ્ધિવિજ્ઞાન તે વેદે કરીને અહીં જે અનાગત કાલનો વિષય થાય તે મતિ અને વર્તમાન કાલનો વિષય થાય તે બુદ્ધિ કહેવાય છે.

“વિષયને પ્રાપ્ત ન કરે તે મતિ કહેવાય અને સાંપ્રતકાલને દર્શાવનારી તે બુદ્ધિ કહેવાય. જે ઋતાર્થને બતાવે તે સ્મૃતિ જાણવી અને ત્રણે કાલને દર્શાવે તે પ્રજ્ઞા કહેવાય.” ૧ અતીત-ઋત અને અનાગત-ઋતિવ્યકાલની વસ્તુર્તના વિષયમાં જાગે તે વિજ્ઞાન કહેવાય. તે પઠી તે સ્વપ્નાના અર્થનો નિશ્ચય

કરે છે, તે નિશ્ચય કરીને તેઉં દેવાનંદા બ્રાહ્મણી પ્રત્યે બોલ્યા-તે હું બોલ્યા તે કહે છે-હે દેવાનુપ્રિય, તમે ઉદાર, કલ્યાણકારી, ધનદાયક, માંગલ્યરૂપ અને શોચાયુક્ત સ્વપ્ના જોયાં છે. તે સ્વપ્નાં આરોગ્ય, સંતોષ, દીર્ઘ આયુષ્ય, કલ્યાણ એટલે ઉપદ્રવનો અજાવ, મંગલ એટલે વાંઠિત ફલની પ્રાપ્તિ એ સર્વે વસ્તુઓને કરનારાં સ્વપ્નો તમે જોયાં છે. તે આ પ્રમાણે-હે દેવાનુપ્રિય, તેથી તમને અર્થલાઝ, જોગલાઝ, પુત્રલાઝ અને સુખલાઝ થશે. તમને નવ માસ પૂરા અને સાઠાસાત દિવસ ગયા પછી તમે એક પુત્રને જન્મ આપશો. તે પુત્ર કેવો થશે તે કહે છે.

जेना हाथ અને પગ કોમલ છે અને જેના શરીરમાં લક્ષણવાદી અને સ્વરૂપથી પરિપૂર્ણ એવી પાંચ ઇંદ્રિયો છે તેમજ લક્ષણ અને વ્યંજનના ગુણે કરીને યુક્ત એવો પુત્ર થશે. અહીં લક્ષણ એટલે ઓત્ર ચામરાદિ જાણવાં. તે ચક્રવર્તી અને તીર્થકરોને એક હજાર ને આઠ હોય છે. વલદેવ અને વાસુદેવને એકસો આઠ હોય છે અને બીજા જાગ્યવાનને વત્રીશ લક્ષણો હોય છે- તે વત્રીશ લક્ષણો આ પ્રમાણે છે-

“ઊત્ર, કમલ, ધનુષ્ય, રથ, વજ્ર, કાચબો, અંકુશ, વાપિકા, સ્વસ્તિક (સાથીડ), તોરણ, સરોવર, કે-શરીસિંહ, વૃક્ષ, ચક્ર, શંખ, હસ્તી, સમુદ્ર, કલશ, મેહેલ, મત્સ્ય, જવ, યજ્ઞસ્તંભ, સ્તૂપ (ચોતરો), કમંડલ, પર્વત, ચામર, દર્પણ, વલદ, પતાકા, લક્ષ્મીનો અન્નિષેક, ઉત્તમ માલા અને મધૂર એ વત્રીશ લક્ષણો પુણ્યવંત જીવોને હોય છે.” એ લક્ષણવાલા પુરુષનાં સાત લક્ષણ રાતાં, ઠ ડંચાં, પાંચ સૂક્ષ્મ અને લાંબાં, ત્રણ વિશાલ, ત્રણ લઘુ અને ત્રણ ગંત્રીર-એવી રીતે વત્રીશ લક્ષણો પુરુષ કહેવાય છે. તેમાં તે નખ, પગ, હાથ, જીભ, હોઠ, તાલવું અને નેત્રના સૂણા, એ સાત રાતાં શ્રેષ્ઠ છે. કાંલ, હૃદય, કોક, નાસિકા, નલ અને મુલ, એ ઠ ડંચાં શ્રેષ્ઠ છે. દાંત, ચામચી, કેશ, આંગલીના પર્વ અને નલ, એ પાંચ સૂક્ષ્મ શ્રેષ્ઠ છે. નેત્ર, હૃદય, નાસિકા, હરુપચી અને યુજા, એ પાંચ લાંબાં શ્રેષ્ઠ છે. લલાટ, ઠાતી, અને મુલ, એ ત્રણ વિસ્તારવાળાં ઉત્તમ છે. કોક, જંઘા અને લિંગ-ઇંદ્રિય, એ ત્રણ લઘુ સારાં છે. સત્ત્વ, સ્વર અને નાતિ, એ ત્રણ ગંત્રીર સારાં છે-એ વત્રીશ લક્ષણો થયાં. શરીરનો અર્ધ જાગ મુલ છે અથ-

વા સર્વ શરીર મુલ કહેવાય છે, તેનાથી નાસિકા શ્રેષ્ઠ છે અને નાસિકાથી લોચન શ્રેષ્ઠ છે. ૧ જેવાં લો-
 ચન હોય તેવું શીલ સમજવું. જેવી નાસિકા તેવી સરલતા સમજવી. જેવું રૂપ તેવું દ્રવ્ય જાણવું અને
 જેવું શીલ તેવા ગુણ જાણી લેવા. ૨ જે પુરુષ અતિ ઊંચો હોય, અતિ લાંબો હોય, અતિ જામો હોય,
 અતિ હુલો હોય, અતિશે કાલો હોય અને અતિશે ગોરો હોય, તે ઠ જાતના પુરુષોમાં સસ્વ રહેલું
 હોય છે. ૩ સદ્ગુણી, સ્વરૂપવાન, નીરોગી, સારા સમાવાલો, સારી નીતિવાલો અને કવિ થયેલો પુરુષ
 પોતે સ્વર્ગમાંથી આવ્યો છે અને પોતાને પાહું સ્વર્ગમાં જવાનું સૂચવે છે. ૪ દંતવગરનો, દયાલુ, દાની,
 હિંદ્રિયોને દમન કરનાર, માલ્યો અને હમેશાં સરલ ઇવો પુરુષ મનુષ્ય યોનિમાંથી આવી પાઠો મનુષ્ય
 યોનિમાં જાય છે. ૫ માયા, લોચ, હુધા, આલસ્ય અને ઘણો આહાર ઇલાદિ ચેષ્ટાઈથી પુરુષ પોતે તિ-
 ર્વચ યોનિમાંથી આવેલો છે એમ સૂચવે છે. ૬ જે પુરુષ રાગી, સ્વજનનો દ્રેષી, હુર્નાઈ વોલનાર અને
 મૂર્ખનો સંગ કરનાર હોય તે પોતે નરકમાંથી આવેલો સૂચવે છે. ૭ પુરુષોને દક્ષિણ જાગમાં જો આવતું
 હોય તો તે શુભ ફલ આપે છે. વામ જાગમાં હોય તો તે અતિ મિંદવા યોગ્ય છે અને તે સિવાયના જા-
 ગમાં હોય તો મધ્યમ ફલ આપે છે. ૮ જે પુરુષોના હાથમાં રેલા થોડી હોય અથવા ઘણી હોય તો તે
 અદ્યપ આયુષ્યવાલા, નિર્ધન અને દુઃખી થાય, તેમાં કાંઈ પણ સંશય નથી. ૯ જે પુરુષની અનામિકા (ટ-
 વલી આંગલીની પાસેની) આંગલીની અંતરેલાથી કનિષ્ઠા આંગલી જો અધિક હોય તો તે પુરુષને ધનની
 વૃદ્ધિ થાય અને મોટાલ પદ્મ ઘણાં હોય. ૧૦ મણિબંધથી જે રેલા ચાલે છે તે પિતાની રેલા છે અને ક-
 ર્મ (ટવલી આંગલીની નીચેના જાગ) થી જે વે રેલા ચાલે છે તે વૈષ્ણવ અને આયુષ્યની રેલા છે,
 તે ત્રણ રેલાઈ તર્જની (અંગોઠા પાસેની આંગલી) અને અંગોઠાની વચ્ચે જઈ મલે છે. ૧૧ જેને તે
 ત્રણ રેલાઈ સંપૂર્ણ અને દોષ વગરની હોય તેને ગોત્ર-કુલ, ધન અને આયુષ્યનું સંપૂર્ણ સુખ મલે
 છે, જો તેવું ન હોય તો ન્યૂન સુખ મલે છે. ૧૨ આયુષ્યની રેલા જેટલી આંગલીને હલંધન કરી
 આગલ જાય તેટલાં પચવીશ વર્ષની આયુષ્ય વિદ્વાનોં જાણી લેવી. ૧૩ જો જમણા હાથના અંગો-

ઠાના મધ્યમાં જવ રેલા હોય તો વિદ્યા, પ્રત્યાતિ અને વૈષ્ણવ પ્રાપ્ત થાય છે અને તે પુરુષનો જન્મ શુદ્ધ પદમાં સમજવો. ૧૪ જે પુરુષની આંખો રાતી હોય તેને સ્ત્રી ત્યજી શક્તી નથી, જેની આંખો સુવર્ણના જેવી પીલી હોય તેને દ્રવ્ય ત્યજતું નથી, જેના હાથ લાંબા હોય તેને ऐश्वर્ય ઠોકતું નથી અને જેના શરીરમાં માંસની પુષ્ટિ હોય તેને સુખ ઠોકતું નથી. ૧૫ જો નેત્રમાં સ્નેહ (ચીકાશ) હોય તો સૌ-ગાય હોય, જો દાંતમાં સ્નેહ હોય તો સારાં જોજનો મહે અને જો શરીરમાં સ્નેહ હોય તો સુલ મહે અને જો પગમાં સ્નેહ હોય તો વાહન પ્રાપ્ત થાય. જેની ડર (ઢાતી) વિશાલ હોય તે ધન ધાન્યનો જોગી થાય, જેનું મસ્તક વિશાલ હોય તે ઉત્તમ રાજા થાય, જેની કટીનો જાગ વિશાલ હોય તેને સ્ત્રી અને પુત્રો ઘણા થાય અને જેના પગ વિશાલ હોય તે હમેશાં સુખી થાય. ૧૬ આ પ્રમાણે લક્ષણો જાણવાં.

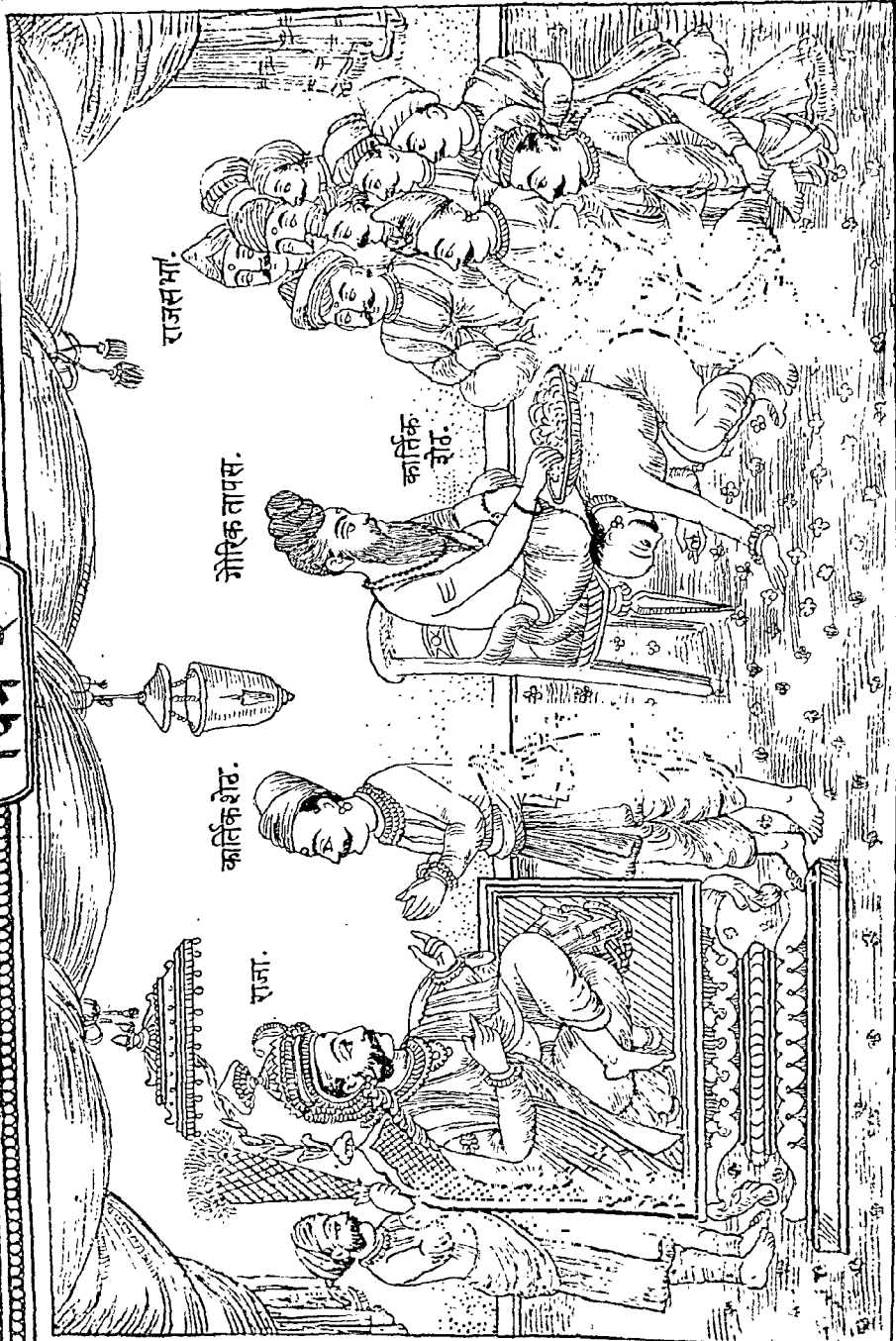
હવે વ્યંજન કહે છે, વ્યંજન ઇટલે શરીર ઉપર જે મસા અને તિલક વિગેરે હોય છે તે, લક્ષણ તથા વ્યંજનના ગુણોથી શુક્ત એવો તે કુમાર હતો. વલી તે માન તથા ઉન્માનના પ્રમાણને પ્રાપ્ત થયો હતો. તેમાં જલના ઝરેલા કુંડની અંદર એક પુરુષને પ્રવેશ કરાવે, પઠી જે જલ વહાર નીકલી જાય તેટલું જલ ડ્રોણમાન થાય ત્યારે તે પુરુષ માનપ્રાપ્ત કહેવાય અને જો તાજવા ઉપર અર્ધાંજારના માનવાલો થાય તો તે ઉન્માનપ્રાપ્ત કહેવાય. હવે જે ચાર કહ્યો તેનું માન આ પ્રમાણે છે, “ ઠ સર્પવના ઢાણાનો એક જવ થાય, ત્રણ જવની એક ચણોઠી થાય, ત્રણ ચણોઠીનો એક વાલ થાય અને સોલ વાલનો એક ગદી આણો થાય. ૧ દશ ગદી આણાનો એક પલ થાય અને દોઢસો ગદી આણાનો એક મણ થાય, દશ મણની એક ઘટિકા થાય એમ વિદ્વાનો કહે છે, દશ ઘટિકાનો એક જાર થાય. પ્રથમ જે કહ્યું કે તે દોઢસોનો એક મણ થાય ત્યાં ગદી આણા લેવા પલ લેવા નહીં, જો દોઢસો પલનો મણ થાય એમ લઈએ તો જારના અઘ્યોતેર મણ થઈ જાય અને તેના અર્ધનાગે ઊંઘણ ચાલીશ મણ થાય, એથી ઇટલું શરીરનું માન સંજ્ઞે નહીં. જો દોઢસો ગદી આણાનો મણ લઈએ તો જારના ચાલીશ શેરના માન વચ્ચે કાંઈક અધિક એવા પોણા આઠ મણ થાય અને તેનું અર્ધ માન ઇટલે પોણા ચાર મણ અને પાંચ શેરથી વધારે શરીરનું પ્રમાણ સંજ્ઞે છે,

અને તેથી દોહસો ગદીઆણનો મણ પણ સંજ્ઞે. કોઈદેશમાં કાંઈક ઝળા ત્રણ શેરને પણ મણ કહેવાનો વ્યવહાર છે. હવે પ્રમાણ વિષે કહે છે. પોતાના અંગુલ વહે એકસો આઠ અંગુલની હંચાડવાલો ઉત્તમ પુરુષ કહેવાય છે, મધ્યમ અને હીન પુરુષ ત્રણ તથા ચોરાશી આંગલની હંચાડવાદા હોય છે. અહીં જે ઉત્તમ પુરુષ કહ્યો તે તીર્થંકરથી અન્ય લેવો, કારણ કે જે તીર્થંકર હોય તે બાર આંગલની મસ્તકની પાઘની સુધાં ગણીએ તો એકસો ને વીશ આંગલ હંચા હોય છે. હવે તેવી રીતનાં માન, ઉન્માન અને પ્રમાણથી પરિપૂર્ણ એવાં મસ્તક પ્રમુલ સર્વ અંગો જેમાં ઉત્પન્ન થયાં છે, એવા પ્રકારનું સુંદર જેનું શરીર છે એવો, વલી તે કેવો બાલક કે જેની આકૃતિ ચંદ્રના જેવી રમણીય છે, જે મનોહર છે, જેનું દર્શન પ્રિય છે અને જેનું સ્વરૂપ સુંદર છે એવા બાલકને હે દેવાનુપ્રિયે, તમે જન્મ આપશો. એ

હવે તે બાલક આવો થશે. કેવો થશે તે કહે છે—જ્યારે તે બાલન્નાવને ઠોફી દેશે અર્થાત્ આઠ વર્ષનો થશે, ત્યારે તે એવો થશે કે જેનામાં સર્વ વિજ્ઞાન પરિણામ પામશે. અનુક્રમે જ્યારે ગૌવન વયને પ્રાપ્ત થશે ત્યારે તે કૃગ્વેદ વિગેરેનો સ્મારક થશે. અહીં મૂલમાં ધાતુ આત્મનેપદી છે તે ઠતાં જે આ પ્રયોગ કર્યો છે તે વિચારવા જેવો છે. કૃગ્વેદ એ પદમાં ઠઠી વિન્રક્તિના બહુવચનનો લોપ થયેલો છે. તે કૃગ્વેદ, યજુર્વેદ, સામવેદ અને અથર્વવેદ કેવા છે કે જેમાં ઇતિહાસ એટલે પુરાણ પાંચમો છે અને નિઘંતુ કહેતાં નામ-સંગ્રહ કોશ જેમાં ઠઠો છે. તે વેદ કેવા કે જે અંગ તથા ઉપાંગોએ સહિત છે. તેમાં શિક્ષા, કલ્પ, વ્યાકરણ, ઠંદ, જ્યોતિષ અને નિરુક્તિ—એ ઠ અંગ કહેવાય છે, ઉપાંગ એટલે અંગના અર્થને વિસ્તાર કરનારા. વલી તે વેદ કેવા છે, તાત્પર્યથી યુક્ત છે, એવા પૂર્વે કહેલા ચાર વેદના જે સ્મારક એટલે વીજાઈને વિસ્મરણ થયેલ તેમને સ્મરણ કરાવનાર છે, વલી તે બાલક તે વેદોનો ધારક છે, એટલે ધારણ કરવાને સમર્થ છે. હે દેવાનુપ્રિયે, તે બાલક, એવો થશે. વલી તે બાલક કેવો થશે કે પૂર્વે કહેલાં ઠ અંગનો વિચાર કરનાર થશે, અહીં વિદ્ધ ધાતુનો અર્થ જાણવું લઈએ તો પુનરુક્તિ દોષ આવે છે. વલી તે ષષ્ટિતંત્ર એટલે કપિલ સંબંધી (સાંખ્યના) શાસ્ત્રમાં પં-

ક્રિત થશે, તેમજ ગણિતશાસ્ત્રમાં નિપુણ થશે. ગણિતશાસ્ત્ર એટલે ગણિતવિદ્યા જેમકે, “ એક સ્તંત્ર એવો
 હે કે જે અર્થો પાણીમાં હે, તેનો વારમો જાગ કાઢવમાં હે, ઠઠો જાગ રેતીમાં ઢવાયો હે અને તે ઢોઢ
 હાથ બહાર દેવાય હે. તે સ્તંત્રનું માન કેટલું હોય જોઈએ તે વિચારીને કહો ? તેના જવાબમાં ગણિત
 ઉપરથી સિદ્ધ થાય કે, તે સ્તંત્ર ઠ હાથનો હે. અહીં મૂલમાં કોઈ ઠેકાણે ‘સિસ્કાણ’ એવો પણ પાઠ
 હે. સિસ્કાણ શબ્દ વહે આચાર ગ્રંથ જાણવો. શિક્ષા એટલે અક્ષરોની મર્યાદાનો ગ્રંથ. કદપ એટલે ય-
 જ્ઞાદિવિધિનું શાસ્ત્ર તેમાં તે નિપુણ થશે. વ્યાકરણ એટલે શબ્દશાસ્ત્ર તે વીંશ વ્યાકરણો હે તે આ પ્રમા-
 ã- એંદ્ર વ્યાકરણ, જૈનેંદ્ર વ્યાકરણ, સિદ્ધહેમચંદ્ર વ્યાકરણ, ચાંદ્ર વ્યાકરણ, પાણિનીય વ્યાકરણ,
 સારસ્વત વ્યાકરણ, શાકાયન વ્યાકરણ, વામન વ્યાકરણ, વિશ્રાંત વ્યાકરણ, બુદ્ધિસાગર વ્યાકરણ,
 સરસ્વતી કંઠાન્તરણ વ્યાકરણ, વિદ્યાધર વ્યાકરણ, કલાપક વ્યાકરણ, જીમસેન વ્યાકરણ,
 શૈવ વ્યાકરણ, ગૌક વ્યાકરણ, નંદિ વ્યાકરણ, જયોત્પલ વ્યાકરણ, મુદ્રિ વ્યાકરણ અને
 જયદેવ વ્યાકરણ—એ વીંશ વ્યાકરણો હે. તે વ્યાકરણોમાં, ઠંદશાસ્ત્રમાં, નિરુક્ત એટલે પદની વ્યુત્પ-
 ત્તિવાલી ટીકા વિગેરેમાં, ડ્યોતિષશાસ્ત્રમાં અજે વીજાં બ્રાહ્મણોને હિતકારી એવાં ઘણાં શાસ્ત્રોમાં
 તેમજ પરિવાજક—સંન્યાસ સંબંધી નય એટલે આચારશાસ્ત્રોમાં તે ઘણો નિપુણ થશે. હે દેવાનુપ્રિયે,
 તમે તેવાં ઉદાર સ્વપ્નાં ઢીઠાં હે.

એમ કરીને તે સ્વપ્નાંની વારંવાર અનુમોદના કરે હે. તે પઠી તે દેવાનંદા બ્રાહ્મણી મસ્તક ઉપર અંજલિ
 કરીને કૃષ્ણજ્ઞાન બ્રાહ્મણને આ પ્રમાણે કહેવા લાગ્યાં—હે દેવાનુપ્રિય, તમે કહ્યું તે એમજ હે, હે દેવા-
 નુપ્રિય, તે યથાર્થ હે અને તે સંદેહવર્ગનું હે. તે શેહું હે, તે પ્રતીષ્ઠ એટલે તમારા મુલમાંથી પન્નતાં-
 જ મેં ગ્રહણ કર્યું હે. તે ઉચ્ચ ધર્મ એટલે શક્તિ અને પ્રતીષ્ઠ હે. આ તમે કહેલો અર્થ સત્ય હે. ત-
 મે જે કહ્યો હો તે તેમજ હે—એમ કહીને તે દેવાનંદા તે સ્વપ્નાંને સારી રીતે અંગીકાર કરે હે. પઠી

કપ્પનદત્ત વ્રાહ્મણની સાથે ઉદાર એવા મનુષ્ય સંબંધી જોગવવા યોગ્ય જોગને જોગવતા થકાં વિહાર કરે
 છે. ૧૩ તે સમયે તે શક નામે ઇંદ્ર વિહાર કરવાને તત્પર થયો એ સંબંધ જાણવો. તે ઇંદ્ર કેવો છે તે કહે છે,
 તે શક નામના સિંહાસનનો અધિષ્ઠાતા છે. તે દેવતાઈનો સ્વામી છે. તે દેવતાઈને વિષે રાજા એટલે કાંતિ
 પ્રમુખ ગુણોથી વિરાજમાન છે. તે વજ્રપાણિ એટલે હાથમાં વજ્રને ધારણ કરનાર છે. તે પુરંદર એટલે દૈત્યો-
 નાં નગરોને વિદારણ કરનાર છે. વહી તે શતક્રતુ છે એટલે શ્રાવકની પાંચમી પ્રતિમા વહેવારૂપી સો ક્ર-
 તુ-યજ્ઞ જેણે કરેલા છે. કાર્તિક શ્રેષ્ઠીના યવની અપેક્ષાએ આ કહેલ છે. તે કથા આ પ્રમાણે છે-
 શ્રિવીરૂપણ નગરમાં પ્રજાપાલ નામે રાજા છે અને કાર્તિક નામે શ્રેષ્ઠી છે. તેણે શ્રાવકની સો પદ્મિમા વહી
 હતી તેથી તે શતક્રતુ એવા નામથી વિખ્યાત થયો હતો. એક વખતે ગૈરિક નામે એક સંન્યાસી એક
 માસનો ઉપવાસી ત્યાં આવી ચઢ્યો. એક કાર્તિક શ્રેષ્ઠી વિના સર્વે લોકો તેના યત્ન થયા. તે જાણી પેલો
 ગૈરિક સંન્યાસી કાર્તિક શ્રેષ્ઠીની ઉપર રોષ પામ્યો. એક વખતે રાજાએ તે સંન્યાસીને જોજન માટે નિ-
 મંત્રણ કર્યું ત્યારે તેણે કહ્યું કે, જો કાર્તિક શ્રેષ્ઠી પીરસે તો હું તારે ઘેર પારણું કરું. રાજાએ તે પ્રમાણે
 અંગીકાર કરી કાર્તિક શ્રેષ્ઠીને કહ્યું કે, તું મારે ઘેર આવી તે ગૈરિક સંન્યાસીને જોજન કરાવ. કા-
 તિક શ્રેષ્ઠીએ કહ્યું, હે રાજા, તમારી આજ્ઞાથી હું જોજન કરાવીશ. પછી તે કાર્તિક શ્રેષ્ઠે ગૈરિકને જો-
 જન કરાવવા માંડ્યું. જોજન કરતાં ગૈરિકે (તું નિર્લજ હું) એમ જણાવવા નાસિકાનો આંગલીથી સ્પર્શ
 કરી ચેષ્ટા કરી, તે વખતે કાર્તિક શ્રેષ્ઠીએ વિચાર્યું કે, 'જો મેં પ્રથમથી હીઠા લીધી હોત તો આ સં-
 ન્યાસી મારો પરાન્નવ ન કરત. ' આ પ્રમાણે ચિંતવી તે શ્રેષ્ઠીએ એક હજાર ને આઠ વણિકપુત્રોની સાથે
 શ્રીમુનિસુવ્રત સ્વામીની પાસે ચારિત્ર લીધું. પછી દ્વાદશાંગી નળીને બાર વર્ષને પર્યાયે તે સૌધર્મ ઇંદ્ર જયો-
 જે ગૈરિક સંન્યાસી હતો તે પણ પોતાના ધર્મમાં તત્પર રહી તે ઇંદ્રહું વાહન ઇરાવણ નામે થયો. તે ઇ-
 રાવણ આ કાર્તિક શ્રેષ્ઠી છે એવું જાણી નાસવા લાગ્યો એટલે શર્કેદ તેને પકડી તેના મસ્તક ઉપર આ-
 રૂઢ થઈ ગયો. ઇરાવણે તેને જય પમાડવાને બે રૂપ કર્યા. ઇંદ્રે પણ બે રૂપ કર્યા. પછી તેણે ચાર રૂપ

કર્ચાં એટલે ઇંદ્રે પણ ચાર રૂપ કર્ચાં. પઠી અવધિજ્ઞાનથી તેનું સ્વરૂપ જાણી લઇ તેણે તેનો તિરસ્કાર કર્યો. જ્યારે તિરસ્કાર કર્યો, એટલે તેણે પોતાનું સ્વાત્તાવિક રૂપ કરી દીધું. એવી રીતે કાર્તિક શ્રેષ્ઠીની કથા છે. સહસ્રાક્ષ એટલે તેને પાંચસો મંત્રીરૂપે દેવતાઈ છે તેડનાં નેત્રો ઇંદ્રનું કાર્ય કરે છે તેથી તે પણ ઇંદ્ર સંબંધીજ સમજવાં, તેથી ઇંદ્ર સહસ્રાક્ષ (હજાર નેત્રવાલો) કહેવાય છે. વલ્લી તે મધવાન્ છે એટલે મધ કહેતાં મોટા મેઘ જેને વશ છે તેવો છે.

વલ્લી તે પાક નામના દૈત્યને શિક્ષા કરનારો છે. તે મેરુથી દક્ષિણમાં આવેલા લોકાર્ધનો અધિપતિ છે, ઉત્તર લોકાર્ધનો સ્વામી ઇશાન છે તેથી. તે દેરાવણના વાહનવાલો છે. તે સુર-દેવતાડેને આનંદ આપનાર છે. તે વત્રીશ લાલ્હ વિમાનનો અધિપતિ છે. રજ વગરનાં અને સ્વરૂપણથી આકાશ જેવાં વારી-ક વચ્ચેને ધારણ કરનારો છે. તેણે ઘટતા સ્થાન ઉપર માલા અને મુકુટ ધારણ કર્યાં છે, નવીન સુવર્ણના મનોહર, આશ્ચર્ય કરનારાં અને આમ તેમ કંપતાં એવાં બે કુંડલો તેના ગાલ ઉપર અગ્રડાય છે. વલ્લી તે કેવો છે કે જેને ત્રાદિ રાજચિહ્નરૂપ મોટી સમૃદ્ધિ છે, વલ્લી જેની શરીરાદિકની કાંતિ મોટી છે, જે મહાબલવાન્ છે, જે મોટો યશવાલો છે, જેનો મહિમા મોટો છે, જે મહાસુખી છે, જેનું શરીર દેવી-પ્રમાન છે, જે પગ સુધી લટકતી પંચવર્ણી પુષ્પની માલાને ધારણ કરે છે.

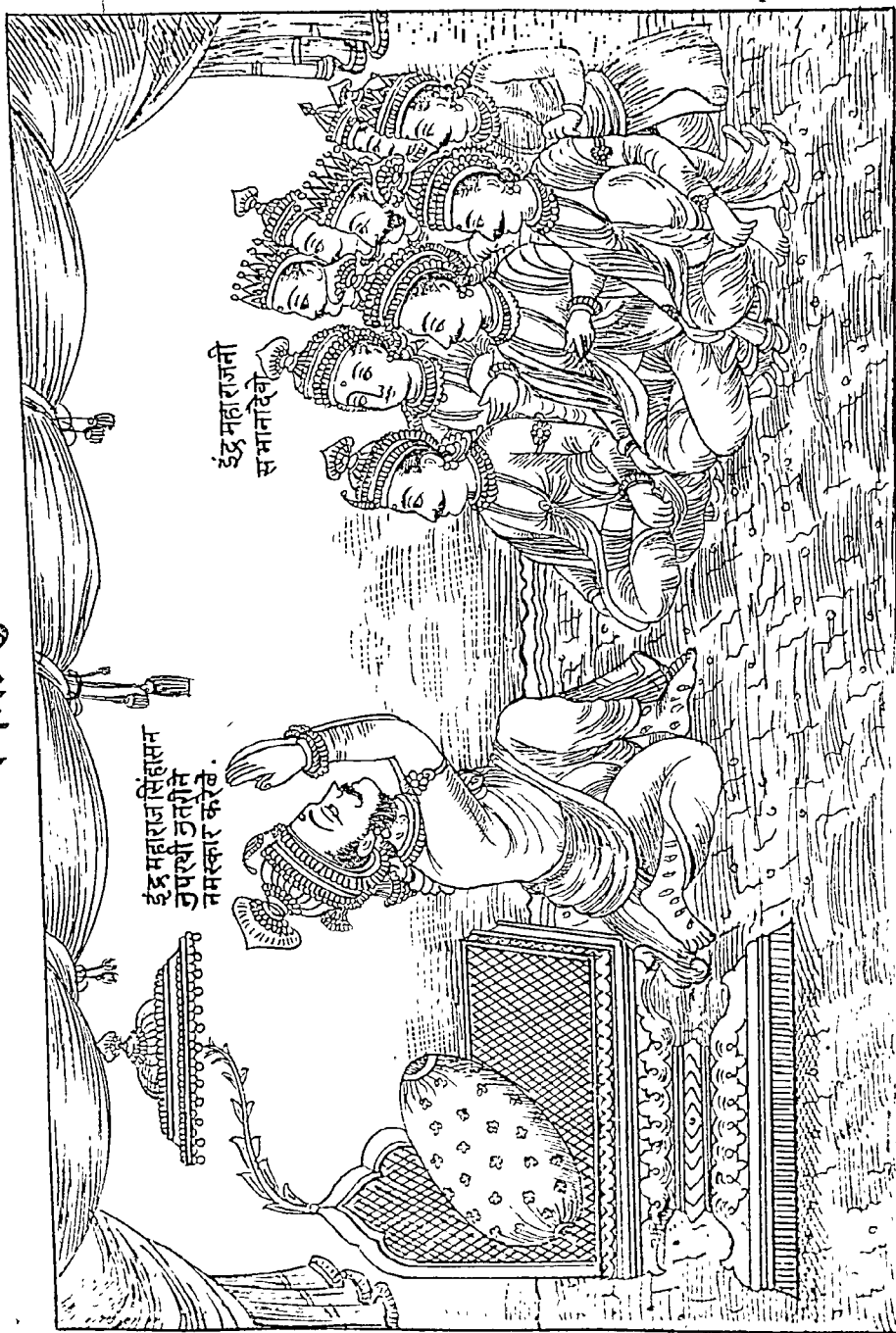
તે હાલ ક્યાં રહે છે તે કહે છે. તે સૌધર્મ કદપને વિષે છે, તે સૌધર્મ દેવલોકના આઝૂપણરૂપ વિમાનમાં છે, ત્યાં સુધર્મા નામની સજામાં શક્ર નામના સિંહાસનને વિષે રહે છે. ત્યાં રહી તે ઇંદ્ર શું કરી વિહાર કરે છે તે કહે છે. તે ઇંદ્ર ત્યાં વત્રીશ લાલ્હ વિમાનનો અધિપતિ છે, તેમજ ચોરાશી હજાર સામાનિક દેવતાનો અધિપતિ છે. તે સામાનિક દેવતાની સમૃદ્ધિ ઇંદ્રના જેવી છે.

તેત્રીશ ત્રાયલ્લિંશક દેવતા જે પૂજ્ય અથવા મંત્રી લુલ્હ દેવ છે તેમનો જે અધિપતિ છે. ચાર લોકપાલ કે જેમનાં નામ સોમ, યમ, વરુણ અને કુબેર છે તેમનો જે અધિપતિ છે. પદ્મા, શિવા, શચી, ઝંજૂ, અમલા, અપ્સરા, નવમિકા અને રોહિણી એવાં નામે આઠ અગ્રમહિષી (પટરાણી) કે જે

પ્રત્યેક સોલ હજાર દેવીર્તના પરિવારવાલી છે તેમનો જે સ્વામી છે. બાહ્ય, મધ્યમ અને આચ્ચંતર એવી ત્રણ
 પર્પદાનો જે અધિપતિ છે. ગંધર્વ, નાટક, અશ્વ, હાથી, રથ, સુન્નટ અને દુષ્પત્ર એવાં નામનાં સાત સૈ-
 ન્યનો જે સ્વામી છે. જનનપતિ વિગેરે દુષ્પત્રને સ્થાને મહિષ લેવા. તેમજ સાત સેનાપતિનો અને ચારે
 દિશાઈમાં પ્રત્યેક ચોરાશી હજાર આત્મરક્ષક દેવતા એકંદર સંખ્યા ૯૩૭ લાલ અને ઠગીશ હજાર
 થાય તેમનો જે અધિપતિ છે. તે સિવાય બીજા ઘણા સૌધર્મ કલ્પના નિવાસી વૈમાનિક દેવ અને દેવીર્તનું
 આધિપત્ય એટલે અધિપતિનું કર્મ અર્થાત્ રક્ષાને, અગ્રેસરપણાને, નાયકપણાને, પોષકપણાને, અત્યંત મો-
 ટાપણાને, આજ્ઞા કરીને ફેશ્વર જે સેનાપતિ તેની પોતાના સૈન્ય પ્રત્યે અદ્ભુત આજ્ઞાના પ્રધાનપણાને ની-
 મેલા પુરુષોની પાસે જે કરાવે છે, વલી પોતે તેમનું પાલન કરે છે. વલી તે શું કરે છે કે અવિહિન્ન એવાં નાટક,
 ગીત અને વાજિત્રો, તેમાં વીણા, કરતાલ, બીજાં વાદ્યને તોડે તેવા મેઘધ્વનિવાલા માદલ અને મોટા ઢોલ,
 તેમના મોટા શબ્દ વન્દે દેવતાને યોગ્ય એવા યોગવવા લાયક યોગને યોગવતો વિહાર કરે છે. ૩૪ વલી તે
 આ સંપૂર્ણ જંબૂદ્વીપને વિશાલ એવા અવધિજ્ઞાન વડે અવલોકન કરતો વિહાર કરે છે. તે ઇંદ્ર જગવંત મહા-
 વીર પ્રચુનો જન્મ જાણી હર્ષ પામેલો છે, સંતોષ પામેલો છે તેમજ ચિત્તશ્રી આનંદ પામેલો છે, મનમાં પ્રસન્ન
 થયેલો છે, ઘણા ચિત્તસંતોષને પામેલો છે, હર્ષના વશથી પ્રસરેલા હૃદયવાલો છે, મેઘની ધારાથી સિંચાયે-
 લા કદંબવૃક્ષનાં સુગંધી પુષ્પની જેમ રોમાંચિત થયેલ છે તેથી જેના રોમકૂપ ડંબા થયા છે, વલી જેનું મુલ
 અને નેત્રો વિકાસ પામેલાં ઉત્તમ કમલના જેવાં છે, કારણ કે તે હર્ષથી પરિપૂર્ણ છે. તેમ શ્રીજગવંતના
 દર્શનથી અધિક સંત્રમ થવાને લીધે તેનાં ઉત્તમ કંકણ કંપી ચાલતાં હતાં. બહેરલા અને વાજુબંધ તુટી
 જતા હતા. મુકુટ અને કુંફલ જે લોકમાં પ્રસિદ્ધ છે, એ સર્વ આમ્રૂષણો જેનાં પ્રચલિત થયેલાં છે એવો
 છે, વલી જેનું હૃદય હાર વન્દે વિરાજમાન છે. જે લંબાયમાન જુમણાં ને હીંચકા યાતાં આમ્રૂષણોને
 ધારણ કરે છે. એવો ઇંદ્ર અકસ્માત્ સંત્રમ-આદરથી, ઉત્સુકપણાથી અને કાયાની ચપલતાથી. એક-
 દમ સિંહાસન ઉપરથી બેઠો થયો. બેઠો થઈને પાદપીઠ એટલે પગ મૂકવાના બાજોઠ ઉપરથી નીચે

ઉત્તર્યો અને નીચે ઉતરીને સરકત મણિ તથા રિષ્ટ અને અંજન નામનાં રત્નો વહે નિપુણ એવા
 કારીગરે રચેલી અને દેદીપ્યમાન એવા ચંદ્રકાંત વિગેરે મણિડે અને કર્કેતન વિગેરે રત્નોથી માંકત એવી
 તે પાહુકાને ઉતારી નાલી અને ઉતારીને તે ઇંદ્ર એક પટ ઉત્તરાસંગ કરે છે. તે કર્યા પછી અંજલિ કરવાને
 વંને હાથ યોજે છે, તેવો થડ તે ઇંદ્ર પ્રચુની સન્મુખ સાત આઠ પગલાં સામો જાય છે, પછી હાથા હાંચણને
 ઉપાડે છે એટલે પૃથ્વીને લગ્ન (અરુકેલો) ન થાય તેમ સ્થાપે અને દક્ષિણ જાનુને પૃથ્વી ઉપર મૂકે, પછી
 ત્રણ વાર પૃથ્વી ઉપર મસ્તક નમાવે, નમાવીને જરા ઉત્તરાર્ધ અંગથી ઉત્તો થાય, તેમ કરી કંકણ અને વેર-
 ખાથી સ્તંત્રન કરેલી હુજાર્ડને વાલે, તે વાલીને હાથના સંપુટમાં રચેલી દશ નલ સહિત દક્ષિણાવર્તનપ-
 ણે મસ્તક પર જમાવાતી એવી અંજલિ મસ્તક પર કરીને આ પ્રમાણે બોલ્યો. તે હું બોલ્યો. તે કહે છે, મૂલમાં
 ‘ણ’ એ અક્ષર સર્વે ઠેકાણે વાક્યાલંકારને માટે છે. ત્રણ યુવનને પૂજવા યોગ્ય એવા અહત પ્રચુને નમસ્કાર
 હો. કર્મરૂપ વૈરીને હણવાથી અરિહંતાણે એવો પણ પાઠ છે અથવા અરુહંતાણે એવો પાઠ લઇએ તો રાગદ્વ-
 ષરૂપ કર્મવીજનો અનાવ કરનાર એવો અર્થ થાય એટલે ત્રવકેત્રમાં તે વીજ ઊગવાનો જ અનાવ થાય છે.
 વલી તે પ્રચુ જગવંત એટલે જ્ઞાનાદિવાલા છે તેમ જ તે આદિકર એટલે પોતપોતાના તીર્થની અપેક્ષાએ
 ધર્મના આદિકર્તા છે. વલી જે તીર્થ એટલે સંઘ અથવા પ્રથમ ગણધર તેને સ્થાપન કરનારા છે. જે સ્વયં-
 બુદ્ધ છે એટલે પરોપદેશથી બોધ પામેલા નથી, પોતાની મેલે બોધ પામેલા છે. જે અનંત ગુણોના નિધાનરૂપ
 હોવાથી પુરુષોમાં ઉત્તમ છે. જે કર્મરૂપી વૈરીડમાં નિર્દય શૂરવીર હોવાથી પુરુષસિંહ છે. વલી જે પુરુષોમાં
 પ્રધાન એવા પુંરુરીક-શ્વેત કમલની જેવા છે. જેમ પુંડરીક-કમલ કાદવમાં થાય છે અને જલ
 વહે વધે છે, પછી તે જલ તથા કાદવને ઊંડી ઉપર રહે છે. એવી રીતે જગવંત પણ કર્મરૂપી કાદ-
 વમાં ઉત્પન્ન થયા છે અને જોગરૂપી જલથી વૃદ્ધિ પામ્યા છે. તેણે કર્મ અને જોગનો ત્યાગ કરી
 પછી જુદા રહે છે. વલી તે ઉત્તમ પુરુષોમાં ગંધહસ્તી એટલે મદગંધી હસ્તી જેવા છે. જેમ ગંધહસ્તીના
 ગંધથી વીજા હાથીડે પલાયન કરી જાય છે તેમ જગવંતના પ્રજાવથી વીજા હુકાલ વિગેરે ભપકવો

પણ નાશ પામી જાય છે. તેમજ જે લોક એટલે જીવ્ય પ્રાણીર્જના સમૂહમાં ચોત્રીશ અતિશયોષ્ય શુક્ત હોવાથી ઉત્તમ છે. વલી જીવ્ય પ્રાણીર્જના નાશ છે અર્થાત્ યોગ કેમ કરનારા છે. તેમાં યોગ એટલે અપ્રાપ્ત એવા જ્ઞાનાદિની પ્રાપ્તિ અને કેમ એટલે પ્રાપ્ત થયેલ જ્ઞાનાદિકનું રક્ષણ, તેને કરનારા નાશ લોક એટલે સર્વ જીવોના હિતકારી, કારણ કે દયા સ્વરૂપી છે. વલી તે સિધ્ધાત્વરૂપ અંધકારને નાશ લોક એટલે સર્વ જીવોના પ્રદીપરૂપ છે. વલી સૂર્યની જેમ સર્વ વસ્તુર્જના પ્રકાશક હોવાથી લોકમાં કરનાર હોવાથી લોકમાં પ્રદીપરૂપ છે. વલી સૂર્યની જેમ સર્વ વસ્તુર્જના પ્રકાશક હોવાથી લોકમાં ઉદ્યોત કરનારા છે. તેમ વલી અજ્ઞ એટલે જીવનો અજ્ઞાવ તેને આપનારા છે.

તે જીવ સાત પ્રકારના છે તે આ પ્રમાણે—જે મનુષ્ય થકી જીવ તે પહેલો દહલોકજીવ્ય કહેવાય છે. મનુષ્યને દેવાદિકનો જીવ તે બીજો પરલોકજીવ્ય. ધન વિગેરે લશ લેવાનો જીવ તે ત્રીજો આદાનજીવ્ય. વહારના કોઈ નિમિત્તની અપેક્ષા વગર ઉત્પન્ન થયેલ જીવ તે ચોથો અકસ્માતજીવ્ય કહેવાય છે. નજીવ. પાંચમો આજીવિકાનો જીવ, ઘઠો મરણજીવ્ય અને સાતમો અપકીર્તિનોજીવ્ય. એમ સાત પ્રકારના જીવ છે, તેવા જીવમાંથી નિર્જય કરનારા છે. વલી તેને નેત્ર સમાન શ્રુત જ્ઞાનને આપનારા છે. તેમજ માર્ગ એટલે સમ્યગ્ દર્શન વિગેરે મોક્ષમાર્ગને આપનારા છે અર્થાત્ બતાવનારા છે—જેમ કોઈ લોકો મુસાફરીએ જતા હતા, તેમનું દ્રવ્ય ચોરોએ લુંટી લીધું અને પછી તેમને આંખે પાટા બાંધીને અવલે માર્ગે ચમ્પાવી દીધા. તેવા માં કોઈ આવી તેમનાં નેત્ર ઉપરથી પાટા ટોડી લશ, ધન આપી, માર્ગ બતાવી ઉપકારી આય તેમ જગત્ વંત પણ કામક્રોધાદિ કષાયોએ જેમનું ધર્મરૂપ ધન લુંટી લીધું છે અને સિધ્ધાત્વરૂપ પાટાથી જેર્જનાં વિવેકરૂપી નેત્ર બંધ કર્યાં છે એવા પ્રાણીર્જને શ્રુતજ્ઞાન, સદ્ધર્મ તથા મુક્તિમાર્ગને બતાવી ઉપકારી આય વિવેકરૂપી નેત્ર બંધ કર્યાં છે કે જે આ સંસારથી જીવ પામ્યા છે તેમને જીવ્ય પ્રાણીર્જનાં જીવ એટલે. વલી તે પ્રજુ કેવા છે કે જે આ સંસારથી જીવ પામ્યા છે તેમને જીવ્ય પ્રાણીર્જનાં જીવ એટલે. મનુષ્યનો અજ્ઞાવ—જીવન તેને આપનારા છે. કોઈ ઠેકાણે બોહિદયાણું એવો પાઠ છે એટલે બોધિ એટલે સમક્ષિત તેને આપનારા. વલી તે ચારિત્રરૂપ ધર્મને આપનારા છે. ધર્મનો ઉપદેશ આપનારા છે. અહીં ધર્મનું તપદેશકપણું તેર્જને ધર્મના સ્વામીપણને લીધે કહ્યું છે, નટની જેમ ફોગટ નથી તે દર્શાવવાને કહે છે

કે તે ધર્મના નાયક છે. વહી ધર્મના સારથી છે. જેમ સારથી હનમાં જતા એવા રથને પાઠો માર્ગમાં લાવે છે તેમ યગવંત પણ માર્ગત્રષ્ટ થયેલા માણસને પાઠો માર્ગે લાવે છે, તે ઉપર મેઘકુમારનું દૃષ્ટાંત છે— એક વખતે શ્રીવીર પ્રજા રાજગૃહ નગરીમાં સમોસ્યા હતા. તેમની દેશના સાંઝલી શ્રેણિક રાજા અને ધારિણી રાણીનો પુત્ર મેઘકુમાર પ્રતિબોધ પામ્યો. તેણે માતાપિતાની માંડ માંડ રજા લઈ પોતાની આવ પ્રિયાનો ત્યાગ કરી વીદ્યા ગ્રહણ કરી. પ્રજા શિક્ષા આપવાને તેને સ્થવિર સાધુને સોંપ્યો. એક વખતે ઉપાશ્રયમાં અનુક્રમે સાધુના સંસ્તારા કરતાં મેઘકુમારનો સંસ્તારો દ્વારજાગની પાસે ઢેહ્યો આવ્યો. ત્યાં માનુ કરવાને જતા આવતા સાધુના ચરણની રજથી ઝરાઈ ગયેલા મેઘકુમારને આશી રાત દાણવાર પણ નિદ્રા ન આવી. ત્યારે તેણે ચિંતવ્યું કે, મારે ઘેર સુખશય્યા ક્યાં ! અને આવી રીતે ઋમિ ઉપર આ લોટવું ક્યાં ! ઓરે ! આંતું હુઃલ મારે ક્યાં સુધી સહન કરવું ? માટે પ્રાતઃકાલે પ્રજાની રજા લઈ પાઠો ઘેર જઈશ. આંતું ચિંતવી પ્રજાતકાલે પ્રજાની પાસે આવ્યો. પ્રજા મધુર વચનથી વોલાવ્યો. હે વત્સ ! તેં રાત્રે એવું હુઃધ્યાન કર્યું પણ તે વિચાર્યા વગર કરેલું છે. નરકાદિકનાં હુઃલની આગલ એ હુઃલ કોણ માન્ય છે. અનેક સાગરોપમ તેવાં હુઃલ પ્રાણીડે ઘણી વાર સહન કર્યાં છે. વહી કહ્યું છે કે, “અમિમાં પ્રવેશ કરવો સારો અને શુરુ કર્મથી મૃત્યુ પામવું તે સારું, પણ ગ્રહણ કરેલા વ્રતનો યગ અને શીલની સ્વલના કરવી તે સારું નહીં.” ૧ તેમ આ ચારિત્રાદિ કથનું આચરણ મોટા ફલને આપે છે, તેં પોતેજ પૂર્વે યદ્ધે ધર્મને અર્થે કષ્ટ અનુજવ્યું હતું, તેનું આ ફલ પ્રાપ્ત થયેલું છે. તારા પૂર્વે જવને સાંઝલ—આથી ત્રીજે જવે વૈતાલ્ય પર્વતની ઋમિ ઉપર તું સુમેરુપ્રજા નામે હાથી થયો હતો. તે ઢ ઢાંતવાલો, ધોલો અને એક હજાર હાથિ- ણીડનો સ્વામી થયો. એક વખતે દાવાનલથી યય પામી નાસી જતાં તુષા લાગવાથી એક ઘણા કાદવ- વાલા સરોવરમાં આવી પહોંચ્યો. માર્ગનો અજાણ હોઈ તે કાદવમાં ઘુંચી જઈ જલ અને તીર બંનેમાંથી ત્રષ્થ થયો. પહી તારા પૂર્વના વૈરવાલા હાથીડે આવી તને ઢંતોશલનો માર માર્યો. તેની વેદના સાત દિવસ સુધી યોગવી અંતે એકસો વીશ વર્ષની આશ્રુષ્ય પ્રરી કરી (મત્ય પામી) વિંધ્યાચલ ઉપર પાઠો

હાથી થઈ અવતર્યો. તે વખતે તું રાતા વર્ણનો, ચાર દાંતવાલો અને સાતસો હાથોના સ્વામા થયા. અ-
 નુક્રમે એક વાર દાવાનલને જોઈ તને જાતિસ્મરણ થયું, ઇટલે પૂર્વે જવનું સ્મરણ થયું. પઠી તેં દાવાન-
 લના પરાજવમાંથી વચવાને એક યોજનના પ્રમાણવાલું મંદ્રલ કર્યું. તેમાં વર્ષને આરંભે, મધ્યે અને અંતે
 જે કાંઈ તુણ વેલ વિગેરે થાય તે સર્વે ઉલેખી નાંખે. એક વખતે દાવાનલથી જય પામેલા વનના પ્રાણી-
 ઝે તે હાથીના મંડલમાં વ્યાપી રહ્યા, તે વખતે તું પણ સત્ત્વર આવીને તે મંદ્રલમાં આવી રહ્યો. કોઈવાર
 દેહને યુજાવી કરવાની ઢહાથી તેં એક પગ ઉપાહ્યો, તે પગ ઉપારુતાંજ કોઈ સસલો સંક્રમાણથી પીમા-
 ઢને તેની નીચે ખરાયો. શરીરને યંજવાલી તે પગ નીચે મૂકતાં તે સસલો તારા જોવામાં આવ્યો. તેની
 ઉપર દયા લાવી બે દિવસ સુધી તું ડંત્રો પગ રાંધી ડંત્રો રહ્યો. ડ્યારે દાવાનલ શાંત થયો અને સર્વે
 જીવો પોતપોતાનાં સ્થાનમાં ચાલ્યા ગયા ત્યારે તે હસ્તી પોતાનો પગ ગલી પડવાથી પૃથ્વી ઉપર પડી
 ગયો. પઠી ત્રણ દિવસ સુધી હુધા અને તુષાથી પીક્ત થઈ તે કુપાલુ હાથી સો વર્ષની આયુષ્ય પૂરી
 કરી અહીં તું આ શ્રેણિક રાજા અને ધારિણી રાણીનો પુત્ર થયો. હે મેઘકુમાર, તે વખતે તિર્થચના
 જવમાં પણ તેં ધર્મને અર્થે તેં કષ્ટ સહન કર્યું હતું તો આ જગતને વંદન કરવા યોગ્ય સાધુનના ચર-
 ãથી અથમાતા તું કેમ છુઃલધરે છે? આવો ઉપદેશ આપી જગવંતે તેને ધર્મમાં સ્થિર કર્યો. પઠી જેને
 જાતિસ્મરણ જ્ઞાન થયેલું છે એવા મેઘકુમારે 'એક નેત્રો સિવાય બીજું બધું શરીર હું વોસરાવું છું' એવો
 અગ્નિગ્રહ કર્યો. અનુક્રમે અતિચાર રહિત ચારિત્રને આરાધી અંતે મહિનાની સંલેખના કરી તે શ્રી વિ-
 જય વિમાનમાં દેવતા થયો. ત્યાંથી ચવીને મહાવિદેહ દેવત્રમાં સિદ્ધિને પ્રાપ્તો. ઇતિ મેઘકુમાર કથા ॥
 મહામહોપાધ્યાય શ્રી કીર્તિવિજય ગણિના શિષ્ય ઉપાધ્યાય શ્રી વિનયવિજય ગણિએ રચેલા કલ્પ-
 સૂત્રની સુવોધિકા ટીકાનો આ પ્રથમ ક્ષણ સમાપ્ત થયો.

॥ અથ દ્વિતીયં વ્યાખ્યાનં પ્રારમ્ભયતે ॥

ત્રણ સમુદ્ર અને ચોથો હિમાલય એ ચાર અંત (બેડા) માં પ્રવ્રુપણે થયેલા ધર્મના શ્રેષ્ઠ વક્રવર્તી

एवा अर्थात् धर्मना नायक एवा, समुद्रमां डुबता एवा प्राणीर्जने द्वीप जेवा एटले संसारसागरमां
 आधाररूप एवा, वली ताण एटले अनर्थनो नाश करवाना हेतुरूप एवा, वली कर्मना उपद्रवशी जय
 पामेला प्राणीर्जने शरणरूप एवा, गतिरूप एवा, स्वस्थताने माटे जेने दुःखी माणसो आश्रित
 आय ते गति कहेवाय. वली आ संसाररूपी कूवामां पकता एवा प्राणीर्जने अवलंबनरूप एवा, मूलमां
 दीवो ताण इत्यादि पद प्रथमांत ठे ते ठतां पण ते चतुर्थीना अर्थमां ठठी विनक्ति ठेडे होय तेम व्याख्या
 करवी. वली जे अप्रतिहत एटले ठादफी के जींत विगेरेशी अस्वखित एवा उत्तम प्रधान ज्ञान दर्शनने
 धारण करनारा, वली ठव एटले घातिकर्म जेनाशी निवृत्त थयां ठे एवा, वली राग द्वेषने जीतनारा ठे. वली
 ते उपदेश दान विगेरे आपी जव्य प्राणीर्जने जीवाडनारा ठे. आ संसारसमुद्रने तरेला ठे अने सेवको-
 ने तारनारा ठे. वली तेज तत्त्वना बोधवाला ठे अजे वीजार्जने तत्त्वना बोधक ठे. पोते कर्मना पांजरा मां-
 शी मुक्त ठे अने सेवकोने मूकावनारा ठे. वली पोते सर्वज्ञ तथा सर्व वस्तुने जोनारा ठे. तेमज उप-
 द्रव रहित, अचल, रोगरहित, अनंत वस्तुविषयनुं ज्ञानस्वरूप, आदि अंत रहितपणाशी क्षयरहित
 एबुं, तेमां अंत एटले सर्वशी नाश अने क्षय देशशी नाश तेणे रहित एबुं, वली बाधारहित, तथा
 पुनरावृत्ति, पुनरागमन तेणे रहित एबुं सिद्धिगति नामनुं स्थान ठे, ते स्थानने प्राप्त थयेला, जयने
 जीतनारा श्रीजिन जगवंतने नमस्कार ठे. आवी रीते सर्व जिनोने नमस्कार करी शक इंद्र श्रीवीर
 प्रभुने नमस्कार करे ठे.

ते श्रमण जगवंत श्रीमहावीर प्रभु के जे पूर्वना तीर्थकरोए कहेला अने सिद्धिगति नामना स्थान
 प्रत्ये जवानી शब्दावाला ठे, तेमने नमस्कार हो. श्रीवीर प्रभु हवे मुक्ति एजवाना ठे तेथी आ विशेषण
 आप्णुं ठे. आ सर्व विशेषणो ठठीना एक वचनांत ठे ते ठतां पण ते चतुर्थीना अर्थमां देवां. इंद्र कहे ठे,
 ते देवानंदा ब्राह्मणीनी कुक्षिमां रहेला ते वीर प्रभुने हुं वंदना करुं. हुं अहीं रह्यो हुं अने प्रभु ते
 कुक्षिमां रहा ठे. ते मने अहीं रहेलाने जुवे एम धारी इंद्र ते प्रभुने वंदना करे ठे अने नमस्कार करे ठे.

ते करीने इंद्र पूर्वाभिमुखे सिंहासन उपर बेगो. ते पढी देवीना इंद्र अने देवीना राजा एवा ते इंद्रने आवो आत्मविषय संकल्प उत्पन्न थयो, जे चिंतात्मक, अत्रिलाषरूप अने मनोगत एटले वचनश्री प्रकाशित नहीं करेलो संकल्प हतो. ते केवो संकल्प थयो ते कहे ठे.

आ वनाव कोइ दिवस नूतकालमां थयो नशी, वर्तमानकालमां थतो नशी अने न विषयकालमां थजे नहीं, के जे अर्हंत, चक्रवर्ती, बलदेव, अथवा वासुदेव अंत्य एटले शूद्रकुलमां, अधम कुलमां, तुह-अल्प कुलमां, निर्धन कुलमां, कृपण एटले लोचनी कुलमां, निष्ठुकोना कुलमां, अथवा ब्राह्मणना कुलमां आव्या होय, अथवा आवता होय, अथवा हवे पढी आवनारां होय एम थयुं नशी त्यारे ते केवा कुलमां उत्पन्न थाय ठे ते कहे ठे. ते आ प्रकारे निश्चये करीने उग्र एटले श्रीआदिनाथ प्रभुए रत्नकपणे स्थापन करेला लोको तेउना कुलमां, भोग एटले गुरुपणे स्थापन करेला तेउना कुलमां, राजन्य एटले श्रीकृष्णदेव प्रभुए मित्र तरीके स्थापन करेला तेउना कुलमां, इद्रवाक एटले श्रीकृष्णदेवना वंशमां उत्पन्न थयेला तेउना कुलमां, क्षत्रिय एटले श्रीआदिनाथे प्रजाना दर्शन तरीके स्थापन करेला तेउना कुलमां, हरि एटले पूर्व जवना वैरी देवताए आणेल हरिवर्षे क्षेत्रनुं युगल तेना वंशजना कुलमां, ते सिवाय बीजा शुरु जाति अने कुलवाला वंशमां, (अहीं जाति एटले मातानो पद्म अने कुल एटले पितानो पद्म समजवो.) एवा कुलमां आवेला ठे, आवे ठे अने आवजे-ते सिवाय पूर्वे कहेला नीचादि कुलमां ते अर्ह-तादि अवतरता नशी. त्यारे ते प्रभु अहीं केम उत्पन्न थया ते कहे ठे- न वितव्यता नामे एक लोकमां आश्रयकारी जाव-बनाव रहेलो ठे. अनंत उत्सर्पिणी अने अवसर्पिणी काल उल्लंघन थतां जे एवो कोइ पदार्थ उत्पन्न थाय ठे. तेमां आ चालता अवसर्पिणी कालमां आवां दश आश्रय थयेलां ठे. ते आ प्रमाणे-उपसर्ग १, गर्जतुं हरण २, स्त्री तीर्थकर ३, अज्ञावित पर्षदा ४, कृष्णनुं अपरंक्रामां जनुं ५, चंद्र सूर्यनुं उतरनुं ६, हरिवंश कुलनी उत्पत्ति ७, चमरेंद्रनो उत्पात ८, एकसो आवनुं सिद्ध थनुं ९, तथा असंयतिनी पूजा १०, ए दश आश्रय थयेलां ठे. तेनी व्याख्या आ प्रमाणे ठे-

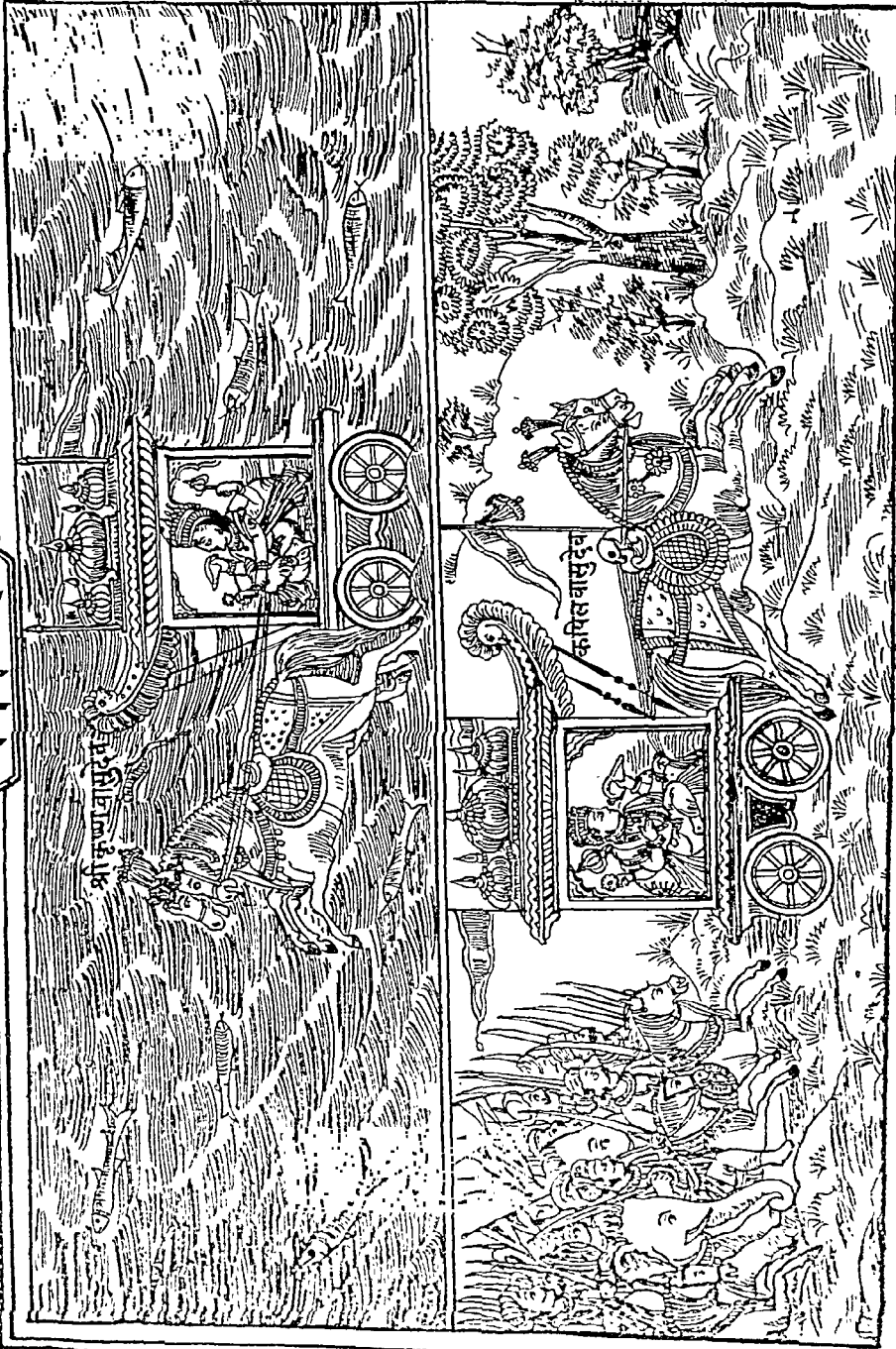

उपसर्ग एटले उपद्रव ते श्रीवीर प्रभुने ठग्नस्यावस्थामां घणा थयेला ठे ते आगल कहेवामां आचशे-
 वली ए जगवंतनी केवली अवस्था केजेमां प्रजावशीज सर्व उपद्रव शमी जाय तेमां पण पोताना शिष्या-
 नास एटले अधम शिष्य गोशाले उपद्रव कर्णो हतो. ते आ प्रमाणे वृत्तांत ठे. एक वखते श्रीवीर प्रभु वि-
 हार करता आवस्ती नगरीमां समोसर्था. तेवामां गोशालो 'हुं जिन जगवंत हुं' एम लोकोमां ख्याति क-
 रतो त्यां आव्यो. तेथी 'आवस्ती नगरीमां बे जिन जगवंत आव्या ठे' एवी लोकोमां प्रसिद्धि थइ. ते सां-
 जली गौतमे जगवान् वीर प्रभुने पूढ्युं-खामी, 'हुं जिन जगवंत हुं' एम पोताने विख्यात करनार आ
 वीजो कोण ठे? जगवंते कछुं, ते जिन नथी, पण शरवण गामनो रहेवासी मंखली अने सुजडा थकी घणी
 गायोवाली ब्राह्मणनी गोशालामां उपपन्न थवाथी गोशाल एवा नामने धारण करनार एक मारो शिष्य
 ठे. ते मारी पासेथीज जरा बहुश्रुत थइ पोतानुं जिन नाम व्यर्थपणे विख्यात करे ठे. ते पठी आ जात
 सर्व ठेकाणे प्रसिद्ध थयेली सांजलीने ते गोशालो अति रोष पाभ्यो. तेवामां गोचरीए गयेला आनंद
 नामना जगवंतना शिष्यने कछुं, हे आनंद ! एक दृष्टांत सांजल, केटलाएक वणिक लोको धन मेल-
 ववाने जात जातनां करीआणां गामां जरी परदेश जवा नीकल्या. तेउं कोइ अरण्यमां पेठा. त्यां
 जल न मलवाथी तृषातुर थइ जलनी गवेषणा करवा लाग्या. तेवामां चार राफमाना शिखर जोवामां
 आव्यां. तेमणे एक शिखर फोड्युं त्यां तेमांथी घणुं जल नीकल्युं. ते जलथी तृषा रहित थइ वाकीना
 जलथी पात्र जरी दीधां. पठी एक वृद्ध वणिके कछुं के आपणुं धारेलुं कार्य सिद्ध थ्युं. हवे वीजुं शि-
 खर फोडशो नहीं. तेम वार्था तोपण तेउंए वीजुं शिखर तोडी पाड्युं. तेमांथी सुवर्ण प्राप्त थ्युं. पठी
 वृद्ध तेवी रीते वार्था तोपण तेउंए वीजुं शिखर फोड्युं. तेमांथी रत्न प्राप्त थ्यां. पठी घणा वार्था
 तोपण ते लोभांध व्यापारीउंए चोथा शिखरने फोड्युं. तेमांथी दष्टिविष सर्प प्रगट थयो. तेणे
 पोतानी दृष्टिनो पात करी सर्वने पंचत्व पमाकी दीधा. जे पेलो वृद्ध हितोपदेशक हतो ते
 न्याथी होवाथी नजीक रहेल देवताए तेने स्वस्थानमां मुक्ती दीधो. हे आनंद, आ प्रमाणे तारो

धर्माचार्य आटली संपत्ति प्राप्त थइ तोपण तेथी संतोष न पामी जेवां तेवां चाषण करी मने कोपावे
 ठे, तेथी हुं मारा तपना तेजथी तेने चस्स करी नाखीश; माटे तुं सत्वर जइ आ खबर तेने निवेदन
 कर- पेला वृद्ध वणिकनी जेम तने हितोपदेशक जाणी तारी रक्षा करीश. आ सांजली आनंद सा-
 धुए चय पामी ते सर्व वृत्तांत जगवंतनी आगल कळ्यो. जगवंते कळुं, हे आनंद, तुं सत्वर जइ
 गौतमादि मुनिउने जणाव के आ गोशालो आहीं आवे ठे, तो तेनी साथे कोइए कांइ चाषण करवुं
 नहीं. सर्वने आका अवला चाळ्या जवुं. पढी तेमणे तेम कथुं एटलामां गोशाले आवी जगवंतने कळुं,
 हे काश्यप गोत्री, आस केस बोले ठे? के आ मंखलीनो पुत्र गोशालो ठे. ते तारो शिष्य मंखलीपुत्र तो
 मृत्यु पामी गयो ठे. हुं तो जुदोज बुं. परीषहने सहन करवामां समर्थ एवुं तेनुं शरीर जाणी तेमां अ-
 धिष्ठान करी रह्यो बुं. आ प्रमाणे गोशाले करेला जगवंतना तिरस्कारने नहीं सहन करता सुनक्षत्र अने
 सर्वानुव्रति नामे वे मुनिवचमां उत्तर आपवा लाग्या एटले गोशाले तेजोवेश्याथी तेमने वाली नाख्या,
 तेउ दग्ध थइने स्वर्गे गया. पढी जगवंते कळुं, हे गोशाला, तुं तेज गोशालो ठो, बीजो नथी. शामाटे
 वृथा आत्माने गोपवे ठे? आ प्रमाणे आत्मा गोपवी शकतो नथी. जेस कोइ चोर रत्नकोना जोवामां
 आव्यो, पढी ते तृणथी के आंगदीथी पोताना देहने आढादन करे तेथी शुं ते आढादित थाय ठे?
 आवी रीते प्रभुए यथार्थ कळुं एटले ते डुरात्माए जगवंतनी उपर तेजोवेश्या मूकी. ते लेख्या
 जगवंतने त्रण प्रदक्षिणा करी ते गोशालानाज शरीरमां पेठी. तेनाथी शरीर दग्ध थइ गयुं अने विविध
 वेदना अनुभवी ते सातमी राजे मृत्यु पामी गयो. जगवंते पण तेना तापथी ठ मास सुधी राती चोल कांति
 धरो वाधाने अनुभवी. आ प्रमाणे जेना नामना स्मरणथी सर्व दुःख शमी जाय तेवा वीर जगवंतने पण
 जे आ उपसर्ग थयो ते प्रथम आश्चर्य ठे. १ गर्जनं हरण एटले बीजा उदरमां मूकी देवुं ते पण कोइ जि-
 नने पूर्वे थयुं नथी, श्रीवीरप्रभुने थयुं ठे ए बीजुं आश्चर्य ठे. २ तीर्थकरो हमेशां उत्तम पुरुषोज थाय
 ठे, स्त्री यता नथी. आ अत्रसर्पिणीमां मिथिला नगरीना पति कुंजरानां पत्नी सखि नामे लेगामी-

शमा तीर्थकर थइ तीर्थने प्रवर्त्ताव्युं हतुं, ए त्रीजुं आश्चर्य ठे. ३ अन्नाविता पर्षदा एटले जगवंतनी दे-
 शना कदि पण निष्फल थती नथी, पण ज्यारे श्रीवर्द्धमान स्वामीने केवलज्ञान थयुं त्यारे तेमणे प्रथ-
 मना समोवसरणमां देशना आपी हती, पण तेथी कोइने बिरतिनां परिणाम थयां नही. ए चोथुं आ-
 श्रय. ४ नवमां वासुदेव कृष्णने द्रौपदी निमित्ते अपरकंकामां जनुं पड्युं ते पण आश्चर्य ठे. ते आ प्रमाणे
 कथा ठे-पूर्वे पांरुवनी स्त्री द्रौपदी ए नारदने आवता जोइ ते संयमी न होवाथी तेने सामा उन्ना थइ
 मान आप्युं नही तेथी तेणे रोष धरी द्रौपदीने कष्टमां पारुवाने धातकी खंडना जरतहेत्रमां आवेदी
 अपरकंका नामे राजधानीनो स्वामी पद्मोत्तर के जे स्त्रीर्जमां लुब्ध हतो तेनी आगल आवी द्रौपदीना
 रूपनुं वर्णन कथुं. तेणे पोताना मित्ररूप कोइ देवतानी पासे द्रौपदीने पोताने घेर आपी. अही पांड-
 वोनी माता कुंती ए ते खबर जाणी कृष्णने विज्ञप्ति करी एटले कृष्ण द्रौपदीनी गवेषणा करवामां
 व्यग्र थया. तेमने नारदना मुखथी ते समाचार प्राप्त थया एटले तेमणे सुस्थित देवनी आराधना करी.
 देवता ए ते कृष्णने मार्ग बताव्यो एटले ते बे लाख योजन विस्तारवाला लवण समुद्रने उल्लंघन करी
 पद्मोत्तरनी अपरकंका राजधानीमां गया. त्यां पांरुवनो तिरस्कार करनारा ते पद्मोत्तरने नरसिंहरूप
 करी जीती लइ पढी द्रौपदीना वचनथी तेने जीवतो मूकी पोते द्रौपदी साथे पाठा वढ्या. चालता
 चालता शंखनो नाइ कथ्यो. ते सांजली त्यां विहार करता मुनिमुवत प्रभुना वचनथी कृष्णने आवेला
 जाणी मलवाने उत्सुक एवा कपिल वासुदेवे पण समुद्र कांठे आवी शंखनो नाइ कथ्यो. पढी ते वंनेना शं-
 खना नाइ परस्पर मढी गया. आ प्रमाणे आ अवसर्पिणीमां कृष्णनुं अपरकंका राजधानीमां गमन थयुं
 हतुं ए पांचमुं आश्चर्य ठे. ५ कौशांबी नगरीमां जगवंत श्री वर्द्धमान स्वामीने वांइवाने सूर्य अने
 चंद्र पोतानां मूल विमानथी उत्तर्यां हता, ए ठहुं आश्चर्य. ६ हरिवंश कुलनी उत्पत्ति पण एक
 आश्चर्य ठे. ते आ प्रमाणे-कौशांबी नगरीमां सुमुख नामे राजा हतो. तेणे शालापति वीरक
 राजानी वनमाला नामनी स्त्री घणी स्वरूपवान जाणीने पोताना अंतःपुरमां नाखी. ते शालापति

चित्र ५

તેના વિયોગથી વિકલ થઇ ગયો. જે કોઇ જોવામાં આવે તેને વનમાલા વનમાલા કહી વોલાવતો હતો. એવી રીતે કૌતુકથી અનેક લોકોથી વોંટાણો શાલાપતિ નગરમાં ઝમવા લાગ્યો. વનમાલા સાથે ક્રીડા કરતા રાજાએ તેને જોયો. તેની એવી સ્થિતિ જોઈ ‘આપણે આ અનુચિત કામ કર્યું’ એમ તે દંપતી ચિંતા કરવા લાગ્યાં. તેવામાં તેમની ઉપર વિજલી પડવાથી તે મૃત્યુ પામી ગયાં. ત્યાંથી તેડે હરિવર્ષ દેવનાં જુગલીયાપણે અવતર્યા. શાલાપતિ તેડેને મૃત્યુ પામેલાં સાંતલી અરે ! તે વંને પાપીને પાપ લાગ્યું—એમ કહી સાવધાન થઇ ગયો. તે પછી એ વૈરાગ્યથી તપસ્યા કરી સૌધર્મ કલ્પમાં કિલ્લિવધિક વ્યંતર થયો. વિષંગ જ્ઞાનથી તે વંનેને જોઈ ચિંતવવા લાગ્યો, અહો ! આ મારા વૈરી જુગલીયાનું સુખ અનુભવી દેવતા થશે, તેથી તે વંનેને હું હુર્ગતિમાં પાડું. આવું ચિંતવી પોતાની શક્તિથી દેહ સંદેષ કરી તેડેને અહીં લાવ્યો. લાવીને રાજ્ય આપી તેમને સાત વ્યસનો શિખલાવ્યાં. તે પછી તેડે તેવા વ્યસની થઇ મૃત્યુ પામી નરકે ગયાં. તેનો જે વંશ તે હરિવંશ કહેવાય. અહીં જુગલીયાને અહીં લાવવા, શરીર તથા આયુષ્યનો સંદેષ કરવો અને નરકમાં જબું—એ આશ્ચર્ય છે—આ સાતમું આશ્ચર્ય. ૬ ચમર નામના અસુરકુમારનો ઉત્પાત એ પણ આશ્ચર્ય છે—એ આ પ્રમાણે—પૂરણ નામના એક મુનિ તપસ્યા કરી ચમરેંદ્રપણે ઉત્પન્ન થયા. હ્યારે તે નવા ઉત્પન્ન થયા ત્યારે સૌધર્મને ડને પોતાના શિર ઉપર રહેલા જોઈ કોપ પામ્યા પછી પરિવ્રલ્લે શ્રીવીરનું શરણ કરી સૌધર્મના અંગરક્ષકોને ત્રાસ પમાડી સૌધર્મ વિમાનની વેદિકામાં પગ મૂકી શકેંદ્ર ઉપર આક્રોશ કર્યો. તેથી ક્રોધ પામી શકે જાડવલ્યમાન વંજ તેની ઉપર મૂક્યું, તેથી એ જય પામીને જગવંતના ચરણમાં સંતાઈ ગયો. તે વૃત્તાંત જાણી ઇંદ્ર તરત ત્યાં આવ્યો, પ્રજુથી ચાર આંગલ દૂર રહેલું વજ્ર લીધું અને કહ્યું કે, જગવંતના પ્રસાદથી તને ઢોડી મૂક્યો છે. એમ કહી ચમરને ઢોડી મૂક્યો. આ ચમરનું જે ઝર્ધગમન તે આઠમું આશ્ચર્ય છે. ૭ એક સમયમાં ઉત્કૃષ્ટ અવગાહનવાલા એકસો આઠ જીવ સિદ્ધિ ન જાય તે વતાં આ અવસર્પિણીમાં તેટલા સિદ્ધિ ગયા છે. જેમકે શ્રીકૃષ્ણનાથ, તેમના જરત સિવાય નવાણું

પુત્રો અને જાઠ જરતના પુત્ર એક સમયે સિદ્ધિને પામ્યા-એ નવમું આશ્ચર્ય છે. એ અસંયત એટલે સંયમ વગરના જે આરંજ પરિગ્રહમાં આસક્ત છે તેવાની પૂજા. જે સંયત-સંયમવાલા છે તે તો સર્વદા પૂજાઝ, પણ આ અવસર્પિણીમાં એટલે નવમા અને દશમા જિનની અંતરે અસંયત એવા પણ બ્રાહ્મણાદિકની પૂજા પ્રવર્તી એ દશમું આશ્ચર્ય. ૧૦ આ દશ આશ્ચર્યો અનંતકાલ ગયા પઠી આ અવસર્પિણીમાં થયેલાં છે. એવી રીતે કાલની સમાનતાથી વાકીના ચાર જરતમાં અને પાંચ એરવતમાં એમ પ્રકારાંતરે દશ દશ આશ્ચર્યો જાણવાં. હવે તે દશ આશ્ચર્યો કોના કોના તીર્થમાં થયાં તે સ્પષ્ટ કરે છે-એકસો ને આઠ સિદ્ધિ ગયા એ આશ્ચર્ય શ્રીકૃષ્ણદેવના તીર્થમાં થયું હતું. હરિવંશની ઉત્પત્તિનું આશ્ચર્ય શીતલનાથના તીર્થમાં થયું હતું. અપરકંકા રાજધાનીમાં જવાનું આશ્ચર્ય શ્રીનેમિનાથના તીર્થમાં થયું હતું. સ્ત્રી તીર્થકર થવાનું આશ્ચર્ય શ્રીમલ્લિનાથના તીર્થમાં થયું હતું. અસંયત-બ્રાહ્મણાદિકની પૂજાનું આશ્ચર્ય શ્રીસુવિધિનાથના તીર્થમાં થયું હતું. વાકીનાં ઉપસર્ગ, ગર્જનું હરણ, અન્નાવિત પર્યદા, ચમરનું ઝઘ્ઘ ગમન અને સૂર્ય ચંદ્રનું અવતરણ-એ પાંચ આશ્ચર્ય શ્રીવીરતીર્થમાં થયાં છે.

એ દશ આશ્ચર્ય સમાપ્ત થયાં. હવે એક આશ્ચર્ય વીજું થયું. આ આશ્ચર્ય કે જે નામગોત્ર એટલે નામ વડે ગોત્ર અર્થાત્ જે ગોત્ર નામનું કર્મ છે તે. વલ્લી તે કેનું છે કે જે અક્ષીણ એટલે સ્થિતિના અક્ષયથી રહેલું છે, વલ્લી તે રસના પરિભ્રોગથી અજ્ઞાત છે, વલ્લી અનિર્જાણે અટલે જીવના પ્રદેશથી નહીં સહેલું એનું છે, એવા ગોત્ર અર્થાત્ નીચ ગોત્રના ઉદયથી જગવાન્ મહાવીર બ્રાહ્મણીની કુક્ષિમાં ઉત્પન્ન થયા.

તે નીચ ગોત્ર જગવંતે સત્યાવીશ સ્થૂલ જવની અપેક્ષાએ ત્રીજા જવમાં વાંધું હતું, તે આ પ્રમાણે વૃત્તાંત છે. પહેલા જવમાં પશ્ચિમ મહાવિંદેહ ક્ષેત્રમાં નયસાર નામે એક ગ્રામપતિ હતો. એક વલ્લતે તે કાષ્ઠ દેવાને વનમાં ગયો. મધ્યાહ્નકાલ થતાં તે વનમાં જોજનસમયે સાર્થથી જુદા થયેલા સાધુને તેના જોવામાં આવ્યા. તેમને જોઈ તે હર્ષ પામી ચિંતવન કરવા લાગ્યો, અહો! મારાં મોટાં જાગ્ય! આ સમયે અતિથિનો સમાગમ થયો. પઠી ઘણા હર્ષથી તે સાધુને અશન પાનાદિકથી પ્રતિલાજ્યા. પઠી

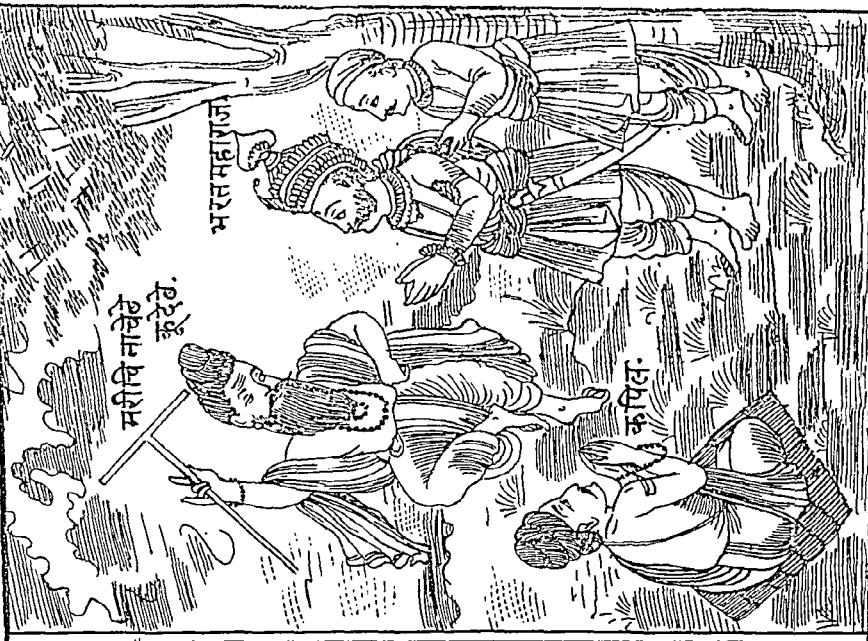
નોજન કર્યા વાદ તે સાધુએને નમીને બોલ્યો, મહાનાગ, ચાલો, આપને માર્ગે વતાબું. પઠો માગેમા
 ચાલતા સાધુએ 'આ યોગ્ય છે' એમ ધારી ધર્મનો ઉપદેશ આપી તેને સમક્તિની પ્રાપ્તિ કરાવી.
 અંતકાલે નવકાર સ્મરણ કરતાં મૃત્યુ પામી તે બીજે જવે સૌધર્મ દેવલોકમાં પહોંચવાલો
 દેવતા થયો. ત્યાંથી ચવીને ત્રીજે જવે મરીચિ નામે જરત ચક્રવર્તીનો પુત્ર થયો. વૈરાગ્ય પ્રાપ્ત
 કરી શ્રી કૃષ્ણદેવ પ્રચુની પાસે તેણે લીલા લીધી અને સ્થવિર પાસે એકાદશાંગીનું અધ્યયન કર્યું.
 એક વચ્ચે તે ગ્રીષ્મકૃતુમાં તાપાદિકની પીડા પામી ચિંતવન કરવા લાગ્યો કે, "આ સંયમનો
 જાર અતિ વહન કરવો મુશ્કેલ છે, તે મારાથી નિર્વાહ કરી શકાશે નહીં અને હવે આ વેષ ઠોમી
 ઘેર ચાલ્યા જવું તે સર્વથા અનુચિત છે" આહું વિચારી તેણે એક અગ્નિનવ વેષ ધારણ કર્યો. તે
 આ પ્રમાણે—આ સાધુએ મન, વચન અને કાયાના ત્રણ દંડથી વિરત છે અને હું તેવો નથી તો
 મારે ત્રણ દંડનું ચિહ્ન હો. આ સાધુએ ડબ્બ અને ત્રાવથી સુંકિત છે, હું તેવો નથી તેથી મારા
 મસ્તક ઉપર શિલા અને હુર સુંકન હો. સર્વ શ્રમણોને પ્રાણાતિપાતથી વિરતિ છે પરંતુ મારે તો
 સ્થૂલ હિંસાથી વિરતિ હો. સાધુએ શીલવ્રતથી સુગંધી છે અને હું તેવો નથી તેથી મારે તો ચંદ-
 નાદિકનું વિલેપન હો. મુનિએ મોહ વગરના છે અને હું તો મોહથી આહ્વાદિત હું, તેથી મારે ઠત્રીનું
 આહ્વાદન હો. મુનિએના ચરણ ઉપાન વગરના છે પણ મારા બે ચરણમાં ઉપાન હો. શ્રમણ—મુનિએ કષાય
 રહિત છે અને હું કષાય સહિત હું, તેથી મારે કષાય વચ્ચે હો. મુનિએ જ્ઞાનથી વિરત છે પરંતુ મારે તો પરિ-
 મિત (માપવાલા) જલથી જ્ઞાન તેસજ પાન હો. એવી રીતે સ્વબુદ્ધિથી પરિવ્રાજકનો વેષ કદવી લીધો.
 પઠી વિરૂપ વેષવાલા તેને જોઈ સર્વ લોકો તેને ધર્મ પૂઠવા લાગ્યા, ત્યારે તેએની આગલ સાધુધર્મની પ્ર-
 રૂપણા કરવા લાગ્યો. દેશનાશક્તિથી અનેક રાજપુત્રોને પ્રતિબોધ પમાડી જગવંતને શિષ્યપણે વર્તવા
 લાગ્યો, અને જગવંતની સાથે જ વિહાર કરવા લાગ્યો. એક વચ્ચે જગવંત અયોધ્યામાં સમોસર્યા, ત્યાં
 વંદના કરવાને આવેલા જરતે પ્રચુને પૂછું કે, સ્વામી, આ પર્યદામાં આ ચોવિશીની અંદર જરતકેત્રને

વિષે કોઈ જિન શાય તેવો પુરુષ છે ? જગવંતે કહ્યું, હે જરત, આ તારો પુત્ર મરીચિ આ ચાલતી અન્ન-
 સર્પિણીમાં વીર નામે ચોવીશમા તીર્થંકર, વિદેહ દેવની મૂકા રાજધાનીમાં પ્રિયમિત્ર નામે ચક્રવર્તી અને
 આ જરતદેવમાં પ્રથમ વાસુદેવ થશે. આ સાંજલી હર્ષ પામેલા જરતે મરીચિ પાસે જઈ ત્રણ પ્રદક્ષિ-
 ણા અને વંદના કરી કહ્યું, હે મરીચિ, જેટલા લાજ છે તેટલા તૈંજ મેલવ્યા છે, કારણ કે તું તીર્થંકર,
 વાસુદેવ અને ચક્રવર્તી થઈશ. હું તારા આ પરિવાજકપણને વાંદતો નથી, પણ તું તીર્થંકર થઈશ એમ
 ધારી તને વંદના કરું છું. એમ વારંવાર સ્તુતિ કરી જરત પોતાના સ્યાનમાં ગયો. મરીચિએ પણ તે સાં-
 જલી હર્ષના અધિક્યથી ત્રિપદી બનાવી નૃત્ય કરતાં આ પ્રમાણે કહ્યું “હું પહેલો વાસુદેવ થઈશ, મૂકા-
 પુરીમાં ચક્રવર્તી થઈશ અને ઠેલ્લો તીર્થંકર થઈશ. અહો ! મારું કુલ ઘણું ઉત્તમ છે. વધા વાસુદેવોમાં
 હું પહેલો વાસુદેવ થઈશ, મારા પિતા જરત વધા ચક્રવર્તીઈમાં પહેલા ચક્રવર્તી છે અને મારા પિતા-
 મહા ક્ષત્રજદેવ સર્વ તીર્થંકરોમાં પહેલા તીર્થંકર છે. અહો ! મારું કુલ કેવું ઉત્તમ છે !” આ પ્રમાણે મદ-
 કરવાથી મરીચિએ નીચ ગોત્ર વાંધું. કહ્યું છે કે, “જે માણસ જાતિ, લાજ, કુલ, ऐश्वर्य, વલ, રૂપ, તપ
 અને વિદ્યા એ સર્વનું અન્નિમાન કરે તો તેને પુનઃ તે વધાં હીન મલે છે.” તે પછી હ્યારે જગવંત નિર્વાણ
 પામ્યા, એટલે તે પૂર્વની જેમ લોકોને પ્રતિબોધ કરી સાધુઈના શિષ્ય કરી તેઈની સાથે વિહાર કરવા
 લાગ્યો. એકદા મરીચિના શરીરે વ્યાધિ થયો પણ કોઈ તેની વૈયાવચ્ચ કરતું નહીં ત્યારે તેણે ચિંતવ્યું કે, અ-
 હો, આ નિર્ગ્રંથો ઘણા પરિચિત છે તથાપિ તે પારકા છે, તેથી જો હું નીરોગી થાઉં તો એક વૈયાવચ્ચ કરનારો
 શિષ્ય કરું—આમ વિચાર્યું. અનુક્રમે તે નીરોગી થયો. એક વચ્ચે કપિલ નામનો કોઈ રાજપુત્ર મરીચિની
 દેશના સાંજલી પ્રતિબોધ પામ્યો એટલે મરીચિએ કહ્યું, હે કપિલ, તું સાધુઈની પાસે જઈ ચારિત્ર ગ્રહણ
 કર. ત્યારે કપિલે કહ્યું, સ્વામી, હું તો તમારા દર્શનનું વ્રત લઈશ. ત્યારે મરીચિ બોલ્યો, હે કપિલ, તે
 સાધુઈ ત્રણ પ્રકારના દંડથી વિરત છે અને હું તો ત્રણ દંડવાલો બું ઇત્યાદિ સર્વ પોતાનું સ્વરૂપ કહી
 બતાવ્યું, તથાપિ તે ત્રારેકમીં કપિલ ચારિત્રથી વિમુખ થઈ બોલ્યો, હું તમારા દર્શનમાં સર્વથા ધર્મે

श्री मधुभदेव.

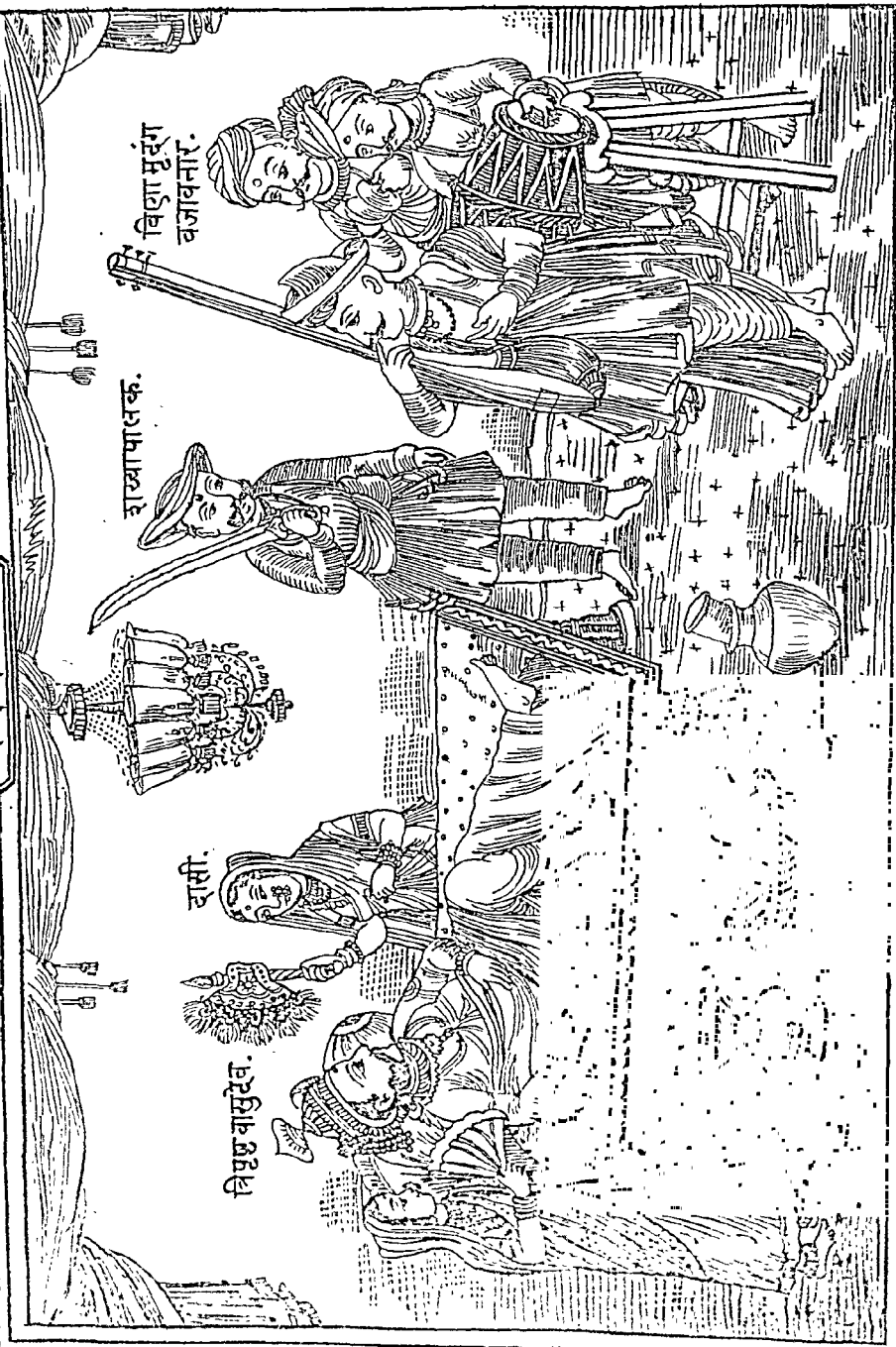
मरीचि नाचे
रुदेवे.

भरत महाराज.

कपिल.

નથી ? તે સાંજલી મરીચિએ વિચારું કે, આ મારો યોગ્ય શિષ્યે થશે. એવું વિચારીને કહ્યું કે, કાપલ,
 જેન માર્ગમાં પણ ધર્મ છે અને મારા માર્ગમાં પણ છે. તે સાંજલી કપિલે તેની પાસે દીઢા લીધી. મરી-
 ચિએ આવાં ઉત્સૂત્ર વચનથી કોટાકોટી સાગરોપમ સંસાર ઉપાર્જન કર્યો. જે અહીં કિરણાવલી કાર કહે
 છે કે, કવિલા દ્રશ્યંપિ ઇહ્યંપિ એ વચન ઉત્સૂત્ર મિશ્રિત છે. તેવા ઉત્સૂત્રનાથીને નિયતપણે અનંત સંસાર
 છે એમ કહી પોતાના મતનું સ્થાપન કરવાની રસિકતા છે એમ જાણવું. તેહનો મત આ પ્રમાણે છે કે ઉ-
 ત્સૂત્ર કહેનારાને નિયતપણે અનંત સંસાર થાય છે. જો આ મરીચિનું વચન ઉત્સૂત્ર કહીએ તો એ-
 ને પણ અનંત સંસાર પ્રાપ્ત થવાનો પ્રસંગ આવે, પણ તેને અનંત સંસાર થયો નથી, તેથી તે ઉત્સૂત્ર મિ-
 શ્રિત છે એવો તેમનો મત યુક્ત નથી, કારણ કે ‘ઉત્સૂત્ર કહેનારાને અનંત સંસાર છે’ એવો નિયમ નથી.
 શ્રીઋગવતી સૂત્ર વિગેરે ઘણા ગ્રંથોને અનુસારે ઉત્સૂત્ર કહેનારાંમાં શિરોમણિરૂપ જમાલિનિહવને પણ
 પરિમિત સંસાર જોવામાં આવ્યો છે. વલી ઉત્સૂત્ર મિશ્ર કહેવાથી પણ આ મરીચિના વચનનું ઉત્સૂત્ર-
 પાણું ઘાટ્યું જતું નથી. વિષમિશ્રિત અઘ્ન વિષજ ગણાય છે. હવે એ વિષે વધારે કહેવું યોગ્ય નથી, એ-
 ટલુંજ વસ છે. તે કર્મની આલોચના કર્યા વગર ચોરાશી લાખ પૂર્વનું આયુષ્ય પૂર્ણ કરી મૃત્યુ પામી ચોથે
 જન્મે બ્રહ્મલોકમાં દશ સાગરોપમની સ્થિતિવાલો દેવતા થયો. ત્યાંથી ચવીને પાંચમે જન્મે કોદ્યાક ના-
 મના ગ્રામમાં એંશી લાખ પૂર્વના આયુષ્યવાલો બ્રાહ્મણ થયો. તે અતિવિષયાસક્ત અને શૂકવગરનો થયો.
 તેવટે ત્રિદંત્રી થઈ બહુકાલ સુધી સંસારમાં જન્મ્યો. આ તેના જન્મ સ્થૂલ જ્વની અંદર ગણાતા નથી. ત્યાંથી
 ઠંઠે જન્મે સ્થૂળા નગરીમાં બૌતેર લાખ પૂર્વના આયુષ્યવાલો પુષ્પ નામે બ્રાહ્મણ થયો. તે ત્રિદંત્રી થઈ
 મૃત્યુ પામ્યો. સાતમે જન્મે સૌધર્મ કલ્પમાં મધ્યસ્થિતિ દેવતા થયો. ત્યાંથી ચવીને આઠમે જન્મે ચૈત્ય
 ગ્રામમાં સાઠ લાખ પૂર્વના આયુષ્યવાલો અશ્વિદ્યોત નામે બ્રાહ્મણ થયો. તે ત્રિદંત્રી થઈ મૃત્યુ પામ્યો.
 નવમા જન્મમાં ઈશાન દેવલોકે મધ્યસ્થિતિવાલો દેવતા થયો. ત્યાંથી ચવી દશમે જન્મે મંદર ગ્રામે ઠપન્ન
 લાખ પૂર્વના આયુષ્યવાલો અશ્વિનૂતિ નામે બ્રાહ્મણ થયો. અંતે ત્રિદંત્રી થઈ મૃત્યુ પામ્યો. અગીયારમા

जवमां त्रीजा कटपनी अंदर मध्यस्थितिवालो देवता थयो. त्यांथी चवी वारमे जवे श्वेतांदी नगरीमां
 बुद्धमादीश लाखं पूर्वना आयुष्यवालो चारद्वाज नामे ब्राह्मण थयो. ते त्रिदंडी थइ मृत्यु पामी तेरमे जवे
 माहेंद्र कटपमां मध्यस्थिति देवता थयो. त्यांथी चवीने केटलोक काल संसारमां जमी चौदमे जवे
 राजगृह नगरमां गोत्रीश लाख पूर्वना आयुष्यवालो स्थावर नामे ब्राह्मण थयो. ते त्रिदंडी थइ मृत्यु पा-
 मी पंदरमा जवम ब्रह्मलोकमां मध्यमस्थितिवालो देव थयो. सोलमा जवमां कोटिचर्पेना आयुष्यवालो
 विश्वचूति नामे गुराज पुत्र थयो. ते संचूति मुनि पासे चारित्र लइ एक हजार वर्ष दुस्तप तपस्या करवा
 लाग्यो. एक सप्तः सासोपवासना पारणा माटे मथुरापुरीमां गोचरी सारु गयो. त्यां कोइ एक गाये तप-
 स्याथी कृश थाने दीधे तेने पृथ्वी उपर पाकी नाख्यो. तेने पडेलो जोइ त्यां परणवाने आवेला विशाख-
 नंदी नाना तेना काकाना पुत्रे तेनुं उपहास्य कथुं, तेथी कोप पामी तेणे ते गायने वे शींगडे पकडी आ-
 गशमां जमावी अने एवुं नियाणुं कथुं के, में करेला उग्र तपथी हुं जवांतरे घणो पराक्रमी आजुं. त्यां-
 थी मृत्यु पामी सत्तरमे जवे महाशुक विमाने उत्कृष्ट स्थितिवालो देवता थयो. त्यांथी चवीने अडारमे
 जवे पोतनपुरनो राजा प्रजापति के जे पोतानी पुत्री उपर कामी थयो हतो, तेनी पत्नीरूप मृगावती
 पुत्रीनी कुक्षिमां चोराशी लाख वर्षना आयुष्यवालो त्रिपुष्ट नामे वासुदेव थयो. त्यां वादयवयमां पण
 प्रतिवासुदेवना शालिकेन्नमां विद्व करनारा सिंहने शस्त्र ठोकी विदारण कयो. अनुक्रमे वासुदेवपणाने
 प्राप्त थयो. एक वखते ते वासुदेवे पोताना शय्यापालकने आज्ञा करी के, उयारे अमे सुइ जइए
 त्यारे तुं आ गायकोने गायन करता अटकावजे. तेनी आज्ञा कर्मा ठतां गीतरसमां आसक्त थयेला
 ते शय्यापालके वासुदेव सुता हता अने तेलेने वार्था नहीं. ते पठी क्षणवारे जाग्रत थइ वासुदेवे
 कथुं, “अरे पापी, मारी आज्ञा पालवाथी पण तने गीतश्रवण प्रिय लागुं, तो ले, तेनुं फल जोगव.”
 एम कही तेना वने कानमां तपेळुं सीसुं रेळुं. आ कृत्यथी तेणे पोताना कानमां खीला नखाव-
 वाळुं कर्म उपार्जन कथुं. एवी रीते अनेक दुष्कर्म करी त्यांथी मृत्यु पामी जंगलीजमे जने मातमी ना-

राज्यापालक.

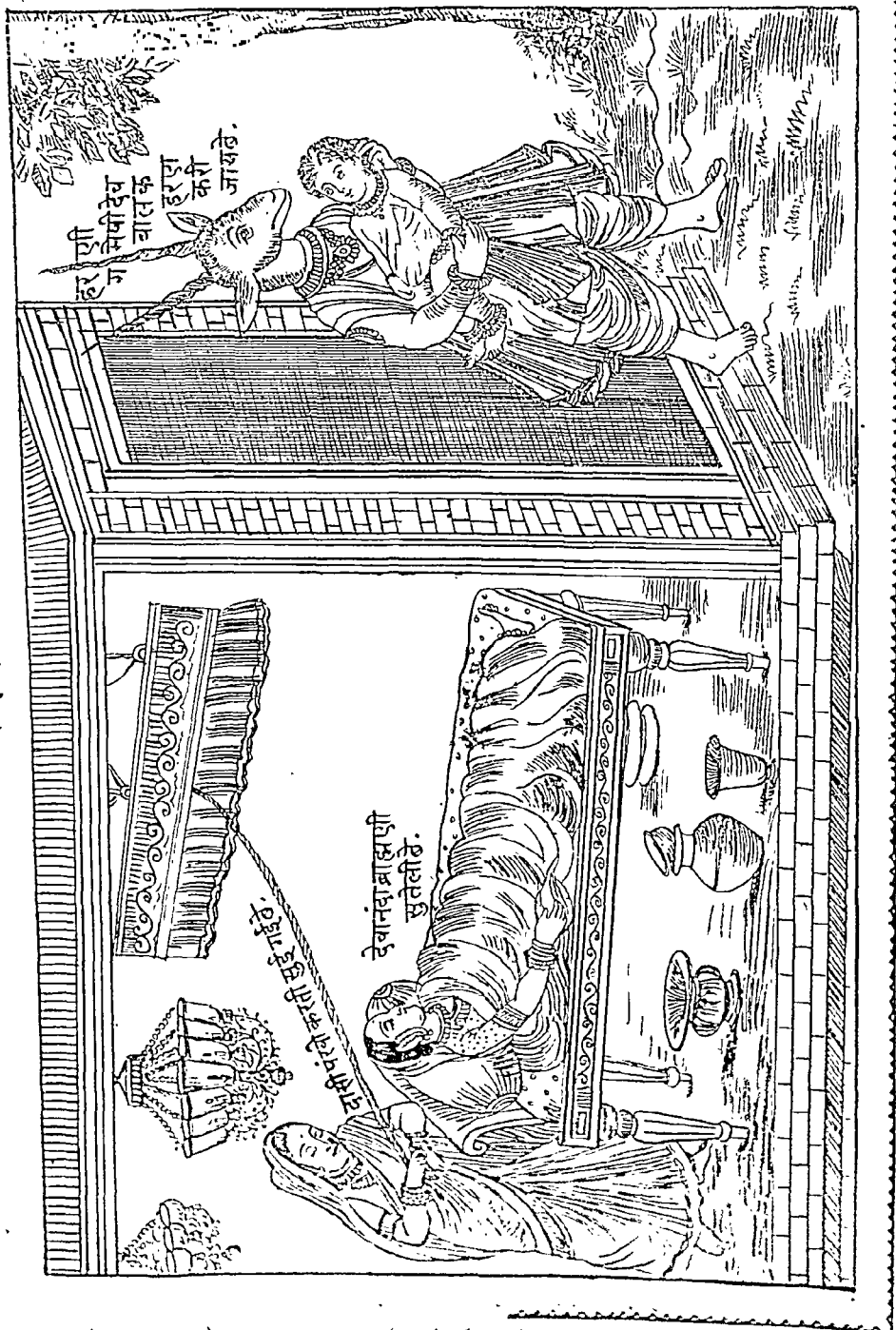
विष्णु मृदंग
वजावनार.

दासी.

त्रिपुष्ट नासुदेव.

રકે નારકીપણે ઉત્પન્ન થયો. ત્યાંથી નીકળી વીશમા જવમાં સિંહ થયો. ત્યાંથી મૃત્યુ પામી એકત્રીશ-
 મા જવમાં ચોથી નારકીમાં ઉત્પન્ન થયો. ત્યાંથી નીકળી ઘણા જવ જમી બાવીશમે જવે મનુષ્યપણું
 પ્રાપ્ત કરી શુદ્ધ કર્મ ઉપાર્જન કરી ત્રેવીશમે જવે મૂકા રાજધાનીમાં ધનંજય રાજાની ધારિણી દેવીની
 કુક્ષિમાં ચોરાશી લાખ પૂર્વના આયુષ્યવાલો પ્રિયમિત્ર નામે ચક્રવર્તી થયો. તે પોટિલાચાર્યની પાસે
 દીક્ષા લઈ એક કોટિ વર્ષ સુધી દીક્ષા પાલી ચોવીશમે જવે મહાશુક્ર દેવલોકમાં દેવતા થયો. ત્યાંથી
 ચવીને પચીશમે જવે આ ઋતદેવની ઠત્રિકા નગરીમાં જિતશત્રુ રાજાનામે દેવીની કુક્ષિમાં
 પચીશ લાખ વર્ષના આયુષ્યવાલો નંદન નામે પુત્ર થયો. તે પોટિલાચાર્યની પાસે ચારિત્ર લઈ જાવ જીવ
 સુધી માસદ્વપણ કરી વીશ સ્થાનકની આરાધના વડે તીર્થંકર નામકર્મ નિકાચિત કરી એક લાખ વર્ષ
 સુધી ચારિત્રપર્યાય પાલી માસિક સંલેખનાથી મૃત્યુ પામી ટવીશમે જવે પ્રાણત કલ્પમાં પુષ્પોત્તરાત્ન-
 સક વિમાનમાં વીશ સાગરોપમની સ્થિતિવાલો દેવતા થયો. ત્યાંથી ચવીને પૂર્વે મરીચિ જવમાં બાંધેલા
 અને જોગવવાને વાકી રહેલા નીચ ગોત્રના કર્મથી સત્યાવીશમે જવે બ્રાહ્મણકુંડગ્રામ નગરમાં કૃષ્ણદત્ત
 બ્રાહ્મણની દેવાનંદા બ્રાહ્મણીની કુક્ષિમાં તે ઉત્પન્ન થયો. તેથી શક્ર-ઇંદ્ર આ પ્રમાણે ચિંતવે છે કે एवी
 રીતે નીચ ગોત્ર કર્મના ઉદયથી અર્હત, ચક્રી, બલદેવ અથવા વાસુદેવ વિગેરે અંત પ્રમુખ નીચકુલોમાં
 આવ્યા છે, આવે છે અને આવશે, અને કુક્ષિમાં ગર્ભપણે ઉત્પન્ન થયા છે, થાય છે અને થશે, પણ જન્મ
 લેવાને માટે તેહ યોનિમાંથી નીકળ્યા નથી, નીકલતા નથી અને નીકલશે નહીં. જાવાર્થ एवો છે કે
 કદાચિત્ કર્મના ઉદયથી તે અર્હત વિગેરેનો અવતાર તુલ્ય પ્રમુખ નીચ ગોત્રમાં થાય, પણ યોનિથી
 જન્મ તો થયો નથી, થતો નથી અને થશે નહીં; અને આ શ્રમણ જગવંત મહાવીર પ્રજુ જંબૂદ્વીપને વિષે
 ઋતદેવમાં બ્રાહ્મણકુંડગ્રામ નગરમાં કૃષ્ણદત્ત બ્રાહ્મણની સ્ત્રી દેવાનંદાની કુક્ષિમાં ગર્ભપણે ઉત્પન્ન થયા
 છે, તે માટે આવો આચાર છે. તે કોનો આચાર છે તે કહે છે. દેવતાઈના રાજા શક્રાદિ ઇંદ્રોનો આચાર છે.
 તે અતીત, વર્તમાન અને અનાગત એવા ઇંદ્રોનો આચાર છે. તે કયો આચાર છે તે કહે છે. તેવા પ્રકારના પૂર્વે

કહેલા સ્વરૂપવાલા અંત્યાદિ કુલથી અર્હત પ્રચુરને લઇને તેવા પ્રકારના ઉગ્ર વિગેરે વીજી વિશુદ્ધ જાતિ
 અને કુલવાલા વંશમાં રાજ્યસંપત્તિ કરતે હતા અને પાલતે હતા મૂકવાનો ઇંદ્રોનો આચાર છે, માટે તે
 શ્રેય-કલ્યાણ છે, મને પણ ઘટે છે કે, જાત એટલે શ્રીકૃષ્ણસ્વામીના વંશના ક્ષત્રિયમાં પ્રવિષ્ટતા એવા
 કાશ્યપગોત્રી સિદ્ધાર્થ રાજાની વાશિષ્ઠગોત્રી નાર્યા ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણીની કુલિમાં ગર્ભપણે પ્રસુતે મુ-
 કવા જોઇએ અને જે ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણીનો પુત્રીરૂપ ગર્ભ છે, તે ત્યાંથી લઈ જાલંધરસગોત્રી દેવાનંદા
 બ્રાહ્મણીની કુલિમાં મૂકી દેવા ભારે યુક્ત છે. એમ કરીને તે વિચારે છે, વિચારીને પદાતિ-સેનાના નાયક
 એવા હરિણેશમેષી દેવને બોલાવે છે. બોલાવીને આ પ્રમાણે કહે છે-હે દેવાનુપ્રિય, ત્યાંથી માંનીને સા-
 હરાવિત્તે ત્યાં સુધીનાં ચાર સૂત્રો વડે ઇંદ્ર પોતાનું ચિંતવેલું હરિણેશમેષી દેવને કહે છે. વલ્લી કહે છે
 કે, હે દેવાનુપ્રિય, ઇંદ્રોનો આચાર છે તે કારણ માટે તું જા અને દેવાનંદા બ્રાહ્મણીની કુલિમાંથી
 જગવંતને ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણીની કુલિમાં મૂકી દે, અને ત્રિશલાનો જે ગર્ભ છે તેને દેવાનંદાની કુલિ-
 માં મૂકી દે. એ પ્રમાણે કરીને આ મારી આજ્ઞાને સત્વર અર્પણ કર. કાર્ય કરીને આવી, આ કાર્ય
 મેં કર્યું, એમ શીઘ્ર નિવેદન કર. તે પછી તે હરિણેશમેષી દેવ કે જે પેદલ સેનાનો અધિપતિ છે તેને
 દેવેંદ્ર અને દેવરાજ એવા ઇંદ્રે આ પ્રમાણે કહ્યું એટલે હૃદયમાં હર્ષ પામી રોમાંચિત થઈ ગયો.
 એવો હરિણેશમેષી દેવ મસ્તકે અંજલિ કરી બોલ્યો, જેથી આપ દેવની આજ્ઞા, એમ કહી આજ્ઞાનું
 વચન વિનયથી સાંજલે અને અંગીકાર કરે, અંગીકાર કરીને ઇશાન કોણમાં જાય. ત્યાં જઈને વૈક્રિય-
 સમુદ્ધાત એટલે વૈક્રિય શરીર કરવા માટે પ્રયત્ન કરે. તે કરીને સંખ્યેય યોજન પ્રમાણ ઢંઢની આકૃતિ-
 વાલા ઉપર અને નીચે વિશાલ જીવપ્રદેશના કર્મપુદ્ગલના સમૂહને વહાર કાઢે. તે કરવા વલ્લે આવા
 પ્રકારના પુદ્ગલોને ગ્રહણ કરે. તે આ પ્રમાણે-કર્કેતનાદિ રત્નોના, જો કે રત્ન પુદ્ગલો ઔદારિક છે તેથી
 તે વૈક્રિય શરીર કરવામાં અસમર્થ છે. તેમાં તો વૈક્રિય વર્ગણના પુદ્ગલોજ ઉપયોગમાં આવે, તોપણ
 રત્નોની જેમ તે સાર પુદ્ગલો છે એમ જાણવું. તે રત્નો જેવાં કે હીરા, વૈદૂર્ય, લોહિતાદ, મસાગદ્ધ, હં-

चित्र ५

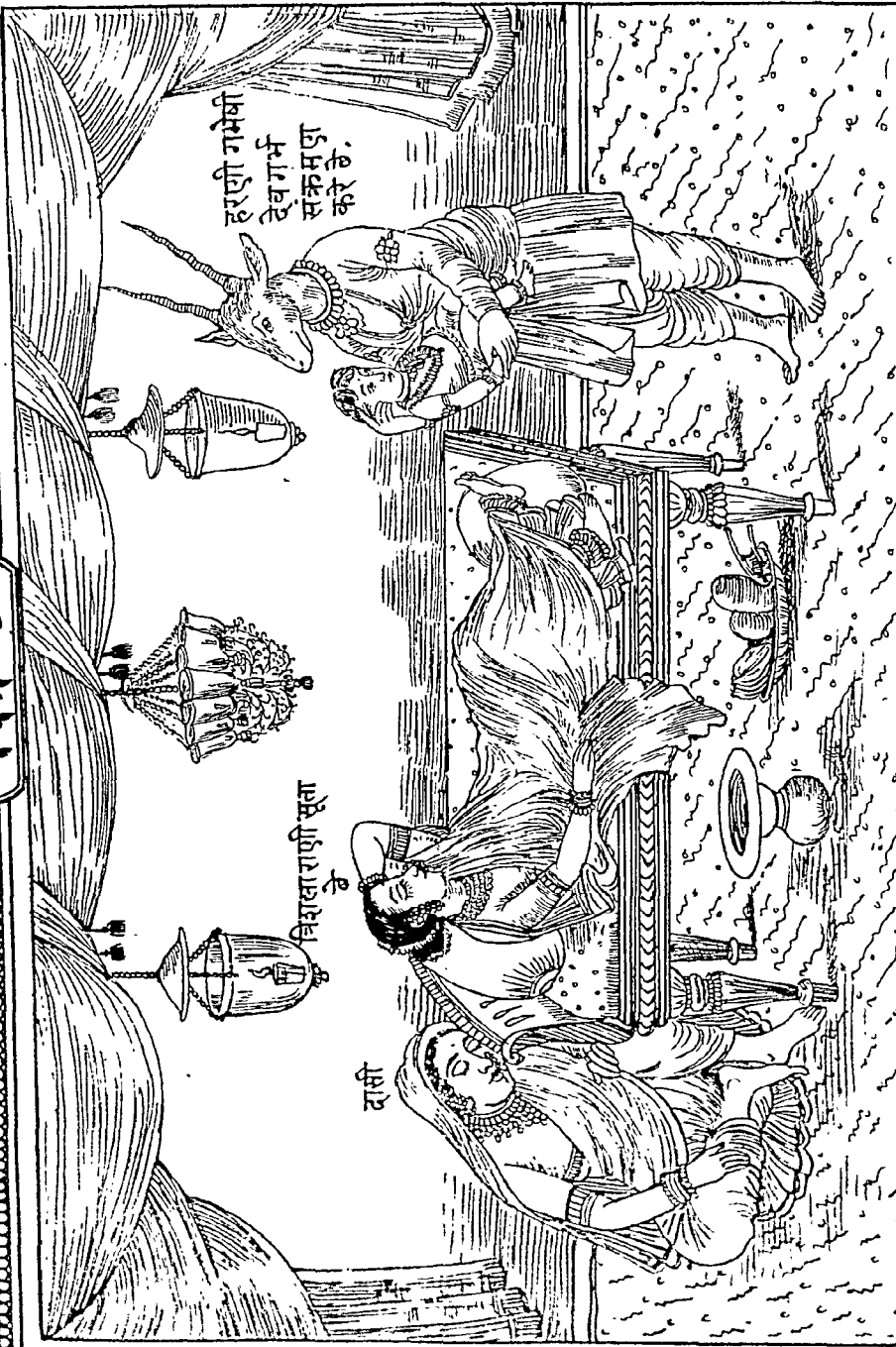

લાકીના જાંગાનો નિષેધ કર્યો છે. તે વિષે જગવતી સૂત્રમાં લખ્યું છે. વલી જે ત્રિશલા કાત્રિયાળીનો પુત્રીરૂપ ગર્જા હતો તેને પણ દેવાનંદા બ્રાહ્મણીની કુક્ષિમાં મૂકે છે, તેમ કરીને પઠી જે દિશામાંથી પોતે આઢ્યો તે દિશા પ્રત્યે જાય. પઠી અસંખ્ય દ્વીપસમુદ્રોની મધ્યમાં થઈ લક્ષ્યોજન પ્રમાણ દિવ્ય ગતિભંજી ઉભતો તે જ્યાં સૌધર્મ કલ્પમાં સૌધર્મીવંતસક નામના વિમાનને વિષે શક્રનામના સિંહાસન ઉપર દેવેન્દ્ર, દેવરાજ શકેન્દ્ર રહેલો છે ત્યાં આવે. ત્યાં આવીને ઇંદ્રની આજ્ઞાને તુરત પ્રત્યર્પિત કરે છે. તે કાલે તે સમયે વર્ષાકાલ સંબંધી ત્રીજો માસ, પાંચમું પક્ષવાકીયું તે આશ્વિન માસનો કૃષ્ણપક્ષ, તેની ત્રયોદશીનો પક્ષ અર્થાત્ પાઠલી અર્ધ રાત્રિ, તે રાત્રિને વિષે વ્યાશી અહોરાત્ર અતિક્રાંત થયા પઠી વ્યાશીમા અહોરાત્રનો અંતરકાલ ઇટલે રાત્રિનો કાલ પ્રવર્તતા તે હરિણૈગમેષી દેવતાએ ત્રિશલા માતાની કુક્ષિમાં તે શ્રમણ જગવંત મહાવીરનો ગર્ભ સંહર્યો. તે હરિણૈગમેષી દેવ કેવો હતો કેજે પોતાનો અને ઇંદ્રનો હિતકારી છે, વલી અનુકંપક ઇટલે જગવંતનો જન્મ છે. અનુકંપા શબ્દ જ્ઞાતિવાચક છે તે વિષે ‘આયરિય’ એ વચનનું પ્રમાણ છે. અહીં કવિ ઉત્પ્રેક્ષા કરે છે—“શ્રી જગવંત સિદ્ધાર્થ રાજાના આસકુલના ઘરમાં પ્રવેશ કરવાને ક્ષણવાર મુદ્દૂર્ત આવવાની રાહ જોતા હોય તેમ જે બ્રાહ્મણના ઘરમાં વ્યાશી અહોરાત્ર મુધી રહ્યા હતા, તે શ્રીચરમ તીર્થંકર પ્રભુ પવિત્ર કરો. તે સંહરણ કાલે શ્રમણ જગવંત શ્રીમહાવીર ત્રણ જ્ઞાનેયુક્ત હતા, તે શ્રી પોતાનું સંહરણ થવાનું છે તે જાણે છે, પણ સંહરણ થતી વખતે જાણતા નથી અને મારું ગર્ભમાંથી સંહરણ થયું એ જાણે છે. અહીં શંકા થાય છે કે સંહરણ થતી વખતે તે જાણતા નથી તે વાત કેમ સંજ્ઞે? કારણ કે તે સંહરણ અસંખ્ય સમયનું છે, વલી જગવંત અને સંહરણ કરનાર હરિણૈગમેષી દેવના જ્ઞાનનો તે વિષય છે, તેમ તેની અપેક્ષાએ જગવંતને વિશિષ્ટ જ્ઞાન છે. તેના ઉત્તરમાં કહે છે કે આ વાત્ર્ય સંહરણ કરનારા દેવની કુશલતાને જાણે છે. તે દેવતાએ જગવંતનું એવી રીતે સંહરણ કર્યું કે જેથી જગવંતે જાણ્યું તોપણ જાણે જાણ્યું જ ન હોય તેમ લાગ્યું, કારણ કે કાંઈ પણ પીડાનો અજાવ હતો. જેમ કોઈ કહે છે કે તમે મારા પગમાંથી એવી રીતે કાંટો કાઢ્યો કે જે મારા જાણવામાં જ આવ્યું

हरणी गभेरी
देवगर्भ
सकृमण
करे हे.

विश्वाराणी सुना
हे

दासी

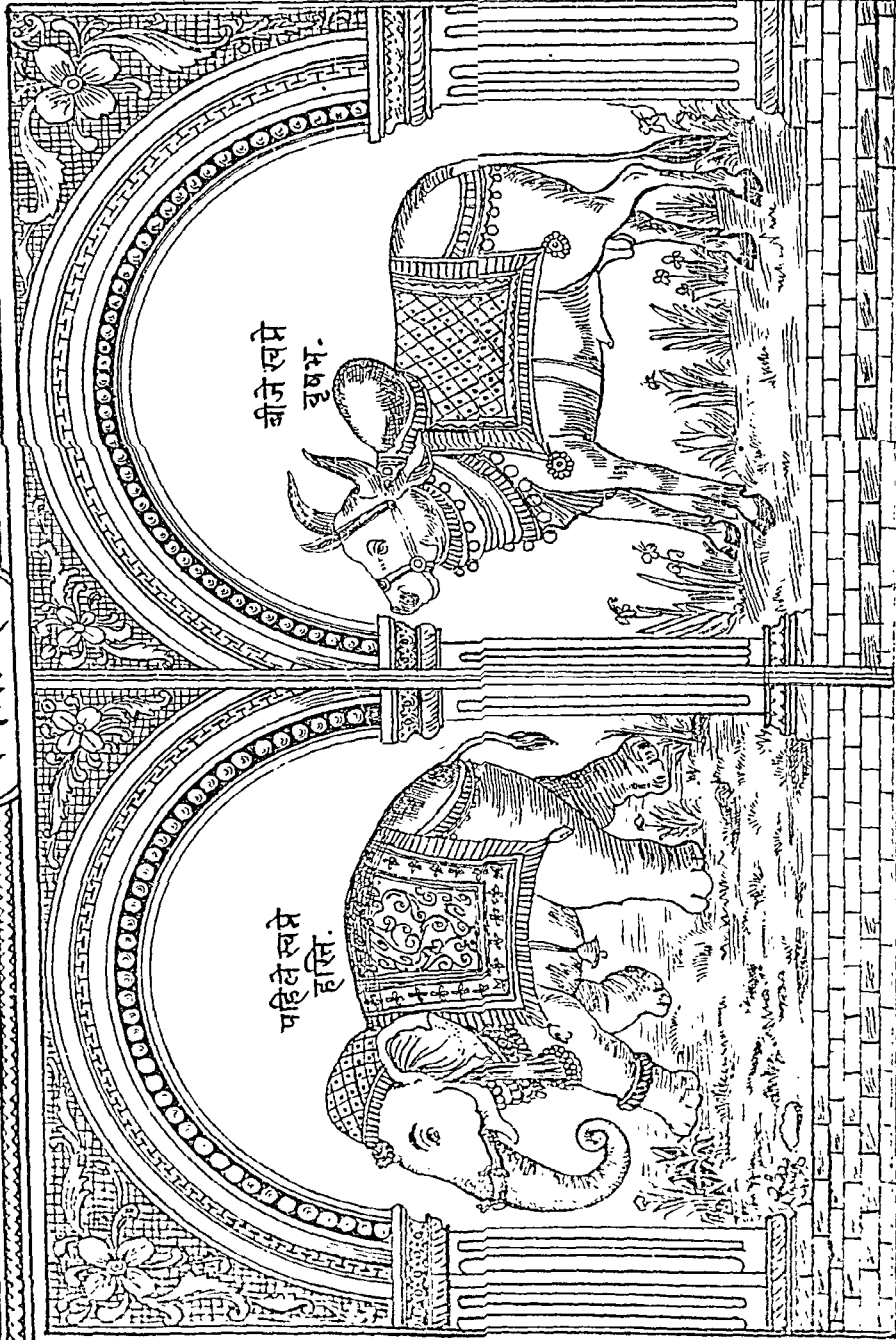
નહીં. ડ્યાં અતિશે સુખ લાગે ત્યાં આવો વ્યપદેશ થાય છે. | સંજ્ઞાંતમાં પણ જોવામાં આવે છે કે જે
 વ્યંતર દેવતા છે તેને ઉત્તમ સ્ત્રીઉનાં ગીત અને વાદ્યના શબ્દથી નિત્યે સુખી અને પ્રસુદિત થઈ પોતાના
 ગતકાલને પણ જાણતા નથી. વલ્લી આચારાંગ સૂત્રમાં કહ્યું છે કે તે હરણ કરાતાં જાણે. એ વિરોધ
 પણ ન આવે એમ માનવું. જે રાત્રે શ્રમણ જગવંત મહાવીર દેવાનંદાની કુદ્દિમાંથી ત્રિશલાની કુદ્દિમાં સં-
 હરણથી આવ્યા, તે રાત્રે તે દેવાનંદાએ પૂર્વે કહેલાં ચૌદ સ્ત્રોત્રો ત્રિશલાએ હરી લીધેલાં જોયાં. તે જોઈ
 જાગી ગઈ. જે રાત્રે જગવંતને ગર્જપણે ત્રિશલા કાત્રિયાણીની કુદ્દિમાં મૂક્યા તે રાત્રે ત્રિશલા કાત્રિયા-
 ણી જે વર્ણવી શકાય નહીં તેવા વાસપદ્ધમાં હતી. જે વાસપદ્ધ—શયનપદ્ધતે હવું હવું તો કે મહા જાગ્યવંતને
 યોગ્ય હતું. જે ચિત્રકર્મ વહે રમણીય હતું. જેનો બહારનો જાગ ચુના વિગેરેથી ધવલિત કર્યો હતો. જે કોમ-
 લ પાપણાદિકથી ઘસેલું, તેથી સુકોમલ હતું. જેનો ઉપરનો જાગ વિવિધ ચિત્રોથી યુક્ત હતો. જેનો અધો-
 જાગ—તલીશું દેદીપ્યમાન હતું. મણિરત્નોથી જે અંધકારને નાશ કરતું હતું. જે પંચવર્ણનાં મણિઉંથી નિ-
 વરુ હોવાથી અત્યંત સમ હતું અને જેની ચૂસિનો જાગ વિવિધ સ્વસ્તિક વિગેરેની રચનાથી મનોહર હતો.
 પંચવર્ણી, સરસ, સુગંધી અને આમતેમ વેરેલા પુષ્પપુંજના ઉપચાર—પૂજાથી જે ડ્યાસ હતું. કૃષ્ણાશુરુ,
 ચીરુ જાતના, સિદ્ધક નામના અને દશાંગ વિગેરે અનેક સુગંધી દ્રવ્યના સંયોગથી ઉત્પન્ન થયેલ ધૂપ
 જેમાં થતા હતા. એ સર્વ વસ્તુ સંબંધી મધમઘીને પ્રગટ થયેલ સુગંધ વહે જે આહ્વાદક હતું. વલ્લી જેમાં ઉત્તમ
 સુગંધીનો ગંધ પ્રસરતો હતો. જે વાસજનન ગંધ દ્રવ્યના જેવું અર્થાત્ અતિસુગંધી હતું. એવા વાસજનનમાં
 ન વર્ણવી શકાય તેવી શય્યા—પલંગ ઉપર તે રહી હતી. તે કેવી શય્યા છે? તો કે જેમાં શરીરના પ્રમાણ
 જેટલી તલાઈ છે, ઉત્તર તરફ ઇટલે મસ્તકાંત અને પાદાંતમાં બે ઉંજીબાં છે, તે સિવાય બંને પડલે ઉંજીબાં
 છે તેથી તે શય્યા વંને જાગમાં ઉંચી લાગે છે. વલ્લી તેને લીધે મધ્યમાં નમેલી અને ગંજીર છે. જેમ ગંગા-
 તટની રેતીમાં પગ વિગેરે મૂકવાથી તે પગ નીચે ઉતરી જાય તેમ તે શય્યામાં પણ અતિકોમલપણને લી-
 ધે તેમ હતું. અતિકોમલ રેશમી વસ્ત્રના પટથી તે આઢ્યાદિત છે. વલ્લી જેમાં રજ પકે નહીં તેવું આઢ્યાદન

છે. રાતા વહની મહરદાનીશ્રી તે ઢાંકેલી છે. અતિ રમણીય છે. સુકોમલ મૃગચર્મ, કપાસની રૂવાંટી,
 લૂંટ જાતની વનસ્પતિ, માંછણ અને આકાશના રુના જેવો જેનો સ્પર્શ છે. સુગંધી, સુગન્ધે કરીને પ્રધાન
 એવાં પુષ્પશ્રી અને વાસચૂર્ણશ્રી જેમાં ભવચાર કરવામાં આવ્યો છે. આવી શય્યામાં મધ્ય રાત્રિના અવસરે
 સુતી જાગતી અટપ નિદ્રા કરતી ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણી ગજ, વૃષભ વિગેરે ચૌદ મહાસ્વમીને જોડને જાગી
 ગઈ. તે ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણી પ્રથમ સ્વપ્નામાં હાશ્રી જોવે-અહીં ‘પ્રથમ હસ્તી જુવે’ એમ જે કહ્યું તે વળી
 જિનમાતાઈ તેમ જોવે છે, તેથી પાઠાનુક્રમની અપેક્ષા કહ્યું છે. અન્યથા શ્રીકૃષ્ણ દેવની માતા પ્રથમ
 કૃષ્ણ અને વીરમાતા પ્રથમ સિંહને જોવે. હવે તે કેવો હાશ્રી જોયો કે જેને ચાર દાંત છે. કોઈ ટેકાણે ત-
 ભૂંચ ચઢતું એવો પાઠ છે તો એવો અર્થ થાય કે, તેજશ્રી ઘણા વલવાન્ એવા ચાર દાંતવાલો. તે હાશ્રી
 કેવો છે ? અતિ ભંચો છે. વલી વર્ણ્યા પઠી પુગ્ધવર્ણ થયેલો વિશાલ મેઘ, મોતીનો હાર, ક્ષીરસમુદ્ર, ચં-
 દ્રનાં કિરણો, જલનાં વિંદુલ અને રૂપાનો મહાન્ પર્વત વૈતાલ્ય તેના જેવો હજ્જલ છે. ગંધના લોચનશ્રી
 જ્યાં જમરાઈ આવે છે એવા વિશિષ્ટ ગંધવાલા મદજલશ્રી જેના ગંભીર સુગંધી થયેલા છે. ઇંદ્રના હસ્તી
 પેરાવત જેવું જેના દેહનું શાસ્ત્રોક્ત પ્રમાણ છે-એવા હાશ્રીને ત્રિશલા માતા જુવે છે. વલી તે કેવો હાશ્રી છે
 તો કે જલપૂર્ણ મેઘની ગર્જના જેવો ગંજીર અને મનોહર જેનો ધ્વનિ છે. વલી તે શુભ એટલે પ્રશંસના
 યોગ્ય છે. જેનામાં સર્વ લક્ષણોનો સમૂહ છે, અને જેને પ્રધાન અને વિશાલ ઊરુ છે એવા ઉત્તમ
 હસ્તીને ત્રિશલા માતાએ પ્રથમ સ્વપ્નામાં જોયો.

તે હસ્તીના દર્શન થયા પઠી તે વૃષભને જુવે છે. તે વૃષભ કેવો છે તો કે હજ્જલ એવા કમલપત્રના સમૂ-
 હશ્રી જેની અધિક રૂપકાંતિ છે. જે પોતાની કાંતિભંજના સમૂહને વિસ્તારી સર્વ તરફ દર્શો દિશાને નિશ્ચયપ-
 ને શોધાવે છે. વલી જેનો સ્કંધ ત્રાગ શોધાના સમૂહ કરેલી પ્રેરણાશ્રી હોય તેમ હવાસ પામતી કાંતિ વહે
 પ્રકાશિત, સુશોભિત અને મનોહર છે. જો કે સ્કંધનો ત્રાગ ઉન્નત હોવાથી સ્વયમેવ હવાસ પામે તથાપિ
 શોધાના સમૂહની પ્રેરણાશ્રી જાણે હવાસ પામતા હોય તેવી ઉત્પ્રેક્ષા કરે છે. સદ્ધર્મ શરૂ અને સકમાલ રોમ

पहिले स्वप्ने
हस्ति.

द्विजे स्वप्ने
वृषभ.

त्रीजे सप्तमे सिंह.

चोथे सप्तमे लक्ष्मीदेवता.

વહે સ્ત્રિગ્ધ એવી જેની કાંતિ છે. જેનું અંગ દૃઢ બાંધાદાર, માંસવાહું, ઈશ્રીજ પુષ્ટ, પ્રધાન અને યથાસ્થાને રહેલા યોગ્ય અવ્યવવાહું હોવાથી ઘણું સુંદર લાગે છે. જેનાં બે શીંગાં, ઘાટા વર્તુલાકાર, અતિ ઉત્કૃષ્ટ, ચીકાંશવાલા પદાર્થથી અગ્રજાગે શુક્ત અને તીવ્ર છે. વલી તે વૃષ્ણ દાનત ઇટલે કૂર નથી, ઉપદ્રવને હરનારો છે. તેના દાંત સરલા પ્રમાણવાલા, સુશોષિત અને શ્વેત-નિર્દોષ છે. જેઝના પરિમિત ગુણ છે. એવાં મંગલોનું જે મુખ ઇટલે આવવાનું, કારણ છે એવા વૃષ્ણને ત્રિશલાઈ જોયો.

તેવા વૃષ્ણના દર્શન કર્યા પછી આકાશમાંથી ઉતરતો અને પોતાના મુખમાં પ્રવેશ કરતો એક સિંહ ત્રિશલા માતાઈ સ્વપ્નમાં જોયો. તે સિંહ કેવો છે તો કે હારના સમૂહ, ક્ષીરસાગર, ચંદ્રકિરણ, જલનાં વિંદુડ અને રૂપાના મહાન્ પર્વત વૈતાલ્યના જેવો ઉજ્જ્વલ છે. વલી તે મનોહર હોવાથી દર્શનીય છે. તેના બે પોહોંચા-પંજા દૃઢ અને પ્રધાન છે. વર્તુલાકાર, પુષ્ટ, પરસ્પર જમાઈ પ્રધાન અને તીવ્ર દાઢોથી તેનું મુખ અલંકૃત થયેલું છે. સારી રીતે સિંચન કરેલા જ્ઞાતિવંત કમલ જેવા કોમલ અને પ્રમાણથી સુશોષિત તથા પ્રધાન એવા તેના બંને હોઠ છે. રાતા કમલના પત્ર જેવું કોમલ તાલવું છે અને લપ્ લપ્ થતી પ્રધાન જિહ્વા છે-એ તાલવું અને જિહ્વા તે બંનેથી તે શોષતો હતો.

સોની જેમાં સોનું નાલીને ગાલે છે તેવી કુરમ્મીમાં રહેલું, તપી ગયેલું અને પ્રદક્ષિણા ફરતું ઇંડું જે ઉત્તમ સુવર્ણ તેના જેવાં ગોલ અને નિર્મલ વિજલી જેવાં ચલકતાં જેનાં બે નેત્રો છે. વિશાલ, પુષ્ટ અને પ્રધાન જેના બંને સાથલ છે. પરિપૂર્ણ અને નિર્મલ જેની કાંધ છે. કોમલ, ઉજ્જ્વલ, સૂક્ષ્મ, શ્રેષ્ઠ લક્ષણવાલી અને દીર્ઘ એવી જે કેશવાલી છે તેના ઉદ્ભવ પાળથી જે સુશોષિત છે. ઉન્નત, કુંફલાકારે શોભાયમાન કરી જે પોતાના પૂંઠમાને અફલાવે છે. જે મનથી ક્રૂર નથી, જેની આકૃતિ સુંદર છે અને જે વિલાસ સહિત ગતિ કરે છે. જે આકાશમાંથી નીચે ઉતરે છે. જેના ગાઢ અને તીવ્ર અગ્રવાલા નલ છે અને મુખની શોભાને માટે પલ્લવ જેવી પ્રસારેલી જેની મનોહર જિહ્વા છે એવા કેશરીને ત્રિશલાઈ જોયો.

તે પછી ઇટલે સિંહના દર્શન થયા પછી પૂર્ણચંદ્ર જેવા મુલવાલી ત્રિશલા દેવીઈ પદ્મદહના કમ-

લમાં વસનારી જગવતી લક્ષ્મી દેવીને હિમાલયના શિખર ઉપર દિગ્ગજેન્દ્રે પોતાની પુષ્ટ સુંદરી અન્નિપેક
 કરાતાં જોઈ. તે લક્ષ્મી દેવી કેવી છે? ડુંચા હિમાલય પર્વત ઉપર થયેલા પ્રધાન કમલસ્થાન ઉપર વેટેલી
 છે-તે આ પ્રમાણે. એ હિમાલય પર્વત એકસો યોજન ડુંચો છે. ચાર કલાએ અધિક એક હજાર ને વાવન
 યોજન વિશાલ અને સુવર્ણનો છે. તેની ઉપર દશ યોજન ડુંચો, પાંચસો યોજન વિશાલ અને એક
 હજાર યોજન લાંબો વજ્રમય તલીયાવાલો પદ્મહૃદ નામે ધરો છે. તેના મધ્ય ભાગે એક કમલ છે.
 તે જલશ્રી બે કોશ ડુંચું છે, એક યોજન વિશાલ છે, એક યોજન લાંબું છે. તેનું નીલ રત્નમય
 નાલવું દશ યોજનનું છે. તેનું મૂલ વજ્રમય છે. તેનો કંદ રિષ્ટ રત્નમય છે. તેની બાહ્ય પાંચડોડે
 રક્ત કનકમય છે. તેની વચલી પાંચકીડે સુવર્ણમય છે. તે કમલની કનકમય કાળિકા છે જે બે કોશ
 વિશાલ, બે કોશ દીર્ઘ અને એક કોશ ડુંચી છે. તેના કેસરા રક્ત સુવર્ણમય છે. તેની મધ્યમાં અર્ધ
 કોશ વિશાલ, એક કોશ દીર્ઘ, કાંઈ જાણું એક કોશ ડુંચું શ્રીદેવીનું જન્ન છે. તેને પાંચસો ધનુષ્ય ડુંચાં,
 અઢીસો ધનુષ્ય વિશાલ, પૂર્વ, દક્ષિણ અને ઉત્તર દિશામાં રહેલાં ત્રણ દ્વાર છે. તેના મધ્ય ભાગે અઢીસો
 ધનુષ્યના માપવાલી રત્નમય વેદિકા છે. તેની ઉપર શ્રીદેવીને યોગ્ય એવી શય્યા છે. હવે તે મુખ્ય કમલની
 ચારે તરફ શ્રીદેવીનાં આન્નરણે જરેલાં, વલયાકારે રહેલાં પ્રથમ કહેલા માપશ્રી અર્ધો માપે ડુંચાં,
 લાંબાં અને વિશાલ એવાં એકસો આઠ કમલો છે. એવી રીતે સર્વ પાળ વલયોમાં અનુક્રમે અર્ધું અર્ધું
 માન જાણવું. એવી રીતે પ્રથમ વલય થયું. વીજે વલયે વાયવ્ય, ઈશાન અને ઉત્તરદિશામાં ચાર
 હજાર સામાનિક દેવતાનાં ચાર હજાર કમલો છે. પૂર્વદિશામાં ચાર મહત્તરાં કમલો છે. અગ્નિ
 દિશામાં ગુરુસ્થાને રહેલા અર્ચ્યંતર પર્ષદાના દેવતાનાં આઠ હજાર કમલો છે. દક્ષિણ દિશામાં
 મિત્રસ્થાને રહેલા મધ્યમ પર્ષદાના દેવતાનાં દશ હજાર કમલો છે. નૈર્ઋતદિશામાં કિંકરસ્થાને
 રહેલા બાહ્ય પર્ષદાના દેવતાનાં ચાર હજાર કમલો છે. પશ્ચિમદિશામાં હાશ્વી, અશ્વ, રથ, પેદલ,
 પાશ્વ, ગંધર્વ અને નાટ્યરૂપ સાત કટકના નાયકોનાં સાત કમલ. એવી રીતે વીજું વલય થયું. ૨ ત્રીજે

वलये तेदखा अंगरदक देवतार्तनां सोल हजार कमलो ठे. ए त्रांजुं वलय. ३ चोथे वलये अज्यंतर
 आचियोगिक देवतार्तनां वत्रीश लाख कमलो ठे. ए चोथुं वलय. ४ पांचमे वलये मध्यम आचि-
 योगिक देवतानां चादीश लाख कमलो ठे. ए पांचमुं वलय. ५ ठेठे वलये बाह्य आचियोगिक देवतानां
 अमृतादीश लाख कमलो ठे. ए ठहुं वलय. ६ मूल कमल सांथे सर्व संख्याए एक कौटी, वीश लाख,
 पचास हजार, एकसो ने वीश कमलो थाय ठे. एवी जातना कमललक्षणस्थानउपर जे श्रीदेवी रहेली
 ठे. वली ते केवी हती तो के मनोहर रूपवाली हती, तेमना बने चरण सारी रीते स्थापित करेला कन-
 कमय काचवा जेवा हता, अति उन्नत अने पुष्ट एवा अंगोठा उपर रहेला श्रीदेवीना नख स्वाभाविक
 तेवा राता हता, के जाणे लाख विगरेथी रंग्या होय, तेवा पुष्ट, मध्ये उंचा, सूक्ष्म, ताम्रवर्णी अने
 निग्ध नखो हता. तेमना हाथ तथा पग कमलतां पांदकांनी जेम सुकुमाल हता. तेमनी आंगदीउं को-
 मल होवाथी श्रेष्ठ हती. कुरुविंद जातना आवर्त्तथी अथवा तेवा आभूषणथी शोजित, अने वृत्तानुपूर्व
 एटले हाथीनी सुंढनी जेम पूर्वथी उत्तरोत्तर स्थूल एवी जेनी बे जंघा हती, जेना जानु गुप्त हता, जेना
 वने उरु गजेंद्रनी सुंढ जेवा पुष्ट हता. सुवर्णनी मेखलाए युक्त होवाथी मनोहर अने विस्तारवाळुं जेनुं
 कटितट हंनुं, उंची जातना काजल, ब्रमरा अने मेघना समूहना जेवा वर्णवाली, सरल, सरखी, घाटी,
 सूक्ष्म, सुंदर, विद्यासथी मनोहर, शिरीष पुष्पादि वस्तुंथी कोमल अने रमणीय, एवी तेनी रोमराजी
 हती. तेनुं जघनस्थल नाभिंमंजुली सुंदर, विशाल अने श्रेष्ठ लक्षणोवाळुं हंनुं. तेना शरीरनो मध्य जाग
 मुष्टिमां आवे तेवो अने श्रेष्ठ त्रिवलिनी रेखावालो हतो. विविध जातनां चंद्रकांत विगरे मणि, वैडूर्य वि-
 गेरे रत्नो, कनक एटले पीतवर्ण सुवर्ण अने निर्मल मोटी जातनुं रक्तवर्ण सुवर्ण तेना रचेलां आभरण
 एटले अंग उपर पहरेवानां गलचवा, कंकण विगरे अने नूपण एटले उपांग उपर पहरेवाना
 मुद्रिका विगरे तेउथी जेनां मस्तकादि अंग अने अंगुली विगरे उपांग शोभतां हतां अर्थात् ते
 श्रीदेवीनां अंग आभरणोथी अने उपांग आभूषणोथी विराजित हतां. वली मोतीना हारथी

શોનાયમાન, ડોલર વિગેરેનાં પુષ્પોથી ઠયાત અને દેદીપ્યમાન एवा स्तनयुगलरूप वे सुवर्णे कलश तेणीए धारण कर्था हुता.

વલી તે લક્ષ્મી દેવી કેવી છે, તો કે યથાયોગ્ય સ્થાનકે સ્થાપન કરેલાં જે મરકતપત્ર કહેતાં પાનાં, તેડે વહે કરીને શોનાયુક્ત થएली, तथा आंखोने अत्यंत आनंद आपनारा एवा जे मोतीर्तना गुहा, ते-उए करीने मनोहर थएलो जे मोतीर्तनो हार, तेणे करीने शोनायुक्त थएली. (अर्हां “शोनायुक्त थएली” एटलुं पद मूल सूत्रमां नथी आयुं, ते अध्याहार तरिके लेखुं, अने एवी रीतेज आगलनां पण वन्ने विशेषणोमां लेइ लेखुं.) वली ते लक्ष्मी केवी ठे, तो के उदरस्थ कहेतां हृदयमां रहेली जे दी-नारमाला कहेतां सोनाना सिक्काउनी जे माला तेणे करीने शोनायुक्त थएली एवी. वली ते लक्ष्मी देवी केवी ठे, तो के मनोहर अने कंठमां रहेलो जे मणिसूत्र कहेतां मणिर्तनो जे रत्नमय दोरो, तेणे करीने शोनायुक्त थएली एवी. वली ते लक्ष्मी देवी केवी ठे, तो के आवी रीतना शोनागुणना समुद्रयन्त्री, एटले कांतिगुणना अतिशयपणथी शोचिंत थएली. हवे ते शोनागुणसमुद्रय केवो ठे, तेनां विशेषणो कहे ठे. अंस कहेतां जे खच्चा तेर्तना पर लागीने रहेलुं जे कुंफलनुं गुग्म, तेनी उल्लासायमान श्रुत, शो-चती अने समीचीन ठे कांति जेमां एवो. वली ते शोनागुणसमुद्रय केवो ठे, तो के लक्ष्मी देवीना सु-खनो जाणे कुटुंबीज होय नहीं, एवो. अर्थात् जेम राजा कुटुंबीर्त अने सेवकोथी शोचिं ठे, तेम लक्ष्मी देवीनुं मुख, ते शोनागुणसमुद्रये करीने शोचिं ठे. “अर्हीं खच्चा सुधी लटकता” ए विशेषण कुंडलोनुं ठे. त्यारे अर्हीं कोइ शंका करे के, शोनागुणसमुद्रयनां वन्ने विशेषणोनी वच्चे, कुंडलयुगलनुं विशेषण शा-माटे मूक्युं? तथा ते विशेषणनो परनिपात केम कर्यो? तेने माटे कहे ठे के आ मूल सूत्र प्राकृत जापा-मां ठे, अने तेथी ते जाषामां अन्य विशेषणोनी वच्चे पण बीजां विशेषणो आवे ठे, तथा विशेषणोનો परनिपात पण थाय ठे, अने एवी रीते सर्व जगोए विशेषणना परनिपात माटेनो खुलासो जाणी लेवो. हवे वली ते लक्ष्मी देवी કેવી છે. તો કે કમલની પેઠે નિર્મલ અને વિસ્તારવાલાં તે લોચનો જેણીનાં

एवी. वल्ली ते लक्ष्मी देवी केवी ठे, तो के देदीप्यमान एवा जे हाथो, तेणे करीने ग्रहण करेलां जे वे कमलो, तेजमांथी जरांतुं जे मकरंदरूप पाणी, तेणे करी युक्त एवी, अर्थात् लक्ष्मी देवीए पोताना वझे हाथमां वे कमलो ग्रहण करेलां ठे, अने तेजमांथी मकरंदनां एटले पुष्पोमां अता रसनां बिंडुने नीचे पकतां जाय ठे. वल्ली ते लक्ष्मी देवी केवी ठे, तो के केवल क्रीडाए करीने (पण पसीनो दूर करवा माटे नहीं, कारण के देव संबंधी शरीरने पसीनो अतो ज नथी) पवन लेवा माटे हलावेला जे तालवृंद कहेतां पंखो, तेणे करीने शोभायुक्त थएली. (अहीं पण “शोभायुक्त थएली” ए पद अध्याहार जाणवुं.) वल्ली ते लक्ष्मी देवी केवी ठे, तो के सारी रीते तुटो करेलो, (पण जटाजूटनी पेठे परस्पर चोंटी गएला बालवालो नहीं,) तथा वल्ली श्यामवर्ण एटले काढी कांतिवालो तथा घाटो, (पण वच्चे आंतरावालो नहीं,) अने सूक्ष्म कहेतां कोमल, (पण मुक्करना बालनी पेठे जाडा केशवालो नहीं,) तथा अत्यंत लंबायमान थएलो, एवो ठे वेणिदंड कहेतां चोटलो जेणीनो, एवी रीतनी लक्ष्मी देवीने त्रिशला क्षत्रियाणीए चोथा स्वप्नमां जोड.

एवी रीते महोपाध्याय श्री कीर्तिविजय गणि, शिष्योपाध्याय श्री विनयविजय गणिए रचेली कदपसूत्रनी सुबोधिका नामंनी टीकाना गुजराती भाषांतरमां बीजो क्षण समाप्त थयो. श्रीरस्तु ॥

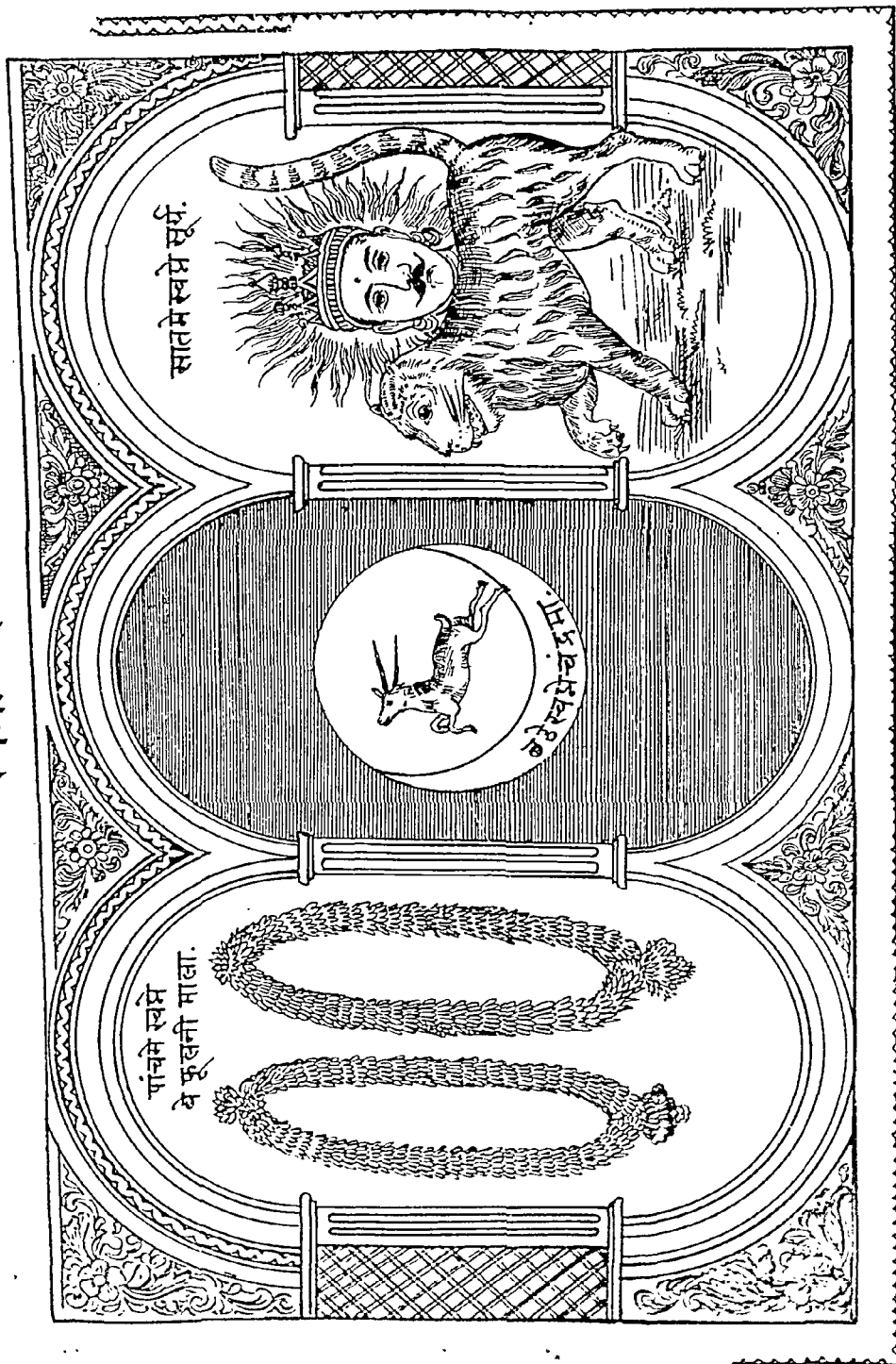
॥ श्री जिनाय नमः ॥

तृतीयं व्याख्यानं प्रारभ्यते

हवे एवी रीतनुं लक्ष्मीनुं स्वप्न जोया बाद, त्रिशला क्षत्रियाणीए नमस्तल कहेतां आकाश-तलमांथी पकती एवी जे दाम कहेतां पुष्पनी मालानुं, पांचमुं स्वप्न जोयुं. ते पुष्पोनी माला केवी ठे, तो के सरस कहेतां मकरंदे करीने युक्त ठे पुष्पो कहेतां फुलो जेमां, एवां जे कदप-वृक्षोनां पुष्पो, तेज वडे करीने रमणीय कहेतां मनोहर थएली एवी. वल्ली ते पुष्पोनी माला

કેવી છે, તો કે ચંપો, અશોક, પુન્નાગ, નાગ, પ્રિયંગુ, શિરીષ, મુજર, મલ્લિકા, જાંઘ,
 જૂંઘ, અંકોલ, કોજ, કોરંટ, દમનકપત્ર, નવમાલિકા, વકુલ, તિલક, વાસંતિક, સૂર્ય-
 વિકાશી કમલ, ચંદ્રવિકાશી કમલ, પાટલ, કુંદ, અતિસુક્ત તથા સહકાર આદિકનાં
 પુષ્પોની છે સુગંધી જેમાં એવી. વલી તે પુષ્પોની માલા કેવી છે, તો કે અનુપમ એટલે જેને કંઈ
 પણ ઉપમા આપી શકાય નહીં એવો અદ્વિતીય, અને મનને અત્યંત આનંદ ઉપજાવે એવો જે સુ-
 ગંધ, તેણે કરીને આસપાસ દશે દિશાએ સુગંધ શુક્ત કરતી એવી. વલી તે પુષ્પોની માલા કેવી
 છે, તો કે સર્વર્તુકં કહેતાં સઘલી ક્ષતુર્ભમાં મલતાં જે પુષ્પો તેણે કરીને શુક્ત અણી એવી, અર્થાત્
 તે પુષ્પમાલામાં ઠણ ક્ષતુર્માં થતાં પુષ્પો ગુંથેલાં હતાં. વલી તે પુષ્પોની માલા કેવી છે, તો કે અત્યંત
 દેદીપ્યમાન થતાં, અને તેથી જ અત્યંત મનોહર લાગતાં, એવાં જે જુદી જુદી જાતનાં લાલ, પીલા
 વિગેરે રંગોનાં જે પુષ્પો, તેહણ કરીને વચ્ચે વચ્ચે કરેલી જે રચના કહેતાં ગુંથણી, તેથી ચિત્ર કહેતાં
 આશ્ચર્ય કરનારી એવી. આ વિશેષણથી એવો જાવાર્થ કહ્યો કે તે પુષ્પમાલામાં ઘણો સફેદ વર્ણ વસે છે,
 અને અંદર થોડા થોડા પળ વર્ણો છે, એમ સૂચવ્યું. વલી તે માલા કેવી છે, તો કે ગુમગુમા-
 યમાન એટલે કર્ણને મધુર લાગે એવો જે શબ્દ, તેને કરતો, અને અન્ય સ્થાનકેથી ત્યાં આવીને, તે
 પુષ્પોની માલામાં અત્યંત આસક્ત થતો, તથા ન સમજી શકાય એવા ગુંજારવને કરતો એવો યદુ-
 પદ, મધુકરી (મધમાલ) તથા ઝમરોનો જે સમૂહ, તે છે અગ્ર જાગમાં, વન્ને પદલાંના જાગમાં તથા
 નીચેના જાગમાં જેને એવી અર્થાત્ તે પુષ્પમાલાનો વિસ્તાર પામતો જે અત્યંત સુગંધ, તેથી કરીને
 તે માલાના સઘલા જાગો પર ઝમરાઈ આવીને વલગેલા હતા. અહીં ષટ્પદ (ઠ પગવાલો), મધુ-
 કરી, તથા ઝમર વિગેરે જુદા જુદા રંગના ઝમરાઈની જાતિઈ કહેલી છે, એમ જાણી લેવું. એવી
 રીતની પુષ્પોની માલાને આકાશમાંથી પડતી ત્રિશલા ક્રિયાણીએ પાંચમા સ્વપ્નમાં જોઈ.

ત્યાર પછી ઠઠા સ્વપ્નમાં ત્રિશલા ક્રિયાણીએ ચંદ્રને જોયો. તે ચંદ્ર કેવો હતો, તો કે ગોઢીર ક-

હેતાં ગાયનું ડૂધ, ફીણ, પાણીના કણીઆ, તથા રજતકલશ કહેતાં રૂપાનો કલશ, તેના સરખા સફેદ રંગવાલો. વલી તે ચંદ્ર કેવો હતો તો કે શુભ ઇટલે શાંતતા આપનારો એવો. વલી તે ચંદ્ર કેવો હતો, તો કે આ ડુનિયામાં રહેતા જોલોકો, તેડનાં હૃદય ઇટલે મન, અને નયન કહેતાં આંખોને, કાંત કહેતાં વહ્નન લાગે એવો. વલી તે ચંદ્ર કેવો હતો તો કે સંપૂર્ણ છે મંડલ જેનું એવો. વલી તે ચંદ્ર કેવો હતો તો કે તિમિર કહેતાં અંધકારોનો જે સમૂહ તેણે કરીને નિબિડ અને ગંभीર એવાં જે વનનાં ગહરો કહેતાં જામીડથી ઝરપૂર એવા વનના ઝાગો, તેડમાં અંધકારનો અઝાવ કરનારો, અર્થાત્ જામીડમાં રહેલા અંધકારનો પણ નાશ કરનારો. કહ્યું છે કે:-

વિરમ તિમિર સાહસાદમુષ્મા-અદિ રવિરસ્તમિતઃ સ્વતસ્તતઃ કિમ્ ॥

કલયસિ ન પુરો મહોમહોર્મિ-સ્ફુટતરકૈરવિતાંતરિક્ષમિંડુમ્ ॥ ૧ ॥

અર્થ-હે અંધકાર, આ તારા સાહસથી તું અટકી જા (ઇટલે વિરામ પામ), કારણ કે સૂર્યના આશ્ચર્યા પડી, તેજનાં મોટાં મોજાંડીંઈ કરીને, પ્રફુલ્લિત થયેલા ચંદ્રવિકાસી કૈરવ સરખું કરેલ છે આકાશ જેણે, અથવા કાંતિવાલાં કિરણોંઈ કરીને રક્ષણ કરેલું છે આકાશનું જેણે એવા આ ચંદ્રને શું, તું અગામી જોતો નથી ?

વલી તે ચંદ્ર કેવો તો કે વર્ષ અને માસ આદિકના પ્રમાણને કરનારા, શુક્લ અને કૃષ્ણ એવા જે બે પક્ષો, તેની મધ્યમા રહેલી જે પૂર્ણિમા, તેને વિષે રાજતી કહેતાં શોષતી છે, લેખા કહેતાં કલા જેની એવો. વલી તે ચંદ્ર કેવો છે તો કે કુમુદ કહેતાં ચંદ્રવિકાસી જે કમલો, તેડને વિકસર કરનારો. કહ્યું છે કે:-
દિનકરતાપવ્યાપ-પ્રપન્નમૂર્ઘાંનિ કુમુદગહનાનિ ॥ ઉત્તશુરશ્વટદીધિતિ-કાંતિસુધાસેકતસ્ત્વરિતં ॥ ૧ ॥

અર્થ-દિનકર કહેતાં સૂર્યના તાપની જે વ્યાપ્તિ કહેતાં ફેલાવું, તેથી પ્રાપ્ત થયેલી છે મૂર્ઘાં જેડને, અર્થાત્ કરમાઈ ગયેલાં, એવાં જે કુમુદગહનાનિ કહેતાં ચંદ્રવિકાસી કમલોનાં જે વનો, તે, અમૃતદીધિતિ કહેતાં ચંદ્રની જે કાંતિ, તેરૂપી જે અમૃત, તેના સિંચાવાથી, અર્થાત્ તેડના

પર ચંડનાં કિરણો પન્નવાથી, એકદમ પાઠાં વિક્ષરપણાને કહેતાં પ્રફુલ્લિતપણાને પામ્યા,
 વલી તે ચંડ કેવો છે તો કે નિશા કહેતાં જે રાત્રિ, તેને શોનાવનારો. વલી તે ચંડ કેવો છે તો કે સુ-
 રિમૃષ્ટ કહેતાં રાજ આદિકથી માંજીને હડ્ડવલ કરેલો જે અરિસો, તેના તલીયાની છે ઉપમા જેને
 एवो. વલી તે ચંડ કેવો છે તો કે હંસની પેઠે પટુ કહેતાં સફેદ છે, વર્ણ કહેતાં રંગ જેનો एवो. વલી
 તે ચંડ કેવો છે તો કે ડ્યોતિષ કહેતાં જે તારાડ, તેડનાં મુખોને શોનાવનારો, અર્થાત્ તેડનો ઉપરી
 एवो. વલી તે ચંડ કેવો છે તો કે તમ કહેતાં જે આંધકાર, તેના પ્રત્યે રિપુ કહેતાં વૈરી સરખો एवो. વલી
 તે ચંડ કેવો છે તો કે મદન કહેતાં જે કામદેવ, તેનાં શરાપૂર કહેતાં જાણાં (જેમાં તીરો રવાય છે, તથા
 જેને પીઠ પાઠલ યોદ્ધાઈ બાંધી રાખે છે) તે સરખો. અર્થાત્ ધનુષને ધારણ કરનારો માણસ, તુળીર કહેતાં
 જાણાંને મેલવીને, હર્ષિત થયો થકો, જેમ હરિણ આદિકનો વધ કરે છે, તેમ મદન કહેતાં કામદેવ
 પણ ચંડના ઉદયને પામીને જરા પણ શંકા રાહ્યા વિના માણસોને પોતાનાં પુણ્યોરૂપી જાણોથી ડયા-
 કુલ કરે છે. વલી તે ચંડ કેવો છે તો કે જલધિ કહેતાં જે સમુદ્ર, તેની જે વેલા કહેતાં પાણીની ડોલ,
 તેને વધારનારો एवो. વલી તે ચંડ કેવો છે તો કે પ્રાણવદ્ધન કહેતાં જે ખરનાર, તેનાથી અएवો છે ત્રિ-
 રહ જેણીને અને તેથી કરીને દુર્મનસ્ક કહેતાં વ્યગ્રચિત્તવાલી एवी જે છત્રી, તેને પોતાનાં કિરણો
 કરીને શોષમાં (શોકમાં) ગરકાવ કરતો, અર્થાત્ છત્રીનાં ખરતારના વિયોગરૂપી દુઃખને હલડો દુહિ
 કરતો. વલી તે ચંડ કેવો છે તો કે સૌમ્ય કહેતાં મનોહર છે રૂપ જેનું एवો. વલી તે ચંડ કેવો છે તો કે
 ગગનમંડલ કહેતાં આકાશમંડલ તેનું વિશાલ અને સુંદર આકારવાળું તથા ચંક્રમણ કહેતાં ચલ-
 નસજાવવાળું, एवું શોના કરનારું જાણે તિલકજ હોય નહીં, एवો. વલી તે ચંડ કેવો છે તો કે રોહિણી
 નામની જે પોતાની છત્રી તેનો સ્વામી છે, તથા તેણીને હિત કરનારો છે, હિતકારી एवું વિશેષણ एक પદ્ધના
 પ્રેમને દૂર કરવા માટે છે. (અર્થાત્ વન્ને પદ્ધના પ્રેમને બતાવનારું છે.) આવી રીતનો ચંડ અને રોહિણી વન્ને
 છત્રી ખરતારનો સંબંધ કવિસમયની અપેક્ષાથી છે, કેમકે રોહિણી તો एक નક્ષત્ર વિશેષ છે, અને ચંડ તથા

नक्षत्रनी वच्चे तो स्वामिसेवकपणानो जाव सिद्धांतमां प्रासद्ध, पण कइ स्त्रीजरतारपणानो जाव कहेंलो
 नथी. एवी रीते ठट्टा खप्तमां त्रिशला कत्रियाणीए उद्धसायमान अता एवा संपूर्ण चंद्रने जोयो.
 ते वार पठी सातमा खप्तमां त्रिशला कत्रियाणीए सूर्यने जोयो. हवे ते सूर्य केवो हतो, तेनुं वर्णन करे
 ठे. निश्चये करीने तमःपटल कहेतां अंधकारनो जे समूह, तेने परिसफोटक कहेतां नाश करनारो
 एवो. वली ते सूर्य केवो ठे तो के तेज वडे करीने प्रज्वलत् कहेतां जाज्वल्यमान ठे रूप जेनुं एवो. हवे
 सूर्यनां विंयमां रहेला वादर एवा जे पृथ्वीकाय, ते तो हमेशां शीतल कहेतां ठंफक आपनारा ठे, पण
 आतपनामकर्मनो तेने (सूर्यने) उदय होवाथी तेजे करीने तेउं माणसोने ठ्याकुल एटले पीमा-
 शुक्त करे ठे, एवी रीते जाणवुं. वली ते सूर्य केवो ठे तो के रक्ताशोक कहेतां लाल रंगवालुं अशोक
 जातनुं कोइ वृक्षविशेष, तथा प्रफुल्लित थएवुं जे किंशुक कहेतां केसुकानुं पुष्प, तथा शुक्रमुल कहे-
 तां पोपटनुं मुख (चांच) तथा गुंजार्ध कहेतां चणोठीनो अर्थो जाग, के जे लोकोमां प्रसिद्ध ठे;
 एटली वस्तुउनी जे रताश, तेनां सरखो ठे लाल वर्ण जेनो एवो. वली ते सूर्य केवो ठे तो के कमलो-
 नां जे वनो, तेउने अलंकरण कहेतां शोचा करनारो, अर्थात् तेउने विकस्वर करनारो, कारण के विक-
 स्वर एटले प्रफुल्लित थएलां, एवां जे कमलो, ते जाणे के अलंकारोज होय नहीं तेवां शोची नीकले
 ठे. वली ते सूर्य केवो ठे तो के ज्योतिषनुं जे चक्र, ते ग्रत्ये अंकन कहेतां चिह्नरूप, अर्थात् मेष आदिक जे
 राशिउ, तेउमां जे पोतानुं संक्रमण, तेणे करीने ज्योतिषनां लक्षणने जणावनारो. वली ते सूर्य के-
 वो ठे तो के अंबरतल कहेतां जे आकाशतल, ते ग्रत्ये प्रदीपक कहेतां प्रकाशनो करनारो. वली ते
 सूर्य केवो ठे तो के हिमपटल कहेतां बरफनो जे समूह तेने गलग्रह एटले गलहस्त देनारो, अर्थात्
 बरफना समूहनो नाश करनारो. वली ते सूर्य केवो ठे तो के ग्रहगण कहेतां ग्रहोना जे समूहो तेउ-
 नो उरु कहेतां महान् एवो नायक कहेतां स्वामी ठे. वली ते सूर्य केवो ठे तो के रात्रिविनाश कहेतां
 रात्रिने नाश करवाना एक कारणरूप एवो. वली ते सूर्य केवो ठे तो के उदयास्त कहेतां तेना उदय

થવાના અવસર વખતે તથા તેના અસ્ત થવાના અવસર વખતે, ફક્ત એક મુહૂર્તવાર સુધી છે સુલદર્શન કહેતાં સુખે કરીને જોવાપણું જેનું એવો, અને તે સિવાય વીજે વલ્લભે દુર્નિરીક્ષ્યરૂપ કહેતાં ડુઃખે કરી-ને જોઈ શકાય એવું છે સ્વરૂપ જેનું એવો, અર્થાત્ જેની સન્મુખ પણ જોઈ શકાતું નથી એવો. વલ્લી તે સૂર્ય કેવો છે તો કેરાત્રિને વખતે ઉદ્ભવ કહેતાં પોતાની દ્વિત્વા પ્રમાણે ચાલનારા, અર્થાત્ સ્વેચ્છાચારી એવા જે અન્યાય કરનારા ચોર આદિકો, તેડનો જે પ્રચાર, ઇટલે ચોરી માટે આમતેમ ઝટકતું, તેને નિવા-રક કહેતાં અટકાવ કરનારો. વલ્લી તે સૂર્ય કેવો છે તો કેશીતવેગ કહેતાં ઠંઠીનો જે વેગ, તેને મગ્ન કરનારો, અર્થાત્ પોતાના તાપથી ઠંઠીને ઢૂર કરનારો એવો. વલ્લી તે સૂર્ય કેવો છે તો કે મેરુ નામનો જે પર્વત તેનો આશ્રય કરીને પ્રદક્ષિણા વડે કરીને (તેની) મેરુની આસપાસ ઝમનારો એવો. વલ્લી તે સૂર્ય કેવો છે તો કે વિશાલ કહેતાં વિસ્તારવાળું છે સંરૂપ કહેતાં માંડતું જેનું એવો. વલ્લી તે સૂર્ય કેવો છે તો કે રશ્મિસહસ્રેણ કહેતાં દશ સો, અર્થાત્ એક હજાર એવાં જે પોતાનાં કિરણો તેણે કરીને પ્રદ-લિત કહેતાં નાશ કરેલી છે, દીતિવંત કહેતાં ચલકાટવાલા એવા જે ચંદ્ર તારા આદિકો, તેડની શો-ધા જેણે એવો, અર્થાત્ તેણે પોતાનાં કિરણો કરીને સઘલા તેજસ્વી પદાર્થોની કાંતિનો નાશ કરેલો છે. હવે અહીં જે સૂર્યનાં એક હજાર કિરણો કહ્યાં, તે તો ફક્ત લોકમાં એવી રીતે પ્રસિદ્ધ હોવાથી કહ્યાં છે, પણ તેનાં કિરણો તો કાલ વિશેષની અપેક્ષાએ અધિક પણ અઘ્ શકે છે. લૌકિક શાસ્ત્રોમાં પણ કહ્યું છે કે:-

સ્તુત્રેદાત્પુનસ્તસ્યા-તિરિચ્યંતેઽપિ રમયઃ ॥ શતાનિ દ્વાદશ મર્થૌ, ત્રયોદશ તુ માધવે ॥ ૧ ॥

અર્થ-સ્તુત્તરના ત્રેદો પ્રમાણે વલ્લી તે સૂર્યનાં કિરણો વૃદ્ધિ પણ પામે છે, જેમકે ચૈત્ર માસમાં તેનાં બારસો કિરણો થાય છે, અને વૈશાખ માસમાં તેનાં તેરસો કિરણો પણ થાય છે ॥

ચતુર્દશ પુનર્વ્યેષ્ઠે, નમ્બોનઞ્ચસ્યોસ્તથા, ॥ પંચદશૈવ ત્વાષાઢે, ષોડશૈવ તથાશ્વિને ॥ ૨ ॥

અર્થ-વલ્લી જેઠ મહિનામાં તેનાં કિરણો ચૌદસો થાય છે, તેમ શ્રાવણ અને જાદરવામાં પણ તેટલા-

જ એટલે चौदसो થાય છે, અને આષાઢ માસમાં તેનાં કિરણો પંદરસો થાય છે, અને આસો મહિનામાં તેનાં કિરણો સોલસો થાય છે ॥

કાર્તિકે સ્વેકાદશ ચ, શતાન્વેયં તપસ્યપિ ॥ માર્ગે ચ દશસાર્ધાનિ, શતાન્વેયં ચ ફાલ્ગુને ॥ ૩ ॥ પૌષે એવ પરં માસિ, સહસ્રં કિરણા રવેઃ ॥

અર્થ-કાર્તિક માસમાં તેનાં કિરણો અગ્યારસો થાય છે, અને માઘ મહિનામાં પણ તેટલાંજ અર્થે અગ્યારસો કિરણો થાય છે, અને માગશર મહિનામાં એક હજાર અને પચાસ કિરણો તેનાં હોય છે, અને ફાગણ મહિનામાં પણ તેટલાંજ, એટલે એક હજાર અને પચાસ કિરણો હોય છે. વલી પોષ મહિનામાં તેનાં એક હજાર કિરણો હોય છે. એવી રીતે સૂર્યનું યંત્ર જાણવું.

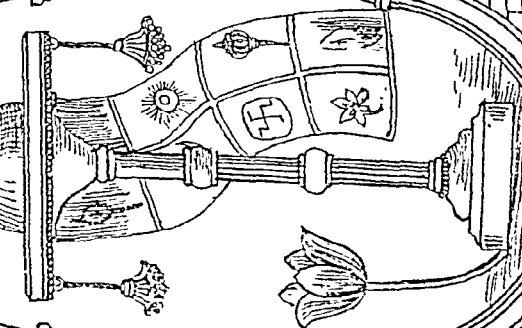
એવી રીતે સાતમા સ્વપ્નમાં સૂર્યને જોયા બાદ ત્રિશલા કાન્નિયાણીએ આઠમા સ્વપ્નમાં ધ્વજને જોયો. તે ધ્વજ કેવો છે તેો કે જાલ્ય કહેતાં ઉત્તમ જાતિનું એટલે સો ટચનું જે કનક કહેતાં સુવર્ણ તેનો વનાવેલો જે ડંકુ, તેના પર રહેલો; અર્થાત્ સુવર્ણમય જે ડંકુ તેના શિખર પર રહેલો. વલી તે ધ્વજ કેવો છે તેો કે સમૂ-હીચૂત કહેતાં જથાવંધ રહેલાં એવાં, અને લીલાં, કાલાં, રાતાં, પીલાં અને સફેદ, એવી રીતે પાંચે જા-તિનાં રંગવાલાં, અને તેથી મનોહર લાગતાં અને વલી સુકુમાલ કહેતાં કૌમલ, તથા ઉદ્ભસાયમાન થતાં, એટલે આમ તેમ ફરકતાં એવી રીતનાં જે મયૂરપિંજ કહેતાં મોર નામના પક્ષીનાં જે પિંઝા, તેંડણ કરીને જાણે ધ્વજ પર વાલ વનાવેલા હોય નહીં, એવી રીતે તે પિંઝાંડે જેના પર શોન્ની રહ્યાં છે, એવા ધ્વજને, અર્થાત્ જેમ માણસના મસ્તક પર ચોટલો શોન્ને છે, તેમ આ ધ્વજ પર પણ વેણિની જગોળ મોર-પિંઝનો ગુહો સ્થાપેલો છે. વલી તે ધ્વજ કેવો છે તેો કે અધિકસશ્રીક કહેતાં અત્યંત શોન્નાએ કરીને યુક્ત એવો. વલી તે ધ્વજ કેવો છે તેો કે નીચે વર્ણન કરેલાં વિશેષણોવાલા સિંહે કરીને શોન્નાયુક્ત થયેલો. તે સિંહ કેવો, તેનું વર્ણન હવે કરે છે. સ્ફટિક એટલે સ્ફટિક જાતિનું રત્નવિશેષ, શંખ એટલે સમુદ્રમાં જે થાય છે તે, અને વલી જે લોકમાં પ્રસિદ્ધ છે તે, અંક પણ રત્નની જાતિવિશેષ છે તે, કુંદળ સફેદ પુષ્પની

जाति ठे, जेने डोलर पण कहे ठे ते, दकरजम् एटले पाणीना कणीया, रजतकलश कहेतां रूपानो वनावेलो जे कलश ते, एवी रीते उपर जणावेली सघली वस्तुर्जनी पेठे उज्ज्वल वर्णवालो. वली ते सिंह केवो ठे तो के मस्तक पर रहेलो, अर्थात् चित्रामणरूपे ध्वजना उपरना जाग पर चित्री राखेलो एवो. वली ते सिंह केवो ठे तो के राजमान कहेतां पोताना सुंदरपणाथी अत्यंत शोभायुक्त थएलो एवो, वली ते सिंह केवो ठे तो के आकाशतलना मंजलने फोकी नाखवानेज जाणे उद्यमवालो श्रयो होय नहीं. एवो, अर्थात् पवनना ऊपाटाथी ध्वजा आकाश मार्गमां उंचे उंचे उढ्या करती हती, अने ते श्री करीने तेमां चित्रामण रूपे करेलो सिंह पण आकाश प्रत्ये उढ्या करतो हतो; तेना पर कविए उत्प्रेक्षा करी के आ सिंह जे आकाश तरफ उढ्या करे ठे, ते शुं आकाशने फोकी नाखवानोज उद्यम करे ठे शुं? एवो ज्ञा-
 वार्थ जाणवो. एवी रीते उपर वर्णन करेला सिंहना चित्रामणवालो ध्वज. वली ते ध्वज केवो ठे तो के मंड मंड अने सुखकारी एवो जे मरुत कहेतां पवन, तेनुं जे आश्लेष कहेतां मलबुं, तेणे करीने जे आंदोलन कहेतां चलायमान थबुं, ते ठे स्वभाव जेनो एवो, अर्थात् मंड मंड वाता एवा वायुथी चलायमान थएलो. वली ते ध्वज केवो ठे तो के अति प्रमाणवालो एटले मोटो एवो. वलो ते ध्वज केवो तो के माणसोने जोवाने लायक ठे स्वरूप जेनुं एवो. एवी रीतना आठमा स्वप्नमां त्रिशला क्षत्रियाणीए ध्वजने जोयो.

हवे ते जोया बाद नवमा स्वप्नमां तेणीए रजतपूर्णकलश, एटले रूपाना वनावेला अने संपूर्ण चरेला एवा कलश एटले कुंजने जोयो. ते कलश केवो ठे तो के जाल कहेतां अत्यंत उंची जातिनुं जे कांचन कहेतां सोनुं तेनी पेठे अत्यंत देदीप्यमान ठे रूप जेनुं एवो, अर्थात् जेम उत्तम जातिना सुवर्णनुं तेज अत्यंत निर्मल होय ठे, तेम ते कलशनुं तेज पण अत्यंत निर्मल जाणबुं. वली ते कलश केवो ठे तो के निर्मल एटले बिलकुल मेल विनानुं जे पाणी, तेनाथी संपूर्ण रीते चरेलो, अने ते श्रीज कट्याणने सूचवनारो एवो. वली ते कलश केवो ठे तो के देदीप्यमान ठे शोभा कहेतां कांति जेनी एवो. वली ते कलश केवो ठे तो के कमलोनो कलाप कहेतां जे समूह, ते वडे करीने आसपास सर्व बाजु-

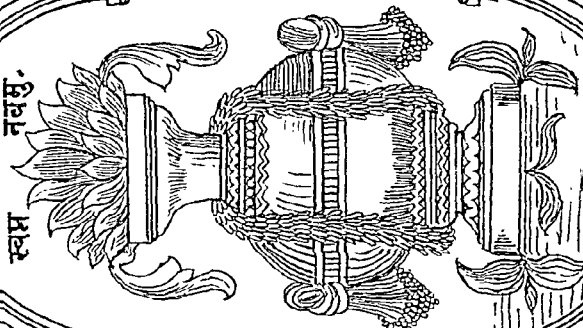
ध्वजातुं

स्वप्न आठमुं.

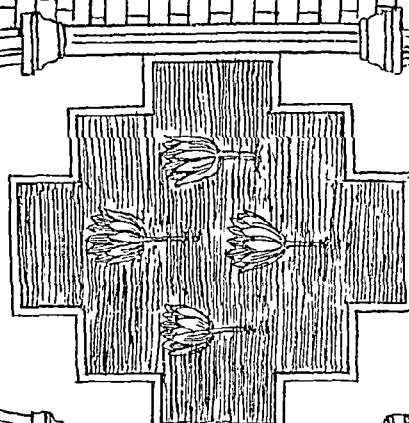
कलशतुं

स्वप्न नवमुं.

पद्म सरोवरतुं

स्वप्न दशमुं.

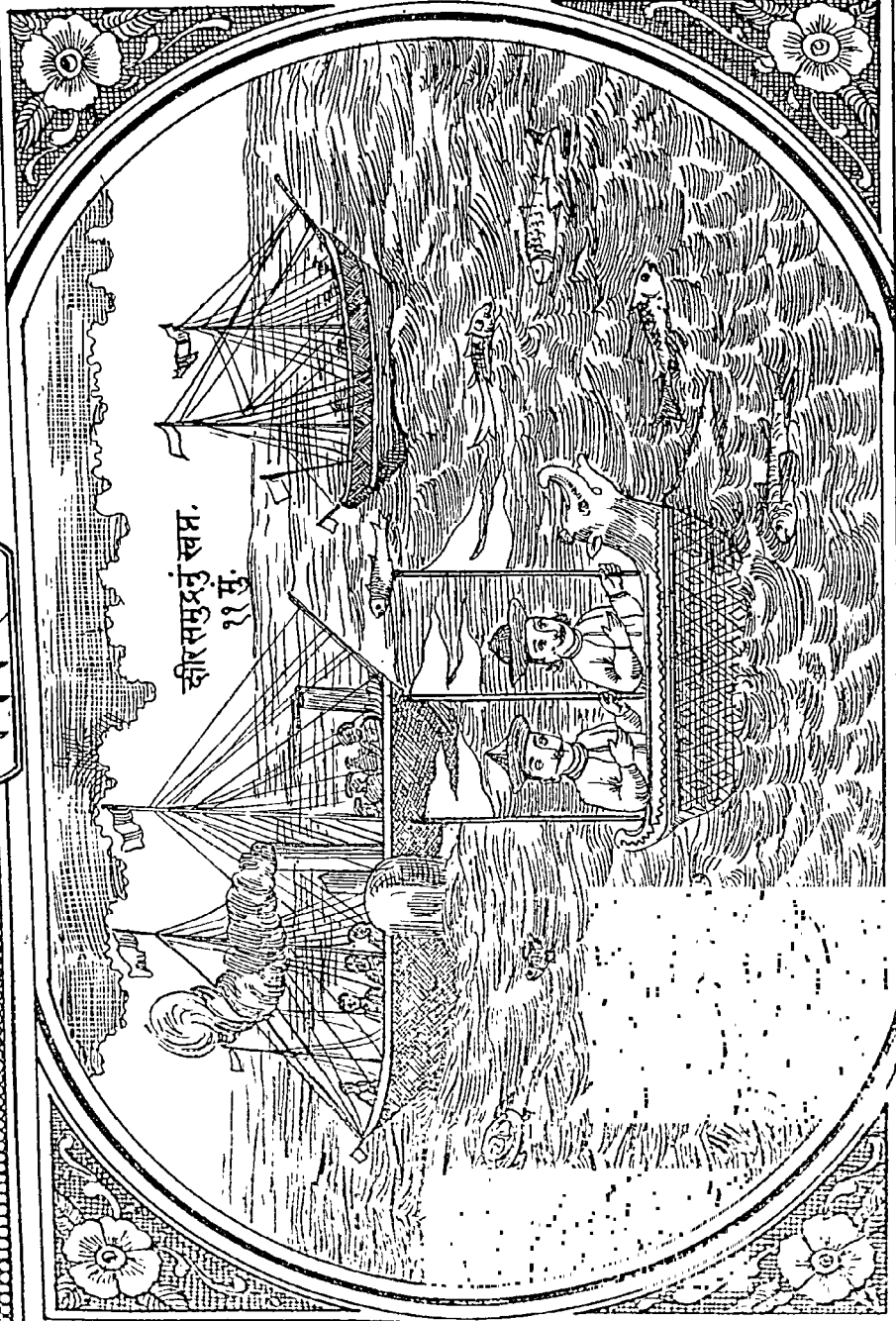
ઉઘી શોષતો ઇવો. વલી તે કલશ કેવો છે તો કે પ્રાતપૂર્ણ ઇટલ જરા પણ ન્યૂન નહીં ઇવા જે મંગલત્રેદો કહેતાં મંગલના પ્રકારો, તેડનો જે સમાગમ કહેતાં સંકેત તેના સ્થાનકરૂપ; અર્થાત્ જેમ સંકેત કરી રાખેલા સ્થાનક પ્રત્યે માણસો અવશ્ય દાખલ થાય છે, તેમ આ કલશ પણ દષ્ટિ-ગોચર થયાથી સર્વ પ્રકારનાં જે મંગલો, તે પણ પ્રાપ્ત થાય છે ઇવો જાણવો. વલી તે કલશ કેવો છે તો કે પ્રવરત્તો ઇટલે અત્યંત ઉત્તમ જાતિનાં જે રત્નો, તેડે કરીને શોષતું જે કમલ તેના પર રહેલો ઇવો; અર્થાત્ રત્નો ઇ કરીને વિકસ્વર ઇટલે પ્રફુલ્લિત થણું જે કમલ, તેના પર તે કલશ મૂક્યો હતો ઇવો જાવાર્થ જાણવો. વલી તે કલશ કેવો છે તો કે નયન કહેતાં જે આંખો, તેડે પ્રત્યે ચૂષણ કરનારો, ઇટલે આંખોને આનંદ આપનારો, કારણ કે કમલનું વિકસ્વર થતું તે જેમ કમલનું ચૂષણ છે, તેમ આંખોને આનંદ થવો તે પણ તેડું ચૂષણ છે. વલી તે કલશ કેવો છે તો કે અત્યંત દેદીપ્યમાન ઇવો. વલી તે કલશ કેવો છે તો કે સર્વતઃ કહેતાં સર્વ જે દિશાડ, તેડે પ્રત્યે નિશ્ચયે કરીને દીપતો ઇવો. વલી તે કલશ કેવો છે તો કે સૌમ્ય ઇટલે અત્યંત પશસ્ત કહેતાં અત્યંત ઉત્તમ પ્રકારની જે લક્ષ્મી, તેના તો સ્થાનક સમાન ઇવો. વલી તે કલશ કેવો છે તો કે સર્વે પ્રકારનાં જે પાપો કહેતાં આમંગલો, તેડે કરીને પરિવર્જિત કહેતાં બિલકુલ રહિત, અને તેથી કરીને જ શુભ અને દેદીપ્યમાન દેખાતો ઇવો. તથા શ્રી ઇટલે જે શોજા, તેથી કરીને પ્રધાન કહેતાં અત્યંત મનોહર લાગતો ઇવો. વલી તે કલશ કેવો છે તો કે સર્વત્તુક ઇટલે સઘલી ક્રતુર્જમાં ઉત્પન્ન થતાં જે સુગંધ શુક્ર પુષ્પો, તેડની ગુંથેલી જે માલાડ, તેડને સ્થાપન કરેલી છે જે કલશના કંઠના જાગમાં, ઇવા કલશને ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણી નવમા સ્વપ્નમાં જોયો.

પઠી વશમા સ્વપ્નમાં તેણી પદ્મસરોવરને જોયું. હવે તે પદ્મસરોવર કેડું છે તો કે તરુણ કહેતાં નૂતન ઇટલે નવો ઊગેલો જે સૂર્ય, તેનાં જે કિરણો, તેડે કરીને બોધિત ઇટલે વિકસ્વર થણાં જે સહ-સ્વપ્નો કહેતાં મોટાં મોટાં જે કમલો. તેડે કરીને અત્યંત મંગળીલાલં તથા જાગળીલાલં અને

मारतुं ठे पाणी जेतुं एवुं. वली ते पद्मसरोवर केवुं ठे तो के जलचर कहेतां पाणीमां वसनारा जे प्राणी,
 तेउनी जे समूह, तेणे करीने परिपूर्ण कहेतां चारे बाजुएथी व्यास थएलुं एवुं. वली ते पद्मसरोवर केवुं
 ठे तो के मत्स्य कहेतां माठलांए करीने वपराइ रहेलो ठे पाणीनो समूह जेनो एवुं. वली ते पद्मसरोवर
 केवुं ठे तो के ज्वलत् कहेतां देदीप्यमान एवुं. शाथी देदीप्यमान, ते हवे कहे ठे. कमलो एटले सूर्यना
 प्रकाशथी विकसर थतां कमल विशेषो, कुवलयो कहेतां चंद्रना प्रकाशथी विकासने पामतां कमलवि-
 शेषो, उत्पल एटले लाल रंगनां कमलो, तामरस एटले मोटां मोटां कमलो, तथा पुंडरीक एटले
 सफेद रंगनां कमलो, एवी रीते जुदी जुदी जातिउनां कमलोनो विस्तीर्ण अने फेलावो पामतो एवो
 जे श्रीसमुद्रय कहेतां शोचानो जे समूह (कमलोने तो शोचाना समूहथी ज शोचापणुं मले ठे, पण
 कंइ तेमने सूर्यनां बिंब आदिकनी पेठे देदीप्यमानपणुं होतुं नथी) तेणे करीने जाणे देदीप्यमा-
 न ज लागतुं होथ नहीं, एवुं पद्मसरोवर. (एवी रीते कविए एटले श्रीचंद्रबाहुस्वामिजीए अत्रे
 उत्प्रेक्षा अलंकार सूक्तयो ठे.) वली ते पद्मसरोवर केवुं ठे तो के रमणीय कहेतां मनने अत्यंत
 आनंद. उपजावे एवी ठे रूपनी शोचा जेनी एवुं. वली ते पद्मसरोवर केवुं ठे तो के प्रमुदित कहेतां
 अत्यंत हर्षित थएलुं ठे अंतः कहेतां अंतःकरण जेतुं एवा जे जमराना अने मत्त कहेतां मदीन्मत्त
 थएली जे जमरीउ, तेउना समूहो, तेउए करीने अवलिह्यमान कहेतां चुंवन करातां ठे कमलो जेमां एवुं.
 वली ते पद्मसरोवर केवुं ठे तो के कादंब जातिनां पक्षीउ, वलाका कहेतां वगलांउं, चक्र कहेतां
 चक्रवाक नामनां पक्षीउ, कलहंस एटले कल कहेतां सधुर ठे शब्द. जेतनो एवा जे हंसो एटले
 राजहंसो, तथा सारस कहेतां लांबा ठे धुंटाणो जेतना एवां एक जातिनां पक्षीउ इत्यादिक जे गर्वित थए-
 लां ठे एटले आवा मनोहर स्थानकनी प्राप्तिथी थएलो ठे अहंकार जेतने, एवा जे शकुनिगण कहेतां
 पक्षीउनी जातिउना जे समूहो, तेउनां जे छंछ कहेतां स्त्री भरतारोनां जे जोफलां, तेउए करीने सेवातुं ठे
 पाणी जेतुं एवुं. वली ते पद्मसरोवर केवुं ठे तो के पद्मिनी एटले जे कमलिनी, तेउनां जे पत्रो कहेतां पांइ-
 मांउ, तेउपर लागेलां एटले चोंटेला जे जलबिंदु निचय कहेतां पाणीउनां बिंदुउना जे समूहो, तेणे क-

चित्र १४.

दीरसमुद्रनुं स्वप्न.
११ सु.

રીને જાણે મંરુન યુક્ત થઈ હોય નહીં? અર્થાત્ તેમાં રહેલાં કમલિનીનાં પાંદડાં જાણે કે નીલ રલો-
મય છે અને તેડે પર મુક્તાફલ કહેતાં મોતીડું અનુકરણ કરનારાં પડેલાં જે પાણીનાં વિંડુડે, તેડે
કરીને કમલો અત્યંત શોભા આપનારાં દેખાય છે. એવાં પત્રો એ કરીને તે તલાવ કૃતચિત્ર દ્રવ કહેતાં કરે-
લું છે આશ્ચર્ય જેણે, એું હોય નહીં? તેમ દેખાય છે. વલી તે પદ્મસરોવર કેવું છે તો કે હૃદય કહેતાં જે અ-
તઃકરણ, અને નયન કહેતાં જે આંખો, તેડેને અત્યંત વહ્નન કહેતાં મનોહર લાગે એું તથા “પદ્મસરો-
વર” છે નામ જેનું એું. વલી તે પદ્મસરોવર કેવું છે તો કે સરસુ કહેતાં તલાવોને વિષે પૂજ્ય કહેતાં
પૂજા કરવાને લાયક એું, અને તેશ્રીજ અગ્નિરામ કહેતાં અત્યંત રમણીય લાગે છે. એવી રીતના
પદ્મસરોવરને ત્રિશલા કાત્રિયાણી એ દશમા સ્થાને વિષે જોયું.

પઠી અગ્યારમે સ્થાને શરદ નામની જે ઋતુ, તેના ચંદ્રમા સરખું છે વદન કહેતાં મુલ્લ જેનું, એવી તે ત્રિશલા
કાત્રિયાણી એ ક્ષીરસમુદ્રને જોયો. તે ક્ષીરસમુદ્ર કેવો છે તો કે ચંદ્રકિરણરાશિ કહેતાં ચંદ્રનાં જે કિરણો,
તેડેનો જે સમૂહ, તેના સરસ્વી જે શ્રી કહેતાં શોભા, તે સરસ્વી છે વદ્ધઃસ્થલની શોભા જેની એવો. હવે વદ્ધઃ
શબ્દનો અર્થ તો હૃદય થાય છે, અને તે હૃદય તો પ્રાણીડેને હોય છે, પણ કંઈ સમુદ્રને હોતું નથી; માટે
અહીં હૃદય શબ્દ વદ્ધે કરીને મધ્ય જાગ કહ્યો છે અને તેશ્રી જેનો મધ્યજાગ ઘણો હૃદયલ છે એમ જાણવું.
વલી તે ક્ષીરસમુદ્ર કેવો છે તો કે ચતુર્ણુ દિગ્માર્ગેણુ કહેતાં ચારે દિશાડેના જે ભાગો, તેડેને વિષે પ્રકર્ષણ
પટલે અત્યંત વેગ વડે કરીને વર્ધમાન કહેતાં દુહિ પામતો છે, જલસંચય કહેતાં પાણીનો સમૂહ જેનો એ-
વો. અર્થાત્ ચારે દિશાડેમાં તે સમુદ્રમાં અત્યંત ઊંઘો એવો જલનો પ્રવાહ છે, એવો જાવાર્થ જાણવો. વલી
તે ક્ષીરસમુદ્ર કેવો છે તો કે ચપલ અને અત્યંત ચપલ એવા, અત્યંત મોટા મોટા જે કલ્લોલો કહેતાં મો-
જાંડ, તેડે એ કરીને ચલાયનાન થતું, તથા વલી પાણું એકું થડને જુડું પમતું, એવી રીતનું છે, તોય કહેતાં
પાણી જેનું એવો. વલી તે ક્ષીરસમુદ્ર કેવો છે તો કે પટુ પટલે જરા પણ મંદતા વિનાનો એવો જે પવન, તેણે
કરીને આહત કહેતા હણાણલા, અને તેશ્રી કરીને જ હપરા હપરા હોડવાને પ્રવૃત્ત થણલા, અને તેશ્રી

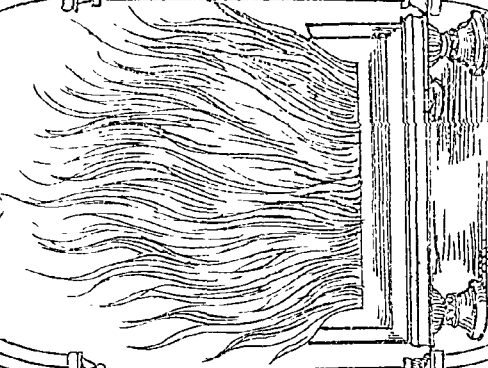
करीनेज चपल जणाता अने प्रकट रीते देखाता, एवा जे तरंगो कहेतां कद्धोलो, तथा आसपास (आजु-
 बाजु) नाचता एवा पण जे जंग कहेतां कद्धोलविशेषो, तथा अत्यंत कोच पामेला, अर्थात् जाणे जयज्यो-
 तज थया होय तेम चारे कोरे ज्रमण करता अर्थात् अथकाता अने तेथी करीने शोभावाला थएला, तथा
 निर्मल एटले जरा पण मलिनता विनाना, अने उत्कट एटले उंचे उठलती एवी जे उर्मिउ कहेतां
 तरंगो (मोजांउ) (एवी रीते तरंग, जंग, कद्धोल, उर्मि विगेरे मोजांउना प्रकारो जाणवा) एवी रीतनां
 मोजांउनो जे संबंध कहेतां परस्पर मलवुं, तेणे करीने अत्यंत उतावलशी तीराजिमुख कहेतां
 कांठानी सन्मुख दोक्तो तथा अपनिवर्तमान कहेतां कांठाशी पावो वलतो थको, जासुरतर कहेतां
 अत्यंत दीप्तिवालो लागतो अने तेथी करीने अजिराम कहेतां मनने आह्लाद उपजावतो एवो. वल्ली
 ते क्षीर समुद्र केवो ठे तो के महान् कहेतां मोटा मोटा जे मगरमठो, तथा प्रसिद्ध एवां जे माठलांउं,
 तथा तिमि, तिमिंगल, निरुद्ध, तिलित्तिका विगेरे जुदी जुदी जातिना जलचर प्राणीविशेषो,
 तेउंना जे अग्निघातो कहेतां पुंठकीउंना पाणी पर करवामां आवता जे पठाकांउं, तेणे करीने उत्पन्न
 थएलो, अने कर्पूरवत् कहेतां कपूरनी पेठे उज्ज्वल कहेतां सफेद ठेरंग जेनो, एवो जे फीएनो
 समूह ते ठे जेनी अंदर एवो. वल्ली ते क्षीरसमुद्र केवो ठे तो के मोटी मोटी एवी जे गंगा आ-
 दिक नदींउं, तेउंना अत्यंत वेगशी जोसन्नर दोक्षी आवता जे प्रवाहो, तेउंशी उत्पन्न थतुं जे गंगावत्ते
 नामनुं ज्रमण एटले आवर्त्तविशेष (पाणीनी घूमरी अथवा वंदोदीउं) त्यां व्याकुल थतुं एटले मुंजा-
 इ जतुं, अने तेथीज उंचा उठाला मारतुं (एटले आवर्त्तमां पफवाशी अने वीजी जगो तरफ जवाने अव-
 काश नहीं मलवाशी उंचे उठलतुं) अने उंचे उठलीने पातुं तेना तेज आवर्त्तमां पफतुं, अने तेथी करीने
 ते आवर्त्तनी अंदरज ज्रमणपणाने प्राप्त थएतुं, अने तेथी करीनेज, तथा खजावशी पण चपल थएतुं,
 एवी रीतनुं ठे पाणी जेनी अंदर, एवा क्षीरसमुद्रने त्रिशला कृत्रियाणीए अग्यारमा स्वप्ननी अंदर जोयो.
 ते अग्यारमं स्वप्न जोया वाट तेणीए बारमा स्वप्नमां एक अति तन्म एवा विमानने जोयुं. हवे

તે વિમાન કેવું છે તો કે તરુણ કહેતાં નવો ઊગેલો જે સૂર્ય, તેવું જે મંડલ કહેતાં વિંબ, તેના સરસી છે પ્રજા
 કહેતાં કાંતિ જેની એવું. વહી તે વિમાન કેવું છે તો કે દેદીપ્યમાન કહેતાં અત્યંત તેજ શુક્ત છે શોજા
 જેની એવું. વહી તે વિમાન કેવું છે તો કે ઉત્તમ પ્રકારનું જે કંચન કહેતાં સુવર્ણ અને મણિડનો જે સમૂહ,
 તેણે કરીને વહુજ મનોહર થાવા જે એક હજાર ને શ્રાઠ સ્તંભો, તેડે કરીને અત્યંત દેદીપ્યમાન
 હોવાથી નમ્ર કહેતાં આકાશને પણ કાંતિ શુક્ત બનાવતું એવું. વહી તે વિમાન કેવું છે તો કે કનકપ્રતર
 કહેતાં સોનાનાં વનાવેલાં જે પત્રાંડ, તેડેમાં લટકતાં જે મોતીંડ, તેણે કરીને ઉજ્જ્વલ થાવું એવું. વહી તે
 વિમાન કેવું છે તો કે અત્યંત જાજ્વલ્યમાન થાવાથી અને દેવતાંડને લાયકની, લંબાયમાન થાવાથી
 એટલે લટકેલી છે, એવી રીતની પુષ્પની માલાંડ જેના પર એવું. વહી તે વિમાન કેવું છે તો કે
 ઈંદ્રામૃગ કહેતાં વરગદાં, વૃષજ, તુરગ કહેતાં ઘોડા, નર કહેતાં માણસો, મકર કહેતાં મગરમઢો,
 ત્રિહ્રગ કહેતાં પક્ષીંડ, વ્યાલ કહેતાં સર્પો, કિન્નર કહેતાં દેવજાતિવિશેષ, રુઠ કહેતાં હરિણજા-
 તિવિશેષ, શરજ કહેતાં અઘાપદ નામના જીવો, ચમરી કહેતાં જેના ઢેઘાનાં વાહનાં ચમર બને છે
 એવી ગાયો, સંસક્ર કહેતાં કોઈ જંગલી પ્રાણીવિશેષ, કુંજર કહેતાં હાથીંડ, વનલતા કહેતાં અશોક
 વૃક્ષની લતાંડ આદિક લતાંડ, તથા પદ્મલતા કહેતાં કમલિની, તે સઘલાંડનાં ચિત્રોની જે વિચિત્ર પ્ર-
 કારની રચના, તેડે કરીને ચિત્રકારી કહેતાં મનને અત્યંત આશ્ચર્ય ઉપજાવનારું. વહી તે વિમાન
 કેવું છે તો કે (“ગાંધર્વ” શબ્દે કરીને અહીં ગીતનો અર્થ કરવો, તથા “ઉપવાચમાન” શબ્દનો અર્થ
 વાજિત્રો કરવો) ગાંધર્વો કરીને ગવાતાં જે ગાયનો તથા વગાડાતાં જે વાજિત્રો તેડનો સંપૂર્ણ રીતે ઢે
 ઘોષ કહેતાં નાદ જેમાં એવું. વહી તે વિમાન કેવું છે તો કે નિલ્ય કહેતાં જરા પણ આંતરારહિત, સ-
 જલ કહેતાં વરસાદનાં પાણીંએ કરીને સંપૂર્ણ કહેતાં જરેલો, અને નિબિરુ તથા પૃથુલ એટલે વિસ્તાર-
 વાલો, એવો જે જલધર કહેતાં મેઘ, તેનો જે ગર્જિત શબ્દ કહેતાં ગર્જારવ, એટલે ગર્જના વાલતે થતો જે
 ધ્વનિ, તેનો અનુનાદિ કહેતા તેના તુલ્ય નાદવાલો, એવો જે દેવ સંબંધી ડુંડુજિનો મોટો શબ્દ, તે વહે

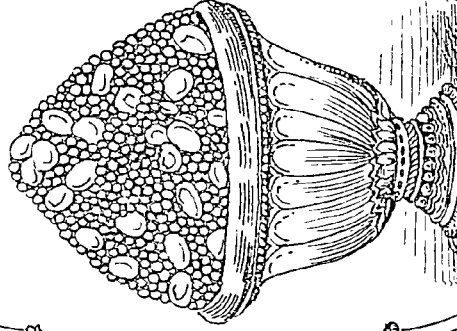
करीने समस्त एवो जे आजीवलोके, तेने पूरतुं, अर्थात् दुंदुभिना नादश्री समस्त जगतने व्याप्त करतुं
 एवुं. वली ते विमान केवुं ठे तो के कालागुरु एटले कृष्णगुरु, प्रवरकुन्दुरुक (कोइ सुगंधवाळुं ड्रव्यवि-
 शेष) तथा तुरुक इत्यादि, के जेउनां नामो अगाडी आधी गएलां ठे तेउनो, अने बीजां पण सुगं-
 धीउनां अंगभूत ड्रव्यो, तथा दशांग आदिक धूपोनो वलातो, अने तेथी मद्यमद्यायमान थइ रहलो,
 अने वली आनुबाजु फेलावो पामतो जे गंध, तेणे करीने अचिराम कहेतां मनोहर थएळुं एवुं. वली
 ते विमान केवुं ठे तो के ज्यां नित्य प्रकाश रहे ठे एवुं. वली ते विमान केवुं ठे तो के जे उज्ज्वल ठे अने
 तेथी करीने जेनी कांति उज्ज्वल ठे एवुं. वली ते विमान केवुं ठे तो के सुरवर कहेतां उत्तम उत्तम जा-
 तिना जे देवो, तेउए करीने सुशोभित एटले चरपूर थएळुं, पण खादी नहीं रहेळुं एवुं. वली ते विमान
 केवुं ठे तो के शातावेदनीय नामनुं जे कर्म, तेनो ठे उपयोग जेनी अंदर एवुं. वली ते विमान केवुं ठे तो
 के विमानवरपुंररीक कहेतां बीजां सखलां विमानोमां पुंररीकनी पेठे अति उत्तम एवुं. एथी रीतना वि-
 मानने त्रिशला व्हात्रियाणीए बारमा स्वप्नी अंदर जोयुं.

त्यार पढी तेरमा स्वप्नां तेणीए रत्ननिकरराशि कहेतां रत्नोना समूह्नो ढगलो जोयो. ते रत्नो
 ढगलो केवो ठे तो के पुलक जातिनां रत्नो, वज्र कहेतां हीरानी जातिनां रत्नो, इंद्रीन कहेतां लील-
 मनी जातिनां रत्नो, सस्यक जातिनां रत्नो, कर्कश्यण कहेतां कर्केतन जातिनां रत्नो, लोहिग्रह्व क-
 हेतां लोहिताक जातिनां रत्नो, मरगय कहेतां मरकत जातिनां रत्नो, मसारगह्व जातिनां रत्नो, प्र-
 वाल जातिनां रत्नो, स्फटिक जातिनां रत्नो, सौगंधिक जातिनां रत्नो, हंसगर्ज जातिनां रत्नो, अंजण
 कहेतां अंजन जातिनां रत्नो तथा चंद्रकांतमणिनी जातिनां रत्नो इत्यादि अनेक जातिनां रत्नोए करीने,
 महीतल कहेतां पृथ्वीतल, ते पर रह्यो ठतां पण गगनमंरल कहेतां आकाशना मंडलना अंत जागने पण
 प्रचाए करीने युक्त करतो एवो. अर्थात् लोकमां प्रसिद्ध एवुं जे आकाश, तेना शिखरने पण पोतानी
 कांतिथी शोचावतो एवो. वली ते रत्नोना ढगलो केवो ठे तो के तुंग कहेतां उंचो एवो. ते केटलो

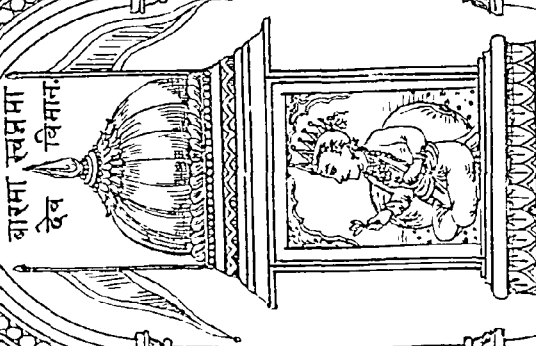
चोदमा स्वप्नमा
निर्धुम्न अग्निनी शिरसा-

तेरमा स्वप्नमा
रत्ननी राशि-

वारमा स्वप्नमा
देव विमान-

હુંચો ? તે હવે કહે છે. મેરુગિરિસહશં કહેતાં મેરુ નામનો જે પર્વત, તેના સરખો, એવો હુંચો થયેલો રતોનો સમૂહ તે ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણીએ તેરમા સ્વપ્નમાં જોયો.

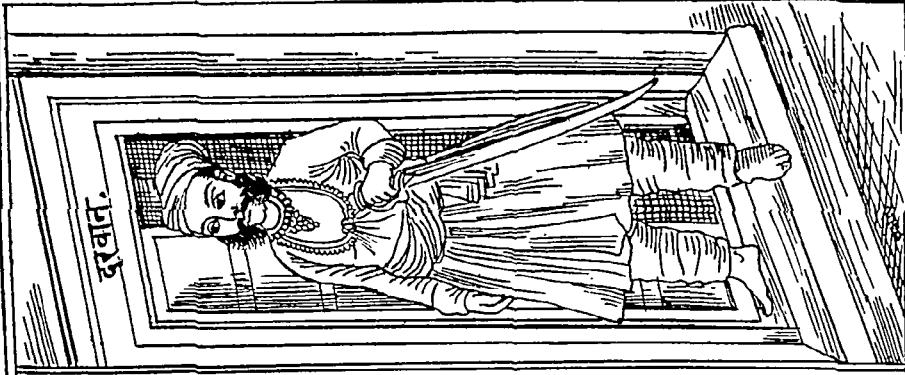
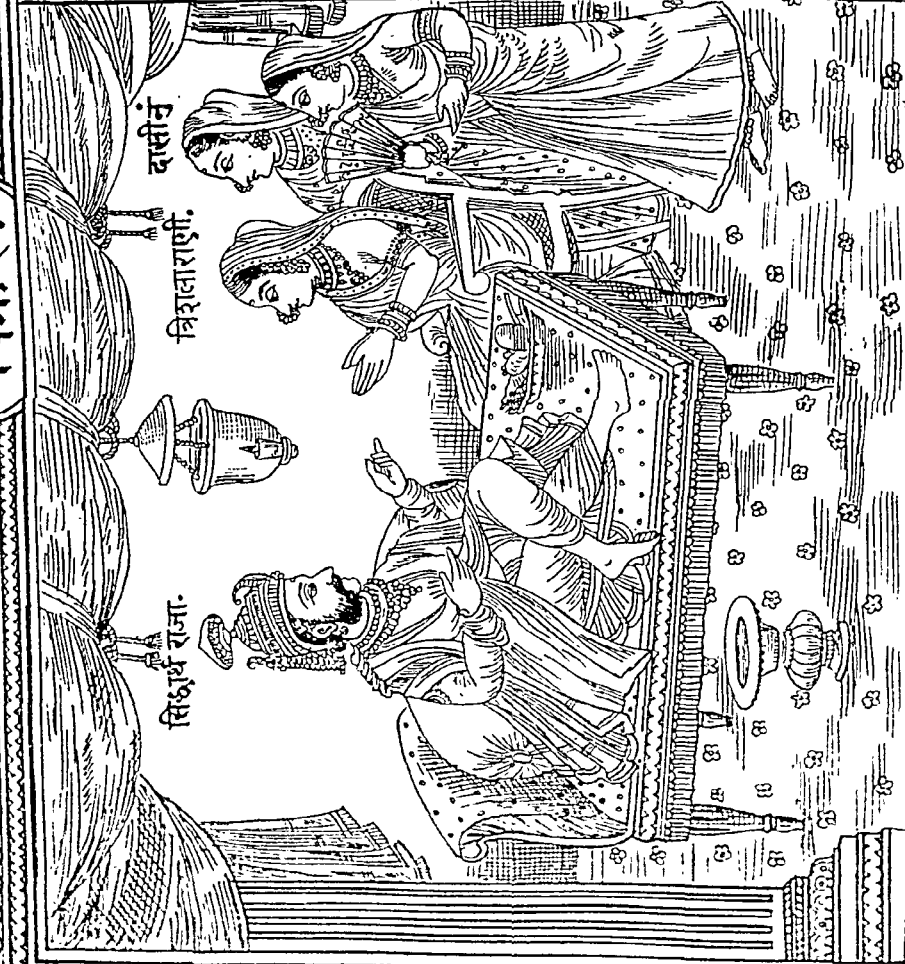
હવે “સિંહિં ચેત્યાદિતઃ સિંહિં યાવત્” એટલે શિલિ કહેતાં અગ્નિથી માંડીને શિલિ કહેતાં અગ્નિ સુધીનું પદ ગ્રહણ કરવું. હવે અહીં કોઈ શંકા કરે કે પહેલાં પણ શિલિ પદ અને પાતું પણ શિલિ પદ ગ્રહણ કરવાથી પુનરુક્તિ દોષ શું ન આવે ? તેને માટે કહે છે. પહેલાં “શિલિ” (“સિંહિં”) એવું પદ કહેલું છે, તે પદ “ગયવસહેતિ” ગાથામાં કહેલું જે “સિંહિં” પદ તેના ગ્રહણ માટે છે, અને અંતે રહેલું “સિંહિં” પદ સ્વરૂપના ગ્રહણ કરવા માટે છે. માટે તેનો જાવાર્થ એ કે “ગયવસહ” એ ગાથામાં જે “સિંહિં” પદ કહેલું છે, તે ચૌદમું સ્વપ્ન જાણવું, અને તેથી આવી રીતના “સિંહિં” (શિલિ) કહેતાં અગ્નિ ને જુએ છે, એમ યોજના કરી લેવી; અને તેથી કરીને જ “તઈ પુણે” એટલે અને વલી પણ, એવું પદ કહ્યું નથી; કેમકે “સિંહિં ચ” એ પદથી તેનો જાવાર્થ સ્વયમેવ જ જાણાઈ આવે છે. માટે જે ગાથાના અંતમાં “સિંહિં” પદ રહેલું છે, તેને જ વિશેષ્યપદ તરીકે જાણવું. એવી રીતે ચૌદમા સ્વપ્નમાં ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણીએ અગ્નિને જોયો. તે અગ્નિ કેવો છે તો કે વિપુલ કહેતાં વિસ્તારવાલી, અને હજ્જલ એવું જે ધી તથા પીલા રંગનું જે મધ, તે વહેથી સિંચાતી, અને તેથી કરીને જ ધૂમાદા વિનાની અને “ધમ્ ધમ્” એવી રીતના શબ્દને પ્રગટ કરતી, તથા જાહ્વલ્યમાન એટલે બહુ જ તેજવાલી થયેલી એવી જે જ્વાલાઈ, તેડે એ કરીને હજ્જલ લાગતો અને તેથી કરીને જ અગ્નિમાં કહેતાં મનને અત્યંત આનંદ આપતો એવો. વલી તે અગ્નિ કેવો છે તો કે તરતમ યોગે કરીને શુક્ત એવા જે જ્વાલાઈના સમૂહ, તેણે કરીને અનુક્રમ પ્રમાણે જ જાણે નિશ્ચિત થયેલો હોય નહીં એવો, અર્થાત્ તરતમ યોગ એટલે એક જ્વાલા હુંચી, વીજી તેથી પણ હુંચી, ત્રીજી તેનાથી પણ વધારે હુંચી, એવી રીતના તરતમ યોગે કરીને શુક્ત થયેલા જે જ્વાલાઈના સમૂહો તેણે કરીને, અન્યોન્ય કહેતાં અસ્પર્શ સઘલી જ્વાલાઈ જાણે માંહે પ્રવેશ જ કરી ગઈ હોય નહીં ? એવો. (અર્થાત્ બિલકલ્ય અંતઃ)

વિના જ્વાલાઈ તે અગ્નિમાં હતી.) વલી તે અગ્નિ કેવો છે તો કે જ્વાલાઈનું જે જાંઘ્યે કહતાં ઉચના
 જાગોમાં પ્રસરીને જે “જ્વલનક” કહેતાં બલબું, (અહીં “જ્વલનક” શબ્દને જે “ક” પ્રત્યય લાગેલો
 છે, તે “સ્વાર્થક” એવી રીતનાં વ્યાકરણના સૂત્રે કરીને લાગેલો છે.) (વલી અહીં તૃતીયા વિવ્રક્તિના
 એક વચનનો લોપ થઈને સમાસ થયેલો છે.) તે બલવાળે કરીને કોઈ કોઈ પ્રદેશમાં આકાશને પણ
 જાણે પકાવતો હોય નહીં ? એવો, અર્થાત્ તે અગ્નિની શિખાઈ આકાશ પ્રત્યે પહોંચવાથી, જાણે તેને
 (આકાશને) પણ પકાવવાનીજ તૈયારી કરતો હોય નહીં ? એવો. (એવી રીતનો કવિએ ઉત્પેદા અલં-
 કાર મેલ્યો.) વલી તે અગ્નિ કેવો છે તો કે અતિશય એવો જે વેગ, તેણે કરીને ચંચલપણને પ્રાપ્ત થા-
 લો એવો અગ્નિ ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણીએ ચૌદમા સ્વપ્નમાં જોયો. એવી રીતનાં શુદ્ધ કહેતાં કલ્યાણના
 હેતુરૂપ, તથા ઝમયા ઇટલે કીર્તિએ કરીને પણ સહિત એવાં, તથા પ્રિયદર્શન કહેતાં ફક્ત જોવા માત્ર-
 થીજ પ્રીતિને ઉત્પન્ન કરનારાં એવાં, તથા ઉત્તમ છે સ્વરૂપ જેનું એવાં તે સ્વપ્નને નિદ્રાની અંદર જોડીને,
 અરવિંદ કહેતાં કમલના સરખાં છે લોચન કહેતાં આંખો જેની એવી તથા હર્ષે કરીને પુલકિત કહેતાં
 રોમાંચ યુક્ત થયેલું છે શરીર જેણીનું એવી તે ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણી પ્રતિબુદ્ધા કહેતાં જાગી ઊઠી. હવે અહીં
 પ્રસંગ હોવાથી ઉપર કહેલાં સ્વપ્નને ગર્જકાલના સમય વચ્ચે સઘલા જિનેશ્વરોની માતાઈ પણ જુએ
 છે, એનું દેખામતા થકા ગાથા કહે છે.

એ વચ્ચે સુમિણે, સવા પાસેઈ તિથયરમાયા ॥ જં રયાણિં વક્કમઈ, કુહિંસિ મહાયસો અરિહા ॥ ૨ ॥
 અર્થ—જે રાત્રિએ મહાયશવાલા એવા અરિહંત પ્રજુઈ માતાની કુક્ષિમાં આવે છે, તે રાત્રિએ
 સઘલા જિનેશ્વર પ્રજુની સઘલી માતાઈ ઉપર કહેલાં ચૌદ સ્વપ્નાંઈ જુએ છે.

પઠી ઉપર વર્ણવેલાં ચૌદ મહાસ્વપ્નને જોડીને જાગી ઊઠી ઠતી હર્ષ પામેલી, સંતોષ પામેલી, હર્ષથી પૂર્ણ
 હૃદયવાલી, મેઘધારાથી સિંચન થાણાં કદંબપુષ્પની પેઠે શરીરનાં ઊદ્ગરૂપ કૂવાને વિષે ઉદ્ધાસ પામ્યાં
 છે રંગાં જેનાં એવી ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણી સ્વપ્નને સ્મરણ કરીને શર્યામાંથી ઊઠે છે,

चित्र. १६.

અને ઉઠીને પાદપીઠથી નીચે ઉતરે છે, અને નીચે ઉતરીને ચિત્તની ઊંચુકતા રહિત, કાયાની ચપલતા રહિત, સ્થલના રહિત, વિલંબ રહિત એવી રાજહંસના જેવી ગતિ વડે જ્યાં શય્યાશુદ્ધ છે અને જ્યાં સિદ્ધાર્થ ક્ષત્રિય છે ત્યાં આવે છે અને આવીને તેવી રીતની વાણી એ કરીને, બોલતી થકી તેને જગારવા લાગી. હવે તે વાણી કેવી છે તો કે વિશિષ્ટ કહેતાં ઉત્તમ ઉત્તમ જાતિઊના જે ગુણો તેંડે કરીને સંયુક્ત કહેતાં જોરેલી એવી. વલી તે વાણી કેવી છે તો કે દૃષ્ટ કહેતાં તે સિદ્ધાર્થ ક્ષત્રિયના મનને વલ્લજ લાગે એવી. વલી તે વાણી કેવી છે તો કે હમેશાં વાંઝિત છે અને તેથી કરીને પ્રિય એવી. વલી તે વાણી કેવી છે તો કે મનને વિનોદ કરાવવાવાલી, અને તેથી કરીને જ મનને ગમે તેવી, પણ કોઈ દહામો જૂલી જગાય નહીં એવી. વલી તે વાણી કેવી છે તો કે ઉદાર કહેતાં સુંદર એવો છે ધ્વનિ કહેતાં અવાજ જેનો એવા જે વર્ણો કહેતાં અક્ષરો, તેંડે કરીને સંયુત થાણી એવી. વલી તે વાણી કેવી છે તો કે કલ્યાણ કહેતાં સમસ્ત પ્રકારની જે સમૃદ્ધિ, તેંડે કરનારી. વલી તે વાણી કેવી છે તો કે શિવ કહેતાં કોઈ પણ પ્રકારના જે ઉપદ્રવો કહેતાં વિદ્વો, તેંડે કરીને રહિત એવી, કારણ કે તે વાણીમાં એવા તો અક્ષરો ગોઠવેલા હતા કે જેથી વિલક્ષણ ઉપદ્રવ થવાનો તો સંજવજ નહોતો, અને તેથી કરીને જ ધન્ય કહેતાં ધનની જે પ્રાપ્તિ, તેને કરાવવાવાલી. વલી તે વાણી કેવી છે તો કે મંગલ કહેતાં જે કલ્યાણ, તે કરવામાં પ્રવીણ એવી. વલી તે વાણી કેવી છે તો કે શોષાણ કરીને યુક્ત, અર્થાત્ અલંકારો એ કરીને વિરાજિત થાણી. વલી તે વાણી કેવી છે તો કે સુકુમાલ કહેતાં સુખે કરીને તેનો અર્થ જણાડ જાય અને તેથી કરીને હૃદયને અત્યંત પ્યારી લાગે એવી. વલી તે વાણી કેવી છે તો કે હૃદયને પ્રહાદ કરનારી, ઇટલે હૃદયમાં રહેલો જે ચિંતા આદિકનો શોક, તેના ઉછેદને કરનારી. વલી તે વાણી કેવી છે તો કે મિત કહેતાં અદ્વપ ઇટલે થોભા છે શબ્દો જેની અંદર એવી, અને વહુ છે અર્થ કહેતાં જાવાર્થ જેની અંદર એવી, તથા મધુર કહેતાં કાનને અત્યંત સુખની કરનારી એવી, તથા મંજુલ કહેતાં ઉત્તમ લાલિય કહેતાં જડજ-મકવાલા શબ્દો અને વાક્યો તથા વર્ણોવાલી. (એવી રીતે અહીં ત્રણે પદનો કર્મધારય સમાસ કરી લેવો,)

અર્થાત્ મિત, મધુર અને મંજુલ એવી વાણીડે કરીને વોલતી થકી તે ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણી સિદ્ધાર્થ રા-
 જાને જગાફતી હવી. તેવી રીતે તેને જગાહ્યા વાદ, તેની ઇટલે સિદ્ધાર્થ રાજાની આજ્ઞા થવાથી તે ત્રિશ-
 લા ક્ષત્રિયાણી, નાના પ્રકારના ઇટલે જુદી જુદી જાતિનાં જે મણિ, કનક કહેતાં સુવર્ણ, તથા રત્નો, તેડેની
 જે રચના, તેણે કરીને ચિત્ર કહેતાં મનને આશ્ચર્ય ઊપજાવે એવા ઝડાસન કહેતાં સિંહાસન પર વેળી. વેસી-
 ને, માર્ગે ચાલતાં થાણો જે સેદ તેનો નાશ થવાથી શાંતતાને પામેલી, અને તેથી કરીને જ, ક્ષોજના અન્નાવે
 કરીને વિશ્વાસ પામેલી અને અત્યંત સુખે કરીને આસન પર વેળેલી ત્રિશલા સિદ્ધાર્થ રાજાને, આગલ કરે-
 લું છે વર્ણન જેનું એવી વાણીડે કરીને કહેવા લાગી કે હે સ્વામિન્ ! આજે મેં ચૌદ મહાસ્વમો જોયાં છે, અને
 તેથી મનોહર એવાં જે તે સ્વમો, તેડેનું કલ્યાણ ઇટલે મંગલને કરનારું, એવું શું ફલ તથા વૃત્તિવિશેષ થશે ?
 ત્યારે સિદ્ધાર્થ રાજા પણ ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણીના મુલથી એવો અર્થ (શું કલ્યાણકારી ફલ વૃત્તિ વિગેરે)
 કાનથી સાંઝતીને, તથા તેને હૃદયમાં સારી રીતે ધારીને હર્ષિત થયો થકો, સંતુષ્ટ થયો થકો અર્થાત્ હૃય-
 થી પૂર્ણ હૃદયવાલો થયો થકો, મેઘની ધારાથી સિંચાણાં કંઠવનાં સુગંધી પુષ્પની પેઠે શરીરનાં ઠિંદ્રરૂપ
 કૂવાને વિષે ઊઘાસ પામેલાં રુવાંડાંવાલો થયો થકો, તે સ્વમોને ગ્રહણ કરતો હવો, ઇટલે ચિત્તને વિષે ધારણ
 કરતો હવો; તથા હૃદયમાં ધારણ કરીને ઇંહા કહેતાં સ્વરા અર્થની વિચારશક્તિમાં લીન થતો હ-
 વો; અને એવી રીતે લીન થઈને પોતાની સ્વાત્તાવિક મતિપૂર્વક બુદ્ધિના વિજ્ઞાને કરીને તે સ્વમોના અર્થોનો
 નિશ્ચય કરતો હવો, અને અર્થનો નિશ્ચય કર્યા વાદ તે સિદ્ધાર્થ રાજા ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણીને, આગલ જેનું
 વર્ણન કરવામાં આવેલું છે, એવી ઉત્તમ પ્રકારની વાણીડે કરીને વોલતો થકો કહેવા લાગ્યો કે હે દેવા-
 નુપ્રિયે કહેતાં સરલ છે સ્વત્તાવ જેણીનો એવી હે ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણિ, તેં ઉદાર કહેતાં મનોહર સ્વમાં
 જોયાં છે, કલ્યાણ કહેતાં કલ્યાણના કરનારાં સ્વમો તેં જોયાં છે, શિવ કહેતાં નિરુપદ્રવ કરનારાં સ્વમો
 તેં જોયાં છે, ધન્ના કહેતાં ધનપ્રાપ્તિ કરાવે એવાં સ્વમો તેં આજે જોયાં છે, મંગલ કહેતાં મંગલને અર્થાત્
 કલ્યાણને કરનારાં સ્વમો તેં આજે જોયાં છે, વલ્લી લક્ષ્મીડે કરીને શુભ એવાં તે સ્વમો આજે તેં જોયાં છે,

वली आरोग्यने पण करनारां एवां स्वप्नो तें आजे जोयां ठे, वली तुष्टि कहेतां संतोषने आपनारां एवां स्वप्नो आजे तें जोयां ठे. वली दीर्घायु करनारां स्वप्नो आजे तें जोयां ठे, वली कढ्याण अने मंगलिकनां करनारां एवां स्वप्नो तें आजे जोएलां ठे. माटे हवे एवां मनोहर स्वप्नोनुं तमोने शुं फल थशे ? ते हवे हुंकहुं बुं. हे देवानुप्रिये, ते स्वप्नोथी अर्थनो कहेतां मणि माणिक सुवर्ण आदिकनो लाज थशे, वली योग कहेतां शब्दादिक जे योग्य पदार्थो, तेनो पण लाज थशे, पुत्र एटले संतान आदिकनो पण लाज थशे, सुख एटले निवृत्तिनो पण लाज थशे, वली राज्य कहेतां सात लक्षणो युक्त जे राज्य, तेनो पण लाज थशे, राज्यनां ते सात लक्षणो कयां, ते नीचे प्रमाणे जाणी लेवां. स्वामी एटले राजा, अमाल्य एटले प्रधान, सुहृद् एटले मित्र, कोश एटले जंभार, राष्ट्र एटले देश, दुर्ग एटले किछो, तथा सैन्य एटले चतुरंगी (हाथी, घोडा, पाला अने रथ) सेना. एवी रीतनां सात अंगयुक्त राज्यनो लाज थशे. एवी रीते सामान्यपणाथी फलनुं वर्णन करीने हवे विशेषपणाथी तेनुं वर्णन करे ठे.

हे देवानुप्रिये, आजथी नव महिना संपूर्ण गया बाद, तथा ते उपरांत साक्षा आठ रात्रिद्विसो पण अतिक्रमण थये ठेते, उत्तम ठे स्वरूप जेनुं, एवा एक पुत्रने तुं जन्म आपीश. हवे ते पुत्र केवो तो के अमारा कुलने विषे केतु कहेतां ध्वज सरखा एवा अति अद्भुत पुत्रने तुं जन्म आपीश. वली ते पुत्र केवो तो के अमारा कुलने विषे दीपक समान, अर्थात् कुलने प्रकाश करनारो तथा मंगल करनारो, एवा पुत्रने तुं जन्म आपीश. वली ते पुत्र केवो तो के कुलने विषे पर्वत समान, अर्थात् पर्वतनी पेठे जेने कोइ पण दुश्मन पराजय न करी शके एवा, तथा स्थिर अने कुलना आधारभूत एवा पुत्रने तुं जन्म आपीश. वली ते पुत्र केवो तो के कुलने विषे अवतंस कहेतां मुकुट समान, कारण के ते यश अने शोभाने धारण करनारो थशे. वली ते पुत्र केवो तो के लोकोने विषे तिलक समान, अने वली कुलने विषे कीर्तिना करना एवा पुत्रने तुं जन्म आपीश. वली ते पुत्र केवो तो के कुलनी वृत्ति करनारो, एटले कुलनो निर्वाह कहेतां आजीविका चलावनारा एवा पुत्रने तुं जन्म आपीश; वली ते पुत्र केवो तो के कुलने विषे दिनकर

कहेतां सूर्य सरखो, कारण के ते कुलने प्रकाश करनारो थशे, एवा पुत्रने तुं जन्म आपीश. वली ते पुत्र केवो थशे तो के पृथ्वीनी पेठे कुलने आधारभूत थशे, एवा पुत्रने तुं जन्म आपीश. वली ते पुत्र केवो तो के कुलनी जे नंदि कहेतां वृद्धि, तेने करनारो, एवा पुत्रने तुं जन्म आपीश. वली ते पुत्र केवो तो के कुलने बिषे यश करनारो, अर्थात् सर्व दिशार्जमां कुलनी प्रख्यातिनो करनारो. कछुं ठे के:-

“एक दिग्गामिनी कीर्त्तिः, सर्व दिग्गामुकं यशः” ॥ अर्थ-कीर्त्ति एक दिशामां जनारी होय ठे, अने जे सर्व दिशार्जमां व्यापे ते यश कहेवाय; माटे एवा पुत्रने तुं जन्म आपीश. वली ते पुत्र केवो तो के कुलने बिषे पादप एटले वृद्ध समान अर्थात् वृद्ध जेम पंथे चालनारो जे आश्रयरूप थइने ठाया आपे ठे, तेम तुं पण कुलने आश्रयभूत एवा पुत्रने जन्म आपीश. वली ते पुत्र केवो तो के कुलनी सर्व रीते वृद्धि करनार एवा पुत्रने तुं जन्म आपीश. वली ते पुत्र केवो तो के सुकुमाल ठे हाथ अने पगो जेना, तथा जरा पण न्यूनता विनाना अने संपूर्ण पांचे इंद्रियो सहित शरीरवाला, तथा लक्षण अने व्यंजन आदिक गुणोए करीने सहित, तथा मानोपमाने करीने सुंदर ठे सर्व अंग जेनुं एवा, तथा चंद्र सरखा सौम्य आकारवाला, तथा कांत एटले मनोहर तथा प्रिय ठे दर्शन जेनुं एवा, तथा उत्तम रूपवाला एवा पुत्रने तुं जन्म आपीश. वली ते बालक पण बाढ्यावस्थाने लजी दइ सर्व जातना विज्ञाने करीने युक्त अर्थात् परिपक्व विज्ञानवालो थशे. वली यौवनावस्था पाम्यो ठतो दान देवामां शूरो अर्थात् अंगीकार करेलां कार्योने निर्वाह करवामां समर्थ, वीर कहेतां रण संग्राम करवामां समर्थ तथा विक्रांत कहेतां परराज्यने आक्रमण करवामां समर्थ अर्थात् महा पराक्रमे करीने युक्त थशे. वली ते विस्तीर्ण थकी पण विपुल अर्थात् अत्यंत विस्तारवालां बल कहेतां सेना तथा वाहन कहेतां बेल आदिके करीने युक्त थशे. वली ते राज्यनो स्वामी कहेतां राजा थशे. माटे हे देवानुप्रिये, त्रिशला क्षत्रियाणि, तें अत्यंत मनोहर एवां स्वमोजोयां ठे. एम बे त्रण बार प्रशंसा करी. त्वार पठी ते त्रिशला क्षत्रियाणी सिद्धार्थ राजानी पासे ए स्वमांना अर्थने सांजलीने अने अवधारीने हर्षित थएली, संतुष्ट थएली, यावत् हर्षथी जराइ गएला हृद-

સુગંધ તેણે કરીને તે કચેરીને સુંદર તથા ચૂર્ણોદિકથી અત્યંત સુગંધમય કરો; અને ત્યાં સુગંધવાદી ગો-
લીડે પણ પથરાવો; એ સઘળું કાર્ય તમો પોતે જાતે જઈને કરો, વીજાડની પાસે પણ કરાવો અને તેમ કર્યો
બાદ ત્યાં તમો સિંહાસનની રચના કરો; અને તેમ કરીને, આવીને મને કહો કે, તમારી આજ્ઞા પ્રમાણે અ-
મોએ સઘળું તૈયાર કરી રાખ્યું છે. તે સાંજલીને તે કૌટુંબિકો પણ, એવી રીતે સિદ્ધાર્થ રાજાશ્રી આજ્ઞા કરા-
યા ઠતા, અત્યંત હર્ષિત તથા સંતુષ્ટ થયા, અને હાથ જોડીને તથા મસ્તકે અંજલિ કરીને, તેડે સિદ્ધાર્થ
રાજાને કહેવા લાગ્યા કે, જેમ આપ કહો છો, તે પ્રમાણે જ અમો પણ કરીશું; એમ કહીને આજ્ઞા પ્રમાણે
વિનયથી સિદ્ધાર્થ રાજાનાં વચનને સાંજલે છે, અને સાંજલીને સિદ્ધાર્થ દ્વારિયની પાસેથી વહાર નીકલે
છે; અને બહાર નીકલેનાં ડયાં બહાર કચેરી છે ત્યાં જાય છે. ત્યાં જઈને વહારની કચેરીને સુગંધી જલથી
સિંચન કરવા પૂર્વક પવિત્ર કરીને ત્યાં સિંહાસનની રચના સુધીનું સર્વ કાર્ય કરે છે અને તે કરીને ડયાં સિ-
દ્ધાર્થ દ્વારિય છે ત્યાં તેડે આવે છે, અને આવીને બે હાથ જોડીને મસ્તક ઉપર અંજલિ કરીને સિદ્ધાર્થ દ્વા-
રિયને “આપની આજ્ઞા પ્રમાણે અમોએ સઘળું તૈયાર કર્યું છે” એમ નિવેદન કર્યું.

હવે તે વાર પડી સિદ્ધાર્થ રાજા પણ રજની કહેતાં રાત્રિ વીત્યા વાદ, પદ્મ તથા “કમલ” એટલે હરિ-
ણની જાતિ વિશેષ, તેનું જે નયન કહેતાં લોચન, તે પ્રફુલ્લિત કહેતાં વિકસ્વર થાતે ઠતે અર્થાત્ જે
વચ્ચે કમલોનાં પત્રો તથા હરિણનાં નેત્રો પણ વિકસ્વર એટલે ખુલ્લાં થયાં હતાં એવો પાંદુર કહેતાં
શ્વેત રંગવાલો પ્રજાતકાલ હોતે ઠતે, એવી રીતે રાત્રિના વોલ્યા વાદ, પ્રજાત યત્રાથી, અનુક્રમે સૂર્ય
પણ ઊગતે ઠતે; તે સૂર્ય કેવો તો કે રક્ત કહેતાં લાલ રંગનું જે અશોક નામનું વૃક્ષ તેની કાંતિના
સમૂહ સરખો, વલી તે સૂર્ય કેવો તો કે કિંશુક કહેતાં કેસુકાનાં પુષ્પ સરખો, વલી તે સૂર્ય કેવો તો
કે શુક કહેતાં જે પોપટ તેની ધાંચ સરખો, વલી તે સૂર્ય કેવો તો કે ચણોળીનો જે અર્ધ જાગ તેના
જેવો, એટલે ચણોળીમાં રહેલો કાલો જાગ વર્જીને વાકી જે લાલ જાગ હોય તેના જેવો, વલી તે
સૂર્ય કેવો તો કે બંધુજીવક એટલે એક ફુલની જાતનું નામ છે, કે જેને લોકો વપોરીયા કહે છે, તેના

जेवो, वली ते सूर्य केवो तो के पारापत कहेंतां जे पारवा (कबुतर) तेना पग अने आंखो जेवो, वली ते सूर्य केवो तो के परभृत कहेंतां जे कोयल, तेणे क्रोध आदिकथी लाल करेली जे आंखो, ते आंखोना जेवो, वली ते सूर्य केवो तो के जपापुष्प कहेंतां जासूद नामनी जातिनां जे पुष्पो, तेउ-नो जे राशि कहेंतां ढगलो, तेना जेवो, वली ते सूर्य केवो तो के प्रसिद्ध एवो जे हिंगलो तेनो जे ढगलो, तेना जेवो. उपर जे सघली लाल रंगनी वस्तुउ कही, तेनाथी पण अधिक शोभतो एवो. तेउनाथी पण अधिक शोभतो, एम शा माटे कह्यो ? एम जो कोइ शंका करे तो तेने माटे खुला-सो एवो के, रताशमां तो तेना सरखो, पण कांतिए करीने तो तेनाथी पण अधिक सूर्य शोभे ठे, एम वृद्ध आचार्यो नो मत ठे. अथवा लाल रंगमां अशोकथी मांकीने ठेक हिंगलाना ढगला सुधीनां जे विशेषणो, तेउनो शोभतो एवो जे अतिरेक कहेंतां प्रकर्ष, तेना जेवो सूर्य एवो अर्थ पण करवो. वली ते सूर्य केवो तो के कमलोना जे आकरो कहेंतां उत्पत्तिनां स्थानको, अर्थात् पन्ननी उत्पत्ति थवानां जे तलावो, तेने विषे रहेलां जे कमलोनां वनो, तेउने विकस्तर करनारो, एवो, वली ते सूर्य केवो तो के हजार ठे किरणो जेनां एवो, वली ते सूर्य केवो ठे, तो के दिनकर कहेंतां दिवसने उत्पन्न करवामां समर्थ एवो, वली ते सूर्य केवो तो के तेजे करीने देदीप्यमान एवो, वली ते सूर्य केवो तो के तेनां (सूर्यनां) किरणोना जे अ-भिघात, तेणे करीने अपराधी एटले दुश्मनरूप एवो जे अंधकार, तेनो नाश होतें ठते, नवो एवो जे तेनो लाल रंगनो ताप, ते जाणे के कुंकुमज होय नहीं ? तेनाथी तमाम मनुष्यलोका व्याप्त होतें ठते, अ-र्थात् जेम कुंकुमे करीने कंश्क वस्तुने पिंजरी कराय ठे, तेम ते सूर्यनां तेजे करीने पण समस्त मनुष्यलोका पण पिंजरा रंगनो (कंश्क रातो अने कंश्क पीला रंगनो) कराते ठते, ते सिद्धार्थ राजा शयनीय कहेंतां पोतानी शय्यामांथी उवतो हवो. ते शय्यामांथी उठीने ते पादपीठ परथी (पदंग उपरथी नीचे उत-रवा माटे मुकेली सीढ़ी उपरथी) नीचे उतर्यो. नीचे उतरीने ज्यां अट्टनशाला कहेंतां कसरतशाला हती, ते तरफ चाव्यो. ते तरफ चादीने ते तेनी अंदर दाखल थयो. त्यां दाखल थइने अनेक प्रकारनां

सिद्धार्थ राजा पाट नुपर बेसी -
बेलादिकें मर्दन करावेवे.

न्हावाने अर्थे जल उष्ण कराये.

नियमश्री विरुद्धे, कारण के “प्राणितुर्यागाणां” एवी रीतना हेमचंद्र महाराजे कहेला व्याकरणना सूत्रने अनुसारे तेनो “एकवद्भाव” श्रवो जोइए. अर्थात् “पणिपादानां” एम पद नहीं मूकतां “पाणिपादस्य” एवुं पद मूकवुं जोइए. वली ते पुरुषो केवा तो के अच्यंगन कहेतां तेल आदिकनु चोपम्वुं ते, तथा मर्दन कहेतां तेने चोलवुं ते, तथा उछलन कहेतां तेज तेलने चोलीने तेनी वाटो करीने पावुं काढी नाखवुं ते, इत्यादिक जे प्रकारो, तेउमां उत्कृष्ट अन्यासवाला एवा. वली ते माणसो केवा तो के अवसरने एटले उचित कालने जाणनारा एवा. वली ते माणसो केवा तो के दक्ष कहेतां तुरतातुरत कार्य करनारा एवा. वली ते माणसो केवा तो के मर्दन करनारा माणसोमां पण अग्रेसर एवा. वली ते माणसो केवा तो के कुशल कहेतां विवेके करीने युक्त एवा. वली ते माणसो केवा तो के मेधावी कहेतां अपूर्व एटले अति उत्कृष्ट जे चतुराश तेने ग्रहण करवामां समर्थ एवा. वली ते माणसो केवा तो के जीतेलो ठे परिश्रम जेणे एवा, अर्थात् बहुत महेनत करता ठतां नहीं आकी जता एवा पुरुषोए करीने पहलेो अस्थि-सुखकारिण्या कहेतां जे चंपीए करीने शरीरमां रहेलां हारुकांजने सुख उपजे एवो प्रकार, बीजो मांस-सुखकारिण्या कहेतां जे चंपीए करीने शरीरमां रहेला मांसने पण सुख उपजे एवो प्रकार, बीजो त्वचा-सुखकारिण्या कहेतां, जे चंपीथी त्वचा कहेतां चामडीने पण सुख उपजे एवो प्रकार, तथा चोथो रोम-सुखकारिण्या कहेतां जे चंपीथी रोमोने पण सुख उपजे एवो प्रकार, एवी रीतनी चार प्रकारनी शरीरने सुख करनारी चंपी विगेरेनी क्रियाथी, चंपाएला श्रवाथी शक्र रहित थएला ते सिद्धार्थ राजा तुरत अटनशाला कहेतां कसरतशालामांथी बहार नीकळ्या. त्यांथी नीकळ्या बाद तुरतज ते ज्यां मज्जनगृह कहेतां स्नान करवानुं गृह एटले स्थानक हंतुं, ते तरफ ते सिद्धार्थ राजा आव्या. ते तरफ आवीने तेणे ते-मां प्रवेश कर्चो. त्यां प्रवेश करीने मुक्ताफल कहेतां मोती आदिकथी व्याप्त एटले जडेला एवा जे गवाक्षो कहेतां फरुखाड, ते ठे जेनी अंदर, अने तेउए करीने अजिराम कहेतां मनने अत्यंत आनंद आपनारा एवा, तथा विचित्र एटले जुदी जातिनां अथवा आश्रय उपजावनारां एवा जे मणि अने रत्नो, ते-

ઉંદળ કરીને જડેલો ઠે, કુદ્દિમતલ કહેતાં તલ્લીયાનો જાગ જેનો, એવી ઠે ચૂમિ ડ્યાં, એવા પ્રકારના સ્નાન-
 મંદપ કહેતાં સ્નાન કરવાને માટે બનાવેલા માંડવામાં નાના પ્રકારના કહેતાં વિચિત્ર પ્રકારનાં જે
 મણિંડ તથા રત્નો, તેંડેળ કરીને જડેલા, અને તેથી મનને આશ્ચર્ય ઉપજાવનારા, એવા સ્નાનપીઠ કહેતાં
 સ્નાન કરવા માટે તૈયાર કરી રાખેલાં બાજોઠ પર તે સુખે કરીને વેઠા અને એવી રીતે સુખે સમાધે ત્યાં વેઠા
 બાદ પુષ્પોદક કહેતાં ફુલોના રસથી મિશ્રિત થઈ જાણીને જલો કહેતાં પાણી, તેંડેળ કરીને, તથા ગંધોદક
 ઇંડેલે શ્રીલંક કહેતાં જે સુલક, તેનો જે રસ, તેણે કરીને મિશ્રિત થઈ જાણીને, તથા ડળ્ળોદક
 કહેતાં અગ્નિ કરીને વાસણ આદિકોમાં ગરમ કરેલાં પાણીંડથી તથા શુભોદક કહેતાં પવિત્ર એવાં જે
 તીર્થો, ત્યાંથી મગાવેલાં એવાં જે પાણી, તેંડેળ કરીને, તથા શુદ્ધોદક ઇંડેલે સ્વપ્નાવથી જ નિર્મલ કહેતાં
 જરા પણ મેલ વિનાનાં એવાં જે પાણી, તેંડેળ કરીને, એવી રીતનાં વિવિધ કહેતાં જુદા જુદા પ્રકારનાં જે
 પાણી, તેંડેળ કરીને, કલ્યાણ કરણપ્રવર કહેતાં મંગલિક કાર્યોને કરવામાં સમર્થ એવો જે સ્નાન કરવાનો
 વિધિ, તેણે કરીને, મજ્જિતઃ તાદૃશૈઃ પુરુષૈઃ કહેતાં, ઉપર જેનું વર્ણન કરવામાં સમર્થ એવો જે સ્નાન કરવાનો
 કરીને તે સિદ્ધાર્થ રાજાએ સ્નાન કર્યું. તે સ્નાન અવસરે, બહુ પ્રકારનાં સંકડો કૌતુકોએ કરીને યુક્ત થયો
 થકો, તે રાજા મંગલકારી શ્રેષ્ઠ સ્નાન કરી રહ્યા પછી પદ્મલ કહેતાં સંવાટીનાં, અને તેથી કરીને જ સ્પ-
 ર્શમાં અત્યંત કોમલ લાગે એવું તથા ઉત્તમ પ્રકારની ઠાંડી ઠે સુગંધીંડે જેની અંદર એવું લાલ રંગનું
 જે કાપડ, તેણે કરીને, નિર્જલીકૃત કહેતાં બિલકુલ પાણી વિનાનું પોતાનું અંગ કહેતાં શરીર કરતો હ-
 વો. તથા ત્યાર બાદ અહતં કહેતાં આંખું અને બહુમૂલ્ય કહેતાં જેને સ્ત્રીદવા જતાં અથવા વનાવતાં ઘણું
 દ્રવ્ય લાગે એવું, તથા અત્યંત ઉત્તમ જાતિનું જે દૂધ્યરલ કહેતાં રેશમી કાપડનું વનાવેલું જે વસ્ત્ર, તેણે ક-
 રીને તેણે પોતાના શરીરને લપેટી લીધું, અર્થાત્ તેણે તે ઉત્તમ વસ્ત્ર પહેર્યું. વલી તે રાજા કેવો તો કે સરસ
 કહેતાં રસે કરીને સંયુક્ત થઈ એવું તથા સુરન્નિ કહેતાં સુગંધ યુક્ત થઈ એવું જે ગોશીર્ષચંદન કહેતાં
 ગાયના મસ્તકમાંથી નીકળતું એવું જે ગોરુચંદન (ગોરોચન) તેણે કરીને અનુલિપ્ત કહેતાં લેપન યુક્ત થઈ એવું

ठे शरीर जेनुं एवो. वली ते सिद्धार्थ राजा केवो तो के साला एटले पुष्पांनीं साला तथा वणक एटले
 पीठी अने शरीरने शोभावनां कुंभ आदिकनुं विवेचन, ते सबहुं शुचि कहेतां पवित्र ठे जेने एवो.
 वली ते सिद्धार्थ राजा केवो तो के परिहित कहेतां शरीर पर पहेरेलां ठे, मणि अने सुवर्णमय कहेतां
 सोनामय, भूषण कहेतां अलंकारो जेणे एवो. वली ते सिद्धार्थ राजा केवो तो के कटिपत कहेतां शरीर पर
 योग्य स्थानके पहेरेला ठे, हार कहेतां जेमां जुदी जुदी अडार सेरो होय ते, तथा अर्धहार कहेतां जेमां
 जुदी जुदी नव सेरो होय ते, अने त्रिसरिक एटले जेमां त्रण सेरो जुदी जुदी होय एवो हार, तथा ब्रह्म-
 वमान कहेतां लावो लटकतो एवो, ब्रह्म कहेतां पुंवनक (पुंमणुं) तथा कटिसूत्र कहेतां केरुने स्थान-
 के पहेरवानुं जे आभूषण ते, अर्थात् कंदोरो, एटलां उपर वर्णविलां जे आभूषणो, तेडए करीने करेली ठे
 उत्तम प्रकारनी शोभा जेणे एवो. वली ते सिद्धार्थ राजा केवो तो के पिनरू कहेतां पहेरेलां ठे, अवेयक
 कहेतां कंठमां पहेरवानां कंठा आदि क जुदी जुदी जातिनां आभूषणो जेणे एवो. वली ते सिद्धार्थ राजा
 केवो तो के अंगुलीयक कहेतां आंगलीठमां पहेरवानां जुदा जुदा प्रकारनां आभूषणो के जेड वेढ, बींटी
 विगेरेनां नामथी छुनियामां प्रसिद्ध ठे ते तथा ललित कहेतां अत्यंत शोभा आपे एवां कचात्रण कहे-
 तां केशोने शोभावनां पुष्प आदिकनां आभूषणो, ते जेणे योग्य स्थानके पहेरेलां ठे एवो. वली ते सि-
 द्धार्थ राजा केवो तो के वर एटले अत्यंत उत्तम जातिनां एवां जे कटक कहेतां कडां तथा नुटित कहेतां
 पोंची, बाजुबंध विगेरे जातिनां आभूषणोथी स्तंभित थयेला ठे हाथ जेना एवो. वली ते सिद्धार्थ राजा
 केवो तो के अधिक एडुं जे तेनुं पोतानुं स्वाभाविक रूप, तेणे करीने अत्यंत शोभायुक्त थएलो एवो. वली
 ते सिद्धार्थ राजा केवो तो के कानमां पहेरवानां जे कुंभलो, तेणे करीने अत्यंत प्रकाशित थएलुं ठे आ-
 नन कहेतां मुख जेनुं एवो. वली ते सिद्धार्थ राजा केवो तो के मस्तक पर पहेरवानो जे मुकुट, तेणे करीने
 अत्यंत तेजवाहुं थएलुं ठे मस्तक जेनुं एवो. वली ते सिद्धार्थ राजा केवो तो के हारे करीने आढादित एट-
 ले आढादन युक्त करेणुं, अने तेथी करीने जोनार माणसोने प्रमोद कहेतां अतिशय हर्षने आपनारुं ठे

હુદય કહેતાં વદાઃ સ્થલ જેનું એવો. વલી તે સિદ્ધાર્થ રાજા કેવો છે તો કે સુદિક્ષા કહેતાં વીંટી આદિ-
 કથી પિંગલ કહેતાં પીલા રંગવાલી થાલી છે હાથની આંગલીડે જેની એવો. વલી તે સિદ્ધાર્થ રાજા કેવો
 તો કે પ્રલંબ કહેતાં લાંબો, અને તેથી કરીને જ નીચે લટકતો એવો જે હુપદો, તેણે કરીને ઉત્તમ રીતે કરે-
 લું છે ઉત્તરાસંગ જેણે એવો. વલી તે સિદ્ધાર્થ રાજા કેવો તો કે નાના પ્રકારનાં એટલે જુદી જાતિનાં જે
 મણિ અને કનક કહેતાં જે સુવર્ણો, અને રત્નો, તેણે કરીને દી સિમંત કહેતાં કાંતિવાલાં, અને તેથી કરી-
 ને જ મહાર્ધ્ય કહેતાં જેને શરીર કરતાં અને બનાવતાં પણ ઘણું મૂલ્ય પડે એવાં, તથા નિપુણ એટલે શિલ્પ-
 વિદ્યામાં અત્યંત પ્રવીણ થાણો એવો જે શિલ્પી કહેતાં કારિગર, તેણે ઉપચિત કહેતાં ઘડીને વનાવેલાં,
 તથા અત્યંત દીપતાં, તથા ઘણી જ ચીવટ રાખીને વનાવેલાં, તથા કોઈ જાણી ન શકે તથા ઉલ્લસી પણ
 ન જાય એવી રીતે જોડેલા છે સાંધાઈ જેઠની અંદર એવાં, અને તેથી કરીને જ વિશિષ્ટ કહેતાં વીજાં આચૂ-
 ષણોથી અત્યંત રમણીય લાગે એવાં, તથા મનને પણ હરી લીધે એવાં, ધારણ કરેલ છે વીરવલય કહેતાં
 વીરપણાનો જે પોતાનો અહંકાર તેને સૂચવનારાં વલયો કહેતાં કમ્પાંડ જેણે એવો; અર્થાત્ જે કોઈ પોતાને
 વીર તરિકે માનતો હોય, તે મને જીતીને આ કડાંડે ઉતરાવે, એવી બુદ્ધિથી ધારણ કરેલ છે વીરવલય જે-
 ણે એવો સિદ્ધાર્થ રાજા. હવે કવિ કહે છે કે વધારે તેનું શું વર્ણન કરવું ? તે રાજા તો કલ્પવૃક્ષની પેઠે વિ-
 શ્રૂષિત થાણો હતો; એટલે કલ્પવૃક્ષ જેમ પત્ર કહેતાં પાંદડાં આદિકથી અલંકૃત હોય, અને પુષ્પ એટલે
 ફુલ આદિકથી જેમ શ્રૂષિત હોય, તેમ આ સિદ્ધાર્થ રાજા પણ સુકુટ આદિકથી અલંકૃત હતો, તથા વ-
 લ્લ આદિકથી વિશ્રૂષિત થયો હતો. વલી તે રાજા કેવો તો કે કોરિંટ નામનાં વૃક્ષનાં જે પુષ્પો, તેની વના-
 વેલી જે માલાડ, તેડેલું કરીને સહિત એવું, અને તેના પર ધારણ કરાતું જે ઘટ્ટ, તથા શ્વેત વર્ણવાલાં અને
 મનોહર એવાં, અને વસ્ત્રે વાજુ એવીં જાતાં એવાં જે ચામરો, તેડેલું કરીને શ્રૂષિત થાણો એવો. વલી તે રાજા
 કેવો તો કે મંગલચૂત કહેતાં કલ્યાણકારી એવો જે “જય જય” નો શબ્દ તે કરાડ રહેલો છે, આલોકમા-
 ત્રે કહેતાં જેના જોવા માત્રથી એવો; અર્થાત્ જેને જોતાં થકાજ લોકો જય જય શબ્દ કરી રહ્યા છે એવો.

वली ते राजा केवो तो के अनेक कहेतां घणा एवा जे गणनायको कहेतां पोतपोताना समुदायना स्वामी-
 उ एटले उपरीउ, तथा इंदनायक कहेतां तंत्रपाल एटले देशनी चिंता करनाराउ, तथा राजाउ एटले
 मांकलिक राजाउ, अर्थात् पोताना ताबा तलेना देशोना खंकीआ राजाउ, तथा ईश्वरो एटले युवराजा,
 (अहीं कदपसूत्रनी किरणावली नामनी टीका करनारा धर्मसागर उपाध्याय तथा दीपिका नामनी टीका
 करनार ए वझे ईश्वरनो अर्थ "युवराजाः" नेबदले "युवराजानः" एम करीने प्रयोग मूकेलो ठे ते
 विचारवा लायक ठे, केमके ते व्याकरणना नियमथी उलटो ठे; कारण के "अट्टसमासांतागमनेन" एवी
 रीतनाव्याकरणना सूत्रथी "युवराजाः" एवी रीतनो प्रयोग थाय ठे, पण "युवराजानः" थइ शकतो
 नथी, तेथी विद्वानो ए मूकेलो प्रयोग विचार करवा जेवो ठे) तथा तलवरा कहेतां संतुष्ट थएला राजा-
 उ ए दीधेलो जे पटबंध कहेतां चांद, तेणे करीने विज्ञूषित थएला एवा राजस्थानीय कहेतां राजदरवारी
 माणसो तथा मांडलिक कहेतां मंजलना स्वामी एटले उपरीउ, तथा कौटुंबिक कहेतां केंटलांक एवां जे
 कुटुंबो, तेउनां स्वामीउ, तथा मंत्रिउ कहेतां राज्यना अधिष्ठायक एवा सचिवो, के जेउ तमाम राज्य
 संबंधी कार्यने चलावे ठे तेउ, तथा महामंत्रिउ कहेतां उपर कहेला मंत्रिउ करतां पण जेने वधारे अधि-
 कार ठे एवा, तथा गणक एटले ज्योतिष संबंधी विद्यानां शास्त्रोने पार पहेंचेला ज्योतिषीउ, तथा दौ-
 वारिक कहेतां द्वारपासे चौकी करनारा प्रतिहारो एटले ठकीदारो, तथा अमाल्यो कहेतां पोतानी साधे-
 ज जेउमो जन्म थएलो होय एवा मंत्रिउ, तथा चेटो कहेतां चाकरोनु कार्य करनारा माणसो, पीठमर्दको
 एटले पीठ कहेतां आसनने जे मर्दन करे ते अर्थात् नजदीकमां रही सेवा करनारा, एटले मित्रो, (का-
 रण के तेउ मित्रो होनाथी, तेमने कोइ वखते पोताना आसन पर पण जोरुमां राजाउ बेसाके ठे,) तथा
 नागरो कहेतां नगरमां वसनारा लोको, तथा निगमो एटले वेपार करनारा लोको, तथा श्रेष्ठी कहेतां
 नगरना मुख्य मुख्य वेपार करनारा लोको, तथा सेनापति एटले चतुरंगी सेनाना अधिकारीउ, तथा
 सार्थवाहो कहेतां सार्थना नायको, एटले उपरीउ, तथा दूतो कहेतां बीजा राजाउनी पासे जइ, पोताना!

રાજાહેનો સંદેશો કહેનારા, તથા સંધિપાલો કહેતાં અન્ય રાજાહેની સાથે પોતાના રાજાહેને સંધિ
 કરાવનારા, અર્થાત્ એલચીઠ, એ ઉપર કહેલા સઘલા માણસોશ્રી વીંટાણલો એવો તે સિદ્ધાર્થ રાજા જ્ઞાન-
 ગૃહ કહેતાં તે જ્ઞાન કરવાના ધરમાંશ્રી બહાર નીકલતો હવો. હવે અહીં તેનાં સંબંધમાં મહાકવિ શ્રી ચંદ્ર-
 બાહુસ્વામી ઉપમા અલંકાર મૂકે છે કે ગ્રહસમૂહશ્રી દેવીપ્યમાન એવો જે નક્ત્ર અને તારાહેનો જે સમૂહ,
 તેહે વચ્ચે વર્તેતો એવો, જાણે તે રાજા, ચંદ્ર હોય નહીં? તેમ શોષતો હતો; કેમકે ઉપર વર્ણવેલો જે પરિ-
 વાર તે ગ્રહગણ, નક્ત્ર અને તારાહે સરલો હતો, તથા તેહેની વચ્ચે રાજા ચંદ્ર સરલો શોષતો હતો. હવે
 તે સિદ્ધાર્થ રાજા જે જ્ઞાન કરવાના ઘર માંહેશ્રી બહાર નીકલ્યો, તેને માટે કવિ ઉપમા અલંકાર મૂકે છે
 કે તે રાજા જ્ઞાનગૃહમાંશ્રી બહાર નીકલ્યો, તે જાણે કે સફેદ રંગનાં જે વાદલાંહે, તેહેમાંશ્રી ગ્રહોના સમૂ-
 હોની સાથે ચંદ્ર જાણે બહાર નીકલ્યો હોય નહીં? એવો તે રાજા શોષતો હતો. વલી તે રાજા કેવો તો કે
 જેનું દર્શન પ્રિય છે એવો એટલે વાદલાંમાંશ્રી બહાર નીકલેલો અને નક્ત્ર આદિશ્રી વીંટાણલો ચંદ્ર જેમ
 પ્રિયદર્શની થાય છે તેમ અહીં રાજાના સંબંધમાં પણ જાણવું. વલી તે રાજા કેવો તો કે નરેંદ્ર કહેતાં
 માણસોનો ઇંદ્ર કહેતાં રાજા તથા નરવૃષ્ણ કહેતાં માણસોને વિષે વૃષ્ણ સમાન એટલે પૃથ્વીનો
 ત્રાર ધારણ કરવામાં સમર્થ એવો, તથા નરસિંહ કહેતાં મનુષ્યોમાં સિંહ સમાન, કેમકે તે ડુઃખે કરીને
 સહન શકે એવાં પરાક્રમવાલો હતો. વલી તે રાજા કેવો તો કે અત્યંત અધિક એવી જે રાજ્ય સં-
 વંધીની લક્ષ્મી, તેણે કરીને અત્યંત દેવીપ્યમાન એવો, તે રાજા મજાનગૃહ એટલે જ્ઞાનગૃહમાંશ્રી નીક-
 લીને, બહાર રહેલી જે ઉપસ્થાનશાલા કહેતાં વેઠકની જગો અર્થાત્ કચેરી, તેની અંદર આવ્યો. ત્યાં
 આવી તે પૂર્વ દિશા તરફ પોતાનું મુખ કરીને બેલો. એવી રીતે સિંહાસન પર પૂર્વ સન્મુખ બેસીને, તેણે
 પોતાશ્રી દશાન શુભાની બાજુમાં આઠ ચઢાસનો કહેતાં સિંહાસનો મંજાબ્યાં, તથા તેમના પર શ્વેત
 એટલે સફેદ વસ્ત્રો વીઠાવ્યાં, તથા તેહેને સિદ્ધાર્થ કહેતાં સફેદ સરસવોના ઢાણાહેશ્રી માંગલિક ઉપ-
 ચાર કરાવ્યો, અર્થાત્ તે સફેદ સરસવોના ઢાણાહેશ્રી તેહેની પ્રજા કરી. તેમ કરાવ્યા વાદ તેણે પોતા-

ના સિંહાસનથી નહીં બહુ નજદીકમાં, તેમ નહીં બહુ ઢેડે, એવી રીતે તેણે એક યજ્ઞનિકા કહેતાં કના-
 ત તણાવી. હવે તે કનાત કેવી તો કે નાના પ્રકારનાં એટલે જુદી જાતિનાં જે મણિ, માણિક, રલો
 વિગેરે જવાહીરથી મંક્તિ થઈ, અને તેથી કરીને જ અધિક રીતે પ્રેક્ષણીય કહેતાં જોવા લાયક
 એવી. વલી તે યજ્ઞનિકા કહેતાં કનાત કેવી તો કે મહાર્ધ્ય કહેતાં જેનું અત્યંત મૂલ્ય થાય એવી. વલી તે
 કનાત કેવી તો કે વર કહેતાં પ્રધાન એવું જે પત્તન કહેતાં નગર, તે નગર પણ કેવું તો કે હ્યાં ઉત્તમ ઉત્તમ
 જાતિનાં વસ્ત્રો વણાય છે, તથા હ્યાં ઉત્તમ જાતિનાં રલો નીપજે છે, એવા નગરની અંદર વનાવેલી. વલી
 તે યજ્ઞનિકા કહેતાં કનાત કેવી તો કે અત્યંત કોમલ છે સ્પર્શ જેનો એવી. વલી તે કનાત કેવી તો કે ઉત્તમ
 જાતિના રૂનું વનાવેલું વારિક એવું જે સુતર, તેની સેંકડો ગમે જે રચનાઈ, તેડે કરીને મનને આશ્ચર્ય ઉપજે
 એવો છે તાણે કહેતાં તાણો જેની અંદર એવી. વલી તે કનાત કેવી તો કે શ્વામુગ કહેતાં વરુ, કૃષ્ણ કહેતાં
 વલદો, તુરગ કહેતાં ઘોડાઈ, નર કહેતાં મનુષ્યો, મગર કહેતાં મગસહો, વિહંગ કહેતાં જુદી જાતિનાં
 પક્ષીઈ, વ્યાલ કહેતાં સર્પો, કિન્નર કહેતાં કિન્નરો, રુઠ કહેતાં એક જાતિનાં હરિણો, સરજ કહેતાં અષ્ટાપદ
 નામનાં પ્રાણીઈ, ચમરી કહેતાં જેનાં પુંઠમાંડના વાલોનાં ચામરો બને છે એવી ચમરી ગાયો, કુંજર કહેતાં
 હાથીઈ, તથા વનલતા કહેતાં અટવીમાં થતી ચંપક, આંબા વિગેરેની લતાઈ, પદ્મલતા કહેતાં કમ-
 લની લતાઈ, કે જેડ હુનિયામાં પ્રસિદ્ધ છે, એવી રીતે ઉપર વર્ણવેલાં સઘલાંડની જે રચના કહેતાં
 ચિત્રકામો, તેડે કરીને ચિત્ર કહેતાં મનને અત્યંત આશ્ચર્ય ઉપજાવનારી એવી રીતની અત્યંત રચ-
 નિકા કહેતાં અંતેરને (રાણીવાસને) વેસવાની જે કનાત, તેને રચાવીને, તેણે (રાજાએ) તેની અંદ-
 રના ચાગમાં એક સિંહાસન મંદાવ્યું. તે સિંહાસન કેવું તો કે નાના પ્રકારનાં જે મણિ માણેકાદિ
 જવેરાત, તેની જે રચના, તેણે કરીને ચિત્ર કહેતાં ચિત્તને આશ્ચર્ય ઉપજાવે એવું. વલી તે સિંહાસન કેવું
 તો કે ગાદી અને કોમલ તકીઆએ કરીને આઢાદિત કરેલું એવું. વલી તે સિંહાસન કેવું તો કે શ્વેત
 કહેતાં સફેદ એવું જે મલમલ આદિકનું સુકુમાલ વસ્ત્ર, તેણે કરીને પ્રત્યક્ષરૂપ કહેતાં પાલું ઉપર આ-

ઘાદિત કરેલું એવું. (ઉપર યોગ્ય ચડાવેલું.) વહી તે સિંહાસન કેવું તો કે (રેશમની ગાદી તેના પર બી-
ઠાવવા વળે કરીને) અત્યંત સુકુમાલ થયેલું એવું. વહી તે સિંહાસન કેવું તો કે અંગને સુલ્લ આપ-
નારો તે સ્પર્શ જેનો એવું, અને તેથી કરીનેજ અત્યંત શોભાપૂર્ણ કરીને યુક્ત થયેલું એવું તે સિંહાસન
સિદ્ધાર્થ રાજાપુત્રિશલા કાન્તિયાણીને વેસવા માટે તૈયાર કરાવ્યું. એવી રીતની સચલી તૈયારી કે
કર્મ વાદ તેણે કૌટુંબિક પુરુષોને બોલાવ્યા, અને તેને બોલાવીને તેણે કહ્યું કે, હે દેવાનુપ્રિયો, તમો
ક્ષિપ્ર કહેતાં તુરંતજ જઈને સ્વપ્નપાઠકો કહેતાં સ્વપ્નશાસ્ત્રોમાં પાર પહોંચેલા એવા પંડિતોને બોલાવી
લાવો. તે સ્વપ્નપાઠકો કેવા તો કે આઠ અંગો છે એની અંદર, એવી રીતે જે મહાનિમિત્ત શાસ્ત્ર, એટલે
અવિષ્ય કાલમાં થતા બનાવો સૂચનારું જે શાસ્ત્ર, તથા જેમાં સ્વપ્નાદિકનાં ફલોનું માહાત્મ્ય કહેલું
હોય એવા જે ગ્રંથો, તેર્નનાં મૂલસૂત્રો અને વહી તેર્નના જે અર્થો, તેર્નને સંપૂર્ણ રીતે જાણનારા એવા.
વહી તે સ્વપ્નપાઠકો કેવા તો કે વિવિધ પ્રકારનાં જે શાસ્ત્રો તેર્નને વિષે પણ કુશલ કહેતા પંડિત
એવા. હવે તે જ્યોતિષશાસ્ત્રનાં આઠ અંગો કયાં કયાં તે દેખાશે છે.

અંગં સ્વપ્નં સ્વરં ચૈવ, જૌમં વ્યંજનલક્ષણે ॥ ઉત્પાતમંતરિક્કં ચ, નિમિત્તં સ્મૃતમપ્રથા ॥ ૧ ॥

અર્થ-પહેલું અંગ એટલે અંગસ્ફુરણની ચેષ્ટાઈ જાણવી તે, જેમકે પુરુષનું જમણું અંગ સ્ફુરે તો સારું, અને
સ્ત્રીનું માણું અંગ સ્ફુરે તો સારું. બીજું સ્વપ્ન એટલે ઉત્તમ જાતિનાં, મધ્યમ જાતિનાં તથા અધમ જાતિનાં જે
સ્વપ્નો માણસોને આવે છે, તેનાં ફલાદિકને જે જાણવાં તે. ત્રીજું સ્વર કહેતાં ટુર્ગા (પદ્ધતિ વિશેષ), સ્પારેલ,
કાલી, શિયાલ વિગેરેના શબ્દોથી થતાં ફલાદિકને જાણવું તે. ચોથું જૌમ કહેતાં પૃથ્વીમાં થતા કંપ
એટલે ધુજારા આદિકનું જે જ્ઞાન જાણવું તે. પાંચમું વ્યંજન કહેતાં મષા, તલ આદિકનાં ફલોનું જે જ્ઞાન
જાણવું તે. ષંઠું હાથપગોની રેલા આદિકનું જે જ્ઞાન સામુદ્રિકશાસ્ત્રોમાં કહેલું છે, તેના વિજ્ઞાનને જા-
ણવું તે. સાતમું ઉત્પાત તથા ઉલ્કાપાત કહેતાં તારા આદિકના સ્વરવાશી સારાં નરસાં ફલને જે જાણવું

ત. તથા આઠમુ અતારકા કહેતા ગ્રહાણા ૭૬૫ અપયા અસા આદિક બવાજા જ સારા માતા
વનાવો વને તેનું જે વિજ્ઞાન થયું તે.

एवी रीते सिद्धार्थ राजाए करेल ठे हुकम जेउने एवा ते कौटुंबिक लोको हर्ष पामेला, संतोप पामेला,
यावत् हर्षशी पूर्ण हृदयवाला थया थका राजानी ते आझाने हाथ जोमीने सांजलवा लाग्या, अने सां-
जलीने सिद्धार्थ क्षत्रियनी पासेशी बहार जाय ठे, अने बहार जइने क्षत्रियकुंभग्राम नगरना मध्य ना-
गमां थइने ज्यां स्वप्नपाठकोनां घर ठे त्यां जाय ठे अने जइने तेउने बोलावे ठे. पढी ते स्वप्नपाठको पण
सिद्धार्थ राजाना कौटुंबिकोने बोलाववा आवेला जाणीने अत्यंत हर्षित थया; तथा पढी तेउए ज्ञान क-
र्युं, त्सार बाद तेउए बलिकर्म कहेतां पूजा करी. वली ते स्वप्नपाठको केवा तो के करेलां ठे तिलक आदिक
जेउए एवा. वली ते स्वप्नपाठको केवा तो के दधि कहेतां दही, दूर्वा कहेतां ध्रो तथा अद्भुत कहेतां चोखा
आदिकशी करेलुं ठे मंगल जेउए एवा. ते मंगलेशाने माटे तो के दुःस्वप्न कहेतां खराब एवां जे स्वप्न आ-
दिक तेउनो नाश करवा माटे. वली ते स्वप्नपाठको केवा तो के शुद्ध एटले घवित्र अने उज्ज्वल एवां
तथा प्रवेश्य कहेतां राजानी सनामां जेवां कपडांउं पहेरीने जवाय एवां तथा मंगलसूचक पहेरेलां ठे
श्रेष्ठ कपडां जेणे एवा. वली ते स्वप्नपाठको केवा तो के अल्प कहेतां थोकां अने महार्घ कहेतां मोटी
किमतनां जे आभूषणो, तेउए करीने अलंकृत कहेतां शोभावेळुं ठे शरीर जेउए एवा. वली ते स्वप्नपा-
ठको केवा तो के सिद्धार्थ कहेतां जे सफेद रंगना सरसवो तथा हरितालिका एटले जे डूर्वा ते वस्त्र
वस्तुउने जेउए मंगल कहेतां कल्याणने माटे धारण करेली ठे मस्तकमां जेउए एवा. एवी रीतना
थइने तेउं सघला पोतपोताने घेरशी नीकड्या. एवी रीते पोतानां घरोमांशी नीकड्या बाद तेउं ते
क्षत्रियकुंभग्रामनी मध्यमां थइने, ज्यां सिद्धार्थ राजानुं सुवनवर कहेतां उत्तम मेहेलो तेने विषे पण
अतारक कहेतां मुकुट सरखुं एवुं जे सुवन ठे, तेना प्रतिहार कहेतां मूल दरवाजा पासे तेउं
पाड्या. त्यां आठ्या बाद तेउं सघला एकठा थइने, एक सरखा मतवाला थया, अने तेउए

पोतामांना एकने अगादी कराने बीजा सघलाउं तेना अनुयायी कहेतां ते उपरी कहे तेम करनारा तथा बोलनारा थया, अर्थात् तेवो सघला संपकरीने एक मतवाला थया; कारण के कळुं ठेके:- सर्वेऽपि यत्र नेतारः, सर्वे पंडितमानिनः ॥ सर्वे महर्षमिहंति, तद्वृंदमवसीदति ॥ १ ॥

अर्थ-ज्यां सघला माणसो उपरी थइने वेसे, तथा ज्यां सघलाउं पोताने पंडित माननाराउं होय, तथा ज्यां सघलाउं पोताने मोटाइ मलवानी श्हा करे, ते टोळुं अंते नाशने प्राप्त थाय.

तेना पर अत्रे पांचसो सुजटोनुं एक दृष्टांत कहे ठे. एक दहासो कोइक पांचसं सुजटो एकठा थइने मां होमांहे संबंध विनाना थया थका, नोकरी माटे एक राजा पासे आव्या. त्यारे राजाए मंत्रिना वचन श्री तेजनी परीक्षा करवा माटे, तेजने सुवा माटे एकज शय्या मोकली. हवे तेजमां सघलाउं अहंकारी होता, अने तेथी तेज नानामोटांनो पण व्यवहार राखता नहोता, तेथी ते एक शय्या आवेली जोइने, ते लेवा माटे मांहोमांहे विवाद तथा क्लेश करवा लाग्या. अंते एवा वराव पर आव्या के कोइ पण ते शय्या पर सुवे नहीं, अने तेथी तेज शय्याने वचमां राखीने तेनी तरफ पोताना पगो राखीने सुता. हवे राजाए तेजनुं वृत्तांत जाणवा माटे गुप्त पुरुषोने राखेला होता, तेजए ते वृत्तांत प्रजातमां राजाने निवेदन कर्तुं. त्यारे राजाए विचारुं के आवी रीते ठेकाणा विनाना अने मांहोमांहे संप विनाना तथा अहंकारी एवा आ सुजटो शुद्धादिक शी रीते करी शकशे? एम विचारी तेजने निमृगीने काढी मेळ्या.

तेथी ते स्वप्नपाठको पण सघला एकठा मलीने तथा एकसंपवाला थइने ज्यां सिद्धार्थ क्षत्रिय वेगो हुतो, त्यां आव्या. तथा आवीने हाथ जोकीने राजाने तेज आशिष देवा लाग्या के हे राजा! तुं जय पाम, विजय पाम. वली तेजए कळुं के:-

दीर्घायुर्भव, वृत्तवान् भव, जव श्रीमान्, यशस्वी भव, प्रज्ञावान् भव, अूरिस्त्वकरुणादनैकशुभो भव, भोगाढ्यो भव, ज्ञाग्यवान् भव, महासौभाग्यशाली भव, प्रौढश्री भव, कीर्तिमान् भव, सदा विश्वोपजीव्यो भव? अर्थ-हे राजा, तुं दीर्घ कहेतां लांबा आयुष्यवालो था, वृत्तवान् कहेतां जस नियमादि नतने

ધારણ કરનારો યા, શ્રીમાન્ કહેતાં લક્ષ્મીવાન્ યા, યશસ્વી કહેતાં યશવાલો યા, પ્રજાવાન્ કહેતાં બુદ્ધિવાલો યા, સૂરિ કહેતાં ઘણાં એવાં જે સત્ત્વ કહેતાં ગ્રાણીડ, તેડ પ્રત્યે જે કરુણાદાન કહેતાં દયાદાન, તેને વિષે શુંમ કહેતાં પરાક્રમી યા, અર્થાત્ પ્રાણી ઉપર દયાહુ યા, જોગોએ કરીને આહ્ય કહેતાં સહિત યા, જામ્યવાન્ કહેતાં જામ્યવાલો યા, તથા ઉત્તમ પ્રકારનું જે સૌજાગ્ય તેણે કરીને પણ મનોહર યા, પ્રૌઢ કહેતાં મોટી એવી જે શ્રી કહેતાં લક્ષ્મી અથવા શોભા તેણે કરીને શુક્ત યા, વલી કીર્તિએ કરીને પણ તું શુક્ત યા, તથા હમેશાં સમસ્ત જગત્ને ઉપજીવ્યક કહેતાં આજીવિકા દેનારો, અને રક્ષણ કરનારો યા.

(અહીં કિરણવલીકારે તથા દીપિકાકારે “કોટિંજર ” એવો પ્રયોગ મૂક્યો છે, તે વ્યાકરણથી વિરુદ્ધ હોવાથી વિદ્વાનોને વિચારવા જેવો છે.)

વલી પણ તેડ વીજા કાઢ્યે કરીને પણ રાજાને આશીર્વાદ આપે છે, તે નીચે પ્રમાણે જાણું.

કદ્યાણમસ્તુ શિવમસ્તુ ધનાગમોઽસ્તુ, દીર્ઘાયુરસ્તુ સુતજન્મસમૃદ્ધિરસ્તુ ॥

‘વૈરિક્તયોઽસ્તુ નરનાથ સદા જયોઽસ્તુ, યુષ્મત્કુલે ચ સતતં જિનજાતિરસ્તુ ॥ ૧ ॥

અર્થ—હે નરનાથ, તમને કલ્યાણ થાઓ, નિરુપદ્રવણું થાઓ, ધનનું આવાગમન થાઓ, લાંબું આયુષ્ય થાઓ, પુત્રજન્મની સમૃદ્ધિ થાઓ, વૈરીઓનો નાશ થાઓ, હમેશાં તમારો જય થાઓ તથા તમારા કુલમાં હમેશાં જિનેશ્વર પ્રચુની જાતિ રહો.

એવી રીતે મહોપાધ્યાય શ્રી કીર્તિવિજયગણિના શિષ્ય ઉપાધ્યાય શ્રી વિનયવિજયગણિએ રચેલી કદપસૂત્રની સુવોધિકા નામની ટીકાના ગુજરાતી જાણાંતરમાં ત્રીજો દ્વણ સમાપ્ત થયો. શ્રીરસ્તુ.

॥ શ્રીજિનાય નમઃ ॥

॥ ચતુર્થ વ્યાખ્યાનં પ્રારમ્ભ્યતે ॥

તે ચાર પઠી તે સિદ્ધાર્થ રાજાએ તે સ્વપાઠકોને તેમના ગુણે તિ કરીને વાંઘ્યા, પુષ્પાદિકથી

તેમને પૂજ્યા, ફલ વદ્ય આદિકના દાનથી તેમનો સત્કાર કર્યો ત્રીજા થવા વિગેરેથી તેમનું સન્માન કર્યું. એવી રીતે થયા થકા તેઓ દરેક અગાધી રાણેલાં આસનો પર બેઠા; તે વાર પઠી તે સિદ્ધાર્થ રાજા ત્રિશલા દ્વારિયાણીને પદ્માની અંદર રાખીને પુણ તથા નાલીચેર આદિક ફલોણ કરીને જરેલા છે હાથ જેના (કેમકે રાલી હાથે દેવ, ગુરુ, રાજા તથા વિશેષે કરીને નિમિત્તિઆને મલતું નહીં, કેમકે ફલથી ફલ મલે છે) એવો રાજા તે સ્વપાઠકોને ઘણા વિનયથી એમ કહેવા લાગ્યો કે હે દેવાનુપ્રિયો ! આજે ત્રિશલા દ્વારિયાણી તેવી શર્યામાં સુતી જાગતી અર્થાત્ અદ્ય નિદ્રા કરતી હતી આ આવા પ્રકારનાં (ગજ, વૃષ, વિગેરેનાં) શ્રેષ્ઠ ચૌદ મહા સ્વપ્નોને જોઈને જાગી ગઈ, માટે હે દેવાનુપ્રિયો ! તે ચૌદ શ્રેષ્ઠ મહા સ્વપ્નોમાં હું વિચારું તું કે કયું સ્વપ્ન કલ્યાણકારી અને ફલવૃત્તિવિશેષ આપનારું થશે ? પઠી તે સ્વપાઠકો સિદ્ધાર્થ રાજાની પાસેથી એ સ્વપ્ને સાંજલીને, જાણીને, હર્ષ પામેલા, સંતોષ પામેલા, યાવત્ હર્ષથી પૂર્ણ હૃદયવાલા થયા તતા તે સ્વપ્નેને સારી રીતે હૃદયમાં ધારી રાખે છે અને હૃદયમાં ધારી રાખીને સ્વપ્નોના અર્થનો વિચાર કરવા લાગ્યા અને અર્થનો વિચાર કરીને તે પરસ્પર મસલત કરવા લાગ્યા અને મસલત કરીને પોતાની બુદ્ધિથી જાણેલ છે અર્થ જેઈએ, પરસ્પર ગ્રહણ કરેલ છે અર્થ જેઈએ, સંશય પડતે ઠતે પરસ્પર પૂઠેલો છે અર્થ જેઈએ, નિશ્ચિત કરેલો છે અર્થ જેઈએ, અવધારણ કરેલ છે અર્થ જેઈએ, એવા થયા થકા, સિદ્ધાર્થ રાજાની પાસે સ્વપ્નશાસ્ત્રોને ઉચ્ચારતા થકા એમ કહેતા હતા. અનુભવેલું, સાંજલેલું, દીઠેલું, પ્રકૃતિના વિકારથી ઉત્પન્ન થઈલું, સ્વપ્નવેલું, ચિંતાની પરંપરાથી ઉત્પન્ન થઈલું, દેવતાદિકના ઉપદેશથી ઉત્પન્ન થઈલું, ધર્મકાર્યના પ્રજાવથી ઉત્પન્ન થઈલું તથા પાપના ઉદયથી ઉત્પન્ન થઈલું, એવી રીતે નવ પ્રકારનું માણસોનું સ્વપ્ન જાણવું. પહેલા ઠ પ્રકારોથી દીઠેલું શુદ્ધ અથવા અશુદ્ધ સ્વપ્ન નિર્ણયક જાય છે, અને પઠીના ત્રણ પ્રકારોથી દીઠેલું સ્વપ્ન સાર્થક જાય છે; રાત્રિના ચારે પહોરમાં દીઠેલું સ્વપ્ન વાર, ઠ, ત્રણ તથા એક માસે અનુક્રમે ફલદાયક જાય છે. રાત્રિની ઠેલી વે ઘડીએ જોઈલું સ્વપ્ન

राज सभा.

सिद्धार्थ राजा.

निमित्त प्रकाशक जण
आठ.

सखीर्ण सहित
विशता देवी

દશ દિવસમાં નિશ્ચે ફલે છે, તથા સૂર્યોદય વલ્લતે દીઠેલું સ્વપ્ન તુરત નિશ્ચે ફલે છે. દિવસમાં દીઠેલ સ્વપ્ન-
 ની શ્રેણી તેમજ આધિ, વ્યાધિ તથા મલમૂત્રાદિકની પીકાથી ઉત્પન્ન થયેલું સ્વપ્ન એ સર્વે નિર્થક જાણ-
 વું. ધર્મમાં રક્ત (આસક્ત), સમઘાતુવાલો, સ્થિર ચિત્તવાલો, જિતેન્દ્રિય તથા દયાલુ માણસ પ્રાયે કરીને
 સ્વપ્નથી પ્રાર્થિત અર્થને સાધે છે. खराब स्वप्न કોઈને સંજલાવું જ નહીં; સારું સ્વપ્ન ગુરુ આદિકને સંજલા-
 વું; અને તે ન હોય તો ગાયના કાનમાં પણ સંજલાવું. ઉત્તમ સ્વપ્નને જોઈ બુદ્ધિવાન માણસે સુવું નહીં;
 કેમકે તેથી તેનું ફલ મલતું નથી, અને આલી રાત્રિ જિનેશ્વર પ્રજ્ઞનાં સ્તવનમાં જ ગુજારવી. खराब
 સ્વપ્ન જોઈને ફરીને પાંદું સુઈ જવું, અને તે કોઈને કહેવું પણ નહીં; અને તેથી તે ફલવંત થતું
 નથી. જે માણસ પહેલાં આનિષ્ટ સ્વપ્નને જોઈને પાઠલથી શુદ્ધ સ્વપ્ન જુએ, તે તેને (શુદ્ધ) ફલદાયક
 થાય છે અને એમ પરાવર્તે જાણવું. સ્વપ્નમાં મનુષ્ય, સિંહ, ઘોડો, હાથી, વૃષજ અને સિંહણથી શુક્ત
 એવા રથમાં આરૂઢ થયેલો જે માણસ જાય છે તે રાજા થાય છે. સ્વપ્નમાં ઘોડા, હાથી, વાહન, આસન,
 ઘર, નિવસન આદિકનો જે અપહાર તે, રાજા તરફની બીક તથા શોક કરનારો, વંધુર્લનો વિ-
 રોધ કરનારો, તથા પૈસાની હાનિ કરનારો થાય છે. જે પુરુષ સૂર્યચંદ્રનાં સંપૂર્ણ વિંબને ગલી જાય,
 તે ગરીબ હોય તો પણ સુવર્ણ અને સમુદ્ર સહિત પૃથ્વીને નિશ્ચે મેલવે છે. ગ્રહરણ, આચૂષણ, મણિ,
 મોતી, સોનું, રૂપું તથા ધાતુર્લનું જે હરણ, તે ધન અને જ્ઞાનને નાશ કરનારું, તથા પ્રાયઃ જયંકર
 મરણ કરનારું છે. સફેદ હાથી પર વેગે ચક્રો વડીને કાંઠે જાતવું યોજન કરે, તે જાતિહીન હોય
 તો પણ ધર્મરૂપી ધનને ગ્રહણ કરતો ચક્રો આલી પૃથ્વીને યોગવે. પોતાની છીના હરણથી ધનનો નાશ
 થાય, પરાજનથી ક્લેશ થાય, અને ગોત્રની છીના હરણ તથા પરાજનથી વંધુર્લનો વધવંધન થાય. સફેદ
 સર્પથી જે માણસ પોતાની જમણી યુજામાં ઝંચાય, તે માણસને પાંચ રાત્રિમાં હજાર સોનામોહોરો મલે.
 જે માણસની શય્યા તથા પગરલાંનું હરણ સ્વપ્નમાં થાય, તેની છી પૃથ્વી પામે, તથા તેના શરીરે અત્યંત
 પીના થાય. જે માણસ મનુષ્યનાં મસ્તક. પગ તથા હાથને સ્વપ્ન હરણ કરે છે, તેને અનુક્રમે

રાજ્ય, હજાર સોનામોહોરો, તથા તેથી અર્ધો સોનામોહોરો મલે છે. માણસ વારણાની નોગલના, શય્યાનો, હિંચોલાનો, પાડુકાનો તથા ઘરનો ઝંગ જુએ છે, તેની સ્ત્રીનો નાશ થાય છે. જે માણસ તલાવ, સમુદ્ર, જલથી જરેલી નદી, તથા મિત્રનું મરણ જુએ છે, તે માણસને નિમિત્ત વિના પણ અત્યંત ધન મલે છે. ઢાણવાહું ગફુલ તથા ઔષધ સહિત તપેહું પાળી જે માણસ પીએ છે, તે માણસ નિશ્ચે અતિસાર રોગથી મૃત્યુ પામે છે. જે માણસ સ્વપ્નમાં દેવની પ્રતિજ્ઞાની યાત્રા, સ્નાન, જેટ તથા પૂજા આદિક કરે છે, તે માણસને સર્વ જગોણી વૃદ્ધિ થાય છે. તે માણસ સ્વપ્નમાં પોતાના હૃદય યરૂપી તલાવમાં ઉત્પન્ન અણાં કમલોને જુએ છે, તે માણસ કુટ્ટી ઝડને તુરત મૃત્યુ પામે છે. જે માણસ સ્વપ્નમાં મનોહર ઘી મેલવે છે, તેનો યશ વૃદ્ધિ પામે છે; વલી કીરાતની સાથે તેનું શાહું જુએ. મનુક્ત છે. સ્વપ્નમાં હસે તો શોક થાય, નાચવાથી વધવંધન થાય, જાણવાથી વલેશ થાય, એમ કાઢ્યા માણસે જાણવું; ગાય, ઘોસો, રાજા, હાથી અને દેવ સિવાયનાં સઘલાં કાલા રંગનાં સ્વપ્ન જરાય જાણવાં. વલી કમાસ, લવણ આદિ સિવાયનાં સઘલાં સફેદ રંગનાં સ્વપ્ન સારાં જાણવાં. જે સ્વપ્નમાં પોતા ગત્યે જોતેલ હોય તે શુદ્ધ અથવા અશુદ્ધ તે માણસને થાય છે અને જે સ્વપ્નમાં વીજા પ્રત્યેનાં હોય તેમાં તેને પોતાને કાંઈ નથી. જરાય સ્વપ્ન દેખાય તો દેવ ગુરુને પૂજવા તથા શક્તિ પ્રમાણે તપ કરવો; કેમકે હમેશાં મર્મમાં રક્ત થયેલા માણસોને જરાય સ્વપ્ન પણ ઉત્તમ સ્વપ્ન તુલ્ય થાય છે. એવી રીતે હે દેવાનુદિન! હે સિદ્ધાર્થ રાજન્! અમારા સ્વપ્નશાસ્ત્રને વિષે વૈતાલીશ સ્વપ્ન સામાન્ય ફલ આપનારાં અને ત્રીશ મહા સ્વપ્ન ઉત્તમ ફલ આપનારાં છે. એમ સર્વે મલીને વહોંતર સ્વપ્ન કહેલાં છે. તેમાં પણ હે દેવાનુપ્રિય! અરિહંતની માતા અથવા ચક્રવર્તીની માતા અરિહંત અથવા ચક્રવર્તી ગર્ભમાં આવતે તતે આ ત્રીશ મહા સ્વપ્નોમાંથી આવાં ચૌદ મહા સ્વપ્નો જોઈને જાગી જાય છે. તે ચૌદ સ્વપ્ન ગજ, દુષ્પત્ર વિગેરે. વાસુદેવની માતા વાસુદેવ ગર્ભમાં આવતે તતે આ ચૌદ મહા સ્વપ્નમાંથી માત્ર સાત સ્વપ્ન જોઈને જાગી જાય છે. વલેદેવની માતા વલેદેવ ગર્ભમાં આવતે તતે આ ચૌદ મહા સ્વપ્નમાંથી માત્ર ચાર

स्वप्न जोइने जागी जाय ठे, अने मंरुलिकनी माता मंडलिक गर्जसां आवते ठते आ चौद महा स्वप्न-
मांशी मात्र एक स्वप्नने जोइने जागी जाय ठे; माटे हे देवानुप्रिय ! आ त्रिशला कत्रियाणीए तो आ
चौदे महा स्वप्नो जोयेलां ठे, माटे हे देवानुप्रिय ! आ त्रिशला कत्रियाणीए ए प्रशस्त स्वप्न जोयेलां ठे.
हे देवानुप्रिय ! त्रिशला कत्रियाणीए यावत् मंगलकारक स्वप्न जोयेलां ठे. तेथी हे देवानुप्रिय ! तमोने
अर्थनो लाभ, जोगनो लाभ, पुत्रनो लाभ, सुखनो लाभ अने राज्यनो लाभ थरो; अने एवे प्रकारे हे
देवानुप्रिय ! त्रिशला कत्रियाणी नव मास संपूर्ण थइ साक्षा सात रात्रि दिवस जाते ठते तमारा कु-
लसां ध्वज समान, दीपक समान, मुकुट समान, पर्वत समान, तिलक समान, कुलनी कीर्तिना कर-
नार, कुलना निर्वाह करनार, कुलसां सूर्य समान, कुलना आधाररूप, कुलना यश करनार, कुलने
विषे वृद्ध समान, कुलनी परंपराने वधारनार, सुकोमल हाथपगनां तळीयावाला, नहीं ओढा एवा
परिपूर्ण पंचेंद्रिय युक्त शरीरवाला, लक्षण अने व्यंजनना गुणोए करीने युक्त, मान अने उन्मानना
प्रमाणथी परिपूर्ण अने सारी रीते प्रगट थयेला अवयवोए करीने सुंदर अंगवाला, चंद्र समान म-
नोहर आकृतिवाला, प्रिय, प्रियदर्शनी अने सुंदर रूपवाला एवा पुत्रने जन्म आपरो. वली ते पुत्र वा-
द्वय अवस्थाने तजीने परिपक्व विज्ञानवाला थइ यौवनावस्थाने प्राप्त थये ठते दानादिक आपवामां
शूरा, संग्रामने विषे वीर, परराज्यने आक्रमण करवामां समर्थ, घणा विस्तार युक्त सेना तथा वाहन-
वाला अने चारे दिशाउरना स्वामी एवा चक्रवर्ती राज्यपति राजा थरो, तेमज त्रण लोकना नायक अने
धर्मने विषे श्रेष्ठ एवा चार गतिना नाश करनार चक्रवर्ती जिनेश्वर थरो.

तेमां जिनपणामां ते चौदे स्वप्ननां पृथक पृथक फलो नीचे प्रमाणे जाणवां. चार दांतवाला हाथीने
जोवाथी चार प्रकारना धर्मने ते कहेशे. वृषभने जोवाथी आ भरतदेवत्रमां ते बोधिरूपी बीजने वावरो.
सिंहने जोवाथी कामदेव आदिकरूप जे उन्मत्त हाथीओ, तेणे करीने संगतां एवुं जे जव्यजनरूपी
वन, तेनी रक्षा करशे. लक्ष्मीने जोवाथी वार्षिक दान दइने तीर्थकरनी लक्ष्मीने जोगवरो. माला जो-

વાથી ત્રણે જીવનને મસ્તકમાં ધારવાને તે લાયક થશે. ચંદ્રને જોવાથી નવ્યરૂપી જે કુવલય કહેતાં ચં-
 દ્રવિકાસી કમલ, તેને વિકસ્વરપણું આપશે. સૂર્યને જોવાથી કાંતિના મંદલે કરીને તે ચૂપિત થશે.
 ધ્વજને જોવાથી ધર્મરૂપી ધ્વજે કરીને તે ચૂપિત થશે. કલશને જોવાથી ધર્મરૂપી મહેલનાં શિલર
 પર તે રહેશે. પદ્મસરોવર જોવાથી દેવોએ સંચાર કરેલાં જે કમલો તેના પર સ્થાપન કરેલા છે ચરણો જેણે
 એવા તે થશે. સમુદ્રને જોવાથી કેવલજ્ઞાનરૂપી રતના સ્થાનક સરખા થશે. વિમાન જોવાથી વૈમાનિક જે
 દેવો, તેઓને પણ પૂજનીય થશે. રતના રાશિને જોવાથી રતના ગઢોએ કરીને તે ચૂપિત થશે. ધૂમાકા
 વિનાના અગ્નિને જોવાથી નવ્યજનરૂપી સુવર્ણને શુદ્ધ કરનારા થશે. ચૌદે સ્વપ્નનાં એકઠાં ફલરૂપ ચૌદે
 રજ્વાત્મક લોકના અગ્ર જાગ પર રહેનારા થશે. માટે હે દેવાનુપ્રિય ! ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણીએ અત્યંત ઉદાર,
 યાવત્ મંગલકારક એવાં આ ચૌદ મહા સ્વપ્નો જોયેલાં છે. પઠી સિદ્ધાર્થ રાજાએ સ્વપ્નપાઠકોની પાસેથી
 એ અર્થ સાંઝલીને અને ધારીને હર્ષ પામેલા, સંતોષ પામેલા, યાવત્ હર્ષથી પૂર્ણ હૃદયવાલા થયા થકા બે
 હાથથી યાવત્ અંજલિ કરીને તે સ્વપ્નપાઠકોને આ પ્રમાણે કહ્યું. હે દેવાનુપ્રિય પાઠકો ! એ એમજ
 છે. હે સ્વપ્નપાઠકો ! તે તેમજ છે. હે પાઠકો ! એ યથાર્થ છે. હે પાઠકો ! એ વાંછિત છે. હે પાઠકો ! તમારા
 મુખથી પક્ષતાંજ એ વચનને મેં ગ્રહણ કરેલું છે. હે પાઠકો ! એ વાંછિત તતાં વારંવાર વાંછેલું છે. એ
 અર્થ સાચો છે. જેવી રીતે એ અર્થને તમે કહો તો તેવી રીતે તે છે એમ કહીને સિદ્ધાર્થ રાજા
 તે સ્વપ્નોને સારી રીતે ધારણ કરે છે અને ધારણ કરીને તે સ્વપ્નપાઠકોને વિપુલ એવા શાલિ આદિ-
 કના અગ્નિનિષ્ઠાનિષ્ઠાનની વસ્તુઓએ કરીને, અત્યંત ઉત્તમ એવાં પુષ્પોએ કરીને, વલ્લોએ કરીને,
 સુગંધીઓએ કરીને, પુષ્પોની ગુંથેલી માલાઓએ કરીને, મુકુટ આદિક આગ્રપણોએ કરીને
 તેમનો સત્કાર કરતા હવા, તેમને વિનયપૂર્વક વચનોથી સન્માન કરતા હવા; અને તેમ કરીને
 એક જીવિત પર્યંત તેમનો નિર્વાહ ચાલે એટલું તેમને પ્રીતિદાન દેતા હવા, તથા તેમ કરીને તેઓને
 વિસર્જન કરતા હવા. પઠી સિદ્ધાર્થ રાજા સિંહાસન પરથી ઉઠીને ડ્યાં ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણી કન્ઝા-

તની અંદર વેળાં હતાં, ત્યાં આવ્યા, અને આવીને તેને કહેતા હવા કે હે ત્રિશલા ! આ પ્રમાણે સ્વપ્નશાસ્ત્રમાં
 વેંતાલીશ સામાન્ય સ્વપ્ન અને ત્રીશ મહા સ્વપ્નથી આરંભીને હેવટ એક મહા સ્વપ્નને જોઇને જગાય છે અને
 હે ત્રિશલા ! તેં તો આ ચૌદ મહા સ્વપ્નો દીઠાં છે, તેં ઉદાર સ્વપ્નો દીઠાં છે, માટે ત્રણ લોકના નાયક
 અને ધર્મને વિષે શ્રેષ્ઠ એવા ચાર ગતિના નાશ કરનાર ચક્રવર્તી જિનેશ્વર તારા પુત્ર યશો-પઠી તે ત્રિ-
 શલા કાત્રિયાણી એ અર્થને સાંઝલીને અને ધારીને હર્ષ પામેલી, સંતોષ પામેલી, યાવત્ હર્ષથી પૂર્ણ હૃદ-
 યવાલી થઇ ચકી બે હાથ વહે અંજલિ કરીને તે સ્વપ્નોને સારી રીતે હૃદયમાં ધારી રાખે છે અને ધારી
 રાખીને સિદ્ધાર્થ રાજા એ જવાની રજા આપી એટલે નાના પ્રકારનાં મણિ અને રત્નોની રચનાથી મનો-
 હર એવા જડાસન ઉપરથી ઉઠે છે અને ઊઠીને ઉત્તાબલ વિનાની, ચપલતા વિનાની, યાવત્ રાજહંસના
 સરખી ગતિ વહે ज्याં પોતાનું નિવાસમંદિર છે ત્યાં આવે છે અને આવીને પોતાના મંદિરમાં પેઠાં.

હવે જે દિવસથી આરંભીને શ્રમણ જગવાન્ મહાવીર પ્રજુ તે રાજકુલને વિષે આવ્યા તે દિવસથી આ-
 રંભીને જેઓ ધનદના સ્વાધીનપણને ધારણ કરે છે, એવા જે તિર્યગ્ લોકમાં રહેનારા ઘણા જંતક દેવતા-
 ઓ, શકનાં વચને કરીને, અર્થાત્ ઇંદ્રે વૈશ્રમણ એટલે કુબેરને કહ્યું, અને કુબેરે તિર્યક્જંતકોને કહ્યું,
 અને તેથી તે જંતક દેવો, જેનું આગલ સ્વરૂપ વર્ણવવામાં આવ્યો, એવા પૂર્વે નિધાનરૂપે મટી
 રાખેલાં અને તેથી જ પુરાણાં એવાં મહાનિધાનો લાભ્યા. તે મીઞે પ્રમાણે જાણવાં. નાશ થયેલા છે માલિ-
 કો જેઓના, નાશ થયેલા છે એકઠા કરવાવાલા જેઓના એવાં નિધાનો, વલી તે નિધાનો કેવાં તો કે
 જે નિધાનોનાં ગોત્રીયો તથા ઘરો નાશ પામેલાં છે એવાં, તથા સર્વ પ્રકારે અજાવને પ્રાપ્ત થયેલા છે સ્વામીહ
 જેના, તથા સર્વ પ્રકારે નાશ પામ્યા છે એકઠા કરનારા જેના, તથા સર્વ પ્રકારે નાશ પામ્યાં છે ગોત્રીયો
 અને ઘરો જેનાં; હવે તે નિધાનો કયાં કયાં સ્થાનકોમાં છે ? તે કહે છે. ગામમાં, આકર કહેતાં લોચંક
 આદિકની ઉત્પત્તિનાં સ્થાનકમાં, નગર એટલે ज्याં કર ન લેવાતો હોય તેમાં, એટલે કહેતાં જેની આસપાસ
 ધૂલિનો કોટ છે તેમાં, કર્વટ એટલે કુનગરોમાં, મરંબ એટલે ચારે બાજુથી અર્ધાં યોજન દૂર રહેલાં

ગામોમાં, ડોળા એટલે જ્યાં જલવાટે અને સ્થલવાટે વહે વાટે રસ્તાઓ હોય છે ત્યાં, પત્તન એટલે જલ
 અથવા સ્થલ વહેમાંથી એક માર્ગ જ્યાં હોય તેમાં, આશ્રમો કહેતાં તીર્થનાં સ્થાનકો, અથવા કૃષિ-
 ઓને રહેવાનાં સ્થાનકોમાં, સંવાહ કહેતાં સપાટ ઝૂમિમાં કે જ્યાં સેતુતો રક્તો માટે ધાન્યને રાલે છે, તે
 સ્થાનકોમાં, સન્નિવેશ કહેતાં જ્યાં સંઘ, લશ્કર વિગેરે આવીને ઉતરે છે, તે સ્થાનકોમાં, તથા શંગા-
 ટક કહેતાં સિંધ્યાટક (સિંધોઈ) નામે ફલના આકારે ત્રણ યુગનાં જો સ્થાનક હોય તેમાં, ત્રિક એ-
 ટલે જ્યાં ત્રણ રસ્તાઓ આવીને એકઠા થાય છે, તે સ્થાનકમાં, ચતુષ્ક કહેતાં જ્યાં ચાર રસ્તાઓ એકઠા
 થાય છે, તે સ્થાનકમાં, ચત્વર કહેતાં જ્યાં અનેક રસ્તાઓ એકઠા થાય છે, તે સ્થાનકમાં, ચતુર્મુખ
 કહેતાં જેનાં ચાર વારણોઓ હોય એવા દેવકુલ કહેતાં દેવાલયોમાં, મહાપથ કહેતાં રાજમાર્ગમાં,
 ગ્રામસ્થાન કહેતાં ગામડાઓનાં જે હંચાં સ્થાનકો, તેઓને વિષે, તથા નગરસ્થાનક કહેતાં નગર-
 નાં હંચાં સ્થાનકોમાં, તથા ગ્રામનિર્ધમન કહેતાં ગામમાંથી પાણી જવાના માર્ગરૂપ જે હાલો તેડમાં,
 એવી રીતે જ નગરનિર્ધમન કહેતાં નગરમાંથી પાણી જવાના માર્ગરૂપ જે હાલો તેડમાં, આપણ એટલે
 જે ડુકાનો તેઓમાં, દેવકુલ કહેતાં યદ્દ આદિકનાં જે સ્થાનકો તેઓમાં, સન્ના કહેતાં માણસોને વેસ-
 વાનાં જે સ્થાનકો તેઓમાં, પ્રપા કહેતાં પાણીનાં જે પર્વો તેઓમાં, તથા આરામ કહેતાં કેલ આદિક ઘુ-
 કોણ કરીને આહ્વાદિત થાવા તથા સ્ત્રી પુરુષોને ક્રીડા કરવાનાં સ્થાનકરૂપ એવા વર્ગીયાઓમાં, તથા
 ઉદ્યાન કહેતાં પુષ્પ અને ફલોણ કરીને સહિત એવાં જે વૃક્ષો, તેઓએ કરીને શોભાયુક્ત થાવાં તથા ઘણાં
 માણસોને ઉપયોગમાં આવી શકે એવાં ઉદ્યાનિકાના સ્થાનકોમાં, તથા વન કહેતાં એક જાતિનાં વૃક્ષના
 સમૂહો છે જેમાં એવાં સ્થાનકોમાં, તથા વનલંક કહેતાં અનેક જાતિનાં જે વૃક્ષોના સમુદાયો જેમાં એવાં
 સ્થાનકોમાં, તથા સ્પશાન કહેતાં જ્યાં માલસોની લાસોને અન્નિદાહ કરવામાં આવે છે એવાં સ્થાનકોમાં,
 શૂન્યાગાર કહેતાં જેમાં કોઈની વસ્તી ન હોય એવાં શૂન્ય ઘરોમાં, તથા ગિરિકંદરા કહેતાં પર્વતોની
 જે ગુફાલે તેડમાં, તથા શાંતિગૃહ કહેતાં જ્યાં શાંતિનાં કાર્યો થાય છે એવાં સ્થાનકોમાં, તથા શૈલગૃહ

કહેતાં પર્વતનાં ઘરોમાં, તથા હપસ્થાનગૃહ કહેતાં જ્યાં આસ્થાનસન્નાનાં મકાનો છે એવાં સ્થાનકોમાં તથા જવનગૃહ કહેતાં કુંડુંવીડને વસવાનાં જે સ્થાનકો તેહમાં, એવી રીતે ગ્રામાદિક અંને, શૃંગાટકાદિને વિષે રહેલાં મહા નિધાનો, કે જેહ ત્યાં પૂર્વે અદ્ ગણલા કૃપણ માણસોએ માટેલાં છે, તે સઘલાં નિધાનોને લક્ષને તિર્યકજંઝકદેવો સિદ્ધાર્થ રાજાના ઘરમાં સંઘરતા હતા.

હવે જે રાત્રિને વિષે શ્રમણ વ્રગવંત શ્રી મહાવીર સ્વામી જ્ઞાતકુલની અંદર સંહરાયા, તે રાત્રિથી આરંભીને તે જ્ઞાતકુલ હિરણ્ય અને સૂવર્ણથી વૃદ્ધિ પામતું હતું. તે હિરણ્ય ઇંટલે રૂપું અથવા નહીં ઘડેલું સુવર્ણ, અને સુવર્ણ ઇંટલે ઘડેલું સોનું. ધન ચાર પ્રકારનું એક તો ગણી શકાય તેવું, વીજું ધારી શકાય તેવું, ત્રીજું માપી શકાય તેવું, તથા ચોથું પરિચેય થઈ શકે તેવું. તેમાં ફલ પુષ્પાદિક ગણી શકાય એવું, કુંકુમ ગોલ આદિક ધારી શકાય તેવું (જોલી શકાય તેવું), ચોપડ તથા હુણ વિમેરે માપી શકાય તેવું, તથા રત્નાદિક પરિચેદી શકાય તેવું જાણવું. તથા ધાન્ય ચોવીશ પ્રકારનું જાણવું. તેનાં નામો નીચે પ્રમાણે જાણવાં. જવ, ઘઉં, શાલિ, વ્રીહિ, સઘીય, કુદવ, અણુઆ, કંઠું, રાલય, તિલ, મગ, અમદ, અલસી, હરિ-મંથ, તિહડા, નિપ્પાવ, સિલિંદ, રાયમાસા, હઠૂ, મસૂર, તુવરી, કલથી, ધન્ય અને કલાયા, એ ચોવીશ પ્રકારનું ધાન્ય જાણવું. તથા રાઝ્યનાં સાત અંગો જાણવાં, તે નીચે પ્રમાણે. એક તો રાષ્ટ્ર કહેતાં દેશ, વીજું વલ કહેતાં ચતુરંગી સેના, ત્રીજું વાહન કહેતાં સ્વચર આદિક વાહનો, ચોથું કોશ કહેતાં યંત્રાર, પાંચમું કોષાગાર કહેતાં ધાન્ય યરી રાલવાના કોઠારો, ઠંઠું પુર ઇંટલે નગર, તથા સાતમું અંતઃપુર કહેતાં રાણીડને રહેવાનું સ્થાનક અર્થાત્ જનાનલાનું; તથા જાનપદ કહેતાં દેશવાસી લોકથી તથા યશોવાદ ઇંટલે કીર્તિ, એ સઘલાથી તે જ્ઞાતકુલ વૃદ્ધિ પામતું હતું. તથા વિપુલ ઇંટલે વિસ્તારવાળું ધન ઇંટલે ગાયો આદિક, તથા કનક ઇંટલે ઘડેલું અથવા નહીં ઘડેલું એવું વસ્ત્રે પ્રકારનું સુવર્ણ, તથા રત્ન ઇંટલે કંકેતન આદિક તથા મણિ ઇંટલે ચંદ્રકાંત આદિક તથા મૌકિકા ઇંટલે મોતી કે જે પ્રસિદ્ધ છે, તથા શંખ કહેતાં વદ્ધિણાવર્ત્તીદિક શંખો તથા શિલા ઇંટલે રોજપદ્માદિક તથા પ્રવાલ ઇંટલે વિદુસો,

तथा रक्तरत्न कहेतां पद्मराग आदिक अर्थात् माणिक आदिक, अर्ही“ आदि ” एवा शब्दश्री वस्त्र, कंबल विगेरेने ग्रहण करवां, तथा सत् एटले विद्यमान एवुं, पण इंद्रजालनी पेठे असत् नहीं एवुं जे सारस्वापतेय कहेतां प्रधान अर्थात् उत्तम जातिनुं जे द्रव्य, तेणे करीने, तथा प्रीति कहेतां मन संबंधी-नी जे तुष्टि, तथा सत्कार कहेतां वस्त्र आदिकशी खजनोए करेली प्रक्ति, ते सगलाउंना समुदाये ते ज्ञातकुल अत्यंत वृद्धि पामतुं हवुं.

व अश्रम जगवंत श्री महावीर प्रभुनां मातापिताने हवे पठी कहेवाशे एवा प्रकारनो पोताना सं-
 १ चिंतवेलो, प्राखेलो, मनसां रहेलो अध्यवसाय उपजतो हवो. ते अध्यवसाय केवो? ते हवे कहे ठे.
 श्री अमारो आ पुत्र कुक्षिने विषे गर्भपणाए करीने उत्पन्न अएलो ठे, त्वारशी मांकीने अमे
 रूपाशी वृद्धि पामीए ठीए, सुवर्णशी वृद्धि पामीए ठीए, धनशी वृद्धि पामीए ठीए, एवी रीते
 उपर कहेलां ठेक प्रीतिसत्कार सुधीनां विशेषणेए करीने अत्यंत वृद्धि पामीए ठीए, तेथी करीने
 ज्यारे अमारा आ बालकनो जन्म यशे, त्वारे असो पण आ धनादिकनी वृद्धिने अनुरूप एवुं आ
 बालकनुं गुणोए करीने निष्पन्न एवुं नाम पारुशुं. ते नाम शुं ? ते हवे कहे ठे. “वर्धमान इति”
 एटले “वर्धमान” एवुं असो तेमनुं नाम पारुशुं.

ते वार पठी अश्रम जगवंत श्री महावीर स्वामीए गर्भमांज रहीने विचारुं के सारा हलनचलनशी
 माताने कष्ट सा थाड, एवी रीते मातानी अनुकंपा साटे, अर्थात् मातानी प्रक्ति माटे, तथा वीजाए
 पण आवी रीते मातानी प्रक्ति करवी, एवुं देखाववा साटे, पोते निश्चल, निष्पंद अर्थात् कंड पण हाडया
 चाडया विना, अने तेथी करीनेज निष्कंप कहेतां कंप विना, तथा अंगोना गोपववाशी जरा दीन अएला,
 तथा अंगोपांगना गोपववाशी प्रकर्ष करीने दीन अएला, अने तेथी करीनेज गुप्त रहेला एवा श्री
 वीर प्रभु होता हवा. तेना पर कविए उत्प्रेक्षा करी के, शुं एकांतमां माताना गर्भमां रहीने प्रभु
 मोह राजाने जातवा साटे विचार करे ठे ? अथवा परब्रह्म साटे कंड अगोचर एवा ध्यानने रचे ठे ?

सीने खेंची लीधुं. अथवा हे विधात्रि, में त्रवांतर अथवा आ त्रवसां पण कंड तारो शुं अपराध
 कयों ठे? के जेश्री आस करतां तुं उचित अनुचितनो विचारज करती नथी ! हवे हुं शुं कहे !!!
 क्यां जउं !!! अथवा कोनी पसे कहूं !! आ अधम दुदैवे मने वाली तथा खाथी तथा मूछा
 पमाही. हवे मारे आ राजनी शी जर ठे? अथवा विषयजन्य एवां आ कुत्रिम सुन्नोनी पण मारे
 हवे शी जर ठे? अथवा दुकूलनी शय्यासां शयनथी उत्पन्न थलुं ठे सुख जेमां एवा आ मदे-
 लनी पण मारे शी जर ठे? हाथी, वृषज आदिक स्वमथी सूचित थएला, उचित, पवित्र तथा
 त्रण जगतने पूजनिक, त्रण सुवनना माणसो प्रत्ये अतुल्य एवा पुत्ररूपी रत्न विना हवे मारे क-
 शानी शी जर ठे? आ अपसार संसारने धिक्कार ठे, तथा दुःखथी प्राप्त यता एवा विषयसुन्नता
 क्षेत्रोने पण धिक्कार ठे, तेम मधथी लेपयुक्त थएली खड्गनी धाराने चाटवा सरखा लामोने पण
 धिक्कार ठे. अथवा कृषिओए धर्मशास्त्रोमां कहेलुं एवुं कंडक दुष्कर्म में पूर्व त्रवसां करेलुं ठे. (ते
 दुष्कर्म कयुं? तो के पशु पंखी अथवा माणसोनां बालकोनो में तेमनां मातपिताथी वियोग पन्नाड्यो
 लागे ठे) अथवा अधम बुद्धिवादी एवी जे हुं, तेणीए शुं नानां वातरसांओने तेमनी माताओथी
 वियोग कराव्यो ठे? वली तेओने दूधनो में अंतराय कयों ठे, अथवा कराव्यो ठे, अथवा शुं वच्चांओ स-
 हित में उंदरनां दरो पाणीएथी पूर्यां ठे? अथवा शुं में इन्हा अने वच्चांओ सहित पक्षीओना माला नीचे
 जमीन पर पाकी नाख्या ठे? अथवा कोयल, पोपट तथा कुकुरा आदिकनां वच्चांओनो में शुं वियोग
 कराव्यो ठे? अथवा में शुं बालहत्या करी ठे? अथवा शोकोनां बालको पर में शुं दुष्ट विचारो
 चिंतव्या ठे? अथवा में कंड कामण आदिक कय्यां ठे? अथवा में कोइना गर्जोतुं स्तंभन, नाश
 अथवा पाकवा असुख शुं कय्युं ठे? अथवा ते संबंधी कंड में मंत्र अथवा औषधो कय्यां ठे? अथवा
 त्रवांतमणुं में ज्ञं धर्णीवार शीलखंजन कय्युं ठे? कारण के ते विना जीवोने आतुं दुःख होय नहीं.
 मोह राजाने जागर थएली, तथा तेथी करमाइ गएला कमल सरखं ठे मख जेणीनं, एवी ते

त्रिशला राणीने जोवाथी सखीडेए तेनुं कारण तेणीने पूछुं. ल्यारे ते त्रिशला दात्रयाण। आखोमां
 अश्रु लावीने, निःश्वास सहित वचने करीने कहेवा लागी के, हुं मंदजाग्यवाली हवे शुं कहुं ?
 मारुं तो जीवित पण चाड्युं गयुं ठे. ल्यारे सखीओए कछुं के हे सखि, बीजुं सघलुं अमंगल शांत
 थाउं ? पण तारा गर्जने तो कुशल ठे के नहीं ? तेवात हे चतुर सखि, तुं सत्य कहे ? ल्यारे तेणीए
 कछुं के हे सखीडे ! ज्यारे मारा गर्जनेज कुशल होय ल्यारे तो बीजुं मारे शुं अकुशल ठे ? इत्यादिक
 कहीने मूर्छा खाइने ते पृथ्वी पर पडी. पडी सखीडेए शीतल पवन आदिकथी घणा उपचारो क-
 रीथी तेणीने चैतन्य आढ्या बाद पाठी ते रुग्णा लागी. अपार पाणीवाला, मोटा तथा रत्नोनां
 निधानरूप एवा समुद्रमां पडेलो ठिड्ढवालो घनो ज्यारे जराइ शक्तो नथी, ल्यारे तेमां समुद्रनो
 शो दोष ठे ? वली वसंत ऋतुमां ज्यारे सघली वनस्पतिउं प्रफुल्लित थाय ठे, अने ते वखते ज्यारे
 कंथेरने (केरमानां वृद्धने) पत्रो आवतां नथी, तेमां वसंत ऋतुनो शो दोष ठे ? उंजुं अने सीधुं
 एवुं वृद्ध घणां एवां फलोना जारे करीने ज्यारे नमेळुं ठे, अने ते उपरनां फलने ज्यारे कुबको
 माणस मेलवी शक्तो नथी, ल्यारे ते वृद्धनो शो दोष ठे ? माटे हे प्रश्न ! ज्यारे हुं मारा इड्डितने
 मेलवी शक्ती नथी तेमां तमारो शुं दोष ठे ? तेमां मारां कर्मनोज दोष ठे, केमके घुवरु ज्यारे
 दिवसे जोइ शक्तो नथी, ल्यारे तेमां सूर्यनो शो दोष ठे ? माटे हवे तो मारे मरणनुंज शरण लेवुं,
 केमके फोकट जीववा वडे करीने शुं ? एवी रीते तेणीना विलापने सांचलीने सघली सखीडे आ-
 दिक परिवार पण रुग्णा लाग्यो. अरे !! आ शुं थइ गयुं ? कारण विना देव वैरीरूप थयो ठे; अरे !
 कुलदेवीडे ! तमो क्यां गइउं ? आम उदासीन थइने केम बेठी ठो ? हवे एवी रीते विघ्न आवी
 पन्ते ठेते विचक्षण एवी कुलनी वृद्ध स्त्रीडे शांति तथा मंत्रना उपचारो तथा मानता आखमी
 (बाधा) आदिक करवा लागी, जोशीडेने बोलावीने पूठवा लागी. नाटक आदिकने अट-
 काववा लागी. तथा अत्यंत उंचा सादनां वचनोने निवारवा लागी. उत्तम बुद्धिवालो एवो राजा

પણ લોકો સહિત ચિંતાતુર થયો, તથા સઘલા મંત્રીઝે પણ હવે શું કરશું ? એવી રીતે અત્યંત વિમૂઢ થયા.

હવે તે અવસરને વિષે સિદ્ધાર્થ રાજાનું યતન કેવું થયું હતું ? તે સૂત્રકાર પોતે વર્ણવે છે. તે સિદ્ધાર્થ રાજાનું યતન, મુદંગ કહેતાં મર્દલ, તંત્રી એટલે ડાયની તાલીઝ, તથા નાટકનાં પાત્રો તેઝનું જે સનોદ્ધપણું તે નિવૃત્ત થયેલું છે. જેમાં એવું થયું, અને તેથી કરીને વિમનસ્ક કહેતાં ચપલચિત્તવાલું થયું. એવી રીતનો વૃત્તાંત તે શ્રમણ યગવંત શ્રી મહાવીર પ્રભુ ગર્જમાં રહ્યા થકા, અવધિજ્ઞાનથી જોડેને વિચારવા લાગ્યા કે હવે શું કરશું ? અથવા કોને કહેવું ? મોહની ગતિ આવી રીતનીજ છે. ડુદ્ધ ધાતુની પેઠે અમારો જે ગુણ તે હલદો દોષની પુષ્ટિ વાસ્તે થયો. મેં તો મારી માતાના સુખ માટે કર્યું, તે હલદું તેણીનાં લેદ માટે થયું. માટે આ નાત્રી એવો જે કલિકાલ તેને સૂચવવાવાલું આ લક્ષણ છે. માટે જેમ નાલીયેરના પાણીમાં નાંચેલો કપૂર મૃત્યુ માટે થાય છે, તેમ આ પંચમ આરામાં ગુણ પણ દોષને કરનારો થશે. એવી રીતે શ્રમણ યગવંત શ્રી મહાવીર પ્રભુ માતાને ઉત્પન્ન થયેલા એવી રીતના પોતાના સંવંધી ઇહિત, પ્રાર્થિત અને મનમાં રહેલા સંકલ્પને અવધિજ્ઞાનથી જાણીને એક દેશ કહેતાં આંગલી આદિકશ્રી કંપતા હવા. તે જાણીને તે ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણી હર્ષિત થઈ થકી, તથા સંતુષ્ટ થઈ થકી કહેવા લાગી. શું કહેવા લાગી ? તે હવે કહે છે. નિશ્ચે મારો ગર્જ હરાયેલો નથી, મૃત્યુ પામેલો નથી, ચંચેલો નથી, અને ગલી ગયો પણ નથી. એ મારો ગર્જ પૂર્વે હાલતો નહોતો; પરંતુ હમણાં હાલે છે એમ કહીને હર્ષ પામેલી, અસન્ન થયેલી, યાવત્ હર્ષથી પૂર્ણ હૃદયવાલી ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણી આ પ્રમાણે વિલાસ કરવા લાગી. એવી રીતે તે ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણી કેવી રીતે હર્ષિત થઈ ? તેનું હવે વર્ણન કરે છે. હલસાચ-માન થયેલાં નયનયુગલ જેણીનાં, તથા સ્મેર થયેલાં કેપોલ જેણીના, તથા પ્રફુલ્લિત થયેલ છે મુ-ખરૂપી કમલજેણીનું, તથા જાણેલ છે ગર્જને કુશલપણું જેણી એ તથા રોમાંચિત થયેલ છે કેન્દુક જેણીનો

! एवी थइ थकी मधुर वाणी श्री कहेवा लागी के, मारा गनेन कढ्याण ठ. अर ! धकार ७ ! क म अति
 मोइयुक्त सतिपणाए करीने कुविकढपो चिंतव्या; हजु मारां जाग्यो विद्यमान ठे, तेम हुं त्रणे जु-
 वनोमां माननीय हुं, तथा धन्य हुं. मारुं जीवित वखाणवालायक ठे, तथा मारो जन्म कृतार्थप-
 णाने प्राप्त थयो ठे. श्री जिनेश्वर प्रभु मारा प्रत्ये प्रसादयुक्त थयेला ठे, तथा गोत्रदेवीए पण मारा
 पर कृपा करी ठे, अने ठेक जन्म पर्यंत जे में जिनधर्मरूपी कढपवृद्धनी आराधना करी, ते आज
 मारी सफल थइ ठे. एवी रीते अत्यंत हर्षयुक्त चित्तवाली त्रिशला देवीने जोइने वृद्ध स्त्रीउनां
 मुखकमलोमांथी “ जय जय नंदा ” इत्यादि आशीषना ध्वनिउं नीकलवा लाग्या. वढी कुलांगनाउं
 हर्षपूर्वक मनोहर एवां धवल्लो गावा लागी. तथा ध्वज, पताकाउं उडवा लागी, मोतीउंना सा-
 थीआउं पूरावा लाग्या, तथा ते वखते सघलुं राजकुल आनंदमय थइ रहुं. तथा वाजित्र, गीत
 अने नाटकोए करीने समस्त राजकुल देवलोक सरखी शोभावाहुं थयुं, तथा क्रोमो गमे धननां
 वधामणउंने सिद्धार्थ राजाए ग्रहण कर्यो, तथा क्रोमो गमे धन आप्थुं अने एवी रीते सिद्धार्थ
 राजा अत्यंत हर्षयुक्त थयो थको कढपवृद्धनी पेठे शोभवा लाग्यो.

ते वार पढी श्रमण जगवंत श्रीमहावीर प्रभु गर्भमां रह्या थकाज पक्षथी अधिकठ मास, एटले सामा
 ठ महिनाउं गये ठते, आवी रीतना अग्निग्रहने ग्रहण करता हवा. ते कयो अग्निग्रह ? ते हवे कहे ठे. ख-
 रेखर मारां मातापिता ज्यांसुधी जीवे, त्यांसुधी मारे लोच करी घरथी नीकलीने अणगरपणुं एटले
 दीक्षा लेवी नही. एवी रीतना अग्निग्रहने तेमणे ग्रहण कर्यो. हुं उदरमां हुं त्यारे पण मारी मातानो
 मारा पर ज्यारे आवो स्नेह ठे, त्यारे ज्यारे मारो जन्म थशे, त्यारे तो ते स्नेह केवो थशे ? एवी
 रीतनी बुद्धि लावीने तेमणे एवो अग्निग्रह ग्रहण कर्यो, अने वढी बीजाउंने पण माताने विषे
 बहु मान देखामवा माटे तेमणे तेम कर्हुं. केमके कहुं ठे के पशुउं ज्यांसुधी माता धवरावे ठे,
 त्यांसुधी स्नेह राखे ठे, अधम माणसो ज्यांसुधी स्त्री मले ठे, त्यांसुधी माता पर स्नेह राखे ठे,

चित्र १७.

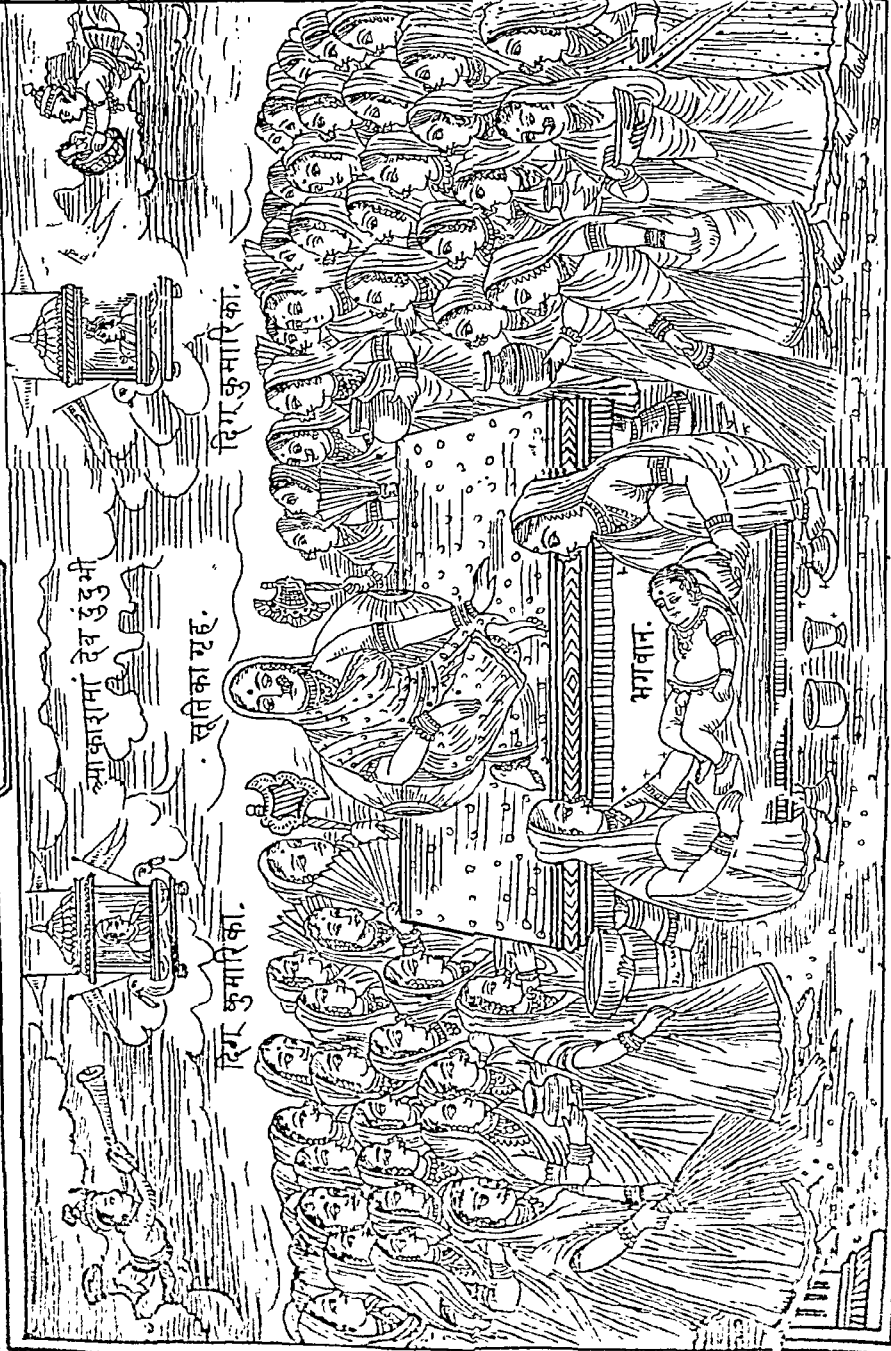
आकाशमां देव दुंदुभी

सृष्टिका गृह.

दिग कुमारी का.

दिग कुमारी का.

भगवान.

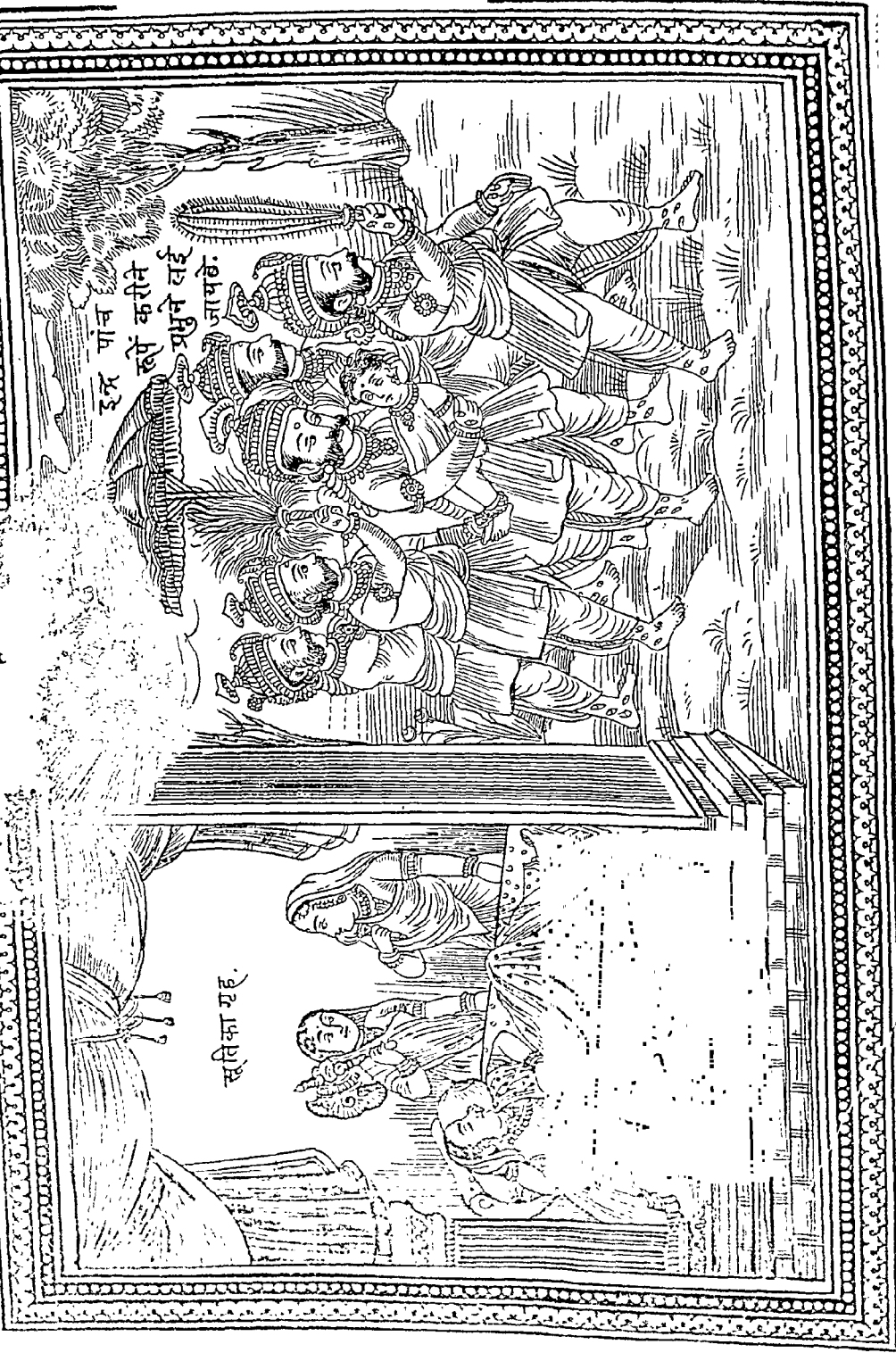
हजार अंगरक्षको होय, सात लक्षकर तथा तेना होय; तथा तेउ आन्त्रियोगिक देवोए योजनप्रमाण करला विमानोमां बेसीने त्यां आवे ठे. एवी रीते दिक्कुमारिकार्डनो महोत्सव जाणवो.

ते बार पठी पर्वत सरखु निश्चल एवुं इंद्रनुं आसन चलायमान थयुं, त्यारे इंद्रे अवधिज्ञानथी ठेला तीर्थकरनो जन्म थयो एम जाणुं, अने तेथी तेणे वज्रमय एवी योजननी सुघोषा नामनी घंटा नैगमेपी देव पासे वगमावी अने तेथी सधलां विमानोमां रहेली घंटाउ पण वागवा लागी. पठी ते नैगमेपी देवे लंचे प्रकारे पोतेज इंद्रनो हुकम देवोने जणाव्यो, अने तेथी देवो पण हर्ष-शुक्त थइ चालवानी तैयारी करवा लाग्या. पालक नामना देवे बनावेला तथा लाख योजनना मानवाला एवा पालक नामना विमान पर इंद्र वेठो; ए पालक नामना विमानमां इंद्रना आसननी जणुन अग्रमहिषीउनां आठ ऋद्रासनो हुतां, मावी बाजुमां चोराशी हजार सामानिक देवोनां चोराशी हजार ऋद्रासनो हुतां, दक्षिण बाजुमां बार हजार अग्र्यंतर पर्षदानां बार हजार ऋद्रासनो हुतां, तथा चौद हजार सव्य पर्षदानां चौद हजार ऋद्रासनो हुतां, सोल हजार ऋद्रासनो हुतां, एवी रीते सोल हजार बाह्य पर्षदानां उमां प्रत्येकमां चोराशी हजार आत्तरक्षक देवोनां चोराशी हजार ऋद्रासनो हुतां. चारे दिशा-वीजा पण घणा देवोथी वीटाएला तथा सिंहासन पर वेठेवो, तथा गवाता ठे गुणो जेना एवो ते इंद्र त्यांथी चालवा लाग्यो, तथा वीजा देवो पण एवी रीते त्यांथी चालवा लाग्या. तेओमां केटलाक तो इंद्रना हुकमथी, केटलाक मित्रना बाजुवर्त्तनथी, केटलाक लीलथी (देवीलथी) प्ररायेला, केटलाक पोतानाज जावथी, केटलाक कौतुकथी, केटलाक विस्मयपराथी तथा केट-लाक ऋक्तिथी, एवी रीते सधला देवो विविध प्रकारनां वाहनोए करीने शुक्त थया अका चाल-वा लाग्या. ते वखते विविध प्रकारनां वालिजोना मन्दोथी तथा घंटाओना नादोथी तथा हेवोना

कोलाहलथा। सधनुं ब्रह्मा गजो रङ्गुं. तेओमांथी सिंह पर स्वार थयेलो देव हाथी पर स्वार
 थयेला देवने कहेवा लाग्यो के तारा हाथीने तुं दूर कर, केमके नहींतर मारो आ जोरावर के-
 सरी सिंह खरेखर तारा हाथीने मारी नाखशे. तथा एवीज रीते पादा पर वेठेलो बोडे स्वारने,
 गरुड पर वेठेलो सर्पवादाने तथा चित्रा पर वेठेलो वकरा पर वेठेवाने आदरपूर्वक कहेवा लाग्यो.
 ते वखते देवोनां क्रोमो गमे विमानो आदिक बाहनोए करीने विस्तीर्ण एवो पण आकाशमार्ग
 सांको थइ गयो. केटलाक देवो तो सित्रने पण तजीने दक्षपणए करी अगाडी जता हवा.
 तथा बीजो देव वली कोइने एम कहेतो हवो के हे जाइ ! तुं जरा मारे माटे थोनी चार तो
 थोत्र. केटलाक तो वली एम कहेवा लाग्या के हे देवो ! पर्वना दिवसो तो एवी रीते सांकनाज
 होय हे, माटे हमणां तो मौन करीनेज चालो. एवी रीते आकाशमां आवता थका देवोनां मस्तको
 पर चंद्रनां किरणो पदवाथी तेउ "निर्जर" ठतां पण जाणे जरायुक्त थयेला होय तेम शोचता
 हवा. (केमके तेमनां मस्तको चंद्रनां किरणोथी सफेद लागतां हतां.) देवोनां मस्तक पर रहेला
 ताराउ घटिका सरखा, कंठमां कंठ सरखा तथा शरीर पर पसीनानां विंडुडे सरखा शोचता हता.
 एवी रीते इंद्र नंदीश्वर छीप पासे विमानने संक्षेपीने त्यां आव्यो, तथा जिनेंद्र अने तेमनी मा-
 ताने तेणे त्रण प्रदक्षिणा करी, तथा तेमने नमस्कार करी ते कहेवा लाग्यो के हे रत्नकुट्टि ! तथा
 जगत्मां दीपिका सरखी माता ! तमारा प्रत्ये नमस्कार थाउ. हुं देवोनो खामी इंद्र तुं, तथा देव-
 लोकथी अहीं आव्यो तुं, तथा आ प्रभुनो हुं जन्ममहोत्सव करीश. माटे हे माता ! तमारे मरुनुं
 नहीं, एम कही तेणीने अवखापिनी निद्रा तेणे आपी; तथा जिनेश्वर प्रभुनुं प्रतिबिंब करीने ते

इन्द्र पांच
रूपें करीने
प्रभुने वाई
जायठे.

सतीका यह.

હવે દેવોમાંથી જે અગાદી હોય છે, તે પઠાડી રહેલાને ધન્ય માને છે, તથા પઠાડી રહેલો અગાદી રહેલાને ધન્ય માને છે, તથા કેટલાક અગાદીના જ્ઞા માં ગમેલા દેવો પ્રજુને જોવા માટે પોતાની પીઠમાં પણ નેત્રને ડહવા લાગ્યા. એવી રીતે ઇંદ્ર મેરુ પર્વતના શિખર પર જઇ, ત્યાં દક્ષિણ ત્રાગમાં રહેલા પાંકુક વનમાં પાંકુકંબલા નામની શિલા પર ગમે. — જોલામાં લઇ પૂર્વે સન્મુખ તે વેગો; તથા તે વચ્ચે સઘલા દેવો પણ પ્રજુના પાશને આવી દર્શવૈમાનિક, વીશ જવન-પતિ, વત્રીશ વ્યંતરો, વે જ્યોતિષક એમ સલી ચે નાં આવ્યા. ત્યાં સોનાના, રૂપાના, રત્નોના, સોનારૂપાના, સોના અને રત્નોના, રૂપા અને રત્નોના, તથા માટીના, એવા આઠ જાતિના પ્રત્યેકના એક હજાર ને આઠ એક યોજનના મુખવાલા કલશો (પચીશ યોજન ઊંચા, બાર યોજન પોહોલા અને એક યોજનના નાલવાલા સર્વ દેવોના એક કરોડ અને સાઠ લાલ કલશ) તથા એવી રીતે ઝંગાર, દર્પણ, રત્નકરંડક, સુપ્રતિષ્ઠક એવા થાલ, પુષ્પ, ચંગૈરિકાદિક પૂજાનાં ભવ્યકરણો, પ્રત્યેક કલશની પેઠે એક હજાર ને આઠ ગ્રમાણે જાણવાં, તથા સાગધ આદિક તીર્થની માટી, ગંગા-દિકનાં જલ, પદ્મસરોવર આદિકનાં પાણી તથા કમલો, કુલ્લહિમવંત, વર્ષધર, વૈતાલ્ય વિજય તથા વ-કલસર આદિક પર્વતો પરથી સર્પેવ, પુષ્પ, ગંધ વિગેરે સર્વ પ્રકારની ઔષધીઓને અઘ્યુતેંદ્ર આ-ધિયોગિક દેવોની મારફતે મગાવી લેતો હવો. તે વચ્ચે વક્ત્રસ્થલ પાસે રાખેલ છે ક્ષીરસમુદ્રના ત્રાણીના અનાનં જેઠા એવા દેવો જાણે સંસારનો સમૂહ તરવા માટે ધમ્મઊનેજ તેઠા ધારણ કર્યા હોય તેમ સોજવા લાગ્યા; તથા જાણે જાવરૂપ વૃક્ષને સિંચતા હોય અથવા પોતાનો મેલ જાણે ધોઈ ના-સતાજ હોય અથવા ધર્મરૂપ જ્ઞાસાદ ભર જાણે કલશ સ્થાપન કરતા હોય તેમ તે દેવો શોખતા હવા.

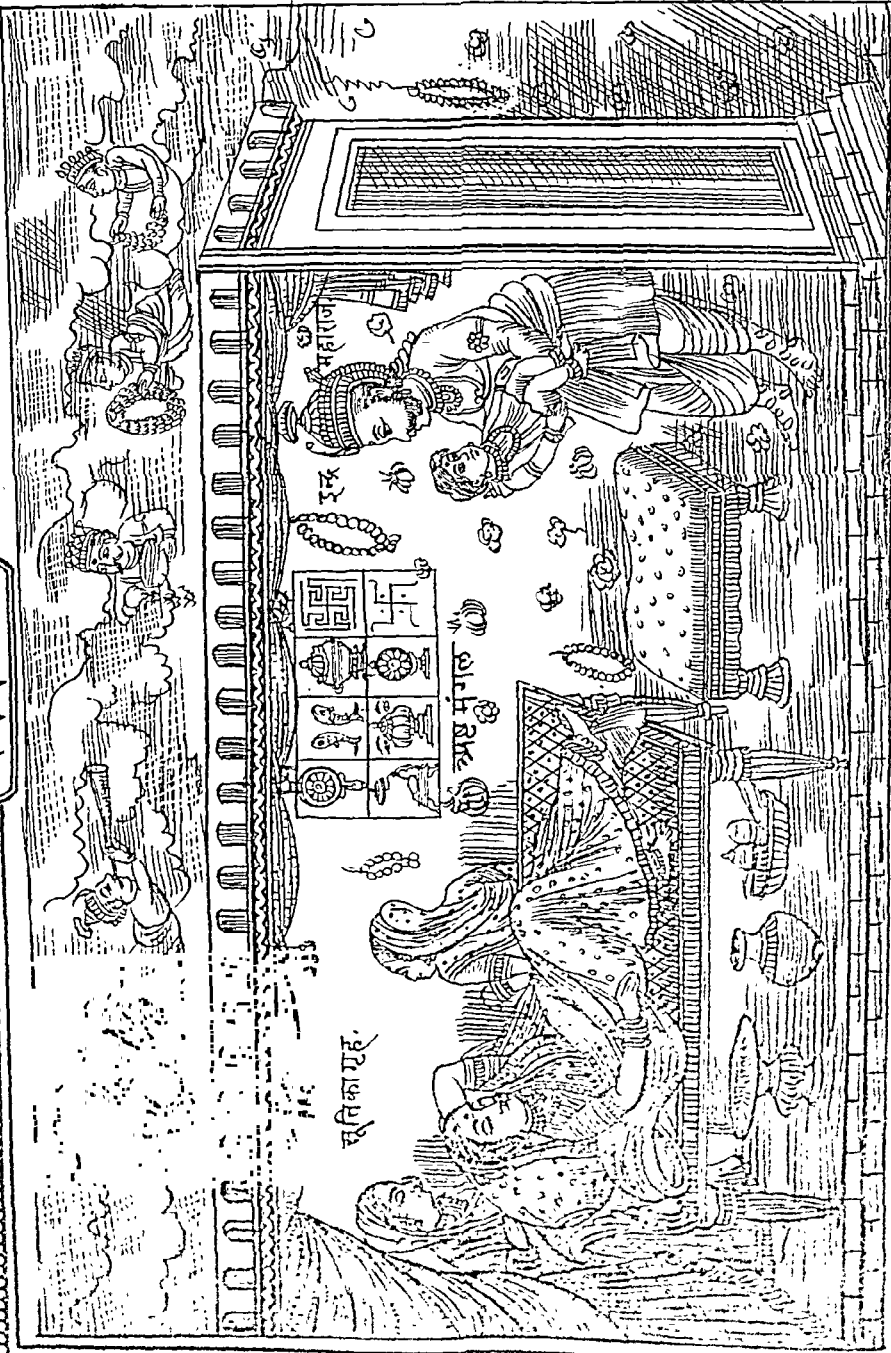
હવે તે વચ્ચે ઇંદ્રના સંશયને જાણીને વીર પ્રજુએ જાણ અંગુઠાથી ચારે બાજુથી મેરુ પર્વ-તને કંપાવ્યો; તે વચ્ચે પૃથ્વી ધ્રુજવા લાગી, શિખરો પડવા લાગ્યાં તથા સમુદ્રો કોનાયમાન થવા લાગ્યા. તથા એવી રીતે બ્રહ્માંડ ફુટી જાય એવા શબ્દો થતે હતા, ક્રોધ પામેલ ઇંદ્રે અવધિથી જાણી

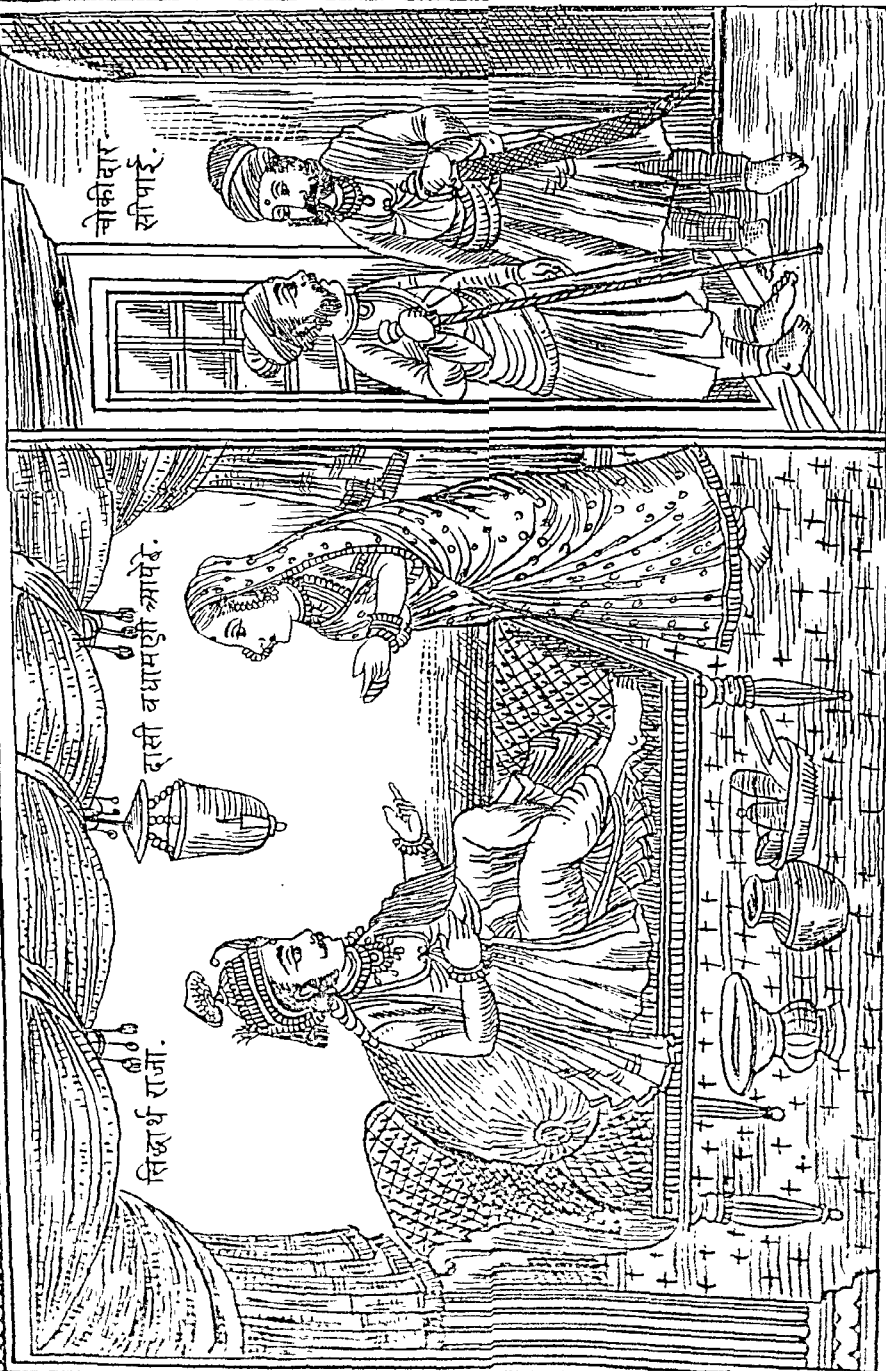
પ્રજા પાસે ક્ષમા માગી. અસંખ્યાતા તીર્થકરો માંહેથી આજ દિન સુધી સને કોઈએ પગેથી સ્પર્શ કર્યો નથી, અને આજે આ વીર પ્રજાએ કર્યો, એવા હર્ષથી જાણે તે મેરુ નાચતો જ હોય નહીં ! તેમ દેલાવા લાગ્યો. વહી તેણે વિચાર્યું કે આ સ્વાત્ત્રીયતા અગ્નિવેશથી જરૂરતાં સઘલાં જરૂરતાં રૂપી મેં દારો પ-
હેર્યા, તથા જિનેશ્વરરૂપી મુકુટને ધારીને હું સઘલા પર્વતોનો રાજા થયો હું. હવે ત્યાં પહેલાં અચ્યુતેન્દ્ર પ્રજાને નવરાવે, તથા એવી રીતે અનુક્રમે ઠેક ચંદ્ર સૂર્યાદિક સુધી સઘલાઈ અગ્નિવેશ કરે. અહીં કવિ ઘટના કરે છે કે, સ્વાત્ત્રીયતા સઘલા પર્વતોનો રાજા થયો હું. હવે ત્યાં પહેલાં પેઠે આચરણ કરતું, સુલભરૂપી ચંદ્ર પ્રત્યે કિરણોના સમૂહની પેઠે આચરણ કરતું, તથા કંડમાં દારૂની પેઠે આચરણ કરતું, તથા સમસ્ત શરીર પર ચીન દેશના કપડાની પેઠે આચરણ કરતું, તથા ઇંદ્રોના સમૂહોએ હંચા કરેલા ઘડાઈના સમૂહના મધ્ય જાગમાંથી નીચે પડતું ગંધુ કીર્તનમુદ્રતું પાણી તમારી લક્ષ્મીને માટે થાઉં !

પઠી ઇંદ્રે પોતે ચાર વૃષજોનું સ્વરૂપ કહ્યું, તથા તેનાં આઠ શિંગડાંમાંથી પમતા દૂધથી પોતે પ્રજાનું અગ્નિવેશન કરવા લાગ્યો. તે દેવો પ્રજાને પાણીથી લાન કરાવતાં એવી રીતે ઝલટા પોતે નિર્મલપણને જાણ થયા !! પઠી તેઈ મંગલદીવો તથા આરાત્રિક ક્રિયા કરીને તુલ્ય, ગીત, વાદ્ય આદિકથી વિવિધ પ્રકારે મહોત્સવ કરવા લાગ્યા. પઠી ઇંદ્રે ગંધકાવાદ્ય નામના દિવ્ય વસ્ત્રથી પ્રજાના અંગને લુંઠીને અને ચંદ્રન આદિકથી લેપન કરીને પુષ્પોથી તેમની પૂજા કરી. પઠી ઇંદ્રે પ્રજાની સન્મુલ્ય રત્નના પાટલા પર રૂપાના ચોલાએ કરીને વર્ષણ, વર્ધમાન, કલશ, મત્સ્યયુગલ, શ્રીવત્સ, સ્વસ્તિક, નંદાવર્ત તથા સિંહાસન, એ અષ્ટમંગલો આલેખીને પ્રજાની સ્તુતિ કરવા માંડી. પઠી પ્રજાને તેમની માતા પાસે લાવીને મૂક્યા, તથા પેલું પ્રતિવિંશ અને અવસ્થાપિની નિદ્રાને પોતાની શક્તિથી ઇંદ્રે પાળાં ગ્રહણ કરી લીધાં.

પઠી ઇંદ્રે ઓશીકા પ્રત્યે કુંકલ અને રેશમી કપડાંની જોડી મૂકી તથા ચંદ્રવામાં શ્રીદામ,

चित्र २३.

रत्नादाम् अने सोनानो दमो राख्यां. तथा बन्नीश क्रोध रत्न, सोना अने रूपानी वृष्टि करीने इन्द्र आचियोगिक देवोने मोढेश्री घोषणा करावी के प्रभु अथवा प्रभुनी माता तरफ जे कोइ अशुभ चिंतवशे, तेना मस्तकना अर्जुन वृद्धना मांजरनी पेठे सात टुकमा थशे. वली प्रभुना अंगुठा पर अमृत मूकीने तथा नंदीश्वर स्त्रीपमां अष्टाद महोत्सव करीने सधला देवो पोताने स्थानके गयां. एवी रीते देवोए करेलो श्री वीर प्रभुनो जन्मोत्सव जाणवो.

हवे ते अवसरने विषे प्रियंवदा नामनी दासी जलदी राजा पासे जइ ते पुत्रना जन्मना वृत्तांतने कहेती हवी. सिद्धार्थ राजा पण ते वृत्तांतने सांजलीने अत्यंत हर्षित थयो, तथा हर्षश्री तेनी वाचा पण गद्गद शब्दोवाली थइ, तथा तेना शरीर पर रोमांच थयां. वली तेणीने राजाए मुकुट सिवाय सधलां आभूषणो वधामणीमां आप्यां, तथा तेणीनुं माथुं धोवरानीने तेने दासीपणाथी मुक्त करी.

जे रात्रिने विषे श्रमण जगवान् श्री महावीर प्रभु जन्मथा ते रात्रिने विषे कुबेरनी आज्ञा माननारा घणा तिर्यग्जृञ्जक देवताउ सिद्धार्थ राजाना घरने विषे रूपानी वृष्टि, सोनानी वृष्टि, हीरानी वृष्टि, वस्त्रनी वृष्टि, आभरणनी वृष्टि, नागरवेला विगेरे पांढरानी वृष्टि, पुष्पनी वृष्टि, नालियेर विगेरे फलनी वृष्टि, शालि विगेरेबीजनी वृष्टि, पुष्पमालानी वृष्टि, सुगंधनी वृष्टि, वासदेवनी वृष्टि, हिंगलादिक वर्णनी वृष्टि तथा द्रव्यनी वृष्टि वरसाववा लाग्या.

पठी सिद्धार्थ राजाए भवनपति, व्यंतर, ज्योतिष्क अने वैमानिक देवोए तीर्थकरना जन्मनिपकनो उत्सव कयें ठते प्रजात कालना अवसरे नगरना आरक्षकोने बोलाव्या अने बोलावीने तेमने कथुं के हे देवानुप्रियो, तमे शीघ्र आ क्षत्रियकुंड्राम नामना नगरमां जे केदखानांओ होय तेने साफ करो, अर्थात् तैमां रहेला केदीओने ठोकी मूको; केमके कथुं ठे के सुवराजना अत्रिषेक वसते, शत्रुना राज्यनो नाश करती वखते, तथा पुत्रजन्मना महोत्सवने दिवसे केदीओने बंधन-

मुक्त कराय ठे. बली तमो मान एटले रस अने धान्यना विषयरूप, तथा उन्मान एटले जोलाय
 ते, ते सधलामां बधारो करो; अने तेम करीने आ कत्रियकुंकयाम नामना नगरने अंदरूनी अने
 बहारूनी पण तमे अत्यंत शोचायुक्त करो. ते नगरने केवी रीते शोचायुक्त करो ? ते हवे कहे ठे.
 सुगंधी जलनो ठंटकाव करीने तेशी आसिक्त करो, तथा कचरो विगेरे दूर करो तथा ठाण आदि-
 कशी लीपावो. बली केवुं करो ? तो के शृंगाटक कहेतां त्रण खुणावालां स्थानको, त्रिक कहेतां ज्यां
 त्रण मार्गो जेगा थाय एवां स्थानको, चतुष्क कहेतां ज्यां चार मार्गो जेगा थाय एवां स्थानको,
 चत्वर कहेतां ज्यां अनेक मार्गो जेगा थाय एवां स्थानको, चतुर्मुख कहेतां देवालय आदिक,
 महापथ कहेतां राजमार्ग, पंथ कहेतां सामान्य मार्गो, एटलां स्थानकोमां पाणीए करीने निचैला,
 अने तेशी करीनेज पवित्र तथा कचरो विगेरे दूर करवाथी शोचायुक्त करेला, एवा जे रथ्यांतर
 कहेतां मार्गेना मध्यजागो तथा आपणवीथि कहेतां दुकानोना मार्गो अर्थात् बजारो, ते ठे जेनी
 अंदर एवुं. तथा बली ते नगर केवुं ? तो के मंच कहेतां महोत्सव जोवा माडे लोकोए वेसवा
 माडे करेला जरुखाओ, तथा अतिमंच कहेतां तेओनी पण उपर करेल जरुखाओ, तेओए करीने
 शहरने शोचायुक्त करो. बली ते नगर केवुं ? तो के नाना प्रकारनी रंगवेरंगी जे ध्वजाओ (क-
 हेतां जेनी अंदर सिंह आदिकनां चित्रामणोए करीने सहित एवां मोटां लुगडांओ लटकी रह्यां
 ठे एवी ध्वजाओ) तथा पताका कहेतां नानी ध्वजाओ, तेओए करीने शोचायुक्त करो.
 बली ते नगर केवुं ? तो के ठाण आदिकशी भूमि पर लेपनवावुं तथा चाक आदिकशी चित्तो
 पर करेदी ठे सफेदाइ ज्यां एवुं करीने पूजना कर्मा सरखुं करो ? बली ते नगर केवुं ? तो के गो-
 शीर्ष चंदन तथा रसयुक्त एवुं जे रक्तचंदन, तथा दर्दर एटले पर्वतमां उत्पन्न थयेवुं जे चंदन,
 तेउए करीने चित्त आदिक पर दीधेला ठे पांच आंगलीलेना हाथाओ ज्यां एवुं ते नगर करो.
 बली ते नगर केवुं ? तो के घरनी अंदर चौककीओ पर राखेल ठे चंदनना कलशो ज्यां एवुं

करो. वली ते नगर केबु ? तो के बारणाओना जागोमां चंदनना कलशोए करीने करेलां ठे तो-
 रणो जेमां एबुं ते नगर करो. वली ते नगर केबु ? तो के भूमि पर तथा उपरना जागमां पण वि-
 स्तीर्ण अने गोख आकांरवालो लटकावेल ठे पुष्पोनी मालाओनो समूह जेमां एबुं ते नगर करो-
 वली ते नगर केबु ? तो के पंच वर्णना तथा रसे करीने युक्त अजे सुरजि कहेतां सुगंधवाला
 एवा जे पुष्पोना समूहो, तेओनो करेल जे उपचार कहेतां शोजा, तेणे करीने ते नगरने युक्त
 करो. वली ते नगर केबु ? तो के बलता एवा कृष्णगरु, श्रेष्ठ कुंडुरुक्क, तुरुष्क बिगेरे जातिना धूप-
 श्री मयमधी रहेला सुगंधशी अत्यंत मनोहर एबुं करो तथा चूर्णोना श्रेष्ठ सुगंधशी उत्तम सुगंधवालुं
 करो तथा सुगंधनी गोटी सरखुं करो. वली ते नगर केबु ? तो के नट कहेतां नाटक करावनारा
 तथा नर्तक कहेतां पोते नाचनारा, तथा जह्वा एटले दोरीओ पर खेल करनारा, तथा मल्ल, तथा
 मुनीओशी युद्ध करनारा, तथा विम्वक एटले माणसोने हास्य कुतूहल करावनारा विद्रूपको, अ-
 यथा जेओ सोडांओना चालाओ करीने कुदे ठे तेओ, ठेकनारा तथा नदी बिगेरेने तरनारा तथा रसे
 करीने युक्त एवी वार्त्तांनना करनाराओ तथा सुंदर कथा कहेनारा तथा लासक कहेतां रास रमनाराओ,
 तथा आरक्षको कहेतां कोटवालो, तथा लंख कहेतां बांस पर चढ़ी तेना अग्रजाग पर खेल करनाराओ,
 तथा मंख कहेतां हाथमां ठवीडं राखी चिह्ना सागनाराओ के जेओ 'गौरीपुत्रो' एवा नामशी
 प्रसिद्ध ठे तेओ, तथा तूण नामनां वाजित्र वगामनाराड, तथा तुंबवीणिका एटले वीणा वगडना-
 राड, तथा जेडं ताडीडं वगामीने कथाओ कहे ठे एवा लोको, तेडंए करीने संयुक्त, एवा आ
 कत्रियकुंभ्याम नामनां नगरने तमो पोते करो, बीजाडं पासे तेम करावो अने तेम करीने तथा
 करावीने हजारो गमे गामनां धोंसराडं तथा प्रसिद्ध एवां हजारो गमे मुशलो उत्सवनी अंदर
 उत्रां करावो. (तेम कराववानी मतलब ए के ते महोत्सव चालते ठते, तेम करवाशी, गाडां खे-
 नवानी तथा खांमवा आदिकनी मनाइ करेली ठे, एम वृद्ध आचार्योंनो मत ठे.) एम करीने

તે મારી આજ્ઞા તમો પાઠી આપો. તથા પાઠી આપીને આવીને મને કહો કે તમારી આજ્ઞા પ્રમાણે સઘણું તૈયાર કર્યું છે.

एवी रीते सिद्धार्थ राजाथी आज्ञा कराएला ते कौटुंबिक पुरुषो हर्ष पाम्या, संतोष पाम्या; यावत् हर्षथी पूर्ण हृदयवाला थया ठता वे हथेदीथी यावत् अंजलि करीने ते सिद्धार्थ राजानी आज्ञा सांजली तरतज क्षत्रियकुम्भ्याम नगरमां वंदिजनने ठोडी मूकवाथी आरंजीने हजारो मु- शल उजा करवा सुधीनां सर्व कार्य करीने ज्यां सिद्धार्थ राजा हुता ल्यां आढ्या अने आवीने तेमने तेमनी आज्ञा पाठी सोंपता हवा.

ते वार पढी ते सिद्धार्थ राजा, ज्यां कसरतशाला हुती ल्यां गया; तथा ल्यां जइ आवीने सर्व प्रकारनी क्रूरि करीने युक्त, तथा सर्व युक्ति करीने एटले सघली उचित वस्तुर्तना संयोगे करीने युक्त, सर्व सैन्य वडे करीने, तथा पालखी घोडा आदिक सर्व प्रकारनां वाहनोए करीने, तथा प- रिवार आदिकना समूहे करीने, तथा सघला अंतःपुरे करीने, तथा सघली पुष्प, गंध, वस्त्र, माढ्य, अलंकार आदिकनी जे शोजा, तेणे करीने, तथा सघला प्रकारनां वागतां एवां जे वाजित्रो, तेना निनादो कहेतां शब्दोए करीने, तथा वाजित्रोना एकी बखते थता शब्दोए करीने, तथा शंख, माटीना पटह; तथा जैरी, तथा जालर, तथा खरमुखी एटले काहला नामनुं वाजित्र, तथा मुरज, कहेतां ढोल, तथा मृदंग तथा डुंडुजि, ए सघलां वाजित्रोने जे मोटो शब्द, तथा तेना, पद्मधारूप थतो जे प्रतिशब्द, तेणे करीने, तथा एवी रीते सामग्री सहित सिद्धार्थ राजा दश दिवस सुधी महोत्सवपूर्वक कुलम- र्यादा करता हवा. हवे ते कुलमर्यादा केवी ? ते कहे ठे. तेणे वेचाण थती वस्तुओने जगातथी मुक्त करी. वली ते कुलमर्यादा केवी ? तो के कर कहेतां दरेक वर्षे राजाजं जे प्रजा पसिथी हे ठे ते करे करीने प्रजाने रहित करी, अर्थात् कर माफ कर्या; अने तेथीज सघलाउने हर्षना हेतुरूप होवाथी उत्कृष्ट एवी. वली ते कुलमर्यादा केवी ? तो के जे जे वस्तु जे जे माणसोने जोती

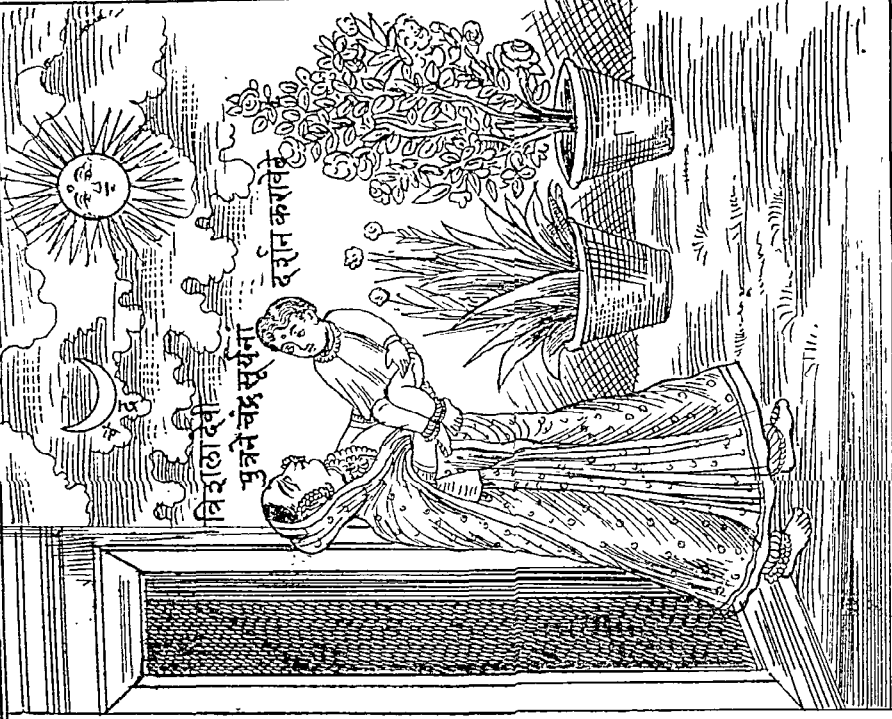
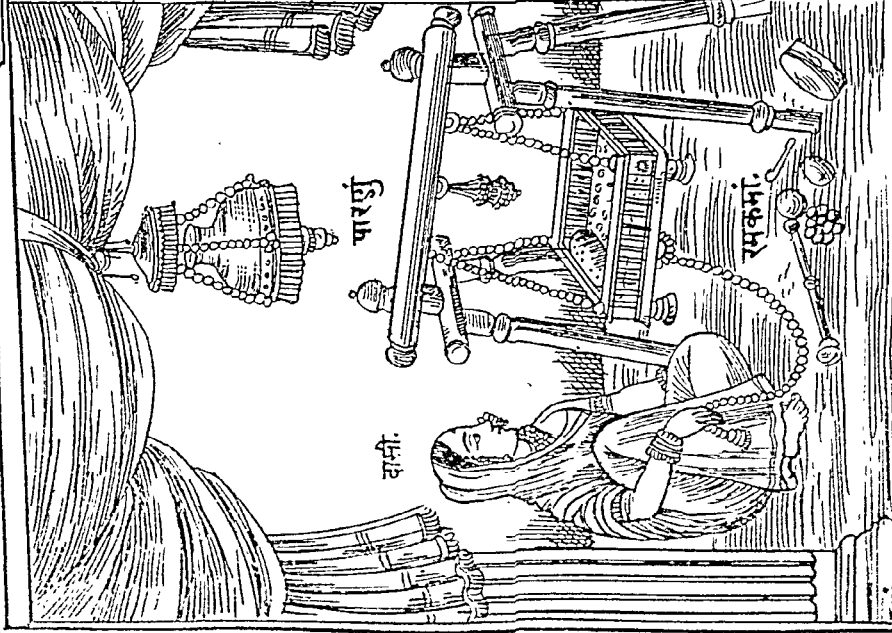
होय, ते ते वजारमांशी मूढ्य दीधा विनाज लोकोए ग्रहण करवी, केमके तंतु मूढ्य राजा आपशे
 एवी रीतनी जाहेरखवरवाली, अने तेथी करीनेज अमेय कहेतां प्रमाण विनानी वस्तु मेलवी
 शकाय एवी. वली ते कुलमर्यादा केवी ? तो के नास्तिकोने घेर पण राजानी आझाने आपनारा
 राजपुरुषोनो ठे प्रवेश जेनी अंदर एवी. वली ते कुलमर्यादा केवी ? तो के दंरू कहेतां राजा वडे
 अपराधना प्रमाणमां प्रजा पासेथी ग्रहण करतुं जे धन ते, तथा कुदंरू कहेतां मोटो अपराध होते
 ठते पण अदप एवो जे राजा दंरू ठे ते, ते वल्लेथी रहित एवी. वली ते कुलमर्यादा केवी ? तो के
 करजे करीने पण रहित एवी अर्थात् सघलानुं करज पण राजा आपशे एवी. वली ते कुलमर्यादा केवी ?
 तो के उत्तम एवी गणिकाओ, तथा नाटकमां जोडायेलां पात्रोए करीने सहित एवी. वली ते कुल-
 मर्यादा केवी ? तो के अनेक एवा जे प्रेक्षाकारी, तेउंए करीने सेवित थयेली. वली ते कुलमर्यादा
 केवी ? तो के नथी तजायेलां मृदंगो जेनी अंदर एवी. वली ते कुलमर्यादा केवी ? तो के नथी क-
 रमायेली पुष्पनी मालाओ जेनी अंदर एवी. वली ते कुलमर्यादा केवी ? तो के प्रमुदित कहेतां ह-
 र्षवंत, अने तेथी करीनेज क्रीडा करवाने लागेला ठे नगरना लोको सहित देशना लोको जेनी
 अंदर एवी. एवी रीतनी उत्सवरूप कुलमर्यादा सिद्धार्थ राजा दश दिवस सुधी पावता हवा.

पढी ते सिद्धार्थ राजा, तेवी रीते दश दिवस सुधी कुलमर्यादा पावते ठते, सेंकनो, हजारो अने
 लाखो प्रमाणे अरिहंतनी प्रतिमानी पूजाओ करता हवा; केमके प्रभुनां मातपिता श्री पार्श्वनाथ प्रभुनां
 संतानना श्रावको होता. “धज” धातु देवपूजाना अर्थने कहेनारी ठे, माटे अहीं “याग” एवा
 शब्दथी प्रतिमानी पूजाज ग्रहण करवी, केमके बीजा यज्ञोनो असंजव ठे; वली तेओ पार्श्वनाथ
 प्रभुनां संतानना श्रावको होता, एम आचारांगमां कहेलुं ठे. वली ते राजा पर्वने दहाडे दानने
 अने मानेली मानताने पोते देता अने सेवको पासे देवरावता ठता सेंकनो, हजारो अने लाखो एवां
 यशमणने पोते ग्रहण करता अने सेवको पासे ग्रहण करावता ठता आ प्रकारे महोत्सव करता हवा.

ते बार पढी श्रमण जगवंत श्री महावीर प्रभुनां मातापिताए पहेले दिवसे एवी रीते कुल-
मर्यादा करी. तथा त्रीजे दिवसे चंद्र सूर्य देखाकवानो भहोत्सव करता हवा.

तेनो विधि नीचे प्रमाणे जाणवो. जन्मथी मांकी बे दिवस जाते ठते, गृहस्थ गुरु अरिहंत
प्रभुनी प्रतिमा पासे रूपानी चंद्रनी मूर्तिने प्रतिष्ठित करीने पूजीने विधिपूर्वक स्थापे. ते बार पढी लान
करेली तथा उत्तम वस्त्राभूषणो पहरेली एवी प्रभुनी माताने पुत्र सहित, चंद्रनो उदय होते
ठते, प्रत्यक्ष चंद्रनी सन्मुख लइ जइने “ॐ अहं चंद्रोऽसि, निशाकरोऽसि, नक्षत्रपतिरसि, सु-
धाकरोऽसि, औषधीगर्जोऽसि, अस्य कुलस्य वृद्धिं कुरु स्वाहा” एवी रीतनो चंद्रनो मंत्र उच्चारण
करतो शको चंद्रने देखाडे; पढी माता पुत्र सहित शइ शक्ती गुरुने नमै; त्यारे गुरु पण आशीर्वाद
आपे के सघली औषधीउण करी सिश्रित थयेल ठे किरणोनी पंक्ति जेनी, तथा सघली आ-
पदाओने हरवामां जे प्रवीण ठे एवो आ चंद्र हमेशां प्रसन्न थयो शक्को तमारा समस्त वंशने
विषे वृद्धि करो. एवीज रीते सूर्यतुं पण दर्शन करावे; तेमां मूर्ति सोनानी अथवा तो चांवानी
करे, अने मंत्र नीचे प्रमाणे बोले. “ॐ अहं सूर्योऽसि, दिनकरोऽसि, तमोऽपहोऽसि, सहस्रकिर-
णोऽसि, जगच्चक्षुरसि प्रसीद”. पढी गुरु आशीर्वाद आपे के सघला देव अने असुरोने वंदनीय,
सर्व अपूर्व कार्योना करनारा तथा त्रण जगतने चछु समान एवा सूर्य पुत्र सहित तमोने मंगलना
देनारा थाओ. एवी रीते चंद्र सूर्यनां दर्शननो विधि जाणवो. हमणांना कालमां तो तेने वढले
बालकने आरिसो देखाडे ठे.

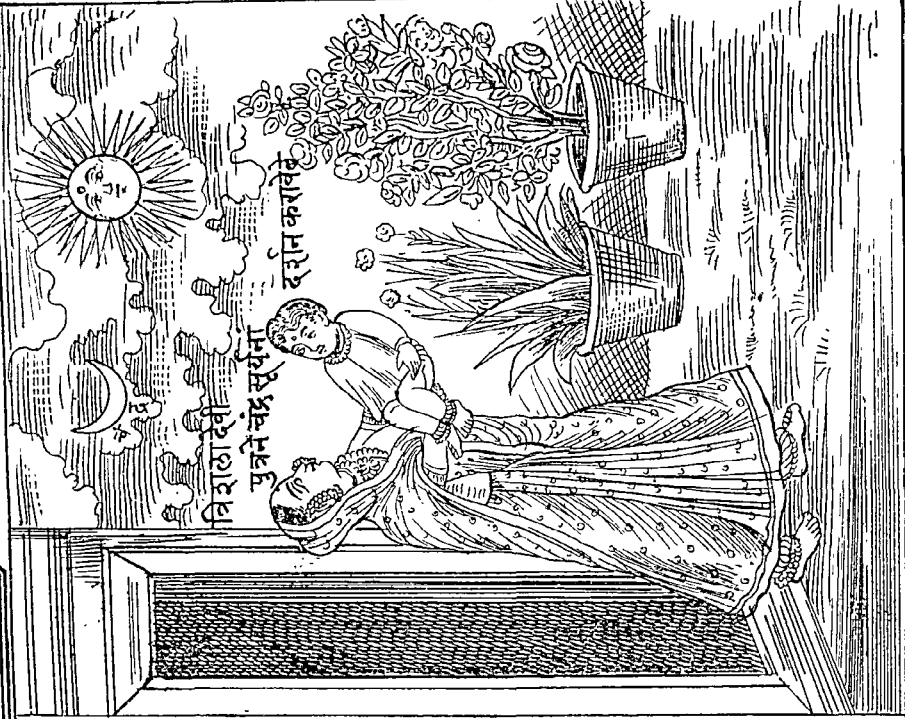
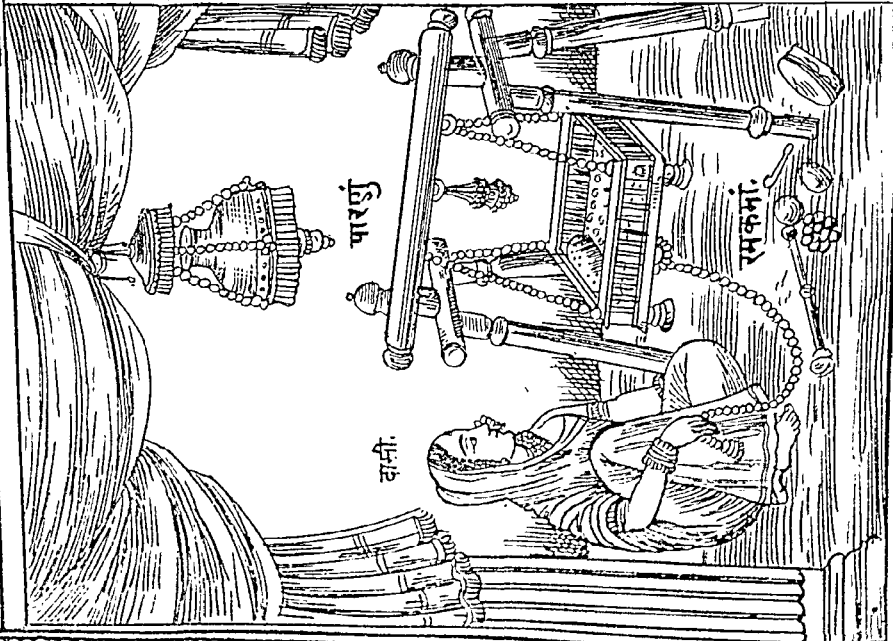
ते बार पढी ठठे दहाडे एटले कुलधर्मे करीने ठछी रात्रिए जागतां शका जागरणमहोत्सव करे.
एवी रीते अग्यारमो दिवस गये ठते अशुचि एवां जे जन्मकार्यो, जेवां के नाखेद इत्यादि कार्यो
समाप्त होते ठते अने बारमो दिवस आवते ठते प्रभुनां मातापिताए घणां एवां अशन, पान, खा-
दिस अने खादिस एम चार प्रकारनां भोजन तैयार कराव्यां; अने तेम करावीने मित्रोने, ज्ञाति

ते वार पढी श्रमण जगवंत श्री महावीर प्रभुनां मातापिताए पहेले दिवसे एवी रीते कुल-
मर्यादा करी. तथा त्रीजे दिवसे चंद्र सूर्य देखारुवानो भहेसुव करता हवा.

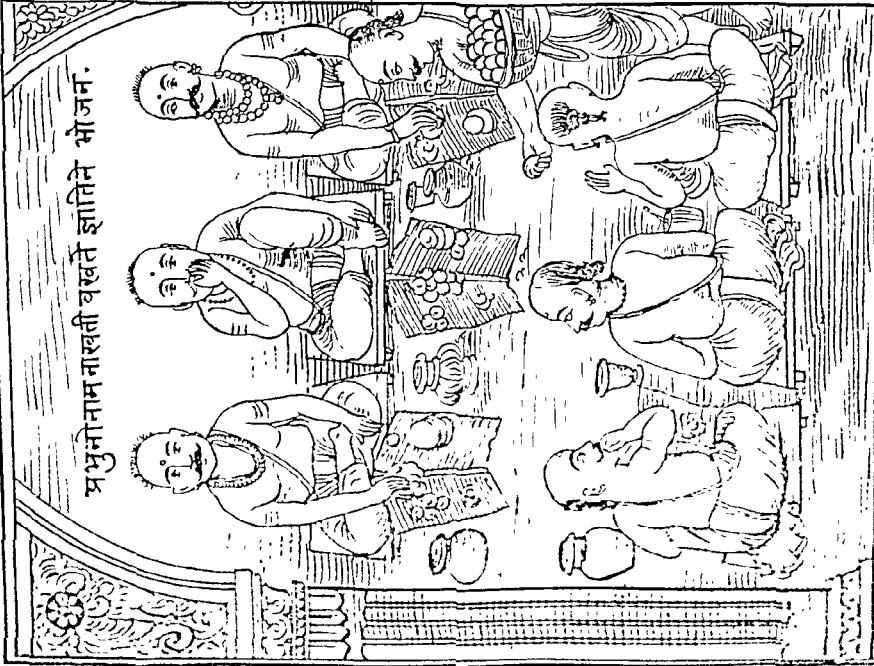
तेनो विधि नीचे प्रमाणे जाणवो. जन्मश्री मांकी बे दिवस जाते ठते, गृहस्थ गुरु अरिहंत
प्रभुनी प्रतिमा पासे रूपानी चंद्रनी मूर्तिने प्रतिष्ठित करीने पूजीने विधिपूर्वक स्यापे. ते वार पढी स्नान
करेली तथा उत्तम वस्त्राभूषणो पहरेली एवी प्रभुनी माताने पुत्र सहित, चंद्रनो उदय होते
ठते, प्रत्यक्ष चंद्रनी तन्मुख लक्ष जइने “ॐ अहं चंद्रोऽसि, निशाकरोऽसि, नक्षत्रपतिरसि, सु-
धाकरोऽसि, औषधीगर्जोऽसि, अस्य कुलस्थ वृद्धिं कुरु स्वाहा” एवी रीतनो चंद्रनो मंत्र उच्चारण
करतो थको चंद्रने देखाडे; पढी माता पुत्र सहित थइ थकी गुरुने नमे; त्वारे गुरु पण आशीर्वाद
आपे के सघली औषधीउए करी मिश्रित थयेल ठे किरणोभी पंक्ति जेनी, तथा सघली आ-
पदाओने हरवामां जे प्रवीण ठे एवो आ चंद्र हमेशां प्रसन्न थयो थको तमारा समस्त वंशने
विषे वृद्धि करो. एवीज रीते सूर्यनुं पण दर्शन करावे; तेमां मूर्ति सोनानी अथवा तो त्रांजानी
करे, अने मंत्र नीचे प्रमाणे बोले. “ ॐ अहं सूर्योऽसि, दिनकरोऽसि, तमोऽपहोऽसि, सहस्रकिर-
णोऽसि, जगच्चक्षुरसि प्रसीद”. पढी गुरु आशीर्वाद आपे के सघला देव अने असुरोने वंदनीय,
सर्वे अपूर्व कार्योना करनारा तथा त्रण जगतने चक्षु समान एवा सूर्य पुत्र सहित तमोने मंगलना
देनारा थाओ. एवी रीते चंद्र सूर्यनां दर्शननो विधि जाणवो. हमणांना कालमां तो तेने वढले
वालकने आरिसो देखाडे ठे.

ते वार पढी ठछे दहाडे एटले कुलधर्मे करीने ठछी रात्रिए जागता थका जागरणमहोत्सव करे.
एवी रीते अग्यारमो दिवस गये ठते अशुचि एवां जे जन्मकार्यो, जेवां के नालठेद इत्यादि कार्यो
समाप्त होते ठते अने वारमो दिवस आवते ठते प्रभुनां मातापिताए घणां एवां अशन, पान, खा-
दिम अने स्वादिम एम चार प्रकारनां जोजन तैयार करावयां; अने तेम करावीने मित्रोने, ज्ञाति

प्रभुभोनाम नाखती वखते ज्ञातिने भोजन.

ज्ञातिने भोजन.

एटले पोतानी जातवालाउने, पुत्रादिक सगाउने, पित्राइने, पुत्र तथा पुत्रीना ससरा आदिकने,
 दास दासीउने तथा श्री कृष्णदेव प्रभुना वंशना ह्मनिने तेईए जमवा माटे नोतरुं आप्युं, अने
 तेम कर्मा पठी पूजा आदिक कार्यों करीने तथा कौतुकमंगल करीने, तथा शुद्ध सनाप्रवेशने योग्य
 मंगलिक अने श्रेष्ठ वस्त्रो पहरेरीने, तथा थोकां पण महा मूखवालां आचूषणोशी शरीर अलंकृत
 करीने जगवंतनां मातापिता जोजनसमये जोजनमंरुपसां सारां आसनो पर वेठां. तथा उपर
 कहेला स्वजनादिकनी साथे ते घणां एवां अशन, पान, खादिस अने खादिस एवा प्रकारनां जोजनोने
 सेलडीनी पेठे थोहुं खातां थकां वधारे तजतां थकां, खजूर आदिकनी पेठे घणुं खातां अने थोहुं
 तजतां थकां, अने उत्तम जोजननी पेठे सघणुं खाइ जतां अने केटलीक वस्तुई एकजीजाने आप-
 तां थकां जमवा लाग्यां; अर्थात् एवी रीते जोजन करतां हवां. एवी रीते जोजन कर्मा बाद तेहुं वेठकनी
 जगो पर आवी वेठां; एवी रीते रहेता थकां त्यां शुद्ध एवुं पाणी पीता हवां. ते वार पठी परम पवित्र
 अइने ते मित्रादिक वर्गने तेईए घणां एवां पुष्प, वस्त्र, गंध, माला तथा आचूषण आदिकरी सत्कार कर्मा
 अने सन्मान कर्मु तथा तेम करीने ते मित्रादिक वर्गने प्रभुनां मातापिताए आ प्रमाणे कछुं के,
 हे स्वजनो! प्रथम पण अमारो आ बालक गर्भमां उत्पन्न थये ठते आ आवा प्रकारनो चिंत-
 वेलो संकल्प थयो हतो. ते संकल्प कयो ठे ते हवे कहे ठे. ज्यारथी आरंभीने अमारो आ
 बालक उदरमां गर्भरूपे उत्पन्न थयो हतो ते दिवसथी अमे रूपा वडे वृद्धि पामीए ठीए, सोना
 वडे वृद्धि पामीए ठीए, तेमज धनथी, धान्यथी, राज्यथी, यावत् सर्व प्रकारनां इव्यथी अने प्री-
 तिसत्कारथी अमे बहु बहु वृद्धि पामीए ठीए. वली सीमाडाना राजाई पण अमारो वश थयेला
 ठे. माटे ज्यारे अमारा आ बालकनो जन्म थशे त्यारे आ बालकनुं आ एने योग्य, गुणवाळुं
 अने गुणने अनुसरतुं 'वर्द्धमान' एवुं नाम पाइथुं. ते पूर्वे उत्पन्न थयेली अमारी मनोरथसंपत्ति
 आज्ञे फलीभूत थइ ठे, माटे अमारो कुमार वर्द्धमान ए नामे थाई.

હવે કાશ્યપ ગોત્રવાલા શ્રમણ જગવંત શ્રીમહાવીર પ્રજુનાં ત્રણ નામો કહેવાય છે, તે આ પ્ર-
 માણે જાણવાં. તેઝમાંશ્રી માતાપિતાએ “ વર્ડમાન ” એવું પ્રથમ નામ પાડ્યું; તપ કરવા વિગેરેની
 શક્તિ પ્રજુની સાથેજ ઉત્પન્ન થઈ છે માટે “ શ્રમણ ” એવું વીજું નામ જાણ્યું. તથા જય અને જૈસ્વમાં
 નિષ્કંપ રહેવાથી; તેમાં જય એટલે અકસ્માત્ વીજલ્લી આદિકથી ઉત્પન્ન થયેલો જન્મ; તથા જૈસ્વ
 એટલે સિંહ આદિક, તથા ચૂલ, તરસ આદિક વાવીશ પરિપક્વો, તથા દેવતા સંબંધી ચાર ઉપ-
 સર્ગો, તથા તેના જુદા જુદા મેદો લેખીએ તો સોલ ઉપસર્ગો, તેને પ્રજુએ દમાએ કરીને સહન
 કર્યાં છે, પણ અસમર્થપણાએ કરીને નહીં; વલ્લી જડાદિક તથા એકરાત્રિકી આદિક પ્રતિમાડના
 તથા અગ્નિમ્રહોના પાલનારા, તથા ત્રણ જ્ઞાને કરીને મનોહર હોવાથી બુદ્ધિવંત, તેમ તેમણે રતિ
 અરતિ પણ સહન કરેલી છે, અર્થાત્ તેમાં હર્ષ શોક તેમણે કર્યો નથી; એવી રીતે તે તે ગુણોના તે
 જાજનરૂપ છે, અર્થાત્ રાગદ્વેષરહિત છે એમ વૃદ્ધ આચાર્યોનો મત છે; તથા વીર્ય કહેતાં પરાક્રમે
 કરીને સંપન્ન છે. એવી રીતના પ્રજુને દેવોએ “ શ્રમણ જગવાન્ મહાવીર ” એવું નામ આપ્યું છે. એવું
 નામ દેવોએ કેમ કર્યું ? તેને માટે અહીં વૃદ્ધ સંપ્રદાયનો મત છે.

એવી રીતે ઉપર વર્ણવેલી શુક્તિએ કરીને સુરાસુરનરેશ્વરોએ કરેલ છે જન્મોત્સવ જેમનો એવા તે
 વીર પ્રજુ વીજના ચંડની પેઠે, અથવા કલ્પવૃદ્ધના અંકુરની પેઠે વૃદ્ધિ પામતા થકા અનુક્રમે કેવા
 થયા ? તે કહે છે. ચંદ્ર સરખું તેમનું મુલ થયું, ઈરાત્રણ હાથી સરખી તેમની ચાલ થઈ, તેમના
 હોઠ લાલ થયા, દાંતની પંક્તિ સફેદ થઈ, કેશનો સમૂહ કાલો થયો, હાથ કમલ સરખા કોમલ
 થયા; શ્વાસોદ્વાસ સુગંધી થયો, તથા કાંતિએ કરીને પણ તે ઉદ્ભસાયમાન થયા. વલ્લી તે મતિ,
 શ્રુત તથા અવધિજ્ઞાન સંયુત હતા, વલ્લી તેમને પૂર્વજન્મનું પણ સ્મરણ હતું, રોગ રહિત હતા, વલ્લી
 મતિ, કાંતિ, ધીરજ આદિક પોતાના ગુણોએ કરીને જગતથી પણ અધિક હતા, તેમ જગતમાં
 તિલક સમાન હતા.

एक दहानो ते वीर कुमार कौतुक रहित होता, तोपण समान वयवाला कुमारोना उपरोधश्री
 तेमनी साथे क्रीडा करता थका, आमलकीक्रीडा करवाने माटे नगरनी बहार गया; त्यां ते कुमारो
 वृद्ध पर चढ़वा आदिके करीने क्रीडा करता होता. एटलासां सौधमैद्र पोतानी सज्जामां वीर
 प्रभुनी धैर्यता आदिक गुणोनुं वर्णन करता हवा; तेमणे कछुं के हे देवो ! हमणांना कालमां स-
 नुष्यलोकमां श्री वर्द्धमान कुमार बालक ठे, तोपण महा पराक्रमी ठे; तेने इंद्रादिक देवो पण
 वीरराववाने समर्थ नथी; ते सांचली कोइक मिथ्यादृष्टि देवे विचार्युं के अहो ! इंद्रने तो पोताना
 स्वामिपणाना अघ्नमाने करीने निरंकुश अने विचारो बिनानी, एक पुंवडुं नाली नगरने डाटी
 देवा जेवां नही श्रद्धा आवे एवां वचनोनी चतुराद आधी होय तेम लागे ठे, के जेशी एक मनु-
 ष्यक्रीटने पण आटली हृदे चढावी दे ठे, माटे अजेज त्यां जइ तेनें बीवरावीने इंद्रना वचनने
 हुं जतुं पाहुं- एम विचारी ते देवे मनुष्यलोकमां आवीने सांबेला सरखा जाका, चपल एवी वे
 जीचोवाला, चयंकर फुंफाकावाला, अत्यंत कर आकारवाला, बिस्तार पासता कोपवाला, बिस्तारवाली
 फणावाला तथा चलकता मणिवाला एवा सर्प करीने तेणे ते क्रीडा करवाना वृद्धने वींछ्युं. ते जोइ
 सर्व कुमारो त्यांथी नासी गया, त्यारे श्रीवीर कुमार जरा पण अय राख्या बिना, पोते त्यां जइ, ते सर्पने
 हाथमां लइ दूर फेंकी दीथो. त्यार पठी सघला कुमारो पाळा एकठा थइने इकानी रमत करते ठते
 ते देव पण एक कुमारनुं रूप विकुर्वीने तेमनी साथे क्रीडा करवा लाग्यो. ते रमतमां नीचे प्रमाणे
 शरत दृती. जे कोइ कुमार हारी जाय, ते जीतेला कुमारने पोतानी पीठ पर चढावे. पठी ते देवकु-
 मारे जाणीने हारी जइने प्रभुने पोतानी पीठ पर बेसादी पोतानुं सात ताड जेटळुं उंछुं शरीर कथ्युं.
 त्यारे जगवाने पण तेनुं स्वरूप जाणीने तेने पोतानी वज्र सरखी कठिन सुठीथी पीठ पर माय्यो;
 त्यारे ते देव पण ते प्रहारनी वेदनाथी पीडित थयो थको मशकनी पेठे संकोच पाय्यो. ते वार
 पठी ते देवे शकनुं वचन खरं मानीने पोतानुं स्वरूप प्रगट कथ्युं, तथा सघलो आगलनो वृत्तांत

कही संजलावीने वारंवार प्रचुनी तेणे क्षमा मांगी, तथा तेम करीने ते पोताने स्थानके गयो. ते वखते इंद्रे संतुष्ट थडने प्रचुतुं “वीर” एवुं नाम कथुं. एवी रीते आमलकीकीकानुं वृत्तांत जाणवुं. हवे प्रचुनां मातापिता तेमने आठ वर्षनी उमरना थया जाणीने अति मोहथी आचूयणो आदिक पहिरावीने पाठशालामां लइ गया. ते वखते मातापिताए लगस्थितिपूर्वक अति हर्षित थडने घणुं धन खरचीने मोटो अने मूढ्यवान् उत्सव कयो.

ते वखते हाथी तथा घोफाउंना समूहे करीने, तथा मनोहर एवा वाजुबंध तथा हारोए करीने, तथा सोनानां घडावेलां एवां बिंटी, कुंडल तथा कंकण आदिके करीने, तथा अत्यंत मनोहर एवां पंच वर्णनां रेशमी कापडे करीने स्वजन आदिक राजाओनो तेमणे नक्तिपूर्वक सत्कार कयो. तथा पंडितने मांटे नाना प्रकारनां वस्त्र, आचूयणो, नालियेर आदिक तथा निशालीआओने वहेचवा मांटे सोपारी, शींगोमां, खजूर, साकर, खांक, चारोली तथा द्राक्ष आदिक मनोहर खावानी वस्तुओ पण तेमणे साथे लीधी तथा सोना, रूपा अने रत्नानां मिश्रणशी वनावेलां पुस्तकानां उपकरणो, तथा मनोहर खमीया, लेखण तथा पाटीओ पण साथे लीधां. वली सरस्वती देवीनी मूर्तिनी पूजा मांटे मनोहर, ननुं तथा घणां रत्नोशी जडित एवुं सोनानुं चूषण, तथा निशालीआओ मांटे विविध प्रकारनां वस्त्रो पण साथे लीधां. एवी रीते सगळी जणवानी सामग्रीओ सहित कुडनी वृक्ष लीओशी तीर्थोदके करीने स्नान करायेला, पहेरेला एवा घणा जे अलंकारो, तेओए करीने कांतियुक्त थयेला, मस्तक पर मेघाकंवर सरखुं धारण करेल ठे ठत्र जेणे एवा, चार चामरोशी वींजातुं ठे अंग जेमनुं एवा, चतुरंगी सेनाशी वींटायेला, वागतां ठे विविध वाजांओ जेनी आगल एवा ते वीर प्रभु पंडितने घेर जता हवा. ते वखते पंक्ति पण राजाना पुत्रने जणववाने उचित एवी, तथा क्षीरसमुद्रना पाणी सरखा उज्ज्वल धोतीयां, सोनानी जनोइ, तथा केसरनां तिलक आदिकनी सामग्री करतो हवो.

बुद्ध ब्राह्मणने रूपे इंद्रमहा राज.

भणानारमेताजी

भणानार निशा लिया.

હવે તે વખતે ઇંદ્રનું આસન હાલતા પીપલાનાં પાનની પેઠે, તથા હાથાના કાનના પઠ, તથા કપટીના ધ્યાનની પેઠે, તથા રાજાના માનની પેઠે ચલાયમાન થયું. તેથી અવધિજ્ઞાને કરીને તે વૃત્તાંત જાણ્યા વાદ્ ઇંદ્ર દેવોને કહેવા લાગ્યા કે અહો ! આ તો મોટું આશ્ચર્ય છે કે પ્રચુને પણ નિશાલે જાણવા માટે મોકલાય છે !! માટે તે તો જેમ આંબા પર તોરણ, અમૃતમાં મીઠાશ, બ્રાહ્મીને પાઠની વિધિ, ચંદ્રમાં સફેદાદાનું આરોપણ, કુંદનમાં સુવર્ણનું સ્થાપન, તથા પવિત્રતાની સંપત્તિને માટે શાસ્ત્રનું જાણવું, ઇટલાની માફક પ્રચુને પણ પાઠશાલામાં જાણવા માટે મોકલવાનું કાર્ય છે. તીર્થંકર પ્રચુ પાસે જે વચનો બોલ્યાં છે, તે તો માની પાસે મામાનું વર્ણન, લંકા નગરી પ્રત્યે સમુદ્રનાં મોજાંનું વર્ણન, તથા સમુદ્રને લવણની જેટ આપવા જેવું છે; કેમકે જિનેશ્વરો તો જાણ્યા વિના વિદ્યાવાન્, ડબ્બ વિના પરમેશ્વર તથા આત્મજ્ઞ વિના મનોહર છે, માટે એવા પ્રચુને તમારું રક્ષણ કરો. એમ કહી તે ઇંદ્ર તુરત બ્રાહ્મણનું સ્વરૂપ કરીને જ્યાં પ્રચુ હતા, તે પંક્તિને ઘેર આવ્યો. તથા ત્યાં પ્રચુને પંક્તિને યોગ્ય એવા આસન પર બેસાડીને પંક્તિના પણ મનમાં રહેલા સંદેહો પ્રચુને પૂઠતો હવો. તે જોડે લોકો વિચારવા લાગ્યા કે આ બાલક તે આનો શો ઉત્તર દશ શકશે ? એમ વિચારતા હતા, તેટલામાં શ્રી વીર પ્રચુએ તેના સઘલા ઉત્તરો દીધા. ત્યારથી “જિનેંદ્ર” નામનું વ્યાકરણ થયું. એ જોડે સઘલા લોકો આશ્ચર્ય પામ્યા, તથા પંક્તિ પણ મનમાં ચિંતવવા લાગ્યો કે અહો ! આ બાલક એવા વર્જમાન કુમારે પણ આટલી બધી વિદ્યાનો વ્યાજ આપાસ કર્યો હશે !! અરે ! બલી આ કેટલું વધું આશ્ચર્ય છે કે બાલપણથી મને પહેલા જે સંદેહોનું કોઈ પણ નિરાકરણ કર્યું નહોતું, તે સઘલા સંદેહો આ બાલક એવા વીર પ્રચુએ દૂર કર્યા. બલી આવી વિદ્યા જાણનારનું આટલું બધું ગંજીરપણું !! અથવા આવા મહાત્માને તે શુક્તજ છે, કેમકે મેઘ પણ શરદ્ કતુમાં ખાલી ગાજે છે, તે વરસતો નથી, અને વર્ષા કતુમાં જે ગાજતો નથી તે વરસે છે; એવીજ રીતે નીચ માણસ પણ બોલે છે, અને કરતો નથી, અને ઉ-

તમ માણસ બોલતા નથી, પણ કરી દેલાકે છે. તેમજ અતાર પદાર્થનો પ્રાથે મોટો આંડાર હોય, કેમકે જેવો કાંસાનો અવાજ થાય છે, તેવો સોનાનો અવાજ થતો નથી. દલાદિક વિચાર કરતાં એવા પંક્તિને ઇંદ્ર કહ્યું કે હે વિષ્ણુ ! તારે મનમાં આમને મનુષ્ય માત્ર એવા વાલક નહીં જાણવા, પણ આને તો ત્રણ જગતના નાથ અને સઘલાં શાસ્ત્રોના પારને પહોંચેલા એવા શ્રી વીર જિનેશ્વર તારે જાણવા. દલાદિક શ્રી વીર પ્રચુની સ્તુતિ કરીને ઇંદ્ર પોતાને સ્થાનકે ગયો. શ્રી વીર પ્રચુ પણ સઘલાં જ્ઞાતકુલના ક્ષત્રિયશ્રી પરિવારયુક્ત થયા થકા પોતાને ઘેર આવ્યા. એવી રીતે પ્રચુને પાઠશાલામાં મોકલવાનો અધિકાર જાણવો.

એવી રીતે પ્રચુની વાદ્યાવસ્થા ગયા વાદ યૌત્રન યુક્ત થયે ઠટે, તથા યોગો યોગવચાને સમર્થ થયે ઠટે પ્રચુને માતાપિતાએ શુભ સુહર્તમાં સમરવીર રાજાની યશોદા નામે પુત્રી પરણાવી. તેળીની સાથે સુલ યોગવતાં પ્રચુને એક પુત્રી થઈ, અને તેળીને પણ કોઈ મોટા રાજાના પુત્ર એવા પોતાના જાણેજ જમાલી સાથે પરણાવી, અને તેળીને પણ શેષવતી નામની પુત્રી થઈ, અને તે પ્રચુની કૌટુંબી થાય.

અમણ જગવંત શ્રી મહાવીર પ્રચુના પિતા કાશ્યપ ગોત્રવાલા હતા. તેમનાં ત્રણ નામ આ પ્રમાણે કહેવાય છે. એક સિદ્ધાર્થ, બીજું શ્રેયાંસ અને ત્રીજું યશસ્વી. અમણ જગવંત શ્રી મહાવીર પ્રચુની માતાનું વાશિષ્ઠ ગોત્ર હતું. તેમનાં ત્રણ નામ આ પ્રમાણે કહેવાય છે. એક ત્રિશલા, બીજું વિદેહદિન્ના અને ત્રીજું પ્રીતિકારિણી. અમણ જગવંત શ્રી મહાવીર પ્રચુના કાકા સુપાર્થ, મોટા જાઈ નંદિવર્ધન, વહેન સુદર્શના, અને છત્રી કૌલિન્ય ગોત્રવાલી યશોદા હતી. અમણ જગવંત શ્રી મહાવીર પ્રચુની કાશ્યપ ગોત્રવાલી પુત્રી એક હતી. તેનાં બે નામ આવી રીતે કહેવાય છે. એક અણોજ્ઞા અને બીજું પ્રિયદર્શના. અમણ જગવંત શ્રી મહાવીર પ્રચુની કૌશિક ગોત્રવાલી એક પૌત્રી હતી. તેનાં બે નામ આવી રીતે કહેવાય છે. એક શેષવતી અને બીજું યશસ્વી.

હવે વક્ષ કહેતાં સકલ કલાઈમાં કુશલ એવા, તથા નિપુણ છે પ્રતિજ્ઞા જેની એવા, તથા સુંદર

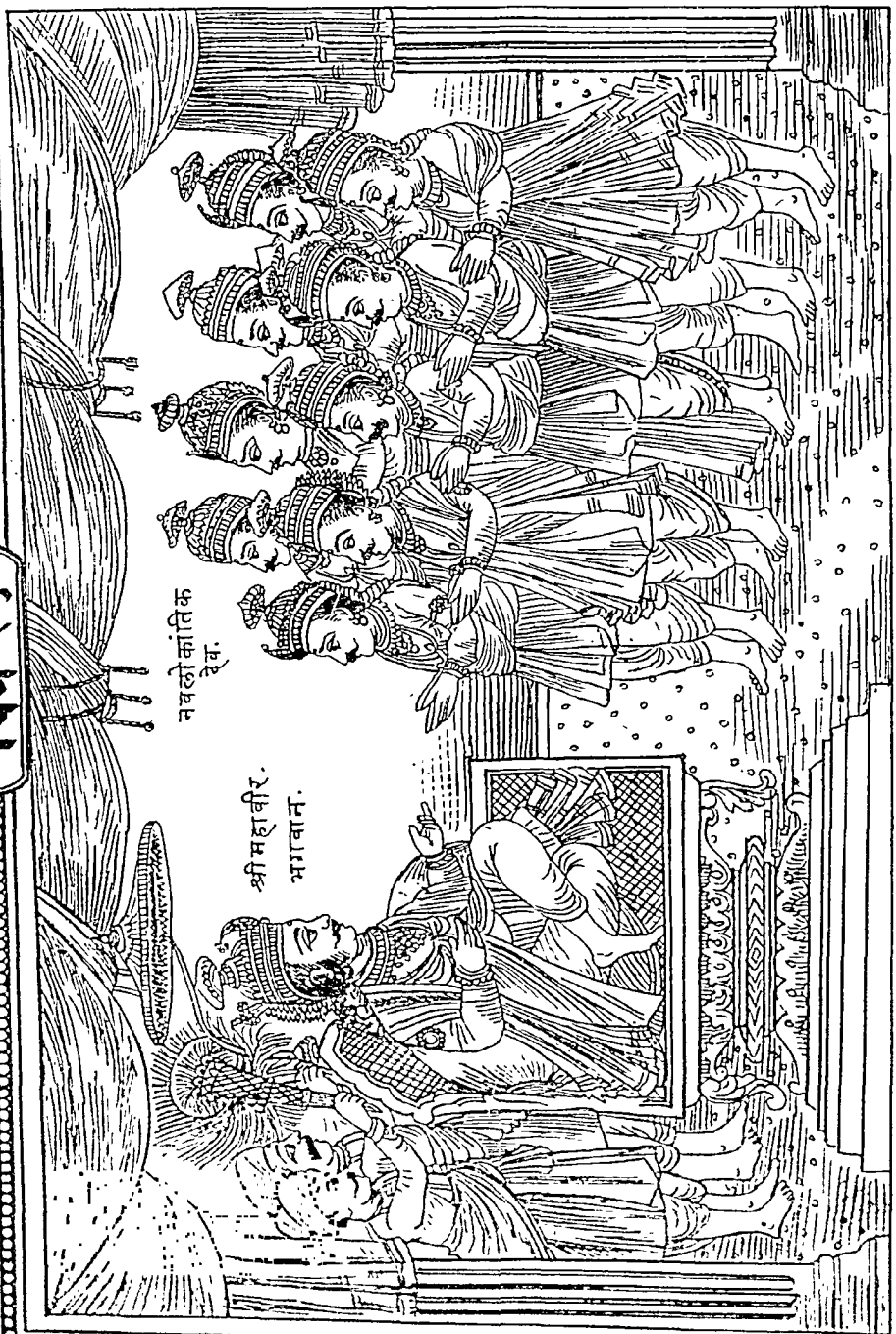
रूपवाला, तथा सर्व प्रकारना गुणोए करीने आलिङ्गित थयेला, तथा सरल, तथा विनयवान्, तथा प्रख्यात, तथा ज्ञात कहेतां जे सिद्धार्य राजा, तेना पुत्र, तथा केवल पुत्र मात्रज एटलुंज नहीं, पण ज्ञातकुलने विषे चंद्र सरखा, वज्रकषत्रनाराच संघयण तथा समचतुरत्न संस्थानना मनोहरपणाने लीधे सुंदर ठे देह जेमनो एवा, तथा वैदेहद्विज कहेतां त्रिशलाना पुत्र एटले विदेहा कहेतां जे त्रिशला क्षत्रियाणी, तेणीनी कुक्षिए उत्पन्न थयेलुं ठे शरीर जेमनुं एवा, ए-हस्यावासमां सुकुमाल एवा, (केमके दीक्षा वखते तो परिषहो सहन करवाथी सुकुमालपणए करीने रहित हता) अमण जगवंत श्री महावीर प्रभु त्रीश वर्ष सुधी एहस्यावासमां रहीने, मातापिता ड्यारे देवलोके गयां, ल्यारे नंदिवर्धन आदिक वजीलोनी लीधेल ठे रजा जेमणे एवा, एटले गर्भसांज होते ठते प्रतिज्ञा करी हती के मातापिताना वेठां हुं दीक्षा लइश नहीं, एवी रीतनी प्रतिज्ञा संपूर्ण थइ ठे जेमनी एवा, अहीं आवश्यकसूत्रना अग्निप्राये प्रभुने अठथावीश वर्ष वील्या बाद तेमनां मातापिता चोथे स्वर्गे गयां, अने आचारांगना अग्निप्राये अनशन करी अच्युत देवलोके गयां. ते बार पठी प्रभुए पोताना सोटा जाइ नंदिवर्धनने कळुं के हे राजन् ! मा-मारो अजिग्रह संपूर्ण थयो ठे, माटे हुं हवे दीक्षा लइश. ल्यारे नंदिवर्धनने कळुं के हे जाइ ! मा-तपिताना विरहथी खिन्न थयेला एवा अने आ वात कहीने तुं घा पर खार मेलवा जेवुं केम करे ते ? ल्यारे प्रभुए कळुं के हे जाइ ! पिता, माता, ब्राता, वेहेन बिगेरेनो संबंध आ जीव अनेक बार परस्परना स्नेहथी बांधी चुक्यो ठे; माटे जामाटे आपे प्रतिबंध करवो जोइए ? ल्यारे नंदि-वर्धनने कळुं के हे जाइ ! ते सयलुं हुं जाणुं ठे, पण प्राण थकी पण अत्यंत वहाला एवा जे तमो, तेनो विरह मने अत्यंत पीडा उपजावे ठे, माटे मारा उपरोधथी तमे बे वर्ष सुधी बरमां रहो. ल्यारे प्रभुए कळुं के ठीक; पण हे राजन् ! मारा माटे तमारे कोइ पण जातनो आरंभ करवो नहीं; हुं ग्रासुक एवां आहार पाणी ग्रहण करीने रहीश; ल्यारे नंदिवर्धन राजाए पण ते कबूल कथुं.

तेशी वीजां वे वर्ष सुधी वस्त्रालंकारशी जूषित एवा प्रभु पण प्रासुक अने एयणीय एवा आहारशी, सचित्त पाणीने पण नहीं पीता थका घरमां रखा. ते वारशी मांजी प्रभुए अचित्त पाणीशी पण सर्व खान करुं नहीं, तथा त्वाशी जीवित पर्यंत ब्रह्मचर्य तेमणे पादुंगु; पण दीक्षोत्सवमां तो सचित्त पाणीशी प्रभुए खान करुं ठे, केसके तेवो कदप कहेतां आचार ठे. एवी रीते प्रभुने वै-रागयुक्त जाणीने चौद खमोशी सूचित एवा चक्रवर्त्तिपणानी बुद्धिशी तेमनी सेवा करता एवा श्रेणिक तथा चंद्रप्रद्योत आदिक राजकुमारो गौतपोताने स्थानके गया.

एवी रीते प्रभुनी प्रतिज्ञा एक वाजुए समाप्त थइ, अने बीजी तरफ लोकांतिक देवोए प्रभुने प्रतिबोध कर्यो. लोकांतिक एटले संसारने अंते रहेला देवो, अर्थात् एकावतारी देवो, केमके जो तेम न मानीए तो ब्रह्मलोकमां रहेनारा एवा देवोने लोकांतिकपणुं घटी शकतुं नशी; ते देवो नव प्रकारना ठे. तेउनां नाम सारखत, आदित्य, वह्नि, अरुण, गर्दतोय, तुषित, अव्यावाध, अग्नि अने अरिष्ट. हवे प्रभु जो के स्वयंबुद्ध होता तेशी तेउना उपदेशनी प्रभुने जरूर नशी, तोपण आम करतुं ए तेमनो आचार ठे. तेज कहे ठे. जीत एटले अवश्य जावे करीने ठे कदप कहेतां आचार जे-उनो ते जीतकद्विपक कहेवाय; एवा ते देवो इष्ट, मनोहर आदिक गुणोवाली वाणीशी प्रभुने नि-रंतर अभिनंदता थका तथा स्तुति करता थका एम कहेवा लाग्या के हे नंदा ! कहेतां हे समु-द्धिवाला प्रभु ! तमे जय पामो, जय पामो. हे कल्याणवान् ! तमे जय पामो, जय पामो. हे उत्तम कत्रिय ! तमे जय पामो, जय पामो. हे जगवान् ! हे लोकना नाथ ! तमे प्रतिबोध पामो, अने सगला ताना जीवोने हितकारी एवा धर्मतीर्थने प्रवर्त्तावो, केमके ते तीर्थ सर्व लोकने विषे सर्व

जेने हितकारी, सुखकारी अने मोक्षने आपनारुं थशे, एम कही तेउ जय जय शब्द करवा लाग्यां. श्रमण जगवंत श्री महावीर प्रभुने तो मनुष्यने उचित एवो जे विवाहादिक गृहस्थधर्म तेशी अनुपम तथा उपयोगवालां तथा केवलज्ञान उपजे त्यां सुधी स्थिर रहे एवां अत्रविज्ञान

नवलोकान्तिका
देव.

श्री महावीर.
भगवान्.

વિગેરેથી બજાર તથા આ કુંરુપુર નગરને દેવલોક સંરહું બનાવ્યું. તે વાર પઠી નંદિવર્ધન રાજા તથા ઇંદ્ર આદિકે સોનાના, રૂપાના, મણિના, સોનારૂપાના, સોનામણિના, રૂપામણિના, સોના રૂપા મણિના, તથા માટીના, દરેકના એક હજાર ને આઠ કલશો તથા વીજી પણ સઘલી સામગ્રી કરાવી. તે વાર પઠી અચ્યુતેષ્ટાદિક ચોસઠ ઇંદ્રે અન્નિષેક કરતે ઠતે, તે દેવોએ કરેલા કલશો, દેવ સંબંધી પ્રજાવથી રાજાએ કરાવેલા કલશોમાં પેઠા, અને તેથી તેહ અત્યંત શોચવા લાગ્યા. પઠી નંદિવર્ધન રાજાએ પ્રચુને પૂર્વ સન્મુલ્ય વેસાફીને દેવોએ લાવેલા કીરસમુદ્દના પાણીથી તથા સર્વ તીર્થની માટીથી તથા સર્વ ઔષધિહંથી અન્નિષેક કર્યો. તે વખતે ઇંદ્રો હાથમાં જારી તથા આરિસાહે સહિત જય, જય શબ્દ કરતા થકા અગાફી ડગા રહ્યા. એવી રીતે પ્રચુને જ્ઞાન કરાવ્યા વાદ ગંધકાષાય્ય નામના વસ્ત્રથી લુઠેલું તે શરીર જેનું, તથા દિવ્ય ચંદનથી લેપનયુક્ત કરેલાં તે ગાત્ર જેનાં, તથા કદપવૃક્કનાં પુષ્પોની માલાહંથી મનોહર થયેલ તે કંઠનો જાગ જેનો, તથા જેના બેમાઠમાં સોનું જડેલું તે એવાં સ્વહ, હજ્જલ તથા લાલોનાં મૂલ્યનાં શ્વેત વસ્ત્રોથી વીંટાયેલું તે શરીર જેનું, તથા હારથી શોચતું તે વદ્ધઃસ્થલ જેનું, તથા વાજુવંધ અને કર્મહંથી શોચતો તે જુજ-દંડ જેનો, તથા કુંરુલથી શોચતા તે ગાલ જેના એવા પ્રચુ, શ્રીનંદિવર્ધન રાજાએ કરાવેલી તથા પચાસ ધનુષ્ય લાંબી, અને પચીશ ધનુષ્ય પોહોલી, તથા ઠગીશ ધનુષ્ય હંચી, તથા વણા સ્તંજોથી શોચતી, તથા મણિ અને સુવર્ણથી વિચિત્ર લાગતી, તથા દિવ્ય પ્રજાવથી અંદર સમાયેલી તે દેવોએ કરેલી પણ પાલશ્વી જેમાં, એવી ચંદ્રપ્રજા નામની પાલશ્વીમાં વેસીને લીલા લેવા માટે ચાલવા લાગ્યા. વાકીનું વર્ણન સૂત્રકાર પોતેજ કહે છે.

તે કાલને વિષે તથા તે સમયને વિષે જે આ શિયાલાનો પહેલો માસ અને પહેલું પલવાનીનું તે માગ-શર માસનો કૃષ્ણ પક્ષ, તેની વશમીને દિવસે, પૂર્વ દિશા પ્રસ્યે ળાયા જતે પાઠલની પોરસી સંપૂર્ણ હોતે ઢતે, અને તે પણ પ્રમાણને પ્રાપ્ત હોતે ઠતે, એટલે જરા પણ ન્યૂનાધિક નહીં, એવી રીતે હોતે ઠતે સુવ્રત નામના

ઘાઉં નીચે પ્રમાણે હે. કેટલીક બાલિકાઁ ઉત્સુકપણથી પોતાના ગાલો પર કાજલના ઝંકો કરતી હવી, અને આંખમાં કસ્તુરી નાખતી હવી, ગલામાં નૂપુર પહેરતી હવી, તથા પગમાં કંઝો પહેરતી હવી. કોઈએ તો કેમ પર હાર પહેર્ગો, તથા ઘમઘમતી બુધરીવાલો કંઢોરો ગલામાં પહેર્ગો, તથા ગોશીર્ષિ ચંદનથી પગને રંગ્યા, અને અલતાથી શરીરને રંગ્યું. કોઈક વાલિકા તો અધું જ્ઞાન કરેલી, અને તેથી ગલતું હે પાણી એવી તથા બુટા હે કેશ જેણીના એવી પહેલાં ત્રાસ, તથા જાણ્યા બાદ કોને હાસ્ય ન કરાવતી હવી? કોઈક મુગ્ધ વાલાનાં વસ્ત્રો હીલાં થઈ જતી જનાત્રી તેણી હાથમાં કેવલ નાની પકડીનેજ રહેલી હતી, તોપણ સઘલા લોકો પ્રચુને જોવામાં લાગતે વતે તેણીને જરા પણ શરમ લાગી નહીં. કોઈક તરુણ સ્ત્રી તો ઉત્સુકપણથી પોતાના રડતા વાલકને તજીને, તથા હાથમાં તેને બદલે વીલાસને લઈને, કેમ પર વેસામીને રસ્તે જતી થકી કોને હાસ્ય નહીં કરાવતી હવી? કોઈક સ્ત્રી તો કહેવા લાગી કે પ્રચુનું અહો મહા રૂપ ! અહો તેજ ! અહો શરીરનું સૌન્દર્ય કેવું હે!!! હું તો વિધાવાના હાથની આ ચતુરાઈ જોઈ તેનાં હુઝલબંડ, વિકસર થયેલ હે કપોલ જેણીના એવી કોઈક સ્ત્રી તો પ્રચુનું મુખ જોવામાં અત્યંત લોહુપ થવાથી પોતાનાં પક્ષી ગયેલાં સોનાનાં આશ્રુષણને જાણતી પણ ન હતી. કોઈક ચંચલ નેત્રવાલી સ્ત્રી તો પોતાના હસ્તકમલથી પવિત્ર મોતીઁ ઉઘાડવા લાગી અને કેટલીક તો મંગલોને કોમલ સ્વરથી ગાવા લાગી, તથા કેટલીક તો હર્ષથી સંપૂર્ણ થઈને નાચવા લાગી.

એવી રીતે નગરની સ્ત્રીઁથી જોવાતો હે વિવ્રવનો પ્રકર્ષ જેમનો એવા પ્રચુની અગામી પહેલાં તો રત્નમય અષ્ટ મંગલો ચાલતાં હતાં. તે નીચે પ્રમાણે, સ્વસ્તિક, શ્રીવત્સ, નંદાવર્ત, વર્ધમાનક, ચદ્રાસન, કલશ, મત્સ્યયુગ, અને દર્પણ; તેની પછી પૂર્ણ કલશ, ખારી, ચામર, ત્યાર બાદ મોટી પતાકા, ઘટ્ટ, મણિ અને સ્વર્ણમય પાદપીઠવાલું સિંહાસન, ત્યાર બાદ સ્વાર વિનાના એકસો આઠ ઉત્તમ હાથી, તેટલાજ ઘોડા, ત્યાર બાદ તેટલાજ ઘંટા અને પતાકાઁ કરીને મનોહર લાગતા અને શસ્ત્રથી પૂર્ણ રથો,

तेतलाज उत्तम पुरुषो, ते वार पढी अनुक्रमे घोडा, हाथी, रथ तथा पालानां सैन्यो, ते वार पढी
 एक हजार नानी पताकाळशी मंफित थयेलो तथा एक हजार जोजन लंचो एवो ध्वज, ते वार
 पढी खड्ग धरनाराळ, ते वार पढी जालांवालाळ, ते वार पढी ढालवालाळ, ते वार पढी हास्य क-
 रावनाराळ, ते वार पढी नर्त करनाराळ, ते वार पढी जय जय शब्द करती कंदर्पिकाळ, ते वार
 पढी घणा उयकुलना चोगकुलना राजाळ, कत्रियो, कोटवालो, मांफलिको, कौटुंबिको, शेठी-
 आळ, सार्थवाहो, देवो, देवीळ विगेरे प्रभुनी अगामी चालता हता, ते वार पढी स्वर्ग, मृत्युलोक
 अने पातालमां रहेनारा देव, मनुष्य अने असुरो सहित एवी पर्षदाए करीने सारी रीते अनुग-
 मन करातुं, तथा अगामी शंख वगमनाराळ, चक्र धारण करनाराळ, हल धारण करनाराळ एटले
 गढांमां सोनानां लांगलना आकारनां आचूषण धरनारा चट्ट विशेषो, मुखशी चाट्ट वचन बोलनारा
 माणसो, पोतानी खांध पर वेसाडेळ ठे माणसो जेळए एवा माणसो, तथा मागध एटले बिरुदावली
 बोलनारा माणसो, तथा घंटा लक्ष चालनारा राबलीआ माणसो, ते सप्तलाळशी वींटायेला प्रभुने
 कुलना वन्नि आदिक खजनो, इष्टादिक विशेषणेवाली वाणीळए करीने प्रभुने अचिंनंदता थका
 बोलवा लाग्या के “जयजय नंदा, जय जय चढा चढं ते” एटले हे समृद्धिमन् ! तथा हे चक्रकारक ! तमे
 जय पामो, तमने चक्र थाळ. तथा अजित एवी इंद्रियोने अतिचार रहित एवां ज्ञान, दर्शन, चारि-
 त्रशी वश करो. तथा तमोए वश करेल एवा श्रमणधर्मने तमे पालो. वली हे प्रभु ! तमोए विघ्नने
 जीत्या ठे, तोपण तमे सिद्धि मांहे जइ वसो अर्थात् तमे त्यां मोक्षमां अंतराय रहित रहो.
 तथा रागद्वेषरूपी मत्वनो तमे निश्चयपूर्वक नाश करो. शास्त्री ? तो के बाह्य अने अर्थांतर एवां त-
 पथी. तथा संतोष अने धैर्यतामां प्रवीण थया थका आठ कर्मो रूपी शत्रुलुंनुं मर्दन करो. शास्त्री ?
 तो के उत्तम एवा शुद्ध ध्यानशी. वली हे वीर ! अप्रमत्त थया थका त्रण लोक रूपी जे मद्ययुद्धनो
 अखानो, तेनी अंदर आराधनपताकाने तमे ग्रहण करो. तथा तिमिर रहित एवं अनुपम जे के-

बलज्ञान तेने मेलवो अने मोक्षरूपी परम पदने तमे प्राप्त थाउं. केवी रीते ? तो के जिनेश्वर प्रभुए कहेला अकुटिल मार्ग बंदे करीने ? तो के परिघहोनी सेनाने हणीने तथा हे कृत्रियने विषे वृषज समान ! तमे जय पामो, जय पामो. तथा घणा दिवसो सुधी, घणां पखवाकीयां सुधी तथा घणा महिनाउं सुधी, तथा घणी एवी हेमंत आदिक ने मासना परिमाणवादी कृतुउं सुधी, तथा घणी ठमासीउं सुधी, तथा घणां वर्षो सुधी, उपसर्गोत्री निर्नय अथा अका, विजली, सिंह आदिकना नयोने कमाए करीने सहन करता अका तमे जय पामो. बली तमारा धर्ममां विघ्नो नो अजाव थाओ. एम कही खजन लोको जय जय शब्दो करवा लाग्या. ते वार पठी श्रमण जगवंत श्री महावीरस्वामी क्षत्रियकुंठ नगरनी मध्यमां अइने ज्यां ज्ञातखंन नामे वन हतुं तथा ज्यां अशोक वृक्ष हतुं, त्यां आव्या. केवी रीते आव्या ? तो के हजारो एवां नेत्रोनी पंक्तिथी जोवाता, तथा वारंवार जोवातुं ठे सौंदर्य जेमनुं एवा; बली केवा ? तो के श्रेणिबंध अथेला लोकोनां मुखनी हजारो गमे पंक्तिउंथी वारंवार स्तुति कराता; बली केवा ? तो के हजारो गमे हृदयनी पंक्तिउंथी तमे जय पामो, जीवो, इत्यादि ध्याने करीने समृद्धिने पमाप्ताता; बली केवा ? तो के हजारो गमे मनोरथोनी पंक्तिथी विशेष प्रकारे स्पर्श कराता, अर्थात् आपणे एमना सेवक अइए तो सारुं, एवी रीते लोकोथी चिंतवाता; बली केवा ? तो के कांति, रूप अने गुणोए करीने प्रार्थना कराता, अर्थात् स्वामिपणांए करीने वांढा कराता; बली केवा ? तो के आंगली-उनी हजारो पंक्तिथी देखाप्ताता; बली केवा ? तो के जमणा हाथथी हजारो लीपुत्थोना नमस्कारोने ग्रहण करता; बली केवा ? तो के जवनोनी हजारो गमे श्रेणिउने उल्लंघन करता; बली केवा ? तो के वीणा, तलताल, वादित्र, गीत, वादन विगेरेना शब्दोथी, तथा मधुर अने मनोहर एवा जय जय शब्दना उद्घोषणथी मिश्रित अथेला एवा अति कोमल मनुष्योना शब्दे करीने सावधान थता तथा, समस्त उच्चादिकराज्यचिह्नी कछिए करीने तथा, आचूषण आदिकनी सर्व प्र-

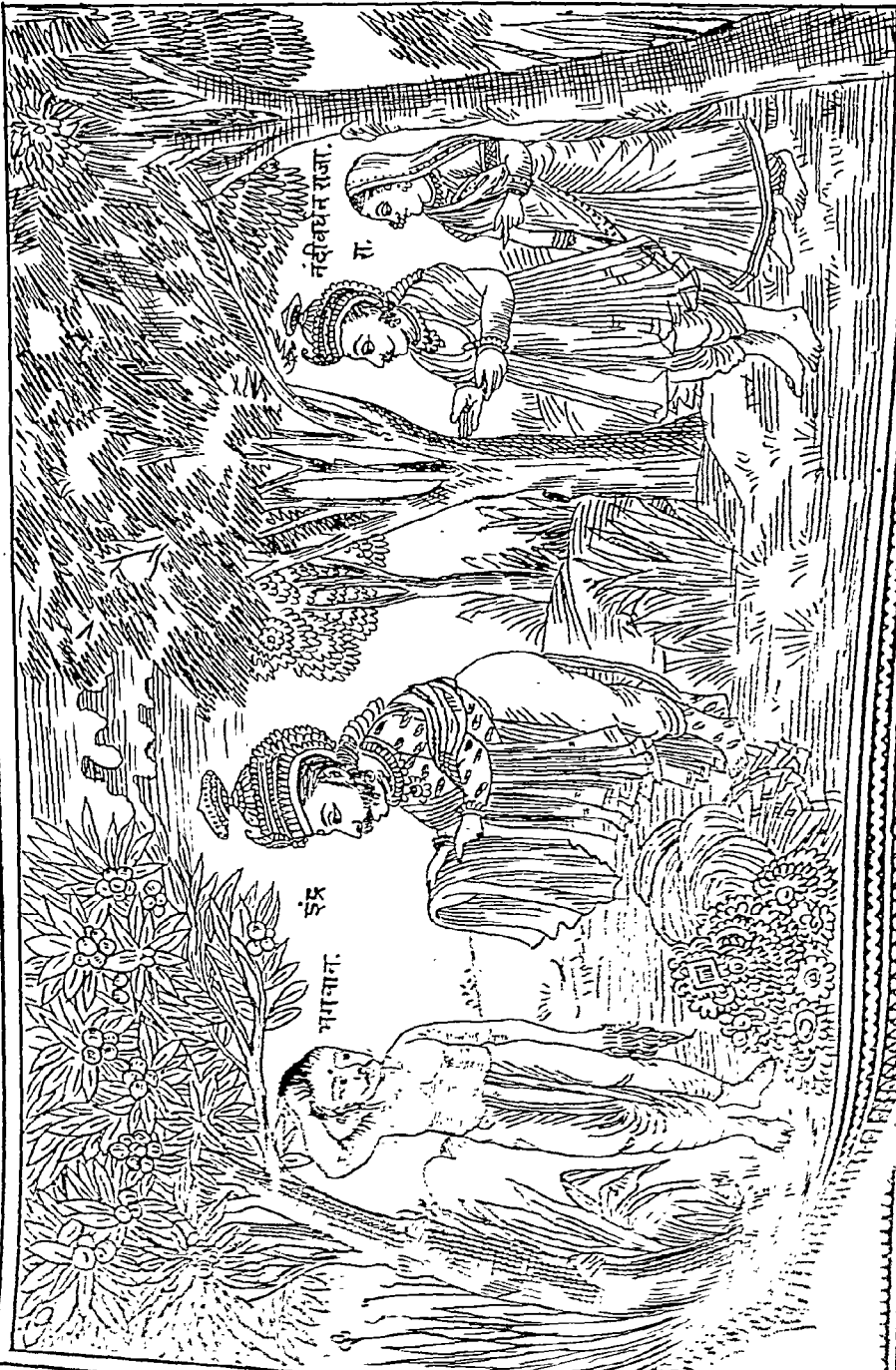
कारनी कांतिए करीने, तथा हाथी, घोना आदिक सर्व प्रकारनी सेनाए करीने, तथा शिबिकादिक सर्व
प्रकारनां वाहने करीने, तथा सघला महाजनोना मेलापे करीने, तथा सर्व प्रकारना आदरे करीने,
तथा सर्व प्रकारनी संपदाए करीने, तथा समस्त शोभाए करीने, तथा सर्व हर्षथी यता उत्सुकपणाए क-
रीने, तथा सर्व स्वजनोना मेलापे करीने, तथा अठार एवी निगमादिक नगरमां रहेती प्रजाउए करी-
ने, तथा सर्व नाटकोए करीने, तथा सर्व तालचरोए करीने, तथा सर्व अंतःपुरे करीने, तथा सर्व पुष्प,
गंध, माल्य अने अलंकारोनी शोभाए करीने, तथा सर्व वाजित्रोना एकठा मलता एवा शब्दे अने प्रति-
रवे करीने, तथा मोटी झ्रिष्ट करीने, तथा मोटी छुतिए करीने, तथा मोटा बल एटले सैन्ये करीने, त-
था मोटा वाहने करीने, तथा मोटा समुद्रये करीने, तथा श्रेष्ठ वाजित्रोनुं समकाले वागवुं ठे जेमां एवा
शंख, ढोल, पटह, जेरी, जह्वरी, खरमुखी, हुरुक्क अने देवडुंजिना यता शब्दना प्रतिशब्दरूप मोटा
शब्दे करीने युक्त, एवा प्रकारनी झ्रिष्टथी व्रत लेवा माटे जता प्रचुनी पाठल चतुरंगी सेनाथी वींटायेलो
तथा मनोहर तत्र चामरथी शोचतो एवो नंदिवर्धन राजा पण जवा लाग्यो. उपर वर्णवेला आम्बरे
करीने युक्त एवा जगवान् क्षत्रियकुंभ्याम नगरना मध्य जागमां यइने नीकले ठे, अने नीकलीने ज्यां
ज्ञातखंभवन नामे उद्यान ठे अने जे उद्यानमां उत्तम अशोक नामे वृक्ष ठे त्यां प्रचु आव्या अने
आबीने ते वृक्षनी नीचे प्रचुए पालखीने स्थापन करावी. तथा ते स्थापन करावीने तेमांथी प्रचु
नीचे उतर्या. एम करीने प्रचु पोतानी मेलेज घरेणां, माला प्रमुख आभूषण आदिकने उत्तरावा
लाग्या. ते एवी रीते के आंगलीएथी वींटील, हाथ परथी वीरवल्य, जुजा परथी बाजुबंध, कंठथी
हार, कानथी कुंमल तथा मस्तक परथी मुकुट पण उतार्यो. ते सयलां आभूषणो कुलनी महत्तराए
हंसलक्षणवाली सान्नीमां लीधां. ते लइने तेणीए “इख्खागकुलसमुपपन्नेसि एं तुमं जाया” इत्यादि
पाठ कछो. एम कही प्रचुने वांटीने ते एक बाजु खसी गइ. ते वार पढी प्रचुए एक मुष्टिथी माढी
मुठना वालोनो, तथा चार मुष्टिथी मस्तक परना केशोनो, एम पंच मुष्टिथी पोतानी मेलेज लोच

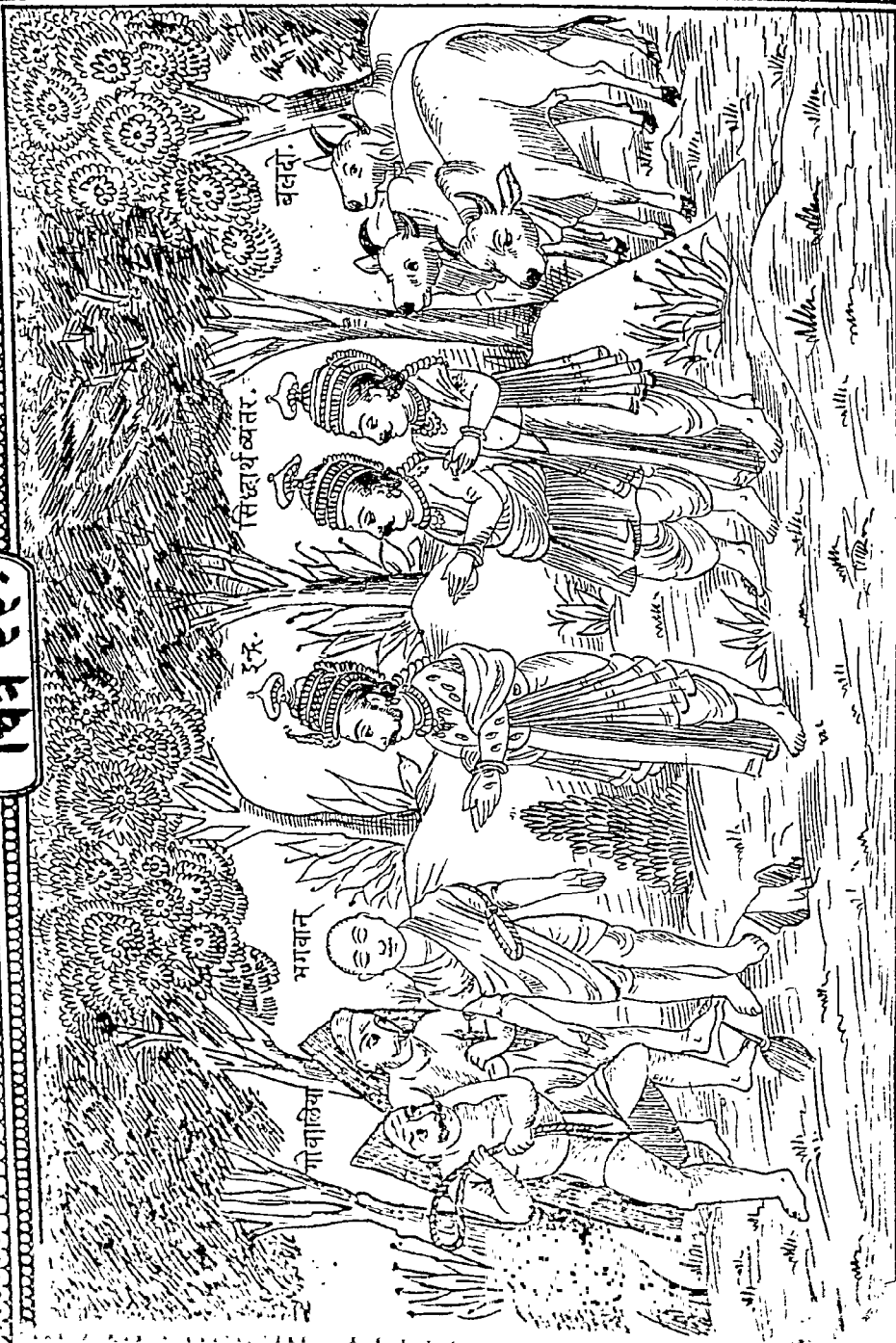
कर्षो. तेम करीने पाणी पीधा वगर ठठना तप सहित, उत्तराफाटुनी नक्षत्र साथे चंद्रनो योग आवते बते इंद्रसाबा खन्ना पर धारण करेला एक देवदूष्य वल्लने लइने प्रभु एकला एटले रागद्वेषनी सहाय विना, अद्वितीय एटले जेम कृषनदेव प्रभुए चोसठ हजार राजाडे साथे, महिनाथ अने पार्श्वनाथजीए त्रणसो साथे, वासुपूज्यजीए उसो साथे, तथा वाकीना जिनेश्वरोए जेम एक हजार साथे दीक्षा लीधी हती, तेम वीर जगवाननी साथे कोइ पण नहोतुं; तेथी अद्वितीय एटले एकाकी, तथा द्रव्यथी केशलोचे करीने मुंडित थयेला तथा जावथी क्रोधादिकने दूर करवाथी मुंक्ति थयेला घरथी नीकली आगारीपणानो लाग करी एटले अनागारताने (साधुपणाने) प्राप्त थया. तेनो विधि नीचे मुजव जाणवो. एवी रीते उपर कहेवा प्रमाणे कर्षो ठे पंचमुष्टिलोच जेणे एवा ते प्रभु ज्यारे सामायिक करवाने इहता हवा, त्वारे इंद्र सचलो वाजिन्न आदिकनो कोलाहल बंध कराव्यो. त्वार पठी प्रभुए “नमो सिद्धाणे” इत्यादि कथनपूर्वक “करेमि सामादयं सर्वं सावर्जं जोगं पञ्चस्कामि” इत्यादि पाठ उच्चारण कर्षो; पण “अंते” एवो पाठ बोल्या नही, केमके एवो तेमनो कदप कहेतां आचार ठे. एवी रीते चारित्र ग्रहण कर्षु के तुरंत प्रभुने चोथुं मनःपर्यवज्ञान उत्पन्न थयुं. ते वार पठी इंद्रादिक देवो प्रभुने बांदीने नंदी-श्वर छीपनी यात्रा करीने पोतपोताने स्थानके गया.

एवी रीते महोपाध्याय श्री कीर्त्तिविजयगणिना शिष्योपाध्याय श्री विनयविजयगणिए रचेली कदपसूत्रनी सुबोधिका नामनी टीकाना गुजराती जाषांतरमां पांचमो कण समाप्त थयो. श्रीरस्तु.

॥ षष्ठं व्याख्यानं प्रारभ्यते ॥

ते वार पठी चार ज्ञानवाला जगवान् बंधुवर्गनी रजा लइने विहार करवा लाग्या. बंधुवर्ग पण ज्यांसुधी प्रभु दृष्टिगोचर रहा, त्यांसुधी त्यां ठेरीने “हे वीर” हवे अमे तमारा विना जून्य वन सरखा घेर प्रत्ये केम जइथुं ? वली हे बंधु ! कोनी साथे अमे वातचित करीने सुख जोग-

वीशुं ? तथा हवे कोनी साथे जोजन करीशुं ? वली हे आथें ! सघलां कार्यामां हे वीर ! हे वीर ! एम बोलावीने तमारां दर्शनशी तथा अतिशय प्रीतिशी अमे हर्ष पामता हुता. हवे आश्रय विनाना अमे कोनो आश्रय लइशुं ? वली हे बांधव ! अमारी आंखोने अमृतांजन सरखुं तसारुं अतिप्रिय दर्शन हवे असोने क्यारे यशे ? वली हे उत्तम गुणोए करीने मनोहर ! रागरहित चित्तवाला एवा पण तमे असोने क्यारे संजालशो ? एम बोलता थका अश्रु सहित आंखोवाला थका थका केटलाक कष्टशी पोताने घेर गया.

हवे प्रचुने दीक्षामहोत्सव वखते देवोए जे गोशीर्षचंदन आदिकशी तथा पुष्पोए करीने पूज्या हुता, तेनो सुगंध चार महीनाशी पण अधिक प्रचुना शरीर पर रह्यो हुतो, अने ते गंधशी खेचाइने जमराउ आवीने प्रचुने कंख देवा लाग्या. केटलाक युवानीआउं प्रचु पासे ते सुगंधी मागवा लाग्या, पण प्रचु तो मौन रहा, तेथी तेउं क्रोधायमान अइने प्रचुने आकरा उपसर्गो करता हुवा. स्त्रीउं पण प्रचुने अद्भुत रूपवांला तथा सुगंध युक्त शरीरवाला जोइने कामातुर अइ थकी अनुकूल उपसर्गो करती हती, पण प्रचु तो मेरुनी पेठे स्थिर थया थका ते सधलुं सहन करता थका विहार करवा लाग्या. हवे ते दिवसे वे घकी दिवस बाकी हुतो, त्यारे प्रचु कुमारग्राम प्रत्ये पदोंच्या, तथा त्यां रात्रिए कायोत्सर्गध्यानमां रहा.

पटलामां कोइ गोवालीउं आखो दिवस हलमां बलदोने जोकीने संध्यावखते तेउंने प्रचुनी पासे मूकीने गायो दोवा माटे घेर गयो, अने ते बेलो तो वनमां चरवा माटे चाल्या गया. पली ते गोवालीए आवीने प्रचुने पूब्हुं के हे आर्थ ! मारा बलदो कयां ठे ? पण प्रचु बोड्या नहीं, त्यारे तेणे जाणुं के आने खबर नथी, तेथी तेउंनी वनमां ते शोध करवा लाग्यो. पली बलदो तो थोकी रात्रि बाकी रही त्यारे पोतानी भेजेज प्रचु पासे आव्या. ते वखते गोवालीउं पण त्यां आव्यो, अने बलदोने जोइ तेणे विचारुं के अहो ! आने खबर हती, तोपण तेणे मने आखी गन जमाज्जो

एम् विचारी कोधथी रासकी लइ सारवा माटे ते प्रभु तरफ दोड्यो. एटलामां इंद्र ते चृत्तांत अव-
धिज्ञानथी जाणीने गोवालीआने आवीने शिक्षा करी.

पढी इंद्र प्रभुने विनंति करी के हे प्रभु ! तमोने घणा उपसर्गो श्रवाना ठे, माटे चार वर्ष सुधी
वैयावृत्य माटे हुं आपनी पासेज रहुं. त्यारे प्रभुए कछुं के हे देवेंद्र ! एवुं कदापि श्रुं नथी, श्रुं
नथी, अने श्रो पण नहीं, केमके तीर्थकरो कोइ देवेंद्र अथवा असुरेंद्रनी सहायथी केवलज्ञान
उपार्जन करता नथी, पण फक्त पोतानांज पराक्रमथी केवलज्ञान उपार्जन करे ते. त्यारे इंद्र पण
मरणान्त उपसर्गने टालवा माटे प्रभुनी मासीना पुत्र सिद्धार्थ व्यंतरने प्रभुनी वैयावृत्य माटे म्यापीने
पोते देवलोक गयो.

ते बार पढी प्रभुए सवारमां कोद्वारा नामना सन्निवेशमां बहुल नामना ब्राह्मणने घेर “सारे पात्र
सहित धर्म प्ररूपयो” एम् विचारी पहेलुं पारणुं त्यां ग्रहस्थना पात्रमां परमात्मथी कर्तुं. ते ब्रह्मते चेतो-
रक्षेप, गंधोदकनी वृष्टि, छुंछुंछिनो नाद, “अहो दानमहो दानं” इत्यादि उद्बोधोपणा, तथा वसु-
धारानी वृष्टि, एम् पांच दिव्यो प्रगट थयां.

त्यांथी प्रभु बिहार करीने मोराक नामना सन्निवेशमां दुश्जंत नामना तापसना आश्रममां गया.
त्यां सिद्धार्थ राजानो मित्र एवो ते कुलपति प्रभु पासे आव्यो. प्रभुए पण पूर्वोच्यमासथी मलवा
माटे हाथ पहोला कर्था. पढी तेनी प्रार्थनाथी प्रभु पण एक रात्रि तिहां रहीने पोते निरामी
चित्तवाला हता, पण तेना आग्रहथी त्यां चोमासुं रहेवानुं कबुल करीने प्रभु बीजी जगोए वि-
हार करवा लाग्या. आठ मास सुधी बिहार करीने पाठा प्रभु वर्षाकतु गालवा माटे त्यां आठ्या.
तथा त्यां आवीने कुलपतिए आपेदी घासनी छुंफकीमां रह्या. त्यां बहारना जागमांथी घास नहीं
मलवाथी अन्य तापसोए पोतपोतानी छुंफकीउमांथी निवारण करेली गयो प्रभुथी मंजित थयेली

स्वाधी. त्वारे कुलपति पण प्रभुने आवी कहेवा लाग्यो के हे वर्धमान ! पक्षीउं पण पोतपोताना माळानुं रक्षण करवामां दक्ष होय ठे, अने तुं तो राजपुत्र अइने पोताना आश्रमनुं रक्षण करवाने केम आजक्त आय ठे ? त्वारे प्रभुए विचार्युं के मारा अहीं रहेवाची आमने अप्रीति आय ठे, एम विचारी असारु सुदि पूनमधी सांझी पंदर दिवसो गया बाद वर्षाकालमां पण प्रभु पांच अन्नग्रहो लइने अस्थिकग्राम प्रत्ये गया. ते पांच अन्नग्रहो नीचे प्रमाणे जाणवा. अप्रीति उपजे एवा घरमां मारे वास करवो नहीं, हमेशां प्रतिमा धारीने रहेवुं, गृहस्थीनो विनय करवो नहीं, मौन रहेवुं तथा हाथमांज आहार करवो.

हवे एवी रीते श्रमण जगवंत श्री महावीर स्वामी एक वर्ष अने एक मास सुधी वस्त्रधारी रखा, तथा ते वार पठी वस्त्ररहित रखा, तथा हाथरूपीज पात्रवाला रखा. प्रभुनुं वस्त्ररहितपणुं नीचेना वृत्तांतची जाणवुं.

प्रभुए दीक्षा लीधा बाद एक वर्ष अने एक मास गया बाद दक्षिणवाचाल नामना नगरनी पासो सुवर्णवालुका नामनी नदीने किनारे कांटासां जरावाची अर्धुं देवदूष्य वस्त्र पडी जते ठते प्रभुए सिंहावलोकनची तेनी पाठल दृष्टि करी. अहीं केटलाको कहे ठे के ममताची प्रभुए पाठल जोयुं; अने वीजा केटलाको कहे ठे के ते स्थंजिल जगो पर पळ्युं के अस्थंजिल जगो पर पळ्युं, ते जोवा माटे प्रभुए पावुं वाढी जोयुं; अने केटलाको कहे ठे के असारी संततिमां वस्त्र पात्र सुलज या दुर्लज यशे, ते जोवा माटे पावुं वाढी जोयुं, तथा केटलाक वृद्धो वल्ली एम कहे ठे के कांटासां वस्त्र जरायुं, तेथी पोतानुं शासन कंटकबहुल यशे एम विचारी पोते निलोन्नी होवाची ते अर्धुं वस्त्र प्रभुए पावुं लीधुं नहीं.

हवे ते वस्त्र प्रभुना पिताजीना मित्र एवा कोइ ब्राह्मणे लीधुं, अने अर्धुं तो प्रभुए तेने पहे-लांज आपी दीधुं हवुं. ते वृत्तांत नीच प्रमाणे जाणवुं.

તે બ્રાહ્મણ દરિદ્રી હતો, પણ પ્રચુ જ્યારે વાર્ષિક દાન દેતા હતા, ત્યારે તે પરદેશમાં ગયો હતો. ત્યાં
 પણ ડુર્જાગ્યપણાથી કંઈ નહીં મલવાથી ધેર પાઠો આવ્યો, ત્યારે સ્ત્રીએ તેની તર્જના કરી કે હે
 અન્નાગ્યમાં શિરોમણિ ! જ્યારે શ્રીવર્ધમાન પ્રચુએ સુવર્ણનો વરસાદ વરસાવ્યો, ત્યારે તું પરદેશ
 ગયો હતો, અને હવે પાઠો પણ તું નિર્ધનજ રહીને આવ્યો, માટે દૂર જા, મોઢું દેગ્રારુ માં. અ-
 થવા તો હજુ પણ તે જંગમ કલ્પવૃક્ષ સરલા પ્રચુ પાસે જઈ યાચના કર, કે જેથી તે તારું દરિદ્રી-
 પણું હરે; કેમકે, જેણે પહેલાં દાન દીધાં છે, તે ફરી પણ આપવાને સમર્થ થશે, કેમકે પાણીના
 અર્થી માણસો સુકાઈ ગયેલો એવો પણ નદીનો માર્ગ खोड़े છે. એવી રીતનાં સ્ત્રીનાં વાક્યોથી પ્રે-
 રાયેલો તે બ્રાહ્મણ પ્રચુની પાસે આવીને વિનંતિ કરવા લાગ્યો કે હે પ્રજો ! તમે જગતના ઉપકારી
 ઠો, તમોજ સઘલા જગતનું દારિદ્ર્ય નિર્મૂલ કર્યું છે, અને હું નિર્જાગી તે વચ્ચે ત્યાં નહીં હતો,
 અને મને પરદેશમાં ઝમતાં યકા પણ કંઈ મલ્યું નહીં, માટે પુણ્ય રહિત તથા આશ્રય
 વિનાનો અને નિર્ધન એવો હું જગતનાં વાંઝિતને આપનાર એવા આપને શરણે આવ્યો છું, અને
 આલા જગતનું દારિદ્ર્ય હરનાર એવા આપને મારું દારિદ્ર્ય હરવું એ શું હિસાવમાં છે ? કેમકે
 ચરી દીધેલ છે સઘલું મહીતલ જેણે, તથા અદ્રુત શક્તિવાલા એવા વરસાદને એક તુલું જ-
 રવા માટે શું પ્રયાસ પન્ની શકે તેમ છે ? એવી રીતે યાચના કરતા કરતા એવા તે બ્રાહ્મણને કરુ-
 ãાવંત ઝગવાને અર્ધુ દેવદૂષ્ય વલ્લ આપ્યું. અહીં કેટલાક આચાર્યો કહે છે કે એવા દાનેશ્વરી ઝગવાને
 પણ પ્રયોજન વિનાના વલ્લનું પણ જે અર્ધુ દાન દીધું, તે પ્રચુની સંતતિમાં થનારી વલ્લપાત્રની
 મૂર્ગા સૂચવે છે, અને વીજાઈ કહે છે કે પહેલાં જે વિપ્રકુલમાં ઉત્પન્ન થયા હતા, તેના તે સંસ્કાર છે.

હવે તે બ્રાહ્મણે તે અર્ધુ વલ્લ લઈને તેના ઠેઠાં વણવા માટે એક વણકરને વતાવ્યું. ત્યારે તે
 વણકરે પણ કહ્યું કે હે વિપ્ર ! તું તેજ પ્રચુની પાઠલ હજુ જા. તે નિર્મમ અને કરુણાવંત એવા
 પ્રચુ તને વીજું પણ અર્ધ વલ્લ આપી દેશે, અને પઠી હં તને તે એવી રીતે જોડી આપીશ કે જેથી

ते अर्द्धत जेवुं देखाशे अने तेनुं एक लाख सोनामोहोर जेटलुं मूछ्य थशे, अने पढी आपणे ते धन वहेंची लइछुं, तेथी आपण वनेनुं दारिद्र्य चूर्ण थशे. एवी रीते तेणे प्रेरणा करेली ब्राह्मण फरीने पाठो प्रभु पासे आव्यो, पण लज्जाथी मागणी कर्या विना एक वर्षे सुधी प्रभुनी पाठल न्म्यो, अने पढी पोतानी मेले पनी गथेलुं ते अर्धुं वल्ल लइने चालतो थयो; माटे एवी रीते प्रभुए सवस्त्रधर्म प्ररूपवा माटे एक वर्षे अने एक सास सुधी वल्ल धारण कर्थुं, अने सपात्रधर्म स्थापवा माटे पहेलुं पारणुं पण गृहस्थना पात्रमां प्रभुए कर्थुं, अने त्या पढी ठेकजी वित पर्यंत प्रभु वल्ल तथा पात्र विना रखा.

एवी रीते विहार करता एवा प्रभुनी कोइ दिवसे गंगाने कांठे सूक्ष्म माटीवाला कादवमां प्रतिविधित थयेली पदपंक्तिमां चक्र, ध्वज, अंकुश आदिक लक्षणोने जोइने पुष्पक नामनो सामुद्रिक विचारवा लाग्यो के अर्हीथी कोइ चक्रवर्ती एकाकी चाळ्यो जाय ठे, माटे जइने हुं तेनी सेवा करूं, के जेथी मारो मोटो उदय थाय. एम विचारी तुरत ते पगलांने अनुसारे चाळीने ते प्रभुनी पासे आव्यो, अने तेमने जोइ विचारवा लाग्यो के अरे ! हुं तो फोकटज मोडुं कष्ट वेतीने पण सामुद्रिकशास्त्र चलयो; जे आवी रीतनां लक्षणयुक्त थइने पण साधु थइ व्रतकष्टने आचरे ठे; माटे सामुद्रिकशास्त्रनुं पुस्तक तो हवे मारे पाणीमांज बोलवुं.

एदलामां दीधेल ठे उपयोग जेणे एवो इंद्र तुरत त्यां आबीने प्रभुने नमस्कार करीने ते पुष्पकने कहेवा लाग्यो के हे सामुद्रिकवेत्ता ! तुं खेद कर नहीं; तांरुं शास्त्र सत्य ज ठे; आ लक्षणथी आ प्रभु त्रणे जगतने पूजनीक, तथा सुरासुरना पण खासी, तथा सर्व प्रकारनी उत्तम संपदाना आश्रयभूत एवा तीर्थंकर थशे; केमके आ प्रभुनी काया परसेवाना मेल रहित ठे, आसोश्वास सुगंधी ठे, सहिर तथा मांस गायना दूध सरखां श्वेत रंगनां ठे, तथा इत्यादिक वाद्य अने अज्यंतर एवां एमनां अनेक सुलक्षणोने गणवाने कोण समर्थ ठे ? इत्यादिक तेने कहीने, तथा तेने मणि, सुवर्ण आदिकथी समृद्धिवान् करीने इंद्र पोताने स्थानके गयो. ते सा-

मुद्रिकवेत्ता पण हर्ष पाप्मीने पोताने देश गयो, तथा प्रभु पण वीजी जगोए विहार करवा लाग्या. हवे श्रमण जगवान् श्री महावीर प्रभु बार वर्ष उपरांत कांइ थोमा वखत सुधी नित्य कायाने जोस-राबीने अने शरीर उपरथी मसताने तजीने रखा हता, एवामां जे कोइ उपसर्ग तेमने उपड्या हता ते जे आ कहेवामां आवे ठे ते देवे करेवा, मनुष्ये करेला, भोगप्रार्थनारूप अनुकूल उपसर्गो, तारुनादि प्रतिकूल उपसर्गो, ते उत्पन्न थयेला उपसर्गोने प्रभुए निर्जयपणे सम्यक् प्रकारे सहन कर्गो, क्रोध कर्गो विना खस्या, दीनता कर्गो विना सहन कर्गो अने निश्चलापणाथी सहन कर्गो. हवे प्रभुए देव संबंधी, मनुष्य संबंधी तथा तिर्यच संबंधी अनुकूल तथा प्रतिकूल विगेरे जे उपसर्गो सहन कर्गो ठे, तेनुं वर्णन करे ठे.

प्रभु पहेलुं चोमासुं सोराक नामना सन्निवेशथी आवीने शूलपाणि यक्षना चेलमां रखा. ते यक्ष पूर्व जवमां धनदेव नामे वेपारीनो बलदहतो. ते वेपारी नदी उतरतोहतो, ते वारे तेनां पांचसो गां मां कादवमां खुंची वेठां. त्यारे उद्धसायमान थयुं ठे वीर्य जेनुं एवा ते वृषने मात्री वाजुए जोनाडने विचारुं के जो साराज करुका करीने बन्ने पकखे मने जोडे, तोहुं एकलोज सवलां गां मां खेंची ला-बुं, एम विचारतां तेणे सघलां गां मां कादवमांथी खेंची काढ्यां. एवी रीते पराक्रम कर्गोथी ते बल-द शरीरना सांधाळ जुटी जवाथी अशक्त थइ गयो. त्यारे तेने अशक्त जोडने धनदेवे वर्धमान नामे गाममां जइ गामना सुखीडने तेने माटे घास पाणी विगेरेना पैसा आपीने ते बेलने त्यां मूसयो, पण ते सुखीडए तेनी सारसंचाल दीधी नहीं, तेथी ब्रूख अने तृपाथी पीकित थइ शुभ्र अश्व-वसायना योगथी मृत्यु पाप्मीने व्यंतर थयो. त्यां तेणे आगला जन्मनो व्रतांत याद लावीने को-धथी ते गाममां सरकी फेलावीने अनेक साणसोने मारी नाख्या. “केटलाकनो ते संस्कार घाय” एम विचारी मरुदां तेमनां तेम पंकी रहेवाथी तेजनां हारुकांलेना समूह उपरथी ते गामनुं अ-स्थिकग्राम एवुं नाम प्रसिद्ध थयुं. पढी बाकी रहेला लोकोए तेनुं आराधन करवाथी तेणे प्रत्यक्ष थ-

इने पोनानुं देवल तथा प्रतिमा करावी. त्यां माणसो तेनी हमेशां पूजा करता हता. जगवान् पण तेने प्र-
 तिबोधवा वास्ते तेज चैत्यमां आव्या. लोकोए प्रभुने कहुं के आ दुष्ट यक्ष पोताना चैत्यमां जे रात्रि रहे
 ठे, तेने सारी नाखे ठे, एम लोकोए वार्या ठतां पण प्रभु त्यांज रात्रि रह्या. तेणे प्रभुने दोज पसाकवा साटे
 पृथ्वी फाटी जाय एवो अट्टहास कर्चो. पठी हाथीनुं अने सर्पनुं रूप करीने दुःसह उपसर्गो कर्चा, तोपण
 प्रभु तो जरा पण दोजायमान थया नही. पठी अन्यनो जीव जाय एवी तेणे प्रभुने सस्तकमां,
 कानमां, नासिकामां, चक्षुमां, दांतमां, पीठमां नखमां विगेरे अनेक सुकुमाल स्थानकोमां वेदना
 करवा मांकी, तेथी पण प्रभुने निष्कंय जोडने ते प्रतिबोध पास्यो. तेज वखते सिद्धार्थ व्यंतर पण
 त्यां आवी तेने कहेवा लाग्यो के हे निर्जांगि, दुष्ट, झुलपाणि ! तें आ हुं आचर्युं ? जे तें इंडने पण
 पूजनीक एवा प्रभुनी आशातना करी. जो आ वात इंड जाणशे, तो तारा स्थाननो पण ते नाश करशे.
 ते सांचली झूलपाणि पण त्रय पासीने प्रभुने पूजवा लाग्यो, तथा तेसनी आगल माथन अने नाच
 करवा लाग्यो. ते सांचली लोकोए विचार्युं के आणे ते प्रभुने सार्यां ठे, तेथी गाय ठे, अने नाचे ठे.

हवे त्यां प्रभुए एक देश जाण एवा रात्रिना चार पोहोरो सुधी जे अत्यंत वेदना सहन करी,
 तेथी प्रजाते तेमने कणवार निद्रा आवी. ते वखते प्रभु उजा थकांज दश खसो जोडने जाग्या.
 हवे प्रजात थुं एटले लोको एकठा थया. ते वखते त्यां उत्पल अने इंद्रशर्मा नामे अष्टांग नि-
 मित्तना जाणनारा वे निमित्तिआळ पण आव्या. तेळ सघलाडए प्रभुने दिव्य गंध, चूर्ण, पुष्प
 आदिकथी पूजित जोडने हर्ष सहित नमस्कार कर्चो.

पठी उत्पल निमित्तिउ वोढ्यो के हे जगवन् ! आपे रात्रिने ठेडे जे दश खसो जोशां ठे तेउनुं फल
 आप तो जाणो ठो, तोपण हुं कहुं बुं. जे आपे तालपिशाचने हण्यो, तेथी करीने तसो थोकाज वख-
 तमां मोहनीय कर्मने हणशो. तथा सेवा करतुं एवुं आपे जे श्वेत पक्षी जोयुं, तेथी तसो शुक्ल-
 ध्यानने धारण करशो. जे तमे चित्र कोकिलने सेवा करतो जोयो, तेथी तसो द्वादशांगीनो अर्थ

विस्तारशो. जे तमोए गायोनो वर्ग सेवा करतो जोयो, तेथी साधु, साध्वी, श्रावक अने श्राविकारूप च-
 तुर्विध संघ आपनी सेवा करशे. वली जे आपे स्वप्नमां समुद्रने तयो, तेथी आप संसारने तरी जशो.
 वली आपे उगतो सूर्य जोयो, तेथी आपने तुरत केवलज्ञान उत्पन्न यशे. वली आपे आंतरमां-
 लेथी जे मानुषोत्तरने वीढ्यो, तेथी करीने तमारी कीर्ति त्रण छुवनमां यशे. वली आप जे मं-
 दराचलना शिखर पर चढ्या, तेथी आप सिंहासन पर बेसीने देव अने मनुष्यनी पर्यडामां ध-
 र्मने प्ररूपशो. वली आपे जे देवोए करीने शोचायुक्त यथेलुं पद्मसरोवर जोयुं, तेथी करीने आ-
 पने चारे निकायना देवो सेवशे. वली आपे जे मालानुं शुभ जोयुं, तेनो अर्थ हुं जाणी शकतो नथी.
 त्यारे जगवाने कळुं के हे उत्पल ! जेमें मालानुं शुभ जोयुं, तेथी हुं साधुधर्म तथा श्रावकधर्म, एम जे
 प्रकारना धर्म प्ररूपीश. पळी ते उत्पल पण प्रचुने वांदीने चालतो ययो. त्यां प्रचु आठ अर्धमा-
 सक्षपणे करीने ते चोमासुं अतिक्रमण करीने सोराक नामना सन्निवेशमां गया. त्यां प्रतिमा धारीने
 रहेला प्रचुना शरीरमां तेमना सत्कार मांटे सिद्धार्थ व्यंतरे दाखल यइने निमित्तो कहेते ठते,
 प्रचुनो महिमा फेलायो. एवी रीते प्रचुना यता महिमाने जोइने अष्टंदक नामना त्यां रहेता
 निमित्तिआए गुस्से यइने तूणछेदना विषयमां प्रश्न करते ठते सिद्धार्थे कळुं के नही उदाय; एम
 कहेते ठते जेवो ते ठेदवा जाय ठे के तुरत उपयोगपूर्वक इंद्रे त्यां आचीने वज्रथी तेनी आंगली
 ठेदी नाखी. पळी हष्ट यथेला सिद्धार्थे लोकोने जणव्युं के आ निमित्तिउ चोर ठे. त्यारे लो-
 कोए पूखुं के शी रीते ? त्यारे सिद्धार्थे कळुं के आ माणसे वीरघोष कर्मकरनो दश पलना प्र-
 माणनो वाटको चोरीने खजुरीना वृद्ध नीचे राख्यो ठे, तथा इंद्रशर्मानो घोटो पण ते खाइ गयो
 ठे, तेनां हाककां पोतानां घर आगल रहेली वोरकी नीचे तेणे दाढ्यां ठे, अने तेनुं जीजुं दूषण
 तो मुखथी कही शकाय तेनुं नथी, ते तेनी स्त्रीज कहेशे. त्यारे माणसोए जइ तेनी स्त्रीने पूठ-
 वाथी तेणीए पण ते दिवसे तेनी साथे कजीउ करेलो होवाथी गुस्साथी कळुं के हे माणसो !

चित्र ३५

भगवान्

चंद्रकोशी सार्व

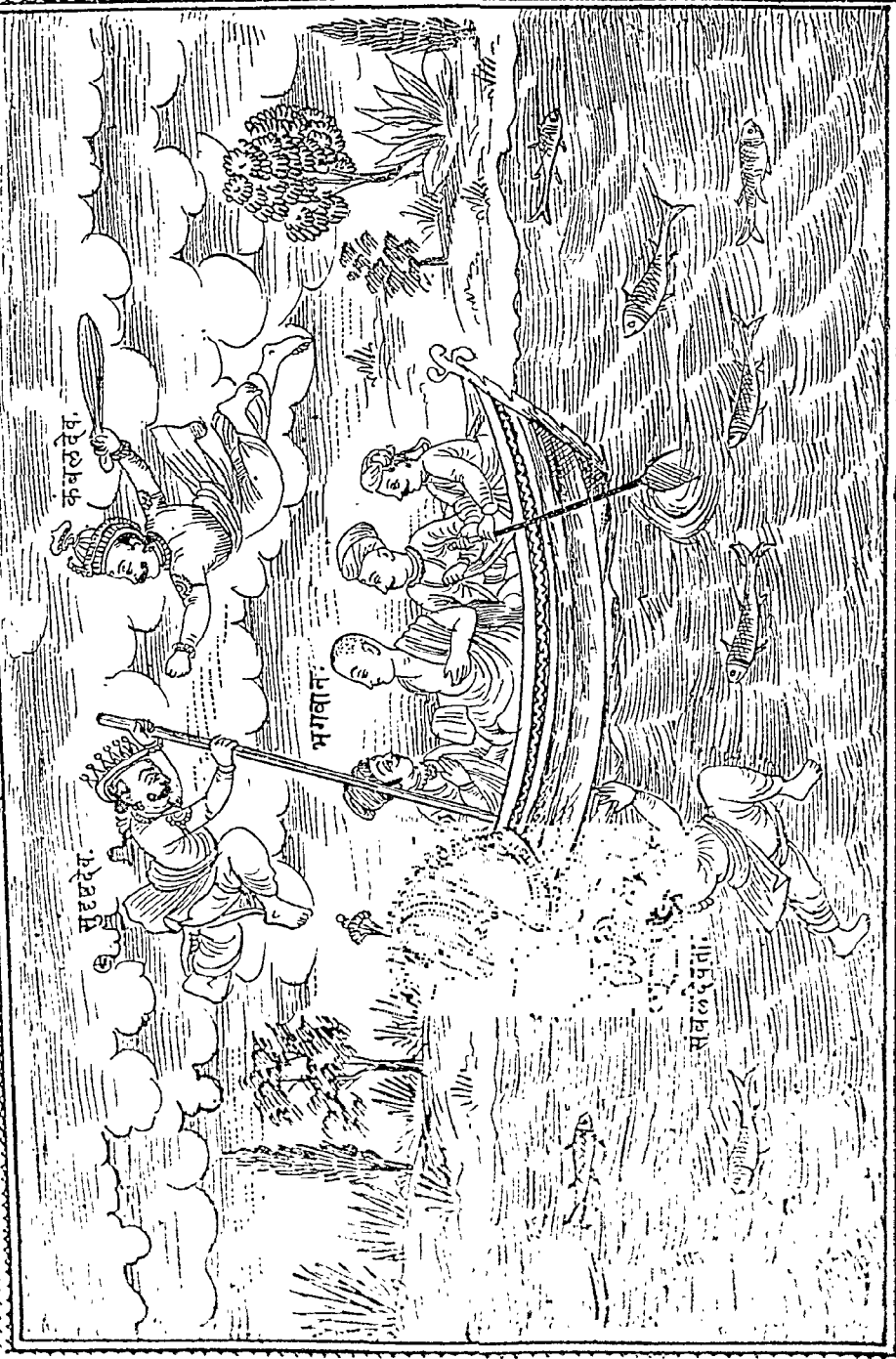

जेनुं मुख पण जोवालायक नथी एवो ते छुष्ट छे, केमके ते तो पोतानी बेनने पण जोगवे छे. त्थार ते । ने । मे-
 तिण अयंत लज्जायुक्त थइ एकांतमां आवीने प्रचुने विनंति करी के हे स्वामिन् ! आप तो विश्वपूज्य
 गो अने सर्व जगोए पूजाशो, अने मारी तो अत्रेज आजीविका छे. त्थारे प्रचुए तेनी अप्रीति जाणीने
 त्यांथी विहार कर्यो; अने श्वेतांबी प्रत्ये जतां थका लोकोए वार्या ठतां पण कनकखल नामे तापसना
 आश्रममां चंमकौशिकने प्रतिबोधवा माटे प्रचु त्यां गया.

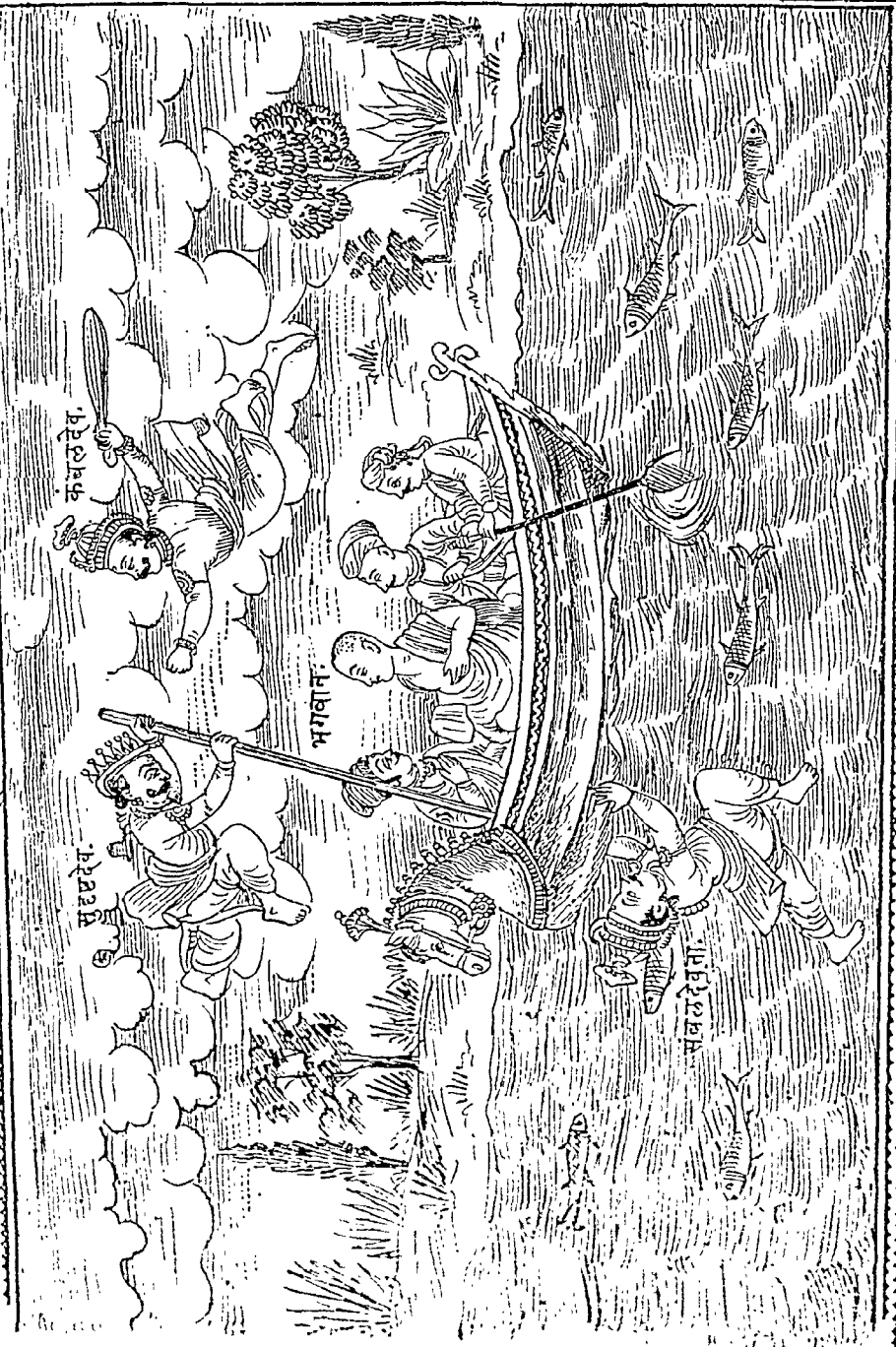
ते चंमकौशिक आगला जवमां महा तपस्वी साधु हतो; पारणने दिवसे गोचरी जतां थयेली
 देमकीनी विराधनाने प्रायश्चित्तपूर्वक पक्कमवा माटे ईर्यापथिकी प्रतिक्रमण वखते, गोचरी प्रति-
 क्रमण वखते तथा संध्याकालना प्रतिक्रमण वखते एम त्रण वार कोइ लघु शिष्ये तेने संजाली दीधाथी
 कोधायमान थइ ते लघु शिष्यने मारवा माटे दोड्यो, पण वच्चे स्तंभमां अथफाइ मृत्यु पामी ज्योतिष्क
 देव थयो. त्यांथी चवीने ते आश्रममां पांचसें तापसोनो चंमकौशिक नामे अधिपति थयो. त्यां पण
 पोताना आश्रमनां फलोने ग्रहण करता एवा राजकुमारोने जोइने गुस्से थयो थको तेमने मारवा तैयार
 थयो अने हाथमां कुहाकी लइ दोरुतां कूवामां पकी गयो. त्यां एवी रीते क्रोधयुक्त मरण पामीने तेज
 आश्रममां पूर्वचवना नामवालो दृष्टिविष सर्प थयो. ते सर्प प्रचुने प्रतिमामां रहेला जोइने क्रोधथी
 बलतो थको सूर्य तरफ जोइ जोइने दृष्टिज्वाला मूकवा लाग्यो अने मूकीने तेणे विचार्युं के आ
 प्रचु पडता थका मने न दाबो एम धारीने ते दूर हव्यो, पण प्रचुने तो आगलनी पेठे निश्चल जोइने
 अयंत कोधातुर थइने तेणे प्रचुने कंख मार्या, तोपण प्रचुने अव्याकुल जोइने तथा प्रचुना रुधि-
 रने पण क्षीर सरखुं जोइने तथा “बुज्ज बुज्ज चंमकौसिआ” एम प्रचुनां वचनने सांजलीने
 थयेलुं छे जातिस्मरणज्ञान जेने एवो ते चंमकौशिक सर्प प्रचुने त्रण प्रदक्षिणा दइने अहो ! करुणासागर
 एवा प्रचुए मने दुर्गतिरूपी कूवामांथी उरुयो, इत्यादि प्रकारनुं मनमां चिंतवन करीने अनशन
 लइ एक पखवामीया सुधी बिलमां पोतानुं मुख राखीने रह्यो. त्यां घी आदिक वेचनारी स्त्रीउए

तेने घी आदिक नाखीने पूज्यो; अने ते घी आदिकनी गंधश्री त्यां आवेली कीकोर्तश्री अत्यंत
पीका पामतो तथा प्रभुनी हष्टिरूपी अमृतश्री सिंचातो अको मृत्यु पामी सहस्रार देवलोकमां
देवता थयो. पढी प्रभु पण त्यांशी वीजी जगोए विहार करी गया. पढो उत्तरवाचालामां नागसेने
प्रभुने हीर वोरान्युं. त्यां पंच दिव्यो प्रगट थयां. त्यांशी श्वेतांवी नगरीमां प्रदेशी राजाए
प्रभुनो महिमा कयो. त्यांशी सुरजिपुर प्रत्ये जता प्रभुने पांच रथ लावीने नेयका गोत्रवाला
राजाउ वांदता हवा. त्यांशी सुरजिपुर नगरे प्रभु गया. त्यां गंगा नदीने कांठे सिद्धयात्र नाविक
लोकोने नाव पर चढावतो हवो, जगवान् पण ते नावमां चढ्या. ते अवसरे बुवडनो शब्द सांन-
लीने कैमिल नामना निमित्तिए कळुं के आजि आपणने सरणांत कष्ट आवशे, पण आ महारमाना
प्रभावशी ते संकटनो नाश थशे. एवी रीते गंगा नदी उतरतां प्रभुना त्रिपुष्टना व्रवमां मोरेला सिंहुना
जीव सुदंष्ट्र नामना देवे नाव बुकारुवा आदिकनुं विघ्न कर्तुं, पण कंवल अने शंवल नामना नाग-
कुमारोए आवीने ते विघ्न निवार्युं. ते वनेनी उत्पत्ति नीचे प्रमाणे जाणवी. मथुरा नगरीमां साधु-
दासी अने जिनदास नामे बे स्त्री जरतार हता, तेउं परम श्रावक हता, तेथी पांचमा व्रतमां सर्वथा
प्रकारे चोपगां पशुउं राखवानुं पच्चरूपाण तेमणे कर्तुं हुंतुं. त्यां एक जरवारण पोतानुं गोरस लावीने
साधुदासीने आपती हती, अने तेथी ते पण तेणीने यथोचित द्रव्य आपती हती. एवी रीते केटलेक काळे
तेउं वनेमां अत्यंत प्रीति थइ. एक दहाको ते जरवारण पोताने घेर विवाह आववाथी ते वने स्त्री
जरतारने निमंत्रण कर्तुं. त्यारे तेउंए कळुं के अमे त्यां आवी शकीशुं तो नहीं, पण तमारे विवाहमां
जे कंइ वस्तुउं जोइए, ते अमारें घेरशी लेवी. पढी तेउंए दीधेलां चंद्रवादिक उपकरणो तथा वल्ल,
आभूषण, धूप आदिकशी ते जरवारणनो विवाह अत्यंत उत्कृष्टो थयो; तेथी ते जरवाड तथा जरवारण
खुशी थइने अत्यंत मनोहर तथा समान वयवाला एवा बे बालवृषको लावीने तेमने आप्या. तेउंनी
इहा नहोती, तोपण तेउं ते बेवोने तेने घेर पराणे बांधीने पोताने घेर गया. त्यारे ते बेपारीए विचारुं

तेने घी आदिक नाखीने पूज्यो; अने ते घी आदिकनी गंधश्री त्यां आवेली कीनोउथी अत्यंत
पीळा पामतो तथा प्रभुनी दृष्टिरूपी अमृतश्री सिंचातो यको मृत्यु पामी सहस्रार देवलोकमां
देवता थयो. पढी प्रभु पण त्यांश्री वीजी जगोए विहार करी गया. पढो उत्तरवावालामां नागसेने
प्रभुने क्षीर वोराव्युं. त्यां पंच दिव्यो प्रगट थयो. त्यांश्री श्वेतांवी नगरीमां प्रदेशी राजाए
प्रभुनो महिमा कयो. त्यांश्री सुरजिपुर प्रत्ये जता प्रभुने पांच रथ लावीने नेयका गोत्रवाला
राजाडे बांदता हवा. त्यांश्री सुरजिपुर नगरे प्रभु गया. त्यां गंगा नदीने कांठे सिंख्यात्र नात्रिक
लोकोने नाव पर चडावतो हवो, जगवान् पण ते नावमां चढ्या. ते अवसरे बुवडनो शब्द सांच-
लीने कैमिल नामना निमित्तिए कळुं के आजि आपणने मरणांत कष्ट आवशे, पण आ महात्माना
प्रभावश्री ते संकटनो नाश थशे. एवी रीते गंगा नदी उतरतां प्रभुना त्रिप्रथना जवमां मोरेला मिहना
जीव सुदंष्ट्र नामना देवे नाव बुझामवा आदिकनुं विघ्न कर्तुं, पण कंवल अने शंवल नामना नाग-
कुमारोए आवीने ते विघ्न निवार्युं. ते बन्नेनी उत्पत्ति नीचे प्रमाणे जाणवी. मथुरा नगरीमां साधु-
दासी अने जिनदास नामे बे स्त्री जरतार हता, तेउं परम श्रावक हता, तेथी पांचमा व्रतमां सर्वथा
प्रकारे चोपगां पशुं राखवानुं पञ्चस्काण तेमणे कर्तुं हुंतुं. त्यां एक जरवाम्ण पोतानुं गोरस लावीने
साधुदासीने आपती हती, अने तेथी ते पण तेणीने यथोचित द्रव्य आपती हती. एवी रीते केटलेक काले
तेउं बन्नेमां अत्यंत प्रीति थइ. एक दहाको ते जरवाम्ण पोताने घेर विवाह आववाथी ते वन्ने स्त्री
जरतारने निमंत्रण कर्तुं. त्यारे तेउंए कळुं के अमे त्यां आवी शकीशुं तो नहीं, पण तमारें विवाहमां
जे कंश् वस्तुं जौइए, ते अमारें घेरश्री लेवी. पढी तेउंए दीधेलां चंद्रवादिक उपकरणो तथा वस्त्र,
आभूषण, धूप आदिकश्री ते जरवाम्णनो विवाह अत्यंत उत्कृष्टो थयो; तेथी ते जरवाड तथा जरवाम्ण
खुशी थइने अत्यंत मनोहर तथा समान वयवाला एवा बे बालवृषजो लावीने तेमने आप्या. तेउंनी
इडा नहोती, तोपण तेउं ते बेळोने तेने घेर पराणे बांधीने पोताने घेर गया. त्यारे ते वेपारीए विचारुं

चित्र ३६.

के जो आ बेलोने पाठा आपीशुं, तो ते खासी करवा तथा चार उपाखा आदकन्! दुःखी थशे, एम
 विचारी ते तेउनुं प्रासुक तृण जल आदिकथी पोषण करवा लाग्यो; अने तेथी चार उपाखा आदिकना
 श्रम बिना तेउं त्यां सुखे रहेवा लाग्या. कोइ दहामो अष्टमी आदिने दिवसे ते श्रावक पौषध लइ त्यां
 पुस्तक आदिक बांचतो. ते सांचली ते बलदो जडक थया. पढी जे दिवसे ते श्रावक उपवास करे, ते दिवसे
 तेउं पण तृण आदिक खाय नहीं. एवी रीते साधर्मिकपणाए करीने तेउं ते श्रावकने पण अत्यंत
 प्रिय थइ पड्या. एक दहामो ते जिनदासना मित्रे ते अति बलवान् तथा सुंदर बेल जोइने
 शेउने पूठ्या विनाज चंकीर वनना यदनी यात्रा माटे जेउंए धुर जोखेल पण नहीं हतुं एवा ते
 बेलोने गामीमां जोम्नीने एवा तो हांक्या के जेथी तेउं जुटी गया; अने पढी लावीने तेमने शे-
 उने घेर बांध्या. शेठे तेमने एवी अवस्थावाला जोइने आंखोमां आंसु लावी खावा आदिकनां पच-
 खाण करावी नवकार आदिकथी तेमनी नियमिणा करी. पढी त्यांथी तेउं बन्ने मृत्यु पामीने नाग-
 कुमार देवो थया; ते त्यां नवा उत्पन्न थया के तेउंए उपयोग दीधाथी बन्नेमांथी एके ते नावनुं
 रक्षण करुं, तथा बीजो ते प्रभुने उपसर्ग करता सुदंष्ट्र देवनी सामो थयो. त्यार पढी तेने जीतीने
 जगवाननां सत्त्व तथा रूपनुं गायन करता तथा नाचता थका महोत्सवपूर्वक सुगंधी जल अने
 पुष्पनी वृष्टि करीने तेउं पोताने स्थानके गया.

जगवान् पण राजगृही नगरीमां नाखंडा नामना पारामां शालवीनी शालाना एक जागसां तेनी रजा
 लइने पहेलुं मासक्षपण करीने रखा. त्यां मंखलि नामे मंख (चित्रकला जाणनार चिदाचर विशेष) नी
 सुनडा नामनी स्त्रीने पेदे पुत्र थयो हतो. ते बहुल नामना ब्राह्मणनी गोशालामां उत्पन्न थयो हतो, माटे
 तेनुं गोशालो नाम पाड्युं हतुं. ते मंखकिशोर जगवान् पासे आठ्यो. त्यां जगवानने मासक्षपणने पारणे
 विजय नामना शेठे कूर आदिक विपुल भोजन बिधिए करीने बोरायुं, तेथी त्यां प्रगट थयेलां पंच
 दिव्यादि महिसाने जोइने ते गोशाले जगवानने कळुं केहुं तमारो शिष्य हुं. पढी बीजे पारणे नंद शेठे

पक्वान्न आदिथी, तथा त्रीजे पारणे सुनंद शेठे परमान्न आदिथी प्रभुने प्रतिलान्धा. चोथा मास-
क्षपणे प्रभु कोद्वानाग नामे सन्निवेशमां पधार्या. त्यां बहुल नामे ब्राह्मणे प्रभुने दुधपाक वोरान्धो.
त्यां पण पंच दिव्यो प्रगट थ्यां.

हवे गोशालो पण प्रभुने ते तंतुशालामां नहीं जोइने आखा राजशुद्ध नगरमां जोधतो थको पोतानुं
उपकरण ब्राह्मणेने आपीने मुख तथा मस्तकने मुंकावीने कोद्वानागमां जगवानने जोइने “तमागी
दीक्षा मने होजो” एम कहीने तेमनी साथे रहेवा लाग्यो. प्रभु पण ते शिष्यनी साथे मुवर्णखल नामे गाम
तरफ चाड्या. मार्गमां गोवालीयाउं एक मोटा वासणमां दुधपाक पकावता होता, ते जोइ गोशाले जगवा-
नने कळुं के आपणे अहीं जोजन करीने चालीशुं. त्यारे सिद्धार्थे कळुं के ते वासण चांगी जशे,
तेथी गोवालीयाउं एयल बडे तेनुं घणुं रक्षण करुं, तोपण ते वासण चांगी गयुं. त्यारे गोशाले गवो निश्चय
कयों के जे शवानुं ठे ते थाय ठेज, एवो नियतिवाद अंगीकार कयों. ते वार पत्नी प्रभु ब्राह्मणग्राम
प्रत्ये गया. त्यां नंद अने उपनंद नामे वे जाइर्दना वे पाका होता. प्रभुए नंदना पाकांमां प्रवेश
कयों. त्यां नंदे प्रभुने वोरान्धुं. गोशालो उपनंदना पाकांमां गयो. त्यां वासी अन्न उपनंदे वोरान्धो
व्याथी ते गुस्से थयो, अने शाप दीधो के मारा धर्माचार्यनुं जो तपतेज होय, तो आनुं घर बली
जाउं. त्यारपत्नी प्रभुनो सहिमा राखवा वास्ते नजदीकमां रहेला देवे तेनुं घर बली नाड्युं. पत्नी प्रभु
चंपा नगरीमां आव्या. त्यां द्विमासक्षपणे करीने ते चतुर्मास रहा. ठेव्हा द्विमासनुं पारणुं चंपानी
बहार करीने कोद्वानाग सन्निवेशमां गया. त्यां शून्य घरमां ते कायोत्सर्गध्याने रहा. गोशाले पण तेज घरमां
रहीने सिंह नामे एक ग्रामणीपुत्रने विद्युन्मती दासीनी साथे क्रीडा करतां जोइ हांसी करी,
त्यारे तेणे गोशालाने मार्यो. त्यारे तेणे प्रभुने कळुं के मने एकलानेज अहीं आपणे मार्यो, पण आपे तेने केम
निवार्यो नहीं ? त्यारे सिद्धार्थे कळुं के फरीने तुं एधुं करीश नहीं. पत्नी प्रभु पात्तालक प्रत्ये गया,
तथा त्यां शून्य घरमां रहा. त्यां पण गोशाले स्कंदने पोतानी दासी स्कंदिला साथे क्रीडा करतां

चित्र ३७.

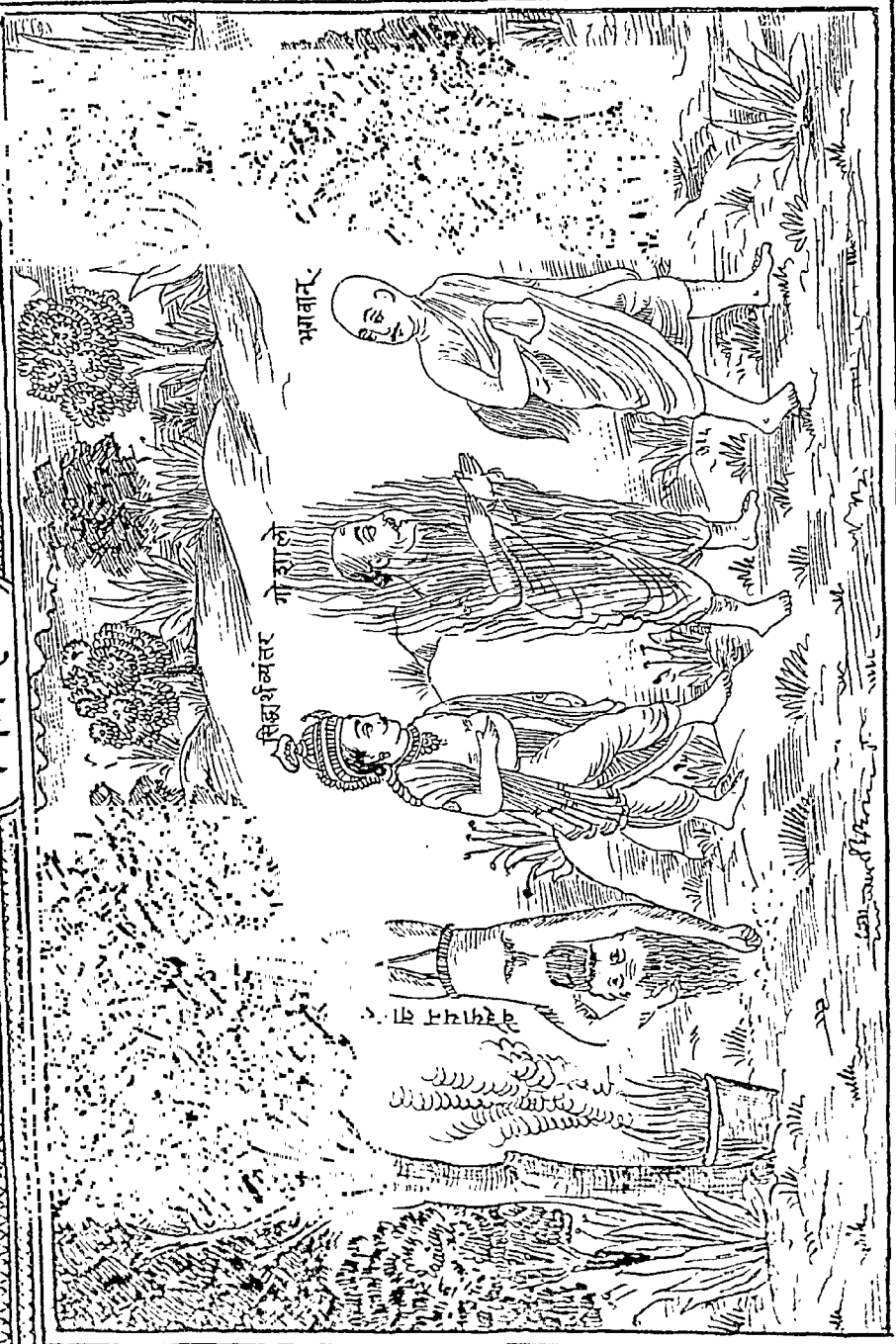

जोड़ हांसी करी, अने तेथी त्यां पण तेणे प्रथमनी पेठे मार खाधो. पठी प्रभु कुमारक नामे सन्निवेशमां
जइने चंपारमणीय नामना उद्यानमां कायोत्सर्गध्याने रह्या. त्यां पार्श्वनाथ प्रभुना शिष्य मुनिचंद्र
मुनि घणा शिष्योना परिवार सहित कुंभारनी शाखामां रह्या होता. तेना साधुर्जने जोइ गोशाले
कळुं के तमो कोण ठो ? त्यारे तेजए कळुं के अमो निर्गथ ठीए. त्यारे फरीने गोशाले कळुं के
तमो क्यां तथा अमारा गुरु क्यां ? त्यारे तेजए कळुं के जेवो तुं ठे, तेवा तारा धर्माचार्य पण हशे.
त्यारे गोशाले गुस्से अइने कळुं के मारा धर्माचार्यना तपथी तमारो आश्रम बली जाउ. त्यारे
तेजए कळुं के असोने कंइ तेनी वीक नथी. पठीथी तेणे आबी सघलो वृत्तांत कही बताव्यो.
त्यारे सिद्धार्थे कळुं के ते साधुर्ज कंइ बली शके नहीं. रात्रिए जिनकदपनी तुलना करता मुनिचंद्र
मुनि काउस्सगमां होता, ते वखते मदोन्मत्त एवा कुंभारे चोरनी बुद्धिथी तेमने मार्या, तेथी अवधिज्ञान
उत्पन्न थया वाद ते मृत्यु पामी स्वर्गे गया. पठी तेना सहिमा माटे देवोए त्यां उद्योत कर्यो, त्यारे
गोशाले कळुं के अहो ! आ तेमनो उपाश्रय बले ठे. पठी सिद्धार्थे तेने खरी वात जणाववाथी ते त्यां
जइ तेना शिष्योने निचूढीने पाठो आव्यो. पठी प्रभु चौरा प्रत्ये गया. त्यां प्रभु अने गोशालाने रुपी खबर
लइ जनारा जासुस जाएनी आरक्षकोए (अगक) हेडमां नाखवा मांड्या. त्यां प्रथम गोशालाने अगकमां
नाख्यो, पण प्रभुने हजु नाख्या नथी, तेडलामां त्यां उत्पल निमित्तिआनी सोमा अने जयंती नामनी वे बहे-
नो के जेज संयम पालवाने असमर्थ थइने परित्राजिकाउ थइ हती, तेजए प्रभुने जोइ अने लखलीने ते
संकटथी ठोफाव्या. पठी प्रभु पृष्ठचंपा प्रत्ये गया. त्यां प्रभु चोमासुं चतुर्मासद्वपण वडे निर्गमन करीने
तथा वहारना जागमां ते पारीने (पारणुं करीने) कायंगल नामे सन्निवेश नामे जइने आवस्ती नगरीए
गया. त्यां वहारना जागमां कायोत्सर्गध्यानमां रह्या. त्यां सिद्धार्थे गोशालाने कळुं के आजे तुं मनु-
ष्यं मांस खाइश. पठी ते सांचढी ते पण तेनुं निवारण करवा माटे वाणीआउने घेर चिह्ना माटे जमवा
लाग्यो. त्यां पितृदत्त नामे वणिक रहेतो हलो, तेनी स्त्री मरेल बालकने जन्म आपनारी हती. तेणीने

शिवदत्त नामे निमित्तए ठोकरां जीववानो उपाय कह्यो के 'तारे तारा मरी गयेला वालकनुं
 मांस दुधपाकनी साथे मिश्रित करीने 'कोइ बिछुकने आपहुं'. त्यारे तेणीए तेज विधिपूर्वक
 गोशालाने ते आप्णुं, अने घर वाली नाखवानी बीकथी धरनुं वारणुं तेणीए बढलाची नाख्णुं.
 गोशालो पण तेनुं स्वरूप नहीं जाणतां तेनुं ब्रह्मण करीने जगवान् पासे आढ्यो. सिद्धार्थ तेने सवला
 वृत्तांत कही बताव्याथी तेणे वसन करीने तेनो निश्चय कर्यो, तथा पठी तेणीनुं घर वालचा
 चाढ्यो, पण घर नहीं मलवाथी तेणे प्रचुने नामे ते पामोज वाली नाख्यो. त्यांथी प्रचु हरिद्र
 सन्निवेशनी बहार हरिद्र वृक्षनी नीचे प्रतिमा धारीने रखा. त्यां पंथिउण सलगवेलो अशि वडे प्रचु
 नहीं खसवाथी तेना चरणो दाज्या; ते जोइ गोशालो त्यांथी नासी गयो. त्यांथी प्रचु मंगला
 नामे गाममां वासुदेवना स्थानके प्रतिमाथी रखा. त्यां वालकोने बीवरावचा माटे आंखोना
 बिकारो करता गोशालाने ते बालकोनां मावापोए मायों अने मुनिपिशाच कहीने तेनी उपेक्षा
 करी. त्यांथी प्रचु आवर्त गाममां बलदेवने स्थानके प्रतिमाथी रखा. त्यां पण ठोकरांउने बीवरावचा
 माटे गोशालो मुखना चाला करवा लाग्यो. त्यारे तेउनां मावापोए विचार्युं के आ तो गांफो ठे, माटे
 आने मारवाथी शुं ठे ? एना गुरुनेज मारवा. एम जाणी जेवा तेउ प्रचुने मारवाने आव्या के तुरत
 ते बलदेवनी मूर्तिए हाथमां हल लश्ने तेउने वार्या, त्यारे ते सर्वे पण प्रचुने नमवा लाग्या. त्यार पठी
 प्रचु चोराक सन्निवेश गया. त्यां मंरुपने विषे जोजन रंधातुं जोइने गोशालो वारंवार नीचो नमीने तक
 जोवा लाग्यो. त्यारे लोकोए चोर जाणीने तेने मायों. यारे तेणे गुस्से थइने प्रचुना नामथी ते मंरुपने
 वाली नाख्यो. त्यार पठी प्रचु कलम्बुका सन्निवेश प्रत्ये गया. त्यां मेघ अने कालहस्ति नामे वे जाइ
 इता. तेमां कालहस्तिए प्रचुने उपसर्ग कर्यो अने मेघे तेमने उलखीने खमाव्या. त्यार पठी प्रचु द्विष्ट
 कर्मोनी निर्जरा करवाने अर्थे लाट देश प्रत्ये गया. त्यां हीलना आदि घणा घोर उपसर्गो लोकोए
 कर्यो. पठी पूर्णकलश नामे अनार्य गाममां जता जगवानने मार्गमां वे चोर मळ्या. तेउ जगवानने

ग्रहो करता हवा. त्यां फरीने ठ मासने अंते पाठो गोशालानो मैलाप थयो. त्यां प्रभु चद्दारना
 जागसां पारणुं करीने क्तुबंध एवी मगधचूसिमां उपसर्गोए करीने रहित थया थका विहार करवा
 लाग्या. त्यांथी आलंजिकामां सातमा चोमासाभां मांसदपणथी रहीने चद्दारना जागसां पारणुं
 करीने कुंडग नामना सन्निवेशमां वासुदेवना प्रतिमाथी रखा. त्यां गोशालो पण वासुदेवनी
 प्रतिमाथी पराङ्मुख थइने मुख प्रत्ये आंधधान करी रह्यो, तेथी लोकोए तेने मार मायों. त्यांथी
 प्रभु मईन नामे गासमां बलदेवना चैत्यमां प्रतिमाथी रखा. त्यां गोशालो बलदेवना मुखने विपे
 मेहन राखीने रह्यो. पण लोकोए तेने मायों. एवी रीते वने जगोए तेने मुनि जाणीने
 लोकोए ठोडी मेढ्या. त्यांथी प्रभु अनुक्रमे उन्नाग नामे सन्निवेशमां गया. त्यां मार्गमां सन्मुख आवता
 एवा दंतुर बहु वरनी गोशाले हांसी करी “के विधिराज कुशल ठे के दूरदेशमां पण जे माणस
 ज्यां वसे ठे तेमां जेने जे योग्य होय तेने खोलीने जोकी मेळवे ठे.” तेथी तेजेए तेने मारीने
 बांसनी जालीमां नाख्यो, पण प्रभु पर ठत्र धरनार होवाथी तेने ठोडी मेढ्यो. त्यांथी प्रभु गोत्रूमि
 प्रत्ये गया. त्यांथी प्रभुए राजगृहीमां आठमुं चोमासुं कर्तुं तथा चतुर्मासी तप पण कर्तों, अने चद्दारना
 जागसां पारणुं करीने त्यांथी वज्रचूमिने विषे घणा उपसर्ग ठे एम कहीने नवमुं चोमासुं त्यां
 (वज्रचूमिने विषे) कछुं, तथा चतुर्मासी तप पण कख्यो तेम वीजा वे मास पण त्यांज प्रभुए विहार कर्तों.
 वसति एटले स्थानकना अज्ञावथी नवमुं चोमासुं अनियत कर्तुं. त्यांथी कूर्मग्राम प्रत्ये जतां मार्गमां एक
 तलना ठोरुने जोइने गोशाले जगवानने पूबुं के आ ठोरु निपजशे के नहीं? त्यारे प्रभुए कछुं के आमां
 रहेला तलनां पुष्पोना साते जीवो मरीने एक शंवा(शिंग)मां तलरूप थशे. ते सांजली प्रभुनुं वचन जूनुं
 पाववा माटे ते ठोरुने उखेमीने तेणे एकांत जगामां मेढ्यो. ते वखते नजदीकमां रहेता व्यंतरोए
 विचारुं के प्रभुनुं वचन जूनुं पडो नहीं, एम विचारी त्यां वृष्टि करी. तथा ते चीनी

सिद्धार्थव्यसर

गोस्वामि

भगवान्

वसिष्ठ

वेद्यायन तापसे आतापना ग्रहण करवा माटे जटा तुटी मूकी हती, तेनी मांहे घर्ण। जे जोइ गोशाले तेने “यूकाशय्यातर” एम वारंवार कहिने तेनी हांसी करी. तेथी ते तापसे कोथार्यमान थइ तेना पर तेजोलेइया मूकी, पण दयारसना सागर एवा प्रभुए शीतलेइया वरु तेनुं निवारण करीने गोशालानुं रक्षण कर्युं.

पठी ते मंखलिना पुत्र गोशाले ते तापसनी तेजोलेइयाने जोइने जगवानने पूव्युं के हे जगवन् ! ते तेजोलेइया केम प्राप्त थाय ? ते सांजली प्रभुए अवश्य जावी जावना जोगथी सर्पने दूध पावानी पेठे तेवा अनर्थ करनारी एवी पण तेजोलेइयानी विधि तेने शिखवी के हमेशां आतापनापूर्वक ठठनो तप करी, एक मुठी अरुदना बाकुलाथी तथा एक उना पाणीनी अंजलिथी पारणुं करवुं, अने एवी रीते करनारने ठ मासने अंते तेजोलेइया प्राप्त थाय ठे. त्यांथी सिद्धार्थ नामे नगर प्रत्ये जतां गोशाले कळुं के ते तलनो ठोरु निपज्यो नथी, पण प्रभुए कळुं के ते ठोरु तो निपज्यो ठे. गोशाले ते वचन पर श्रद्धा नहीं राखता ते तलनी शिंग फोकीने जोइ, तो अंदर सात तलने जोइने तेज शरीरमां तेज प्राणीओ फरीने परावर्तन करीने उपजे ठे, एम मति अने नियतिने दृढ करी. त्यांथी ते प्रभुथी जूदो पड्यां; अने श्रावस्ती नगरीमां जइ कुंजारनी शालामां रहीने प्रभुए बतावेला उपायथी तेजोलेइयो साधीने अने श्रीपार्श्वनाथ प्रभुना तजीदीधेला व्रतवाला शिष्य पासेथी अष्टांग निमित्त ज्ञानीने अहंकारे करीने लोकोने जणाववा लाग्यो के हुं तो सर्वज्ञ हुं. अहीं किरणावली टीकाकारे कळुं ठे के तेजोलेइयानो उपाय सिद्धार्थे शिखव्यो ठे, ते विचारवा जेवुं ठे, केमके आवश्यक वृत्ति तथा हेमचंद्राचार्यजीए करेला श्रीवीरचरित्र आदिक अनेक ग्रंथोमां प्रभुए ते विधि कळ्यो एम कळुं ठे. त्यांथी प्रभुए दशमुं चोमासुं श्रावस्तीमां कर्युं तथा त्यां तेणे विचित्र प्रकारनो तप पण कर्यो. एवी रीते अनुक्रमे प्रभु बहु म्हेळोवाली एवी दृढ भूमिमां गया. त्यां पेढाल ग्रामनी वहार पोलास चैत्यमां अष्टमन्त्रकपूर्वक प्रभु एक रात्रिनी प्रतिमाथी रखा. ते वखते सन्नामां आवेला इंद्रे कळुं के वीर प्रभुना चित्तने चलाववामां त्रणे लोकोना रद्देवासी जे

पण असमर्थ ठे, एम प्रभुनी प्रशंसा करी. ते सांजली संगम नामनो सामानिक देव देण्या लावीने इंड्र
 समक्ष प्रतिज्ञा करवा लाग्यो के एक द्वाणवारमां हुं तेमने चढायमान करीश. एम कही तुरत प्रभु पासे
 आवीने पहेलां तो तेणे धूलनी वृष्टि करी के जेशी प्रभुनां आंख, कान आदिक विबरो ठंकाइ जवाथी ते
 श्वास लेवाने अशक्त थया. ते वार पठी वज्र सरखा मुखवाली कीकीउए करीने प्रभुना शरीरने तेणे चा-
 लणी सरखुं कथुं. ते कीकीउ एक बाजुथी प्रवेश करीने वीजी बाजुथी नीकलवा लागी. ते वार पठी वज्र
 सरखा मुखवाला फांसो, ते वार पठी तीक्ष्ण मुखवाली घीमेलो, ते वार पठी वींठीउ, ते वार पठी नोळीयां, ते
 वार पठी सपों, ते वार पठी उंदरो—ए सर्वेना जद्दण आदिकथी, ते वार पठी हाथी तथा हाथ्यानी उनी शुह-
 ना आघातोथी तथा पगोए करीने कचरवाथी, ते वार पठी पिशाचना अट्टहास आदिकथी, ते वार पठी
 वाघना दाढ तथा नखना विदारण आदिकथी, ते वार पठी सिद्धार्थ अने त्रिशूलाना करुणाजनक विलाप
 आदिकथी तेणे उपसर्ग कर्था. पठी स्कंधावार (लश्कर) विकुर्वीने के ज्यां लोकोए प्रभुना चरणोनी मध्ये
 अग्नि सलग्वावीने अने वासण मूकीने रसोइ करी होती. ते वार पठी चंफालोए प्रभुना कान अने जुजानां
 मूल आदिने विषे तीक्ष्ण चांचोवालां पक्कीउनां पांजरां लटकाव्यां अने तेउ चांचथी जद्दण करवा ला-
 ग्यां. ते वार पठी प्रचक्र पवनथी के जे पवन पर्वतोने पण कंपावतो थको प्रभुने उठाली उठालीने नीचे पा-
 रतो हतो. ते वार पठी वंटोली आथी के जे प्रभुने चक्रनी पेठे जमावतो हतो. ते वार पठी हजार नारना
 प्रमाणवाला चक्रथी के जेशी मेरु पर्वतनुं शिखर पण चूर्ण अइ जाय अने प्रभु पण जेशी ठेक छुंटाण सुधी
 जमीनसां खुंची गया हत्त. ते वार पठी प्रज्ञात करीने तेणे कछुं के हे देवार्थ ! हजु सुधी केम उजाओ ?
 पण प्रभु तो ज्ञानथी रात्रि ठे एम जाणे ठे. ल्यार पठी देवनी कळि करीने कछुं के हे महर्षे ! तमारे स्वर्ग
 अथवा मोक्ष जे कंइ जोइए ते मागी लो; तेथी पण प्रभुने निश्चल जोइ तेणे देवांगनाना हावजावथी
 प्रभुने उपसर्ग कर्था. एवी रीते तेणे एक रात्रिमां वीश उपसर्ग कर्था, पण तेथी प्रभु जरा पण चला-
 यमान थया नहीं. अहीं कविए कछुं ठे के हे प्रभु ! तमारुं बल जगतनो नाश करवाने अने रक्षण कर-

वाने समर्थ ठे, अने अपराधी एवा संगमक उपर करेली दया पण तेवीज ठे, एवुं विचारीनेज होय नही जेम तेम रोषथी क्रोध तो तमारा मनने तजीने जतो रह्यो ठे. ते वार पठी ठ मास सुधी अनेषणीय कहेतां कढये नहीं ऐका. परवा आदिकना तेना करेला नाना प्रकारना उपसर्गाने सहन करता थका प्रभु आहार रहित थया थकीत मास व्यतीत थये ठते ते संगम गयो हशे एम धारीने वज्र ग्रामना गोकुलमां गोचरी मांडे गया. त्यां पण तेणे आहारने अनेषणीय करेलो जाणीने प्रभु ते लीधा विना गाम वहार आवी प्रतिमाथी रहा. पठी ते नीच देव प्रभुने अवधिज्ञानथी कोइ रीते पण स्वहित नहीं थयेला तथा विशुरू परिणामवाला जोडने बिलखो थडने शक्ती बीकथी प्रभुने वांदीने सौधने देवलोक प्रस्थे गयो. पठी तेज गोकुलमां जाता प्रभुने एक घरमी गोवालणीए दुधपाकथी प्रति-
लाभ्या, तथा त्यां वसुधारा पण थड.

લાગ્યા, તથા ત્યાં વસુધારા પણ થઈ.

અહીં પ્રચુને ઉપસર્ગ કર્યા તેટલો કાલ સુધી સૌધર્મ દેવલોકમાં રહેનારા સઘલા દેવ તથા દેવીહો આનંદ રહિત અને હતાશાહ રહિત રહ્યા, અને હંદ્ર પણ ગીત, નાટક આદિકને તજીને “આ ઉપસર્ગોનો હુંજ હેતુ થયો હું, કેમકે મેં કરેલી પ્રચુની પ્રશંસાથી આ હુદ્ધ સંગમકે પ્રચુને ઉપસર્ગોં કર્યા હે” એમ વિચારી અત્યંત દુઃખિત ચિત્તવાલોં થયો થકો હાથ પર મુલ રાલી દીન દૃષ્ટિયુક્ત થયો થકો દિલગીરીમાં રહ્યો. પઠી ંદ્ર થયેલ હે પ્રતિજ્ઞા જેની તથા શ્યામ મુલવાલા એવા તે નીચ સંગમક દેવને ત્યાં આવતો જોઈને હંદ્રે પરાડ્મુલ થઈને દેવોને કહ્યું કે અરે દેવો ! આ હુદ્ધ કર્મચંકાલ પાપી આવે હે, માટે તેનું દર્શન પણ મહાપાપને આપનાહં થાય હે; વલી એણે આપણનો મોટો અપરાધ કરેલો હે, કેમકે તેણે આપણા સ્વામીને કદર્થના કરી હે. જેમ એ પાપી આપણાથી ક્યોં નથી, તેમ પાપથી પણ ક્યોં નથી; માટે હુદ્ધ અને અપવિત્ર એવા દેવને સ્વર્ગમાંથી તુરત કાઢી મૂકો. એવી રીતે હંદ્રે આજ્ઞા કરેલા સુબ્રહ્મણ્ય નિર્દય રીતે લાકની, સુદિ વિગેરેથી તારુના કરાયેલો, આંગલી મોરવાના કરેલા દેવોના આક્રોશને સહન કરતો, ચોરની પેઠે શંકિત થઈને આમતેમ જોતો, ઠરી ગયેલા અંગારાની પેઠે નિસ્તેજ થયેલો અને પરિવાર

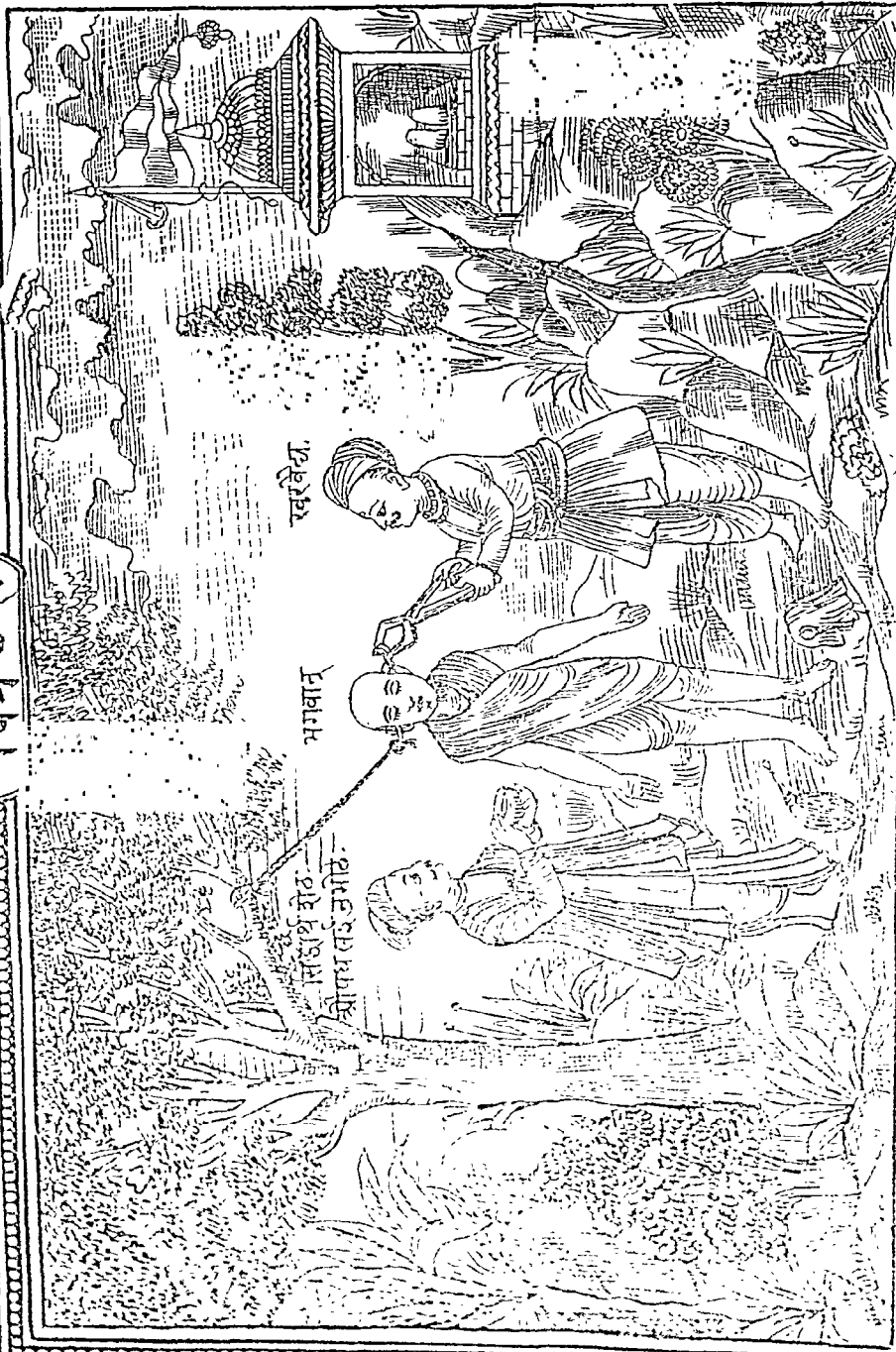

तेणी तो जीज करडीने मृत्यु पामी, पण वसुमतीने पुत्री तरीके करवानुं समजावीने तेणीने तेणे को-
 शात्रीमां लावीने चौटामां वेचवाने राखी. त्यां धनावह नामना शेठे तेणीने वेचाती लक्ष चंदना एडुं
 नाम आपीने पुत्री तरीके राखी अने ते घणी प्रिय थइ. एक दहामो ते शेठना पग घोवरावती होती ते
 वखते तेणीनो चौटलो पृथ्वी पर लटकतो हतो, ते शेठे पोते उंचो कर्यो, ते जोडने ते शेठनी मूला नामनी
 स्त्रीए विचारुं के आ युवान वालिका खरेखर शेठनी स्त्री थशे अने हुं निर्मादय प्राय थइश एम धारीने
 खेद युक्त चित्तवाली तेणीए चंदनानुं मस्तक मुंफावी तेणीने बेकी पहेरावी तालामां घाळीने कयांक
 चाली गइ. शेठने पण महा मुश्केलीए चोथे दहाडे ते खबर पम्वाथी तालुं उघाडीने तथा तेवीजरीते
 तेणीने उंत्रामां मूकीने तथा सुपफाना खुणामां अरुदना बाकुला आपीने ते बेकी जांगवा माटे लुहारने
 ज्यारे बोलाववा गयो, त्यारे चंदनाए विचारुं के जो कोइ पण जितुक आ वखते आवे तो तेने आ बाकु-
 लामांथी आपीने पठी हुं पण खाडं. एम विचार करे ठे एटलामां त्यां श्री वीर प्रभु पधार्या. त्यारे तेणीए
 पण हर्षित थइने कळुं के हे प्रभु! आ तमे दयो, पण प्रभु पोताना अजिग्रहपूर्वक तेणीने रफती नहीं
 जोडने पाठा वळ्या. त्यारे चंदनाए विचारुं के अहो! प्रभु आ वखते आवीने कंइ पण ग्रहण कर्या
 विना पाठा चादया जाय ठे, एम विचारी खेदपूर्वक ते रफवा लागी. पठी प्रभुए पण पोतानो अजि-
 ग्रह संपूर्ण थयेलो जाणी ते बाकुला लीधा. अहीं कवि कहे ठे के पंमित लोकोए चंदनाने बाला
 केम कहेली ठे? (अर्थात् तेणीने तो महा हुशियार समजवी;) केमके तेणीए तो वीर प्रभुने बाकुला वडे
 तेतरीने मोक्ष लइ लीधुं!! ते वखते त्यां पंच दिव्यो प्रगट थयां, इंद्र पण आव्यो, देवो नाचवा लाग्या,
 तेणीना मुंमित मस्तक पर केश थइ गया, बेकीडं जांजररूपे थइ. त्यां मृगावती मासीनुं मलबुं थडुं
 तथा संवंधथी वसुधारामां पडेळुं धन शतानीक देवा लाग्यो, तेने निवारीने चंदनानी आझाशी धनावहने
 ते धन दइने तथा आ वीर प्रभुनी प्रथम साध्वी थशे, एम कहीने इंद्र अंतर्धान थइ गयो. पठी अनुक्रमे
 जृजिका नामे गाममां इंद्रे नाट्यविधि देखामनीने कळुं के आटले दिवसे ज्ञाननी उत्पत्ति थशे. त्याखाद

मेंढिक नामे गाममां चमरेंदे प्रचुने कुशल पूछुं. त्यांथी पएमानि नामे गाममां प्रचु वहारना चागमां प्रतिमाथी रखा हता, तेमनी पासे एक गोवालीउं पोताना वेळो मूकीने गाममां गयो. पठी आवीने तेणे प्रचुने पूछुं के हे देवार्थ ! मारा वेळो कयां गया ? पण प्रचु मौन रहेवाथी तेणे गुस्से शडने प्रचुना कानमां एवी रीते वांसना खीला ठोक्या के जेमना अग्र जाग अंदर एक वीजाने अरुनया अने वहारना अग्र जाग कापी नाखीने ते न देखाय एवा करी दीधा. प्रचुए त्रिपटना चवमां शय्यापालकना कानमां जे तपावेळुं सीसुं रेखावुं हुं, ते उपार्जन करेळुं कर्म आवी रीते वीरचवने विपे उदयमां आड्युं. ते शय्यापालक जव जमीने आज गोवालीउं थयो हतो. त्यांथी प्रचु मध्यमअपापासां गया. त्यां सिद्धार्थ नामे वणि- कने घेर प्रचुने निक्का माटे आवेला जोडने खरक नामना वैद्ये प्रचुने शडय सदित जाण्या. पठी ते वणिके वैद्यनी साथे उद्यानमां जडने ते खीलाउंने साणसीथी प्रचुना कानमांथी खेंची कहाड्या. ते काढती वखते वीर प्रचुए एवो अरेराट शवद कयों के जेथी सघळुं उद्यान महा नयंकर थुं. त्यां लोकोए एक देवालय पण बंधावुं. पठी प्रचु संरोहिणी नामनी औपधिथी नीरोगी थया, तथा ते वैद्य अने वणिक वळे स्वर्गमां गया तथा ते गोवालीउं सातमी नरके गयो. एवी रीते उपसर्गों गोवालीआथी शरु थया अने गोवालीआथीज पूर्ण थया.

हवे ते उपसर्गोंमां जघन्य, मध्यम अने उत्कृष्ट ए विजाग ठे. ते आ प्रमाणे-कटपूतनानो जीतोप- सर्ग जघन्यमां उत्कृष्ट जाणवो, कालचक्रनो मध्यममां उत्कृष्ट जाणवो, तथा कानमांथी खीला खेंच- वानो उत्कृष्टमां उत्कृष्ट जाणवो. ते सघला उपसर्गों वीर प्रचुए सम्यक् प्रकारे सहन कर्गो.

त्यारपठी श्रमण जगवान् श्रीमहावीर प्रचु अणगर थया. केवा अणगर थया ते कहे ठे. ईर्यासमिति एटले हलनचलनमां उत्तम प्रवृत्तिवाला थया, तथा जापासमिति एटले बोलवा करवामां उत्तम प्रवृत्तिवाला थया, तथा एषणसमिति एटले वेंतालीश दोषोए करीने रहित एवी निक्का ग्रहण करवामां उत्तम प्रवृत्तिवाला थया, तथा आदानचक्रमत निक्षेपणसमिति एटले आदान कहेतां

उपकरण आदिक ग्रहण करवामां तथा जांरुमात्रा कहेतां वस्त्र प्रमुख उपकरणनी जातने अथवा
 जांरु कहेतां वस्त्र आदि तेमज माटीनां वासणने अने मात्र कहेतां पात्रां विगेरेने मूकवामां पण
 समितिशुक्त थया, अर्थात् तेमने बरोबर जोइ प्रमाजीने उपाडवा तथा मूकवा लाग्या. तथा पारिष्ठाप-
 निकासमिति एटले विष्टा, मूत्र, शुंफ, श्लेष्म, देहनो मेल इत्यादिक नाखवा करवामां पण सावधान
 थया, अर्थात् तेमने शुद्ध जगो पर नाखवा लाग्या. अर्हीं ठेठ्ठी वे समितिउ जो के प्रचुने झांड तथा
 श्लेष्म आदि नहीं होवाथी संभवतीज नथी, तोपण तेउनां नामना अखंनितपणा वास्ते एमं कहुं ठे.
 वली एवी रीते मन, वचन अने कायानी उत्तम प्रवृत्तिवाला थया, तथा अशुच परिणामथी पाठ
 फरनारा होवाथी मन, वचन अने कायानी गुत्तिवाला थया अने तेथी गुप्त तथा गुप्त इंद्रियोवाला,
 तथा वसती आदि नव वाडोथी शोचता ब्रह्मचर्यने आचरे ठे माटे गुप्त ब्रह्मचारी थया, तथा क्रोधरहित
 मानरहित, मायारहित अने लोचरहित तथा अंतर्बृत्तिथी शांत, बहिर्बृत्तिथी प्रशांत अने बंने वृत्तिथी
 उपशांत तथा सर्व प्रकारना संतापथी रहित थया, तथा हिंसा आदिक आश्रवधारनी विरतिथी पाप-
 कर्मनां बंधनोथी रहित थया, तथा ममताए करीने रहित थया, तथा द्रव्य आदिकथी पण रहित
 थया, तथा विघ्नग्रंथ एटले हिरण्य (सुवर्ण) आदिकनी ग्रंथिथी रहित थया, तथा द्रव्य जावरूप
 मलना निर्गमनथी निरुपलेप थया, तेमां द्रव्य मल एटले शरीरथी उत्पन्न थतो मल तथा जाव मल
 एटले कर्मथी उत्पन्न थतो मल, तेबन्नेथी रहित थया. (अर्हीं निरुपलेपणुं दृष्टांते करीने दृढ करे ठे. कां-
 सानुं पात्र जेम पाणीथी मुक्त होय ठे तेम स्नेहथी मुक्त अर्थात् जेम कांसानुं पात्र पाणीथी लेपातुं नथी,
 तेम जगवान् पण स्नेहथी लेपाता नथी ए अर्थ जाणवो). तथा शंखनी पेठे राग आदिकने विषे नहीं रंगा-
 वाथी निरंजन थया, तथा जीवनी पेठे सर्व जगोए स्खलनारहित गमन करनारा, तथा आकाशनी पेठे
 कोइना पण आधारनी अपेक्षा नहीं करनारा होवाथी निरालंबन, तथा वायुनी पेठे एकज जगोए नहीं
 रहेनारा होवाथी अप्रतिबद्ध, तथा शरद क्तुना पाणीनी पेठे काबुल्ये करीने अकलंकित होवाथी शुद्ध

હૃદયવાલા થયા, તથા કમલપત્રની પેઠે નિર્લેપ થયા, એટલે જેમ કમલપત્ર પર લેપ લાગતો નથી, તેમ પ્રચુને
 પણ કર્મોનો લેપ લાગતો નથી, તથા કાચવાની પેઠે ગુપ્ત ઇંદ્રિયોવાલા, તથા ગેંઠાના શિંગઠાની પેઠે એ
 કાકી અર્થાત્ ગેંઠાને જેમ એકજ શિંગડું હોય છે, તેમ જગવાનું પણ આદિકની સહાય વિનાના, તથા
 પક્ષીની પેઠે પરિવારનું મૂકવાપણું હોવાથી અને અનિયત નિવાસ હોવાથી વિપ્રમુક્ત થયા, તથા ચારંક
 પક્ષીની પેઠે પ્રમાદ વિનાના થયા, ચારંક પક્ષીના જોડલાનું એકજ શરીર હોય છે; કહ્યું છે કે ચારંક પક્ષી-
 ને એક પેટવાળાં, પૃથગ્ ગ્રીવાવાળાં, ત્રણ પગવાળાં તથા મર્ત્યની જાણ બોલનારાં હોય છે અને તેડનું મૃત્યુ
 ચિન્ન ફલની ઇચ્છાથી થાય છે, વલી તેડ અત્યંત અપ્રમાદી થયા થકા જીવે છે એ ઉપમા જાણવી. વલી
 હાથીની પેઠે કર્મોરૂપી શત્રુને હણવાને શૂરા, તથા વૃષજની પેઠે પોતે અંગીકાર કરેલા વ્રતચારને
 ઉપારવવાને સમર્થ હોવાથી જ્ઞાતપરાક્રમ, તથા સિંહની પેઠે પરિષહાદિકરૂપ શ્વાપદથી નહીં જીતાય
 તેવા હોવાથી દુર્ઘર્ષ, તથા મેરુની પેઠે ઉપસર્ગોરૂપી પવનથી ચલાયમાન નહીં થવાથી અપ્રકંપ,
 તથા હર્ષ તેમજ શોકનું કારણ હોય તેને વિષે પણ વિકાર રહિત સ્વજાતને લીધે સમુદ્રની પેઠે ગંજીર,
 તથા શાંતપણને લીધે ચંદ્રની પેઠે સૌમ્ય લેશ્યાવાલા, તથા સૂર્યની પેઠે દેદીપ્યમાન તેજવાલા, અર્થાત્
 દ્રવ્યથી શરીરની કાંતિથી અને જાતથી જ્ઞાને કરી કાંતિવાલા થયા, તથા ઉત્તમ સુવર્ણની પેઠે થયેલું તે
 સ્વરૂપ જેમનું એવા થયા, અર્થાત્ જેમ નિશ્ચે મેલ વલી જવાથી સોનું કાંતિવાળું થાય છે, તેમ જગવાનું સ્વ-
 રૂપ પણ કર્મોરૂપી મેલનો નાશ થવાથી અત્યંત લીધે સિવાળું થયેલું હતું એ જાવ જાણવો. તથા પૃથ્વીની પેઠે
 સર્વ સ્પર્શને સહન કરનારા થયા, અર્થાત્ જેમ પૃથ્વી ટાઢ તરફો વિગેરે સમતાથી સહન કરે છે, તેમ જગ-
 વાનું પણ સઘળું સહન કરતા હવા, તથા સારી રીતે ઘી આદિકથી સિંચાયેલો જે અગ્નિ, તેની પેઠે તેજથી-
 જાગ્રદવ્યમાન થયા. વલી તે પ્રચુને એવો પક્ષ નથી કે કોઈ પણ જગો એ તેમને પ્રતિબંધ થાય એટલે તેમ-
 ને કોઈ પણ જગો એ પ્રતિબંધ નહોતો એ જાવ જાણવો. તે પ્રતિબંધ ચાર પ્રકારનો કહેલો છે. તે આ પ્રમાણે-
 દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાલથી અને જાવથી. તેમાં દ્રવ્યથી સચિત્ત. અચિત્ત અને સિશ્ર એ ત્રણ પ્રકારે

जाणवो. सन्नित्त ड्रव्य एटले स्त्री आदिक, अचिन्त ड्रव्य एटल आच्छूण आदिक, तथा । म० अ० ५००
 एटले शणगरेदी स्त्री आदिक तेने विषे. क्षेत्री एटले कोइ गाममां, नगरमां, अरण्यमां, धान्य जेमां
 उत्पन्न थाय एवा क्षेत्रमां, खल कहेतां धान्यने फोतरांथी जूदा करवाना स्थानकमां, घरमां, अथवा
 घरना आंगणमां अथवा आकाशमां. कालथी एटले समय जेवा अति सूक्ष्म कालमां के जे काल सेंकडो
 कमलपत्र विंधवाना अथवा जीर्ण सानी फाडवा आदिना दृष्टांतथी जणाइ आवेठे, तथा आवलि एटले
 असंख्याता समयवाला कालमां, तथा श्वासोश्वासना प्रमाणवाला कालमां, तथा स्तोक एटले सात
 उन्नासना प्रमाणवाला कालमां, तथा क्षण एटले घडीना ठठा जागना प्रमाणवाला कालमां, तथा लव
 एटले सात स्तोकना मानवाला कालमां, तथा मुहूर्त्त कहेतां सत्तोतेर लवना मानवाला कालमां, एवी
 रीते रात्रि दिवस, पक्ष, मास, ऋतु, अथन अथवा वर्ष पर्यंतना कालमां, तथा बीजा पण शुगपूर्व, अंगपूर्व
 आदिक लांवा कालमां. हवे जावथी एटले क्रोधमां, मानमां, मायामां, लोभमां, जयमां, हास्यमां, प्रेममां,
 द्वेषमां, कलहमां, मिथ्या कलंक देवामां, चाकीमां, परना अपवादमां, मोहनीयना उदयथी यती रति
 अरतिमां, कपट सहित मृषावादमां, तथा मिथ्यात्वरूपी अनेक दुःखना हेतुरूप एवा शब्दयमां. एवी
 रीते पूर्वोक्त स्वरूपवालां ड्रव्य, क्षेत्र, काल अने जावने विषे कोइ पण जगोए प्रभुने प्रतिबंध नहोतो.
 हवे ते श्री वीर प्रभु वर्षाकालना चार मास वर्जीने बाकीना ग्रीष्म अने हेमंत ऋतु संबंधी आठ मा-
 समां गाममां एक रात्रि तथा नगरमां पांच रात्रि सुधी रहेता. वली ते प्रभु केवा ? तो के वासी कहेतां
 सुतारनुं लाककां ठेलवानुं हथियार तथा चंदन, ते बन्नेने विषे तुल्य अध्यवसायवाला, वली ते प्रभु
 केवा ? तो के तृण, मणि, पाषाण अने कांचनमां पण तुल्य दृष्टिवाला, तथा सुख दुःखमां पण तुल्य स्वप्ना-
 ववाला, तथा आलोक अने परलोकमां पण प्रतिबंध विनाना, अने तेथी करीने ज जीवित अने मरणमां
 वांटा रहित एवा, तथा संसाररूपी समुद्रना पार प्रत्ये पहुँचिला तथा कर्मरूपी शत्रुओने मारवा माटे
 उद्यमवंत अयेला एवा प्रभु आ कम प्रमाणे विचरवा लाग्या.

તાપના વહે આતાપના લેતાં થકા, જલરહિત ઠઠનો તપ હોતે ઠટે, તથા ઉત્તરાફાદ્યુની નદાત્રને વિષે ચંદ્રનો યોગ પ્રાપ્ત થયે ઠટે, ધ્યાનના મધ્ય જાગમાં વર્તે ઠટે, અર્થાત્ શુદ્ધ ધ્યાનના ચાર જોડો ઠે, પહેલું પ્રયત્નવિતર્કવાલું સવિચાર, બીજું એકત્વ વિતર્કવાલું અવિચાર, ત્રીજું સૂક્ષ્મક્રિય અપ્રતિપાતિ તથા ચોથું ઉચ્છિન્નક્રિય અનિવર્તિ; તેઓમાંથી પહેલા બે જોડોવાલું ધ્યાન ધરત ઠટે, અનંત એટલે અનંત વસ્તુનું જાણપણું ઠે જેમાં એવાં, અનુપમ, વાધારહિત, આવરણરહિત, સંપૂર્ણ તથા સર્વ અવયવે શુક્ત એવાં કેવલજ્ઞાન અને કેવલદર્શન ઉત્પન્ન થયાં.

પૃથી રીતે કેવલજ્ઞાન ઉપન્યાવાદ શ્રમણ ઝગવંત શ્રી મહાવીર પ્રષ્ટુ “અર્હેન્ ” થયા, અર્થાત્ અશોક વૃદ્ધ આદિક પ્રાતિહાર્યથી પૂજાને યોગ્ય થયા. વલી કેવા ? તો કે જિન કહેતાં રાગદ્વેષને જીતનારા થયા, તથા કેવલી, સર્વજ્ઞ અને સર્વદર્શી થયા. તથા દેવ, મનુષ્ય અને અસુર સહિત લોકના પર્યાયોને જાણનારા તથા જોનારા થયા. ત્યારે શું ફક્ત દેવ, મનુષ્ય અને અસુરોના જ પર્યાયોને જાણનારા થયા ? તો કે એમ નહીં, સર્વ લોકને વિષે રહેલા સર્વ જીવોની ઝવાંતરથી આગતિ, ઝવાંતરમાં ગતિ, સ્થિતિ એટલે તદ્ભવ સંબંધી આયુષ્ય અથવા કાયસ્થિતિ, યથવન એટલે દેવલોકથી તિર્યંચ અને મનુષ્યને વિષે અવતાર, ઉપપાત એટલે દેવલોકમાં અથવા નરકમાં ઉત્પત્તિ, તથા સર્વ જીવ સંબંધી (જીવોનાં) મન, મનમાં ચિંતન કરેલું, ઝોજન ફલાદિ, ચોરી આદિક કાર્ય, મૈથુન આદિ પ્રતિસેવનું, પ્રગટ કાર્ય તથા ઠાનું કાર્ય, તે સઘલું સર્વ જીવોનું ઝગવાનું જાણનારા થયા. વલી તે પ્રષ્ટુ કેવા ? તો કે ત્રણે યુવનને કરામલકની પેઠે જોનાર હોવાથી નથી રહેલ કંઈ પણ ગુત્ર જેને એવા, તથા જઘન્યપણાથી ક્રોધ દેવો તેમની સેવા કરનારા હોવાથી એકાંતને નહીં ઝગનારા પણ તે પ્રષ્ટુ તે તે કાલને વિષે મન, વચન અને કાયાના યોગોમાં યથાયોગ્યપણે વર્તતા એવા સર્વ લોકોને વિષે સર્વ જીવો, તેઉના સર્વ જાવોને જાણતા અને જોતા થકા વિચરવા લાગ્યા. વલી “સર્વજી-

વાણ” એ પદમાં અકારનો પ્રશ્લેષ હોવાથી સર્વે અજીવ એટલે ધર્માસ્તિકાય આદિકના પણ સર્વે પર્યાયોને જાણતા અને જોતા થકા પ્રજા વિચરવા લાગ્યા એવો પણ અર્થ જાણવો.

હવે તે અવસરને વિષે એકઠા મલેલા દેવ અસુર પ્રત્યે પત્થરવાલી જમીન પર પડેલા વરસાદની પેઠે કાળવાર નિષ્ફળ એવી દેશના દર્શને પ્રજા અપાપાપુરીમાં મહાસેન નામે વનમાં ગયા. ત્યાં યજ્ઞ કરાવતા એવા સોમિલ નામે બ્રાહ્મણના ઘરમાં ઘણા બ્રાહ્મણો એકઠા થયા હતા. તેડમાં ઇંદ્રચૂતિ, અગ્નિચૂતિ તથા વાયચૂતિ નામે ત્રણ સગા જાણેડ હતા. તેડે ચૌદે વિદ્યામાં પ્રવીણ હતા. અનુક્રમે તેડમાં પહેલાને જીવનો, ત્રીજાને કર્મનો તથા ત્રીજાને તેજ જીવ ને તેજ શરીરનો સંદેહ હતો. તથા તે દરેકને પાંચસો પાંચસો શિષ્યોનો પરિવાર હતો. તેવીજ રીતે વ્યક્ત અને સુધર્મા નામના બે બ્રાહ્મણો તેડલાજ પરિવારવાલા તથા તેવાજ વિદ્વાનો હતા. અનુક્રમે તેડમાંથી પહેલાને પંચ ચૂતો ઠે કે નહીં? એવો સંદેહ હતો, તથા ત્રીજાને “જે જેવો તે તેવોજ” એવો સંદેહ હતો. ત્રીજી તેવાજ વિદ્વાન મંક્તિ અને મૌર્યપુત્ર નામે બે જાણેડ હતા. તે દરેકને સાઠા ત્રણસો શિષ્યોનો પરિવાર હતો. અનુક્રમે તેડમાંથી પહેલાને વંધ મોકનો, તથા ત્રીજાને દેવના સંબંધમાં સંદેહ હતો. તથા અકંપિત, અચલચાતા, મેતાર્ય અને પ્રજાસ નામે ચાર બ્રાહ્મણો હતા. તે દરેકને ત્રણસો ત્રણસો શિષ્યોનો પરિવાર હતો; તથા અનુક્રમે તેડમાંથી પહેલાને નારકીનો, ત્રીજાને પુણ્યનો, ત્રીજાને પરલોકનો તથા ચોથાને મોકનો સંદેહ હતો. એવી રીતે તે અગરે વિદ્વાનોને એક એક સંદેહ હતો, પણ પોતાના સર્વકૃપણાના અગ્નિમાનની કૃતિના ત્રયથી તેડે માંહોમાંહે કોઈને પણ પોતપોતાના સંદેહ વિષે પૂઠતા નહોતા. એવી રીતે તેડના પરિવારના ચુમાલીસે બ્રાહ્મણો, તથા ત્રીજા પણ બપાધ્યાય, શંકર, ईश्वर, શિવજી, જાની, ગંગાધર, મહીધર, મૂંધર, લક્ષ્મીધર, પંડ્યા, ત્રિપ્ણુ, મુકુંદ, ગોવિંદ, પુરુષોત્તમ, નારાયણ, ડુવે, શ્રીપતિ, બમાપતિ, ગણપતિ, જયદેવ, વ્યાસ, મહાદેવ, શિવદેવ, મૂલદેવ, સુલદેવ, ગંગાપતિ, ગૌરીપતિ, ત્રિવાકી, શ્રીકંઠ, નીલકંઠ, હરિહર, રામજી, ત્રાલકુણ, ચંદુરામ,

णित होय तो गणवालायक ठे समस्त गुणो जेना एवा ते आय (अर्थात् तेना समस्त गुणो गणी
 शकाय). लोकोए एम कह्ये ठते इंद्रभूति विचारवा लाग्यो के निश्रे आ कोइ महा धूर्त ठे तथा
 मायाने रहेवानुं खास घर ठे, केमके नहींतर ते समस्त लोकोने विघ्नमसां केम पानी शकै? माटे ते
 सर्वज्ञने हुं कदि कणवार पण सहन करी शकीश नहीं; केमके अंधकारना समूहने दूर करवाने सूय
 कंइ वाट जोतो नथी. वली अग्नि हाथना स्पर्शने, सिंह पोतानी केशवालीना खेंचवाने तथा कृत्रिय
 पोताना शत्रुथी यता अपमानने कदि सहन करी शकतो नथी; कारण के में वादीना इन्द्रोने पण वो-
 लता बंध करी दीधा ठे तो पडी पोताना घरने विषेज शूरवीर एवो आ सर्वज्ञ मारी पासे कोण ठे?
 जे अग्निए मोटा पर्वतोने बाली नाख्या ठे तेनी आगल बुद्धो कोण मात्र ठे? जेणे हाथीडेने उमानी
 मूक्या ठे एवा वायुनी आगल रुनी पुणीजुं जुं जोर चाहे? वली मारा जयथी गौरु देशमां जन्मेला
 पंक्ति तो दूर देशमां चाळ्या गया ठे, तथा गुर्जर पंक्ति तो मारा जयथी जर्जरित थइने त्रास पाम्या
 ठे, तथा मालवाना पंक्ति मरी गया ठे, तथा तिलंग देशमां जन्मेला पंक्ति तो मारा जयथी कृश
 शरीरवाला थया ठे. अरे! वली लाट देशमां जन्मेला पंक्ति तो माराथी करीने क्यांए जागी गया ठे,
 तथा द्रविरू देशना चतुर पंक्ति लज्जातुर थया ठे. अरे! ज्यारे हुं वादीडेनो इछातुर थयो हुं, त्वारे ज-
 गतमां वादीडेनो पण मोटो डुकाल पड्यो ठे; तो मारी आगल वली आ कोण वादी ठे के जे पोताना
 सर्वज्ञपणाना मानने धारण करे ठे? एम धारीने ज्यारे त्यां प्रभु पासे जवाने ते उत्कंठित थयो,
 त्वारे अग्निभूतिए तेने आ प्रमाणे कहुं के हे वंधु! ते एक वादीकीट (दम विनाना वादी) पासे
 जवाने तमारे प्रयास देखानी शी जरूर ठे? हुं त्यां जाउं ठे, केमके एक कमलने उखेनी नाखवा माटे
 जुं ऐरावणने लइ जवाय खरो? त्वारे इंद्रभूतिए कहुं के जो के ते तो मारा शिष्यथी पण जीती शकाय
 तेवो ठे, पण ते प्रवादीनुं नाम सांचलीने माराथी अहीं रही शकातुं नथी. जेम(तल)पीलतां कोइ तलनो
 दाणो रही जाय, जेम दलतां अनाजनो दाणो रही जाय, जेम उखेरतां कोइ तणखलुं रही जाय, जेम

અગસ્તિને (સમુદ્ર) પીતાં સરોવર રહી જાય તથા ટાંડતાં કોઈ પળ ફોતરું રહી જાય તેની પેઠે આ મને થયો છે. તોપણ હું ફોકટ સર્વજ્ઞવાદીને સહન કરી શકતો નથી. એ એક ન જીતાય તો સર્વ પળ ન જીતાયું થાય. સતી સ્ત્રી એક વાર પળ શીલવ્રતથી બ્રષ્ઠ થાય તોપણ તે હમેશાં અસતી જ કહેવાય. આશ્ચર્ય છે કે ત્રણ જગતમાં હજારો વાદીઁને મેં વાદ વહે જીત્યા છે, પણ સ્ત્રીચમ્પીની હાંફલીમાં જેમ કોઈ કાંગડું મગ રહી જાય તેમ આ વાદી રહી ગયો છે. વલી આ વાદીને જીત્યા વિના મારો જગતને જીતવાથી ઉત્પન્ન થયેલો યશ પણ નાશ પામશે, કેમકે શરીરમાં રહેલું અદ્વય શબ્દ પણ પ્રાણને તજાવે છે. કહ્યું છે કે વહાણમાં એક અદ્વય ટિડ્ડ પક્ષવાથી પળ શું તે સમુદ્રમાં ડુબી જતું નથી? તથા એક ઇંટ ધસેલવાથી પળ સમસ્ત કિલ્લો પતી જાય છે. ઇત્યાદિ વિચાર કરીને કરેલ છે બાર તિલકો જેણે એવો, તથા સોનાની જનોઈથી વિષ્ણુ પિત થયેલો, તથા ઉત્તમ રીતે કરેલ છે પીલાં વસ્ત્રોનો આકંઠર જેણે એવો, તથા હાથમાં ધારણ કરેલ છે પુસ્તકો જેડે એવા કેટલાક શિષ્યોથી વીંટાયેલો, તથા હાથમાં પકડેલાં છે કમંદલુ જેડે એવા કેટલાક શિષ્યોથી વીંટાયેલો, તથા હાથમાં રાખેલ છે દર્પ જેડે એવા કેટલાક શિષ્યોથી વીંટાયેલો, તથા હે સરસ્વતી જેના કંઠનું આચૂષણ છે એવા! હે વાદીની વિજયલક્ષ્મીને શરણ સરખા! હે વાદીઁના મદને ઉત્તરનારા! હે વાદીઁનાં મુખને જાંગનારા! હે વાદીઁરૂપી હાથી પ્રત્યે સિંહ સરખા! હે વાદી-ઁનાં ઈશ્વરનો નાશ કરનાર! હે વાદીરૂપી સિંહ પ્રત્યે અષ્ટાપદ સરખા! હે વાદીને જીતવાથી નિર્મલ થયેલા! હે વાદીઁના સમૂહના રાજા! હે વાદીઁના શિર પ્રત્યે કાલ સારખા! હે વાદી રૂપી કેલ પ્રત્યે તલવાર સરખા! હે વાદીરૂપી અંધકાર પ્રત્યે સૂર્ય સરખા! હે વાદીરૂપી ઘડને પીસવાને ઘંટી સરખા! હે વાદીના મદનું-મરનું મદન કરનાર! હે વાદીરૂપી ઘડાને તોડવાને મુઝર(મોઘર) સરખા! હે વાદીરૂપી ધ્રુવને સૂર્ય સરખા! હે વાદીરૂપી સમુદ્ર પ્રત્યે અગસ્તિ કષિ સરખા! હે વાદીરૂપી વૃક્ષને ઉલ્ખેની નાલ-વામાં હાથી સરખા! હે વાદીરૂપી દેવોના ઇંદ્ર સરખા! હે વાદીરૂપી ગરુડ પ્રત્યે ગોવિંદ સરખા! હે વાદી-રૂપી માણસોના રાજા! હે વાદીરૂપી કંસને મારવામાં કુળ સરખા! હે વાદીરૂપી હરિણ પ્રત્યે સિંહ

| સરખા ! હે વાદીરૂપી જ્વર પ્રત્યે ધન્વંતરિ વૈદ્ય સરખા ! હે વાદીરૂપી ટોલાના મહ્ન સરખા ! હે વાદીઓ-
 નાં હૃદય પ્રત્યે શલ્યા સરખા ! હે વાદીઓના સમૂહને જીતનારા ! હે વાદીઓરૂપી પતંગીઆંઓ પ્રત્યે ડી-
 પક સરખા ! હે વાદીઓના સમૂહના મુગટ સરખા ! હે પંક્તિમાં શિરોમણિ સરખા ! હે જીતેલ તે અ-
 નેક વાદો જેણે એવા ! હે સરસ્વતીથી મલેલ તે પ્રસાદ જેને એવા ! એવી રીતે વિરુદ્ધાવલીથી ગજાવી
 દીધેલ તે વિદ્યાઓનો સમૂહ જેણે એવા પાંચસો શિષ્યોથી વીંટાયેલો ઇંદ્રચૂતિ ઢીર પ્રચ્છ પાસે જતો ચક્રો
 વિચારવા લાગ્યો કે અરે ! આ ડુછે આ યું કર્યું કે મને સર્વજ્ઞપણના આટોપથી તેણે ગુસ્સે કર્યો !!! કેમકે
 દેરુકો કાલા સર્પને લાતો મારવા તૈયાર થયો છે ! અથવા તો ડંદર પોતાના દાંતથી વિલામ્બીના દાંત
 પામવા તૈયાર થયો છે ! અથવા બલદ પોતાનાં શિગમાં વડે ઇંદ્રના હાથીને જલદીથી મારવાની ઇચ્છા કરે
 છે ! અથવા હાથી પોતાના દાંતથી તુરત પર્વતને પાત્રી નાખવાનો યત્ન કરે છે ! અથવા શશલો કેસરી સિં-
 હના સ્કન્ધ ઉપરની કેશવાલીને સ્વેંચવાને ઇચ્છે છે ! કે જે મારી દષ્ટિ આગલ લોકમાં એ પોતાનું સર્વજ્ઞપણું
 પ્રસિદ્ધ કરે છે ? શેષનાગના મસ્તક ઉપર રહેલા મણિને લેવા માટે તેણે પોતાનો હાથ લાંવો કર્યો છે ;
 કેમકે સર્વજ્ઞના અત્રિમાનથી તેણે મને કોપાયમાન કર્યો છે. પવનની સન્મુલ થઈને તેણે દાવાનલ
 સલગાવ્યો છે, અથવા પોતાના શરીરનાં સુલ માટે તેણે કવચની વેલમ્બી સાથે નિશ્ચે આલિંગન કર્યું છે ;
 એમ હો, પણ તેથી યું ! હમણાં જ હું તેને નિરુત્તર કરી દશ, કેમકે ય્યાંસુધી સૂર્ય જગતો નથી ત્યાંસુ-
 ધી જ પતંગીંડ તથા ચંદ્ર ગાજે છે (પોતાના જોરમાં રહે છે), પણ સૂર્ય જગ્યા વાદ તો તેઓ હતા નહતા
 થઈ જાય છે. વલી હે હરિણ, હાથી, ઘોડા વિગેરેના સમૂહો ! તમે જલદી આ વન થકી દૂર જાઓ,
 કેમકે આટોપ સહિત કોપથી સ્ફુરાયમાન થયેલ તે કેશવાલીની શોજા જેની એવો કેસરી સિંહ અને આ-
 વે છે. વલી મારા જાગ્યના સમૂહથી જ આ વાદી અહીં આવી પહોંચ્યો છે, માટે ચેરેલર આજે તેની જીજ્ઞા-
 સી જ હું દૂર કરીશ. વલી લક્ષણશાસ્ત્રમાં તો મારું દક્ષપણું છે, સાહિત્યશાસ્ત્રમાં મારી બુદ્ધિ એકત્ર થયેલી
 છે, તર્કશાસ્ત્રમાં પણ મારું અત્યંત કટિણપણું (નિપુણપણું) છે, માટે કયા શાસ્ત્રમાં મેં શ્રમ કર્યો નથી ?

वली यमने मालव देश शुं छर ठे ? तथा पंक्तिने निश्चे अपोषित रस कयो ठे ? तथा चक्राने अजय शु ठ ? तथा वज्रने अश्रेय कइ वस्तु ठे ? तथा महात्माओने शुं असाध्य ठे ? तथा चूख्याने शुं खाद्य नथी ? तथा खलने कहेवा योग्य शुं नथी ? तथा कटपवृक्षने न आपवा योग्य शुं ठे ? तथा वैरागीने न लजाय एहुं शुं ठे ? तो पठी हुं तेनी पासे जाउं अने तेनुं पराक्रम जोउं वली त्रणे लोकने जीतनार तथा महा पराक्रमी एवा मने पण अहीं शुं अजय ठे ? माटे हवे त्यां जइ तेने हुं जीती लउं इत्यादि विचार करतो थको प्रभुने जोइ पगथीयां पर रह्यो थको विचारवा लाग्यो के आ ते शुं ब्रह्मा, विष्णु, के सदाशिव शंकर ठे ? वली शुं द्या चंद्र ठे ? ना, तेम तो नहीं, केमके चंद्र तो कलंक युक्त ठे. त्यारे शुं सूर्य ठे ? ना, तेम पण नहीं, केमके सूर्य तो तीव्र कांतिवालो ठे. त्यारे शुं मेरु ठे ? ना, तेम पण नहीं, केमके मेरु तो घणोज कठिन ठे. त्यारे शुं विष्णु ठे ? ना, तेम पण नहीं, केमके विष्णु तो श्याम रंगना ठे. त्यारे शुं ब्रह्मा ठे ? ना, तेम पण नहीं, केमके ब्रह्मा तो धरदा ठे. त्यारे शुं ते कामदेव ठे ? ना, तेम पण नहीं, केमके ते तो शरीर विनानो ठे. हवे मालुम पड्युं के आ तो दोषरहित तथा सर्वगुणसंपन्न एवा ठेह्या तीर्थंकर ठे.

एवी रीते सुवर्णना सिंहासन पर बेठेला, इंद्रोथी सेवाता अने जगतने पण पूजनीक एवा श्री वीर प्रभुने जोइने ते इंद्रचूति मनसां विचारवा लाग्यो के अरे ! हवे हुं पहेलां लपार्जन करेखुं महत्त्व केम राखी शकीश ? वली एक खीलाने माटे आखो महेल जांगवानी कोण इह्या करे ? वली एकने नहीं जीत्याथी मारी मानहानि शी थवानी ठे ? वली जगतने जीतनारो हुं एहुं नाम हवे केम करीश ? वली अरे ! में वगर विचार्युं काम कर्तुं ठे, केमके मंद दुर्बुद्धि एवो जे हुं ते आ जगदीशना अवतारने जीतवा माटे आठ्यो हुं. वली हुं तेनी पासे शी रीते बोली शकीश ? तथा तेनी पासे पण शी रीते जइ शकीश ? माटे हवे तो संकटमां पड्यो हुं, तेथी शिव मारा यशनुं रक्षण करो. वली कदाच मारा जाग्योदयथी अहीं मारो जय थाय, त्यारे तो हुं त्रणे जगतमां पंक्तिशिरोमणि थाउं. एवी रीते विचार करता इंद्रचूतिने जिनेश्वर प्रभुए तेनां नाम अने गोत्र कहेवापूर्वक अमृत सरखी मीठी वाणीथी बोलाव्यो. हे गौतम इंद्रचूति !

લય પામે છે; એટલે તે ઘટાદિક વસ્તુને નાશ પામ્યે હતે અથવા વ્યવાહત હાત હતે તેના ઉપયો-
 ગપણાએ કરીને જીવ પણ નાશ પામે છે, અને બીજા ઉપયોગપણાએ કરીને પાવો ઉત્પન્ન થાય છે,
 અથવા સામાન્યરૂપપણાએ કરીને તે રહે છે, અને તેથી કરીને પ્રેત્યસંજ્ઞા નથી, એટલે તેને પહેલાંની
 ઘટાદિકના ઉપયોગરૂપ સંજ્ઞા રહેતી નથી; કેમકે વર્તમાન ઉપયોગપણાથી તેની ઘટાદિક સંજ્ઞા
 નાશ પામેલી છે. વલી આ આત્મા જ્ઞાનમય છે, અને જે દમ, દાન અને દયા એ ત્રણે દકાર જાણે
 તે જીવ. વલી વિદ્યમાન છે જોક્તા જેનો એવું આ શરીર ચાવલ આદિકની પેઠે જોગ્યપણાએ કરીને
 છે એટલે ચાવલ જેમ જોગ્ય છે તો તેનો જોક્તા પણ છે, તેમ શરીર જોગ્ય છે અને તેનો જોક્તા વિદ્ય-
 માન છે. ઇત્યાદિ અનુમાને કરીને પણ જીવ છે. તેમજ વલી દૂધમાં જેમ ઘી, તલમાં તેલ, કાષ્ઠમાં
 અગ્નિ, પુષ્પમાં સુગંધ તથા ચંદ્રકાંતમાં અમૃત રહે છે, તેમ આ આત્મા પણ શરીરમાં રહે છે, અને
 તે શરીરથી જૂદો છે. એવી રીતનાં પ્રચુનાં વચનથી નાશ થયેલ છે સંદેહ જેમનો એવા ઇંદ્રજૂતિએ પાંચમો
 શિષ્યોના પરિવાર સહિત પ્રચુ પાસે દીક્ષા લીધી, અને તેજ વચ્ચે “ઉપન્ને દ્વા, વિગમે દ્વા અને
 ધુવે દ્વા” એ ત્રિપદી પ્રચુના મુખથી પામીને તેણે દ્વાદશાંગીની રચના કરી ॥ ઇતિ પ્રથમ ગણધર ॥
 હવે તેના બીજા જાદ્ અગ્નિજૂતિએ પોતાના જાદને દીક્ષિત થયેલો સાંઘલીને વિચારું કે અરે !
 કદાપિ પર્વત પીગલે, બરફનો સમૂહ સલગી હોય, અગ્નિ શીતલ થાય અને વાયુ સ્થિર થાય એ સર્વ
 સંઘર્ષ, પણ મારો જાદ્ હારે એ સંઘર્ષ નહીં, તેટલા માટે ઘણી અશ્રદ્ધાવાદા તેણે લોકોને પૂઠ્યું-
 ત્યાર પછી તેણે નિશ્ચય જાણ્યે હતે મનમાં વિચાર કર્યો કે ત્યાં જાદને તે ધૂતને જીતીને હું મારા જાદને
 પાવો વાલી આંબું; એમ વિચારી તે પણ હતાવલો પ્રચુની સન્મુખ આવ્યો; ત્યારે પ્રચુએ તેને પણ તેનાં
 ગોત્ર વિગેરે સહિત એવા નામથી બોલાવ્યો, તથા તેના મનમાં રહેલા સંદેહને પ્રગટ કરીને પ્રચુએ
 કલ્યું કે હે ગૌતમગોત્રી અગ્નિજૂતિ ! તારા મનમાં કર્મનો શો સંદેહ છે ? અથવા વેદના તત્ત્વાર્થને તું
 પ્રગટ રીતે જાણતો નથી ? તે આ પ્રમાણે છે. “પરુષ એવંદં શિ સર્વ યદ્વતં યજ્ઞ જ્ઞાવ્યં ઇત્યાદિ”

આ પદનો તારા મનમાં એવો અર્થ જાસે છે કે (અહીં “મિ” એ વાક્યના અલંકાર માટે છે.)
 જે અતીત કાલમાં થયેલું છે, તથા જે આગામી કાલમાં થવાનું છે, તે સઘલું “પુરુષ એવ” આત્માજ છે.
 અહીં એવકાર એ કર્મ, ईश्वर આદિકના નિષેધ માટે છે. આ વચનથી જે મનુષ્ય, દેવ, તિર્યંચ, પર્વત, પૃથ્વી
 આદિક વસ્તુઓ દેખાય છે, તે સઘલું આત્માજ છે, અને તેથી કર્મનો નિષેધ પ્રગટજ છે. વલી અમૂર્ત
 એવા આત્માને મૂર્તે એવાં કર્મ વહે અનુગ્રહ અને ઉપધાત શી રીતે સંજવે? જેમ આકાશને ચંદન આદિ-
 કથી શોષિત કરી શકાતું નથી, અથવા તેને તલવાર આદિકથી કાપી શકાતું પણ નથી, માટે કર્મ ટેજ
 નહીં, એ પ્રમાણે તારા મનમાં છે, પણ હે અશિશૂતિ ! એ અર્થ યુક્ત નથી, કારણ કે વેદનાં તે પદો તો પુરુ-
 ષની સ્તુતિનાં છે, કેમકે વેદનાં પદો ત્રણ પ્રકારનાં છે; તેમાં કેટલાંક વિધિ પ્રતિપાદન કરનારાં છે, જેમકે
 સ્વર્ગની ઇચ્છા કરનાર પ્રાણી એ અશિહોત્ર કરલું ઇત્યાદિ, વલી કેટલાંક પદો અનુવાદ સૂચવનારાં છે, જેમકે
 બાર માસનો એક સંવત્સર કહેવાય ઇત્યાદિ અને કેટલાંક પદો સ્તુતિરૂપ છે, જેમકે આ ઉપસ્તુંજ તારા
 સંદેહવાલું પદ ઇત્યાદિ, માટે એ ઉપર કહેલા પદથી પુરુષનો મહિમા દેખાતો આવ્યો છે, પરંતુ કર્મોદિનો
 અજ્ઞાવ કર્યો નથી. જેમકે “જલે વિષ્ણુઃ સ્થલે વિષ્ણુઃ, વિષ્ણુઃ પર્વતમસ્તકે ॥ સર્વચત્તમયો વિષ્ણુઃ,
 સ્તસ્માદ્વિષ્ણુમયં જગત્ ॥” ૧૨ ॥ એટલે જલમાં વિષ્ણુ, સ્થલમાં વિષ્ણુ અને પર્વતના શિખર ઉપર પણ વિષ્ણુ
 છે, વિષ્ણુ સર્વ ચૂતમય છે, માટે આ જગતજ વિષ્ણુમય છે. આ વાક્યથી વિષ્ણુનો મહિમા કહેલો છે, પણ
 અન્ય વસ્તુઓનો અજ્ઞાવ કહ્યો નથી. વલી અમૂર્ત એવા આત્માને મૂર્તિવંતે એવાં કર્મ વહે અનુગ્રહ અને ઉપ-
 ધાત કેમ થાય? તે કહેવું પણ અયુક્ત છે, કારણ કે મૂર્તિવંતે એવા મદ્યાદિકથી અમૂર્ત એવા જ્ઞાનનો પણ ઉ-
 પધાત થાય છે, અને બ્રાહ્મી આદિક ઔષધિથી અનુગ્રહ દેખાય છે. વલી જો કર્મ ન હોય, તો એક સુલી,
 બીજો ડુઃલી, એક શેઠ, બીજો ચાકર ઇત્યાદિ જગતની પ્રલક્ષ વિચિત્રતા કેમ સંજવે? પ્રજુનાં તે વચનો
 સાંચલીને અશિશૂતિનો સંશય પણ દૂર થયો, અને તેણે પણ દીક્ષા લીધી ॥ इति द्वितीय गणधर ॥
 હવે વાયુશૂતિ એ તેજ વહેને દીક્ષિત થયેલા સાંચલીને વિચાર્યું કે જે પ્રજુના ઇંદ્રશૂતિ અને અશિ-

ચૂતિ પણ શિષ્યો થયા, તે પ્રચુતો મારે પણ પૂજનીકજ છે; માટે તેમનાં પાસે હુ પણ જાઉં અને મારો સંશય પૂરું. એમ વિચારી તે પણ પ્રચુ પાસે આવ્યો, અને એવી રીતે સઘલાઈ પણ આવ્યા, અને પ્રચુએ પણ સર્વેને પ્રતિવોધ પમાડ્યો. તેનો ક્રમ આ પ્રમાણે છે.

હવે “તજ્જીવ તઠરીર” એટલે તેજ જીવ અને તેજ શરીર, તેને વિષે સંદેહવાલા વાયુચૂતિને પ્રચુએ જેવું હતું તેવું કહ્યું કે તું પણ વેદના અર્થ જાણતો નથી ? કેમકે “વિજ્ઞાનઘન એવૈતેજ્યો ચૂતેજ્યઃ” ઇત્યાદિ વેદપદોષ કરીને પંચ ચૂતશ્રી જીવ પૃથક્ નથી એમ પ્રતીતિ થાય છે. તથા “સત્યેન લગ્યસ્તપસા હેપ બ્રહ્મચર્યેણ નિત્યં જ્યોતિર્મયો હિ શુદ્ધો યં પશ્યંતિ ધીરા યતયઃ સંયતાત્માન ઇત્યાદિ” હવે તે પદોનો અર્થ આ પ્રમાણે છે. આ જ્યોતિમય શુદ્ધ આત્મા સત્ય, તપ અને બ્રહ્મચર્ય વહે મેલવાય છે એટલે જાણાય છે. આ વેદપદોથી ચૂતો થકી પૃથક્ એવા આત્માની પ્રતીતિ થાય છે; માટે તને સંદેહ છે કે જે આ શરીર છે તેજ આત્મા છે, કે કોઈ બીજો છે ? પણ તે અયોગ્ય છે, કેમકે “વિજ્ઞાનઘન” ઇત્યાદિ પદોથી અમે કહેલા પ્રકારે કરીને આત્માની સત્તા એટલે હોવાપણું પ્રગટજ છે ॥

હવે પંચ ચૂતમાં સંદેહવાલા એવા વ્યક્ત નામના પંક્તિને પ્રચુએ જેવું હતું તેવું કહ્યું કે તું પણ વેદના અર્થને જાણતો નથી ? “એન સ્વપ્નોપમં વૈ સકલં, ઇત્યેષ બ્રહ્મવિધિરંજસા વિદ્વેયઃ” આ પદનો તારા મનમાં એવો અર્થ જાસે છે કે સ્વપ્નના પૃથ્વી આદિક આ સઘલું સ્વપ્ન સરખું એટલે અસત્ છે, અને આ વેદવચનથી પહેલાં તો પંચ ચૂતોનો અન્નાવ દેખાઈ આવે છે; વલી “પૃથ્વી દેવતા આપો દેવતા” ઇત્યાદિ પદથી ચૂતસત્તા એટલે ચૂતોનું હોવાપણું જાણાઈ આવે છે; માટે તે વાબતનો તારા મનમાં સંદેહ છે, પણ તે અયુક્ત છે; કેમકે “સ્વપ્નોપમં વૈ સકલં” ઇત્યાદિ પદો અધ્યાત્મ સંબંધી ચિંતનમાં કનક, કામિની આદિના સંયોગને અનિત્યપણું સૂચવનારાં છે, પણ કંઈ તે પંચ ચૂતોનો નિષેધ સૂચવનારાં નથી ॥

ઈતિ ચતુર્થ ગણધર ॥

૬૫

સ્ત્રી “જેજેવો તે તેવો” એવી રીતના સંદેહવાલા સુધર્મ નામના પંક્તિને પ્રચુએ જેવું હતું તેવું

કહ્યું કે તું પણ વેદના અર્થને જાણતો નથી ? કારણ કે “પુરુષો વૈ પુરુષત્વમશ્નુતે, પશવઃ પશુત્વં”
 ઇત્યાદિ પદો ત્રવાંતરનું સાદૃશ્યપણું સૂચવનારાં છે, તથા “શૃગાલો વૈ એપ જાયતે યઃ સપુરીપો દ-
 હ્વતે” ઇત્યાદિ પદો તો વલી ત્રવાંતરનું વૈસદૃશ્યપણું દેખાડનારાં છે. એ તારા મનમાં સંદેહ છે. પણ તે
 સુંદર વિચાર નથી; કેમકે “પુરુષો વૈ પુરુષત્વમશ્નુતે” ઇત્યાદિ જે પદો છે, તેનો અર્થ તો એવો છે કે
 કોઈક મનુષ્ય પણ માર્દિવ આદિક ગુણોએ કરીને શુક્ત થયો થકો મનુષ્ય સંવંધી આયુર્કર્મને વાંધીને
 પાડો પણ મનુષ્યપણને પામે એવો અર્થ નિરૂપણ કરનારાં તે પદો છે, પણ મનુષ્ય તે મનુષ્યજ થાય
 એવો નિશ્ચય બતાવનારાં તે પદો નથી. વલી તારા મનમાં એક એવી શુક્તિ પણ ઝસેલી છે કે મનુષ્ય
 કેવી રીતે પશુ થઈ શકે ? કેમકે ચાવલના ઢાણા વાઘ્યાથી કંઈ ઘડે પેદા નથી, પણ તે તારી શુક્તિ
 બરોબર નથી; કેમકે ઢાણ આદિથી વીંઠી આદિની ઉત્પત્તિ દેખાય છે, તેથી કાર્યનું વૈસદૃશ્યપણું પણ
 સંજવે છે ॥ इति पंचम गणधर ॥

હવે બંધ મોહના વિષયને વિષે સંદેહવાલા મંક્તિ નામના પંડિતને પ્રશ્ન એ જેવું હતું તેવું કહ્યું કે તું પણ
 વેદના અર્થને જાણતો નથી ? કારણ કે “સ ઇષ વિગુણો વિચુર્ન વહ્યતે સંસરતિ વા મુચ્યતે મોચ્યતિ
 વા.” આ પદોનો અર્થ તું પ્રથમ એવો કરે છે કે તે આ કહેવા માંડ્યો જીવ એટલે કોઈ જગદ્દર્તી જીવ
 છે, તે કેવો છે ? તો કે વિગુણ એટલે સત્વાદિ રહિત છે અને વિશુ એટલે સર્વવ્યાપક છે. તે વંધાતો
 નથી એટલે પુણ્ય પાપથી જોડાતો નથી, સંસારમાં પરિત્રમણ કરતો નથી, વંધનો અજ્ઞાત હોવાથી
 તે કર્મ વડે મૂકાતો નથી તેમજ અકર્તાપણું હોવાથી વીજાને (કર્મથી) મૂકાતો પણ નથી, પણ
 આ અર્થ યોગ્ય નથી; પરંતુ (તેનો અર્થ એવો છે કે) તે એ આત્મા કેવો છે ? તો કે વિગુણ એટલે
 ષડ્વસ્થ ગુણ રહિત છે. વલી કેવો છે ? તો કે વિશુ એટલે કેવલજ્ઞાનસ્વરૂપે કરી વિશ્વવ્યાપકપણું હોવાથી
 કેવલજ્ઞાનવાલો છે. આવા પ્રકારનો આત્મા પુણ્ય પાપથી જોડાતો નથી એ ઠણું ॥ इति षष्ठ गणधर ॥
 હવે દેવવિષયમાં સંદેહવાલા એવા મૌર્યપુત્ર નામના પંક્તિને પ્રશ્ન એ જેવું હતું તેવું કહ્યું કે તું પણ

વેદના અર્થને જાણતો નથી ? કારણ કે “કો જાનાતે માયોપમાન્ ગાવાણાન્ ઇદ્ર્યમવરુણકુવરાદાન્
 એ પદોથી દેવોનો નિષેધ પ્રત્યક્ષ દેખાય છે, અને “સ એવ યજ્ઞાયુધી યજમાનોઽજસા સ્વર્ગલોકે ગ-
 ણતિ” એ પદથી દેવસત્તા એટલે દેવોનું હોવાપણું સિદ્ધ થાય છે, એવી રીતનો તારા મનમાં સંદેહ
 છે, પણ તે અયુક્ત છે; કેમકે આ પર્યદામાં વેઠેલા દેવોને તો હું અને તું બન્ને પ્રત્યક્ષ રીતે જોઈએ
 ઢીએ. વલી વેદમાં જે “માયોપમાન્” એવું દેવોનું વિશેષણ કહ્યું છે, તે તો તેહનું પણ અનિત્યપણું
 સૂચવનારું છે ॥ इति सप्तम गणधर ॥

હવે નારકીના સંબંધમાં સંદેહવાલા એવા પંક્તિને વિષે શ્રેષ્ઠ અકંપિત નામના પંક્તિને પ્રશ્ન
 જેવું હતું તેવું કહ્યું કે તું પણ વેદના અર્થને જાણતો નથી ? કેમકે “નહુ વૈ પ્રેત્ય નરકે નારકાઃ
 સંતિ” इत्यादि पदोशी नारकीनो अत्राव जणाय ठे અને “નારકો વૈ એષ જાયતે યઃ શુદ્ધાન્નમ-
 શ્રાતિ” इत्यादि पदोशी नारकसत्ता एटले नारकीनुं होवापणुं सिद्ध थाय ठे, એવી રીતનો તારા
 મનમાં સંદેહ છે, પણ “નહુ વૈ પ્રેત્ય નરકે નારકા સન્તિ” એ પદનો શો અર્થ છે ? તો કે પરલોકને
 વિષે કેટલાએક નારકીઝે મેરુ પર્વત આદિની પેઠે શાશ્વતા નથી, પણ જે કોઈ પાપ આચરે છે તે
 નારકી થાય છે, અથવા નારકી મરીને ફરી નારકીપણે ઉત્પન્ન થતા નથી એમ “પ્રેત્ય નારકા ન
 સન્તિ” એ પદ કહેલું છે ॥ इति अष्टम गणधर ॥

હવે પુણ્યના સંબંધમાં સંદેહવાલા એવા પંક્તિને વિષે શ્રેષ્ઠ અચલત્રાતુ નામના પંક્તિને પ્રશ્ન જેવું
 હતું તેવું કહ્યું કે તું પણ વેદનો અર્થ જાણતો નથી ? તારા સંદેહનું કારણ પ્રથમ ‘પુરુષ એવેદં શિં સર્વં
 इत्यादि पद अश्रिभूतिए कहेलुं ठे તે છે, માટે તેને જે ઉત્તર ત્યાં કહ્યો છે તે તારે તે પ્રમાણે જ જાણવો.
 तथा ‘पुण्यः पुण्येन कर्मणा, पापः पापेन कर्मणा’ एटले पुण्य कर्मशी पुण्य थाय ठे અને पाप कर्मशी
 पाप थाय ठे. इत्यादि वेदपदोशी पुण्य पापनी सिद्धि थाय ठे ॥ इति नवम गणधर ॥

હવે પરત્રવમાં સંદેહવાલા એવા પંક્તિપ્રવર મેતાર્ય નામના પંક્તિને પ્રશ્ન જેવું હતું તેવું કહ્યું

કે તું પણ વેદના અર્થને જાણતો નથી ? તને પણ ઇંદ્રશ્રુતિએ કહેલાં ‘વિજ્ઞાનઘન દ્વૈતેષ્યો ચૂતેષ્યઃ’
 ઇત્યાદિ પદો વહે પરલોકને વિષે સંદેહ છે, પરંતુ એ પદોનો અર્થ મેં કહ્યો છે તે પ્રમાણે વિચાર કે
 જેથી તારો સંદેહ દૂર થાય ॥ इति दशम गणधर ॥

પઠી મોક્ષના વિષયમાં સંદેહવાલા પ્રજ્ઞાસ નામના પંક્તિને પણ પ્રશ્ન એ જેવું હતું તેવું કહ્યું કે તું
 પણ વેદના અર્થને જાણતો નથી ? કારણ કે “જરામર્યં વા યદગ્નિહોત્ર” આ પદ્ધતી કરીને મોક્ષનો
 અન્નાવ જણાય છે, કેમકે જે અગ્નિહોત્ર છે, તે “જરામર્યં” કહેતાં હમેશાં કરતું, એમ કહ્યું છે, અને
 તેથી કરીને અગ્નિહોત્રનું પ્રતિપાદન કર્યું; અને તે અગ્નિહોત્રની ક્રિયા તો મોક્ષનું કારણ થઈ
 શકતી નથી, કેમકે દોષવાલી હોવાથી કેટલાકને વધનું કારણ થાય છે અને કેટલાકને અપ-
 કારનું કારણ થાય છે; તેથી મોક્ષસાધક એવાં અનુષ્ઠાનની ક્રિયા કરવાનો કાલ કહેવો
 નથી, માટે મોક્ષ તેજ નહીં, એ કારણથી મોક્ષનો અન્નાવ પ્રતીત થાય છે; તેમ વલી કહ્યું
 છે કે “દ્વે બ્રહ્મણી વેદિતવ્યે, પરમપરં ચ, તત્ર પરં સત્યજ્ઞાનં, અનંતરં વ્રહેતિ” ઇત્યાદિ
 પદ્ધતી મોક્ષસત્તાની પ્રતીતિ થાય છે. એવી રીતનો તારા મનમાં સંદેહ છે, પણ તે સંદેહ અનુક-
 તે; કેમકે “જરામર્યં વા યદગ્નિહોત્ર” એ પદમાં “વા” શબ્દ “અપિના” અર્થમાં છે અને તે
 જિન્ન ક્રમવાલો છે. તેમજ “જરામર્યં યાવત્ અગ્નિહોત્રં અપિકુર્યાત્” એટલે જે કોઈ સ્વર્ગાદિકનો અર્થો
 હોય તેણે તો જાવજીવ સુધી અગ્નિહોત્ર કરતું, અને જે કોઈ નિર્વાણનો અર્થો હોય તેણે તો
 અગ્નિહોત્ર બોલીને નિર્વાણસાધક એવું અનુષ્ઠાન કરતું; પણ નિયમથી “અગ્નિહોત્રજ કરતું” એમ
 નહીં એવો અપિ શબ્દનો અર્થ છે, તેથી કરીને નિર્વાણ સંબંધી અનુષ્ઠાનનો પણ કાલ જણાવ્યો,
 માટે નિર્વાણ તો તેજ ॥ इति एकादश गणधर ॥

એવી રીતે ચાર હજાર અને ચારસેં બ્રાહ્મણોએ પ્રશ્ન પાસે દીક્ષા લીધી. તેઓમાંના મુખ્ય અગીયા-
 રને ત્રિપદીના ગ્રહણપૂર્વક અગીયાર અંગ તથા ચૌદ પૂર્વની રચના અને ગણધરપદની સ્થાપના થઈ.

ત્યાં દ્વાદશાંગીની રચના નાદ પ્રચુ તેડને તેની અનુજ્ઞા કરતા હવા અને ઇંદ્ર વજ્રમય ।દ્વય સ્થાલ દિવ્ય ચૂળોનો ચરી પ્રચુની પાસે આવ્યો. પઠી પ્રચુએ રત્નમય સિંહાસનથી ઊઠીને તે ચૂળની સંપૂર્ણ મુઠી ચરી. પઠી ગૌતમ પ્રમુલ્લ અગીયારે ગણધરો અનુક્રમે જરા નમીને ઊઠ્યા. તે વખતે દેવો પણ વાજિત્રના ધ્વનિ તથા ગીત આદિને નિવારીને સાંનલવા લાગ્યા. તે વખતે પહેલાં પ્રચુ કહેવા લાગ્યા કે “ગૌતમને દ્વય, ગુણ તથા પર્યાયથી તીર્થ પ્રત્યે આજ્ઞા આપું હું”, એમ કહી તેના મસ્તક પર ચૂર્ણ નાલતા હવા. પઠી દેવો પણ તેમના પર ચૂર્ણ, પુષ્પ અને સુગંધની વૃષ્ટિ કરતા હવા; અને સુધર્મસ્વામીને ધુરિપદે સ્થાપીને પ્રચુ ગણ પ્રત્યે અનુજ્ઞા કરતા હવા. એવી રીતે ગણધરવાદ જાણવો.

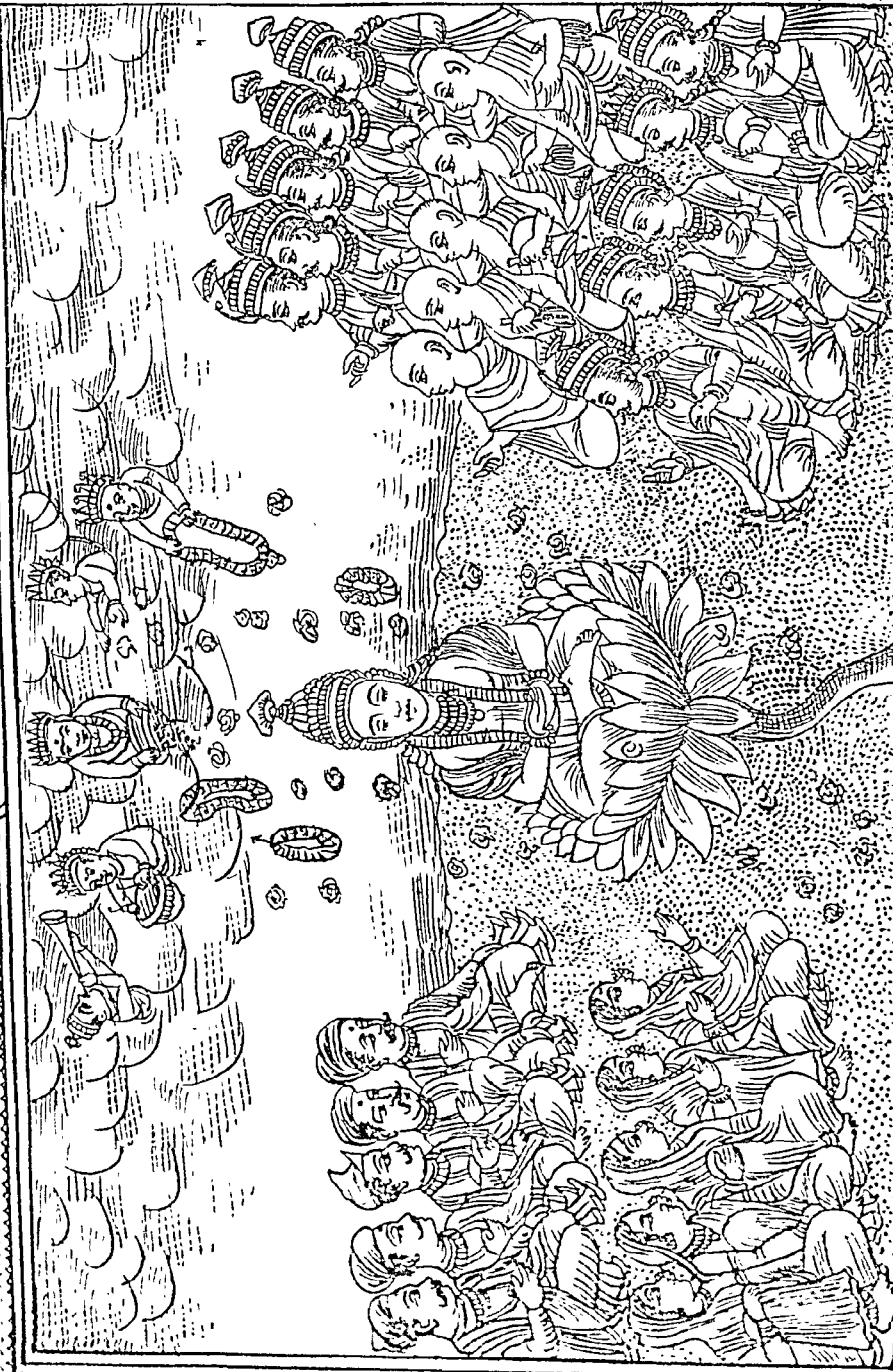
હવે તે કાલ અને તે સમયને વિષે શ્રમણ જગવાન્ શ્રી મહાવીર પ્રચુ અસ્થિક ગ્રામની નિશ્રાએ પહેલું ચોમાસું કરતા હવા, ત્યારપઠી ચંપા અને વૃષ્ઠચંપાની નિશ્રાએ ત્રણ ચોમાસાં કરતા હવા, વલી એવીજ રીતે વૈશાલી નગરી અને વાણિજ્યગ્રામની નિશ્રાએ બાર ચોમાસાં કરતા હવા, રાજગૃહ નગરની અને નાલંદા પાકાની નિશ્રાએ ચૌદ ચોમાસાં કરતા હવા, અર્થાત્ ત્યાં રાજગૃહ નગરની ઉત્તર દિશામાં નાલંદા નામે પાકો એટલે શાલાપુર તે ત્યાં ચૌદ ચોમાસાં કરતા હવા, ઠ મિથિલા નગરીમાં કરતા હવા, તે જ્ઞદિકા નગરીમાં કરતા હવા, એક આલંબિકા નગરીમાં કરતા હવા, એક ચોમાસું શ્રાવસ્તી નગરીમાં કરતા હવા, એક ચોમાસું વજ્રઞ્મિ નામે અનાર્ય દેશમાં કરતા હવા, અને એક ઠેલું ચોમાસું મધ્યમ પાપા નગરીમાં હસ્તિપાલ રાજાના કારકુનોની જીર્ણ એવી એક શાલામાં કરતા હવા. પહેલાં તે નગરીનું “અપાપા” એવું નામ હતું, પણ પ્રચુ ત્યાં કાલધર્મ પામ્યા, તેથી દેવોએ તેનું “પાપા નગરી” એવું નામ આપ્યું.

હવે જે ઠેલ્યા ચોમાસામાં પ્રચુ મધ્યમ પાપા નગરીમાં હસ્તિપાલ રાજાના કારકુનોની શાલામાં આવ્યા, તે ચોમાસામાં આ વર્ષાકાલનો ચોથો મહિનો, સાતમો પક્ક, તે કાર્તિક માસનો કૃષ્ણ પક્ક, તે કાર્તિકના કૃષ્ણપક્કના પંદરમાં દિવસે જે ઠેલ્યા રાત્રિ હતી, તે રાત્રિએ શ્રમણ જગવાન્

? ગુજરાતી આસો માસની અમાસે.

श्री महावीर प्रभु कालधर्मने पाम्या. कायस्थिति अने जवस्थिति यकी कालधर्मने पाम्या. संसारथी पार उतरी गया. रुहे प्रकारे संसारमध्ये फरीने पाठा न आवेवे करीने ऊर्ध्व प्रदेशमां प्रभु गया. ते प्रभु केवा ? तो के ठेदेलां ठे जन्म, जरा अने मरणनां बंधनो एटले जन्म, जरा अने मरणनां कारणरूप कर्मो जेणे एवा, तथा साधित कर्मो ठे अर्थ जेमणे एवा, तथा तत्त्वना अर्थोना जाणकार, तथा जवोपग्राही कर्मोथी मुक्त थयेला, तथा सर्व दुःखोनो अंत करनारा, सर्व संतापोना अज्ञावथी परिनिर्वृत थयेला, तथा नाश थयेल ठे शरीर अने मन संबंधी सर्व दुःखो जेमनां एवा ते प्रभु थया. हवे जगवंतना निर्वाणवर्ष आदिनां सिद्धातनां नामो कहे ठे. जे वर्षमां प्रभु निर्वाणपदने पाम्या, ते चंद्र नामे बीजो संवत्सर हतो, ते कार्तिक मासनुं प्रीतिवर्धन एवुं नाम हतुं, ते पक्षुनुं नंदिवर्द्धन एवुं नाम हतुं, ते दिवसनुं अग्निवेश्य एवुं नाम हतुं, तथा तेनुं उपशम एवुं बीजुं नाम पण हतुं, देवानंदा नामे ते अमावास्यानी रात्रिनुं नाम हतुं, अथवा तेनुं बीजुं निरति एवुं नाम पण कहेलुं ठे. ते वखते अर्च नामे लव हतो, मुहूर्त्त नामे प्राण हतो, सिद्ध नामे स्तोत्र हतो, नाग नामे करण हतुं, आशकुनि आदि चार स्थिर कारणोमांनुं बीजुं करण हतुं, केमके अमासना उत्तरार्द्धमां तेज करण होय ठे. सर्वार्थसिद्ध नामे मुहूर्त्त हतुं तथा ते वखते स्वाति नामना नक्षत्रनी साथे चंद्रनो जोग प्राप्त थये ठते प्रभु कालधर्मने पाम्या यावत् सर्व दुःखथी मुक्त थया.

हवे ते संवत्सर, मास, दिवस, रात्रि तथा मुहूर्त्तनां नाम सूर्यप्रज्ञप्तिमां नीचे प्रमाणे आप्यां ठे. एकं शुगमां पांच संवत्सर होय ठे; तेजनां नाम चंद्र, चंद्र, अग्निवर्द्धित, चंद्र अने अग्निवर्द्धित. तथा अग्निनंदन, सुप्रतिष्ठ, विजय, प्रीतिवर्द्धन, श्रेयान्, शिशिर, शोचन, हैमवान्, वसंत, कुसुमसंचव, निदाघ अने वनविरोधी, ए श्रावणादि बार मासनां नाम जाणवां. तथा पूर्वांगसिद्ध, मनोरम, मनोहर, यशोचंद्र, यशोधर, सर्वकामसमृद्ध, इंद्र, मूर्ध्नाग्निविक्र, सौमनस, धनंजय, अर्थसिद्ध, अग्निजित, रत्याशन, शतंजय तथा अग्निवेश्य, ए पंदर दिवसनां नाम जाणवां. तथा लक्ष्मणा, सुन-

ક્રત્તા, દ્વાપત્યા, યશોધરા, સૌમનસી, શ્રીસંત્રૂતા, વિજયા, વિજયંતી, વૈજયંતી, અપરાજતા, દ્વાહા, સમાહારા, તેજા, અન્નિતેજા તથા દેવાનંદા, એ પંદર રાત્રિનંત્રનાં નામ જાણવાં. તથા રુદ્ર, શ્રેયાન્, મિત્ર, વાયુ, સુપ્રતીત, અન્નિચંદ્ર, માહેંદ્ર, વલવાન્, બ્રહ્મા, બહુસત્ય, ऐशान, સ્વઘ્તા, જ્ઞાવિતાત્મા, વૈશ્રવણ, વારુણ, આનંદ, વિજય, વિજયસેન, પ્રાજાપત્ય, ઉપશમ, ગંધર્વ, અન્નિવેશ્ય, શતવૃષજ, આતપવાન્, અર્થવાન્, કૃણવાન્, જૌમ, વૃષજ, સર્વાર્થસિદ્ધ તથા રાક્ષસ, એ ત્રીશ મુહૂર્તનાં નામ જાણવાં. તપવાન્, અર્થવાન્, કૃણવાન્, જૌમ, વૃષજ, સર્વાર્થસિદ્ધ તથા રાક્ષસ, એ ત્રીશ મુહૂર્તનાં નામ જાણવાં.

જે રાત્રિએ શ્રમણ ઋગવાન્ શ્રી મહાવીર પ્રજુ કાલધર્મે પામ્યા યાવત્ સર્વ દુઃખથી મુક્ત થયા તે રાત્રિ સ્વર્ગથી આવતા અને જતા એવા બહુ દેવ અને દેવીઊંએ કરીને પ્રકાશવાલી થઈ.

જે રાત્રિએ શ્રમણ ઋગવાન્ શ્રી મહાવીર પ્રજુ કાલધર્મે પામ્યા યાવત્ સર્વ દુઃખથી મુક્ત થયા તે રાત્રિ સ્વર્ગથી આવતા અને જતા એવા બહુ દેવ અને દેવીઊંએ કરીને પ્રકાશવાલી થઈ.

જે રાત્રિએ શ્રમણ ઋગવાન્ શ્રી મહાવીર પ્રજુ કાલધર્મે પામ્યા યાવત્ સર્વ દુઃખથી મુક્ત થયા તે રાત્રિ સ્વર્ગથી આવતા અને જતા એવા બહુ દેવ અને દેવીઊંએ કરીને પ્રકાશવાલી થઈ.

અસ્પષ્ટ શબ્દથી કોલાહલમયી થઈ. જે રાત્રિએ શ્રમણ ઋગવાન્ શ્રી મહાવીર પ્રજુ કાલધર્મે પામ્યા યાવત્ સર્વ દુઃખથી મુક્ત થયા તે રાત્રિએ ઇંદ્રજૂતિ નામના મોટા અને ગોત્રથી ગૌતમ અનગાર શિષ્યને જ્ઞાતકુલમાં જન્મેલા શ્રી મહાવીર પ્રજુ ઉપરથી પ્રેમબંધન તુટી ગયે ઠટે અનંત અને અનુપમ એવાં યાવત્ ઉત્તમ કેવલજ્ઞાન અને કેવલદર્શન ઉત્પન્ન થયાં. તેનો વૃતાંત નીચે પ્રમાણે જાણવો.

પ્રજુએ પોતાના નિર્વાણ વખતે ગૌતમને કોઈક ગામમાં દેવશર્માને પ્રતિવોધવા વાસ્તે મોકલ્યા હતા. તેને પ્રતિવોધીને પાઠા વલતાં શ્રી ગૌતમસ્વામી વીર પ્રજુનું નિર્વાણ સાંજલીને જાણે વજ્રથી હણાયા હોય તેમ ક્ષણવાર સુધી મૌનપણને ધારણ કરીને રહ્યા, તથા પઠી બોલવા લાગ્યા કે આજે મિથ્યાત્વરૂપી અંધકાર ફેલાવા માંડ્યો છે, તથા કુતીર્થિતરૂપી ધુવનો ગર્જના કરવા લાગ્યા છે, તથા ડુકાલ, યુદ્ધ, વૈર આદિક રાક્ષસોનો ફેલાવો થશે. વલી હે પ્રજુ ! તમારા વિના આજે આ નરતદેવ, રાહુથી પ્રસ્ત થયેલો છે ચંદ્ર જેમાં એવા આકાશ સરખું, તથા દીપક વિનાના જવન

सरखुं शोभा रहित थयुं ठे. हवे हुं कोना चरणोने नमीने वारंवार पद्मीना अथो पूठीश ? तथा हे जगवंत ! एम हवे हुं कोने कहीश ? तथा मने पण हे गौतम ! एम आस बाणोत्री कही कोण बोलावशे ? हा ! हा ! हा ! वीर ! आ तमे शुं कयुं ? के आवा अवसरे तेमे मने दूर कर्यो !!! शुं आमो मांमीने बालकनी पेठे हुं तमारि ठेडे वलगत ? शुं हुं केवलज्ञानमांश्री तमारी पासित्री जाग मागत ? अथवा मोक्षमां शुं संकमाश थइ जात ? अथवा शुं आपने कांइ जार पद्मी जात ? के मने आस तजीने तमे चाळ्या गया !!! ए प्रमाणे वीर ! वीर ! एम करतां वीर नाम गौतमना मुखे लागी रखुं. हा, हवे में जाएशुं के वीतरागो तो निःस्नेही होय ठे; आ तो मारोज अपराध ठे, केमके में ते वखते श्रुतनो उपयोग दीधो नही; आ एक पक्षना स्नेहने शिक्कार ठे ! माटे हवे स्नेहश्री सयुं; हुं तो एकलोज हुं; मारो कोइ नथी; एवी रीते सम्यक् प्रकारे सम परिणाम जावतां यका तेमने केवलज्ञान उत्पन्न थयुं.

मुखमगपवषाणं, सिणेहो वज्रासिंखला ॥ वीरे जीवंतए जाउं, गोअमो जं न केवली ॥ १ ॥

मोक्षमार्गमां प्रवर्तलाने स्नेह ए वज्रनी सांकल ठे, कारण के वीर प्रभु जीवता हता त्यांशुधी गौतम केवली न थया.

पढी प्रजातकाले इंद्र आदिके महोत्सव कर्यो. अहीं कवि कहे ठे के श्री गौतम प्रभुने तो सधलुं आश्चर्यकारीज थयुं ठे. तेमनो अहंकार तो उलटो बोधने माटे थयो, राग पण गुरुनी चक्ति माटे थयो तथा विषाद केवलज्ञानने माटे थयो !!!

हवे ते श्री गौतमस्वामी बार वर्ष सुधी केवलपर्याय पालीने अने सुधर्मस्वामीने दीर्घायुधवाला जाणी गण सोंपीने मोक्षे गया. पाठलथी सुधर्मस्वामीने पण केवलज्ञान थयुं, अने ते पण त्थार बाद आठ वर्ष सुधी बिहार करी पढी आर्य जंबूस्वामीने पोतानो गण सोंपीने मोक्षे गया. हवे जे रात्रिए अमण जगवंत श्री महावीर स्वामी मोक्षे गया यावत् सर्व दुःखश्री मुक्त थया,

ते रात्रि ए नव मल्लकी जातिना काशी देशना राजाउँ तथा नव लेखकी जातिना कोशल देशना राजाउँ, के जेओ कार्य पढ्याथी गणनो मेलावो करता हता, अने जेउ अढारे ते चेटक राजाना सामंतो कहेवाता हता, तेउ ते अमावास्याने दिवसे संसाररूपी समुद्रने पार पहुँचारुनार एवो पौषध-उपवास करता हवा एटले चार प्रकारना आहारना त्याग वडे पौषधरूप उपवास करता हवा- नहीँतर दीपक करवानो संजव होइ शक्तो नथी अने ते वखते जावउद्योत गयो हतो, तेथी हवे अमे द्रव्यउद्योत करीछुं, एम विचारी तेजए दीपको कर्था; अने त्यारथी मांझीने दीवालीनो महोत्सव पण चालु थयो ठे, अने कार्तिक सुदि एकमने दहहडे देवोए श्री गौतमस्वामीना केवलज्ञाननो महोत्सव कर्था, तेथी ते दिवसे पण माणसोने हर्ष थयो. हवे नंदिवर्धन राजा प्रजुनुं निवारण थयेछुं जाणीने शोकथी पीडित थयो, तेथी तेने सुदर्शना नामनी वहेने समजावीने आदर सहित बी-जने दहहडे पोताने घेर जमाछ्यो. त्यारथी ज्ञाड्बीजनो तेहेवार पण चालु थयो.

हवे जे रात्रि ए श्रमण जगवान् श्री महावीर प्रजु निर्वाणपदने पाम्या थावत् सर्व दुःखथी मुक्त थया ते रात्रि ए कूर खजाववालो जस्मराशि नामे त्रीशमो मोटो ग्रह जगवानना जन्मनक्षत्रमां (उत्तरा-फाट्गुनी नक्षत्रमां) संक्रांत थयो हतो. हवे ते ग्रह केवो हतो ? तो के बे हजार वर्षनी स्थिति-वालो हतो, केमके एक नक्षत्रमां ते एटला काल सुधी रहे ठे. हवे ते ग्रहो अठ्ठ्याशी ठे, तेमनां नाम नीचे प्रमाणे जाणवां. अंगारक, विकालक, लोहिताक्ष, शनैश्वर, आधुनिक, प्राधुनिक, कण, कणक, कणकणक, कणवितानक, कणसंतानक, सोम, सहित, आश्वासन, कार्योपग, कर्बुरक, अजकरक, छुंछुचक, शंख, शंखनाच, शंखवर्णाच, कंस, कंसनाच, कंसवर्णाच, नील, नीलावनास, रूपी, रूपावनास, जस्म, जस्मराशि, तिल, तिलपुष्पवर्ण, दक, दकवर्ण, कार्य, वंध्य, इंद्राग्नि, धूम-केतु, हरि, पिंगल, बुध, शुक्र, बृहस्पति, राहु, अगस्ति, माणवक, कामस्पर्श, धुर, प्रमुख, विकट, विसंधिकटप, प्रकटप, जटाल, अरुण, अग्नि, काल, महाकाल, स्वस्तिक, सौवस्तिक, वर्धमान,

प्रलंब, नित्योलोक, नित्योद्योत, स्वयंप्रज, अवचास, श्रेयस्कर, हेमंकर, आर्जंकर, प्रचंकर, अरजा, विरजा, अशोक, वीतशोक, वितत, विवस्त्र, विशाल, शाल, सुत्रत, अनिवृत्ति, एकजटी, द्विजटी, कर, करक, राजा, अर्गल, पुष्प, ज्ञाव तथा केतु ए अठ्वाशी ग्रहोनां नाम जाण्वां.

हवे ज्यारथी क्रूर एवो वे हजार वर्षनी स्थितिवालो ते जस्मराशि नामनो ग्रह अमण जगवान् श्री महावीर प्रभुना जन्मनक्षत्रमां संक्रांत थयो, त्यारथी तपस्वी एवा साधु अने साध्वीउना उत्तरोत्तर वृद्धि पामता पूजा एटले वंदनादिक तथा सत्कार एटले वल्लदान आदिनुं बहुमान नहीं थाय, अने तेथीज इंद्र प्रभुने विनंति करी के हे स्वामिन् ! एक क्षणवार आपनुं आयुष्य वधारी, के जेथी आप जीवता होवाथी आपना जन्मनक्षत्रमां संक्रांत थयेलो आ जस्मराशि ग्रह आपना शासनने पीका करी शके नहीं. त्यारे प्रभुए कह्युं के हे इंद्र ! एवुं निश्चे पूर्वे कदापि थयुं नथी, के क्षीण थयेलुं आयुष्य जिनेंद्रो पण वधारी शके, माटे तीर्थने थनारी वाधा तो अत्रश्य अशोज, पण ल्याशी वर्षना आयुष्यवाला कटिकन् नामे दुष्ट राजाने ज्यारे तुं मारीश, अने ते वखते वे हजार वर्ष पूर्ण थये ठते मारा जन्मनक्षत्रथी जस्मग्रह पण उतरी जशे, अने तारा स्यापेला एवा कटिकपुत्र धर्मदत्तना राज्यथी मांकीने साधु साध्वीउने उत्तरोत्तर पूजासत्कार थवा मांक्रशे. सूत्र-कारोए पण तेमज कहेलुं छे के ज्यारे ते क्रूर एवो वे हजार वर्षनी स्थितिवालो जस्मराशि नामनो महाग्रह जेटलामां जगवानना जन्मनक्षत्रथी उतरी जशे त्यारे तपस्वी एवा साधु अने साध्वीउनो उत्तरोत्तर पूजासत्कार थशे.

हवे जे रात्रिए अमण जगवंत श्री महावीरस्वामी निर्वाण पाम्या यावत् सर्व दुःखथी मुक्त थया ते रात्रिए नहीं उपकी शके एवा कंथुआउ उत्पन्न थया अने तेउ स्थिर रहा हता, तेथी करीने ते अणचालता थका लक्ष्म्य एवा साधु साध्वीउने जटदीथी नजरे नहीं देखाता हता, अने जेउ अस्थिर रहा हता, तेथी करीने चालता हता तेने तुरत लक्ष्म्य एवा साध साध्वीउ जोड

શક્તતા હતા. નહીં ઉપાત્તી શકાય એવા કંથુઆતને જોડને ઘણા સાધુ સાધ્વીડે તે વચ્ચે જ્ઞાતપાણીનાં પચ્ચક્ષાણ કર્યાં એટલે અનશન કર્યું, એ અર્થ જાણવો. તે જોડ કોઈ શિષ્યે ગુરુને પૂછ્યું કે હે જગવંત ! આ જ્ઞાતપાણીનાં પચ્ચક્ષાણ કરવાનું શું કારણ છે ? ત્યારે ગુરુએ કહ્યું કે આજશ્રી માંડીને સંયમ પાલવું વહુ ટુષ્કર શરો, કેમકે પૃથ્વી લીવાકુલ શરો, સંયમને લાયક ક્ષેત્ર મલી શકશે નહીં તથા પાલંડીડેનો જમાવ શરો.

તે કાલને વિષે અને તે સમયને વિષે શ્રમણ જગવંત શ્રી મહાવીર પ્રચુને ઇંદ્રચૂતિ આદિ ચૌદ હજાર સાધુડેની ઉત્કૃષ્ટ સાધુસંપદા થઈ, ચંદનવાલા આદિ ટત્રીશ હજાર સાધ્વીડેની ઉત્કૃષ્ટ સાધ્વીસંપદા થઈ, શંખ, શતક આદિ એકલાખ ડેગણસાઠ હજાર શ્રાવકોની ઉત્કૃષ્ટ શ્રાવકસંપદા થઈ તથા સુલસા રેવતી આદિ ત્રણ લાખ અઢાર હજાર શ્રાવિકાની ઉત્કૃષ્ટ શ્રાવિકાસંપદા થઈ. (અહીં જે સુલસા શ્રાવિકા છે તે ટત્રીશ પુત્રની માતા એવી નાગજાર્યાં જાણવી અને રેવતીને પ્રચુને ઔષધ દેનારી જાણવી.) તથા સર્વેજ્ઞ નહીં પણ સર્વજ્ઞની જેવા, જેડેને જ્ઞેયતાવડે સર્વ અદ્ધરસંયોગ જણાયેલા છે એવા અને પ્રજ્ઞાપનામાં કેવલી અને શ્રુતકેવલીનું તુલ્યપણું કહેલું હોવાથી જિનની જેમ સત્યને કહેનારા એવા ત્રણસો ચૌદપૂર્વીડેની ઉત્કૃષ્ટ સંપદા થઈ, અતિશય એટલે આમર્ષ ઔષધી આદિ લલિધને પ્રાપ્ત થયેલા એવા તેરસો અવધિજ્ઞાનીડેની ઉત્કૃષ્ટ સંપદા થઈ, સંપૂર્ણ એવાં જે શ્રેષ્ઠ જ્ઞાન અને દર્શન, તેને ધારણ કરનારા સાતસો કેવલજ્ઞાનીડેની ઉત્કૃષ્ટ સંપદા થઈ, દેવો નહીં ઠતાં પણ દેવની ક્ષિત્તિને વિકુર્વવાને સમર્થ એવા સાતસો વૈક્રિયલલિધવાલાની ઉત્કૃષ્ટ સંપદા થઈ તથા અઢીદ્વીપ અને બે સમુદ્રને વિષે પર્યાંસા સંજ્ઞી પંચેંદ્રિયોના મનોગત જાવને જાણનારા પાંચસો વિપુલમતિડેની ઉત્કૃષ્ટ સંપદા થઈ. ત્યાં વિપુલમતિ એને જાણવા કે આણે ઘમ્મો ચિંતવ્યો, તે સોનાનો છે, પાટલિપુત્રમાં બનેલો છે, શરદ્ ક્રતુમાં કરેલો છે, નીલ વર્ણનો છે, ઇલા-દિ સર્વ જ્ઞેદ સહિત ચારે બાજુએ અઢી આંગલ વધારે એવા મનુષ્યક્ષેત્રમાં રહેલા સંજ્ઞી પંચેંદ્રિયોના

મનોગત પદાર્થને જેલે જાણે છે અને ક્રતુમતિલે તો ચારે બાજુએ સંપૂર્ણ એવા મનુષ્યકેવ્રમાં રહેલા સંઘી પંચેદ્રિયોના મનોગત ઘટ આદિ પદાર્થ માત્રને સામાન્યપણે જાણે છે. એવો તે વંદેમાં તપાવત જાણવો. તથા દેવ, મનુષ્ય અને અસુરોની સત્તામાં વાદને વિષે પરાજવ નહીં પામતા એવા ચારસો વાદીર્તની ઉત્કૃષ્ટ વાદિસંપદા થઈ. શ્રમણ જગવંત શ્રી મહાવીરના સાતસો શિષ્ય મુક્તિ પામ્યા ચાવત સર્વ દુઃખશ્રી મુક્ત થયા તથા ચૌદસો સાધ્વીર્ત મુક્તિ પામી. શ્રમણ જગવંત શ્રી મહાવીર પ્રજુને ગતિ એટલે આગામી મનુષ્યગતિમાં મોક્ષપ્રાપ્તિરૂપ કલ્યાણ છે જેને એવા, સ્થિતિ એટલે દેવજનમાં પણ પ્રાપ્તે વીતરાગપણું હોવાથી કલ્યાણ છે જેને એવા તથા આગામી જનમાં સિદ્ધ થવાના હોવાથી જેને કલ્યાણ છે એવા આઠસો અનુત્તર વિમાનમાં ઉત્પન્ન થનારા મુનિર્તની ઉત્કૃષ્ટ સંપદા થઈ.

હવે શ્રમણ જગવંત શ્રી મહાવીર પ્રજુની વે પ્રકારની અંતકૃદ્ઝૂમિ થઈ. અંતકૃત્ એટલે મોક્ષગામી, અને તેનેની ઝૂમિ એટલે કાલ તે અંતકૃદ્ઝૂમિ. તેના વે પ્રકાર છે તે દેશાહે છે. તે આ પ્રમાણે:— પહેલી યુગાંતકૃદ્ઝૂમિ અને બીજી પર્યાંતકૃદ્ઝૂમિ. તેમાં યુગ એટલે અનુક્રમમાં વર્તનારા કાલમાન વિશેષ, અને તેના સાધર્મ્ય આદિકમાં ક્રમમાં વર્તનારા ગુરુ, શિષ્ય, પ્રશિષ્ય આદિરૂપ જે પુરુષો તે પણ યુગોજ કહેવાય, અને તેનેની પરિમાણ યુક્ત થયેલી જે અંતકૃદ્ઝૂમિ તે યુગાંતકૃદ્ઝૂમિ કહેવાય, અને પર્યાય એટલે પ્રજુના કેવલીપણાના કાલને આશ્રિત થઈને રહેલી જે અંતકૃદ્ઝૂમિ તે પર્યાંતકૃદ્ઝૂમિ કહેવાય. તેમાં પહેલી ત્રીજા પુરુષયુગ જંબૂસ્વામી સુધીની યુગાંતકૃદ્ઝૂમિ જાણવી, અને જ્ઞાનપ્રાપ્તિની અપેક્ષાએ પ્રજુને કેવલજ્ઞાન થયા વાદ ચાર વર્ષ પછી કોઈક કેવલી મોક્ષે ગયા તે બીજી પર્યાંતકૃદ્ઝૂમિ જાણવી. પ્રજુને કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયા વાદ ચાર વર્ષે મોક્ષમાર્ગે ચાલુ થયો હતો અને તે હેક જંબૂસ્વામી સુધી ચાલુ રહ્યો હતો એ જાવ જાણવો.

તે કાલને વિષે અને તે સમયને વિષે શ્રમણ જગવાન શ્રી મહાવીર પ્રજુ ત્રીશ વર્ષ ગૃહસ્થાવસ્થામાં રહીને, બાર વર્ષથી કાંઈક અધિક વયલત સુધી ઠઠ્ઠસ્થપર્યાય પાલીને તથા ત્રીશ વર્ષથી કાંઈક હેઠા

वखत सुधी केवलियर्याय पालोन, तथा एवी रीते एकंदर बेतालीश वर्ष चारित्रपर्याय पालीने अने
 वन्होतर वर्ष पोतानुं सर्व आयुष्य पालीने जवोपग्राही एवां वेदनीय, आयु, नाम अने गोत्र ए चार
 कर्म क्षय थये ठते अने आ अवसर्पिणीमां दुषमसुषम नामे चोथो आरो बहु गये ठते एटले के
 ते आरानां त्रण वर्ष अने सामा आठ सास बाकी रह्ये ठते मध्यम पापा नगरीमां हस्तिपाल
 राजाना कारकुनोनी शालामां सहाय न होवाथी एक, अद्वितीय एटले एकलाज पण कषत्र आदिनी
 पेठे दश हजार आदि परिवार सहित नहीं एवा (अहीं कवि कहे ठे के बीजा जिनो साथे जेम
 मुनिडे मोक्के गया तेम तमारी साथे कोइ पण मुनि मुक्तिने पाम्या नहीं, तेणे करीने दुषम आरामां
 थनारा साधुधनी गुरुने विषे वेदरकारी जणावी ठे) जल रहित ठठनो तप करीने स्वाति नक्ष-
 त्रनी साथे चंदनो योग प्राप्त थये ठते चार घड़ी रात्रि बाकी रही हती ते अवसरे पद्मासने वेठा
 थका पंचावन अध्ययन कट्याणफलना विपाकवालां, पंचावन अध्ययन पापफजना विपाकवालां
 अने ठत्रीश अपृष्ट व्याकरण एटले उत्तरोने कहीने एक प्रधान नामनुं मरुदेवानुं अध्ययन ज्ञावता
 ज्ञावता कालधर्म पाम्या, संसारथी विराम पाम्या, रुडे प्रकारे उपर सिद्ध लोकमां गया, जन्म
 जरा अने मरणनां बंधन ठेदी नाख्यां ठे जेणे एवा थया, सिद्ध थया, बुद्ध थया, मुक्त थया, सर्व
 कर्मनो नाश करनारा थया, सर्व संताप रहित थया अने सर्व दुःखो क्षय थयां ठे जेमनां एवा थया.

हवे जगवंतना निर्वाणकाल अने पुस्तक लखवा विगेरेना कालनुं अंतर कहे ठे.

श्रमण जगवान् श्री महावीर प्रभु मोक्के गया तेने नवसें वर्ष व्यतीत थयां अने दशमा सैकानो
 आ एंशीमो संवत्सर काल जाय ठे. जो के आ सूत्रनो बराबर व्यक्त ज्ञावार्थ समजातो नथी,
 तोपण जेम पूर्वटीकाकारोए तेनी व्याख्या करी ठे तेम अमे पण करीए ठीए. ते आ प्रमाणे-
 अहीं केटलाक कहे ठे के कटपसूत्रनो पुस्तकमां लखावानो काल जणाववाने माटे आ सूत्र श्रीदे-
 वरुडिगणि कमाश्रमणे लखेल ठे. तेथी आ अर्थ थाय ठे के 'जेम श्रीवीर निर्वाणथी नवसें एंशी

વર્ષ વ્યતીત થયેઠતે સિદ્ધાંત પુસ્તકારૂઢ થયાં લ્યારે કદપસૂત્ર પણ પુસ્તકારૂઢ થયું. 'તેમજ કહ્યું ઠે કે
 'શ્રી વીર જગવાનશ્રી નવસેં ઇંશી વર્ષે વલ્લ્હનીપુર નગરને વિષે દેવર્જિગણિ પ્રમુખ સકલ સંઘે પુસ્ત-
 કમાં આગમ લખ્યાં.' વીજાઈ કહેઠે કે 'નવસેં ઇંશી વર્ષે આનંદપુરમાં વીરસેન નામના પુત્રને અર્ચે
 સંઘ સમક્ક મહોત્સવપૂર્વક પંક્તિોં વાંચવાનું શરુ કર્યું.' ઇત્યાદિ અંતર્વાધ્યના વચનશ્રી શ્રી વીરનિર્વા-
 ણશ્રી નવસેં ઇંશી વર્ષે વ્યતીત થયેઠતે સત્રા સમક્ક કદપસૂત્રની વાચના થઈ તે જણાવવાને માટે
 આ સૂત્ર મૂક્યું ઠે, પણ તત્ત્વ તો કેવલી જાણે. વાચનાંતરમાં આ નવસેં ત્રાણુંમું વર્ષે જાય ઠે એમ
 દેખાય ઠે. અહીં કેટલાક કહેઠે કે 'વાચનાંતરે' તેનો શું અર્થ ઠે? તો કે વીજી પ્રતમાં 'તેણુજાણે'
 ઇટલે ત્રાણું દેખાય ઠે, તેથી કદપસૂત્રનું પુસ્તકમાં લખાવું અથવા પર્યદામાં વંચાવું એ નવસેં ઇંશી વર્ષે
 વ્યતીત થયેઠતે થયું એમ કોઈ પુસ્તકમાં લખેલ ઠે, તેમ વીજા પુસ્તકમાં નવસેં ત્રાણું વર્ષે વ્યતીત થયેઠતે
 થયું એમ દેખાય ઠે, એ પ્રમાણે જાવ જાણવો. વીજા વલી કહેઠે કે 'અર્ચં અર્ચીતિતમે સંવત્સરે'
 તેનો અર્થ શું ઠે? તો કે પુસ્તકમાં કદપસૂત્ર લખાવાના હેતુચૂત શ્રી વીરશ્રી દશમા સંક્રાના ઇંશીમા
 વર્ષરૂપ આ કાલ જાય ઠે. 'વાયણંતરે' એનો શું અર્થ ઠે? તો કે એક પુસ્તક લખાવારૂપ વાચનાનું, વીજું
 સત્રામાં વંચાવારૂપ જે વાચનાંતર, તેના હેતુચૂત દશમા સંક્રાનું આ ત્રાણુંમું વર્ષે ઠે. તેમ વલી આ પણ
 અર્થ થાય ઠે કે નવસેં ઇંશીમે વર્ષે કદપસૂત્રનું પુસ્તકમાં લખાવું થયું અને નવસેં ત્રાણુંમે વર્ષે કદપસૂત્રની
 પર્યદામાં વાચના થઈ. તેજ પ્રમાણે શ્રી મુનિસુંદર સૂરિએ પોતે વનાવેલા સ્તોત્રરલકોશમાં પણ કહેલું ઠે કે
 'શ્રી વીરશ્રી એણ્શમે વર્ષે ચૈત્યશ્રી પવિત્ર એવા જે આનંદપુરમાં ધુવસેન રાજાએ મહોત્સવપૂર્વક સત્રામાં કદપ-
 સૂત્રની પહેલી વાચના કરી તે આનંદપુરની સ્તુતિ કોણ નશ્રી કરતું? 'વલ્લ્હનીપુરંમિ નયરે' ઇત્યાદિ વચન-
 શ્રી પુસ્તક લખવાનો કાલ તો ઉપર જે કહ્યો ઠે તે પ્રસિદ્ધ જ ઠે, પણ તત્ત્વ કેવલી જાણે. ઇતિ શ્રી વીરચરિત્રં.

એવી રીતે મહોપાધ્યાય શ્રી કીર્તિવિજય ગણિના શિષ્યોપાધ્યાય શ્રી વિનયવિજયજી ગણિએ રચેલી
 કદપસૂત્રની સુવોધિકા નામની ટીકાના ગુજરાતી ત્રાષાંતરમાં ઠઠો દ્વણ સમાપ્ત થયો. શ્રીસ્તન

। શ્રી જિનાય નમઃ ।

॥ અથ સપ્તમં વ્યાખ્યાનં પ્રારંભ્યતે ॥

હવે જઘન્ય, મધ્યમ અથે ઉત્કૃષ્ટ વાચનાએ કરીને શ્રી પાર્શ્વ પ્રચુનું ચરિત્ર કહે છે.
હવે તે કાલને વિષે તથા તે સમયને વિષે પુરુષપ્રધાન અર્હન્ શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રચુનાં પાંચે
કલ્યાણકો વિશાલા નામના નક્ત્રમાં થયાં છે. તે આ પ્રમાણે—પ્રચુ વિશાલા નક્ત્રમાં દેવલોકથી
ચ્યવ્યા અને ચ્યવીને માતાના ગર્ભમાં ઉત્પન્ન થયા. વિશાલા નક્ત્રમાંજ પ્રચુનો જન્મ થયો. તથા
વિશાલા નક્ત્રમાંજ પ્રચુ મુંદ્ર થઈને ઘરથી નીકળી સાધુપણને પ્રાપ્ત થયા અર્થાત્ દીક્ષા ગ્રહણ
કરી. તથા વિશાલા નક્ત્રમાંજ પ્રચુ અનંત, અનુપમ, નિઘર્યાધાત, આઘરણ રહિત, સમગ્ર અને
પરિપૂર્ણ એવાં કેવલજ્ઞાન અને કેવલદર્શનને પામ્યા. તથા વિશાલા નક્ત્રમાંજ પ્રચુ મોકે ગયા.
હવે તે કાલને વિષે તથા તે સમયને વિષે પુરુષપ્રધાન અર્હન્ શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રચુ આ ભનાલાનો
પહેલો માસ, પહેલો પક્ષ, તે ચૈત્રનો કૃષ્ણપક્ષ, તે ચૈત્ર કૃષ્ણપક્ષની ચોથાંને દિવસે, વીશ સાગરોપ-
મની સ્થિતિવાલા પ્રાણત નામના દશમા દેવલોકથી અંતરરહિત ચ્યવીને આજ જંબૂદ્વીપ નામના
દ્વીપને વિષે ઝરતદેત્રમાં વાણારસી નગરીમાં અશ્વસેન નામે રાજાની વામાદેવી નામની રાણીની
કુક્ષિને વિષે દેવ સંબંધી આહાર, દેવ સંબંધી ઋવ અને દેવ સંબંધી શરીરનો ત્યાગ કરીને મધ્ય રાત્રિએ
વિશાલા નક્ત્રમાં ચંદ્રનો યોગ પ્રાપ્ત થયે હતે ગર્ભપણે આવીને ઉપન્યા. હવે તે પુરુષપ્રધાન અર્હન્
શ્રીપાર્શ્વનાથ પ્રચુ ગર્ભમાંજ ત્રણ જ્ઞાનયુક્ત હતાં. તે આ પ્રમાણે:—“હું સર્ગથી ચ્યવીશ એમ પ્રચુ જાણે,
ચ્યવતા ન જાણે અને ચ્યવ્યા પઠી હું ચ્યવ્યો એમ જાણે, તે પૂર્વે શ્રી મહાવીર પ્રચુના ચ્યવન વચ્ચે
કહેલા પાઠ પ્રમાણે સ્વપ્નદર્શન, સ્વપ્નફલ પ્રશ્ન વિગેરે સઘળું જ્યાંસુધી વામાદેવી પોતાના ઘર પ્રત્યે
આવી અને યાવત્ સુલે સુલે તે ગર્ભને પાલન કરે છે ત્યાંસુધી કહેલું.

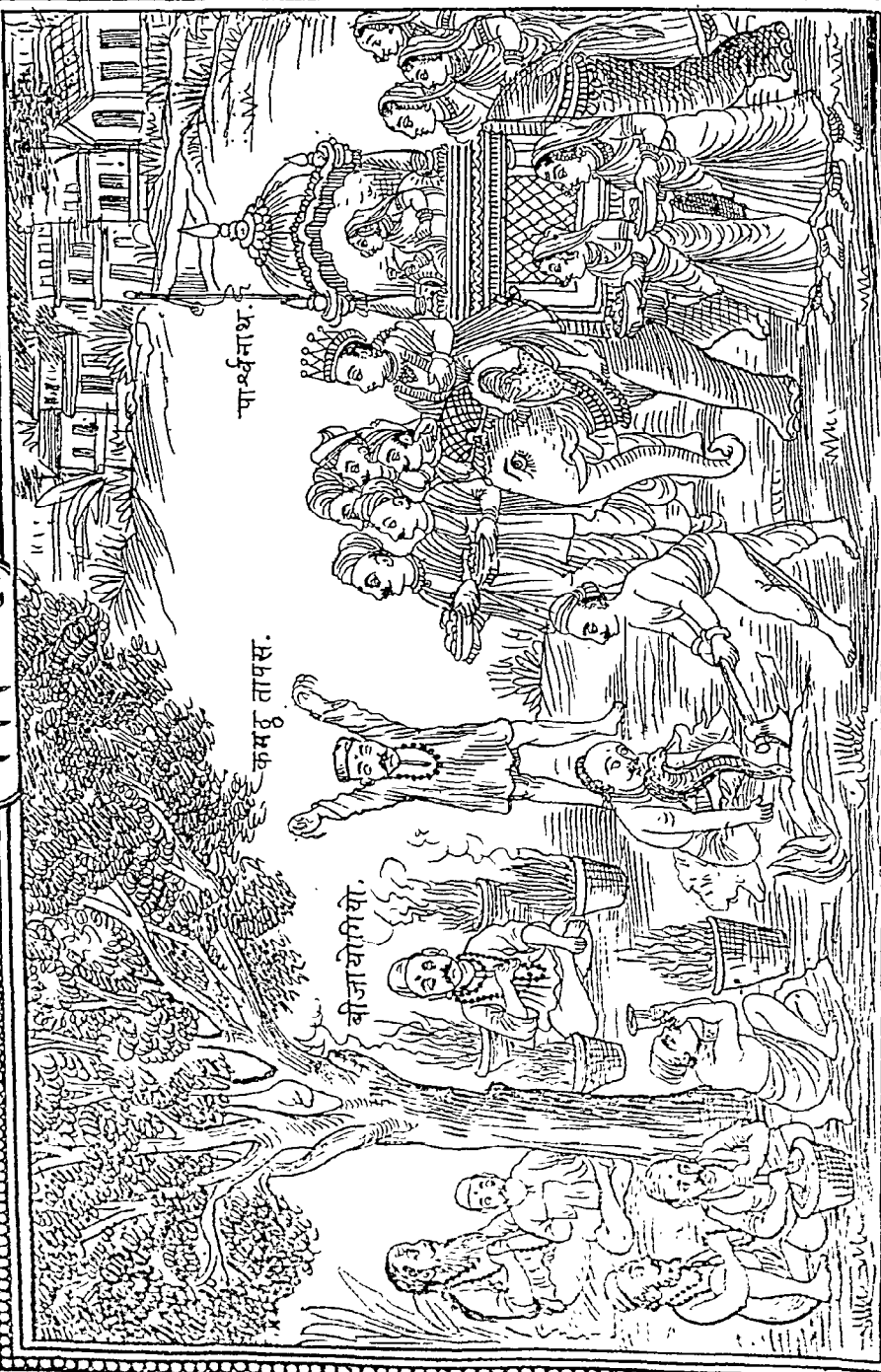
૧ ગુજરાતી ફાગણ વદિ ચોથાને દિવસે.

હવે તે કાલને વિષે તથા તે સમયને વિષે પુરુષપ્રધાન અર્હન્ શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રચુ આ શીયાલાનો બીજો મહીનો, ત્રીજું પલ્લવાનીચું, તે પોષ માસનો કૃષ્ણપક્ષ, તે પોષ માસના કૃષ્ણપક્ષની દર્શમને દિવસે નવ માસ વરાબર પરિપૂર્ણ થયેલે અને સાદા સાત દિવસ ગયે હોયે મધ્ય રાત્રિને ત્રિપે ત્રિશાલા નક્ષત્રમાં ચંદ્રયોગ પ્રાપ્ત થયે હોયે આરોગ્ય એવા વામાદેવીની કુક્ષિ રોગરહિત પુત્રપણે ઉત્પન્ન થયા. જે રાત્રિને વિષે પુરુષપ્રધાન અર્હન્ શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રચુ જન્મ્યા તે રાત્રિ ઘણા દેવ, દેવીડેવ કરીને યાવત્ ઘણી આકુલ થઇ હોય તેમ અવ્યક્ત શબ્દથી કોલાહલમયી થઇ.

વાકીનો પ્રચુનો જન્મમહોત્સવ વિગેરેનો વૃત્તાંત શ્રી વીર પ્રચુની પેટે જાણી લેવો, પણ તે જન્મોત્સવ વિગેરેમાં શ્રી પાર્શ્વનાથનું નામ કહેવું, તે આ કુમારનું પાર્શ્વ એવું નામ થાડે ત્યાંમુથી કહેવું. પ્રચુ ડ્યારે ગર્ભમાં હતા, ત્યારે શય્યામાં રહેલી માતાએ પોતાની પચ્ચેથી જતા કૃષ્ણ સર્પને જોયો હતો, તેથી તેમનું “પાર્શ્વ” એવું નામ પાડ્યું, અને કર્મે કરી તે યૌવનને પ્રાપ્ત થયા. તે આ પ્રમાણે—ઇંદ્રે આદિપુત્ર કરેલી ધાત્રીડાથી લાલન કરાતા એવા તે પ્રચુ નવ હાથ પ્રમાણના અંગવાલા થયા થકા કર્મે યૌવન અવસ્થાને પામ્યા.

પઠી કુશસ્થલના રાજા પ્રસેનજિતની પ્રજાવતી નામની કન્યા સાથે માતાપિતાએ આગ્રહથી પ્રચુનો વિવાહ કર્યો.

હવે એક દહાકો પ્રચુ ઝરુલામાં વેઠેલા છે, તે વલ્લભે એક દિશા તરફ પુષ્પ આદિક પૂજાનાં હપકરણો સહિત જતા નગરજનોને જોડને તેમણે કોડને પૂઠું કે આ લોકો ક્યાં જાય છે ? ત્યારે તે માણસે પ્રચુને કહ્યું કે હે સ્વામિન્ ! કોઈક ગામમાં રહેનારો, તથા જેનાં માવાપ પણ મરી ગયેલાં છે એવો એક કમઠ નામનો દરિદ્રી બ્રાહ્મણપુત્ર હતો અને લોકો દયા લાવી કંઈક તેને આપીને તેની આજીવિકા ચલાવતા હતા. એક દહાકો તેણે રલાજરણથી ઝૂપિત થયેલા નગરના લોકોને જોડને અહો ! આ સઘલી કૃષ્ણ પૂર્વ જન્મના તપનું ફલ છે એમ વિચારી તે પંચાન્નિ આદિ

कमठु तापस.

बीजायोगियो.

महा कष्टनो अर्थी एवो तपस्वी थयो. ते कमठ तापस अहीं नगरीनी बहार आव्या ठे, तेने पूजवा माटे लोको जाय ठे. ते सांजली प्रभु पण परिवार सहित तेने जोवा माटे गया. त्यां काष्ठनी अंदर बलता एवा एक मोटा सर्पने करुणाला समुद्र एवा प्रभुए पोताना ज्ञानथी जाणीने कहेवा लाग्या के हे मूढ तपस्वी ! दया विना फोकट आ कष्ट तुं शामाटे करे ठे ? केमके दयारूपी नदीना मोटा कांठा पर उगेला तृणना अंकुरा सरखा सर्वे धर्मो ठे, माटे जो ते नदी सुकाइ जाय तो ते तृणांकुरो केटली वार सुधी टकी शके ? ते सांजलीने क्रोधायमान थयेलो कमठ तापस कहेवा लाग्यो के राजपुत्रो तो हाथी, घोडा आदिकनी क्रीडा करवानुंज जाणी शके, पण धर्मेने तो अमे तपोधनज जाणी शकीए बीए. पढी प्रभुए तो अशिकुंरमांथी बलतुं लाकडुं काढीने अने कुहाराथी तेना ने कटका करीने तेमांथी तापथी व्याकुल थयेला सर्पने बहार काढ्यो, अने ते सर्प प्रभुना सेवकना मुखथी नवकार मंत्र तथा प्रत्याख्यान सांजलीने तुरतज मृत्यु पामी धरणेंद्र थयो. त्यारे लोकोए प्रभुने “ज्ञानी” एम कहीने स्तुति करी. पढी प्रभु पोताने स्थानके गया, अने कमठ पण तप तपीने मेघकुमारोमां मेघमाली देव थयो.

दक्ष (माह्या), दक्ष प्रतिज्ञावाला, रूपवाला, गुणवाला, सरल परिणामवाला अने विनयवाला एवा पुरुषप्रधान अर्हन् श्रीपार्श्वनाथ प्रभु त्रीश वर्षे सुधी गृहस्थावस्थामां रह्या. एवामां बली जीत-कटिपक एवा लोकांतिक देवोए ते इष्ट एवी वाणी वडे यावत् आ प्रमाणे कथुं:-हे समृद्धिमन् ! तमे जयवंता वतों, हे कढ्याणवन् ! तमे जयवंता वतों. यावत् तेजए जय जय शब्द कर्यो.

प्रथम पण पुरुषप्रधान अर्हन् श्री पार्श्वनाथ प्रभुने मनुष्यने योग्य एवा गृहस्थधर्मथी अनुपम एवु उपयोगरूप अवधिज्ञान हतुं, ते पूर्वे कहेलुं (वीर प्रभुनी पेठे) सर्व कहेलुं, यावत् गोत्रींतेने धन वहेवी आपीने आ शीयालानो वीजो मास, त्रीजो पक्ष, ते पोष मासनो कृष्णपक्ष, ते पोष मासना कृष्णपक्षनी

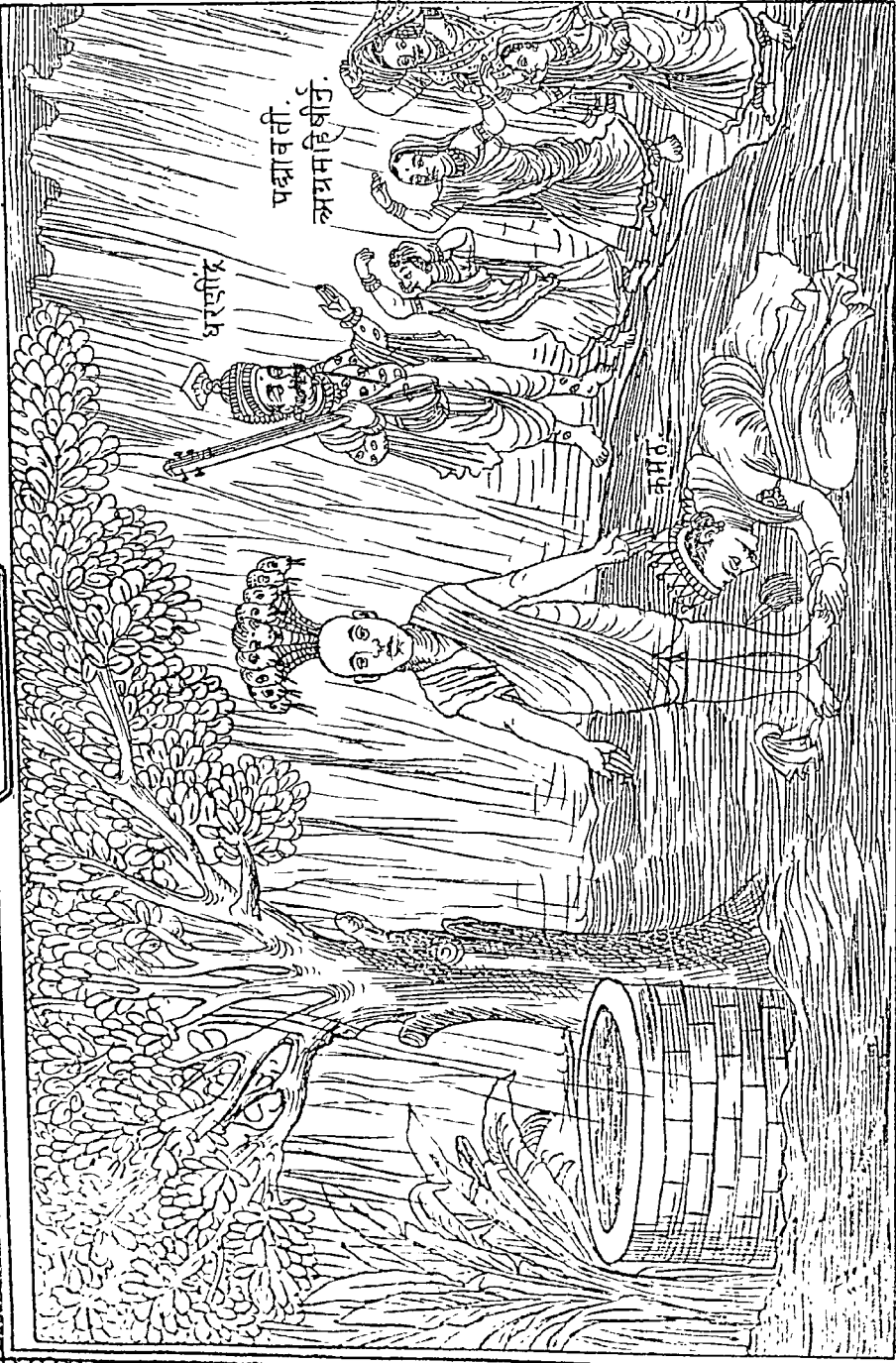
અગીયારસને દિવસે પ્રથમ પ્રહરને વિષે વિશાલા નામની પાલણીમાં વેસીને, દેવ, મનુષ્ય અને અસુ-
રોની સન્ના જેની આગલ ચાલી રહી છે એવા પ્રચુ ઇત્યાદિ સર્વ પૂર્વેની પેઠે (વીર પ્રતુની પેઠે) કહેવું, પરંતુ ઇટલું વિશેષ છે કે વાણારસી નગરીના મધ્ય જાગશ્રી નીકલ્યા, અને નીકલ્લીને ડયાં આશ્રમપદ નામનું હયાન છે અને ડયાં અશોક નામનું વૃક્ષ છે ત્યાં આલ્યા અને આવીને અશોક વૃક્ષની નીચે પાલણીને સ્થાપન કરાવી અને સ્થાપન કરાવીને પાલણીશ્રી નીચે ઉતર્યા અને નીચે ઉતરીને પોતાની મેલેજ આચરણ માલા વિગેરે અલંકારો ઉતારી નામ્યા અને ઉતારી નામ્લીને પોતાની મેલેજ પંચમુષ્ટિ લોચ કર્યો અને લોચ કરીને જલ રહિત અઠમનો તપ કરીને વિજાલા નક્ત્રમાં ચંદ્રયોગ પ્રાપ્ત થયે હતે એક દેવદૂષ્ય વદ્ધ લઇને ત્રણસો પુરુષોની સાથે મુંઝ થઇને ઘરશ્રી નીકલી સાધુપણને પ્રાપ્ત થયા અર્થાત્ દીક્ષા ગ્રહણ કરી.

પુરુષપ્રધાન અર્હન્ શ્રીપાર્શ્વનાથ પ્રચુર્ગ ત્રયાશી દિવસ સુધી નિરંતર કાયાને ચોસરાવીને અને શરીર ઉપરથી મમતા તજી દઇને જે કોઈ ઉપસર્ગો ઉત્પન્ન થયા, તે જેવા કે દેવ, મનુષ્ય અને નિ-
ર્થકે કરેલા તેમજ અનુકૂલ અથવા પ્રતિકૂલ તે ઉત્પન્ન થયેલા ઉપસર્ગોને રુદ્ધી રીતે સહન કર્યા, વેલ્યા, લક્ષ્યા અને જોગવ્યા. તેમાં દેવે કરેલ ઉપસર્ગ કમઠ સંવંધી છે. તે આ પ્રમાણે છે:—

પ્રચુ દીક્ષા લઇને વિચરતા થકા એક દહાળો તાપસના આશ્રમમાં એક કુવાની નજીક એક વરુના વૃક્ષની નીચે રાત્રિએ પ્રતિમાથી રહ્યા હતા. તે વલતે તે મેઘમાલી નામનો હુટ્ટ દેવ પ્રચુને ઉપદ્રવ કરવા આવ્યો, અને ક્રોધથી અંધ થયેલા તેણે પોતે વિકુર્વેલાં વાઘ, વીંઝી વિગેરેનાં રૂપોથી પ્રચુને જયરહિત જોઇને, તે આકાશમાં ધોર અંધકાર સરલાં વાદલાંડે વિકુર્વને કલપાંત-
કાલના મેઘની પેઠે મુસલધારાથી વરસવા લાગ્યો, અને અતિ જયંકર એવી વીજલીએ સઘલી વિશાળમાં ફેલાવી તથા બ્રહ્માંડ પણ ફુટી જાય એવી ગર્જનાંડ પણ તે વલતે કરી. દ્વણવારમાં જલ

कमधूसुरे करालानुपसर्ग

तेक प्रभुनी नासिकाना अथ जाग सुधी आवी प्होंव्हुं त्वारे धरणेंद्रनुं आसन कंपवाची ते पोतानी पट्टराणीउ सहित त्यां आव्यो अने पोतानी फणाडथी प्रभु पर तत्र धर्युं. पठी धरणेंद्र अव-
धिज्ञानथी मेघमालीने अमर्षथी वरसतो जाणीने तेने धमकाव्यो, त्वारे ते मेघमाली पण प्रभुनुं
शरणुं लव्हुने पोताने स्थानके गयो. धरणेंद्र पण नाटक आदिकथी प्रभुनी पूजा करीने पोताने
स्थानके गयो. एवी रीते प्रभु देवादिके करेला उपसर्गोने रुडे प्रकारे सहन करता हवा.

त्वार पठी पार्श्वनाथ प्रभु आणगार थया अने जवा आववासां उत्तम प्रवृत्तिवाला थडने यावत्
आत्माना जावना जावता त्र्याशी दिवस बीती गया अने चोराशीमा दिवसने विषे वर्तता, आ उना-
लानो पहेलो महीनो, पहेलुं पखवाडीयुं, ते चैत्र मासनो कृष्णपक्ष, ते चैत्र मासना कृष्णपक्षनी
चोथेने दिवसे प्रथम प्रहरने विषे धातकी नामना वृद्धनी नीचे जल रहित ठठनो तप करीने विशाखा
नक्षत्रसां चंद्रयोग प्राप्त थये ठते शुक्लध्यानना प्रथम वे जेद ध्याते ठते प्रभुने अनंत, अनुपम यावत् श्रेष्ठ
केवलज्ञान अने केवलदर्शन उत्पन्न थयां, यावत् सर्व ज्ञावोने जाणता अने जोता थका विचरवा लाग्या.

पुरुषप्रधान अर्हन् श्री पार्श्वनाथ प्रभुने आठ गण अने आठ गणधरो हुता. तेसां एक वाच-
नावाला यतिसमूह ते गण अने ते गणना नायक एटले सूरि ते गणधरो जाणवा. ते श्री पार्श्व-
नाथने आठ हुता, पण आवश्यकसां दश गण अने दश गणधर कहेला ठे, अने स्थानांगसां वे
अटपायुपी होवाना कारणे ते वे कहेला नथी एम टिप्पणसां जणाव्युं ठे. ते आठनां नाम आ
प्रमाणेः-शुभ्र, आर्यघोष, वशिष्ठ, ब्रह्मचारी, सोम, श्रीधर, वीरजद्र तथा यशस्वी.

पुरुषप्रधान अर्हन् श्री पार्श्वनाथ प्रभुने आर्यदिन्न आदि सोल हजार साधुर्जनी उत्कृष्ट
साधुसंपदा थड, पुष्पचूला प्रमुख आकत्रीश हजार साध्वीर्जनी उत्कृष्ट साध्वीसंपदा थड, सुव्रत
प्रमुख एक लाख ने चोसठ हजार श्रावकोनी उत्कृष्ट श्रावकसंपदा थड, सुनंदा प्रमुख त्रण

લાખ અને સત્તાવીશ હજાર શ્રાવિકાલની ઉત્કૃષ્ટ શ્રાવિકાસંપદા થઈ, કેવલી નહીં તતાં પણ કેવલી સરખા સાધા ત્રણસો ચૌદપૂર્વીર્તની ઉત્કૃષ્ટ સંપદા થઈ તથા ચૌદસો અત્રથિક્ષાનીર્તની, મુક્ત હજાર કેવલજ્ઞાનીર્તની, અગીયારસો વૈક્રિયલઙ્ગિત્રાલા મુનિર્તની અને ઠસો સનઃપર્યવજ્ઞાનીર્તની સંપદા થઈ તેમજ એક હજાર સાધુર્ત મોકે ગયા અને વે હજાર સાધ્વીર્ત મોકે ગઈ. વલી આઠસો ત્રિપુલમ-તિર્તની, ઠસો વાદીર્તની તથા વારસો અનુત્તરવિમાનમાં ઉત્પન્ન થનારા મુનિર્તની સંપદા થઈ.

પુરુષપ્રધાન અર્હન્ શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રજુની વે પ્રકારની મુક્તિમાં જનારાની મર્યાદા થઈ. તે આ પ્રમાણે:—પહેલી યુગાંતકૃદ્મૂમિ અને વીજી પર્યાયાંતકૃદ્મૂમિ. તેમાં શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રજુશ્રી આરંભીને ચાર પાટ સુધી મોક્કમાર્ગ ચાલુ રહ્યો તે યુગાંતકૃદ્મૂમિ તથા પ્રજુને કેવલજ્ઞાન થયા પતી ત્રણ વર્ષે કોઈક મુનિ મોકે ગયા, તૈશ્રી ત્રણ વર્ષશ્રીજ મોક્કમાર્ગ ચાલુ થયો તે પર્યાયાંતકૃદ્મૂમિ જાણતી.

હવે તે કાલને વિષે અને તે સમયને વિષે પુરુષપ્રધાન અર્હન્ શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રજુ ત્રીશ વર્ષ સુધી યદ્વસ્યા-વસ્થામાં રહીને, ત્ર્યાશી દિવસ સુધી ઠઘ્ઘસ્થપર્યાય પાલીને અને કાંઈક ઝુણા એટલે ત્ર્યાશી દિવસ તેના સીતેર વર્ષ સુધી કેવલિપર્યાય પાલીને અને એવી રીતે એકંદર પરિપૂર્ણ સીતેર વર્ષ ચારિત્રપર્યાય પાલીને તથા એકસો વર્ષનું સર્વ આયુષ્ય પૂર્ણ કરીને વેદની, આયુ, નામ અને ગોત્ર કર્મનો ક્ષય થયે તેને આજ અવસર્પિણીમાં હુષ્મસુષ્મ નામનો ચોથો આરો ઘણો વીતી ગયે તેને આ ચોમાસાનો પહેલો માસ, દ્વિ-તીય પદ્મ, તે શ્રાવણ માસનો શુક્લપક્ષ, તે શ્રાવણ માસના શુક્લપક્ષની આઠમને દિવસે સમેત નામના પર્વતના શિખર ઉપર તેત્રીશ સાધુર્તની સાથે જલરહિત માસદ્વપણનો તપ કરીને વિશાળા નક્ત્રમાં ચંદ્રયોગ પ્રાપ્ત થયે તે પહેલા પ્રહરને વિષે વહેતે હાથ લાંબા કરી કાયોરસર્ગધ્યાનમાં રહ્યા થકા મોકે ગયા, નિર્વૃત્તિ પામ્યા યાવત્ સર્વ હુ.લ્લશ્રી મુક્ત થયા.

પુરુષપ્રધાન અર્હન્ શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રજુને નિર્વાણ પારમ્યાને વારસો વર્ષ થઈ ગયાં અને તેરસોમાં સૈકાનું આ ત્રીશમું વર્ષ જાય છે. તેમાં શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રજુના નિર્વાણથી અઢીસો વર્ષે શ્રી વીર

देवदुर्गमि.

पार्श्वनाथ उड्डि निर्वणपाभ्या.

साधुजनी साथे.

प्रभुनुं निर्वाण भुं अने त्वारपठो नवसो एंशो। वषे व्यतात अथ ठत पुस्तकवाचना अइ, तथा। तरसामा
सेकानुं आ त्रीशमुं वर्ष जाय ठे ए युक्त कहेलुं ठे। ए प्रमाणे श्री पार्श्वनाथ प्रभुनुं चरित्र समाप्त भुं-
हवे श्री नेमिनाथजीनुं चरित्र जघन्य आदि वाचनाथी कहे ठे।

ते काले अने ते समये अर्हन् श्री नेमिनाथ प्रभुनां पंचि कल्याणक चित्रा नक्षत्रमां अथां
ठे। ते आवी रीते:- प्रभु चित्रा नक्षत्रमां देवलोकथी च्यव्या अने च्यवीने गर्जमां उत्पन्न अथा,
चित्रा नक्षत्रमां तेमनो जन्म अथो, चित्रा नक्षत्रमां दीक्षा लीधी, चित्रा नक्षत्रमां केवलज्ञान अने
केवलदर्शन उत्पन्न अथां तथा चित्रा नक्षत्रमां प्रभु मोक्षे गया।

ते काले अने ते समये अर्हन् श्री नेमिनाथ प्रभु आ चोसासोनो चोथो मास, सातमो पक्ष,
ते कार्तिकनो कृष्णपक्ष, ते कार्तिकना कृष्णपक्षनी बारसने दिवसे बत्रीश सागरोपमनी स्थितिवाला
अपराजित नामना महा विमानथी अंतरहित च्यवीने आज जंबूद्वीप नामना द्वीपने विषे अरत-
क्षत्रमां सौर्यपुर नामे नगरमां समुद्रविजय नामना राजानी शिवादेवी नामनी राणीनी कुक्षि
मध्य रात्रिने विषे चित्रा नक्षत्र साथे चंद्रनो योग प्राप्त अथे ठते गर्भपणे उपन्या।

अहीं माताने अथेल स्वप्नदर्शन तथा व्यंतर देवोए आणेल निधानो आदि ए सर्वनुं (वीर
प्रभुनी पेठे) वर्णन करवुं।

पठी ते काल अने ते समयने विषे अर्हन् श्री नेमिनाथ प्रभु आ वर्षाकालनो पहेलो महिनो,
त्रीजुं पखवासीभुं, ते श्रावणनो शुक्लपक्ष, ते श्रावणना शुक्लपक्षनी पंचमीने दिवसे नव मास बराबर
पूर्ण अथे ठते यावत् चित्रा नक्षत्रमां चंद्रयोग प्राप्त अथे ठते आरोग्य एवा शिवादेवीए आरोग्य
एवा पुत्रने जन्म आण्यो। अहीं जन्मोत्सव समुद्रविजय राजाए कयो एम जाणवुं अने ते त्यांसुधी
कहेलुं के आ अमारा कुमारनुं नाम अरिष्टनेमि थाले।

प्रभु ज्यारे गर्भमां हुता, ल्यारे माताए स्वप्नमां अरिष्टरत्नमय एवी नेमि एटले चकनी धारा जोइ हती, तेथी प्रभुनुं अरिष्टनेमि एवुं नाम पाड्युं, अने अरिष्टमां अ ठे ते अमंगलने त्याग करवा माटे कहोठे तेथी अरिष्टनेमि एवुं नाम पाड्युं ठे, कारण के रिष्ट शब्द अमंगलवाची ठे. अरिष्टनेमि नहीं परया होवाथी कुमार कहेवाय ठे. ते नहीं परया ते आ प्रमाणे ठे. एक दहामो शिवादेवी माताए प्रभुने युवावावस्थायां आवेला जाणीने कळुं के हे वत्स ! तुं विवाह करवानुं मान अने अमारा मनोरथो संपूर्ण कर. ल्यारे प्रभुए कळुं के ज्यारे मने योग्य कन्या मलशे ल्यारे हुं परणीश.

ल्यारपढी बली एक दहामो कौतुकरहित एवा पण ते नेमिकुमार मित्रोथी प्रेराया अका कीना करता कृष्ण वासुदेवनी आयुधशालामां गया. त्यां कौतुकना उत्सुकी एवा मित्रोनी विनंतिथी तेणे वासुदेवनुं चक्र आंगलीना अग्र चाग उपर कुंभारना चकनी पेठे फेरव्युं, तेनुं शार्ङ्ग धनुष्य पण तेणे कमलनालनी पेठे नमाव्युं, कौमुदकी नामनी गदाने एक लाकरीनी पेठे उपानी तथा तेनो पांचजन्य नामनो शंख सुख पर राखीने पुर्यो-वगाड्यो.

ते वखते श्री नेमिनाथना मुखकमलथी प्रगट अथेल पवन वडे पांचजन्य शंख पूरावे ठते हाथीर्जनो समूह पोताना बंधनस्तंभोने उखेकी घरनी पंक्तिने चांगतो अको जवा लाग्यो, तथा वासुदेवना घोकाउं पण तुरत पोतानां बंधनो तोफीने अश्वशालामांथी नाठा अका दोफवा लाग्या, तथा ते वखते समस्त शहर ते शंखनादथी अद्वैत अने घणी व्याकुलतानी साथे बधिर बनी गयुं. एवी रीतना ते शब्दने सांचलीने 'कोइ शत्रु उत्पन्न अयो ठे' एवा विचारथी व्याकुल चित्त-वाला श्री कृष्ण तुरत आयुधशालामां आव्या. त्यां नेमिनाथ प्रभुने जोइने मनमां आश्रय पाभ्या अका पोतानी जुजाना बलनी तुलना माटे तेणे प्रभुने कळुं के आपणे वळे आपणा बलनी परीक्षा करीए, एम कहेतां ते प्रभुनी साथे मल्लना अखाडामां आव्या. पढी त्यां प्रभुए श्री कृष्णने कळुं

नेमीश्वर भगवान्
आयुध शालामां.

श्री कृष्ण.

बलदेव.

કે હે વાંધવ ! અહીં તુરત પૃથ્વી ઉપર આલોટવા આદિક યુદ્ધ આપણે કરવું, તે તો અનુચિત છે, માટે વલની પરીક્ષા કરવા માટે એક બીજાની હુજાઇ વાલવાનું યુદ્ધ કરો, કેમકે બીજું યુદ્ધ તો નિશ્ચે વટિત નથી. વંનેએ તે વાત કબુલ કરી. પઠી કૃષ્ણે પોતાનો હાથ આગલ ધર્યો, ત્યારે પ્રહુએ તો તેને નેતરની લતાની પેઠે ઐથવા કમલના નાલની પેઠે તુરત લીલા માત્રમાં વાલી નાખ્યો. પઠી પ્રહુએ પોતાનો હાથ લંબાવ્યો, ત્યારે કૃષ્ણ તો વૃદ્ધની શાખા જેવા પ્રહુના હાથને બિષે વાંદરાની પેઠે લટકવા લાગ્યા, તેથી ઉત્પન્ન થતા રેવદને લીધે બમણું કાલું થયું તે મુલ્ખ જેનું એવા હરિએ પોતાનું નામ (હરિ એટલે વાંદરો) યથાર્થ કર્યું. પઠી કૃષ્ણે વહુ વલ વાપર્યું, તોપણ પ્રહુનો હાથ વલ્યો નહીં, ત્યારે વિપાદ પામ્યું તે ચિત્ત જેનું એવા કૃષ્ણ આ નેમિકુમાર સુલેષી મારું રાજ્ય લેશ લેશે, એમ ચિંતાતુર થયા થકા પોતાના મનમાં વિચારવા લાગ્યા કે સ્થૂલબુદ્ધિવાલા (મૂર્ખ) કેવલ ક્લેશના જાગી થાય છે અને ફલ બુદ્ધિમાન્ મેલવે છે, હુડે, શંકરે સમુદ્ર મથન કર્યો અને રત્નો દેવોને મલ્યાં અથવા સ્થૂલબુદ્ધિવાલા કેવલ ક્લેશના જાગી થાય છે અને ફલ બુદ્ધિમાન્ મેલવે છે, હુડે, દાંત મુરકેલીથી ચૂર્ણ કરે છે અને જિહ્વા ક્ષણવારમાં ગલી જાય છે.

પઠી તો શ્રી કૃષ્ણ વલજદની સાથે વિચાર કરવા લાગ્યા કે “હવે આપણે શું કરવું? રાજ્યની શ્વાવાલા નેમિકુમાર તો વલવાન્ છે.” એમ તેડે વિચાર કરે છે એટલામાં આકાશવાણી થઈ કે હે હરે ! પૂર્વે નમિનાથ પ્રહુએ કહેલું છે કે વાલીશમા તીર્થંકર નેમિ નામે કુમાર થકાજ દીક્ષા લેશે. તે વાણી સાંઝલીને શ્રી કૃષ્ણ નિશ્ચિત થયા, તોપણ નિશ્ચય માટે નેમિનાથ પ્રહુની સાથે જલક્રીકા કરવા માટે તે પોતાની રાણીડે સહિત તલાવમાં ગયા, અને ત્યાં પ્રેમથી નેમિકુમારને હાથે જાલીને કૃષ્ણ તુરત તલાવમાં ઢાલ્યો થયા. પઠી ત્યાં તેણે નેમિનાથ પ્રહુને કેસરના રંગવાલાં સુવર્ણની પિંચકારીડમાં ઝરેલાં પાણીથી સિંચ્યા. તથા રુક્મિણી આદિ ગોપીડને પણ શ્રી કૃષ્ણે કહી રાખ્યું હતું કે આ નેમિકુમારને નિઃશંકપણે ક્રીડા કરીને વિવાહ કરવાની શ્વાવાલા કરવા. ત્યારપઠી તે ગોપીડમાંથી

केटलीक प्रभुने केसरना उत्तम पाणेना समूह वडे ठंटकाव करवा लागी, केटलीक सुंदर पुण्योना
 दडाना समूहशी प्रभुने वक्तःस्थलमां मारवा लागी, केटलीक तीक्ष्ण कटाक्षरूप लाखो वाण मारवा
 लागी, तथा कामकलाना विलासने विषे कुशल एवी केटलीक मश्करी वडे विस्मय पमारुवा लागी. पठो
 तो ते सघली सुवर्णनी पिचकारीउने सुगंधी पाणीशी खूब चरीने तेनी मोटो ठावको वडे प्रभुने व्याकुल
 करवा लागी अने क्रीडाशी उल्लसित थयेलां ठे मन जेणोनां एवी ते स्त्रीउं सतत परस्पर इसवा
 लागी एटलामां आकाशमां देववाणी थइ ते सर्वे सांजली. ते आ प्रमाणे:—हे स्त्रीउं! तमे मुग्ध
 ठो, केमके आ प्रभुने तो बालपणामां पण चोसठ इंद्रोए योजन प्रमाण पडोला मुववाला हजारो
 मोटा कलशोशी मेरु पर अन्निषेक कर्यो हतो तोपण ते प्रभु जरा पण व्याकुल न थया तो तमा-
 राशी सारो यत्न ठतां पण ते केम व्याकुल थइ शकशे? पठो नेमिनाथ प्रभु श्री कृष्ण अने
 गोपीउने पाणी लांटवा लाग्या, तथा कमलपुष्पना दफा मारवा लाग्या, एवी रीते विस्तारपूर्वक
 जलक्रीडा करीने सघला तलावने कीनारे आव्या अने त्यां नेमिकुमारने सुवर्णना सिंहासन पर
 बेसाळ्या, तथा सर्वे गोपीउं पण तेमने वींटीने उबी रही. पठो त्यां रुक्मिणीए कळुं के हे नेमि-
 कुमार ! तमे आज्ञीविका चलाववाना जयशी करीने परणता नथी ते अयुक्त ठे, केमके तमारा
 जाइ ठे ते अत्यंत समर्थ ठे अने बत्तीश हजार (प्रमाण) स्त्रीउं साथे परणेला प्रसिद्ध ठे.
 पठो सत्यजामाए पण कळुं के कृष्णदेव आदिक तीर्थकरोए पण विवाह कर्यो ठे, राज्य जोगव्युं
 ठे, विषय जोगव्या ठे तथा तेमने बहु पुत्र पण थया ठे, अने ठेवटे मोक्षे पण गया ठे; परंतु
 तमे तो आज कोइ नवा मोक्षगामी थया ठो ! माटे हे अरिष्टनेमि ! तमे खूब विचार करो. हे
 देवर ! तमे सुंदर गृहस्थपणाने जाणो अने बंधुर्तनां मनने शांत करो. पठो जांबुवतीए पण उतावलशी
 कळुं के हे नेमिकुमार ! सांजलो. पहेलां पण हरिवंशमां विष्णूण समान एवा मुनिसुव्रत तीर्थ-
 करे अहीं गृहस्थावासमां रही पुत्र थया पठो मोक्षे गया ठे. पठो पद्मावतीए कळुं के निश्चे स्त्री विना

आ संसारमां पुरुषनी कांइ शोजा नथी तेम स्त्री विनाना पुरुषनो कोइ पण । विश्वास करतु नथा केमके स्त्री विनानो पुरुष विट कहेवाय. पढी गांधारीए कछुं के सज्जनयात्रा एटले घेर सार माणसो आवे तेनी परोणागत, संघ काढवो ते, पर्वनो उत्सव, घेर विवाहनं काम, उजाणी, पौखणुं अने पर्पटा ए स्त्री विना शोजतां नथी. पढी गौरीए कछुं के अझानी एवं पढीउं पण निश्चे आखो दिवस पृथ्वीने विषे जमीने सांजरे पोताना मालामां जइ सुखेथी पोतानी स्त्री सांथे रहे ठे, माटे हे देवर ! तेषां पढीउंथी पण शुं तमे मूढ दृष्टिवाला ठो ? पढी लहमणए पण कछुं के स्नान आदि सर्व अंगनी शोजामां विचक्षण, प्रीतिरसे करीने सुंदर, विश्वासनुं पात्र अने दुःखने विषे सहाय करनार एबुं स्त्री विना निश्चे बीजुं कोण थाय ठे ? पढी सुसीमा पण कहेवा लागी के स्त्री विना घेर आवेला परोणा तथा मुनिराजोनी पण सेवाजक्ति बीजुं कोण करे ? अने पुरुष शोजा पण शी रीते पामे ? एवी रीतनी बीजी पण गोपीउंनी वाणीउंनी युक्तिथी तथा यडुउंनाना आग्रहथी मौन रहेला एवा प्रभुने पण जरा हसता मुखवाला जोइने ‘निषेध कयौं नथी माटे मान्युं ठे एवा न्यायथी’ नेमिकुमारो तो विवाह करवानुं कबुल कथुं ठे ए प्रमाणे ते गोपीउंए उंचे खरे उदघोषणा करी. ते प्रमाणे (जादव) जन बोल्या के मान्युं.

पढी नेमिकुमार माटे श्री कृष्णे उग्रसेन राजानी पुत्री राजीमतीनी मागणी करी, अने क्रोष्टिक नामना निमित्तिआने लयनो दिवस पूज्यो त्यारे तेणे कछुं के आ वर्षाकालमां बीजां पण शुभ कार्यों कोइ करता नथी त्यारे गृहस्थीउंनुं मुख्य कार्य जे विवाह ठे तेनी तो वातज शी करवी ? पढी समुद्रविजय राजाए निमित्तिआने कछुं के आ वखते कालदैपनी जरूर नथी, केमके श्री कृष्णे घणी महेनते नेमिकुमारने विवाह माटे हा पद्मावी ठे; माटे विवाहमां विघ्न न थाय एवो जे नजदीकनो दिवस होय ते तुं कहे. त्यारे निमित्तिए पण आवाण सुदि ठठनो दिवस कह्यो. उत्तम शृंगार युक्त, प्रजाने हर्ष पमारुनारा, रथमां बेठेला, उत्तम ठत्र धारण कथुं ठे एवा तथा

સમુદ્રવિજય આદિ દશ દર્શાઈ અને કેશવ, વલ્લભદ્ર આદિ વિશિષ્ટ પરિવારવાલા તથા શિવાદેવી પ્રમુખ સ્ત્રીઓ ગવાતો છે ધવલ મંગલનાં ગીતોનો વિસ્તાર જેનો એવા નેમિકુમાર પરણવા માટે ચાહ્યા.

આગલ ચાલતાં તેમણે સારથિ તરફ જોઈને તેને પૂછ્યું કે આ મંગલના સમૂહે જરેહું થવલ મંદિર કોનું છે ? ત્યારે સારથિ પણ આંગલીના અગ્ર જાગથી વતાવતો કહેવા લાગ્યો કે આ તમારા મમરા ઉગસેન રાજાનો મહેલ છે, અને તમારી સ્ત્રી રાજીમતીની આ ચંદ્રાનનાં તથા મૃગલોચના નામની સહીડે માંહોમાંહે વાતો કરે છે. તે વખતે નેમિનાથ પ્રચુને જોઈ મૃગલોચના ચંદ્રાનનાને કહેવા લાગી કે હે ચંદ્રાનના ! સ્ત્રીવર્ગમાં એક રાજીમતીજ વર્ણવવા લાયક છે કે જેણીનો હાથ આ આવો જતાર ગ્રહણ કરશે; ત્યારે ચંદ્રાનના પણ મૃગલોચનાને કહેવા લાગી કે જો વિજ્ઞાનને વિષે જતુર એવો વિધાતા પણ આવા અદ્ભુત રૂપથી મનોહર રાજીમતીને વનાવીને આવા ઉત્તમ વરની સાથે તેનો મેલાપ ન કરાવે તો તે શી પ્રતિષ્ઠા પામે ?

પછી વાજિત્રનો શબ્દ સાંજલીને રાજીમતી પણ માતાના ઘરમાંથી નીકળીને સહીડેની વચ્ચે આવી અને કહેવા લાગી કે હે સહીડે ! આંકંવર સહિત આવતા એવા વરરાજાને પણ તમે એકલીજ જુલો છો અને હું તો જોવા પામતી નથી, એમ કહી વલ્લથી એકદમ તેડેની વચ્ચે ઊતરી રહીને નેમિકુમારને જોઈને આશ્ચર્યપૂર્વક વિચારવા લાગી કે શું આ પાતાલકુમાર છે ? અથવા કામદેવ પોતેજ છે ? અથવા ઇંદ્ર છે ? અથવા મારાં પુણ્યોનો સમૂહ આ મૂર્તિમાન્ થઈને આવ્યો છે ? જે વિધાતાએ આ સૌજાય પ્રમુલ્ક ગુણરાશિવાલા વરને વનાવ્યો છે, તે વિધાતાના હાથનું હુંબળું હર્ષથી હું કરું છું.

ઘટલામાં મૃગલોચનાએ રાજીમતીનો અત્રિપ્રાય સમસ્ત પ્રકારે જાણી લઈને પ્રીતિપૂર્વક હાસ્યથી ચંદ્રાનનાને કહ્યું કે હે સહીડે ! ચંદ્રાનના ! આ વર સમસ્ત ગુણોએ કરી જો કે સંપન્ન છે, તોપણ તેમાં એક દૂષણ તો ઠેજ, પણ વરની અર્થો એવી રાજીમતીના સાંજલતાં તે કહી શકાય નહીં. ત્યારે ચંદ્રા-

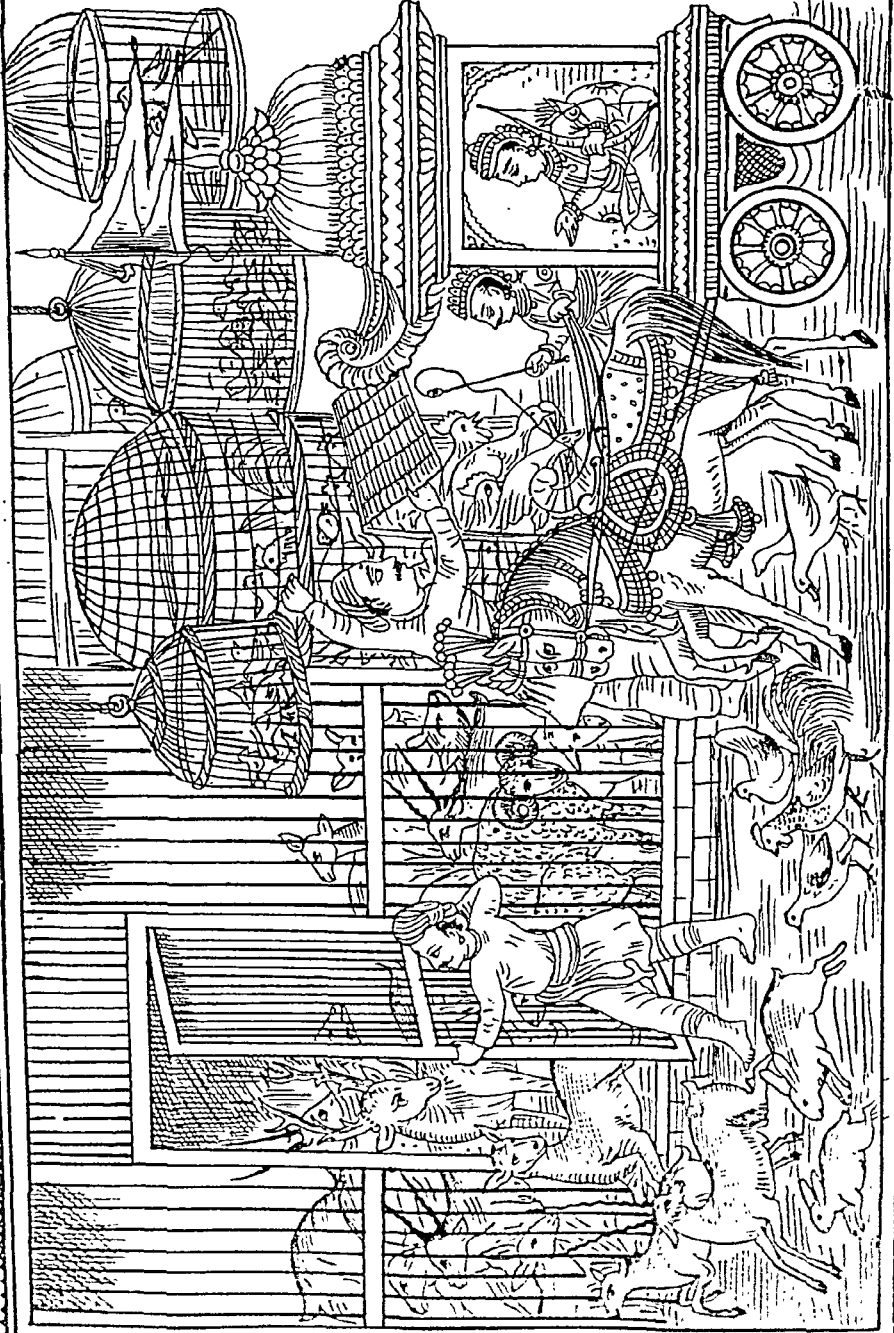
ननाए पण कछुं के हे सखि ! मृगलोचना ! मने पण तेनी खबर ठे, पण हमणां तो मौनज रहेंहुं.
 पठी राजीमती पण लजाए करीने पोतानुं मध्यस्थपणुं देखाकती कहेवा लागी के हे सखी !
 ब्रूवनमां अद्भुत जाग्ये करीने धन्य एवी गमे ते कोइ कन्यानो आ जर्तार हो, पण सर्व गुण
 करीने सुंदर एवा आ वरमां जे दूषण काढुं ते तो दूधमांथी पूरा काढवा जेहुं असंभवितज ठे.
 पठी ते वन्ने सखी ! विनोद सहित कछुं के हे राजीमति ! पहेलां तो बर गौर वर्णवालो जोवाय,
 अने बीजा गुण तो परिचय थया बाद जणाय, अने ते गौरपणुं तो आ वरमां काजल सरखुं देलाय ठे.
 ते सांजली ईष्यां सहित राजीमती सखी ! कहेवा लागी के आज दिन सुधी तमे बने
 चतुर हो एम मने ब्रम हतो, परंतु हवे ते ब्रम जांभी गयो; केमके सर्वे गुणेनुं कारणरूप एहुं श्याम-
 पणुं चूषण ठतां तमोए दूषणरूपे कछुं ठे, एए हवे तमे सावधान भइने सांजलो. श्यामपणांमां
 अने श्याम वस्तुर्जनो आश्रय करवामां गुण रहेला ठे, तथा केवल गौरपणांमां तो दोष रहेला
 ठे; केमके पृथ्वी, चित्रावेली, अंगर, कस्तुरी, जेध, आंखनी कीकी, केश, कसोटी, मसी तथा
 रात्रि ए सर्वे वस्तु श्याम रंगनी पण अने फलवाली ठे. ए श्यामपणांमां गुण कहा ठे. वली कपू-
 रमां अंगारो, चंद्रमां चिह्न, आंखमां कीकी, जोजनमां मरी तथा चित्रमां रेखा ए वस्तु श्याम
 रंगनी ठे तोपण (सफेद वस्तुने) गुणनी हेतुभूत ठे. ए श्याम वस्तुर्जनो आश्रयमां गुण कहा
 ठे. तथा लवण खारुं ठे, बरफ दहन करमारो ठे, अति सफेद शरीरवालो रोगी होय ठे तथा
 चुनो परवश गुणवालो ठे, एवी रीते केवल गौरवर्णमां अवगुण कहा ठे.

एवी रीते तेउ परस्पर वातो करते ठते श्रीमान् नेमिनाथ प्रभु पशुर्जनो आर्त स्वर सांजलीने
 तिरस्कार सहित बोदया के हे सारथि ! आ शो दारुण स्वर संजलाय ठे ? त्वारे सारथिए कछुं के
 तमारा विवाहमां जोजन वास्ते एकरां करेलां पशुर्जनो आ स्वर ठे. ए प्रमाणे सारथिए कहे ठते प्रभु
 विचारवा लाग्या के आ विवाहना उरवने धिक्कार ठे ! केमके आ पशुर्जने तो ते अनुत्सव (शोक) ठे.

एटलामां हे सखीडे ! मारी जसणी आंख आ वखते केम फरके ठे ? एम बोलती राजीमतीने सखीडेए कछुं के 'तारुं विघ्न नाश पाम्युं ठे', एम कहीने शुश्रुकार करवा लागी.

ते वखते नेमिनाथ प्रभुए सारथिने कछुं के हे सारथि ! तुं रथ अर्हीथीज पाठो वाल. आ वखते नेमिनाथ प्रभुने जोइने एक हरिण पोतानी गरदनथी हरिणीनी गरदनने डांकीने उठो रथो. अर्ही कवि घटना करे ठे के प्रभुने जोइने हरिण कहेवा लाग्यो के आ मारा हृदयने इरण कर-नारी हरिणीने मारता नहीं, मारता नहीं. हे स्वामिन् ! मारा मरण करतां पण मारी ते प्रियतमानो विरह दुःसह ठे. हरिणी नेमिनाथनुं मुख जोइने हरिणने कहेवा लागी के आ तो प्रसन्न वदन-वाला त्रण शुवनना स्वामी ठे, अकारण बंधु ठे, तेठला माटे हे वल्लभ ! सर्व जीवोनुं रक्षण कर-वाने विज्ञप्ति करो. त्यारे पत्नीए प्रेरेलो हरिण पण नेमिनाथने कहेवा लाग्यो के निज्जरणानुं पाणी पीनार, अरण्यनां तृणनुं नक्षत्र करनार अने वनने विषे वास करनार एवा अमारा निरपराधीना जीवि-तनुं हे प्रभु ! रक्षण करो ! रक्षण करो ! एवी रीते सर्व पशुडेए पण स्वामी प्रत्ये विज्ञप्ति करी, त्यारे प्रभुए कछुं के हे पशुरक्षको ! आ पशुडेने ठोमी आपो, ठोमी आपो. हुं विवाह करीश नहीं. त्यारे ते पशु-रक्षकोए पण श्री नेमिनाथ प्रभुना वचनथी पशुडेने ठोमी दीधां अने सारथिए पण रथ पाठो फेरव्यो. अर्ही कवि कहे ठे के जे कुरंग (हरिण) चंद्रमाना कलंकने विषे, राम अने सीताना विरहने विषे तथा नेमिनाथ प्रभुथी राजीमतीना त्यागने विषे हेतुभूत ठे, ते कुरंग कहेतां खोटो रंग करनार ए सत्यज ठे.

हवे आ वखते समुद्रविजय तथा शिवादेवी प्रमुख स्वजनोए तुरत रथने जतो अटकाव्यो, तथा शिवादेवी माता आंखोमां आंसु छावी कहेवा लाग्या के हे जननीवल्लभ वत्स ! हुं प्रथम प्रार्थ-नानी विनंति करुं तुं के तुं कोइ रीते विवाह करीने मने वहनुं मुख देखार. त्यारे नेमिकुमारे कछुं के हे माता ! तमे ए आग्रह मूकी दो, मारुं मन हवे मनुष्य संबंधी स्त्रीडेने विषे नथी, पण मुक्तिरूपी

स्त्रीना संगमने विषे उत्कंठावाळुं अने आसक्त थयेळुं ठे, केमके जे स्त्रीउ रागीने विषे पण राग रहत ठे,
 ते स्त्रीउने कोण सेवे ? माटे मुक्तिरूपी स्त्री के जे विरागीने विषे रागवाली ठे, तेनी हुं दृष्टा करुं तुं.
 ते वखते राजीमती "हा दैव ! आ शुं थयुं ?" एस कही मूर्छा पामी. पठी सखीउ वडे चंदन-
 रसथी आ आसन करायेली ते मुश्केलीथी शुद्धिमां आवी, ल्यारे मोटे खरेथी रुखा लागी के हे
 जादवकुलमां सूर्य समान ! तथा हे निरुपमज्ञानवाला ! तथा हे जगतना शरणरूप, तथा हे कर-
 णाकर स्वामिन् ! मने ठोकीने आप कयां चाळ्या ? पठी पोताना हृदयेने कहेवा लागी के अरे ! धृष्ट,
 निष्ठुर, निर्लज्ज हृदय ! ज्यारे आपणा स्वामी अन्यत्र रागवाला थया ठे ल्यारे हजु पण तुं जीवितने
 शुं धारण करे ठे ? वली निःश्वास नाखीने पोताना स्वामीने उपाबंध सहित कहेवा लागी के हे
 धूर्त ! जो तमे सर्व सिद्धोए जोगवेली गणिकामां रक्त थया हुता, तो आवी रीतना विवाहना
 आरंजथी तमे मने शामाटे विंक्वना करी ? ल्यारे सखीउए तेणीने रोषथी कळुं के हे सखि !
 लोकप्रसिद्ध एक वार्ता सांजल, के जे श्याम होय ते ज्ञान्येज सरल होय वे ने कदापि होय तो
 विधिए चूली जडने तेम कथुं होबुं जोइए. आवा प्रीतिरहितने विषे हे प्रिय सखी ! शुं प्रीति-
 नाव करे ठे ? प्रीतिने विषे तत्पर एवो कोइवीजो जतार तारा माटे शोधी काडीशुं. ते सांजली राजी-
 मती पोताना वझे कानने ढांकीने कहेवा लागी के हे सखीउ ! तमे मने नहीं संजलाववा लायक
 एवुं वचन केम संजलावो ठो ? जो सूर्य कदाच पश्चिम दिशामां उगे, तोपण हुं श्री नेमिकुमारने
 मूक्रीने बीजो जतार नहीं करुं. वली पण नेमिनाथने कहेवा लागी के हे जगतना अधीश ! व्रतनी
 दृष्टावाला तमे घेर आवेला एवा याचकोने तेउनी दृष्टा उपरांत आपो ठो, पण मागणी करती
 एवी जे हुं, तेणीए तो हाथ उपर आपनो हाथ पण मेलवयो नहीं. हवे विरक्त राजीमर्त कहेवा
 लागी के हे विभु ! जो के आपनो आ हाथ आ लग्नमहोत्सवमां तो मारा हाथ पर नहीं आंव्यो,
 तोपण मारा दीक्षासमयना महोत्सवमां ते हाथ मारा शिर पर होजो.

हवे श्री नेमिकुमारने परिवार सहित समुद्रविजय राजा कहेवा लाग्या के ऊपचदेव आदिक जिनेश्वरो पण विवाह करीने मोक्षे गया ठे, माटे हे कुमार ! तमाहं ब्रह्मचारीनुं पद तेनाश्री पण उंजुं यशे ?

ते सांजली नेमिनाथे कहुं के हे तात ! मारां जोगावली कर्मो क्षीण थयां ठे, वली जेमां एक स्त्रीनो संग्रह थाय ठे, जेमां अनंता जंतुसमूहनो संहार थाय ठे तथा जे संसारने दुःखरूप कर-
नार ठे एवा विवाह माटे आपनो आ शुं आग्रह ठे ?

अहीं कवि उत्प्रेक्षा करे ठे के “हुं एम मानुं हुं के स्त्रीउश्री विरक्त एवा श्री नेमिनाथ प्रभु परणवाना मिषश्री अहीं आवीने पूर्वना प्रेमश्री राजीमतीने मोक्ष माटेनो संकेत करी गया.”

दक्ष (माह्या) एवाश्रीनेमिनाथ प्रभु त्रणसो वर्ष सुधी कुमारपणे गृहस्थावस्थामां रह्या एटलामां वली पण लोकांतिक देवोए इत्यादि सर्व प्रथम कहेलुं ते प्रमाणे कहेबुं. लोकांतिक देवो आ प्रमाणे कहेवा लाग्या के हे कामदेवने जीतनारा तथा समस्त जंतुउने अजयदान देनारा प्रभु ! जयवंता वतों अने हमेशांना महोत्सवने माटे आप तीर्थने प्रवर्तवो. एवी रीते प्रभुने कहुं अने वार्षिक दान दीधा वाद प्रभु त्रणे भुवनोने आनंद पमाडशे ए रीते (कहीने) समुद्रविजय प्रमुखने उत्साह पमारता हवा. त्यापढी सघलाउ संतुष्ट थया. पढी ज्यांसुधी गोत्रीउने धन वहेची आप्णुं लांसुधी कहेबुं. अहीं संवत्सरी दानविधि श्री वीर प्रभुनी पेठेज जाणी लेवो.

आ वर्षाकालनो पहेलो महीनो, बीजुं पखवाकीयुं, श्रावण मासनो शुक्लपक्ष, ते श्रावणना शुक्ल-
पक्षनी ठठने दिवसे प्रथम प्रहरने विषे उत्तरकुरा नामनी पालखीमां वेठेला अने देव, मनुष्य तथा असुरोनी पर्षदा जेनी आगल चाली रही ठे एवा प्रभु यावत् छारवती (छारिका) नगरीना मध्य चागमांश्री नीकड्या अने नीकलीने ज्यां रैवतक नामनुं उद्यान ठे त्यां आठ्या अने आवीने अशोक नामना वृद्धनी नीचे पालखी स्थापन करावी अने स्थापन करावीने पालखीमांश्री नीचे

भगवान् दीक्षाली एहे.

अशोक वृक्षानी नीचे.

उत्तर्यां અને નીચે ઉતરીને પોતાની મેલેજ આંતરણ, માલા અને અલંકારોને ઉતારી નાખ્યા, પોતાની મેલે પંચમુદિ લોચ કર્યો અને લોચ કરીને જલપાન રહિત एवो ठठनो तप करीने चित्रा नक्षत्रमां चंद्रयोग प्राप्त થયે ठते एक देवदूष्य वल्ल लइने एक हजार पुरुषनी साथे मुंरु अइने घरश्री नीकली साधुपणाने प्राप्त थया अर्थात् दीक्षा ग्रहण करी.

अहंन् श्री नेमिनाथ प्रभु चोपन अहोरात्र सुधी निरंतर कायाने वोसरवीने रह्या हता. अहो पूर्वे कहेलुं सधलुं कहेलुं ते ज्यांसुधीमां पंचावनमा अहोरात्रनी मध्ये वर्तता एवा तथा आ वर्षाकालनो त्रीजो महीनो, पांचमुं पखवाकीयुं, ते आश्विन मासनो कृष्णपक्ष, ते आश्विन मासनी अमासने दिवसे, दिवसना पाठला पोहोरे, गिरनार पर्वतना शिखर पर, वेतस नामना वृद्धनी नीचे जलरहित अष्टमनो तप होते ठते, तथा चित्रा नक्षत्रमां चंद्रयोग प्राप्त थये ठते शुक्लध्यानना प्रथम वे जेदनुं ध्यान धरता एवा प्रभुने केवलज्ञान अने केवलदर्शन उत्पन्न थयां, यावत् सर्व जावोने जाणता अने जोता अका प्रभु विचरवा लाग्या.

एवी रीते प्रभुने रैवताचल पर्वत पर सहस्राग्रवनमां केवलज्ञान उत्पन्न थयुं, ते वल्लते उद्यान-पालके श्री कृष्ण पासे जइने तेने वधामणी आपी. त्यारे श्री कृष्ण पण सोटा आरुंवरश्री प्रभुने वांदवा आव्या; ते वल्लते राजीमती पण त्यां आव्या. पठी प्रभुनी देशना सांजलीने वरदत्त राजाए वे हजार राजाईनी साथे व्रतलीयुं (दीक्षा लीधी). पठी त्यां श्री कृष्णे राजीमतीना खेहनुं कारण पूज्याश्री प्रभुए धनवतीना चवथी मांकीने तेनी साथेना पोतानो नव चवनो संबंघ कही संजलाव्यो. ते आ प्रमाणे-पहेला चवने विषे हुं धन नामे राजपुत्र हुतो त्यारे ते धनवती नामे मारी पत्नी हती १, त्यारपठी वीजा चवने विषे अमे वने पहेला देवलोकने विषे देव देवीपणे उत्पन्न थया हतां २, त्यारपठी त्रीजा चवने विषे हुं चित्रगति नामे विद्याधर हुतो त्यारे ते रत्नवती नामे मारी स्त्री हती ३,

१ गुजरती चापपद मासनी अमासने दिवसे.

चित्र ५२.

रत्नार पर्वत उपर एक युष्मां रहनेमी साधु काउत्सग करेउ. अने तेज युष्मां राजीमतीजी नम थईने पोवाना बख बुकावेडे.

નીચ ઠે ? એવી રીતનાં રાજીમતીનાં વાક્યોથી પ્રતિબોધ પામેલ રથને મેં મુનિ પણ શ્રી નેમનાથ પ્રસુ પાસે પોતાના અતિચારની આલોચના લઈ તપ તપીને મોકે ગયા. રાજીમતી પણ દીક્ષા આરાધીને અંતે મોક્ષશય્યા પર ચઢ્યા, તથા ઘણા કાલથી પ્રાર્થિત એવા શ્રી નેમિ પ્રસુના શાશ્વતા સંયોગને પામ્યા. કહ્યું ઠે કે કેવલી રાજીમતી ચારસો વર્ષ પર્યંત યહાવાસમાં રહ્યા, એક વર્ષ ઠંદસ્થપણમાં રહ્યા અને પાંચસો વર્ષ કેવલિપર્યાય પાલીને મોકે ગયા.

અર્હન્ શ્રી નેમિનાથ પ્રસુને અઢાર ગણ અને અઢાર ગણધરો થયા, વરદત્ત પ્રમુખ અઢાર હજાર સાધુડની ઉત્કૃષ્ટ સાધુસંપદા થઈ, આર્યયક્ષિણી પ્રમુખ ચાલીશ હજાર સાધ્વીડની ઉત્કૃષ્ટ સાધ્વીસંપદા થઈ, નંદ પ્રમુખ એક લાખ ડંગણોતેર હજાર શ્રાવકોની ઉત્કૃષ્ટ શ્રાવક-સંપદા થઈ, મહાસુવત પ્રમુખ ત્રણ લાખ ઠત્રીશ હજાર શ્રાવિકાની ઉત્કૃષ્ટ શ્રાવિકાસંપદા થઈ, કેવલી નહીં પણ કેવલી તુલ્ય એવા ચારસો ચૌદપૂર્વધારીડની, પંદરસો અવધિજ્ઞાનીડની, પંદરસો કેવલજ્ઞાનીડની, પંદરસો વૈક્રિયલબ્ધિવાલાની, એક હજાર વિપુલમતિડની, આઠસો વાદી-ડની અને સોલસો અનુત્તર વિમાનમાં ઉત્પન્ન થનારા સાધુડની સંપદા થઈ, તથા પંદરસો સાધુ અને ત્રણ હજાર સાધ્વીડ મોકે ગયાં.

અર્હન્ શ્રી નેમિનાથ પ્રસુને બે પ્રકારની અંતકૃદ્ઝૂમિ થઈ, તે આ પ્રમાણે—એક યુગાંતકૃદ્ઝૂમિ અને બીજી પર્યાંતકૃદ્ઝૂમિ. પ્રસુની પઠી આઠ પુરુષયુગ એટલે પદ્ધર સુધી મોક્ષમાર્ગ ચાલ્યો તે યુગાંતકૃદ્ઝૂમિ અને પ્રસુને કેવલજ્ઞાન લપન્યા પઠી બે વર્ષે કોઈ પણ સાધુ મોકે ગયો તે પર્યાંતકૃદ્ઝૂમિ જાણવી.

તે કાલ અને તે સમયને વિષે અર્હન્ શ્રી નેમિનાથ પ્રસુ ત્રણસો વર્ષે કુમારાવસ્થામાં રહીને અને ચોપન દિવસ ઠંદસ્થ પર્યાય પાલીને, કાંઈક (ચોપન દિવસ) ડંઠા એવાં સાતસો વર્ષે કેવલિપર્યાય પાલીને, એકંદર પરિપૂર્ણ એવાં સાતસો વર્ષે ચારિત્રપર્યાય પાલીને અને એવી રીતે એક હજાર

વર્ષનું સર્વ આયુષ્ય પાલીને વેદનીય, આયુ, નામ અને ગોત્રકર્મ ક્યથયે તતે આજ અવસર્ગિણીમાં હુષમસુષમા નામનો ચોથો આરો વહુ ગયે તતે આ હણકાલનો ચોથો માસ, આઠમો પક્ક, તે આષાઢ શુક્લપક્ક, તે આષાઢ શુક્લપક્કની આઠમને દિવસે ગિરનાર પર્વતના શિગર ઉપર પાંચમો તત્રીશ સાધુડે સહિત જલરહિત એક મહીનાનું અનશન કરીને ચિત્રા નક્ત્રમાં ચંદ્રયોગ પ્રાપ્ત ગ્રેચે તતે મધ્યરાત્રિને વિષે (પદ્માસને) વેઠા થકા નિર્વાણ પામ્યા યાવત્ સર્વ હુઃસ્વશ્રી મુક્ત થયા.

હવે નેમિનિર્વાણથી કેટલા વચ્ચે પુસ્તક લાલવા વિગેરે થયું તે કહે છે.

અર્હન્ શ્રી અરિષ્ટનેમિ નિર્વાણ પામ્યા યાવત્ સર્વ હુઃસ્વશ્રી મુક્ત થયા તેને ચોરાશી હજાર વર્ષ ગયાં અને પંચાશીમા હજારનાં પણ નવસો વર્ષ ગયાં તે અને દશમા સંક્રાન્તિ આ એંશીમું વર્ષ જાય તે. અર્થાત્ શ્રી નેમિનાથના નિર્વાણ પઠી ચોરાશી હજાર વર્ષે વીર પ્રજ્ઞનું નિર્વાણ થયું અને ત્ર્યાશી હજાર સાતસો પચાસ વર્ષે શ્રી પાર્શ્વનાથનું નિર્વાણ થયું એ પોતાની બુદ્ધિશ્રી જાણવું. આ પ્રમાણે શ્રી નેમિચરિત્ર સંપૂર્ણ થયું.

હવે ગ્રંથવિસ્તારના ત્રયશ્રી પઠીના અનુક્રમે નમિશ્રી શરુ કરીને અજિત સુધીના જિનેશ્વરોના અંતર કાલનું પ્રમાણ કહ્યું છે.

અર્હન્ શ્રી નેમિનાથ નિર્વાણ પામ્યા યાવત્ સર્વ હુઃસ્વશ્રી મુક્ત થયા તેને પાંચ લાલ્લ, ચોરાશી હજાર અને નવસો વર્ષ ગયાં અને દશમા સંક્રાન્તિ આ એંશીમું વર્ષ જાય તે અર્થાત્ શ્રી નેમિનાથના નિર્વાણ પઠી પાંચ લાલ્લ વર્ષે શ્રી નેમિનાથ નિર્વાણ પામ્યા અને ત્યાર પઠી ચોરાશી હજાર નવસો એંશી વર્ષે પુસ્તકવાચના થઈ. ૧૧

અર્હન્ શ્રી મુનિસુવ્રતના નિર્વાણથી ૮ લાલ્લ વર્ષે શ્રી નેમિનાથ નિર્વાણ પામ્યા અને ત્યાર પઠી પાંચ લાલ્લ ચોરાશી હજાર નવસો એંશી વર્ષે પુસ્તકવાચના થઈ. ૧૦

अर्हन् श्री मद्धिनाथना निर्वाणथी चोपन लाख वर्षे श्री मुनिसुव्रत निर्वाण पाम्या अने ल्यारपठी
अग्यार लाख चोराशी हजार नवसो एंशी वर्षे पुस्तकवाचना थइ. १ए

अर्हन् श्री अरनाथना निर्वाणथी कोटिसहस्र वर्षे श्री सद्धिनाथ निर्वाण पाम्या अने ल्यारपठी
पांसठ लाख चोराशी हजार नवसो एंशी वर्षे पुस्तकवाचना थइ. १८

अर्हन् श्री कुंशुनाथना निर्वाणथी कोटिसहस्र वर्षे न्यून पंद्योपमेने चोथे जागे श्री अरनाथ
निर्वाण पाम्या अने ल्यारपठी सहस्र कोटि पांसठ लाख चोराशी हजार नवसो एंशी वर्षे

पुस्तकवाचना थइ. १७

अर्हन् श्री शांतिनाथना निर्वाणथी अर्थ पंद्योपमे श्री कुंशुनाथ निर्वाण पाम्या अने ल्यारपठी
पंद्योपमेनो चोथो जाग तथा पांसठ लाख चोराशी हजार नवसो एंशी वर्षे पुस्तकवाचना थइ. १६

अर्हन् श्री धर्मनाथना निर्वाणथी पोणा पंद्योपमे न्यून त्रण सागरोपमे श्री शांतिनाथ निर्वाण
पाम्या अने ल्यारपठी पोणु पंद्योपम पांसठ लाख चोराशी हजार नवसो एंशी वर्षे पुस्तकवाचना थइ. १५

अर्हन् श्री अनंतनाथना निर्वाणथी चार सागरोपमे श्री धर्मनाथ निर्वाण पाम्या अने ल्यार-
पठी त्रण सागरोपम पांसठ लाख चोराशी हजार नवसो एंशी वर्षे पुस्तकवाचना थइ. १४

अर्हन् श्री विमलनाथना निर्वाणथी नव सागरोपमे श्री अनंतनाथ निर्वाण पाम्या अने ल्यारपठी
सात सागरोपम पांसठ लाख चोराशी हजार नवसो एंशी वर्षे पुस्तकवाचना थइ. १३

अर्हन् श्री वासुपूज्यना निर्वाणथी त्रीश सागरोपमे श्री विमलनाथ निर्वाण पाम्या अने ल्यार-
पठी सोल सागरोपम पांसठ लाख चोराशी हजार नवसो एंशी वर्षे पुस्तकवाचना थइ. १२

अर्हन् श्री श्रेयांसनाथना निर्वाणथी चोपन सागरोपमे श्री वासुपूज्य निर्वाण पाम्या अने ल्यार-
पठी वेंतालीश सागरोपम पांसठ लाख चोराशी हजार नवसो एंशी वर्षे पुस्तकवाचना थइ. ११

अर्हन् श्री शीतलनाथना निर्वाणथी एकसो सागरोपम ठासठ लाख ठवीश हजार वर्षे न्यून

एक कोटि सागरोपमे श्री श्रेयांसनाथ निर्वाण पाम्या, त्यारपठी त्रण वर्षे सामा आठ मास अने
बेंतालीश हजार वर्षे न्यून एवा ठासठ लाख ठवीश हजार वर्षे अधिक एकसो सागरोपमे श्री
वीर जगवान् निर्वाण पाम्या अने त्यारपठी नवसो एंशी वर्षे पुस्तकवाचना थइ. १०

अर्हन् श्री सुविधिनाथना निर्वाणथी नव कोटि सागरोपमे श्री शीतलनाथ निर्वाण पाम्या, त्यार-
पठी त्रण वर्षे सामा आठ मास ने बेंतालीश हजार वर्षे न्यून एक कोटि सागरोपमे श्री वीर
जगवान् निर्वाण पाम्या अने त्यारपठी नवसो एंशी वर्षे पुस्तकवाचना थइ. ए

अर्हन् श्री चंद्रप्रज्ञना निर्वाणथी नेबुं कोटि सागरोपमे श्री सुविधिनाथ निर्वाण पाम्या, त्यार-
पठी त्रण वर्षे सामा आठ मास अने बेंतालीश हजार वर्षे न्यून एक कोटि सागरोपमे श्री वीर
जगवान् निर्वाण पाम्या अने त्यारपठी नवसो एंशी वर्षे पुस्तकवाचना थइ. ८

अर्हन् श्री सुपार्श्वना निर्वाणथी नवसो कोटि सागरोपमे श्री चंद्रप्रज्ञ निर्वाण पाम्या, त्यारपठी
त्रण वर्षे सामा आठ मास ने बेंतालीश हजार वर्षे न्यून एकसो कोटि सागरोपमे श्री वीर जग-
वान् निर्वाण पाम्या अने त्यारपठी नवसो एंशी वर्षे पुस्तकवाचना थइ. ७

अर्हन् श्री पद्मप्रज्ञना निर्वाणथी हजार कोटि सागरोपमे श्री सुपार्श्व निर्वाण पाम्या, त्यार-
पठी त्रण वर्षे सामा आठ मास अने बेंतालीश हजार वर्षे न्यून एक हजार कोटि सागरोपमे
श्री वीर जगवान् निर्वाण पाम्या अने त्यारपठी नवसो एंशी वर्षे पुस्तकवाचना थइ. ६

अर्हन् श्री सुमतिनाथना निर्वाणथी नेबुं हजार कोटि सागरोपमे पद्मप्रज्ञ निर्वाण पाम्या,
त्यारपठी त्रण वर्षे सामा आठ मास अने बेंतालीश हजार वर्षे न्यून दश हजार कोटि सागरो-
पमे श्री वीर जगवान् निर्वाण पाम्या अने त्यारपठी नवसो एंशी वर्षे पुस्तकवाचना थइ. ५

अर्हन् श्री अचिन्नंदनना निर्वाणथी नव लाख कोटि सागरोपमे श्री सुमतिनाथ निर्वाण पाम्या,

ત્યારપછી ત્રણ વર્ષ સાક્ષા આઠ માસ અને બેતાલીશ હજાર વર્ષ ન્યૂન પુક લાલ કાલ સાગરોપમે
 શ્રી વીર જગવાન્ નિર્વાણ પામ્યા અને ત્યારપછી નવસો ઇંશી વર્ષે પુસ્તકવાચના થઈ. ૪
 અર્હન્ શ્રી સંજવનાથના નિર્વાણથી દશ લાલ કોટિ સાગરોપમે શ્રી અન્નિનંદન નિર્વાણ પામ્યા,
 ત્યારપછી ત્રણ વર્ષ સાક્ષા આઠ માસ અને બેતાલીશ હજાર વર્ષે ન્યૂન દશ લાલ કોટિ સાગરોપમે
 શ્રી વીર જગવાન્ નિર્વાણ પામ્યા અને ત્યારપછી નવસો ઇંશી વર્ષે પુસ્તકવાચના થઈ. ૩

અર્હન્ શ્રી અન્નિનાથના નિર્વાણથી ત્રીશ લાલ સાગરોપમે શ્રી સંજવનાથ નિર્વાણ પામ્યા,
 ત્યારપછી ત્રણ વર્ષ સાક્ષા આઠ માસ અને બેતાલીશ હજાર વર્ષે ન્યૂન વીશ લાલ કોટિ સાગરોપમે
 શ્રી વીર જગવાન્ નિર્વાણ પામ્યા અને ત્યારપછી નવસો ઇંશી વર્ષે પુસ્તકવાચના થઈ. ૨
 અર્હન્ શ્રી કૃષ્ણદેવના નિર્વાણથી પચાસ લાલ કોટિ સાગરોપમે શ્રી અન્નિનાથ નિર્વાણ
 પામ્યા, ત્યારપછી ત્રણ વર્ષ સાક્ષા આઠ માસ અને બેતાલીશ હજાર વર્ષે ન્યૂન પચાસ લાલ કોટિ
 સાગરોપમે શ્રી વીર જગવાન્ નિર્વાણ પામ્યા અને ત્યારપછી નવસો ઇંશી વર્ષે પુસ્તકવાચના થઈ. ૧

હવે આ અવસર્પિણીમાં (ધર્મેના) પ્રથમ પ્રવર્તકપણાથી પરમ ઉપગારીપણને લીધે શ્રી કૃષ્ણ-
 દેવ પ્રજાનું ચરિત્ર કાંઈક વિસ્તારથી કહે છે.

તે કાલ અને તે સમયને વિષે અયોધ્યામાં જન્મેલા અર્હન્ શ્રી કૃષ્ણદેવ પ્રજાનાં ચાર કલ્યાણક
 ઉત્તરાપાદા નક્ષત્રમાં થયેલાં છે અને પાંચમું કલ્યાણક અન્નિજિત નક્ષત્રમાં થયેલું છે. તે આ પ્રમાણે-
 ઉત્તરાપાદામાં જ્યંઘ્યા અને જ્યંઘીને ગર્જમાં ઉત્પન્ન થયા, ઉત્તરાપાદામાં જન્મ થયો, ઉત્તરાપાદામાં
 દીક્ષા લીધી, ઉત્તરાપાદામાં કેવલજ્ઞાન ઉપન્યું અને અન્નિજિત નક્ષત્રમાં નિર્વાણ પામ્યા.

તે કાલ અને તે સમયને વિષે અર્હન્ કૌશલિક શ્રી કૃષ્ણદેવ પ્રજા આ ઉનાલાનો ચોથો માસ,
 સાતમું પલવાનીનું, તે આષાઢ માસનો કૃષ્ણપક્ષ, તે આષાઢ માસના કૃષ્ણપક્ષની ચોથને દિવસે

તેત્રીશ સાગરોપમની સ્થિતિવાલા સર્વાર્થસિદ્ધ નામના મહાવિમાનથી અંતર રહિત જ્યવન કરીને આજ જમ્બૂદ્વીપ નામના દ્વીપને વિષે જરતદેવમાં દશ્વાકુ ઋષિમાં નાતિ નામના કુલકારની મન-દેવા નામની સ્ત્રીની કુક્ષિને વિષે મધ્ય રાત્રિને વિષે દિવ્ય આહારનો ત્યાગ કરીને યાગને ગર્ભપણે ઉત્પન્ન થયા.

અર્હેન્ કૌશલિક શ્રી કૃષ્ણદેવ પ્રચુ (ગર્ભમાં પણ) ત્રણ જ્ઞાને કરી સહિત હતા, તેથી હું અત્રીજા પમ જાણે^૨ ત્યાંથી (મરુદેવી માતાએ) સ્વમ જોયાં તે જેમકે ‘ગયવમ્મહ’ દલ્યાદિ ગાથા અહીં કહેત્રી વિગેરે સર્વે વૃત્તાંત શ્રી વીર પ્રચુની પેઠે (તેમના ચરિત્રમાંથી) જાણી લેવો, પરંતુ અહીં પટલું વિશેષ છે કે મરુદેવા માતાએ પ્રથમ વૃષજને સુખમાં પ્રવેશ કરતો જોયો અને વીજા જિનની માનાનું, પ્રથમ હાથીને જોયો છે તથા વીર પ્રચુની માતાએ સિંહને જોયો છે; અને મરુદેવાએ સ્વમની રૂકી-કત નાતિ કુલકરને કહી ત્યારે સ્વમપાઠકો નહોતા, તેથી નાતિ કુલકરે પોતે જ સ્વમનું પઝ કહ્યું છે.

તે કાલ અને સમયને વિષે અર્હેન્ કૌશલિક શ્રી કૃષ્ણદેવ પ્રચુ આ ઉનાલાનો પહેલો માસ, પહેલું પલ્લવાકીયું, તે ચૈત્ર માસનો કૃષ્ણપક્ષ, તે ચૈત્ર માસના કૃષ્ણપક્ષની આઠમને ત્રિવસે^૩ નવ માસ બરોબર પરિપૂર્ણ થયે છે તે યાવત્ ઉત્તરાષાઢા નક્ષત્રમાં ચંદ્રયોગ પ્રાપ્ત થયે છે આરોગ્ય માતાએ આરોગ્ય પુત્રને જન્મ આપ્યો.

ત્યારપછીનો સવલો વૃત્તાંત દેવ અને દેવીઉં વસુધારાની વૃદ્ધિ કરી ત્યાંસુધી, તેમાં વંદિ-જનને ઊંઘી મૂકવાની, સ્નાનોન્માનના વર્ણનની અને લાણ મૂકી દેવા પ્રમુખ કુલમર્યાદાની રૂકીકત ઊંઘી દર્શને^૪ વાકીનો સર્વ પૂર્વોક્ત પ્રકારે શ્રી મહાવીર પ્રચુના જન્મ વલેતે કહ્યો છે તે પ્રમાણે કહેવો. હવે દેવલોકથી વ્યવેલા, અદ્યુત રૂપવાલા, અનેક દેવ દેવીઉંથી પરિવૃત થયેલા, સકલ ગુણે

૧ અહીં યાવત્ શબ્દે દેવજવનો ત્યાગ કરીને, દિવ્ય શરીરનો ત્યાગ કરીને. ૨ જ્યવતા ન જાણે, જ્યવ્યા પછી હું જ્યવ્યો પમ જાણે. ૩ ગુજરાતી પાઠાણ વદિ ૫. મે ૪ કેદલાનું નથી અને વ્યાપારપ્રવૃત્તિ નથી, તેથી આ ત્રણ વાક્ય તે વલેતે કરવાની નથી.

કરીને તે યુગલિક સનુષ્યોથી અતિ ઉત્કૃષ્ટ અને અનુક્રમે વૃદ્ધિ પામતા એવા શ્રી કૃષ્ણદેવ પ્રચુ આહારની ઇચ્છા વચ્ચે દેવતાઉંચે સિંચન કરેલ અમૃતરસે કરીને રસવાલી આંગલી (અંગુઠ) મુખમાં નાખતા હતા. એવીજ રીતે વીજા તીર્થકરોને માટે પણ બાહ્ય અવસ્થામાં જાણબું. વીજા તીર્થકરોની વાહ્ય અવસ્થા વ્યતીત થયે તેને અગ્નિથી પકાવેલા આહારનું યોજન કરતા હતા, પરંતુ શ્રી કૃષ્ણદેવે તો દીક્ષા લીધી ત્યાંસુધી દેવોએ આણેલાં ઉત્તરકુરુદેવનાં કલ્પવૃક્ષનાં ફલોનુંજ યોજન કર્યું છે.

હવે પ્રચુની ઉમર એક વર્ષથી કાંઈક ઊંઠી હતી ત્યારે “પ્રથમ જિનના વંશની સ્થાપના કરવી એ ઇંદ્રનો આચાર છે” એમ વિચારીને અને “ખાલી હાથે પ્રચુ પાસે કેમ જાઉં” એમ વિચારીને ઇંદ્ર એક મોટો શેરમ્મીનો સાંગો લઈને નાગિ કુલકરનાં લોલામાં બેઠેલા પ્રચુની પાસે આવી ડાંગ રહ્યા. આ વચ્ચે શેરમ્મીના સાંગને જોઈને હર્ષિત મુખવાલા પ્રચુએ હાથ લાંબો કર્યો અને “આપ શેરમ્મી સાંગો ?” એમ કહીને તે સાંગો આપીને “ઈહુના અગ્નિલાષથી પ્રચુનો વંશ ઇદ્વાકુ થાઉં, અને તેમના પૂર્વજો પણ ઇહુના અગ્નિલાષવાલા હતા, તેથી તેમનું ગોત્ર કાશ્યપ થાઉં.” એમ કહી ઇંદ્ર પ્રચુના વંશની સ્થાપના કરી.

હવે કોઈ યુગલને તેમનાં માતાપિતાએ તાલવૃક્ષની નીચે મૂક્યું હતું તે વચ્ચે તાલનું ફલ પકવાથી પુરુષ મૃત્યુ પામ્યો. એવી રીતે આ પહેલું અકાલ મૃત્યુ થયું. હવે બાકી રહેલી તે કન્યાનાં માતાપિતા મરણ પામ્યા વાદ તે એકલીજ વનમાં ષટકવા લાગી. તે સુંદર સ્ત્રીને જોઈને યુગલિયાઈ તેને નાગિ કુલકર પાસે લઈ ગયા. ત્યારે નાગિ કુલકરે પણ શિષ્ટ એવી આ સુનંદા નામે કૃષ્ણદેવની પત્ની થશે એમ લોકને કહીને તેણીને પોતાની પાસે રાખી. પછી સુનંદા અને સુમંગલાંની સાથે વૃદ્ધિ પામતા પ્રચુ યૌવનાવસ્થા પામ્યા એટલે ઇંદ્રે પણ “પ્રથમ જિનનો વિવાહ કરવાનો

? પ્રચુ જન્મ્યા ત્યાંસુધી યુગલિક પ્રવૃત્તિ હોવાથી આ સુમંગલાનો જન્મ પણ પ્રચુની સાથેજ થયો હતો.

अमारो आचार ठे” एम बिचारीने कोरोगमे देव देवीउ सहित त्यां आत्रीने प्रभुनुं वर संबंधी कार्य पोते कथुं अने बने कन्यानुं वधू संबंधी कार्य इंद्राणीउए अने देवीउए कथुं. त्थारपठी ते बने स्त्रीउं साथे जोग जोगवता जगवानने ठ लाख पूर्व गये ठते सुमंगलाए जगत अने ब्राह्मी-रूप युगलने जन्म आप्यो तथा सुनंदाए बाहुवलि अने सुंदरीरूप युगलने जन्म आप्यो. त्थार-पठी सुमंगलाए अनुक्रमे उगणपचास पुत्रयुगलने जन्म आप्यो.

अहर्न कौशलिक श्री कृष्णदेव प्रभु काश्यपगोत्रीनां पांच नाम आ प्रमाणे कहेवाय ठे. १ कृष्ण, २ प्रथम राजा, ३ प्रथम ज्ञिदाचर (मुनि), ४ प्रथम जिन (केवली) अने ५ प्रथम तीर्थंकर ए प्रमाणे जाणवां. (तेमां) प्रथम राजा आ प्रमाणे-कालना प्रजावने लीधे अनुक्रमे वधारे वधारे कपायनो उदय शवाथी परस्पर विवाद करता युगलियाने माटे आ प्रमाणे दंरुनीति स्थापेली हती. विम-लवाहन अने चहुष्मत् कुलकरना वखतमां अदप अपराधीपणाने लीधे हक्काररूपज दंरुनीति हती तथा यशस्वी अने अजिचंद्रना वखतमां अदप अपराध माटे हक्काररूप अने मोटा अपराध माटे सकाररूप दंरुनीति हती. पठी प्रसेनजित्, मरुदेव अने नाजि कुलकरना वखतमां जवन्य, मध्यम अने उत्कृष्ट अपराध माटे अनुक्रमे हक्कार, मकार अने धिक्काररूप दंरुनीति हती. एवी रीतनी नीतिनुं पण उद्धंघन शवाथी जगवानने ज्ञान आदि गुणोए करीने अधिक जाणीने युग-लियाउए प्रभुने ते वात निवेदन कथे ठते प्रभुए कथुं के “नीति उद्धंघन करनारने राजा सर्व प्रकारनो दंरु करे अने ते राजानो अजिषेक थवो जोइए तथा ते प्रधान आदिकथी परिश्रुत होवो जोइए.” प्रभुए आ प्रमाणे कथुं त्थारे युगलियाउए कथुं के “अमारो पण एवो राजा थाउ.” त्थारे प्रभुए कथुं के “तेवा राजा माटेनी मागणी नाजि कुलकर पासो करो.” युगलियाउए नाजि कुलकर पासो मागणी करवाथी नाजि कुलकरे कथुं के “तमारा राजा कृष्णज थाउ.” पठी ते युग-लियाउ राज्याजिषेकने माटे पाणी लेवा सारु तलावे गया. ते वखते जेनुं आसन कंथुं ठे एवा

इंद्र પોતાનો આચાર જાણી ત્યાં આવીને મુકુટ, કુંમલ, આઞ્જરણ આદિની શોભા કરવાપૂર્વક પ્રચુને રાજ્યાન્નિપેક કર્યો. આ વખતે નલિનીના પન્થિયામાં પાણી લઈ આવેલા યુગલિયાડે પ્રચુને અલંકૃત થયેલા જોડને વિસ્મય પામ્યા અને દ્વણવાર વિચાર કરીને પ્રચુના પગ ઉપર પાણી નાચ્યું. તે જોડને તુટમાન થયેલ ઇંદ્ર વિચારવા લાગ્યા કે “અહો ! આ પુરુષો વિનીત છે” એમ ધારીને તેણે વૈશ્રમણેને આજ્ઞા કરી કે “અહીં બાર યોજન વિસ્તારવાલી અને નવ યોજન લાંબી વિનીતા નામની નગરી બનાવો.” એ પ્રમાણે આજ્ઞા સાંઝલીને તેણે રત્ન અને સુવર્ણમય ઘરોની પંક્તિવાલી અને ફરતા કિલ્લાથી શોખિની એવી નગરી બનાવી. ત્યારપછી પ્રચુએ પોતાના રાજ્યમાં હાથી, ઘોડા, ગાય આદિનો સંગ્રહ કરવાપૂર્વક ઉગ્ર, ષોગ, રાજન્ય અને દ્વત્રિયરૂપ ચાર કુલો સ્થાપ્યાં. તેમાં ઉગ્ર દંડ કરવાને લીધે ઉગ્ર કુલવાલા તે આરદ્ધકંથ્યાનીયા જાણવા, ષોગના યોગ્યપણાથી ષોગ કુલવાલા તે (વૃદ્ધો) ગુરુસ્થાનીયા જાણવા, સમાન વયવાલા હોવાથી રાજન્ય કુલવાલા તે મિત્ર-સ્થાનીયા જાણવા અને બાકીના પ્રધાન આદિક તે દ્વત્રિય કુલવાલા જાણવા.

હવે કાલની ઉત્તરોત્તર હાનિથી કષ્ટ કુલકરના વચ્ચતમાં કદપવૃદ્ધનાં ફલો નહીં મલી શકવાથી જેલે ઇન્દ્રવાકુ વંશના હતા તેલે શેરમ્ની ખાતા અને બીજાલે પ્રાચે અન્ય વૃદ્ધોનાં પત્ર, પુષ્પ અને ફલ આદિક ખાતા તેમજ અગ્નિના અન્નાવથી કાચા ચોલા વિગેરે ઔષધીલે (ધાન્ય) ખાતા; પરંતુ કાલના પ્રજાવથી તે નહીં પચવાને લીધે તેલે થોડું થોડું ખાવા લાગ્યા, તે પછ નહીં પચવાથી પ્રચુના કહેવા પ્રમાણે ચોલા આદિકને હાથથી મસલીને તેનાં ફોતરાં ઉતારીને ખાવા લાગ્યા. તે પછ નહીં પચવાથી પ્રચુના ઉપદેશથી પાંદડાના પન્થિયામાં પાણીથી ઝીંજાલીને ચોલા આદિક ખાવા લાગ્યા. એ પ્રમાણે પછ નહીં પચવાથી કેટલોક વચ્ચત પાણીમાં ઝીંજાલીને પઠી હથેલીમાં રાલીને ઇત્યાદિ વધુ પ્રકારે તેલે તંડુલાદિ અન્ન ખાવા લાગ્યા. એમ કરતાં એક દિવસ વૃદ્ધોના

घसावाथी नवीन उत्पन्न थयेला, पूर्ण बलती ज्वालावाला अने तृणना समूहने आस करी जता अग्निने जोडने “आ कोइ नवीन रत्न ठे” एवी बुद्धिची लांबा हाथ करीने शुगलियाउं लेवा लाग्या त्यारे हाथे दाज्या एटवे ज्यचीत थडने प्रचुने ते वात जणावी. त्यारे प्रचुए अग्निनी उत्पत्ति जाणीने कळुं के “हे शुगलिको ! ए अग्नि उत्पन्न थयो ठे, माटे हवे तेमां चोखा आदिक ओंप-धीउं नाखीने खाउं के जेथी करीने ते सुखेथी पचशे.” आ प्रमाणे प्रचुए उपाय कह्यो तोपण (पकाववानी) अज्यास नहीं होवाथी उपायने बरोबर रीते नहीं जाणता एवा ते शुगलिया-उंए औषधीउंने अग्निमां नाखीने कढपवृद्ध पासेथी फल मागता हुता तेम तेनी पासेथी ते मागवा लाग्या, पण अग्निथी तेने तहन बली गयेल जोडने “अरे ! आ पापी तो वेतालनी पेजे अतुस थडने पोतेज सर्व चक्षण करी जाय ठे, अमने कांड पण पाहुं आपतो नथी माटे तेनो अप-राध प्रचुने कहूनि तेने शिक्षा करावीशुं.” एवी बुद्धिथी तेउं प्रचु पासे जता हुता एटलामां मार्गमां प्रचुने हाथी उपर बेसीने सामा आवता जोडने तेउंए यथास्थित वात प्रचुने कही, त्यारे प्रचुए कळुं के वासण आदिना व्यवधानथी तसारे धान्य विगेरे तेमां नाखवानुं करवुं. एम कहूनि तेउंनी पासेज माटीनो पिंड मगावी तेने हाथीना कुंजस्थल उपर मूकावी मावत पासे तेनुं ठाम वनाव-रावीने प्रचुए पहेली कुंजारनी कला प्रकट करी अने कळुं के “आवी जातनां वासणो वनावीने तेमां धान्य पकावो.” प्रचुए कहेल कलाने बरोबर ध्यानमां लडने ते शुगलियाउं ते प्रमाणे करवा लाग्या. एवी रीते पहेली कुंजारनी कला प्रवर्ती. त्यारपवी लुहारनी, चितारानी, वणकरनी अने नापितनी कलारूप चार कला प्रकट करी. आ पांच मूल शिल्पना प्रत्येके वीश जेद थवाथी एकसो प्रकारना शिल्प थया. ते सर्व आचार्यना उपदेशथी थयेला जाणवा.

दक्ष (माह्या), दक्ष (सत्य) प्रतिज्ञावाला, सुंदर रूपवाला, सर्व गुणे करीने शुक्त, सरल परिणामवाला अने विनयवंत एवा अर्हन् कौशलिक श्री कृपचदेव प्रचु वीश लाख पूर्व सुधी कुमार अच-

चित्र ५६.

पुनः उपरं वंसीने माटीना वासए बनावीने युगवी याने अपायेहे. तथा युगवीयामाटीमाधिं तई अपावी भगवानने अपायेहे.

तथा बाहुवलिने वहली देशने विष तक्षाशालानु राज्य आ०युं अने बाकीना अवाणुं पुत्राने जूदा
जूदा देशो वहेंची आया.

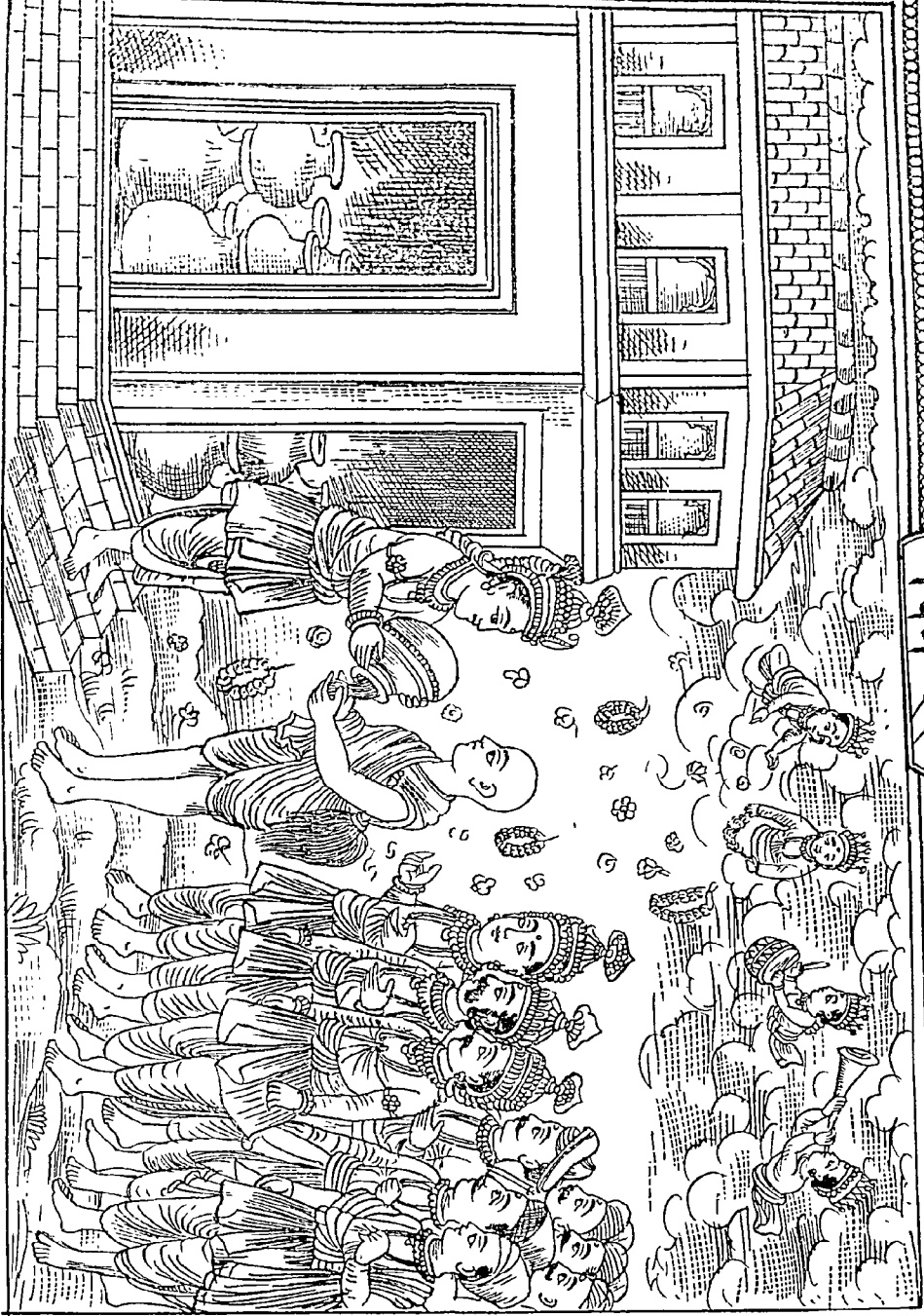
श्री ऋषभदेव प्रजुना सो पुत्रोनां नाम आ प्रमाणे जाणवां-नरत १, बाहुवलि २, शंख ३,
विश्वकर्मा ४, विमल ५, सुवह्म ६, अमल ७, चित्रांग ८, ख्यातकीर्ति ९, वरदत्त १०, सागर
११, यशोधर १२, अमर १३, रघवर १४, कामदेव १५, भुव १६, वरस १७, नंद १८, सूर १९,
सुनंद २०, कुरु २१, अंग २२, वंग २३, कोशल २४, वीर २५, कालिंग २६, मागध २७, विदेह २८,
संगम २९, दशार्ण ३०, गंजीर ३१, वसुवर्मा ३२, सुवर्मा ३३, राष्ट्र ३४, सुराष्ट्र ३५, बुद्धिकर ३६,
विविधकर ३७, सुयशा ३८, यशःकीर्ति ३९, यशस्कर ४०, कीर्तिकर ४१, सूरण ४२, ब्रह्मसेन ४३,
विकान्त ४४, नरोत्तम ४५, पुरुषोत्तम ४६, चंद्रसेन ४७, महासेन ४८, नन्नःसेन ४९, नानु ५०,
सुकान्त ५१, पुष्पयुत ५२, श्रीधर ५३, दुर्द्ध ५४, सुसुमार ५५, दुर्जय ५६, अजेयमान ५७,
सुधर्मा ५८, धर्मसेन ५९, आनंदन ६०, आनंद ६१, नंद ६२, अपराजित ६३, विश्वसेन ६४, हरि-
वेष ६५, जय ६६, विजय ६७, विजयन्त ६८, प्रत्नाकर ६९, अरिदमन ७०, मान ७१, महाबाहु
७२, दीर्घबाहु ७३, मेघ ७४, सुयोध ७५, विश्व ७६, वराह ७७, सुसेन ७८, सेनापति ७९, कपिल ८०,
शैलविचारी ८१, अरिजय ८२, कुंजरवल ८३, जयदेव ८४, नागद ८५, काश्यप ८६, बल ८७, वीर
८८, शुभ्रमति ८९, सुमति ९०, पद्मनाभ ९१, सिंह ९२, सुजाति ९३, संजय ९४, सुनाभ ९५, नर-
देव ९६, चित्तहर ९७, सुस्वर ९८, हठरथ ९९ अने प्रभंजन १००.

हवे राज्य अथवा देशोनां नाम आ प्रमाणे जाणवां-अंग १, वंग २, कालिंग ३, गौत ४,
चौफ ५, कर्णाट ६, लाट ७, सौराष्ट्र ८, काश्मीर ९, सौवीर १०, आन्धीर ११, चीण १२, महा-
चीण १३, भूर्जर १४, बंगाल १५, श्रीमाल १६, नेपाल १७, जहाल १८, कौशल १९, मालव २०,
सिंहल २१, मरुस्थला २२ विगेरे. (वहोले जागे पुत्रनां नाम प्रमाणे देशोनां पण नामो समजवां).

श्रेणिमा गौरय, गांधार प्रमुख आठ निकायोने तथा रथनूपुरचक्रवाल प्रमुख पचास नगरोने अने उत्तरश्रेणिमां पंकक वंशावय प्रमुख आठ निकायोने तथा गगनवद्वन्न प्रमुख साठ नगरोने वसा-
वीने रह्यो. पढी कृतार्थ थयेला ते वने पोतानां मातापिताने तथा नरतने पोतानो वृत्तांत कहीने
दक्षिणश्रेणिमां नसि अने उत्तरश्रेणिमां विनसि जइने रत्ना.

हवे अन्नपान आदि देवामां अकुशल एवा समृद्धिवाला लोको प्रचुने वख, आन्तरण, कन्या
विगोरे अग्रवर्वा लाभ्या, पण योग्य त्रिह्वा नहीं मलवा ठतां हेरशरहित मनवाला प्रचु कुरुदेशमां
हस्तिनागपुर नगर तरफ गया, अने त्यां (आवश्यकवृत्तिने अनुसारे) बाहुबलिना पुत्र सोम-
प्रर्जनो पुत्र श्रेयांस युवराज हतो. ते श्रेयांसे ते रात्रि एवुं स्वप्न दीतुं के “मैं द्याम वर्णना मेरुने
अमृतना कलशोथी सिंचन कर्गो तेषी ते अत्यंत शोभावालो थयो.” त्यांना सुबुद्धि नामना
नगरशेठे एवुं स्वप्न जोयुं के सूर्यमंलधरी खरी पडेलां हजार किरणोने फरीथी श्रेयांसे त्यां जोनी
दीधां तेषी ते सूर्य घणोज शोन्नवा लाभ्यो.” त्यांना राजा ए (सोमप्रन्ने) स्वप्नमां एम जोयुं
के “एक महा पुरुष शत्रुना लश्करनी साथे लफतो हतो ते श्रेयांसनी सहायथी विजयी थयो.”
ते त्रणे जण ए सवारमां सत्रामां एकठा थइने पोतपोतानां स्वप्न परस्पर निवेदन कर्गो. तेषी
“श्रेयांसने कोइ पण मोटो लाभ थवानो ठे” एम राजा ए निर्णय करीने सत्राने विसर्ज्जन करी.
श्रेयांस पण पोताने घेर जइने फरलासां वेठो ठे तेवामां “प्रचु कांड पण देता नथी” एवो लोकोनो
कोलाहल सांजलीने अने प्रचुने जोइने “मैं कोइ पण जगो ए पूर्वे आवो वेश जोयो ठे” एम इहा-
पोह करातां श्रेयांसने जातिस्मरणज्ञान उत्पन्न थयुं. तेषी तेषे जाणुं के “अहो ! हुं तो पूर्वे
नवमां प्रचुनो सारथि हतो अने प्रचुनी साथे मैं दीक्षा लीथी हती अने ते वखते वज्रसेन प्रचु ए
कळुं हतुं के आ वज्रनाथ नरतहेत्रमां पहेला तीर्थकर थयो, तेज आ प्रचु ठे.” हवे तेज वखते

चित्र ५५

श्रेयांस कुमर भगवानने सेवडीनो रस वहोरवे दे.

कोइ एक माणस उत्तम शेरडीना रसना घना श्रेयांस कुमारने नेट तरीके आपवा आव्यो, तेमां-
 थी एक घनो वडने तेणे प्रभुने कहुं के “आ योग्य त्रिका आप ग्रहण करो.” ल्यारे प्रभुए पण
 पोताना हाथ पसार्पा (लांबा कर्या) एटले श्रेयांसे सर्व घनानो रस रेनी दीधो, परंतु एक पण
 विंडु नीचे पड्युं नही, रसनी शिखा उपर उपर वधवा लागी. कहुं वे के-“जेना हाथनी अंदर हजारो
 घना समाइ जाय अथवा सर्व समुद्र समाइ जाय एवी जेने लडिध प्राप्त थाय तेज पाणिप्रति-
 ग्रही (हस्तपात्री) थाय.” अही कवि घटना करे वे के-प्रभुए पोताना जमणा हाथने कहुं के
 “अरे ! तुं त्रिका केम वतो नथी ?” ल्यारे तेणे कहुं के “हे प्रभु ! हुं आपनारना हाथनी नीचे
 श्री रीति थाउं ? कारण के पूजा, नोजन, दान, शांतिकर्म, कला, पाणिग्रहण, स्थापना, शुक्रत,
 प्रेक्षण, हस्तकअर्पण विगेरे कार्योंमां हुं तो वपरातो हुं” एम कहीने जमणो हाथ स्थित थयो ल्यारे
 (प्रभुए नावा हाथने त्रिका देवा कहुं. तेना जवाबमां) नावा हाथे कहुं के “हुं रणसंभाममां
 सन्मुख थनारो हुं, अंक गणवामां तरपर हुं अने फावा पन्खे सूवा विगेरेमां सहाय करनारो हुं
 अने आ जमणो हाथ तो जुगार आदि ठयसनवावो वे.” ल्यारे जमणा हाथे कहुं के “हुं पवित्र
 हुं, तुं पवित्र नथी.” ल्यारपठी (प्रभुए वंने हाथने समजाव्या के) “तमे राज्यवद्दमी उपार्जन करी
 वे अने अर्थीना समूहने दान देवावडे कृतार्थ करेल वे, वली निरंतर संतुष्ट हो तोपण दान देनारा
 उपर दया लावीने हवे दान ग्रहण करो.” एवी रीते प्रभुए एक वर्ष सुधी वंने हाथने समजावीने
 श्रेयांस कुमार पासेथी मलेला ताजा शेरनीना रसे करीने तेने पूर्ण कर्या. एवा श्री कृष्णदेव
 प्रभु तमाहं रक्षण करो.

श्रेयांस कुमारना दानने वखते नेत्रमां हर्षाश्रुनी धारा, वाणीरूपी दुधनी धारा अने शेरनीना
 रसनी धारा स्पर्धा वडे वधवा लागी अने तेज आशये (तेनाथी सिंचायेवुं) धर्मरूपी वृक्ष वधवा
 १ हस्तरेखा वतावधी ते प्रेक्षण. २ हाथो देवो, कोल आपवो, वचन आपवुं, ए सर्व हस्तकअर्पण समजवुं.

लाभ्युं. पत्नी ते रसस्थी प्रभुए सांवत्सरिक तपनुं पारणुं कर्तुं. ते वसते त्वां वसुधारानी' वृष्टि, चेतो-
 रक्षेप, आकाशमां देवहुं वृष्टि, गंधोदक पुष्पवृष्टि अने अहो दान अहो दान एवी आकाशमां
 उदयोषणा एवी रीतनां पांच दिव्य प्रगट यथां. पत्नी सर्वे लोको त्वां एकठा थया. श्रेयांस कुमारे
 तेमने जणव्युं के 'हे लोको ! सद्गति भेलववानी द्वाथी आ प्रमाणे साधुर्जने एपणीय आहारनी
 जिह्वा अपाय ठे." एवी रीते आ अवसरिपणीमां श्रेयांस कुमारे वतावेजुं दान प्रथम जाणवुं. "तमे
 आ बावत केवी रीते जाणी ?" ए प्रमाणे श्रेयांसने लोकोए पूव्युं एटले तेणे प्रभुनी साथेनो पोतानो
 आठ चवनो संबंध कहूी संव्रलाव्यो के 'ज्यारे प्रभु ईशान देवलोकमां ललितंग नामे देव हता त्यारे
 हुं पूर्व चवनी निर्वासिका तेमनी स्वयंप्रजा नामे देवी थद हती १, त्यारपत्नी पूर्वविदेहमां पुष्कला-
 वती विजयने विषे दोहार्णाल नामना नगरमां प्रभु वज्रजंघ राजा हता त्यारे हुं श्रीमती नामे
 तेमनी राणी हती २, त्वांथी उत्तरकुरुमां जगवान् शुगलिक हता अने हुं तेमनी शुगतिनी हती ३,
 त्वांथी सौधर्म देवलोकमां अमे वने मित्रदेव थया हता ४, त्यारपत्नी प्रभु अपरविदेहमां वैद्यपुत्र
 हता त्यारे हुं जीर्ण शैवनी पुत्र केशव नामे तेमनो मित्र हतो ५, त्वांथी अच्युत देवलोकमां अमे
 वने देव थया हता ६, त्वांथी पुंनरीकिणी नगरीमां प्रभु वज्रनाभ चकी हता ते वसते हुं तेमनो
 सारथि हतो ७, त्वांथी सर्वार्थसिद्ध विमानमां अमे वने देव थया हता ८ अने अहीं हुं प्रभुनो
 प्रपौत्र थयो हुं' आ प्रमाणेनी हकीकत सांव्रलीने सर्वे लोको "ऋषदेव समान पात्र, शरणीना
 रस समान निरवद्य दान अने श्रेयांसना जेवो जाव जो पूर्वनुं त्रार्य होय तोज प्राप्त थाय." इत्यादि
 स्तुति करता पोतपोताने स्थानके गया. एवी रीते दीक्षाना दिवसथी मांनीने एक हजार वर्ष सुधी
 प्रभुना वद्वस्थपणानो काल जाणवो. तेमां सवलो मली प्रसादकाल एक अहोरात्रनो जाणवो.
 एवी रीते आत्माने जावता वता एक हजार वर्ष पूर्ण थयां, त्यारपत्नी आ शिवावानो चोथो मास,

चित्र ५६.

भरत महाराज हाथीना.
स्वर्ग नुपर बैठा थाका
मरु देवी माताने
भगवाननुं
समव दारण
देखाडे ठे.

सातसुं पखवाकीयुं, ते फागण मासतो कृष्णपक्ष, ते फागण मासना कृष्णपक्षनी एकादशीना दिवसें सवारना वखते पुरिमताल नामना विनीता नगरीना शाखानगरनी बहार शकटमुख नामना ज्ञाननां न्ययोष नामना वृक्षनी नीचे जलरहित अष्ठमनो तप करीने उत्तराषाढा नक्षत्रमां चंद्रयोग प्राप्त थये ठते ध्यानांतर दशमां वर्तता प्रभुने अनंत केवलज्ञान उत्पन्न थयुं यावत् (सर्व प्राणीजना जावने) जाणता, जोता ठता विचरवा लाभ्या.

ए प्रमाणे एक हजार वर्ष गया बाद विनीता नगरीना पुरिमताल नामना शाखानगरमां प्रभुने केवलज्ञान उत्पन्न थयुं तेज वखते नरत राजाने चक्ररत्न पण उत्पन्न थयुं. ते वखते विषयतुष्णाना विषमपणाने लीधे हुं 'प्रथम पितानी पूजा करुं के चक्रीनी करुं?' एम क्षण बार विचारीने आ लोक अने परलोकमां सुख आपनाश पितानी पूजा कर्थाथी मात्र आ लोकमां सुख आपनार चक्री पूजा तो श्रद्धा चुकी, ए प्रमाणे बराबर विचारीने हमेशां उपको देता एवा मरुदेवा माताने हाथी उपर वेसाकी आगल करीने सर्व कृत्ति सहित नरत राजा प्रभुने बांदवा चाड्या. ज्यारे समवसरणनी नजीक आठ्या ल्यारे 'हे माता ! तमारा पुत्रनी कृत्ति जुड.' ए प्रमाणे नरत राजा ए कहुं, तेथी हर्षथी रोमांचित अंगवाला थयेला अने आनंदनां अश्रु नरावाने लीधे निर्मल नेत्रवाला थयेला मरुदेवा माता प्रभुनी वन, चामर आदिक प्रातिहार्यनी लक्ष्मी जोडने विचारवा लाभ्या के "अहो ! मोहथी विह्वल थयेला सर्व प्राणीजने धिक्कार ठे ! तेज स्वार्थने लीधेज रनेह करे ठे, कारण के कृपन्ननां दुःखथी रुदन करती एवी जे हुं तेनां तो नेत्रपण हीन तेजवालां थयां, परंतु कृपन्न तो आवी रीते सुर अने असुरथी सेवातो थको अने आवी जातनी समृद्धि नोगवतो ठतो पण मने सुखवार्तानो

१ गुजराली माघ वदि ११. २ परंत. ३ शुक्लध्यानना प्रथमना वे न्नेदतुं ध्यान करी रह्या पतीनी दशा ते ध्यानांतर दशा जाणवी. ते वखते ध्यान होतुं नथी. वाकीना वे पाया नवने अंते ध्यायामां आवे ठे. ४ प्रभुना विरहे रुदन करतां आंखमां पलल आवेलां ते आ वखतनां हर्षाश्रुथी घोवाड गयां तेथी नेत्र निर्मल थयां.

संदेशो पण मोकवतो नथी, माटे आ खेहने धिकार हे" ! एम नावना नावतां मरुदेवाने केवल-
ज्ञान उरपन थयुं अने तेज द्वाणे आधुष्यनो द्यय थवाथी ते (अंतकृतकेवली यद्दने) मुक्ति पाम्या.
आहीं कवि घटना करे हे के- 'जगतमां युगादीश एटले द्वापत्रदेव समान पुत्र नथी, कारण के
जेमणे एक हजार वर्ष सुधी पृथ्वी उपर नमी नमीने जे केवलज्ञानरूपी उत्तम रत्न उपार्जन
कर्युं ते स्नेहथी तुरतज पोतानी माताने आपी दीधुं, तेमज मरुदेवा समान माता पण जगतमां
नथी के जे पोताना पुत्रने माटे मुक्तिरूपी कन्याने अने प्रगटपणे शिवमार्गने पण जोवाने माटे
प्रथमथी मोके गथा.' प्रद्यु पण समवसरणमां वेसीने धर्मदेशना आपी. ते वखते त्यां नरतना
द्वापत्रसेन आदि पांचसो पुत्रोए तथा सातसो पौत्रोए दीक्षा दीधी. तेजमांथी प्रद्युए द्वापत्रसेन आदि
चोराशी गणधर स्थाप्या. ब्राह्मीए पण दीक्षा दीधी (ते मुख्य साध्वी यद्द) अने नरत राजा
श्रावक थया (श्रावकधर्मेने अंगीकार कर्यो). 'आ स्त्रीरत्न यशो' एम धारीने नरते दीक्षा
तेतां अटकावेली सुंदरी श्राविका यद्द. एवी रीते चतुर्विध संघनी स्थापना यद्द. पठी कह अने
महाकह सिवायना सयला तापसोए प्रद्युनी पासे आवी दीक्षा ग्रहण करी. पठी इंद्रना प्रतिबो-
धथी मरुदेवा मातानो शोक निवारीने नरत राजा पोताने स्थानके गथा.

पठी नरत राजा चक्ररत्ननी पूजा करीने शुभ दिवसे प्रयाण करी साठ हजार वर्षे नरतकेवला
ठखंन साधीने पोताने धेर आठ्या, परंतु चक्ररत्न तो आधुधशालानी वहारज रखुं. ते वखते नरते
पोताना आवाणुं नाश्ठने "मारी आझा मानो" एम दूतना मुखथी कहेवराठ्युं. तेथी ते सर्वे
एकठा यद्दने "अमारे नरतनी आझा मानवी के तेनी साथे युक्त करवुं" ए पूढवा माटे प्रद्युनी
पासे गथा. प्रद्यु पण वैतालीय अध्वयननी प्ररुपणा वडे तेमने प्रतिबोध पमांनीने दीक्षा आपी.
त्यारपठी नरते बाहुबलि उपर दूत मोकदयो. ते पण क्रोधथी अंध अने अहंकारथी उछुर थया
थका पोताना सैन्य सहित सामा आवीने नरत राजानी साथे बार वर्षे सुधी लड्या, पण हार्या

नहीं. ल्यारे माणसोनो जवरो संहार थतो जाणीने इंड्रे आवीने दृष्टि, वाण्, मुष्टि अने दंजरूप चार जातनां शुक्र ठरावी आल्यां. तेमां पण जरत चक्रीनो पराजय थयो. ल्यारे कोथथी आंधला थडने जरते बाहुबलिनी उपर चक्र मूक्युं, पण एक गोत्रीयपणाने लीथे ते चक्रे तेनो कांड पण परा-जय कर्यो नहीं. ते वखते कोथना वशथी जरतने हणवानी इहावाला मुठी उपाकीने दोफता बाहुबलिण “अरे ! पिता तुझ मोटा नाइने हणवो ए मने अनुचित ठे अने उपाडेली मुठी पण निष्कल केम थाय” एस विचारीने ते मुठीने पोताना मस्तक उपर मूकी केशनो लोच करीने अने सर्वनो त्याग करीने काजस्सग कर्यो. ते जोइने जरत चक्री तेमने नसीने पोतानो अपराध खमावी पोताने स्थानके गया. बाहुबलि पण “दीक्षापर्यायथी मोटा एवा नाना नाइर्जने केवी रीते नसुं ? तेथी उघारे केवलज्ञान उत्पन्न थयो ल्यारेज हुं प्रभुनी पासे जइश” एस विचारीने एक वर्ष सुधी काजस्सगमांज उत्रा रहा. वर्ष पठी प्रभुण् सोकवेली पोतानी वहेनोण “हे नाइ ! गजथी उत्तरो” एस कहीने बाहुबलिने प्रतिबोध पमाड्यो. पठी बाहुबलिण जेवा पण उपाड्या के तरतज तेने केवलज्ञान उत्पन्न थयुं. ल्यारपठी प्रभु पासे जइने लांबो वखत विहार करी प्रभुनी साथेज ते मोके गया. जरत चक्री पण लांबा वखत सुधी चक्रवर्तीनी लक्ष्मीने जोगवीने एक दिवस आरीसानवनमां वींटी विनानी पोतानी आंगदीने जोइ अनित्यपणानी जावना जावता केवल-ज्ञान सेलवीने दश हजार राजाजनी साथे देवताण् आपेला मुनिवेशने ग्रहण करी लांबो वखत विहार करी मोके गया.

अर्हन् कौशलिक श्री ऋषभदेव प्रभुने चोराशी गण अने चोराशी गणधर थया, ऋषभसेन प्रमुख चोराशी हजार साधुजनी उत्कृष्ट साधुसंपदा थइ, ब्राह्मी, सुंदरी प्रमुख त्रण लाख साध्वीजनी उत्कृष्ट साध्वीसंपदा थइ, श्रेयांस प्रमुख त्रण लाख ने पांच हजार श्रावकोनी उत्कृष्ट श्रावकसंपदा थइ, सुन्नडा प्रमुख पांच लाख ने चोपन हजार श्राविकाजनी उत्कृष्ट श्राविकासंपदा थइ, केवली

नहीं पण केवली लुट्य एवा चार हजार सातसो ने पचास चौदपूर्वधरनी उल्टुद संपदा थदः नव हजार अवधिज्ञानीजनी, वीश हजार केवलज्ञानीजनी, वीश हजार ने ठसो वैक्रियलदिव-वालांनी, अढीढीप अने वे समुद्रने विषे पर्यास संझी पंचेंद्रिय जीवोना मनोगत चावने जाए-नारा एवा वार हजार ठसो ने पचास विपुलमतिजनी अने वार हजार ठसो ने पचास वाढीजनी उल्टुढी संपदा थद. अर्हेन् कौशलिक श्री कृषन्नदेव प्रभुना वीश हजार शिष्यो (साधुर्) अने चादीश हजार साध्वीज मोक्षे गथां. अर्हेन् कौशलिक श्री कृपन्नदेव प्रभुने अनुत्तर विमानमां उत्पन्न यनारा अने आगासी मनुष्यगतिमां मोक्षे जनारा वीश हजार अने नवसो मुनिजनी उल्टुढी संपदा थद. अर्हेन् कौशलिक श्री कृषन्नदेव प्रभुनी वे प्रकारनी अंतकृद्भूमि थद. ते आ प्रमाणे—एक शुगांत-कृद्भूमि अने बीजी पर्यायांतकृद्भूमि. जगवान् पढी अनुक्रमे असंख्याता पुरुषशुग मोक्षे गथा ते शुगांतकृद्भूमि जाणवी अने जगवंतने केवलज्ञान उत्पन्न थया पढी अंतमुद्गत्तं सरदेवा माता अंतकृद्केवली थदने मोक्षे गथा ते पर्यायांतकृद्भूमि जाणवी.

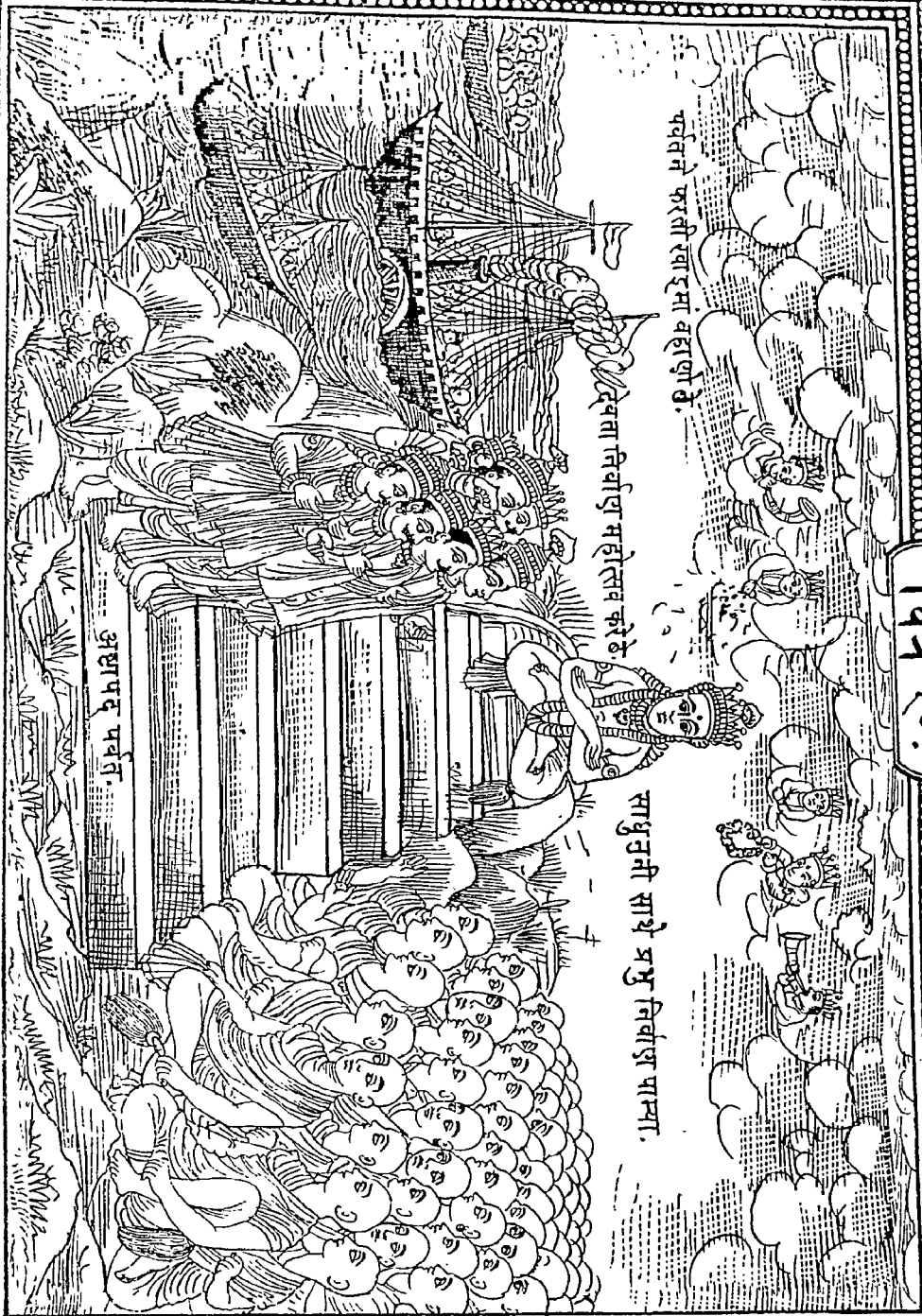
ते काल अने ते समयने विषे अर्हेन् कौशलिक श्री कृपन्नदेव प्रभु वीश लाख पूर्व कुमारावस्थामां रहिने अने त्रेसठ लाख पूर्व राज्यावस्थामां रहिने एकंदर ज्याशी लाख पूर्व गृहस्थावस्थामां रहिने, एक हजार वर्ष उद्वस्थपर्याय पालीने अने एक हजार वर्ष जठां एक लाख पूर्व सुधी केवलपर्याय पालीने, एकंदर संपूर्ण एक लाख पूर्व चारित्रपर्याय पालीने—चोरशी लाख पूर्व सुधी सर्व आधुष्य पालीने वेदनीय, आयुः, नास अने गोत्र ए चार कर्म क्षय थये ठते आ अवसर्पिणीमां सुषमदुष्यस नासनो त्रीजो आरो बहु गये ठते एटले त्रण वर्ष अने साक्षा आठ मास वाकी रह्ये ठते अर्थात् त्रीजा आरानां नेव्याशी पखवाकीयां वाकी रह्ये ठते आ शियावानो त्रीजो मास, पांचसो पक्ष, ते माघ मासनो कृष्णपक्ष, ते भाद्र मासना कृष्णपक्षनी तेरसने दिवसे^१ अष्टापद

पर्यतने फरती रवा दुमां वहाणा हे.

देवता निर्वाण महोत्सव करे हे.

साधुजनी साथे प्रभु निर्वाण पान्ना.

अष्टापद पर्यत.

पर्वतना शिखर उपर दश हजार साधुजनी साथे जलरहित चौदन्नक एटवे ठ उपवासनो तप करीने
 अन्नजित् नामना नक्षत्रने विषे चंद्रयोग प्राप्त थये ठते सवारने वखते पदयंकासने वेठा थका
 निर्वाण पाभ्या यावत् सर्व दुःखथी मुक्त थया.

जे वखते श्री ऋषभदेव मोक्ष पाभ्या ते वखते जेनुं आसन चलित थयुं ते एवो इंद्र अवधि-
 ज्ञानथी प्रभुता निर्वाणने जाणीने ज्यां प्रभुनुं शरीर हतुं त्यां अग्रमहिषी, लोकपाल आदि सर्व
 परिचार सहित आधीने त्रण प्रवक्षिणा द्द आनंदरहित अने अश्रुथी जराइ गयेवां नेत्रवाला
 थयो ठतो नहीं अति नजदीक तेम नहीं अति दूर एम हाथ जोकीने पर्युपासना करावा लाभ्यो
 अर्थात् जन्नो रह्यो. एवी रीते जेजनां आसन कम्पित थयां ते अने जेजण प्रभुनुं निर्वाण जाण्युं ते
 एवा देशानेंद्र आदि सर्वे इंद्रो पोतपोताना परिचार सहित अष्टापद पर्वत उपर ज्यां प्रभुनुं शरीर
 हतुं त्यां आधीने विधिपूर्वक पर्युपासना करता जन्ना रहा. त्यापढी इंद्र जवनपति, व्यंतर,
 ज्योतिष्क अने वैमानिक देवो पासे नंदनवनथी गोशीर्षे चंदननां काष्ठसंगधीने त्रण चिता करावी.
 एक तीर्थकरना शरीर साटे, एक गणधरोनां शरीर साटे अने एक बाकीना मुनिजनां शरीर साटे.
 पढी आत्रियोगिक देवो पासे क्षीर समुद्रथी पाणी मंगाव्युं. त्यापढी इंद्र क्षीर समुद्रना पाणीथी
 तीर्थकरना शरीरने न्हवडाव्युं, ताजा गोशीर्षेचंदननुं विलेपन कर्तुं, हंस लक्ष्मणवाहुं वस्त्र जंढाव्युं
 अने सर्व अलंकारोथी विभूषित कर्तुं. एवी रीते बीजा देवोए गणधरो अने मुनिजनां शरीरोने
 न्हवमाव्यां, चंदननुं विलेपन कर्तुं अने सर्व अलंकारथी विभूषित कर्तुं. पढी इंद्र विचित्र प्रकारनां
 चित्रोथी शोचिती त्रण शिविका करावी अने आनंदरहित, दीन मनवाला अने अश्रुथी मिश्रित
 थयेवा नेत्रवाला इंद्र तीर्थकरना शरीरने शिविकामां पधराव्युं अने बीजा देवोए गणधरो अने
 मुनिजनां शरीरोने शिविकामां पधराव्यां. त्यापढी इंद्र तीर्थकरना शरीरने शिविकामांथी जता-

रीने चितामां स्थापन कर्तुं अने बीजा देवोए गणधरो अने मुनिजनां शरीरेने चितामां स्थापन कर्था. ल्यारपढी इंद्रना हुकमशी आनंदरहित तथा उरसाहरहित एवा अग्निकुमारोए चितामां अग्नि प्रदीप्त कर्था, वायुकुमारोए वायु विकुट्यो अने वाकीना देवोए ते। चताउंमां काळागुरु, चंदन आदि उत्तम काष्ठो नाख्यां तथा मध अने घीना घनाशी ते चिताउने सिंचन करी अने ज्यारे तेजनां शरीरनां अस्थि मात्र बाकी रखां ल्यारे इंद्रना हुकमशी मेघकुमार देवोए ते चिताउने (जत्र वडे) ठारी. पढी सौधर्म इंद्र प्रभुनी उपरनी जमणी दाढा ग्रहण करी, ईशानेंद्र उपरनी कावी दाढा ग्रहण करी. चमरेंद्र नीचेनी जमणी दाढा अने वर्दींद्र नीचेनी कावी दाढा ग्रहण करी अने बीजा देवोए केटलाके जिनत्रकिशी, केटलाके पोतानो आचार समजीने अने केटलाके धर्म समजीने बाकी रहेलां अंगोपांगनां अस्थि ग्रहण कर्था. पढी इंद्र एक जिनेश्वर त्रगवाननो, एक गणधरोनो अने एक बाकीना मुनिजनां एम त्रण रत्नमय स्तूप करावया अने तेम करीने शक आदि देवो नंदीश्वर आदि क्षीपेजद्र अष्टाद सहोत्सव करीने पोतपोतानां विमानमां जडपोतपोतानी सत्रामां वज्रमय दावलामां जिनदाढाने मूकीने गंध, मादय आदि वडे तेनी पूजा करावा लावया.

सर्वे दुःखशी मुक्त श्रेयेश्वरा अर्हेन कौशलिक श्री कृष्णदेव प्रभुना मुक्त थया पढी त्रण वर्ष अने सान्ना आठ मास व्यतीत थया. ल्यारे वेंतालीश हजार वर्ष तथा त्रण वर्ष अने सान्ना आठ मास अविक एटला काल उंडो एवी एक सागरोपम कोटाकोटी गड ते समये श्रमण त्रगवान् श्री महावीर स्वामी निर्वाण पावया. ल्यारपढी नवसो वर्ष गयां अने दशमा संकप्तानुं आ एंशीमुं वर्ष जाय ठे. (ते समये पुस्तकवाचनाश्रद्ध). आ प्रमाणे श्री कृष्णदेव प्रभुनुं चरित्र जाणवुं.

एवी रीते जगद्गुरु षडारक श्री हीरविजय सूर्यश्वरना शिष्यरत्न महोपाध्याय श्रीकीर्तिविजय गणिना शिष्योपाध्याय श्री। वनयविजय गणिण रचेवी श्रीकल्पसूत्र सुवोधिका नामनी टीकामां सातमुं व्याख्यान समाप्त थयुं तेमज जिनचरितरूप प्रथम वाच्य व्याख्यान पूर्ण थयुं. श्रीरस्तु.

॥ अथ अष्टमं व्याख्यानं प्रारभ्यते ॥

हवे गणधरादि स्थविरावलीरूप बीजा वाचनामां स्थविरावली कहे ठे.

ते काल अने ते समयने विषे श्रमण जगवंत श्री महावीर प्रभुने नव गण अने अगीयार गणधरो थया. हवे शिष्य पृढे ठे के हे जगवन् ! ते कथा हेतुशी आ प्रमाणे कहो ठो के श्रमण जगवंत श्री महावीर प्रभुने नव गण अने अगीयार गणधरो थया ? केमके बीजा जिनेश्वरोने तो “जिने जेटला गण तेने तेटला गणधर” ए सूत्रशी गण अने गणधरोनी संख्या सरखी ठे. आ प्रमाणे शिष्ये पूज्ये ठते आचार्य कहे ठे (उत्तर आपे ठे) के श्रमण जगवंत श्री महावीर प्रभुना गौतम गोत्रवाला मोटा इंद्रभूति नामे अणगार पांचसो साधुर्जने वाचना आपता हता, गौतम गोत्रवाला वचला अग्निभूति नामे अणगार पांचसो साधुर्जने वाचना आपता हता, गौतम गोत्रवाला नाना बायुभूति नामे अणगार पांचसो साधुर्जने वाचना आपता हता, जारट्टाज गोत्रवाला आर्यव्यक्त नामे स्थविर पांचसो साधुर्जने वाचना आपता हता, अग्निवैश्यायन गोत्रवाला स्थविर आर्यसुधर्मा पांचसो साधुर्जने वाचना आपता हता, वासिष्ठ गोत्रवाला स्थविर संकितपुत्र साक्षा ज्ञासो साधुर्जने वाचना आपता हता, काश्यप गोत्रवाला स्थविर मौर्यपुत्र साक्षा ज्ञासो साधुर्जने वाचना आपता हता, गौतम गोत्रवाला स्थविर अकम्पित अने हारितायन गोत्रवाला स्थविर अचलज्राता ए वंने स्थविर ज्ञासो ज्ञासो साधुर्जने वाचना आपता हता तथा कोकिल्य गोत्रवाला स्थविर मेतार्य अने स्थविर प्रजास ए वंने स्थविर ज्ञासो ज्ञासो साधुर्जने वाचना आपता हता. ते हेतुशी हे आर्य ! ते एम कहेवाय ठे के श्रमण जगवंत श्री महावीर प्रभुने नव गण अने अगीयार गणधरो हता, केमके अकम्पित अने अचलज्रातानी एकज वाचना हती तथा मेतार्य अने प्रजासनी

एकज वाचना हती तेशी नव गण अने अग्नीयार गणधरो हता ए शुक्लज कहेल ठे. जे कारण माटे एक वाचनावालो यतिसमुदाय तेने गण कहे ठे. अर्ही संकित अने सौर्धपुत्रनी माता एक हती, पण ते वंने दादजनां गोत्र जुदा जुदा वापनी अपेक्षाए तिनज तिनज कहेलां ठे. तेमां संकितनो पिता धनदेव हतो अने सौर्धपुत्रनो पिता सौर्ध हतो. ते देशमां एरु पति मरी गया दादबीजो पति करवानो निषेध नहोतो एम हुरु आचार्योनो मत ठे.

इंद्रयति आदि आसर्वे श्रमण जगवंत श्री महावीर प्रजुना अग्नीयारे गणधरो हता ते केवा हता ? तो के दादशांगी एटले आचारांगथी सांकीने दृष्टिनाद पर्यंत वारे अंगने जाणनारा हता; केमके पोतेज तेना रचनार हता. चौद पूर्वना पण जाणनारा हता. दादशांगीना ज्ञाता कहेवाथी चौदपूर्विपणुं तेमां आवीज जाय ठे तोपण ते अंगोमां चौद पूर्वनुं प्रधानपणुं जणाववा माट तेने पृथक् ग्रहण करेल ठे. ते प्रधानपणुं प्रथम रचवाने लीधे, अनेक विद्या, संज आदिना अर्थमय होवाने लीधे तेमज तेनुं मोटुं प्रमाण होवाने लीधे ठे. दादशांगिपणुं अने चौदपूर्विपणुं तो मान सूत्रना ज्ञाता कहेवाथी पण आवी जाय ते दूर करवाने माटे कहुं ठे के समस्त गणिपिटकने धारण करनारा हता एटले जेने गण होय ते गणी एटले ज्ञावाचार्य, तेनी जाणे पिटक कहेतां पेटीज होय ते गणिपिटक एटले दादशांगी, ते दादशांगीने पण स्थूलित्रद्रुनी पेठे देशथी नही, परंतु सर्व अक्षरना संयोग जाणवाने लीधे तेने सूत्रथी अने अर्थथी धारण करनारा हता. ते अग्नीयारे गणधरो राजगृह नगरमां जलरहित मासजक्तना तपथी एटले एक मास सुधी नोजननुं प्रत्याख्यान करीने पादपोषणमन अलक्षण वस्त्रे मोक्षे गया ठे यावत् सर्व दुःखथी शुक्ल थया ठे. श्री महावीर प्रजु मोक्ष पाम्या पढी स्थविर इंद्रयति अने स्थविर आर्यसुधर्मा ए वंने स्थविर मोक्ष पाम्या ठे, एटले ए अग्नीयार गणधरोमांथी नव गणधरो तो जगवंतना जीवतांज मोक्ष पाम्या ठे अने इंद्रयति तथा आर्यसुधर्मा जगवंत निर्वाण पाम्या पढी निर्वाण पाम्या ठे. हमणां वर्तता जे आ

निर्ग्रन्थ साधुतं विद्वार करे ठे ते सर्वे आर्यसुधर्मा अणगारना शिष्यसंतान जाणवा. बाकीना गणधरो शिष्यसंतान रहित ठे, केमके पोतपोताना मरणकाले पोतपोताना गण सुधर्मास्वामीने सोंपीने तेठ मोठे गया ठे. कह्युं ठे के—“सर्वे (गणधरो) समस्त लडिधज्यी संपन्न, वज्रकषत्र संवयणवाला अने समचतुरस्त्र संस्थानवाला एक मासना पादोपगमने मोठे पासया ठे.”

अमण जगवंत श्री महावीर प्रभु काश्यप गोत्रवाला होता. ते काश्यप गोत्रवाला अमण जगवंत श्री महावीर प्रभुने अग्निवैश्यायन गोत्रवाला आर्यसुधर्मा स्थविर शिष्य होता. श्री वीर प्रभुनी पाटे श्री सुधर्मास्वामी पांचमा गणधर होता. तेजुं स्वरूप आ प्रमाणे जाणवुं. कुद्दाण सन्निवेशमां धम्मिल नासे दाह्मणने जदिला नामे स्त्री होती. तेमना पुत्रे (सुधर्मास्वामीए) चौद विद्याना पारंगामी श्रद्धेने पचास वर्षेने अंते दीक्षा लीधी अने त्रीश वर्ष सुधी वीर प्रभुनी सेवा करी. वीर प्रभुना निर्वाण पठी बार वर्षेने अंते एटले जन्मशी बाणुं वर्षेने अंते तेमने केवलज्ञान उत्पन्न श्युं. तारपठी आठ वर्षे सुधी केवलीपणुं पाळीने सो वर्षेनुं आयुष्य पूर्ण करी पोतानी पाटे जंबूस्वामीने स्थापीने मोठे गया.

अग्निवैश्यायन गोत्रवाला स्थविर आर्यसुधर्माने काश्यप गोत्रवाला आर्यजम्बू नामे स्थविर शिष्य श्या. ते श्री जंबूस्वामीनुं स्वरूप (चरित्र) आ प्रमाणे जाणवुं. राजगृह नगरसां कषत्र अने धारिणीना पुत्र पांचमा देवलोकणी च्यवेला जंबू नामे श्री सुधर्मास्वामी पासे धर्म सांज-लवापूर्वक शीर्ष अने सम्यक्त्व पासया ठतां पण माता पिताना दड आग्रहने वरा श्रद्धेने आठ कन्या परण्या, पण तेठनी रनेह शुक्त बाणीधी ते मोह पासया नही, कारण के “सम्यक्त्व अने शीलरूप वे तुंबजांठ के जेना वने जवरूपी समुद्र (सुखे) तराय ठे, ते वे तुंबजांने धारण कर-नार जंबू मुनि स्त्रीरूपी नदीसां केवी सीते बूढे ?” लग्नीज राजिए ते स्त्रीजने प्रतिबोध देतां

चोरी करवाने आवेला चारसो ने नवाणुं चोरना परिवारवाला प्रनवने पण प्रतिबोध पमाड्यो. प्रनते पांचसो चोर, आठ स्त्री, ते स्त्रीजनां मावाप अने पोतानां मावापनी साथे पोते पांचसो सतावीशमा एवा श्री जंबूस्वामीए नवाणुं करोफ सौनैया तजीने दीक्षा लीधी, अनुक्रमे केवली थया अने सोल वर्ष गृहस्थपणामां, वीश वर्ष उद्यस्थपणामां अने चुमाळीश वर्ष केवलीपणामां एवी रीते सर्व आद्यु एंशी वर्षनुं पाळीने श्री प्रनवस्वामीने पोतानी पाटे स्यापीने सोड्के गया. अर्ही कवि घटना करे ते के “जंबूस्वामी समान कोड कोटवाव थयो नथी अने अशे पण नही के जेणे चोरोने पण मोक्षमार्ग वाहक साधुं वनाव्या. प्रनव प्रभु पण जयवंता वर्तो के जेणे चोरीथी धनने हरतां अमूद्य, चोरीथी हराय नहीं एहुं अने अद्भुत एहुं रत्नत्रितय मेळव्युं.”

श्री वीर प्रभुना निर्वाण पठी आठ वर्षे गौतमस्वामी, वीश वर्षे सुधर्मास्वामी अने चोसठ वर्षे जंबूस्वामी सोड्के गया. लारपठी दश वस्तुं विहेद गड. मनःपर्वज्ञान १, परमावधि के जेना उत्पन्न थया पठी एक अंतर्मुहूर्तनी अंदर केवलज्ञाननी उत्पत्ति थाय ते २, मुलाकलविध के जेथी चक्रवर्तीना सैन्यने पण पूर्ण करवाने शक्तिमान थाय ३, आहारक शरीरलविध ४, कपक-श्रेणि ५, उपशमश्रेणि ६, जिनकटप ७, संजमत्रिक (परिहारविशुद्धि, सूक्ष्मसंपराय अने यथाव्यात चारित्र) ८, केवलज्ञान ९ अने मोक्षमार्ग १०. अर्ही पण कवि कहे ते के “महामुनि जंबूस्वामीनुं सौत्राय लोकोत्तर ते के जे पत्तिने पासिने मुक्तिरूपी स्त्री (नरतक्षेत्रमांथी) हउ पण बीजा स्वामीने दहती नथी.”

काश्यप गोत्रवाला स्थविर आर्यजंबूने कात्यायन गोत्रवाला स्थविर आर्यप्रनव शिष्य थया. कात्यायन गोत्रवाला स्थविर आर्यप्रनवने वड गोत्रवाला मनकपिता स्थविर आर्यशरधंनव शिष्य थया. एक दिवसे प्रनव प्रभुए पोतानी पाटे स्यापवाने माटे पोताना गणमां अने संघमां उपयोग

दीधो, पण तेवो योग्य कोड पुरुष नहीं जोवाथ। परतीशमा उपयाग दीधे ठते राजगृहमां यज्ञ करता शय्यंनव नद जोवामां आठया. पढी (तेमनी प्रेरणाथी गयेला) बे साधुउण त्यां जडने “ अहो कष्टमहो कष्टं तत्त्वं न ज्ञायते परं” एटले अहो आ तो कष्ट ज ठे, कष्ट ज ठे, श्रेष्ठ तरव तो जणातुंज नथी. ए प्रमाणे वचन संजलावुं. पढी खड्गथी बीवभावेला तेमा ब्राह्मण गुरुए देखायेली यद्गस्तंननी नीचे रहेली श्री शांतिनाथनी प्रतिमाना दर्शनथी ते प्रतिबोध पामया अने (प्रनव स्वामी पासे) दीक्षा दीधी. पढी प्रनव प्रभु श्री शय्यंनवने पोतानी पाटे स्थापीने स्वर्गे गया. ए प्रमाणे प्रनव प्रभुनुं चरित जाणवुं.

त्यारपढी श्री शय्यंनवे पण गर्भ सहित तजी दीधेली पोतानी स्त्रीए जन्म आपेल मनक नामना पुत्रना हितने माटे श्री दशवैकालिक रच्युं अने अनुक्रमे श्री यशोचद्रने पोतानी पाटे स्थापीने श्री वीर प्रभुथी अठाणुं वर्षे ते स्वर्गे गया.

वढ गोत्रवाला मनकपिता स्थविर आर्यशय्यंनवने तुंगिकायन गोत्रवाला स्थविर आर्ययशोचद्र शिष्य होता. श्री यशोचद्र सूरि पण श्री चद्रबाहु अने संभूतिविजय नामे बे शिष्यने पोतानी पाटे स्थापीने स्वर्गलोके गया.

हवे अर्ही प्रथम संक्षिप्त वाचना वडे स्थविरावली कहे ठे. संक्षिप्त वाचना वने आर्ययशोचद्रथी आगल आ प्रमाणे स्थविरावली कही ठे. तुंगिकायन गोत्रवाला स्थविर आर्ययशोचद्रने बे स्थविर शिष्य होता. एक माहर गोत्रवाला स्थविर संभूतिविजय अने बीजा प्राचीन गोत्रवाला स्थविर आर्यचंद्रबाहु. श्री यशोचद्रनी पाटे श्री संभूतिविजय अने श्री चद्रबाहु नामे बे पट्ट-धर थया. तेमां श्री चद्रबाहुनो संबंध आ प्रमाणे ठे-प्रतिष्ठानपुरमां वराहमिहिर अने चद्रबाहु नामे बे ब्राह्मणोए दीक्षा दीधी. तेमां चद्रबाहुने आचार्यपद आपवाथी गुस्से थयो थको वराह ब्राह्मणनो वेप ग्रहण करीने वाराहीसंहिता बनावीने निमित्त जोवा वने. आज्ञाविका चलाववा

लाग्यो अने लोकमां कहैवा लाग्यो के “अरण्यमां कोइक जगोए शिलानी उपर में सिंहलस
 चितखुं दहुं, सूती बखते ते बूंसो नारखुं नथी एस याद आठ्याथी लसनी चकिथी त्यां जतां सिंहने
 तेनी उपर वेवेलो जोइने पण तेनी नीचे हाथ नाखीने लस बूंसो नारखुं, तेथी संतुष्ट अयेलो
 सिंहलसने अधिपति सूर्य प्रत्यक्ष थइने मने पोताना मंजसमां लइ गयो अने मइनो सर्व चार
 (चाल) मने देखाज्यो.” एक दिवसे वराहे राजानी आगल कहुं के “आ करेल कुंभालाना मय्य
 जगमां बावन पलना प्रमाणवालो मरस्य (आकाशमांथी) पइशे.” लारे नइवाहु खामीए कहुं
 के “मार्गमां अर्ध पल शोषाड जवाथी साकी एकावन पलना प्रमाणनो अने कुंभालाने ठेके पइशे.”
 ते प्रमाणे वात मली. वली एक दिवसे राजाने पुत्र आवातां वराहे तेनुं एकसो वर्षनुं आयुष्य कहुं
 अने “आ (नइवाहु) व्यवहारने जाणनारा नथी के राजाना पुत्रने जोवा पण आठ्या नई” ए
 प्रमाणे जैनोनी तेणे निंदा करी लारे (नइवाहु खामीए) सातमे दिवसे विलाफीथी तेनुं मरुथु यशे
 एस कहुं. (अही किरणवालीकारे “सप्तत्रिंशैः” ने बद्धे सप्तदिनैः ए प्रमाणे आखो प्रयोग मूक्यो
 ठे ते संख्याए करीने समाहार द्विगु यवाथी वैयाकरणीउए विचारवा लायक ठे.) राजाए शहे-
 रमांथी सर्व विद्याकीजने काढी मूकावी तोपण सातमे दिवसे भावता वालकनी उपर विलाफीना
 आकारना मुखवालो आगलीउ पइवाथी ते वालक मरण पाम्थुं. तेथी गुरुनी प्रशंसा थइ अने
 बराहमिहिरनी सर्वत्र निंदा थइ. लारपली कोथथी मरीने ते व्यंतर थयो. मरकी आदिकथी संघने
 उपद्रव करता ते व्यंतरने उपसर्गहर स्तोत्र करीने गुरुए डर कयों. कहुं ठे के “करुणाने विषे तरपर
 एवा जेणे उपसर्गहर स्तोत्र करीने संघनुं कट्याण कयुं ते नइवाहु गुरु जयवंता वर्तों.”

माहर गोत्रवाला स्थविर आर्यसंयुतिविजयने गौतम गोत्रवाला स्थविर आर्यस्थूलनइ
 शिष्य हता. स्थूलनइनो संबंध आ प्रमाणे ठे—पाटलीपुरमां शकटाल मंत्रीना पुत्र श्री स्थूल-
 नइ बार वर्ष कोशा नामे वेइयाने घेर रह्या हता. वरसुचि ब्राह्मणना प्रयोगथी तेना पितानं मर्य

यथा वाद नंद राजाए तेने वोलावीने मंत्रीपदवी आपवा मटे कहुं ल्यारे पोताना चितमां पोताना
 वापना मरणुं चितवन करीने तेणे दीक्षा ग्रहण करी अने पठी वत लइने गुरुनी आझापूवक
 कोशाना घरमां चोमासुं रह्या. चोमासाने अंते बहु हावनाव करनारी एवी वेस्थाने पण प्रतिबोध
 पमानीने गुरुनी पासं आठ्या ल्यारे तेजिए “डुकरडुकरकारक” ए प्रमाणे संघ समझ कहुं. ते
 वचनथी सिंहगुफा पासं, सर्पना दर पासं अने कूवाना काष्ठ उपर चोमासुं रहेनार जणे मुनिज
 खेद पाम्या. तेजमांथी सिंहगुफा पासं रहेनार मुनि गुरुए ना पाड्या वतां पण बीजे चोमासे
 कोशाने धेर गया. दिव्य रूपवादी ते वेस्थाने जोइने ते तरत चलायमान चितवाला थया. ल्यार-
 पठी तेणीए नेपाल देशथी मंगावेल रत्नकंवल खालमां फेंकी दइने तेने प्रतिबोध पमाड्यो. ल्यारे
 ते गुरु पासं आवीने कहेवा लाग्या के तमाम साधुजमां स्थूलत्रद्र ते स्थूलत्रद्र एकज हे, तेने
 गुरुए डुकरडुकरकारक कहेव हे ते शुक्त हे. “पुष्प, फल, दारु, मांस अने महिदाना रसने
 जाणतां ठतां जे तेनाथी विरक्त थया हे ते डुकरकारकने हुं वांडं हुं.” कोशा पण स्थूलत्रद्रथी
 प्रतिबोध पामी दृती. तेने त्यां राजानी आझाथी आवेला अने बाणना मूलना जागमां बीजुं बाण
 नाखीने, तेना मूलमां बीजुं बाण नाखीने, एम केटवांक बाणो वडे डूर रहेल आंवांनी लुंचने
 तोमी आणवाथी गर्वित थयेला पोताना कामी रथकारने सर्ववना दगला उपर राखेल सोयना
 अथ जाग उपर रहेल पुष्पना उपर नाच करती ठती कहेवा लागी के “आंवांनी हुंच
 तोरवी ते कांद्र डुकर नथी तेम सर्वव उपर नाचवुं ते पण डुकर नथी, पण तेज डुकर हे
 के जे ते महागुनाव मुनिए प्रमदारूपी वनमां मूर्तित न थइने करी बतावुं हे.” अर्ही कविज
 पण कहे हे के “पर्वतमां, गुफांमां अने समुष्य विनाना वनमां वास करता दजारो मुनिज
 इंद्रियोने वश करनारा थया हे, पण अति मनोहर महेलमां स्त्री पासं रहिने इंद्रियोने
 वश करनार तो एक शकटालनंदन (स्थूलत्रद्र) ज हे, के जेणे अग्निमां प्रवेश कर्पो तोपण

दाण्या नही, तरवारनी धारा उपर चाट्या पण ठेद पाम्या नही, कावा सर्पना दरमां रखा पण
 डंखाया नही तथा काजलनी कोटनीमां रखा तोपण काध लाग्यो नही. वेझा रागवाली हती,
 हमेशां तेना कहेवा प्रमाणे चालनारी हती, पझरस नोजन मलतुं हतुं, सुंइर चित्रशादी हती,
 मनोहर शरीर हतुं, नव्य वयनो संगम हतो (यौवन वय हती) अने काद पण वादजांथी श्याम
 (वर्षा ऋतुनो) हतो तोपण जेणे आदरपूर्वक कामने जीत्यो एवा शुवतीने प्रतिबोध पमादनामां
 कुशल स्थूलजड मुनिने हुं वंदन करं हुं. हे कामदेव ! मनोहर नेत्रवादी स्त्री तो तारं मुख्य अत्र
 हे, वसंत ऋतु, कोयल, पंचम स्वर तथा चंद्र ए तारा मुख्य योछाठं ठे अने विष्णु, ब्रह्मा तथा
 शिव विगेरे तो तारा सेवको ठे तोपण अरे हताश ! तुं आमुनिथी केवी रीते हणायो ? हे मदन !
 तें नंदिषेण, रथनेमि अने मुनीश्वर आर्द्रकुमारनी बुद्धिथी आ मुनिने पण जोया ? तें एटहुं
 पण न जाणुं के रणसंश्राममां मने सारीने आ मुनि तो नेमिनाथ, जंघूस्वामी अने सुदर्शन शैवनी
 पत्नी चोथा यशो ? श्रीनेमिनाथथी पण शकटावसुतनो विचार करतां असे एने एकनेज वीर पुरुष
 मानीए ठीए, कारण के श्री नेमिनाथजीए तो पर्वत उपर जडने मोहने जीत्यो पण आ मुनिए तो
 मोहना घरमां दाखल अडने मोहने वश कर्यो.”

एक वखते बार वर्षना हुकालने अंते संघना आप्रहथी श्री नद्रवाहु स्वामी पांचसो साधु-
 जेने दृष्टिवादनी हमेशां सात वाचना आपता हता. सात वाचनाथी पण अतुस रहेता वीजा
 साधुजं उद्दिप्त थयाथी विहार करी गया. श्री स्थूलजड एकला रखा. ते वे वस्तुए उठां दश पूर्व
 जणाय. एक वखत वंदनने माटे आवेल यक्षा साध्वी प्रमुख पोतानी बेनोने सिंहुनुं रूप देखान-
 वानी हकीकतथी खेद पामेला श्री नद्रवाहु स्वामीए स्थूलजडने कहुं के “वाचना माटे तसे
 अयोग्य हो.” पत्नी संघना आप्रहथी “बीजाने तमारे वाचना आपवी नही” एस कहीने बाकीनां

धार पूर्वनी सूत्रथा वाचना आपी. कहुं ठे के “जंबूस्वामी ठेछा केवली थया तथा प्रवच प्रव
शरयंत्रव, यशोत्रद्र, संयूतिविजय, तद्रवाहु अने स्थूलत्रद्र ए ठ श्रुतकेवली थया.”

गौतम गोत्रवाला स्थविर आर्यस्थूलत्रद्रने वे स्थविर शिष्य हता. एक एलापत्य गोत्रवाला
स्थविर आर्यमहागिरि अने बीजा वासिष्ठ गोत्रवाला स्थविर आर्यसुहस्ति. तेमनो संबंध आ
प्रमाणे ठे—जिनकदप विहेद गये ठते पण आर्यमहागिरि जिनकदपनी तुलना करवा मांन्दी.
“जिनकदप विहेद गये ठते पण जे धीर पुरुषे जिनकदपनी तुलना करी ते मुनिउने विषे कृपण
समान अने श्रेष्ठ चारित्रने धारण करनार आर्यमहागिरिने हुं वंदन करं हुं. जेणे जिनकदपनी
परिकर्मा (तुलना) करी अने जेनी स्तवना श्रेष्ठीना घरमां आर्यसुहस्तिए करी ते आर्यमहा-
गिरिने हुं वंदन करं हुं. जेने दीधे संप्रति राजा सर्व प्रसिद्ध कछि अने परम चारित्रने पाम्या
ते मुनिप्रवर श्री आर्यसुहस्तिने हुं वंदन करं हुं”. जे आर्यसुहस्ति महाराजाए साधुउंनी पासे
त्रिज्ञा मागता त्रिहुकने दीक्षा आपी हती ते त्रिहुकमरण पामीने श्रेणिकनो पुत्र कोणिक, तेनो
पुत्र उदायी, तेनी पाटे नव नंद, तेनी पाटे चंद्रगुप्त, तेनो पुत्र बिंडुसार, तेनो पुत्र अशोकश्री,
तेनो पुत्र कुणाल अने तेनो पुत्र संप्रति नामे थयो. तेने जन्मतांज तेना दादाए राज्य आप्युं.
पवी रथयात्रामां प्रवृत्त थयेल श्री आर्यसुहस्तिने जोइने तेने जातिस्मरणज्ञान उत्पन्न थयुं. तेथी
तेणे सवा लाख जिनालय, सवा कोरु नवीन जिनविंब, ठत्रीश हजार जीर्णोकार, पंचाणुंहजार
पीतलनी प्रतिमा तथा हजारोगमे दानशालाउंथी त्रण खंर पृथ्वीने पण विभूषित करी. (अही
किरणवलीकारे सवा कोरु जिनत्रधन एम कहेल ठेते विचारवा जेवुं ठे, कारण के अंतर्वाच्य
आदिमां ‘सपादलक्ष’ एटले सवा लाख एम देलाय ठे). अनार्य देशोने पण करथी मुक्त करीने
प्रथम साधुवेष धारण करनार सेवकोने मोकदी साधुउने विहार करवाने योग्य कर्मा अने पोताना
सेवक राजाउने जैनधर्मेने विषे रक्त कर्मा. तथा वस्त्र, पात्र, अन्न, दधी आदि प्रासुक वस्तुउ जेउ

वेचता हता तेउने संप्रति राजाए कछुं के “तमे आवता जता साधुउंनी आगल पोतानी वस्तुउं
मूकजो अने ते पूज्य जे वस्तु प्रहण करे ते तेउने आपजो. अमारो खजानची ते वस्तुनुं तमाम
मूढ्य तथा तमारो इहित लाज गुप्त रीते आपजो.” तेउं राजानी आजाधी तेम करवा लाग्या
अने ते अशुक्र ठतां पण शुक्र बुद्धिथी साधुउं प्रहण करवा लाग्या.

वासिष्ठ गोत्रवाला स्थविर आर्यसुहृदितने व्याघ्रापत्य गोत्रवाला सुस्थित अने सुप्रतिबुद्ध
नामना कोटिक अने कार्कटिक एवा वे स्थविर शिष्य थया. एक क्रोत्रवार सूरिमंत्रनो जाप कर-
वाथी सुस्थितमुनि कोटिक कहेवाता हता अने कार्कंदी नगरीमां जन्मेला होवाथी सुप्रतिबुद्ध मुनि
कार्कटिक कहेवाता हता. व्याघ्रापत्य गोत्रवाला सुस्थित अने सुप्रतिबुद्ध एवा स्थविर कोटिक अने
कार्कंदिकने कौशिक गोत्रवाला स्थविर आर्यइंद्रदिन्न शिष्य हता. कौशिक गोत्रवाला स्थविर
आर्यइन्द्रदिन्नने गौतम गोत्रवाला स्थविर आर्यदिन्न शिष्य हता. गौतमत्रवाला स्थविर आर्यदिन्नने
कौशिक गोत्रवाला अने जातिस्मरणज्ञानवाला स्थविर आर्यसिंहगिरि शिष्य हता. कौशिक
गोत्रवाला अने जातिस्मरणज्ञानवाला स्थविर आर्यसिंहगिरिने गौतम गोत्रवाला स्थविर आर्य-
वज्र शिष्य हता. गौतम गोत्रवाला स्थविर आर्यवज्रने उत्कौशिक गोत्रवाला स्थविर आर्यवज्रसेन
शिष्य हता. उत्कौशिक गोत्रवाला स्थविर आर्यवज्रसेनने चार स्थविर शिष्य हता. स्थविर
आर्यनागिल, स्थविर आर्यपौमिल, स्थविर आर्यजयन्त अने स्थविर आर्यतापस. स्थविर आर्य-
नागिलथी आर्यनागिला शाखा नीकली, स्थविर आर्यपौमिलथी आर्यपौमिला शाखा नीकली, स्थविर
आर्यजयन्तथी आर्यजयन्ती शाखा नीकली अने स्थविर आर्यतापसथी आर्यतापसी शाखा नीकली.
हवे विस्तारवादी वाचनाथी स्थविरावली कहे डे. आ विस्तर वाचनामां आर्ययशोव्रद्धथी आ
प्रमाणे स्थविरावली जाणवी. तेमां वणा नेदो तो खेखकदोषना हेजुयूत जाणवा. वाकी स्थवि-
रोनी शाखा अने कुबो प्राये करीने एक पण हाख जणातां नथी, ते बीजां नामथी तिस्रोहिन

यथेद दृशे एम तेना जाणनारुं कहेवुं ठे. तेमां कुल एटले एक आचार्यनो परिवार समजवो अने
 गण एटले एक वाचना लेनार मुनिसमुदाय जाणवो. कहुं ठे के “एक आचार्यनी संतति ते
 कुल जाणवुं अने वे अश्ववा तेशी वधारे आचार्यना मुनिउ एक बीजाशी सापेक्ष वर्तता होय तो
 तेनो एक गण जाणवो.” शाखा एटले एक आचार्यनी संततिमांज उत्तम पुरुषोना जूदा जूदा
 अन्वय (वंश) अश्ववा विवक्षित आद्य पुरुषनी संतति जाणवी. जेम अमारी वडर नामना
 सूरिशी वडरी शाखा ठे. शिष्यना जूदा जूदा अन्वय ते कुल जाणवां. जेम चांडकुल, नार्गेडकुल इत्यादि.
 तुंगिकायन गोत्रवाला स्थविर आर्यशोत्रद्रने आ वे स्थविर शिष्य पुत्र समान प्रसिद्ध होता.
 (जेना उत्पन्न श्वशी पूर्वजो दुर्गतिमां अश्ववा अयशरूप कादवमां पनता नथी ते अपत्य-पुत्र
 आदिक अने तेनी सरखा ते यथापत्य-पुत्र समान कहेवाय.) ते आ प्रमाणे-एक प्राचीन
 गोत्रवाला स्थविर आर्यत्रद्रबाहु अने बीजा माढर गोत्रवाला स्थविर आर्यसंभूतिविजय.
 प्राचीन गोत्रवाला स्थविर आर्यत्रद्रबाहुने आ चार स्थविर शिष्य पुत्र समान प्रसिद्ध होता. ते आ
 प्रमाणे-स्थविर गोदास, स्थविर अग्निदत्त, स्थविर यज्ञदत्त अने स्थविर सोमदत्त. ते चारे काश्यप
 गोत्रवाला होता. काश्यप गोत्रवाला स्थविर गोदासशी गोदास नामनो गण नीकट्यो ठे. तेनी चार
 शाखाउं आवी रीते कहेवाय ठे. तामद्विसिका १, कोटिवर्षिक २, पुंड्रवर्धनिका ३ अने दासीखर्वटिका
 ४. माढर गोत्रवाला स्थविर आर्यसंभूतिविजयने बार स्थविर शिष्य पुत्र समान प्रसिद्ध होता.
 ते आ प्रमाणे-नंदनत्रद्र १, उपनंद २, तिष्यत्रद्र ३, यशोत्रद्र ४, सुमनोत्रद्र ५, मणित्रद्र
 ६, पूर्णत्रद्र ७, स्थूलत्रद्र ८, क्रजुमति ९, जंबू १०, दीर्घत्रद्र ११ अने पांशुत्रद्र १२. माढर गोत्रवाला
 स्थविर आर्यसंभूतिविजयने सात शिष्या पुत्री समान प्रसिद्ध होती. ते आ प्रमाणे-यक्षा १,
 यकदिक्षा २, जूता ३, जूतदिक्षा ४, सेणा ५, वेणा ६ अने रेणा ७. ए साते स्थूलत्रद्रनी वहेनो होती.
 गौतम गोत्रवाला स्थविर आर्यस्थूलत्रद्रने वे स्थविर शिष्य पुत्र समान प्रसिद्ध होता. ते आ

प्रमाणे-एलापल गोत्रवाला स्थविर आर्यमहानिरि १ अने वासिष्ठ गोत्रवाला स्थविर आर्यसुह-
 स्ति २. एलापल गोत्रवाला स्थविर आर्यमहानिरिने आठ स्थविर शिष्य पुत्र समान प्रसिद्ध होता.
 ते आ प्रमाणे-स्थविर उत्तर १, स्थविर वलिस्सह २, स्थविर धनाढ्य ३, स्थविर श्रीनद्र ४, स्थविर
 कौकिन्य ५, स्थविर नाग ६, स्थविर नागमित्र ७ अने कौशिक गोत्रवाला स्थविर पशुज्ज्क रोहयुत
 ८. इत्थ, गुण, कर्म, सामान्य, विशेष अने समवाय ए ठ पदार्थने प्ररूपवाथी पड् अने जज्क
 गोत्रमां उत्पन्न यवाथी जज्क, ए षड् अने जज्कनो कर्मधारय समास कराथी पशुज्ज्क. तेना
 प्राकृत प्रयोग ठडुज्क थाय ठे तेथी सूत्रमां तेमने कौशिक गोत्री कहेल ठे. जज्क अने कौशिक
 ए बने शब्दनो अर्थ एकज होवाथी कहेल ठे. कौशिक गोत्रवाला स्थविर ठडुज्क रोहयुतथी
 त्रैराशिक नीकदथा. जीव, अजीव अने नोजीव नामे त्रण राशिने प्ररूपनारा तेना शिष्य, प्रशिष्य
 ते त्रैराशिक कहेवाय ठे. तेनी उत्पत्ति आ प्रमाणे ठे-थी वीर प्रभुना निर्वाण पठी पांचसो
 चुमावीशमे वर्षे अंतरंजिका नामे नगरीमां जूतशह जेवा द्यंतरना चैत्यमां रहेला श्रीयुत
 आचार्यने वांदवा माटे बीजा नामथी आवाता तेना रोहयुत नामना शिष्ये वाटी ए वगनावेला पटहना
 ध्वनि सांजलीने ते पटहने स्पर्श कर्यो अने आचार्यने ते वात निवेदन करी. पठी वंठी, सर्प,
 जंदर, सृगी, वराही, काकी अने शकुनिका ए नामनी परिव्राजकनी विद्याजने उपघात करनारी
 मयूरी, नकुली, बिनाली, व्याघ्री, सिंही, जज्की अने श्येनी ए नामनी सात विद्याजं तथा सर्व
 उपद्रवने शमावनार रजोहरण गुरु पासेथी सेलवीने वलथी नामे राजानी सत्रामां आवी पोट-
 शाल नामना परिव्राजकनी साथे वाद करावा मांड्यो. ते परिव्राजके जीव अजीव, सुख दुःख आदि
 वे राशिनुं स्थापन कर्युं. तयारे त्रण देव, त्रण अग्नि, त्रण शक्ति, त्रण स्वर, त्रण लोक, त्रण पद, त्रण
 पुष्कर, त्रण ब्रह्म, त्रण वर्ण, त्रण गुण, त्रण पुरुष, संख्या आदि त्रण काल, त्रण जातनी संख्या,
 त्रण वचन अने वली त्रण अर्थ कहेल ठे, ए प्रमाणे कहेला रोहयुसे जीव, अजीव अने नोजीव

इत्यादि त्रण राशि स्थायी. त्वारपवी तेनी विद्याउने पोतानी विद्याउ वडे जीत्ये वते तेणे मूकेली
 रासनी विद्याने रजोहरणथी जीतीने महोत्सवपूर्वक गुरु पासे आवी सर्व वृत्तांत कह्यो. त्वार
 गुरुए कळुं के “हे वत्स ! तें तेने जीत्यो ते सारं कळुं, पण जीव, अजीव अन्ने नोजीव ए त्रण
 राशिनी स्थापना करी ते उत्सूत्र ठे तेथी त्यां जडने मिथ्या दुष्कृत आप.” पवी “तेवी रीते सत्तामां
 पोतेज प्ररूपीने तेने केवी रीते हुं अप्रमाण करूं ?” ए प्रमाणे तेने अहंकार उत्पन्न यथाथी तेणे
 ते प्रमाणे न कर्तुं. पवी गुरुए ठ मास सुधी राजसत्तामां तेनी साथे वाद करीने ठेवटे कुत्रिका-
 पर्णथी नोजीवनी मागणी करी. त्यां ते नहीं सववाथी जुमादीससो प्रश्न वडे तेने परास्त कर्णो.
 ते वतां पण कोड रीते पोतानो आप्त न ठोकवाथी गुरुए कोधथी शुक्रवाना पात्रमांथी तेना
 मस्तक पर तस नाखवापूर्वक तेने संघ बहार कर्णो. त्वारपवी ते त्रैराशिक ठटा निहवे अनुक्रमे
 वैशेषिक दर्शन प्रकट कळुं. जो के सूत्रमां रोहगुतने आर्यमहानिरिनो शिष्य कहेल ठे, परंतु उत्त-
 राध्ययन वृत्ति अने स्थानांगवृत्ति विगेरेमां श्री गुताचार्यानो शिष्य कहेल होवाथी अमोए पण ते
 प्रमाणेज वखेल ठे. तेमां तत्त्व गुं ठे ते बहुश्रुतो जाणे.

स्थविर उत्तरबलिसहस्रथी उत्तरबलिसह नामनो गण नीकट्यो ठे. तेनी चार शाखाउं आ
 प्रमाणे कहेवाय ठे. कौशांतिका १, सौरतिका २, कौटुंबीनी ३, चंदनागरी ४. वासिष्ठ गोत्रवाला
 स्थविर आर्यसुहस्तीने बार स्थविर शिष्य पुत्र समान प्रसिद्ध होता. ते आ प्रमाणे—स्थविर आर्य-
 रोहण १, तद्रथश २, मेघ ३, कामर्द्धि ४, सुस्थित ५, सुप्रतिबुद्ध ६, रक्षित ७, रोहगुप्त ८, कृपि-
 गुप्त ९, श्रीगुप्त १०, बह्मा ११ अने सोम १२. ए प्रमाणे सुहस्तीना गढने धारण करनारा आ बार
 शिष्यो होता. काश्यप गोत्रवाला स्थविर आर्यरोहणथी उद्देह गण नामनो गण नीकट्यो. तेमांथी

१ कुत्रिक एटले त्रण लोक, तेमांनी तमाम वस्तु मळे एवी आपण एटले छकान ते कुत्रिकापण. आ राजगृहीमां
 देवाधिष्ठित छकान होती. त्यां नोजीव न मट्यो.

चार शाखा અને ત કુલ નીકલ્યાં તે આવી રીતે કહેવાય છે. તે કદ શાખાઈ ? શાખાઈ આ પ્રમાણે કહેવાય છે—ઉચ્ચરિકા ૧, માસપ્રરિકા ૨, મતિપત્રકા ૩, પૂર્ણપત્રિકા ૪. આ શાખાઈ છે. તે કુલો કયાં ? તો કે કુલો આ પ્રમાણે કહેવાય છે. તે જેમકે—પહેલું નાગચૂત, વીજું સોમચૂત, ત્રીજું ઉદ્દગઢ, ચોથું હસ્તલિપ્ત, પાંચમું નંદિજા અને ઠંઠું પારિહાસક. આ હૈહ ગણનાં ત કુલ જાણવાં. હારિત ગોત્રવાલા સ્થવિર શ્રીશુભથી ચારણ ગણ નામનો ગણ નીકલ્યો છે. તેની ચાર શાખાઈ અને સાત કુલ આ પ્રમાણે કહેવાય છે. તે કદ શાખાઈ ? તો કે શાખાઈ આ પ્રમાણે કહેવાય છે. તે જેમકે—હારિત-માલામારી ૧, સંકાસીકા ૨, ગવેશુકા ૩ અને વજ્જનાગરી. તે આ શાખાઈ છે. તે કુલો કયાં ? તો કે કુલો આ પ્રમાણે કહેવાય છે. તે જેમકે—પહેલું વત્સલિજા વીજું પ્રીતિયર્થેક, ત્રીજું હાલિ-જા, ચોથું પુષ્યમિત્રિક, પાંચમું માલિજા, ઠંઠું આર્યવેદક અને સાતમું કૃણસલ. આ સાત ચારણ ગણનાં કુલો છે. ચારદ્વાજ ગોત્રવાલા સ્થવિર બ્રહ્મશ્રથી હનુચાટિક ગણ નામનો ગણ નીકલ્યો છે. તેની ચાર શાખાઈ અને ત્રણ કુલ આ પ્રમાણે કહેવાય છે. તે કદ શાખાઈ ? તો કે શાખાઈ આ પ્રમાણે કહેવાય છે. તે જેમકે—ચંપિજિયા ૧, ત્રિહિંજિયા ૨, કાકંદિકા ૩ અને સેધહલિજિયા. તે આ શાખાઈ છે. તે કુલો કયાં ? તો કે તે આ પ્રમાણે કહેવાય છે. તે જેમકે—બ્રહ્મશ્રિક ૧, બ્રહ્મશ્રિક ૨ અને યશોબ્રહ્મ ૩. ૫ ત્રણ હનુચાટિક ગણનાં કુલો છે. સ્થવિર કામ-દિંથી વેસવાટિક ગણ નામનો ગણ નીકલ્યો છે. તેની ચાર શાખાઈ અને ચાર કુલો આ પ્રમાણે કહેવાય છે. તે શાખાઈ કદ છે ? તો કે શાખાઈ આ પ્રમાણે કહેવાય છે. તે જેમકે—શ્રાવસ્તિકા ૧, રાઝપાલિકા ૨, અંતરિજિયા ૩ અને દેમલિજિયા ૪. તે આ શાખાઈ છે. તે કુલો કયાં ? તો કે કુલો આ પ્રમાણે કહેવાય છે. તે જેમકે—ગણિક ૧, મેધિક ૨, કામદિંશ્ચ ૩ અને ઇંદ્ર-પુરક ૪. આ વેસવાટિક ગણનાં ચાર કુલો છે. વાસિષ્ઠ ગોત્રવાલા સ્થવિર ક્ષિયુસ કાકંદિકથી માણવ ગણ નામનો ગણ નીકલ્યો છે. તેની ચાર શાખાઈ અને ત્રણ કુલ આ પ્રમાણે કહેવાય છે.

તે શાલાઈ કદ છે ? તો કે શાલાઈ આ પ્રમાણે કહેવાય છે. તે જેમકે-કાશ્યપિકા ૧, ગૌતમીકા ૨
 વાશિષ્ઠિકા ૩ અને સૌરાષ્ટ્રિકા. તે આ શાલાઈ છે. તે કુલો કયાં છે ? તો કે કુલો આ પ્રમાણે કહે-
 વાય છે. તે જેમકે-પહેલું કષિણુતિક, બીજું કષિદત્તિક અને ત્રીજું અત્રિજયંત. ૯ ત્રણ કુલ
 માણ ત્ર ગણનાં જાણવાં. યથાપ્રાપ્ત્ય ગોત્રવાલા અને કૌટિક તથા કાકંદિક ઉપનામવાલા સ્થવિર
 સુસ્થિત અને સ્થવિર સુપ્રતિબુદ્ધથી કૌટિક ગણ નામનો ગણ નીકળ્યો છે. તેની ચાર શાલાઈ
 અને ચાર કુલો આ પ્રમાણે કહેવાય છે. તે શાલાઈ કદ છે ? તો કે તે શાલાઈ આ પ્રમાણે કહે-
 વાય છે. તે જેમકે-ઉચ્ચનાગરી ૧, વિદ્યાધરી ૨, વજી ૩ અને સધ્યમિકા. ૯ ચાર કૌટિક ગણની
 શાલાઈ છે. તે કુલો કયાં છે ? તો કે કુલો આ પ્રમાણે કહેવાય છે. તે જેમકે-પહેલું વંજાલત, બીજું
 વજ્રલતિ, ત્રીજું વાણિજ્ય અને ચોથું પ્રશ્નવાહનક. યથાપ્રાપ્ત્ય ગોત્રવાલા અને કૌટિક તથા કાકં-
 દિક ઉપનામવાલા સ્થવિર સુસ્થિત અને સ્થવિર સુપ્રતિબુદ્ધના આ પાંચ સ્થવિર શિષ્ય પુત્ર સમાન
 પ્રસિદ્ધ હતા. તે આ પ્રમાણે-સ્થવિર આર્યદંદ્રદિવ્ય ૧, સ્થવિર પ્રિયવ્રંથ ૨, કાશ્યપ ગોત્રવાલા
 સ્થવિર વિદ્યાધરગોપાલ ૩, સ્થવિર ક્ષણિક ૪ અને સ્થવિર અર્હત ૫.

અહીં સ્થવિર પ્રિયવ્રંથનો સંબંધ કહે છે. ત્રણસો જિનજવન, ચારસો લૌકિક પ્રાસાદ, અઢા-
 રસો બ્રાહ્મણનાં ઘર, ઠગીશ્વરનો બાળિકનાં ઘર, નવસો વર્ગીચા, સાતસો વાવ, વસો કૂવા અને
 સાતસો દાનશાલાથી વિરાજિત અને અજમેરની નજદીકમાં આવેલ પૂવા સુન્દરપાલ રાજાના
 હર્ષપુર નામના નગરમાં એક વસત શ્રી પ્રિયવ્રંથ સૂરિ પધાર્યા. અન્યદા બ્રાહ્મણોણ ત્યાં યજ્ઞમાં વક-
 રાને હોમવાનો આરંભ કર્યો. ત્યારે પ્રિયવ્રંથ સૂરિ ૯ શ્રાવકના હાથમાં વાસકેપ આપીને તે વકરા
 ઉપર નલાવવા વકે તેને અંધિકાથી છાધિષ્ઠિત કર્યો. ઇટલે તે વકરો આકાશમાં રહીને બોલવા
 લાગ્યો કે “ અરે બ્રાહ્મણો ! તમે મને વાંધીને લાઠ્યાહો અને મારો હોમ કરવા વકે તમે મને
 મારી નાશવા ધારો છે, પરંતુ જો તમારી પેઠે હું નિર્દય થાઉં તો હું તમને બધાને દાણ વારનાં મારી

नाछुं. कोप पामेला हनुमाने जेम राक्षसोने साटे लंकाना किल्लासां कथुं हतुं तेम हुं उंचे रह्यो यको जोदया वचसां न आबती होत तो तमारे माटे पण करत. (कृष्णे कहुं ठे के) “हे नारत ! पशुनां शरीरने विषे जेटला रोमकूप ठे तेटला हजार वर्ष सुधी पशुना घात करनारा (नरकसां) पचे ठे. जो कोइ सोनातो मेरु तेमज आखी पृथ्वी दानसां आपे अने बीजो कोइ एकने जीवित आपे तो हे शुधिशिर ! ते थंने सरखा । थइ शकता नथी. अर्थात् जीवित आपनार वधे ठे. मोटां एवां दानोतुं फल पण कावे करीने कीण थाय ठे, परंतु तय पामेलाने अत्रय दान आपनारना पुन्यनो कथज यतो नथी, विगेरे.” पढी लोकोए तुं कोण ठो ? तारा आत्माने प्रगट कर, एम कहुं लार तेणे कहुं “हुं अग्नि हुं. तमे सारा बाहनरूप आ पशुने फोगट शामाटे सारो ठो ? अहीं श्री प्रियग्रंथ सूरेंद्र आर्वेला ठे तेमने शुक्र धर्म पूवो अने मननी शुक्रपूर्वक तेने आचरो. जेम नरेन्द्रने विपे चक्री अने धनुष्यधारीजसां धनंजय (अर्जुन) ठे तेम सत्यवादीजने विपे थोरी ते आचार्य एकज ठे.” पढी बाह्याणोए तेसना कहा प्रमाणे कहुं.

स्थविर प्रियग्रंथथी अहीं सध्यमा शाखा नीकली ठे. काश्यप गोत्रवाला स्थविर विद्या-धरगोपालथी अहीं विद्याधरी शाखा नीकली ठे. काश्यप गोत्रवाला स्थविर आर्येन्द्रदिन्नने गौतम गोत्रवाला स्थविर आर्यदिन्न शिष्य होता. गौतम गोत्रवाला स्थविर आर्यदिन्नने वे स्थविर शिष्य पुत्र समान प्रसिद्ध होता. ते आ प्रमाणे—माढर गोत्रवाला आर्यशांतिसेनिक अने जातिस्-रणज्ञानवाला तथा कौशिक गोत्रवाला आर्यसिंहगिरि. माढर गोत्रवाला स्थविर आर्यशांतिसेनिकथी अहीं उच्चनागरी शाखा नीकली ठे. माढर गोत्रवाला स्थविर आर्यशांतिसेनिकने चार स्थविर शिष्य पुत्र समान प्रसिद्ध होता. ते आ प्रमाणे—स्थविर आर्यसेनिक १, स्थविर आर्यतापस २, स्थविर आर्यकुबेर ३ अने स्थविर आर्यरूपिपालित. स्थविर आर्यसेनिकथी अहीं आर्य-

सेनिका शाला नीकली ठे, स्थविर आर्यतापसशी अहीं आर्यतापसी शाला नीकली ठे, स्थविर आर्यकुबेरशी अहीं आर्यकुबेरी शाला नीकली ठे अने स्थविर आर्यकुषिपादितथी आर्यकुषिपादितता शाला नीकली ठे. जातिस्मरणज्ञानवाला अने कौक्षिक गोत्रवाला आर्यसिंहगिरिने चार स्थविर शिष्य पुत्र समान प्रसिद्ध हता. ते आ प्रमाणे—स्थविर धनगिरि १, स्थविर आर्यवज्र २, स्थविर आर्यसमित ३ अने स्थविर अर्हद्विद्व ४.

अहीं स्थविर आर्यवज्रनो संबंध कहै ठे. तुंबवन नामना गाममां सुनंदा नामनी पोतानी स्त्रीने उधान सहित (गर्भवती) सूक्रीने धनगिरि ए दीक्षा लीधी. सुनंदाने पुत्र प्रसव्यो. ते पुत्रने पोताना जन्म वखतेज पितानी दीक्षा सांजलीने जातिस्मरणज्ञान उत्पन्न थ्युं. पढी माने उद्देग आपवा माटे^१ हमेशां रक्वा लाभ्यो. तेथी तेनी माता ए तेढ मासना थयो त्सा रेज धनगिरिने आपी दीधो (वहोरारी दीधो.) तेणे गुरुना हाथमां आप्यो. गुरु ए बहु चार होवाने दीधे तेनुं वज्र नाम आप्युं. ते पारणासां रह्यो थको सांजलीने अथार अंग चण्यो. पढी ते ज्या रे त्रण वर्षेनो थयो त्सार तेनी माता ए राजानी सम्ह विवादमां अनेक सुखकी—रमककां विगेरेथी तेने ललचाट्यो तोपण तेणे ते न दीधुं अने धनगिरि ए आपेलुं रजोहरणज दीधुं. त्सारपढी माता ए पण दीक्षा लीधी. वज्रने गुरु ए दीक्षा आपी. पढी आठ वर्षेनी आखरे एक वखत तेना पूर्व जन्मना मित्र जुंनक देवो ए उज्जयिनीना मार्गमां वरसाद विराम पारये ठते कूसांननी चिक्षा देवा मांकी ते वखते तेना अग्निमिषपण्णथी आ देवपिंड ठे तेथी अकट्य ठे एम थारीने ते ग्रहण नहीं करवाथी संतुष्ट थयेला देवो ए तेने वैक्रियलद्विध आपी. तेवीज रीते बीजी वेला ए घेवर नहीं देवाथी नन्नोगमन (आकाशगामिनी) विद्या आपी. ते वज्र मुनि ए पाटलीपुरमां धन श्रेष्ठी ए करोक धन

१ माता उद्देग पामे तो तेना पर मोह न लावतां दीक्षा देवा दे ए हेतु हतो. २ साकरकोलानी. ३ आंख मटकुं मारती न होवाथी.

सहित आपवा मांहेली अने साध्वी पासेथी वज्रना गुणोने सांजवीने 'हुं वज्रनेज वरीश' एवो
 अत्रिग्रह जेणे दीधो हतो एवी रुक्मिणी नामनी कन्याने प्रतिवोधीने दीक्षा अपावी. अहीं कवि
 कहे ते के "जे वज्र ऋषिण बाळवयसांज दीक्षा मात्रसां मोहरूपी समुद्रने एक वुंटफो करी नाह्यो,
 तेने स्त्रीरूपी नदीना खेहउं पूर केवी रीते चींजावी शके ?" ते वज्र स्वामी एक वखत ठुकाळसां
 संघने पटं उपर बेसाजीने सुकाळवाली नगरीसां लड गया. त्यां बौरु राजाए जिनमंदिरोमां पुण्यनो
 निषेध कर्यो हतो. (अहीं पण किरणावली अने दीपिकामां 'बौरु राजां एवो प्रयोग लखेवो ते ते
 विचारवा योग्य ठे.) पठी पर्युषणासां श्रावकोए विज्ञप्ति करवाथी आकाशगामिनी विद्या वरे
 साहेश्वरी पुरीसां पिताना मित्र एक सालीने पुण एकठां करवा माटे कहीने पोते हिमवत पर्वत
 उपर लक्ष्मी देवीने धेर गया. त्यांथी लक्ष्मी देवीए आपेहुं महापद्म तथा हुताशन वनसांथी वीश
 लाख पुष्प सहित जूजक देवोए विकुर्वेला विमानसां बेसी सहोरसवपूर्वक त्यां आवीने जिनशा-
 सनली प्रभावना करी अने राजाने पण श्रावक कर्यो. एक दिवस ते वज्र स्वामीए क्रफना उपक्रम
 माटे जोजन पठी खावा साख कान उपर राखेली हुंउनो प्रसादथी प्रतिक्रमण वखते पात घवाथी
 पोताहुं शूरु नजदीक आवेहुं जाणीने श्री वज्रसेन नामना पोताना शिष्यने कहुं के "चार वर्षेनो
 ठुकाळ पफरो अने जे दिवसे लक्ष सूर्यवाला चावलसांथी तने त्रिदा सत्ते ते दिवस पतीना
 दिवसनी स्वारे सुकाळ थरो एस जाणजे." एस कहीने तेने बीजी जगोए विहार कराडचो अने
 पोते पोतानी साथे रहेला साधुजनी साथे रथावते पर्वत उपर जड अनशन ग्रहण करी देवलोके
 गया. ते वखते संघयण चतुष्क अने दशमुं पूर्व विहेद गथां. (अहीं किरणावलीकारे 'तुर्थ संहननं
 द्युछिन्नं' एटले चोशुं संघयण विहेद गयुं एस कहेहुं ते ते विचारवा जेवुं ठे, कारण के तंडुल वैचा-
 रिक वृत्ति अने दीपालिका कटप विगेरेसां चतुष्क ए प्रमाणे पाठ कहेवो ठे.) त्यापनी चार

વર્ષી હુકાલ પડ્યો તેની પ્રાંતે સોપારક નગરમાં જિનદત્ત શ્રાવકના ધરમાં લક્ષ મૂલ્યવાહું અન્ન રાંધીને તેની ફેશ્વરા નામની સ્ત્રી તેમાં વિષ નાલતી હતી તેને ગુરતું વચન કહીને શ્રી વજ્રસેને નિવાહું. વીજે દિવસે સવારમાંજ વહાણ વર્ષે પુષ્કલ ધાન્ય આવવાથી સુકાલ થયો, અને જિનદત્તે પોતાની સ્ત્રી તથા નર્સેંદ્ર, ચંદ્ર, નિર્વૃત્તિ અને વિદ્યાધર નામના ચાર પુત્ર સહિત ડીકા લીધી. સારપઠી તે ચાર શિષ્યોના નામથી ચાર શાલા પ્રવૃત્ત થઈ.

ગૌતમ ગોત્રવાલા સ્થવિર આર્યસમિતથી બ્રહ્મદીપિકા નામની શાલા નીકલી છે. તેનો સંબંધ આ પ્રમાણે છે— આગ્રીર ફેશ્મમાં અચલપુરની નજદીકમાં અને કન્ના તથા વેન્ના નદીની સમીપમાં આવેલા બ્રહ્મદીપમાં પાંચસો તાપસ રહેતા હતા. તેજમાંનો એક પયો દેવ કરીને જમીન જપરની જેમ જલ પર ચાલી જલથી પળ વીંજાયા સિવાય વેન્ના નદી જતરીને પારણાને માટે જતો હતો. તે જોઈ ‘અહો ! આની તપની શક્તિ કેવી છે ? જૈનીઝમાં કોઈ પણ પુરો પ્રત્રાવી નથી’ એ પ્રમાણે સાંજલીને શ્રાવકોએ શ્રી વજ્ર સ્વામીના મામા આર્યસમિત સૂરિને બોલાવ્યા ત્યારે તેણે કહ્યું કે ‘આ તેની માત્ર અદ્ય પર્વી પાદલેપશક્તિજ છે.’ પઠી શ્રાવકોએ તે તાપસને જમવાનું આમંત્રણ આપ્યું અને તે જમવા વેળા ત્યારે તેના પળ અને પાડુકા (પાવકી) ધોઈ નાલવાપૂર્વક પોતાને ઘેર જમાલ્યા. સારપઠી તેજની સાથેજ શ્રાવકો પણ નદીએ ગયા અને તે તાપસ પણ ધ્રુષ્ટતાતું આલંવન કરીને નદીમાં પ્રવેશ કરતાંજ બુદ્ધવા લાખ્યો. તે વલતે તાપસોની અપ્રત્રાજના થઈ. તેજ અવસરે આર્યસમિત સૂરિએ ત્યાં આવીને લોકોને પ્રતિબોધ આપવા માટે યોગતૂર્ણ નાલ્ખીને કહ્યું કે ‘હે વેન્ના ! મારે પેલે પાર જવું છે’ એમ કહેતાંજ વંને કાંઠા છૂકવા થઈ ગયા. લોકોને બહુ આશ્ચર્ય થયું. પઠી સૂરિ મહારાજે તાપસોના આશ્મમાં જઈને તેજને પ્રતિબોધી ડીકા આપી. સારપઠી તે-તથી બ્રહ્મદીપિકા શાલા નીકલી.

आर्यमहानिरि, आर्यसुहस्ती, श्री गुणसुंदरसूरि, श्यामायं, स्कंदिलाचार्यं, रेवतीमित्र सूरेश्वर, श्रीधर्म, नट्टशुस, श्रीशुस अने वज्रसूरीश्वर ए दश दशपूर्वीज अने श्रेष्ठ युगप्रधानो यथा.

गौतम गोत्रवाला स्थविर आर्यवज्रथी आर्यवज्री शाखा नीकली ठे. गौतम गोत्रवाला स्थविर आर्यवज्रने त्रण स्थविर शिष्य पुत्र समान प्रसिद्ध होता. ते आ प्रमाणे—स्थविर आर्यवज्रसेन १, स्थविर आर्यपद्म २ अने स्थविर आर्यरथ ३. स्थविर आर्यवज्रसेनथी आर्यनागिनी शाखा नीकली, स्थविर आर्यपद्मथी आर्यपद्मा शाखा नीकली अने स्थविर आर्यरथथी आर्यजयंती शाखा नीकली. वज्र गोत्रवाला स्थविर आर्यरथने कौशिक गोत्रवाला स्थविर आर्यपुष्पनिरि शिष्य होता. कौशिक गोत्रवाला स्थविर आर्यपुष्पनिरिने गौतम गोत्रवाला स्थविर आर्यफट्पुमित्र शिष्य होता. गौतम गोत्रवाला स्थविर आर्यफट्पुमित्रने वासिष्ठ गोत्रवाला स्थविर आर्यधननिरि शिष्य होता. वासिष्ठ गोत्रवाला स्थविर आर्यधननिरिने कुछ गोत्रवाला स्थविर आर्यशिवभूति शिष्य होता. कुछ गोत्रवाला स्थविर आर्यशिवभूतिने काश्यप गोत्रवाला स्थविर आर्यनक्षत्र शिष्य होता. काश्यप गोत्रवाला स्थविर आर्यनक्षत्रने काश्यप गोत्रवाला स्थविर आर्यनक्षत्र शिष्य होता. काश्यप गोत्रवाला स्थविर आर्यनक्षत्रने काश्यप गोत्रवाला स्थविर आर्यनक्षत्र शिष्य होता. (अर्हो बहुश्रुतनी प्रसिद्धिने पासोला किरणावलीकारने पण अनात्रोग विलसित ययुं जणाय ते, कारण के जे तोसलिपुत्र आचार्यना शिष्य, श्री वज्रस्वामीनी पासोला नव पूर्व नणोला अने नामधी श्री आर्यरक्षित होता ते जूदा ठे अने आ श्रीवज्र स्वामीथी शिष्य, प्रशिष्यनी गणनाथी नवमी पाठे यथेल आर्यरक्ष नामे ते पण जूदा ठे. ए प्रमाणे आर्यरक्षित अने आर्यरक्षनो स्फुट जेद जूली जइने आर्यरक्षने ठेकाणे आर्यरक्षितनी हकीकत लखी दीधी ठे.) काश्यप गोत्रवाला स्थविर आर्यरक्षने गौतम गोत्रवाला स्थविर आर्यनाग शिष्य होता. गौतम गोत्रवाला स्थविर आर्यनागने वासिष्ठ गोत्रवाला स्थविर आर्यजेद्विल शिष्य होता. वासिष्ठ गोत्रवाला स्थविर आर्य-

जेहलिते माढर गोत्रवाला स्थविर आर्यविश्व शिष्य होता. माढर गोत्रवाला स्थविर आयावशुन
 गौतम गोत्रवाला स्थविर आर्यकालिक शिष्य होता. गौतम गोत्रवाला स्थविर आर्यकालिकने गौतम
 गोत्रवाला आ वे स्थविर शिष्य होता. स्थविर आर्यसंपलित अने स्थविर आर्यनद्र. गौतम
 गोत्रवाला आ वे स्थविरने गौतम गोत्रवाला स्थविर आर्यवृद्ध शिष्य होता. गौतम गोत्रवाला
 स्थविर आर्यवृद्धने गौतम गोत्रवाला स्थविर आर्यसंपलित शिष्य होता. गौतम गोत्रवाला
 स्थविर आर्यसंपलितने काश्यप गोत्रवाला स्थविर आर्यहस्ती शिष्य होता. काश्यप गोत्रवाला
 स्थविर आर्यहस्तीने सुव्रत गोत्रवाला स्थविर आर्यधर्म शिष्य होता. सुव्रत गोत्रवाला स्थविर
 आर्यधर्मने काश्यप गोत्रवाला स्थविर आर्यसिंह शिष्य होता. काश्यप गोत्रवाला स्थविर आर्य-
 सिंहने काश्यप गोत्रवाला स्थविर आर्यधर्म शिष्य होता. काश्यप गोत्रवाला स्थविर आर्यधर्मने
 स्थविर आर्यसंक्रि शिष्य होता.

(अर्हंथी 'वंदासि फग्गुमिच्चं' इत्यादि चौद गाथांते ते. तेनो अर्थ यणो खरो उपर कहेवाड
 गणो ते, पण तेज हकीकत फरीने पद्यमां संग्रहीत करेली होवाथी तेनो अर्थ पण फरीने दाख्यो
 ते तेथी पुनसक्तिनी शंका करवी नही.) चौद गाथानो शब्दार्थ नीचे प्रमाणे ते.

गौतम गोत्रवाला फट्टुमित्रने, वासिष्ठ गोत्रवाला धनगिरिने, कुब गोत्रवाला शिवभूतिने
 तथा कौशिक गोत्रवाला दुर्जय कृष्णने वांडुं तुं. १. तेसने सस्तक वडे वांटीने काश्यप गोत्रवाला
 नद्रने, काश्यप गोत्रवाला नद्रने अने काश्यप गोत्रवाला रक्षने पण वांडुं तुं. २. गौतम गोत्रवाला
 आर्यनागने, वासिष्ठ गोत्रवाला जेहलिते, माढर गोत्रवाला विशुने अने गौतम गोत्रवाला कालि-
 कने वांडुं तुं. ३. गौतम गोत्रवाला कुमार संपलितने तथा आर्यनद्रने वांडुं तुं तेसज गौतम गोत्र-
 वाला स्थविर आर्यवृद्धने वांडुं तुं. ४. तेसने सस्तक वडे वांटीने स्थिर सत्त्व, चारित्र अने ज्ञानथी

जनालानो प्रथम सास एटवे फाटुन, तेना शुक्लपद्मां कालगत थया ठे एवा काश्यप गोत्रवाला
 आर्यहस्तीने हुं वांडुं हुं. ६. शीलवडिथी संपन्न अने जेना दीक्षामहोत्सवमां देवोए जेमना
 उपर श्रेष्ठ उत्तम वन्न धारण कछुं हतुं एवा सुव्रत गोत्रवाला आर्यधर्मेने वांडुं हुं. ७. काश्यप गोत्र-
 वाला आर्यहस्तीने तथा सोई साधक आर्यधर्मेने वांडुं हुं तेमज काश्यप गोत्रवाला आर्यसिंहने
 तथा काश्यप गोत्रवाला आर्यधर्मेने पण वांडुं हुं. ८. तेमने सस्तक वडे वांटीने स्थिर सत्त्व, चा-
 रित्र अने ज्ञानशी संपन्न एवा गौतम गोत्रवाला स्थविर आर्यजंबूने वांडुं हुं. ९. मथुर एवा सरल-
 पणाय (माथाना त्यागे) करीने संपन्न तथा ज्ञान, दर्शन अने चारित्रे करीने युक्त एवा काश्यप गोत्र-
 वाला स्थविर नंदितने पण वांडुं हुं. १०. लारपटी स्थिर चारित्रवाला अने उत्तम सभ्यत्तन अने सत्त्वशी
 युक्त एवा माढर गोत्रवाला देवर्द्धिगणि क्षमाश्रमणेने वांडुं हुं. ११. लारपटी अनुयोगना धारक,
 धीर, मतिना सागर अने सह्य सत्त्ववंत एवा बह गोत्रवाला स्थिरगुप्त क्षमाश्रमणेने वांडुं हुं. १२.
 लारपटी ज्ञान, दर्शन अने चारित्रिने विषे सुस्थित, गुणशी मोटा अने गुणवंत एवा स्थविर कुमार-
 धर्म गणिने वांडुं हुं. १३. सूत्रार्थरूप रत्नशी नरेला तथा क्षमा, दम अने मार्दव गुणोए करीने
 संपन्न एवा काश्यप गोत्रवाला देवर्द्धि क्षमाश्रमणेने वांडुं हुं. १४.

एवी रीते जगद्गुरु चट्टारक श्री हीरविजय सूरीश्वरना शिष्यरत्न महोपाध्याय श्री कीर्तिविजय
 गणिना शिष्योपाध्याय श्री विनयविजय गणिण रत्नेली श्री कटपसूत्रनी सुवोधिका नामनी टीकामां
 आवसुं व्याख्यान समाप्त थयुं तेमज स्थविरावली नामे आ वीजो अधिकार पण पूर्ण थयो. श्रीरस्तु.

॥ अथ नवमं व्याख्यानं प्रारभ्यते ॥

हवे सामाचारीरूप त्रीजी वाचना कहेतां प्रथम पर्युषणा क्यारे करवी ते कहे ठे.

१ ते कालने विषे अने ते समयने विषे वर्षाकालना एक मास अने वीश दिवस गया वाद

२ “मिजमद्वयसंपन्नं” एतो अर्थ टीकाकारे “मदुना मथुरेण मार्दवेन माथाल्यागेन संपन्नम्” एवो कर्यो ठे. २ इ द्विद्येने दमवी ते.

श्रमण नगवान् श्री महावीरे चोमासासां पर्युषणापर्वं कर्तुं ते. १. हे पूज्य ! त आ कारणथा एम
 कहेवाय ते के वर्षाकालना एक मास अने वीश दिवस गया बाद श्रमण नगवान् श्री महावीरे
 चोमासासां पर्युषणापर्वं कर्तुं ते ? ए प्रमाणे शिष्ये प्रश्न कर्त्ते ठते गुरु उत्तर आपवाने सूत्र कहे
 ते (उत्तर आपे ते). जे कारणथी प्राये गृहस्थोनां घर सादमीथी ठांकेलां होय ते, चूनाथी
 थोलेलां होय ते, वास विगोरेथी आहादित करेलां होय ते, ठाण आदिथी लीपेलां होय ते, वृत्ति
 (वात) करवा विगोरेथी गुप्त करेलां होय ते, विषम भूमिने खोदीने सरखां करेलां होय ते,
 पाषाणना कटकाथी बसीने कोमल (लीसां) करेलां होय ते, सुगंधी माटे धूपथी वासित करेलां
 होय ते, परनालरूप पाणी जवाना मार्गवालां करेलां होय ते अने खावो खोदावी राखेलां होय ते;
 एवी रीते (गृहस्थोए) पोताना माटे घर अचित्त करेलां होय ते, ते कारणथी हे शिष्य ! एम कहेवाय ते
 के वर्षाकालना एक मास अने वीश दिवस गया बाद श्रमण नगवान् श्री महावीरे चोमासासां पर्युष-
 णापर्वं कर्तुं ते. २. तेवीज रीते गणधरोए पण वर्षाकालना एक मास अने वीश दिवस गया बाद चोमा-
 सासां पर्युषणापर्वं कर्तुं ते. ३. जेवी रीते गणधरोए वर्षाकालना एक मास अने वीश दिवस गया बाद
 पर्युषणापर्वं कर्तुं तेवी रीते गणधरना शिष्योए एक मास अने वीश दिवस गया बाद पर्युषणा-
 पर्वं कर्तुं तेवी रीते गणधरना शिष्योए वर्षाकालना एक मास अने वीश दिवस गया बाद पर्युषणा-
 पर्वं कर्तुं तेवी रीते स्थविरोए पण वर्षाकालना एक मास अने वीश दिवस गया बाद पर्युषणा-
 पर्वं कर्तुं. ४. जेवी रीते गणधरना शिष्योए वर्षाकालना एक मास अने वीश दिवस गया बाद पर्युषणा-
 पर्वं कर्तुं. ५. जेवी रीते स्थविरोए वर्षाकालना एक मास अने वीश दिवस गया बाद पर्युषणापर्वं
 कर्तुं तेवी रीते आर्यपणाए करीने अथवा ब्रतस्थविरपणाए करीने वर्तता एवा जे आ (हस-
 णांना) श्रमण नियर्थो विहार करे ते ते पण वर्षाकालना एक मास अने वीश दिवस गया बाद

१ एक मास ने वीश दिवस पढी पर्युषणा करवी एटले लां चोमासानो वाकीनो काल स्थिति करवानुं कहेवुं, जेथी
 ते आरंजना निमित्त मुनि न थाय. आ रहस्य ते.

પર્યુષણાપર્વ કરે છે. ૬. જેવી રીતે હાલના સમયમાં જે આ શ્રમણ નિર્વંશો પણ વર્ષાકાલના એક માસ અને વીશ દિવસ ગયા વાદ ચોમાસામાં પર્યુષણાપર્વ કરે તે તેવી રીતે અમારા પણ આચાર્યો અને ઉપાધ્યાયો પર્યુષણાપર્વ કરે છે. ૭. જેવી રીતે અમારા આચાર્યો અને ઉપાધ્યાયો પર્યુષણાપર્વ કરે છે તેવી રીતે અમે પણ વર્ષાકાલના એક માસ અને વીશ દિવસ ગયા વાદ ચોમાસામાં પર્યુષણાપર્વ કરીએ છીએ. તેની (જાદરવા સુદિ ૫ ની) પહેલાં પણ પર્યુષણાપર્વ કરવું કદપે છે, પરંતુ તે (જાદરવા સુદિ ૫ ની) રાત્રિ અતિક્રમવી (જહંઘવી) કદપે નહીં. ૮.

ત્યાં પરિ—સામસ્થ્યેન ઇટલે સર્વ પ્રકારે અને ઉષણ—વસનં ઇટલે વસવું તે પર્યુષણા. તે વે પ્રકારની છે. એક યહિજ્ઞાતા (યહસ્થોષ જાણેલી) અને વીજી યહજ્ઞાતા (યહસ્થોષ નહીં જાણેલી). તેમાં યહજ્ઞાતા ઇ તે કે જેમાં વર્ષા (ચોમાસા)ને યોગ્ય પીઠ, ફલક આદિ પ્રાપ્ત કર્યે ઠલે કદપેમાં કહેલ દ્રવ્ય, કૈત્ર, કાલ અને જાવરૂપ સ્થાપના કરવામાં આવે છે, અને તે આઘાત પૂર્ણિમાની ઝંદર કરવામાં આવે છે, પરંતુ યોગ્ય કૈત્રના અન્નાવે પાંચ પાંચ દિવસની હુદ્દિત્રી દશ પર્વતિથિના ક્રમવહે શ્રાવણ વદિ અમાસ સુધીજ કરવામાં આવે છે. યહિજ્ઞાતા પણ વે પ્રકારની છે. એક સાંવત્સરિક કુલ્યવિશિષ્ટા ઇટલે સાંવત્સરિક કુલ્યોષ કરીને શુક્ર અને વીજી યહિજ્ઞાતમાત્રા ઇટલે માત્ર યહસ્થોષ જાણેલી. તેમાં સાંવત્સરિક પ્રતિક્રમણ, લોચ, અઠમનો તપ, સર્વ જિનેશ્વરોની ત્રિકિપૂજા અને સંવતું અરસપરસ સ્વામતું ઇ સાંવત્સરિક કુલ્યો છે અને તે કુલ્યોષ કરીને શુક્ર ઇવી પર્યુષણા જાદરવા સુદિ પંચમીને દિવસેજ અને કાલિકાચાર્યના આદેશથી ચતુર્થીને દિવસે પણ કરવામાં આવે છે. માત્ર યહસ્થોષ જાણેલી તે ઇ તે કે જે વર્ષમાં અધિક માસ હોય તે વર્ષમાં ચોમાસાના દિવસથી માંત્રીને વીશ દિવસે મુનિ ‘અમે અહીં રહ્યા છીએ’ ઇસ પ્રશ્ન કરનાર યહસ્થોની આગલ કહે છે. તે પણ જૈન ટીપણાને અનુસાર

* આ પર્યુષણા વાર્ષિક પર્વરૂપ સમજવી. ૧ પાટલો. ૨ પાટ. ૩ અહીં કદપ શબ્દે બહુત્ કદપાદિ લેવું.

करेहुं थे. दाखला तरीके 'अन्यदा पर्युषणानो दिवस आन्धे ठते आर्यकालक सूरिण शालि-
वाहनने कहुं के नादरवा सुदि पंचमीए पर्युषणा ठे इत्यादि' पर्युषणाकदपनी चूर्णिमां ठे. वली
शालिवाहन राजा जे आवक हतो ते कालक सूरिने आवेला सांजलीने सन्मुख जवा नीकद्वो
अने अमण संघ पण नीकद्वो. महा विभूतिए कालक सूरिण प्रवेश कर्यो अने प्रवेश करीने
कहुं के 'नादरवा सुदि पंचमीए पर्युषण करवी.' अमण संघे ते कव्वल कयुं. तारै राजाए कहुं के
'ते दिवसे लोकावृत्तिए इंद्रमहोत्सव होवाथी पर्युषणा थद शकरो नहीं, तो ठठने दिवसे पर्यु-
षणा करीए.' आचार्य कहुं के '(पंचमी) अतिक्रमवी न जोइए.' तारै राजाए कहुं 'आगल
चोथने दिवसे पर्युषणा करीए.' तारै आचार्य कहुं 'ए प्रमाणे हो.' पठी चोथे पर्युषणा करी.
ए प्रमाणे शुभप्रधाने कारणे चोथ प्रवर्तवी, अने ते सर्व साहुने मान्य ठे. इत्यादि निशीथ चूर्णिमा
दशमा उद्देशमां कहुं ठे. एवी रीते ज्यां कोइ जगोए पण पर्युषणानुं निरूपण आवे त्यां नाइपद
संबंधीज जाणवुं, परंतु कोइ पण आगमने विषे 'नद्वयसुरूपंचमीए पज्जोसविज्जइत्ति' एटवे
नादरवा सुदि पंचमीए पर्युषणा करवी ए पाठनी माफक 'अत्रिविद्विअवरिसे सावणसुरूपंचमीए
पज्जोसविज्जइत्ति' एटवे अत्रिवर्द्धित वर्षेमां आवण सुदि पंचमीए पर्युषणा करवी एवो पाठ उप-
लब्ध थतो नथी. तेथी कार्तिक मासथी प्रतिवक्र चतुर्मासिक कृत्य करवामां जेम अधिक मास
प्रमाण नथी तेम नादरवा मासथी प्रतिवक्र पर्युषणा करवामां अधिक मास प्रमाण नथी, माटे कदा-
ग्रहने बोधी दे. वली अधिक मास हुं कागभो नक्षत्र करी गयो ठे ? अथवा हुं ते मासमां पाप
लागतुं नथी के बूख लागती नथी ? इत्यादि उपहास्य करीने तासं पोतानुं देलापणुं प्रकट न
कर, कारण के तुं पण अधिक मास होते ठते एटवे तैर मास ठते सांवत्सरिक खामणामां 'वार-
सएहं मासाणं' इत्यादि बोलतां अधिक मासनो अंगीकार करतो नथी. ए प्रमाणे चतुर्मासिक
खामणामां अधिक मास होय तोपण 'चउएहं मासाणं' इत्यादि अने पाक्षिक खामणामां अधिक

तिથિ होय तोपण 'पन्तरसएहं दिवसाणं' ए प्रमाणे तुं बोले हे. तेवीज रीते नव कदप [वहार
 आदि लोकोत्तर कार्यने विषे पण बोलाय हे. (दश कदप कहेवाता नथी.) वली 'आसाडे मासे डुपया'
 इत्यादि, सूर्यचारने विषे पण तेमज कहेवाय हे. लोकमां पण दीवाली, अक्षयतृतीया आदि पर्वने विषे
 तेमज ठ्याज गणवां आदिने विषे अधिक मास गणातो नथी, ते पण तुं जाणे हे. वली सर्वे शुन
 कार्यो अधिक मास नपुंसक हे तेशी तेमां न करां एम कह्तीने ज्योतिःशास्त्रमां तेनो निबंध करेलो
 हे. वली वीजो मास अधिक होय तेनी बात तो बाजु पर रहो, पण जो नादरवो मास अधिक होय
 तोपण पहेलो नादरवो अप्रमाणज हे (एटले वीजा नाद्रपदमां संवत्सरीपर्व करवामां आवे
 हे). जेम चतुर्दशी अधिक होय तो पहेली चतुर्दशीने देखामां नही गणीने वीजी चतुर्दशीए
 पाक्षिक कृत्य करवामां आवे हे तेम अही पण जाणवुं. वली जो एम होय तो 'अप्रमाण (अधि-
 क) मासमां देवपूजा, मुनिदान अने आवश्यक आदि कार्य पण न करां जोइए' एम कहे-
 वाने तारा अथरोष्टने चपद न कर; कारण के दिनप्रतिबरू देवपूजा, मुनिदान विगेरे कृत्य हे
 ते तो हमेशां करांज जोइए अने जे सन्ध्या आदि समयप्रतिबरू आवश्यक आदि कृत्य हे ते पण
 दरेक संध्यासमय पासिने करांज जोइए अने नाद्रपद आदि मासथी प्रतिबरू जे कृत्यो हे ते वे
 नाद्रपद होय तो कथा नाद्रपदमां करां ? तेना विचारमां प्रथम नाद्रपदने अवगणीने (नही
 गणीने) बीजा नाद्रपदमां ते करां एम सन्धक् प्रकारे विचार कर. वली जो, अचेत एवी
 वनस्पतिउं पण अधिक मास अंगीकार करती नथी, जेशी अधिक मासने लजीने बीजा मासमां
 पुष्टित थाय हे. जे माटे आवश्यक निर्भुक्तिमां कहुं हे के-जइ फुड्या कणियारा, चूअगणा अहि-
 मासयंमि डुठमि । तुह न खसं फुड्वेजं, जइ पंचांता करिति कमराइं ॥ १ ॥ नावार्थ-हे आस्र वृक्ष !

१ व्याज, नाहुं, पगार विगेरेमां हिंड मासनी गणनीए हातमां अधिक मासतुं वधारे देवा देवामां आवे हे ते
 नवीन प्रवृत्ति हे तेशीज तेवो करार दखवो पळे हे.

अधिक मासनी उद्घोषणा यथे ठते कदि कणेरनां फ़ल तो फ़ले पण तने फ़लवुं घटे नहीं, केमके तेशी लुह जातिनां हुहो तारी हांसी करशे. वदी कोइ 'अत्रिवह्निअंमि वीसा दअरेसु सवीसद-मासे' ए वचनवल वडे मास अधिक होय लारे वीश दिवसेज लोच आदि कृत्य शुक्त पर्युषणा करे ठे ते पण अयुक्त ठे, कारण के 'अत्रिवह्निअंमि वीसा' ए वचन यहिहात (पर्युषणा) मावनी अपेक्षाए ठे. अन्यथा 'आसादमासिए पज्जोसविति एस जरसग्गो, सेसकादं पज्जोसवित्तएणं अव-वाजत्ति' एटले आषाढ मासमां पर्युषणा करवी ए जरसग्गो ठे अने वाकीना कालमां पर्युषणा करवी ए अपवाद ठे. एवा श्री निशीथ चूर्णिना दशमा उद्देशाना वचनथी आपाढ पूर्णिमाएज लोच आदि कृत्य शुक्त पर्युषणा करवी जोइए. (पण ते चतुर्मास रहेवानी अपेक्षानुं वचन ठे, कृत्यद्वित्रिष्ट पर्युषणा करवा माटे नथी तेशीज तेस करवामां आवहुं नथी.) आ संवंधमां वधारे कहेवाथी सहुं. कटपने विषे कहेदी डव्य, हेन्न, काल अने जावरूप स्थापना आ प्रमाणे ठे. डव्य स्थापना-तण, कगल, ठार, मल्लकं आदिनो परिजोग करवो अने सचित आदिनो त्याग करवो. तेमां सचित डव्य एटले अति श्रद्धावाला राजा अने राजाना प्रधान सिवाय शिष्यने दीक्षा आपवी नहीं, अचित डव्य एटले वल्ल आदि ग्रहण करवां नहीं अने मिश्र डव्य एटले उपधि सहित शिष्य ग्रहण करवो नहीं. हेन्नस्थापना-एक योजन अने एक गाउ (पांच गाउ जहुं आवहुं कटपे) अने भलानने माटे वैद्य, औषध आदिना कारणे चार अथवा पांच योजन कटपे. कालस्थापना-चार मास रहेहुं ते अने जावस्थापना-त्रोथ आदिनो विवेक (त्याग) अने ईर्पासमिति आदिने विषे उपयोग. ८.

२ चोमासुं रहेला साधु अथवा साध्वीठने चारे दिशा अने विदिशामां एक योजन अने एक गाउनो (एटले पांच गाउनो) अवग्रह कटपे. अवग्रह करीने 'अहालन्दमिव' कहुं ठे तेमां अथ

ए अद्यय ठे अने लन्द शब्द वने काल जाणवो. तेमां जेटला वखतमां चीनो हाथ सुकाइ जाय तेदला कालने जघन्य लन्द कहे ठे, पांच अहोरात्रिने उत्कृष्ट लन्द कहे ठे; अने तेनी वच्चेना कालने सध्यम लन्द कहे ठे. लन्द काल सुधी पण एटले तेदलो वखत पण अवग्रहने विषे रहेवुं कदपे, पण अवग्रहशी बहार रहेवुं कदपे नहीं. अपि शब्दशी अलन्दमपि एटले बहु काल सुधी ठ मास एक साथे अवग्रहमां रहेवुं कदपे, पण अवग्रहनी बहार रहेवुं कदपे नहीं. गजेन्द्रपद आदि पर्वतनी मेखलानां ग्रामोने विषे रहेला साथु साध्वीजने उपग्रहशी तए दिशामां (जवानो) अढी कोश्र अने जवा आववानो पांच कोशनो अवग्रह होय ठे. अहीं “विदिशामां” एम कहेवुं ठे ते व्यावहारिक विदिशानी अपेक्षाए ठे, कारण के नैश्चयिक विदिशाउनुं एक प्रदेशपणुं होवाथी त्यां जवानो असंभव ठे. अटवी (जंगल), जल आदिथी व्याघात थये तते त्रण दिशानो, वे दिशानो अथवा एक दिशानो अवग्रह जाववो (समजवो). ए.

३ चोमासुं रहेला साथु अथवा साध्वीजने चारे दिशा अने विदिशामां एक योजन अने एक गाज त्रिहाचर्याए जुवुं आववुं कदपे. १०. ज्यां नदी नित्य पुष्कल पाणीवाली होय अने नित्य वहेती होय त्यां सर्व दिशा अने विदिशामां एक योजन अने एक गाज त्रिहाचर्याए जुवुं आववुं कदपे नहीं. ११. कुणाला नामनी नगरीने विषे ऐरावती नामनी नदी हमेशां वे गाज वहेती ठे, तेवी नदी थोहुं (उडुं) पाणी होवाथी जह्वंघवी कदपे ठे के ज्यां आ प्रमाणे करी शकाय. केवी रीते करी शकाय ? ते कहे ठे—एक पग जलमां राखीने अने बीजो पग स्थल उपर राखीने एटले पाणीथी उपर अथर राखीने—आवी रीते जो जड शकाय तो चारे दिशा अने विदिशामां एक योजन अने एक गाज (त्रिहा निमित्ते) जुवुं आववुं कदपे. १२. ज्यां पूर्वोक्त रीति प्रमाणे न जड शकाय त्यां साथुने चारे दिशा अने विदिशामां तेदलुं जुवुं आववुं कदपे नहीं अने ज्यां ए

प्रमाणे न करी शकाय अने पाणी विलोकीने जवुं पके त्यां जवुं कटपे नहीं. जंघार्ध सुधी पाणी होय ते दकसंघट कहैवाय, नात्रि सुधी पाणी होय ते लेप कहैवाय अने नात्रिथी जपर होय तो लेपोपरि कहैवाय. त्यां शेष कालमां त्रण वार दकसंघट थये वते क्षेत्र हणाय नहीं एटले त्यां जवुं कटपे ए जाव जाणवो. वर्षाकालमां सात वार दकसंघट थाय तोपण क्षेत्र हणाय ठे. लेप तो एक पण होय कालमां चोथो अने वर्षाकालमां आठमो दकसंघट थये वते क्षेत्र हणाय ठे. लेप तो एक पण होय तो क्षेत्रने हणें ठे तेथी नात्रि सुधी जल होय तो जवुं कटपे नहीं तो पठी लेपोपरि एटले नात्रिनी जपर जल होय तो तेनी तो वातज श्री करवी ? १३.

४ चोमासुं रहैला कोद साधुने गुरए आ प्रमाणे प्रथमथी कही राखेजुं होय के 'हे शिष्य ! ग्लान साधुने अमुक वस्तु लावी आपजे.' त्यारे ते साधुने (ते वस्तु) लावी आपवी कटपे, पण तेने पोताने ते वापरवी कटपे नहीं. १४. चोमासुं रहैला कोद साधुने गुरए आ प्रमाणे प्रथमथी कहैजुं होय के 'हे शिष्य ! (अमुक वस्तु) तुं पोते लेजे', त्यारे तेने लेवी कटपे, पण तेने (वीजाने) आपवी कटपे नहीं. अर्थात् एम कहैजुं होय के 'तुं पोतेज लेजे, ग्लानने वीजो आपशे'. त्यारे तेने पोताने लेवुं कटपे, पण आपवुं कटपे नहीं. १५. चोमासुं रहैला कोद साधुने गुरए प्रथमथी कही राखेजुं होय के 'हे शिष्य ! तुं लावी आपजे अने तुं पोते पण लेजे.' त्यारे तेने लावी आपवुं पण कटपे अने लेवुं पण कटपे. अर्थात् तुं आपजे अने लेजे एम कही राखेजुं होय तो आपवुं अने लेवुं ए वने पण कटपे ठे. १६. ५ चोमासुं रहैला (अमुक) साधु अने साध्वीउने (विगय लेवी) कटपे नहीं. ते साधु साध्वी केवा ? तो के हृष्ट एटले तरुण अवस्थाने लीये समर्थ, (तरुण पण केटलाक रोगी अने निर्वल शरीरवाला होय ठे तेथी कहुं ठे के) आरोग्य अने वलवंत शरीरवाला साधु-उने आ हवे पठी कहैवासां आवशे एवी नव रसे करीने प्रधान विकृतिउं (विगड्डे) वारंवार खावी कटपे नहीं. ते विकृतिउं आ प्रमाणे जाणवी-छध १, दही २, माखण ३, बी ४,

तेल ५, गोव ६, मध ७, मद्य ८ अने मांस ९. अन्नोदणः करवाथा कारण कल्पे ते एम समजतुं अने नवना ग्रहण करवाथी कोइ दिवस पक्वान्नं पण ग्रहण कराय ठे. तेमां विकृतिउ सांचयिका अने असांचयिका ए वे प्रकारनी ठे. तेमां दुध, दही, पकवान ए नामनी बहु काल सुधी राखी शकाय नहीं ते असांचयिका जाणवी. रोगना कारणे, गुरु, बाल आदिने उपग्रह करवाने अर्थे अथवा श्रावकना निमंत्रणथी ते देवी. वी, तेल अने गोव ए नामनी त्रण विकृति सांचयिका जाणवी. ते त्रण विकृति प्रतिवाजता गृहस्थीने कहेवुं के 'हजु घणो बखत रहेवानुं ठे' तथी अमे भलान आदिने साटे लइयुं. 'त्यारे ते गृहस्थी कहे के 'चोमासा सुधी देजो, ते घणी ठे.' त्यारे ते देवी अने बाल आदिने देवी, पण तरुणने आपवी नहीं. जो के मध, मांस अने माखणनो (मुनिने) जावजीव सुधी त्याग होय ठे तोपण अत्यंत अपवाददशामां बाह्य परित्रोग विगोरेने साटे कोइ दिवस ग्रहण करवी, पण चोमासामां तो सर्वथा निषेध ठे. १७.

६ चोमासुं रहेला साधुर्जने विषे वैयावच्च करनार मुनिए गुरुने प्रथमथी एम कहौ राखेवुं होय के 'हे त्रगवन् ! भलानने साटे कांड वस्तुनो खप ठे ?' ए प्रमाणे वैयावच्च करनार कोइ मुनिए पूज्ये ठते ते गुरु कहे के 'भलानने वस्तु जोइए ठीए ? जोइती होय तो भलानने पूढो के दुध विगोरे केटली विगयनो तमने खप ठे ?' ते भलाने पोताने जोइता प्रमाणमां कहे ठते ते वैयावच्च करनार गुरुनी पास आवीने कहेवुं के 'भलानने आटली वस्तुनो खप ठे.' त्यारे गुरु कहे के 'जेटुं प्रमाण ते भलान कहे ठे तेटला प्रमाणमां ते विगय तारे देवी.' पढी ते वैयावच्च करनार गृहस्थ पास मागे अने मागणी करतां वैयावच्च करनार दुध विगोरे ते वस्तु प्राप्त थाय तो पढी भलाने कहा प्रमाण जेटली मले एटले 'राखो, थयुं' एम गृहस्थने कहे. गृहस्थ एम कहे के 'हे त्रगवन् ! 'थयुं' एम केम कहो ठो ?' त्यारे साधु कहे के 'भलानने एटलोज खप ठे.' आ प्रमाणे कहेता साधुने कदाच गृहस्थ कहे के

‘हे आर्य साधु ! तमे ग्रहण करो. भवाने जोजन कर्मावाद् पश्चात् आदिक जे कांड वधे ते तमे खाजो, दुध आदिक पीजो.’ क्वचित् पाहिसित्तिने वदवे दाहिसित्ति जोगामां आवे ते. त्यारे एम अर्थ करवो के ‘भवाने जोजन कर्मा बाद जे कांड वधे ते तमे खाजो अने बीजाने आपजो.’ एम तेणे (ग्रहस्थे) कहे ठते अधिक वेहुं कटपे; पण भवाननी निश्चाए यद्धित्री पोनाने माटे वेहुं कटपे नही. भवानने माटे मागी आणेल आहारादि मंदजीमां आणहुं नही. १७.

७ चोमासुं रहवेदा साधुर्जने ते प्रकारनां अनिंदनीय धरो जेवां के तेउंर अथवा बीजाउंर आवक करेलां होय, प्रत्ययवंत अथवा प्रीति जपजावनारां होय, अथवा दानने विवे स्थितवां होय, निश्चे अहीं मने मजशे एवो ज्यां विश्वास होय, ज्यां सर्व यतिउंनो प्रवेश संमन होय, जेने वणा साधुर्ज संमत (दृष्ट) होय अथवा ज्यां धरनां घणां मनुष्योने साधुर्ज संमन होय तथा ज्यां दाननी आझा दद राखी होय अथवा सर्व साधुर्ज सरखा ठे एम धरीने ज्यां लवु शिष्य पण दृष्ट होय, परंतु मुख जोडने टीहुं करातुं न होय तेवां धरने विवे जोडनी वस्तु अथगीउे आ प्रमाणे कहेतुं कटपे नही के ‘हे आधुष्मन् ! आवस्तु ते ?’ एम नही जोगेजी वस्तुने माटे पूजहुं कटपे नही ए अर्थ जाणवो. ‘हे जगवन् ! ते शामाटे ?’ ए प्रमाणे शिष्ये प्रश्न करवाथी गुरु कहे ते के ‘अहो ! वान् गृहस्थ मूढ्य वडे लावे अने जो मूढ्य वडे न मझे तो घणी श्रद्धाने लीधे चोरी पण करे. कृपणता धेर वस्तु आणदीते पण मागवामां दोष नथी. १८.

८ चोमासुं रहवेदा ह्रमेशां एकासणुं करनार साधुने सूत्र पौरुषी कीधा पवी एक बार गोचरी जवाना कावे गृहस्थनुं धर कटपे ते एटवे जात अने पाणीने अर्थे गृहस्थना धरमांथी नी रुजहुं अने प्रवेश करवो कटपे ठे, पण बीजी बार कटपे नही. अन्यत्र कहेतां आचार्य आदिनी वैगहस्य करनाराजने वर्जीने ए अर्थ ठे; तेउं जो एक बार जोजन करवा वडे वैगहस्य करी न हाके तो वे बार पण जोजन करे, कारण के तपथी वैगहस्य श्रेष्ठ ठे. आचार्यनी वैगहस्य करनारा, जग-

ध्यायनी वैयावृत्य करनारा, तपस्वीनी वैयावृत्य करनारा तेमज भवाननी वैयावृत्य करनारा साधु-
 उने वर्जीने बीजा साधु एक बार बोजन करे. ज्यां सुधी ठयंजन कहेतां मूढ, दाढी, बगल आदिना
 बाल न आठ्या होय त्यां सुधी शिष्य अने शिष्याने पण वे वखत बोजन करवामां दोष नथी.
 अथवा जे वैयावृत्य करनार होय ते वैयावृत्यकर जाणवो. (तेने पण वे बार कढपे ठे.) आचार्य,
 यश वैयावृत्यश्च आचार्यवैयावृत्यौ. एवी रीते उपाध्याय आदिने विषे पण जाणवुं. तेथी आचार्य,
 उपाध्याय, तपस्वी, भवान अने दधु शिष्यनी वैयावृत्य करनाराने वे वखत बोजन करवामां पण
 दोष नथी ए अर्थ समजवो. २०.

चोमासुं रहैला एकांतरे उपवास करनार साधुने आ हवे पढी कहीशुं एटवुं विशेष ठे. ते
 सवारमां गोचरी जवा साटे (उपाश्रयथी) नीकलीने पहेलांज शुक्र प्रासुक आहार (आणी)
 खादने, ठाश आदिक पीदने, पातरांने निर्लेप करीने-ब्रह्मथी तुही नाखीने अने प्रमाजीने-बोद
 नाखीने ते जो चलावी शके तो तैटलाज बोजन वने ते दिवसे रहैवुं कढपे ठे. जो ते साधु
 आहार थोको थवाथी न चलावी शके तो तेने बीजी बार गृहस्थने घेर जात पाणीने साटे नीक-
 लवुं अने पेसवुं कढपे ठे. २१. चोमासुं रहैला नित्य ठठ करनार साधुने गृहस्थने घेर जात पाणीने
 अर्थे नीकलवा अने पेसवाने वे गोचरीना काल कढपे ठे एटवे वे वखत गोचरीए जवुं कढपे ठे.
 २२. चोमासुं रहैला नित्य अष्टम करनार साधुने गृहस्थने घेर जात पाणीने अर्थे नीकलवा अने
 पेसवाने त्रण गोचरीना काल कढपे ठे एटवे त्रण बार गोचरीए जवुं कढपे ठे. २३. चोमासुं रहैला
 नित्य अष्टम उपरांत तप करनार साधुने गृहस्थने घेर जात पाणीने अर्थे नीकलवा अने पेसवाने
 सर्वे गोचरीना काल कढपे ठे एटवे चार, पांच विंगेरे वखत गोचरीए जवुं कढपे ठे. उपारे इन्हा
 थाय ल्यारे गोचरी लावे, पण सवारमां लावेली राखी शके नही, कारण के तेथी संयम, जीव-

સંસકિ, સર્પાઘાણ આદિ દોષોનો સંજ્ઞ આવે છે. ૨૪. ૯ પ્રમાણે આહારવિધિ કહીને હવે પીવાના પદાર્થોની વિધિ કહે છે.

૯ ચોમાસું રહેલા નિત્ય એકાસણું કરનાર સાધુને સર્વ પ્રકારનાં પાણી કદપે છે. તે સર્વ ઇટલે આચારાંગમાં કહેલાં એકવીણ પ્રકારનાં અથવા અહીં જે કહેવામાં આવશે તે નવ પ્રકારનાં પાણી સમજવાં. તેમાં આચારાંગમાં કહેલાં પાણી આ પ્રમાણે છે—ઉત્સવેદિમ ૧, સંસ્વેદિમ ૨, તંદુલોદક ૩, તુષોદક ૪, તિલોદક ૫, જવોદક ૬, આયામ ૭, સોવીર ૮, શુદ્ધવિકટ ૯, અંબવ ૧૦, અંબા-કક ૧૧, કવિઠ (કપિથથ) ૧૨, મઝલિંગ (માતુલિંગ) ૧૩, દસ્ક (દ્રાક્) ૧૪, દાક્ષિમ ૧૫, સ્વર્જૂર ૧૬, નાલિકેર ૧૭, કપર ૧૮, ચોરજલ ૧૯, આમલગ ૨૦ અને વિંવાનાં પાણી ૨૧ પ્રથમ અંગ (આચારાંગ) ને વિષે કહેલાં છે. તેમાંથી પ્રથમનાં નવ તો અહીં પણ કહેલાં છે. ચોમાસું રહેલા ઇકાંતરે ઉપવાસ કરનાર સાધુને ત્રણ પ્રકારનાં પાણી લેવાં કદપે તે આ પ્રમાણે—ઉત્સવેદિમ ઇટલે આટા વિગેરેથી સ્વરસયેલા હાથ આદિના ધોણનું પાણી ૧, સંસ્વેદિમ ઇટલે પાંદડાં આદિ ઉકાલીને ઠંડા પાણી વધે જે પાણી સિંચન કરાય તે ૨ અને ચોખાના ધોણનું પાણી ૩. ચોમાસું રહેલા નિત્ય ઠઠ કરનાર સાધુને ત્રણ પ્રકારનાં પાણી લેવાં કદપે તે આ પ્રમાણે—તલના ધોણનું પાણી ૧, વ્રીહિ (કાંગર) આદિ તુષના ધોણનું પાણી ૨ અને જવના ધોણનું પાણી ૩. ચોમાસું રહેલા નિત્ય અઠમ કરનાર સાધુને ત્રણ પ્રકારનાં પાણી લેવાં કદપે તે આ પ્રમાણે—આયામક ઇટલે ડંસામણ ૧, સોવીર ઇટલે કાંજીતું પાણી ૨ અને શુદ્ધવિકટ ઇટલે ડાંડાં ૩. ચોમાસું રહેલા અઠમ ઉપરાંત તપ કરનાર સાધુને એક ડાંડાં લેવું જ કદપે છે. તે પણ સિવશ્યુ રહિત હોય તો કદપે, પણ સિવશ્યુ સહિત હોય તો ન કદપે. ચોમાસું રહેલા અનશન કરનાર સાધુને એક ડાંડાં લેવું કદપે છે, તે પણ સિવશ્યુ રહિત પણ સિવશ્યુ સહિત નહીં, તે પણ ગલેડું

કદપે પણ તુણ આદિ લાગવાથી અણગલ ન કદપે, તે પણ પરિમિત કદપે પણ અપારામેત નહીં, તે પણ કાંદક થોડું લેવું, પણ વહુ થોડું લેવું નહીં, કેમકે તેથી તુણા ઉપશમ પામતી નથી. ૨૫.
 ૨૦ ચોમાસું રહેલા દત્તિની સંખ્યા (અન્નિગ્રહ) કરનારા સાધુને ત્રોજનની પાંચ દત્તિ અને પાણીની પાંચ દત્તિ, અથવા ત્રોજનની ચાર દત્તિ અને પાણીની પાંચ દત્તિ, અથવા ત્રોજનની પાંચ દત્તિ અને પાણીની ચાર દત્તિ લેવી કદપે છે. ત્યાં થોડું અથવા ઘણું જે એક દ્વાર આપવામાં આવે છે તે દત્તિ કહેવાય છે. તેમાં લવણાસ્વાદન પ્રમાણમાં પણ ત્રોજન પ્રહણ કરતાં એક દત્તિ થાય, કારણ કે લવણ થોડું આપવામાં આવે છે અને તેટલાજ પ્રમાણમાં ત્રાત પાણી જો તે પ્રહણ કરે તો તે પણ દત્તિ ગણાય છે. પાંચ ઇંડુપલ્લવ છે તેથી ચાર, ત્રણ, બે, એક, ઠ અથવા સાત-જેટલો અન્નિગ્રહ કર્યો હોય તે પ્રમાણે કહેવી. આશ્વા સૂત્રનો આ ત્રાવ છે કે જેટલી દત્તિ ત્રાત પાણીની રાખેલી હોય તેટલીજ તેને કદપે છે, પણ પરસ્પર સમાવેશ કરવા કદપે નહીં તેમજ દત્તિથી વધારે લેવું પણ કદપે નહીં. તે દિવસે તેટલાજ ત્રોજન વધે રહેવાનું તેને કદપે છે, પણ ગૃહસ્થના ઘેર ત્રાત પાણીને અર્થે બીજી વાર જહું અને પેસહું કદપે નહીં. ૨૬.
 ૨૧ ચોમાસું રહેલા સાધુ સાધ્વીજને આ (હવે કહેશે તે) જમ્યાણ ત્રિક્ષા માટે જહું કદપે નહીં. ઇટલે એક શય્યાતરગૃહ કહેતાં ઉપાશ્રયના માલેકનું ઘર અને બીજાં ઠ ઘર તજવાં જોઈએ, કારણ કે તેઠ નત્રીક હોવાથી સાધુના ગુણાનુરાગી થવા વધે ઉદ્ગમાદિ દોષનો સંગ્રહ રહે. કોને જહું ન કદપે ? નિષ્કિરુ ધરથી પાઠા ફરનારા સાધુને ન કદપે. ઇટલે નિષ્કિરુ કરેલાં ધરથી તેજને બીજી જગ્યાએ જહું કદપે ઇ ત્રાવ છે. અહીં ત્રિક્ષાને સાટે જવામાં વહુવચનને વદલે એક-વચન વાપરેલ છે, પણ વહુપણું આ પ્રમાણે દેલાકે છે. સાત ધરમાં માણસોથી ત્રરપૂર જમણવાર ઇટલે સંખની હોય ત્યારે જહું કદપે નહીં. અહીં અર્થમાં સૂત્રકારના જૂદા જૂદા મતો છે. એક વલી

नहीं. ए. प्रमाणे बाकीनी बंने हकंकत जाणव।. ३३. तना घर त साधुना आववा पहला मसूर
 आदि दाव प्रथम रांधवा मांकी होय अने तंजुल आदि पावलथी रांधवा मंजिल होय तो तेने
 मसूर आदि दाव लेवी कटपे, पण तंजुल आदि लेवुंकटपे नहीं. ३४. तेने घर ते साधुना आववा
 पहिलां जो बंने वस्तु रांधवा मंजिल होय तो बंने लेवी कटपे अने तेना आववा पठी जो बंने
 वस्तु रांधवा मांकी होय तो बंने वस्तु लेवी कटपे नहीं. जे चीज तेना आववा पहिलां रांधवा
 मांकी होय ते तेने लेवी कटपे अने जे चीज तेना आववा पठी रांधवा मांकी होय ते लेवी कटपे
 नहीं. ३५. चोमासुं रहैल साधु साधवी गृहस्थने घर त्रिह्ना देवा दाखल थयेव होय तेने जो रहि
 रहिने वरसाद पके तो आरामनी नीचे यावत् जाफना मूले जवुंकटपे ठे, पण पहिलां ग्रहण करेव
 ज्ञात पाणी सहित नोजनवेला अतिक्रमवी कटपे नहीं. त्यारे जो वरसाद बंध न रहे तो आराम
 आदिने विषे रहैल साधुने हुंकरवुं? ते कहै ठे. प्रथम जङ्गमस आदिथी गुरू आहार खाइने, पीइने,
 पात्र निर्लेप करीने अने थोइ नाखीने एक बाजुए पात्रादि उपकरणे राखीने (शरीरनी साथे र्वाटा-
 दीने) वर्षता वरसादमां सूर्य अस्त थयां पहिलां ज्यां जपाश्रय होय त्यां जवुं कटपे ठे, पण
 गृहस्थने घरज ते रात्री अतिक्रमवी (रहैवी) तेने कटपे नहीं, कारण के एकदा वहार वसता
 साधुने 'स्वपरसमुत्था' एटवे पोता थकी अने पर थकी उत्पन्न थता घणा दोपोनो संनव ठे तेमज
 जपाश्रयमां रहैला साधुजं पण अथुति (चिंता) करे (ते पण कारण ठे). ३६. चोमासुं रहैला
 साधु साधवी गृहस्थने घर त्रिह्ना देवा दाखल थयेव होय तेने जो रहि रहिने वरसाद पडे तो
 आरामनी नीचे यावत् जाफना मूले जवुंकटपे ठे. ३७. हवे रहि रहिने वरसाद पडतो होय तो
 जो आराम आदिने विषे साधु जना रहै तो ते कइ विधिप (जना रहै) ते कहै ठे. विकटगृह,
 वृक्षमूल आदिने विषे रहैल साधु होय तेने अने एक साध्वीने साथे रहैवुंकटपे नहीं, एक साधु अने
 वे साध्वीजने साथे रहैवुंकटपे नहीं, वे साधु अने एक साध्वीने साथे रहैवुंकटपे नहीं, वे साथ

अने वे साध्वीजने साथे रहेवुं कटपे नहीं; जो त्यां कोइ पांचमो छुट्ठक (नानो चेलो) अथवा चेली होय अथवा ते स्थान बीजानो दृष्टिविषय होय एटले बीजा जोइ शके तेम होय अथवा बहु द्वार सहित ते स्थान होय तो साथे रहेवुं कटपे. तेनो जावार्थ आ प्रमाणे ठे—एक साधुने एक साध्वी साथे रहेवुं कटपे नहीं, एक साधुने बे साध्वी साथे रहेवुं कटपे नहीं, बे साधुने एक साध्वी साथे रहेवुं कटपे नहीं तेमज बे साधुने बे साध्वी साथे रहेवुं कटपे नहीं. जो अहीं कोइ पण लहु चेलो अथवा चेली (पांचसुं) साक्षी होय तो (रहेवुं) कटपे ठे. अथवा वरसाद पकते ठते पोतानुं काम नहीं मूकनारा एवा लुहार आदिनी दृष्टि अथवा ते घरना कोइ पण वारणे आ प्रमाणे पांचमा विना पण रहेवुं कटपे ठे. ३८. चोमासुं रहेला साधुने गृहस्थने घेर चिक्रा वेवा माटे थावत् (हवे कहेसो ते रीते) रहेवुं कटपे नहीं. त्यां एक साधु अने एक आविकाने साथे रहेवुं कटपे नहीं. ए प्रमाणे चार जांगा ठे. जो अहीं कोइ पण पांचमो स्थविर अथवा स्थविरा साक्षी होय तो रहेवुं कटपे ठे अथवा बीजा जोइ शके तेवुं ते स्थान होय अथवा बहु द्वार सहित ते स्थान होय तो साथे रहेवुं कटपे ठे. एवी रीते साध्वी अने गृहस्थनी पण चतुर्नंगी जाणवी. अहीं साधुनुं एकाकीपणुं कहुं ठे ते कारणसर साधुने एकला जवुं पडे तेने माटे समजवुं. सांघाटिकने विषे, बीजा कोइ साधुने उपवास होय अथवा असुख होवाशी कारणे तेम थाय ठे. नहीं तो उत्सर्ग मार्गे साधु पोताना सहित बीजो एटले बे जणा अने साध्वी जण जणी विचरे एटले साथे जाय एस समजवुं. ३९.

४० चोमासुं रहेला साधु साध्वीजने “मारा माटे तुं लावजे” ए प्रमाणे जेने नहीं कहुं होय एवा साधुए “तारा घोभय हुं लावीश” एस जेने जणावुं नशी एवा साधुने निमित्ते अशन आदि आहार लाववो कटपे नहीं. ४०. “हे जगवन् ! ते आमाटे ?” एस शिष्ये प्रश्न कर्ये ठते गुरु कहि ठे के “जेने

i કહેલાં છે. કાલાથી થોલા વર્ણ સુધી. વૃક્ષના સમાન વર્ણવાલાં તે સૂક્ષ્મ પુષ્પો પ્રસિદ્ધ છે. જે
 વૃક્ષસ્ય સાધુ સાધ્વીષ્ જાણવાનાં, જોવાનાં અને પ્રતિલેખવાનાં છે. તે સૂક્ષ્મ પુષ્પો જાણવાં. હવે તે
 સૂક્ષ્મ દંશાં કયાં છે ? એમ શિષ્યે પૂછ્યાથી ગુરુ કહે છે કે—સૂક્ષ્મ દંશાં પાંચ પ્રકારનાં કહ્યાં છે. તે
 આ પ્રમાણે—મધમાલી, માકલ વિગેરેનું દંડું તે જહંશાં ૧, લૂતા જે લોકમાં ‘કુલાતરી’ ના નામે પ્રસિદ્ધ
 છે તેનું દંડું તે ઉત્કલિકાંજ ૨, પિલીપિકા ઇટલે કીની, તેનું દંડું તે પિપીલિકાંજ ૩, હલિકા ઇટલે
 ઘરોલી અથવા બ્રાહ્મણી, તેનું દંડું તે હલિકાંજ ૪ અને હલ્લોહલિકાંજ આ ઇટલે અહિલોની, સરડી જે
 લોકમાં ‘કાકિની’ કહેવાય છે તેનું દંડું તે હલ્લોહલિકાંજ ૫. જે સાધુ સાધ્વીષ્ જાણવાનાં, જોવાનાં અને
 પ્રતિલેખવાનાં છે. તે સૂક્ષ્મ દંશાં જાણવાં. હવે લયન ઇટલે જીવોનો આશ્રય, યાં કીની આદિ
 સૂક્ષ્મ જીવો થાય છે તે લયન અર્થાત્ સૂક્ષ્મ વિલો તે કયાં છે ? એમ શિષ્યે પૂછ્યાથી ગુરુ કહે છે
 વિલ પાંચ પ્રકારનાં કહ્યાં છે. તે આ પ્રમાણે—જતિંગા ઇટલે ગર્દનના આકારના જીવો,
 સક્રાદ ગયા પઠી પાણીના ક્યારા આદિને વિષે જે જાગ (ફાટ) પડે તે યૃગુલયન ૨, સરલ
 ઇટલે સીધુંબીલ તે સરલલયન ૩, તાલ વૃક્ષના મૂલના આકારનું નીચે પહોંચું અને ઉપર સૂક્ષ્મ
 વિલ તે તાલમૂલ ૪ અને શંબુકાવર્ત ઇટલે ત્રસરાનું ઘર ૫. આ પાંચે વૃક્ષસ્ય સાધુ સાધ્વીષ્
 જાણવાનાં, જોવાનાં અને પ્રતિલેખવાનાં છે. તે સૂક્ષ્મ વિલ જાણવાં. હવે તે સૂક્ષ્મ રનેહ (અપ્રકાય)
 કયા છે ? એમ શિષ્યે પૂછ્યાથી ગુરુ કહે છે કે—સૂક્ષ્મ રનેહ પાંચ પ્રકારના કહેલા છે. તે આ પ્રમાણે—
 અવરૂયાય ઇટલે રંસ જે આકાશમાંથી (રાત્રે) પડે છે તે પાણી ૧, હિમ પ્રસિદ્ધ છે ૨, મહિકા
 ઇટલે ધૂમરી ૩, કરકા—કરા પ્રસિદ્ધ છે ૪ અને લીલી જમીનમાંથી જગી નીકલેલ તુણના અગ્ર જાગ

पर विंडुरूप जल जे यवना अंकुरा आदिने विषे देखाय ठे ते ५. जे ठमस्य साधुए जाणवाना,
जोवाना अने प्रतिलेखवाना ठे. ते सूक्ष्म स्नेह जाणवा. ४५.

१७ चोमासुं रहैव साधु गृहस्थने धेर जात पाणी माटे नीकलवा पेसवा द्ये तो तेने पूज्या
सिवाय (नीकलवुं पेसवुं) कट्ये नहीं. कोने पूज्या सिवाय ते कहे ठे. सूत्रार्थना देनारा
आचार्यने १, सूत्र त्रणावनार उपाध्यायने २, ज्ञान आदिने विषे प्रवर्त्तावनार प्रवर्त्तकने ४, जेनी पासे
जालाने उत्तेजन आपनार स्थविरने ३, ज्ञान आदिने विषे प्रवर्त्तावनार प्रवर्त्तकने ४, जेनी पासे
आचार्यो सूत्र आदिनो अध्ययास करे ठे ते गणिने ५, तीर्थकरना त्रिष्य गणधरने ६, जे साधुर्जने
लदने वहार अन्य क्षेत्रमां रहै ठे, गढने माटे क्षेत्र, उपधिनी मार्गणा आदिमां प्रयावन विधेरेना करनार
ठे एटले उपधि विधेरे लावी आपनार ठे अने सूत्र तथा अर्थ ए वंतेने जाणनार ठे ते गणाव-
हेटकने ७, अथवा अन्य (सामान्य) साधु जे वय अने पर्याये करीने लहु होय पण जेने गुरुपणाए
अंगीकार करीने विचरे ठे तेने. ते साधुने आचार्य यावत् जेने गुरुपणाए मुकरर करीने विचरे ठे तेने
पूवीने (नीकलवुं पेसवुं) कट्ये ठे. हवे केवी रीते पूववुं ते कहे ठे. 'हे पूज्य ! जो आपनी आज्ञा
होय तो हुं गृहस्थने धेर जात पाणीने माटे नीकलवा पेसवा द्ये हुं.' जो आचार्य आदि ते साधुने
आज्ञा आप तो तेने गृहस्थने धेर जात पाणी माटे नीकलवुं पेसवुं कट्ये ठे. जो आचार्य आदि ते
साधुने आज्ञा न आप तो गृहस्थने धेर जात पाणी माटे नीकलवुं पेसवुं कट्ये नहीं. 'हे पूज्य ! ते आ-
हेतुथी ?' एम शिष्ये प्रश्न कर्थाथी गुरु कहे ठे के 'आचार्य आदि विद्वाना परिहारने जाणे ठे.' ४६.
एवीज रीते विहार एटले जिनचैत्य, तेने विषे जवुं, विचारभूषि एटले शरीर चिंता आदिने
माटे जवुं अथवा उहास आदि वर्जीने दीपवुं, सीववुं, लखवुं आदिक जे कांड काम होय ते सर्व पूवीने
करवुं ए तत्त्व ठे. एवीज रीते त्रिदा आदि माटे अथवा ग्लान आदिने कारणे एक गामथी बीजे
गाम जवुं होय तो पूवीने जवुं, नहीं तो वर्षाकृतुमां एक गामथी बीजे गाम जवुं ए अतुचितज ठे. ४७.

ચોમાસું રહેલ સાધુ જો બીજી કોઈ વિગય લાવાને દહે તો આચાર્ય યાવત્ જેને ગુરુપણાઈ કબુલ કરીને વિચરે છે તેને પૂઢયા સિવાય (વિગય લાવી) કલ્પે નહીં. આચાર્ય યાવત્ જેને ગુરુપણાઈ કરીને વિચરે છે તેને પૂઢીને (વિગય લાવી) કલ્પે છે. કેવી રીતે પૂઢવું તે કહે છે—‘હે પૂઢ્ય ! આપની આજ્ઞા હોય તો અનેરી વિગય આટલા પ્રમાણમાં અને આટલા વચ્ચત લાવાને દહું તું.’ તે આચાર્ય આદિ જો તેને આજ્ઞા આપે તો તેને અનેરી વિગય લાવી કલ્પે છે. તે આચાર્ય આદિ જો તેને આજ્ઞા ન આપે તો અનેરી વિગય લાવી કલ્પે નહીં. ‘હે પૂઢ્ય ! તે શામાટે ?’ એમ જિગ્મે પ્રશ્ન કર્યાથી ગુરુ કહે છે કે આચાર્યો લાનાલાન જાણે છે. ૪૮.

ચોમાસું રહેલ સાધુ વાત, પિત્ત, શ્લેષ્મ અને સન્નિપાત સંવંધી રોગોની કોઈ પ્રકારની ચિકિત્સા કરાવવાને દહે તો (આચાર્ય દયાદિને પૂઢીને કરવી વિગેરે) અગાઉ જણાવ્યા મુજબ સર્વે અહીં કહેવું. તે ચિકિત્સા આતુર, વૈધ, પ્રતિચારક અને ત્રૈવિધ્યરૂપ ચાર પ્રકારની છે. કહું તે કે ત્રિવિધ (વૈધ), દ્રવ્યો, ઝપસ્યાતા (નોકર) અને રોગી એ ચાર પ્રકાર ચિકિત્સિતના છે. તે પ્રત્યેકના ચાર ચાર પ્રકાર કહ્યા છે. દક્ષ, શાસ્ત્રના અર્થ જાણ્યા છે એવો, દૃષ્ટકર્મા અને શુચિ એ ચાર પ્રકાર ત્રિવિધના છે. વહુકલ્પ, વહુગુણ, સંપન્ન અને યોગ્ય એ ચાર પ્રકાર ઔષધના છે. અનુરક્ત, શુચિ, દક્ષ અને શુક્તિમાન એ ચાર પ્રકાર પ્રતિચારકના છે તથા આલ્બ (ધનવાન), રોગી, ત્રિવિધને વશ અને જ્ઞાયક ઇટલે સત્ત્વવાન એ ચાર પ્રકાર રોગીના છે. ૪૯.

ચોમાસું રહેલ સાધુ જો કોઈ પ્રશસ્ત, કલ્યાણકારી, ઝપદ્રવને હરનાર, ધન્ય કરવાવાહું, મંગલ કરનાર, શોભા આપનાર અને મહા પ્રત્યાવવાહું એવી જાતનું કોઈ તપઃકર્મ અંગીકાર કરીને વિચરવાને દહે તો ગુરુને પૂઢીને વિચરવું (કરવું) કલ્પે દયાદિ અગાઉની માફક સર્વે કહેવું. ૫૦.

ચોમાસું રહેલ સાધુ જે દહે, તે કેવા સાધુ ? તો કે અપશ્વિમ ઇટલે ચરમ (ઠેહું) મરણ તે અપશ્વિમ મરણ, પણ પ્રતિક્રિયે આધુર્યના દલિત અનુભવવારૂપ આવી. ચ મરણ નહીં. અપશ્વિમ મરણ

तेज अंत ठे जेने विषे अने तेने विषे श्रवेल ते अपश्रिम मरणांतिकी एवी; शरीर, कषाय आदि जेथी हुश कराय ठे तेवी संलेखना ड्रव्य नाव नेदे करीने त्रिद्व (नेदवावी) ठे. 'चत्तारि विचि-त्ताइं' इत्यादि. तेनुं जोषण एटले सेवन-ते संलेखनानी सेवा, तेनाथी क्षय करी नाखुं ठे शरीर जेणे, एटले अपश्रिम मरणांतिकी संलेखनानी सेवाथी (सेवनथी) क्षय करी नाखुं ठे शरीर जेणे एवा, अने तेथी करीने ज्ञात पाणीनुं प्रत्याख्यान कखुं ठे जेणे एवा, अने तेथी करीने पादपोगसन (अन-शन) कखुं ठे जेणे एवा, अने तेथी करीने काल एटले जीवितकालने नहीं दहत एवा-साधु विचरवाने (ते प्रमाणे करवाने) दहत एता एता गृहस्थना घरमां नीकलवा पेसवाने, अशन आदिकनो आहार करवाने, मल मूत्र परतववाने, स्वाध्याय करवाने तथा धर्मजागरिका जागवाने एटले आझा, अपाय, विपाक अने संस्थानविचय ए चार नेदरूप धर्मध्यानना विधान आदि वने जागवाने दहे तो (गुरुने) पूज्या सिवाय तेने कांड पण करवुं कदपे नहीं. ते सर्व अगाजनी माफक अहीं पण जाणवुं. आ सर्वे गुरुनी आझा वनेज करवुं कदपे ठे. ५१.

१० चोमासुं रहेल साधु वस्त्र, पात्र, कंबल (धावली), पादप्रोवन एटले रजोहरण तेमज अन्य उपधि तपाववाने एटले एक वार तत्कामां मूकवाने अने नहीं तपवाथी कुत्सापनक आदि दोषनी' उत्पत्तिनो संजव होवाथी फरी फरी तपाववाने दहे लारे एक साधु अथवा अनेक साधुने जणाव्या-कह्या सिवाय तेने गृहस्थने घेर ज्ञात पाणीने माटे नीकलवुं पेसवुं, अशन आदिनो आहार करवो, जिनचैत्ये जवुं, शरीरचिंता आदिने माटे जवुं, स्वाध्याय करवो, कायोत्सर्ग करवो तेमज एक स्थाने आसन करीने रहवुं कदपे नहीं. जो अहीं कोड पण नजीकमां रहेल एक अथवा अनेक साधु होय तो तेने आ प्रमाणे कहेवुं जोड्ड. 'हे आर्य ! ज्यांसुधी हुं गृहस्थने घेर जाडं आहुं यावत् कायोत्सर्ग करूं अथवा वीरासन आदि करीने एक स्थाने रहूं त्यांसुधी आ उपधिने तमे

संजालजोः' ते जो वखने संजालवावुं अंगीकार करे तो तेने यहस्थने घेर गोचरी आदिण जवुं, अशन आदिनो आहार करवो, जिनचैत्ये जवुं अथवा शरीरनी चिंता आदिने माटे जवुं, स्वाध्याय अथवा कायोत्सर्ग करवो तेमज वीरासन आदि करी एक स्थाने रहेवुं कटपे, ए सर्व कहेवुं. ते जो अंगीकार न करे तो यहस्थना घेर जवुं यावत् एक स्थाने रहेवुं कटपे नही. ५२.

१७ चोमासामां रहैव साधु साध्वीने कटपे नही. (जुं न कटपे ते कहे ठे.) जेणे शय्या अने आसन ग्रहण करेल नथी ते 'अनन्निग्रहीतशय्यासनः' कहेवाय; अने अनन्निग्रहीतशय्यासन तेज अनन्निग्रहीतशय्यासनिकः, अही 'इकं प्रत्यय स्वार्थं ठे. तेवा प्रकारना एटले जेणे शय्या अने आसन ग्रहण करेल नथी एवी रीते साधुए रहैवुं कटपे नही. एटले वर्षाकालसां जपाश्रयसां पीठ (पाटजो), फलक (पाटीयुं) आदि ग्रहण करवां ए नाव जाणवो. नही तो शीतल चूमिने विषे सूत्रा वस्त्रासां कुंथुवा आदिनी विराधना धवाने लीधे कर्मनुं तेमज दोषनुं आदान एटले जपादान कारण थाय ठे. आ अनन्निग्रहीतशय्यासनिकत्वं जाणवुं. तेनेज दृढ करे ठे. जेणे शय्या आसन ग्रहण करेल नथी तेने, एक द्वाय सुधी जंची के जेथी कीकी आदिनो वध अने सर्प आदिनो दंश न थाय तेमज 'अकुचा कुच परिस्पन्दे' ए वचनथी परिस्पन्द रहित एटले निश्चल एवी जातनी चारे वाजु काठी-वाली शय्या जेने न होय ते अनुच्चाकचिकः कहेवाय तेने, प्रयोजन वगर वांधनारने, (एक वार जपरान्त प्रयोजन वगर वे, त्रण, चार वार कंवा (काठी) जपर वंध वांधे अने चारनी जपर घणा अड्डक (आनीआ) वांधे तथा वली स्वाध्यायने विषे विष पलिसंथादि दोषो थाय तेथी वंधन आदिना तेमज पलिसंथना परिहार माटे जो एक आधुं चंपा आदिजुं पाटीयुं मदे तो तेज ग्रहण करवुं) जेने आसन नक्की करी राखुं नथी तेने, (कारण के वारंवार एक स्थानथी बीजे स्थाने जवाधी जीवना वध थाय) अनेक आसन सेवनारने, संथारो, पात्र आदिने तरुकासां नही मूकनारने, ईर्ष्या आदि समितिने विषे अनुपयुक्तने, जेने पक्षिग्रहण करवानी देव नथी एटले दृष्टि वडे रजोहरण

लववातुं अंगीकार करे तो तेने यहस्यने घेर गोचरी आदिह जनुं, अश्वन आ दना आहार करवो, जिनचैर्ये जनुं अथवा शरीरनी चिंता आदिने माटे जनुं, स्वाध्याय अथवा कायोत्सर्ग करवो तेमज वीरासन आदि करी एक स्थाने रहैवुं कटपे, ए सर्व कहैवुं. ते जो अंगीकार न करे तो यहस्यना घेर जनुं यावत् एक स्थाने रहैवुं कटपे नहीं. ५५.

१७ चोमासासां रहैल साधु साध्वीने कटपे नहीं. (हुं न कटपे ते कहै ठे.) जेणे शय्या अने आसन ग्रहण करैल नथी ते 'अनन्निग्रहीतशय्यासनः' कहैवाय; अने अनन्निग्रहीतशय्यासन तेज अनन्निग्रहीतशय्यासनिकः, अही 'इक' प्रत्यय स्वार्थे ठे. तेवा प्रकारना एटले जेणे शय्या अने आसन ग्रहण करैल नथी एवी रीति साधुए रहैवुं कटपे नहीं. एटले वर्षाकालसां उपश्रयसां पीठ (पाटजो), फलक (पाटीयुं) आदि ग्रहण करवां ए जाव जाणवो. नहीं तो शीतल शूभिने विपे सूवा वसवासां कुंशुवा आदिनी विराधना शवाने लीधे कर्मनुं तेमज दोषनुं आदान एटले उपदान कारण थाय ठे. आ अनन्निग्रहीतशय्यासनिकरव जाणवुं. तेनेज दृढ करे ठे. जेणे शय्या आसन ग्रहण करैल नथी तेने, एक हाथ सुधी उंची के जेथी कीसी आदिनो वध अने सर्प आदिनो दंश न थाय तेमज 'अकुचा कुच परिस्रपन्दे' ए वचनथी परिस्रपन्द रहित एटले निश्चल एवी जातनी चारे वाजु काठी-वाली शय्या जेने न होय ते अनुच्चाक्रिचिकः कहैवाय तेने, प्रयोजन वगर वांघनारने, (एक वार उपरांत प्रयोजन वगर वे, त्रण, चार वार कंवा (काठी) उपर वंघ वांघे अने चारनी उपर घणा अङ्गुक (आसीआ) वांघे तथा वली स्वाध्यायने विषे विघ्न पलिसंथादि दोषो थाय तेथी वंघन आदिना तेमज पलिसंथना परिहार माटे जो एक आखुं चंपा आदिनुं पाटीयुं सले तो तेज ग्रहण करवुं) जेने आसन नक्की करी राख्युं नथी तेने, (कारण के वारंवार एक स्थानथी बीजे स्थाने जवाधी जीवना वध थाय) अनेक आसन सेवनारने, संथारो, पात्र आदिने तरुकासां नहीं सूकनारने, ईर्ष्या आदि सप्तितिने विषे अनुपयुक्तने, जेने पक्षिवेहण करवानी देव नथी एटले दृष्टि वडे रजोहरण

आदिथी प्रमाजेन करवानां तव नथ। तन-एटले तेवा प्रकारना खरूपवाला (आचरणवाला) साधुने संयम मुश्किलीथी आराधन थाय तेहुं थाय थे. ५३.

आदान कहीने हवे अनादान कहे थे. शय्या, आसनतुं ग्रहण करुं, एक हाथ उंची अने निश्चल शय्या राखवी तेमज पह्कासां एक बार सप्रयोजन शय्यानी कावी उपर वंध बांधवा तेथी कर्मनुं तेमज दोषनुं अनादान एटले तेवा कारणनो अनाव थे. ते हवे प्रकट करी देखाडे थे. जेणे आसन अने शय्या ग्रहण करेल थे तेने, जेने एक हाथ उंची अने निश्चल शय्या थे तेने, प्रयो-जनपूर्वक कावी उपर वंध बांधे थे तेने, जेने भित एटले नकी करेलुं थे आसनतेने, वस्त्र आदिने जे तत्कामां मूके थे तेने, ईर्ष्या आदि समितिने विषे उपयोगवादाने तेमज बारंवार पक्षिहण करवाती एटले प्रमार्जवानी जेने टेव थे तेने एटले आवा प्रकारना साधुने ते ते प्रकारे संयम सुखे करीने आराधन थाय तेहुं थाय थे. ५४.

२० चोमासुं रहेल साधु साध्वीजेने ठह्ला, सात्रानी त्रण जभ्या कटपे थे. जे कांड पण सहन करी शके नहीं (वेग रोकी शके नहीं) तेने त्रण जभ्या अंदर राखवी, जे सहन करी शके तेने त्रण जभ्या वहार राखवी. दूर जवामां अरुचण आवे तो मध्य भूमि राखवी, तेसां पण अरुचण आवे तो नजीकनी भूमि राखवी. ए प्रमाणे आसन, मध्य अने दूर ए त्रण प्रकारनी भूमि थे तेने पक्षिते-हवी. 'जे प्रमाणे चोमासासां करवामां आवे थे ते प्रमाणे शिवाला अने जनालासां करवामां आव-तुं नथी तेनुं कारण हे पूज्य ! हुं थे ?' ए प्रमाणे शिष्ये प्रश्न कर्षे वते गुरु कहे थे के 'चोमासासां प्राप्ते करीने जीव जेवा के शंखनक, इंद्रगोप, क्रमि आदि, तृण (ए प्रसिद्ध हैं), बीज जेवां के ते ते वनस्पतिना नवा उत्पन्न थयेला अंकुर, पनक एटले फुलण तेमज बीजमांथी उत्पन्न थयेला हरित ए सर्वे पुष्कल थाय थे. (तेथी चोमासा सादे खास कहेवामां आवेल थे.) ५५.

२१ चोमासुं रहेल साधु साध्वीने त्रण मात्रां (पात्र) लेवां कटपे थे. ते आ प्रमाणे-एक ठह्लातुं, बीजुं

मृत्रतुं अने वीजुं श्वेष्मंतुं. मातुं (पात्र) न होवाथी वखत वीती जवाने लीथे उतावळ करतां
 आत्मविराधना थाय तथा वरसाद् वरसतो होय तो वहार जवामां संयमविराधना थाय. ५६.
 २२ 'युवा लोठं ज जिणाणं, निच्चं शेरण वासावासासु' एटले जिनकल्पीने निरंतर अने स्थविरकल्पीने
 चतुर्मासमां नित्य लोच कराववो ए वचनथी चोमासुं रहेल साधु साध्वीने असाड चतुर्मास पठी
 लांवा केश तो दूर रहो, परंतु गायना रंवा सरखा पण केश राखवा कल्पे नही; तेथी ते रात्रि एटले
 चाडपद सुदि पांचमनी रात्रि अने हाल सुदि चोथनी रात्रि उद्वंघवी जोडए नही. ते पद्वेलांज
 लोच कराववो जोडए. तेनो आ चाव ठे. जो समर्थ होय तो चोमासासां हमेशां लोच कराववो.
 जो असमर्थ होय तो ते रात्रि (चाडपद सुदि ४ नी रात्रि) उद्वंघवी जोडए नही. पर्युपणा पर्वमां
 लोच विना अवश्ये करीने प्रतिक्रमण करवुं कल्पे नही, कारण के केश राखवाथी अप्कायनी विरा-
 धना थाय ठे अने तेना संसर्गथी जुठनी उरपति थाय ठे अने केश खणतां थका ते जुठनो वध
 थाय ठे अथवा माथासां नख वागे ठे. जो अस्त्राथी अथवा कातरथी मुंफन करावे तो आझात्रंग
 आदि दोषो थाय ठे, संयम अने आरमानी विराधना थाय ठे, जुठनो वध थाय ठे, हजाम पश्चात्-
 कर्म करे ठे अने शासननी अपप्राजना थाय ठे तेथी लोचन श्रेष्ठ ठे. जो कोड लोच सहन न
 करी शके, अथवा लोच करावथी कोटने ताव आदि आवी जवा संनव होय, अथवा वाळक होवाथी
 रने अथवा तेथी धर्मे लज्जा दे तो तेणे लोच करावो नही. साधुए उत्सर्गथी लोच करावो जोडए.
 अने अपवादथी बाल, भलान आदिए मुंफन कराववुं जोडए. तेसां प्रासुक जल वने माथाने थोडने
 प्रासुक पाणीथी नापित (हजाम) ना हाथ पण धोवराववा. जे अस्त्राथी (मुंफन) कराववाने
 असमर्थ होय अथवा जेना माथासां गुंढरां आदि थयेद होय तेना केश कातरवा कल्पे. (पंदर
 पंदर दिवसे शय्याना बंध हुटा करवा अने प्रतिलेखवा जोडए अथवा सर्व काळ पंदर पंदर दिवसे

आरोपणा प्रायश्चित्त लेवुं जोइए. चोमासामां विशेषे करीने लेवुं जोइए.) जे सहन न करी अके तेणे महीने महीने मुंन करावुं. जो कातर वडे केश कतरावे तो पंदर पंदर दिवसे गुप्त रीते कतराववा. मुंन कराववानुं अने कतराववानुं प्रायश्चित्त निशीथमां कहेल यथासंख्य लघु गुरु मासरूप जाणवुं. लोच ठ मासे करावो, पण स्थविरकटपी साधुजमां स्थविर एटले वृद्ध होय तेणे वनपणथी जर्जरित यवाने लीधे तथा आंखनुं रक्षण करवाने माटे एक वर्षे लोच कराववो अने तरणे चार मासे लोच कराववो. ५७.

३ चोमासुं रहेल साधु साध्वीने आगल एटले पुरुषणा पर्व पढी केश उपजावे तेवुं वचन वोळवुं कटपे नहीं. जे साधु अथवा साध्वी केश करावे एवुं वचन बोले तेने आ प्रमाणे कहेवुं जोइए. 'हे आर्थ ! तमे आचार विना बोलो जो, कारण के पुरुषणाना दिवस पहेलां अथवा तेज दिवसे जे केशकारी वचन उत्पन्न थयेल (बोलेल) ते तो पुरुषणामां खमावुं अने हवे जे पुरुषणा पढी केशकारी वचन बोलो जो ते आ अनाचार ठे.' ए जाव जाणवो. आ प्रमाणे निवार्या वतां जे साधु अथवा साध्वी पुरुषणा पढी केशकारी वचन बोले तेने तंबोलीना पानना दृष्टांतथी संव वहार करावा. जेम तंबोली सडेल पानने बीजां पान नाश करवाना चयथी काढी नाखे ठे तेवी रीते अनंतानुबंधी क्रोधवालो साधु पण विनष्ट ज ठे एम धारीने तेने दूर करावो. ए जाव जाणवो. वली बीजो पण ब्राह्मणनो दृष्टांत ठे. खेट नगरनो वासी रुद्र नामे ब्राह्मण वर्षाकाले खेतरो खेन्ना माटे हल दडने खेतरे गयो. हलने वहन करतां तेनो गलीड बलद बेसी गयो. परोणाथी मारतां वतां पण ज्यारे ते उठथो नहीं ल्यारे त्राण क्षयारानां माटीनां डेफांथी मारतां मारतां ते माटीनां डेफां वफे तेनुं मुख ठंकाइ गयुं अने आस रुंथाइ जवाथी ते मरण पांम्यो.

१ आटली शय्या संबंधी हकीकत केशलोचना विषयमां वच्चे केम आची ते समजावुं नथी. २ छुरसंभने वधु मास ने कतरावनारने गुरु मास.

पवी ते ब्राह्मण पश्चात्ताप करतो करतो महास्थाने जडने त्यां पोतानो वृत्तांत कहेतां (वीजा) ब्राह्मणोऽपूव्यं के 'तुं हजु उपश्रांत थयो के नही ?' त्यारे 'हजु पण मने उपश्रांति थद् नथी' एम कहेतां तेने ब्राह्मणोऽपू पंक्ति (ज्ञाति) बहार कर्घो. एवी रीते वार्षिक पर्वमां कोप उपश्रांत नही थवाने लीधे जे साधु आदिप खमतखामणां न कर्घां होय तेने संघ बहार करवा. उपश्रांतमां उपस्थित थयो होय तेने मूल प्रायश्चित्त आपवुं. ५८.

२४ चोमासुं रहेल साधु साध्वीने आज्ञेज एटले पर्युपणाने दिवसेज जंचा शब्दवालो तथा कनवाश जरेलो एटले जकार मकार आदिरूप कलह थाय तो नानो मोटाने खमावे. जो के मोटाए अपराध कर्घो होय तोपण व्यवहारथी नानो मोटाने खमावे. हवे जो धर्म नही परिणमवाथी नानो मोटाने न खमावे तो हुं करवुं ? ते कहे ठे—मोटा पण नानाने खमावे, पोते खमे थने वीजाने खमावे, पोते उपश्रांत थाय थने वीजाने उपश्रांत करे. सुमतिपूर्वक (राग द्वेषना अनावपूर्वक) मूत्र थने अर्थ संबंधी संपृहना अथवा समाधिप्रश्न पुक्कल थवा जोड्ण. जेनी साथे कनवाश जरेलो कलह थयेलो होय तेनी साथे निर्मल मनथी वातचीतआदि करवुं जोड्ण ए नाव ठे. हवे वेमां जो एक खमावे थने वीजो न खमावे तो कर्घो रस्तो लेवो ते कहे ठे. जे उपश्रमे ठे तेनी आराधना थाय ठे. जे उपश्रमतो नथी तेनी आराधना थती नथी, तेथी पोतेज उपश्रमित थवुं. 'हे पूज्य ! ते शा कारणथी ?' ए प्रमाणे शिष्ये पूठथे ठते शुरु कहे ठे के 'श्रमणपणुं—साधुपणुं ठे ते उपश्रम-प्रधान ठे.' अहीं दृष्टांत कहे ठे के—सिंधु सौवीर देशनो अधिपति थने दश मुकुटवरू राजाजंथी सेवतां उदयन नामे राजा विद्युन्माली देवताए आपेली एवी श्रीवीर प्रभुनी प्रतिमाना पूजाथी नीरोगी थयेला बंधार थावके आपेली गोलीना नक्ष्त्रण करवाथी जेनुं रूप अद्भुत थद् गयुं ठे एवी सुवर्ण-शुलिका नामे दासीने देवाधिदेवनी प्रतिमा सहित हरण करनार थने चौद राजाजंथी सेवाता

१, शांति थाय तेवी अनेक शाखादिनी वातो करवी जोड्ण.

માલવ દેશના ચંક્રપચોત નામે રાજાને દેવાધિદેવની પ્રતિમા પાલી લાવવા માટે ડરપદ્મ થયેલા સંગ્રામમાં વાંધીને પાલા આવતાં દશપુર નગરમાં ચોમાસું રહ્યો. વાર્ષિક પર્વને દિવસે રાજાએ પોતે ઉપવાસ કર્યો. રાજાએ હુકમ કરેલા રસોયાએ ઓજન માટે ચંક્રપચોતને પૂઠું. ત્યારે વિપની વીકથી “હું શ્રાવક હું તેથી મને પણ આજે ઉપવાસ છે” એમ કહે છે તે “આ ધૂર્ત સાધર્મિકને પણ સમાધ્યા વગર માત્ર પ્રતિક્રમણ શુરુ થશે નહીં” એમ ઉદયન રાજાએ ધારીને તેનું સર્વસ્વ પાહું આપીને અને તેના કપાલ ઉપર લલાચેલા ‘મારી દાસીનો પતિ’ એ અક્ષરો આઠાદન કરવા માટે પોતાનો મુકુટપટ્ટ આપીને શ્રી ઉદયન રાજાએ ચંક્રપચોતને સમાવ્યો. અહીં શ્રી ઉદયન રાજાનું તેના ઉપશાંત-પણાથી આરાધકપણું જાણવું.

કોઈ વચ્ચે વંનેનું આરાધકપણું હોય છે. તે આ પ્રમાણે—એક વચ્ચત કૌશામ્બી નગરીને વિષે સૂર્ય અને ચંદ્ર પોતાનાં વિમાન વક્રે શ્રી વીર પ્રજુને વાંદવાને આવ્યા. ચંદના સાધ્વી દક્ષપણને લીધે અસ્તસમય જાણીને પોતાને સ્થાને ગયા અને મૃગાવતી સૂર્ય ચંદના જવાથી અંધકાર ફેલાયે છે તે રાત્રિ જાણીને વીતી થકી ઉપાશ્રયે આવી અને દેર્યાપથિકી પ્રતિક્રમીને સૂતેલા એવા ચંદના સાધ્વીને ‘મારો અપરાધ ક્ષમા કરો’ એમ કહેવા લાગી. ત્યારે ચંદનાએ પણ ‘હે ત્રેડે ! તારા જેવી કુલીનને આમ કરવું તે શુક નથી’ એ પ્રમાણે કહ્યું. તેણે વલી કહ્યું કે ‘ફરીથી આમ કરીશ નહીં’ એમ કહીને પયો પડી. ઇટલામાં ચંદના સાધ્વીને જંથ આવી ગઈ અને મૃગાવતીને તે પ્રકારે સમાવતાં કેવલજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું. પઠી કોઈ સર્પ નજીક આવવાથી ચંદનાનો હાથ જંચો લેવાના વનાવથી ચંદના સાધ્વી જાગી ગયા અને કેવી રીતે સર્પ જાણ્યો એમ પૂવતાં ચંદનાએ મૃગાવતીને કેવલજ્ઞાન થયેલું જાણીને તેણીને સમાવતાં પોતે પણ કેવલજ્ઞાન મેલવ્યું; તેથી આવી રીતે સિથ્યા હુકુત દેવું જોઈએ, પણ કુંતાર અને હુલ્લકના દૃષ્ટાંતે દેવું ન જોઈએ. તે કુંતાર અને હુલ્લકનો દૃષ્ટાંત આ પ્રમાણે છે— (કુંતારનાં) દાંતલાં કાળાં કરતા કોઈ એક હુલ્લક (ચેલા)ને કુંતાર ડ્યારે નિવારતો

ત્યારે તે મિથ્યા હુકુત દેતો, પણ તે હાંનલાં કાણાં કરતો અટકતો નહીં, તેથી કાંકરા વને ચેલાના કાન મરક્તોં (મસલતા) કુંવારે પણ ‘હું હુઃલ પાસું હું’ એમ તે ચેલે વારંવાર કહે તતે પણ ફોગટ મિથ્યા હુકુત આપ્યું. ૫૯.

૨૫ ચોમાસું રહેલ સાધુ સાધ્વીને ત્રણ હપાશ્રય ગ્રહણ કરવા કદપે છે. તે આ પ્રમાણે-જંતુ-સંસકિ આદિના ત્રયથી તે ત્રણ હપાશ્રયમાં લે હપાશ્રયને વારંવાર પ્રતિલેલવા (જોવા) જોદ્દ. સાદ્જા થાતુ આસ્વાદનના અર્થમાં લપરાય છે તેથી જે હપાશ્રય હપતોગમાં આવતો હોય તે સંવંધો પ્રમાર્જના કરવી જોદ્દ. ઇટલે જે હપાશ્રયમાં સાધુડ રહે છે તેને પ્રાતઃકાલે પ્રમાર્જે છે, ફરી જ્યારે સાધુડ વહોરવા જાય ત્યારે પ્રમાર્જે છે અને ફરી ત્રીજા પહોરને અંતે પ્રમાર્જે છે. એમ ત્રણ વાર પ્રમાર્જે છે. ક્રતુલક્રે ઇટલે ચોમાસા સિવાય લે વાર પ્રમાર્જે છે. જ્યારે (હપાશ્રય જીવથી) અસંસકત હોય તેનો આ લિધિ છે અને સંસકત હોય તો વારંવાર પ્રમાર્જે છે. લાકીના લે હપાશ્રયને હમેશાં નજરથી જોલે છે, પણ તેમાં મમલલ કરતા નથી અને ત્રીજે લિલસે પાદપ્રોલનથી પ્રમાર્જે છે તેથી ‘લેલલિલા પલિલેલા’ એમ કહેલું છે. ૬૦.

૨૬ ચોમાસું રહેલ સાધુ સાધ્વીને અન્યતર લિશા ઇટલે પૂર્વે આલિ લિશાનો અને અનુલિશા ઇટલે અલિ આલિ લિલિશાનો અલગલ કરીને અમુક લિશા અલવા લિલિશામાં હું જાતું હું એમ લીજા સાધુડને કહીને જાત પાણી વહોરવા જલું કદપે છે. ‘હે પૂલ્ય ! તે શા હેતુથી ?’ એમ શિલ્પે પૂલ્યે તતે શુર કહે છે કે ‘લોમાસામાં પ્રાયે કરીને સાધુ ત્રાગવંત તપયુકત રહે છે તેમજ પ્રાયશિત્ત લહન કરવાને અર્થે કે સંયમને અર્થે તલ આલિ તપ કરનારા હોય છે. તે તપસ્વીડ તપને લીધે હુર્લ તથા ક્રુશ અંગલાલા હોય છે તેથી આક લાગ્યાથી કદાલિલ મૂર્હાં આલે અલવા પની જાય તો તેજ લિશા અલવા અનુલિશામાં હપાશ્રયમાં રહેલ સાધુ ત્રાગવંત સાર કરે (શોલ કરે). જે કહા લિના ગયેલ હોય તેની લ્યાં શોલ કરે ?’ ૬૧.

२४ चोमासुं रहैल साधु साध्वीने वर्षाकदपसां औषध माटे, वैद्यने माटे अथवा ग्लाननी सार करा माटे चार पांच योजना जइने पण पाहुं आवहुं कदपे ठे, पण त्यां रहैवुं कदपे नहीं. जो पोताने स्थाने आवी शके तेम न होय तो तेनी वच्चे पण आवीने रहैवुं कदपे, पण ते जन्माए रहैवुं न कदपे, कारण के त्यांशी नीकली जवाषी वीर्याचारनुं आराधन थाय ठे. ज्यां जवाषी जे दिवसे वर्षा कदप आदि मली गयेल होय ते दिवसनी रात्रि त्यां रहैवुं न कदपे, नीकली जहुं कदपे, ते रात्रि जहंघवी कदपे नहीं. कार्य थये ठते तुरतज बहार नीकलीने रहैवुं ए नाव जाएवो. ६२.

२८ ए प्रमाणे पूर्वे कहैल सांवत्सरिक चोमासा संबंधी स्थविरकदपने यथासूत्र (एटले सूत्रमां जे प्रमाणे कहैल ठे ते प्रमाणे करवो, पण सूत्र विरुद्ध करवो नहीं) अने यथाकदप (एटले अहीं जे प्रमाणे कहैल ठे ते प्रमाणे करवो ते कदप अने तेथी बीजी रीते करवो ते अकदप) करता (आचरता) ज्ञानादि त्रयरूप मार्ग ते यथासार्गने यथातथ्य एटले सत्य वचनानुसारे अने सम्यक् प्रकारे मन, वचन अने कायाए करीने स्थशीने एटले सेवीने, पालीने एटले अतिचारशी रक्षक करीने, विधिपूर्वक करावा वडे शोनावीने, यावज्जीव आराधीने, बीजाने उपदेश करीने, यथोक्त कारणपूर्वक आराधीने, आझाए एटले जिनेश्वरे उपदेश कर्मां मुजब जेस पूर्वे पादयो तेस पढी पण पालीने केटलाएक अमण निर्ग्रथो तेनी अति उत्तम पालना वडे तेज नवे सिद्ध (कृतार्थ) थाय ठे, केवलज्ञाने करीने बोध पामे ठे, कर्मरूपी पांजराशी मुक्त थाय ठे, कर्मकृत सर्व तापना उपशमनशी शीतल थाय ठे अने शरीर तथा मन संबंधी सर्व दुःखनो अंत करे ठे. केटलाएक तेनी उत्तम पालना वरे बीजे नवे सिद्ध थाय ठे यावत् शरीर तथा मन संबंधी सर्व दुःखनो अंत करे ठे. (केटलाएक) जघन्य आराधना वडे पण सात आठ नव तो अतिक्रमैज नहीं एटले सात आठ नवे तो अवश्य मोढ़े जाय ए नाव जाएवो. ६३.

ते काले एटले चोथा आराने ठेडे अने ते समये एटले श्रमण जगवान् श्री महावीर प्रभु राज-
गृह नगरने विषे समवसख्या ते अवसरे गुणबौल नासना चैत्यने विपे घणा साधु, घणी साध्वी, घणा
श्रावक, घणी श्रविका, घणा देवो अने घणी देवीजनी मध्ये रहा (वेठा) थका (पण प्रव्रजपणे
खुणामां रहीने नहीं ए जाव जाणवो) आ प्रमाणे कह्युं, आ प्रमाणे वचनयोग वढे जाव्युं, आ
प्रमाणे फल कहैवा वढे करीने जणाव्युं, आ प्रमाणे प्ररुष्युं एटले दर्पणनी जेम श्रोताना हटवमां
संक्रमाव्युं अने पर्युषणकटप नामे अध्ययनने अर्थ एटले प्रयोजन सहित (पण प्रयोजन विना
नहीं), हेतु सहित (हेतु एटले निमित्त ते जेमके गुरुने पूवीने सर्व करवुं ते आ हेतुश्री ? कार-
ण के आचार्यो प्रत्यपाय जाणे ठे दल्यादि हेतु ठे ते सहित), कारण सहित (कारण एटले अपवाद
ते जेमके 'अंतराविसि कपड' अफचणे तेने कटपे दल्यादि कारण सहित), सूत्र सहित, अर्थ सहित,
वने (सूत्र अने अर्थ) सहित, व्याकरण सहित (एटले पूठेला अर्थने कहैवा सहित) वारंवार
उपदेश्युं. ए प्रमाणे हुं कहुं तुं एम श्री ब्रह्माहु स्वामी पोताना शिष्यो प्रत्ये कहैता ह्वा. ए
प्रमाणे श्री पर्युषणा कटप नामे दशाश्रुतस्कंधनुं आवमुं अध्ययन संपूर्ण थ्युं.

ए प्रमाणे जगद्गुरु ब्रह्मरक श्री हीरविजय सूर्यश्वरना शिष्यरत्न महोपाध्याय श्री कीर्तिविजय
गणिना शिष्य उपाध्याय श्री विनयविजय गणिए रचेवी कटपमुनोधिकाने विपे सामाचारी व्याख्यान
संपूर्ण थ्युं अने सामाचारी व्याख्यान नामे आ जीजो अधिकार पण समाप्त थयो. हुचं ब्रवतु !

॥ अथ प्रशस्तिः ॥

श्री वीर जितेंद्रनी पट्टपरंपराने विषे कटपट्टम समान, सर्व दृढितने आपनार, सुगंधीए करीने खंचेल ठे पंक्तिरूपी नमराने जेणे एवा, शास्त्रना उत्कर्षथी सुंदर, स्फुरायमान यती अने विशाल ठे कांति जेनी एवा, फलने आपनारा, देदीप्यमान मूलगुण ठे जेना एवा, हमेशां अति सारा मनवाला, श्रीमान् अने देवोथी पूजित श्रीहीर सूरेश्वर यथा. १. जेणे दर वर्षे ठ मास सुधी समग्र पृथ्वीने विषे जीवने अन्नयदान आपवारूप पटहना मिषथी पोतानो यशरूपी पटह वगनाढ्यो दृतो अने जेना मुखथी शुभ धर्मोपदेश सांजलीने अधर्मरसिक, म्लेहोनो अग्नेसर अने निर्मल मति-वालो अकबर बादशाह धर्मेने पाभ्यो हतो. २. तेनी पाटरूपी उंचा उदयाचल पर्वतना शिखर पर स्फुरायमान किरणवाला सूर्य समान तथा नव्य लोकोने दृढित वस्तु आपवाने चिंतामणि समान श्रीविजयसेन सूरि यथा. जेना शुभ्र गुणोष्मिज जाणे होय तेम स्वह मेघथी वींटायेलो पृथ्वीनो गोलो जेनी कीर्तिरूपी स्त्रीने रसवा साटे दडो होय तेम शोचतो हतो. ३. जे अकबर बादशाहनी सत्रासां वाणीना वैभव वडे वादीजने जीतीने शौर्यथी आश्चर्य पमाफेदी अने लक्ष्मीथी परिवृत यथेदी जयश्री कन्याने वर्धा हता, तेदलासाटे हे मित्र ! मनोहर तेजवाला आ (श्री विजयसेन सूरि) नी वृद्ध एवी कीर्तिरूपी सती स्त्री पतिना अपमानथी शंकित मनवाली यद्दने अहींथी दिगन्त सुधी चादी गड तेसां आश्चर्य हुं ठे ? ४. तेनी पाटे बहु सूरिजंथी स्तुत्य, मुनिर्जना नेता अने स्वह चित्तवाला श्री विजयतिवक सूरि यथा. शिवनुं हारय, वरफ, हंस अने हारना जेवी लज्जवद शोभा ठे जेनी एवी तथा स्फूर्तिवादी जेनी कीर्ति त्रण जगतसां वर्तती हती. ५. तेनी पाटे राजार्जना समूह वडे जेनां चरणकमल स्तुति करायेलां ठे एवा, दुःखनो समूह नाश कर्षो ठे जेणे एवा तथा मुनिर्जने विषे समर्थ एवा विजयानंद सूरि जयवंता वर्तता हता अने जे लज्जवद

મોટા ગુણો વશે ગણિને વિષે શ્રેષ્ઠ એવા શ્રી ગૌતમ સ્વામીની સાથે સ્પર્ક કરતા હતા, જે લઢિયના સમુદ્ર હતા, દહીંનાં જીવો જડ્ડવલ જેનો યશ્ન હતો અને જે શાસ્ત્રરૂપી સમુદ્રના પારને પહોંચેલા હતા. ૬. વલી શ્વેદ રહિત કિંતરના સમૂહોએ ગાયન કરાતું અને જન્મ, જરા તથા મરણને નાશ કરનાર તે ગુરુતું ચારિત્ર સાંત્રલીને જગતનાં જીવો ગુપ્તલિયાની જેમ વાંઠાની પૂર્ણતાને પામે છે. તેથી કરીને તે જગતનાં જીવો શ્રેષ્ઠ ગુણગણે કરીને સુંદર આત્માવાલા ગુણરાગીની હજાર ઢહાની વ્યવત્તાને પામતા હતા. ૭.

વલી શ્રીહીરવિજય સૂરિને બુહસ્પતિને જેમ સૂર્ય ચંદ્ર હતા તેમ શાંત એવા સોમવિજય વાચ-કેન્દ્ર અને સત્કીર્તિવાલા કીર્તિવિજય એ નામે જે પ્રધાન અને શુભ શિષ્ય હતા. ૮. જે (કીર્તિ-વિજય) ક્ષમાવાનના સૌચાચ અને નિર્મલ ત્રાચ્યને જાણવાને કોણ સમર્થ છે ? અને જગતને વિષે જેનું અદ્યુત ચારિત્ર કોના મનને આશ્ચર્ય પમાડતું નથી ? જેની હસ્તસિક્ષિષ્ મૂર્ધશિરોમણિ-જેને પંક્તિશિરોમણિ કર્યાં છે અને જેના પાદપ્રસાદે હમેશાં ચિંતામણિ રહે કરીને ત્રેદને શિથિલ કરી નાશ્યો છે, જે વાલપણથી જ પ્રસિદ્ધ મહિમાવાલા હતા, વૈરાગીજને વિષે અગ્રણી હતા, વૈયાકરણીજને વિષે જે શ્રેષ્ઠ હતા, સામા પદ્ધતા તાર્કિકોથી જે જીતાય નહીં એવા હતા, જે સિદ્ધાંતરૂપી સમુદ્રને મથન કરવાને સંદરાચલ સમાન હતા, જે કવિની કલા કૌશલ્યની કીર્તિની હરપતિવાલા હતા, જે નિરંતર સર્વેનાં ઉપર ઉપકાર કરવામાં રસિક હતા, જે સંવેગ (વૈરાગ્ય) ના સમુદ્ર હતા, જે વિચારરલાકર નામે પ્રશ્નોત્તર ગ્રંથ આદિ અદ્યુત શાસ્ત્રોના વનાવનાર હતા. જે અનેક શાસ્ત્રરૂપી સમુદ્રનું શોધન કરનારા હતા અને જે હમેશાં અપ્રમત્ત રહેતા હતા તે સ્ફુરા-યમાન થતી વિશાલ કીર્તિવાલા પૂજ્ય કીર્તિવિજય વાચકના વિનયવિજય નામના શિષ્યે કલ્પ-સૂત્રને વિષે મુખોધિકા (નામની ટીકા) રચી. ૯-૧૦-૧૧-૧૨. વલી આ સુવોધિકાને પંક્તિ, સંવિગ્ર તથા સહૃદય મહાત્માજને વિષે મુકુટ સમાન શ્રી વિમલહર્ષ વાચકના વંશમાં મુકામણિ

સમાન, જીતેલી છે બૃહસ્પતિની બુદ્ધિ જેણે યજ્ઞ, સર્વંચ જેની કીર્તિરૂપ કર્પૂર પ્રસાર પામેલો છે
 યજ્ઞ તથા શાસ્ત્રરૂપી કંચનની પરીક્ષામાં કસોટી સમાન શ્રી ત્રાવ વિજય વાત્કર્કેદ્ર સંશોધન કરેલી
 છે. ૧૩-૧૪. સંવત્ ૧૬૯૬ સા વર્ષે જ્યેષ્ઠ માસના શુક્લ પક્ષની દ્વિતીયાને દિવસે ગુરુવારના રોજ યુધ્ય
 નદ્યત્રમાં આ પલ સફલ (પૂર્ણ) થયો છે. ૧૫. આ વિવૃત્તિ (સુવોધિકા) કરવામાં શ્રી રામ-
 વિજય પંક્તિના શિષ્ય શ્રી વિજયવિબુદ્ધ પ્રમુખની અગ્રયર્થના પણ દેતુચૂત જાણવી. ૧૬. જ્યાંસુધી
 પૃથ્વીરૂપી સ્ત્રી પર્વતોના સમૂહરૂપી શ્રીફલ વડે પૂર્ણ ગર્ભ, ચલાયમાન થતા ઝાફના સમૂહ-
 રૂપી દર્તવાલા, નિષધગિરિરૂપી કુંકુમથી અદ્યુત તથા હિમગિરિથી શોભતા યજ્ઞ જંબૂદ્વીપ ના-
 મના મંગલ સ્થાવને ધારણ કરે છે ત્યાંસુધી પંક્તિોને પરિચિત થયેલી કલ્પસૂત્રની સુવોધા નામે
 દ્વલિતિ હુદ્ધિ પામો. ૧૭. જ્યાંસુધી જલના એકલા થતા કલ્પોલની શ્રેણીથી આકુલ થયેલી આકાશ-
 ગંગા અને દિગ્દહસ્તીય ઉનામેલ કમલને વિષે રહેલ પાણીના કળીયાથી નાશ પામ્યો છે શ્રમ જેનો
 યજ્ઞે જ્યોતિશ્વક અનુક્રમે આકાશ અને પૃથ્વી ઉપર કાયમ ત્રમણ કરે છે ત્યાંસુધી વિદુઃજ્ઞનોય
 આશ્રિત કરેલી આ કલ્પસૂત્રની વિવૃત્તિ હુદ્ધિ પામો. ૧૮.

॥ सुबोधिका नामक कल्पसूत्रादी टीकात्रुं गुजराती व्यापांतर समाप्त ॥

Printed by Ramchandra Vasa Shedge, at the Nirnaya sangar Press, 23, Kolhapur Lane, Bombay.

Printed by Bhanji Maya for Bhimsi Minnet, 225-231, Suckgalli, Mandvi, Bombay.